Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

540

20
L-51
1862

Ի ԳՐՈՑ
ՃԵՄԱՐԱՆԻ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ
թ. 54 168

1883
183.

17

2010

Х-828.
384ბ
Ф
36

ԼԻԳՈՒՈՐԻԱՑ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՄԱՀՈՒ

1222
1222

L-51

ԵՐԱՆԵԼԻՈՑՆ

ԱԼՓՈՆՍՈՍԻ ԼԻԳՈՒՈՐԵԱՑ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՄԱՀՈՒ

ԿԱՄ

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ

Ի ՎԵՐԱՑ ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ

ՀԱՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆՑ

20 է 1

Մատենադարան Հայկական Տպագրության

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՎԱՆՍ ՍՐԲՈՑՆ ՂԱԶԱՐՈՍ

1847

25697-112.

ԹԻՖԼԻՍՑԻ ՏՈՒՆ

ՄԱՆՈՒԷԼ ԱՂԱՅԻ ՇԱՇԵԱՆ

ՅԱՍՏՈՒԱԾԱՄԻՐԱՑՆ

Պ. Բ. ԵՒ Ս. Ա.

5342-56

ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ

ՅԱՒԱՋԱԲԱՆԸ

Շատերը խնդրեցին ինծմէ որ յաւէտ անհնական ճշմարտութեանց վրայ մտածականի դիրք մը շարադրեմ անոնց համար որոնք հոգևորական կեանքս մէջ յառաջադիմութեան և հաստատութեան կարօտ են։ Ուրիշներն ալ եղան որ փափաք ցուցին ծաղկաքաղ համառօտութիւն մը ունենալու այն նիւթերուն՝ որոնք քարոզութեանց և հոգևոր կրթութեանց համար կարևոր են։ Իսկ ես ոչպէս զի թէ դիրքերը թէ աշխատանքը և թէ ծախքը չշատցնեմ՝ այս դիրքս շարադրեցի, որ ինչպէս մտադիր ընթերցողը կը տեսնէ՝ երկու նպատակին ալ կրնայ ծառայել։ Ոչպէս զի աշխարհականաց մտածականի տեղ բռնեն ատոնք, ամէն դլուխ երէք երէք մաս բաժնեցի, և ամէն մէկ մասը կրնայ մէկ մտածականի մը տեղ ծառայել. անոր համար ալ է որ ամէն մասէն առքը առանձինն նշանք և պատուանք դրուած են։ Կ'աղաչեմ ընթերցողք չզարմանան թէ ինչու ամէն աղօթքի մէջ յարատևութեան և Աստուծոյ շնորհքը

խնդրելու խօսքեր դրեր եմ. վասն զի այս երկու շնորհքները փրկութեան հասնելու ամենահարկաւոր են. Աստուածային սէրը այնպիսի շնորհք մըն է, կ'ըսէ սուրբն Ֆրանչիսկոս Սալեզացի, որ իրեն մէջ ունի ամէն շնորհք բովանդակուած են. վասն զի ով որ զԱստուած կը սիրէ, ունի ամէն առաքինութեանց տէր է. այնպիսին խոնարհ ալ է, հնազանդ, մաքրասէր, մահացեալ. զԱստուած սիրէ, և ունի ամէն ուզածդ ըրէ, կը խրատէ սուրբն Օգոստինոս. վասն զի աստուածասիրտը ամէն չանք կ'ընէ անոր կամացը դէմ բան մը չընելու, և ամէն բանի մէջ զինքը հաճել կը չանայ:

Յաւիտենական երանութեան սանդուկը մեզի ժառանգել տուողը՝ յարատեւութեան շնորհքն է. սուրբն Բեռնարդոս կ'ըսէ թէ արքայութիւնը խոստացուած է անոնց որոնք բարի կեանք կը սկսին. բայց իրենց բարի կեցուածը մէջ յարատեւողները կը տրուի արքայութիւնը: Սակայն այս յարատեւութեան շնորհքը, ինչպէս սուրբ Հոգին կը տրվեցընէն, խնդրողաց միայն կը տրուի. անոր համար է սրբոյն Թովմայի ըսածը թէ երկինք երթալու համար անդադար աղօթից եռանդ ըլլալու է. և Փրկիչն մեր խրատեց որ միշտ աղօթք ընենք և ամենևին չձանձրանանք:
Ըսատ խելօք մեղաւորներ թէպէտ և իրենց

մեղացը Թողութիւն կը գտնեն, բայց Աստուծոյ ընդհացը մէջ յարատեւել չեն կրնար. նեղութեան կ'ընդունին, բայց որով- հետեւ յարատեւութեան ընդհքը Աստուծ- մէ չեն ինդրած՝ մանաւանդ՝ ի վտանգու- Թեան, նորէն մեղաց մէջ կ'իյնան: Եւ Թէպէտ յարատեւութեան ընդհքը ձրի չը- նդհք մըն է, և մենք մեր գործքերովը արժանաւոր չենք անոր, բայց հայրն Աստուածդ կը սորվեցընէ Թէ աղօթիւք հաստատապէս կ'ընդունինք այս ընդհքը, ինչպէս որ իրմէ առաջ սուրբն Օգոս- տինոս ալ ըսած էր: — Աղօթքի հար- կաւորութիւնը ուրիշ գրքուկի մը մէջ տեղն ի տեղը բացատրեր եմ. և Թէպէտ համառօտ գրուածք մըն է ու գինն ալ ժան, բայց վրան շատ աշխատութիւն ունիմ, և ինծի կ'երևնայ Թէ ամէն մար- դու համար ամենահարկաւոր է այն գիր- քը. և յիրաւի, վասն զի հոգևորական գրոց մէջ անկէ աւելի օգտակար գիրք մը չի կրնար ըլլալ որ աղօթից հարկա- ւորութեանը վրայ խօսի:

Որպէս զի այս մտածականները քարո- զիչ քահանայից ալ օգտակար կարենան ըլլալ, որոնք քիչ գիրք կամ քիչ ժամա- նակ ունին կարդալու, Աստուածաշնչին և սուրբ հարց խօսքերը մէջ բերի, որ Թէպէտ համառօտ են, բայց լի հոգւով, ինչպէս արժան է որ ըլլան ամէն քա-

ղոզ . ուսան ամէն մէկ մտածականին
իրեք մասը՝ մէյմէկ քարոզն նիւթ էն : Ա յս
վախճանաւս է որ ամէն հեղինակաց ինծի
սրտաշարժ երևցած խօսքերը ժողվեցի ,
որպէս զի կարդացողը իր սրտին յարմար
եկածը ընտրէ և ուզածին պէս լայնցընէ :
Ամէն բան՚ի վրաս Աստուծոյ ըլլայ :

Ընթերցողներէն կը խնդրեմ որ այս
իմ գիրքս կարդալու առեն , թէպէտ կեն-
դանի ըլլամ կամ մեռած զիս իրենց աղո-
թիցը մէջ յիշեն . և ես ալ կը խոստա-
նամ որ նոյնպէս զիրենք յիշեմ : Օրհնեալ
ըլլայ Յիսուս մեր փրկիչը , և Մարիամ
մեր յոյսը :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ Ա.

ՆՈՐ ՎԱԽՃԱՆԱԾ ՄԱՐԴՈՒ ՄԻ, ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Հող էիր, և հող պիտի դառնաս[1]:

ՄԱՄՆ ԱՒԱՋԻՆ

Ստաձէ թէ դուն հող ես, ու հող պիտի դառնաս: Որ պիտի գայ որ մեռնիս պիտոյ, և փոսի մը մէջ պիտի հոտիս ու փտիս և որդերով պիտի ծածկուիս: Տակը ձգինեն պիտի տապածուին ու վրադ որդերը պիտի ծածկեն[2]: Այս բանս ամենուն ալ պիտի ըլլայ, ամենուական է եղեր,

[1] Հող եղիր և՛ի հող դարձկիս: Ծննդ. Գ. 19:

[2] Ի նեղբեայ քոյ մէջս տապածեսցեն, և՛ի վերայ քո որդն յարիցի: Ես. ԺԴ. 11:

ամիկ է եղեր, խշխանապուն է եղեր, ծառայ է եղեր: Ա՛յն վերջին անգամ բերանը բանալով հոգին մարմնէն ելածին պէս՝ հոգին իրեն յաւիտենականութիւնը կ՚երթայ, մարմինն ալ հող կը դառնայ: Հոգինին կ՚առնես անոնցմէ, կը սպասեն և հող կը դառնան [1]:

Ո՛վր թէ մարդ մը կը տեսնես որ քիչ մը առաջ հոգին փչեց, նայէ իր մարմնոյն վրայ որ դեռ անկողնոյն մէջ կեցեր է, գլուխը դէպ՚ի առջև ծռած, մազերը խառնափընդոռած և մնհուան քրտինքէն դեռ թաց, աչուընները խոռոչած, թուշերը յամքած, երեսը մոխիր դարձած, լեզուն ու սրունքը սեւցած, մարմինը սառ ու ծանր: Տեսնողը կը տարտափի ու կը փշաքաղի: Քանինե՜ր եղեր են, որ իրենց մէկ ազգականը կամ բարեկամը այսպէս մեռած տեսնելով իրենց վարքը փոխեր են, աշխարհքէ ալ հրաժարեր են:

Ընտրի տարտափ մարդուս կու տայ երբոր մեռած մարմինը կը սկսի հոտիլ: Կարճ մը մեռնելէն ետև քանըչորս ժամ անցած չանցած կը սկսի դարշահոտութիւն բուրել: Հարկ կ՚ըլլայ սպասուհաններուն բանալ, կրա-

[1] Հանես հոգի՝ ի նոցանէ, սպասեն և ի հող դառնան: Սաղմ. ճԳ. 28:

կը շատ մը խոնդ ձգել, մանաւանդ թէ ձա-
րը տեսնել որ շուտով ժամ տարուի ու հո-
գին տակը թաղուի, որպէս զի բոլոր տունը
չասպանէ: Հայց թէ այդ մարմինը մէկ
աղնուական կամ թէ հարուստ մարդու մըն
է եղեր, ուրիշ բանի չի դար բայց եթէ աւելի
պէշ հոտ բուրելու. ինչպէս մատենագիր մը
կ'ըսէ թէ աւելի ծանրահոտ կ'ըլլայ մեծա-
տանց մարմինը:

Տես հիմայ, ինչ եղաւ այն հպարտը, այն
հեշտասէրը: Առաջ մարդկանց մէջ պատիւ
ունէր ու կը սիրուէր, հիմայ իրմէ կը տասկան
ու կը պարշին: Ցզպականները կը փոխեն
զինքը անէն վրա ընտել, բեռնակրաց տակ ալ
կու տան որ Հաղը դրած գերեզման տանին
ու հողուն տան: Առաջ մեծ համբաւ ունէր
թէ ինչ խելացի մարդ է, ինչ աղէկ կերպ
ունի, ինչ անուշ լեզու է. հիմա մոռաւ նէ,
քիչ ատենէն յիշատակն ալ չի մնար: Կո-
րած անոնց յիշատակը աղաղակաւ[1]: Ա՛ահն
որ գտնի նէ՝ ոմանք կ'ըսեն թէ մեծ պա-
տիւ ունէր, ոմանք ալ թէ աղէկ տեղա-
տրած ձգեց իր տունը, ոմանք կը ցաւին՝
վասն զի մեռնողը իրենց բարիք կ'ընէր, ո-

1 Կորեաւ յիշատակ նոցա աղաղակաւ:
Սաղմ. թ. 8:

մանք կ՚ուրախանան՝ վասն զի անոր մահուա-
նէն իրենց շահ կ՚ելլէ . քիչ մ՚ալ անցնի նէ՝
վրան խօսող ալ չըլլար : Ուրջի օրէն ընտանիքը
չեն ուզեր որ վրան խօսք բացուի , որպէս զի
սրտերնին չելլայ : Յաւակցութեան եկողներն
ալ ուրիշ բաներու վրայ կը խօսին , և թէ որ
մէկը մեռնողին վրայ խօսք բանայ՝ տնեցիք
խօսքը կը կտրեն ըսելով թէ Հոգիդ կը սիրես
մէյմն ալ անունը մի տար :

Վիտցիր որ բարեկամիդ և ազգականիդ
մեռած ատենը ինչ որ ըրիր նէ դուն՝ քեզի
ալ ուրիշները նոյնպէս պիտոր ընեն : Ողջ
մնացողները մէջ կը նետուին , մեռնողներուն
ստակն ու աստիճանը ձեռք կը ձգեն . իսկ
մեռնողներուն վրայ կամ քիչ և կամ ամենևին
ոչ խօսք կ՚ըլլայ և ոչ յիշատակութիւն : Տնե-
ցիք քանի մը օր սուգ կը քաշեն , բայց քիչ
ատենէն իրենց բաժին եղած բաներով կը մը-
խիթարուին . այնչափ որ քանի մը օր կ՚անցնի
չանցնիր՝ մահուանդ վրայ կ՚ուրախանան , և
նոյն խուսն ուր որ դուն Հոգիդ աւանդեցիր ,
ու Քրիստոսի ատեանը դատաստանի եղար ,
անոնք սար կը բռնեն , հարկինքներ կ՚ընեն ,
կը խաղան , կը խնտան , կը ծիծաղին իբր թէ
մեռած չըլլայիր . իսկ քու Հոգիդ այն ատեն
մեր կ՚ըլլայ արդեօք :

ՈՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Փրկիչ իմ Յիսուս, պոհանամ զքէն որ չէիր ուզեր ինծի շնորհքէդ դուրս ընկած աստեղս մեռնելու. չէ նէ աս քանի՞ տարի սիրտի ըլլար որ ես դժոխքին մէջ սիրտի տանջուէի: Ճէ որ ես այն օրը, այն գիշերը մեռած ըլլայի, ինչ պիտի ըլլար իմ բանս յաւիտեան. փառք ողորմութեան քո տէր: Նոյ իմ կողմանէս սիրով յանձն կ'առնեմ իմ մահս 'ի քաւութիւն մեղաց իմոց, ան ալ ինչ կերպով որ կ'ուզես ինծի զրկելու. բայց որովհետև ինչուան հիմայ համբերեցիր ինծի, կ'աղաչեմ որ քիչ մ'ալ համբերես: Յորժայ երանելոյն ըսածին պէս. Ճոյլ տուր ինծի որ քիչ մը հանգչիմ, իմ յաւս լամ. զիս դատաստան կանչելէդ առաջ ատեն տուր որ մեղքերս ողբամ, որովք զքեզ դառնացուցի:

Նոյ չեմ ուզեր մէյմ'ալ քու ձայնիդ դէմ կենալ: Ո՞ գիտէ, ան խօսքերս որ կը կարդամ վերջն ազդարարութիւնդ ինծի կրնան ըլլալ: Գիտեմ որ ես արժանի չեմ գթութեան, որովհետև այնչափ անգամ ինծի ներեցիր և ես ապերախտս դարձեալ վշտացուցի զքեզ: Ընտուած իմ, բեկեալ սրտերն ու խոնարհեալ

հոգիները դուն չես արհամարհեր [1]. ահա ես դատաստանս գրվմամբ սրտի առ քեզ կը դիմեմ. մի՛ ձգեր զիս առ քու երեսէդ [2]: Գուն ես որ ըսիր թէ ով որ ինծի կը դիմէ՝ զինքը չեմ վռնտեր [3]: Յիրաւի ես զքեզ ուրիշներէն աւելի անարդեր եմ, վասն զի աւելի քան զայլս քեզմէ լոյս և շնորհք ընդուներ եմ. բայց քու սուրբ արիւնդ որ ինծի համար թափեցիր, ինծի սիրտ կու տայ և թողութիւն կը շնորհէ՝ թէ որ ես սրտանց գրվալու ըլլամ նէ: Նո՛ւ ահա, ով իմ ծայրագոյն բարիս, կը գրվամ՝ ի բոլոր սրտէ քեզի դէմ ըրածներուս վրայ. ներէ ինծի և շնորհք տուր զքեզ սիրելու ասկից եառ: Հերիք է որչափ որ զքեզ դառնացուցի. մնացած կեանքս, փրկիչ իմ, չեմ ուզեր զքեզ վշտացընելու համար անցընել, քաւ լիցի. հապա կ՚ուզեմ միայն լալով անցընել միշտ քեզի տուած վշտերուս համար, և յաւիտեան սրտէ զքեզ սիրելու, ով Աստուած իմ և աէր, որ անբաւ սիրոյ արժանի ես:

1 Զսիրտ սուրբ և զհոգի խոնարհ Աստուած ոչ արհամարհէ: Սաղմ. Ծ. 17:

2 Մի՛ ընկեներ զիս առ յերեսաց քոց: Ծայնն. առդ. 12:

3 Որ գայ առ իս ոչ հանիցս արտաքս: Յովհ. Զ. 37:

Սուրբ Աստուածածնին, յոյս իմ և ապաւէն, բարեխօս եղիր ինծի համար առ փրկիչն իմ Յիսուս։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ինչ ըլլալէ ալ աւելի աղէկ հասկընալու համար, ով քրիստոնեայ, կ'ըսէ սուրբն Յովհան Ոսկեբերան, դերեզմանները գնա, տես հողը, մոխիրը, որդերը, և հառաչէ. նայէ թէ ինչպէս այն մեռած մարմինը նախ կը դեղնի ու եաքը կը սևնայ. վերջը կը տեսնես որ բոլոր մարմինը ձերմակած և հոտած մարկ մը պատեր է։ Այսքը թանձր ու ժահահոտ փտութի մը դուրս կու տայ. այն փտութենէն բիւրաւոր որդեր կը գոյանան և կը սկսին մարմինն ուտել. մկներն ալ կու գան կը սկսին զայն կրծել, ոմանք վրան կը պտըտին, ոմանք ալ բերանն ու աղիքներուն մէջ կը մտնեն։ Թաւշերը, պեխունքներն ու մազերը մէկիկ մէկիկ կը թօթափին, առաջ կողերը կը բաժնուին, եաքը թևերը, վերջը ձիւերը։ Ա՛յն որդերը բոլոր մարմինն ուտելէն ու հատցընելէն ետև, իրենք ալ մէկզմէկ ուտելով կը վճանան. անանկ որ այն մարմինէն միայն հոտած կմախք մը կը մնայ, որ

նայքը ան ալ կտոր կտոր կ'ըլլայ , ոսկրտիքը կը քայքային , գլուխն ալ արմատէն կը բաժնուի կ'ինայ : Ու հասարակ մանրեցան , և ամառուան կալոյ փոշի դարձան . և հովն սաստկութիւնը առաւ զիրենք ու չկր ու չան ըրաւ [1] :

Տեսար ինչ բան է եղեր մարդս , կտոր մը փոշի զոր հովը չկր ու չան կը տանի :

Ո՞ւր է հիմայ այն առաքետը , որ ընկերութեան զուարճութիւնը և հոգին կը սեպուէր : Աստած խուչը մտիր , կը տեսնես որ ալ հոն չէ . թէ որ իր անկողինը կը փընտռես՝ ուրիշի է տրուեր . իր հագուստները , իր զարդարանքները , անունք ալ ուրիշները առեր են ու մէջերնին բաժներ են : Թէ որ գինքը տեսնել կ'ուզես՝ նայէ առջևի փոսիդ մէջ , ինչ կը տեսնես , փտած ու կտոր կտոր եղած և ոսկորները քայքայած : Հայ հայ , այն մարմինը որ այնչափ փափուկ մեծցած էր , փառաւոր հագուած ու կապուած , ծառաները չորս դին առած էին , ինչ է դարձեր : Ո՛վ երանելի տուրբեր , դուք աղէկ կը հասկընաք այս բանս , որ Աստուծոյ սիրոյն համար , զորն

1 Առ հասարակ մանրեցան և եղեն իբրև զփոշի կալոյ ամարայնոյ , և առ զնոսա սաստկութիւն հողմոյ : Դան . Բ . 35 :

որ միայն սպասեցիք երկրիս վրայ, գիտցած ձեր մարմինը մահացընել. և հիմայ ձեր ոսկորները անգին սուրբ մասունքներու պէս պատուով ոսկիներու մէջ կը պահուին, և ձեր երջանիկ հոգիքը գԱստուած կը վայելեն, ըսպասելով աշխարհքիս եարքի օրուան որ իրենց մարմնոյն հետ միանան ընկերանան՝ ի փառս, ինչպէս որ ընկերացան՝ ի խաչ և՝ ի չարչարանս այս կեանքիս մէջ: Ա՛յսպէս կ՚ըլլայ ձշմարտասէս սիրել զմարմինը, որպէս զի յաւիտեան երջանիկ ըլլայ, և զրկել զինքը հոս այն հաճոյքներէն որ յաւիտեան զինքը թշուառ կ՚ընեն:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ տէր իմ և Աստուած իմ, ինչպիսի դառնայ եղեր իմ մարմինս ալ, որուն համար զքեզ այնչափ վշտացուցի. որդնոտի ու փտտի սիտի: Այլ աւար չեմ յաւիտ, տէր իմ, մանաւանդ թէ աղէկ է որ առանկ փտտի մնայի մարմինս, որ ինծի պատճառ եղաւ քեզմէ հեռանալու, որ իմ ծայրագոյն բարիս ես. այն է միայն իմ սրտիս ցաւը, որ ես մարմնաւոր ընդունայն հաճոյից համար այնչափ կամքիդ դէմ գործեր եմ: Այլ քու ողորմութենէդ յոյս չեմ կտրեր,

վան զի կը սպասես ինձի որ թողութիւն տաս. Աստուած կը սպասէ որ գթայ ձեզի, կ'ըսէ Տապի՝, և կ'ուզես թողութիւն տալ քէ որ ես զղջալու ըլլամ։ Այո տէր, ի բոլոր սրտէ կը զղջամ, կը ցաւիմ, ով անբաւ բարութիւն, զքեզ անարդելուս համար, և կ'աղաղակեմ գենուացի սրբուհւոյն Կատարինեայ հետ. Ով Յիսուս իմ, մէյ մ'ալ մեղք չընիամ, մէյ մ'ալ մեղք չի գործեմ։ Ընչեմ ուզեր չէ, քու համբերութեամբդ զեղծանիլ։ Ըեմ ուզեր, խաչելեալ տէր իմ, սպասել այն ժամուն որ մահուանս ատեն խոստովանահայրս զիս յորդորէ որ խաչիդ պլլուիմ. հիմակուընէ ոտքդ կ'ընիամ, հիմակուընէ կ'աւանդեմ քեզի իմ հոգիս. քու ձեռքդ կը յանձնեմ տէր իմ հոգիս։ Ընչափ տալի հոգիս աշխարհքի հետ կապուած ըլլալով զքեզ չի սիրեցի, լաւ և զօրութիւն տուր ինձի որ միացած կեանքս զքեզ սիրելով անցընեմ։ Ըեմ ուզեր սպասել որ մահուանս ատեն զքեզ սիրեմ, հիմակուընէ կը սիրեմ, զքեզ կ'ողջագուրեմ ու չեմ բաժնուիր, և խօսք կու տամ որ մէյ մ'ալ զքեզ չեմ թողուր։ Ով տուր կոյս Աստուածածնին, կասէ զիս

՝ Կանխեցաք Աստուած գթալ ի մեզ։ Ես. Լ. 18։

սիրով Յիսուսի հետ, և շնորհք ինդրէ ինձի համար, որ մէյ՛ալ զինքը չի կորսընցընեմ։

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Ո՛վ սիրելի եղբայր, մահուան այս սաստկութեան մէջ գթով և ինչ ըլլալիքդ տես։ Յիշէ որ հող էիր, և հող պիտի դառնաս. մտածէ որ մէկ քանի տարիէն կամ գուցէ ամսէն կամ օրէն ետև փտտիս ու որդնոտիս պիտի։ Ա՛ս մտածելով սուրբ եղաւ Յոբ, որ կ՚ըսէր. Ա՛ահը ինձի հայր կոչեցի, փտութիւնը՝ մայր և քոյր [1]։

Աշխարհքիս ամէն բանը կ՚անցնի, և թէ որ հոգիդ մահուան ատեն կորսուի նէ, քեզի համար ամէն բան կորսուած է։ Սուրբն Լաւրենտիոս Յուստինեան կ՚ըսէ. Դիր թէ արդէն մեռած ես, որովհետև գիտես որ մահը՝ ի հարկէ պիտի գայ [2]։ Թէ որ մեռած ըլլայիր, ինչ չէիր բաղձար որ ըրած գըտնուէիր։ Համակուրնէ քանի որ կենդանի ես՝ միտքդ դիր թէ օր մը գթով մեռած պիտի

[1] Ձմահ կոչեցի ինձ հայր, մայր և քոյր ինձ՝ զերս։ Ցովբ. ԺԷ. 14։

[2] Ցպ. փայտին կեռնաց։ Գա. Պ։

դնես : Սուրբն Բռնաւենդուրա կ'ըսէ թէ ղեկավարը նաւը աղէկ կառավարելու համար ծայրը կը կենայ , ասանկ ալ մարդս աղէկ կեանք վարելու համար սէտք է միտքը դնէ թէ միշտ մահուան քովը կայներ է : Սուրբն Բեռնարդոս ալ կ'ըսէ . Ընչի ըրած ներուդ նայէ ու խըսնէ . այսինքն տես տղայութեանդ մեղքերն ու ամբիծիր : Ինչիններուդ նայէ ու հառաչէ . այսինքն մեծութեան ատենդ մեղքերդ տես ու լայ : Վերջդ նայէ ու ստակա . այսինքն վերջի դատաստանը մտածէ ու դողա և շուտով ձարդ տես :

Սուրբն Կաթիլոս Եղբայրութեան երբոր մեռելոց պարեզմանները կ'երթայ կը նայէր ինքն իրեն կ'ըսէր . Թէ որ ասոնք պայմն ու նորէն կենդանանային , ինչեր չէին ըներ յաւիտենական կենաց համար : Ասկ ես որ դեռ ժամանակ ունիմ , ինչ կ'ընեմ հոգւոյս համար : Վասն թէ այն սուրբը խոնարհութեան համար ասանկ կ'ըսէր . բայց վախեմ թէ դուն , սիրելի եղբայր , իրաւամբք կրնաս ստակալ որ չըլլայ թէ այն անապատը թզենին ըլլաս որուն համար ըսաւ Տէրն մեր . Ահա երեք տարիէն 'ի վեր է որ կու գամ թզենւոյդ վրայ պտուղ փնտռելու և չեմ գտներ [1] :

1 Ահա երեք տարի են որ կու գամ թզենւոյդ

Պատն իրեք տարիէն աւելի է որ աշխատիքիս մէջն ես, ինչ պատուղ տուած ունիս։ Այո՛, կ'ըսէ տուրքն Յեռնարոս, որ Տէրն մեր չէ թէ միայն ծաղիկ կը փնտռէ, հապա նաև պտուղ ալ կ'ուզէ. այսինքն՝ չէ թէ սոսկ բարի փափաք և առաջադրութիւններ կը փնտռէ, հապա տուրք գործքեր ալ կ'ուզէ։ Ուրեմն պիտիլիր բանի բերել այդ ժամանակն որ Աստուած իր ողորմութեամբը քեզի կու տայ. բարեգործութիւն ընելու ուրիշ առենի մը սպասես, չըլլայ թէ ալ առեն չգտնայ, ու քեզի ըսեն թէ ալ ժամանակ չկայ՝ երթանիք, շուտ ըրէ աշխարհքէս ելլելու առենդ է, շուտ ըրէ, ի՛նչ որ ըրիր նէ ըրիր։

ՒՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆԿ

Ահա տէր իմ, ես եմ այն ծառը, որ շատոնց արժանի էի ըսելու, ալ կտրէ զանիկայ, ինչու այդ երկիրը կը խափանէ[1]։ Ախ այո, վասն զի շատ տարի է որ երկրիս վրայ եմ ու ուրիշ պտուղ չի տուի քեզի բայց եթէ

խնդրել պտուղ՝ի Թզենւոջդ և ոչ գտանեմ։ Ղկ. ԺԳ. 7։

[1] Արդ կտրեա զդա, ընդէր և զերկիրդ խափանէ։ Աստ։

մեղայս փուչն ու տատասկը։ Հայդ դու տէր, չես ուզեր որ ես յուսահատիմ. դուն ըսիր ամենուն՝ ով որ ձիս կը մնաքառէ կը գըտնէ. խնդրեցէք և պտանէք։ Նա զքեզ կը խնդրեմ, Աստուած իմ, և քու շնորհդ կ'ուզեմ։ Որչափ որ զքեզ գառնացուցեր եմ կը ցաւիմ բոլոր սրտանց, կը փափաքէի ցաւէս մեռնիլ։ Ուրաջ քեզմէ կը փախչէի, հիմայ աւելի կ'ուզեմ քու բարեկամութիւնդ՝ քան թէ աշխարհքիս բոլոր թագաւորութիւնները։ Չեմ ուզեր մէյմ՝ալ դէմդ դնել քու ձայնիդ։ Կ'ուզես որ ես բոլորովին քովդ ըլլամ. ես ալ ձիս բոլորովին քեզի կու տամ, առանց բան մը պահելու։

Դուն զքեզ խաչին վրայ բոլոր ինծի տուիր, ես ալ ձիս բոլոր քեզի կու տամ. դուն ըսիր, ինչ որ իմ անուամբս խնդրէք կ'ընեմ[1]։ Ուրեմն Յիսուս փրկիչ իմ, այս մեծ խոստմանդ ապաւինելով, և քու անուամբդ քու արդիւնքովդ, շնորհդ կը խնդրեմ, սէրդ կը փընտռեմ։ Ծուր տէր որ առաւելուն քու շնորհդ և քու սուրբ սէրդ չիմ հոգիս, ուր առաւելան մեղք։ Գոհանամ զքէն, որ ինծի առիթը տուիր այս աղօթքս քեզի ընելու. որով

1 Զոր ինչ խնդրեցէք յանունն իմ արա- րեց զայն։ Յովհ. ԺԴ. 14։

Հետև դու գնա դրդեցիր, նշան է թէ աղօթ֊
քըս լսել կ'ուզես. լսէ ինձի Յիսուս փրկիչ
իմ. տուր ինձի որ մեծապէս սիրեմ զքեզ.
տուր ինձի մէկ մեծ բաղձանք մը զքեզ Հա֊
ճեցընելու, և զօրութիւն ալ տուր 'ի գործ
դնելու: Ա'վ իմ մեծ փառատրանս, տուր
կոյս Մարիամ, դու ալ լսէ իմ աղաչանաց,
և աղաչէ ինձի Համար զՅիսուս:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ Բ.

ՄԱՀՈՒԱՄԲ ԱՄԷՆ ԲԱՆ ԿԸ ԼՄՆՆԱՑ

վախձան հասաւ [1] :

ՄԱՍՆ ԱՒԱՋԻՆ

Աշխարհասէր մարդիկ բարեբաղդ կը սեպեն զանոնք միայն որ աս աշխարհքիս բարիքը, հաճոյքը, ճոխութիւնը և փառքն ու պատիւը կը վայելեն : Բայց մահը վերջ կու տայ այս ամենայն երկրաւոր բախտաւորութեանց : Ինչ բան է ձեր կեանքը, կը գոչէ առաքեալը, մրրկի նման էք որ քիչ մը ատեն կ'երևայ ու կ'անցնի [2] : *Երկրէս դէպ 'ի վեր*

1 Եհաս վախճան : Եզեկ . է . 6 :

2 Որպիսի՞ իցեն կեանք ձեր . զի իբրև շմրխիկ էք որ առ սակաւ մի երևեալ և ապա տակաւին եալ : Յակ . Դ . 15 :

յիսած շոգինները երբեմն օդուն մէջ արեգա-
կան ճառագայթներուն լուսաւորուած գեղե-
ցիկ բան մը կ'երևան, բայց ոչչափ կը դի-
մանայ այդ երևոյթը. քիչ մը հովը բոլորո-
վին կը ցրուէ ու անհետ կ'ընէ: Ահա քե-
զի այն մեծ մարդը որ այսօր փառք, պատիւ
ունի, ամէնքը իրմէ կը վախնան, և գրեթէ
ինքը կը պաշտեն. մէյ մ'ալ վաղը մեռածին
պէս կ'անիծեն, կ'անարգեն ու ոտքի տակ կը
կոխկրտտեն: Ա՛ահռելիը հետ ամէն բան ալ
պիտի թողու: Մեծ ծառայն Ըստուծոյ
ճոխման գեմբացի եղեայր մը ունէր, որ կը
պարծէր թէ գեղեցիկ տուն մը շինել տուեր
է. բայց իր բարեկամներէն մէկը ըսաւ որ
շինած տունդ մեծ պակասութիւն մ'ունի.—
ինչ է ըսաւ: Պատասխան տուաւ թէ այն է
որ դուռ ալ շինել տուեր ես: — Ինչո՞ւ
համար. ինչ դուռն ալ տան պակասութիւն է
մի: — Հրաւեր ես, ըսաւ բարեկամը, վասն
զի մէկ օր մը գուն այդ դռնէն մեռած դուրս
պիտի ելլես, և այնպէս տունդ ալ ու ամէն
բանդ ալ պիտի թողուս:

Ա՛ահը վերջապէս կը մերկացնէ զմարդ-
կան աշխարհքիս ամէն բաներն: Ա՛յն ինչ տե-
սարան է, տեսնել խնայեն մեր աչքերն իսկ
կը վրնտեն, և մեռածը գերեզման ներս
մնալ. ուրիշները տան մէջ ալ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ՀՍՍՌ-Արա. ССР
Ա. ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՎԱՆ

5342-56 (138)

ալ, ստրկին ալ, և ուրիշ իր ամէն ունեցած-
ներուն ալ. ծառաները վինքը կը ձգեն գե-
թսեմանիի մէջ և հազիւ մէկ լամիոյ մը կը
թողուն որ մարմինը ծածկուի. այլ վինքը բա-
նի մը տեղ դնող չկայ, իրեն շաղոքորթու-
թիւն ընող չկայ, իր տուած հրամաններուն
մտիկ ընող չկայ: Սալահատտին որ Ասիոյ
շատ տէրութեանց տիրեց, մեռնելուատեն
ըսած էր թէ մարմինս երբոր թաղելու կը
տանիք մէկը առջևէն թող երթայ շապիկ մը
ձողէ կախած տանելով ու կանչէ. Ա՛յս է
միայն որ Սալահատտին իրեն հետ գերեզ-
ման կը տանի: Ինչպիսին մարմինը գերեզ-
ման դրուելէն ետև միսը կը քայքայի, կը-
մնայ մը կը մնայ, որ ուրիշներէն չի տար-
բերիր: Սրբոյն Բարսղի ըսածին պէս, գնա
գերեզմանները նայէ, կրնաս որոշել թէ ո՞րն
է ծառայն, որն է տէրը: Մէկ օր մը մեծն
Ընկերանդր տեսաւ որ Դիոգինէս կ'աշխա-
տէր բան մը կը փնտռէր մեռելներուն գլուխ-
ներուն մէջ. հետաքրքրութիւնը շարժելով
հարցուց Ընկերանդր, ինչ կը փնտռես: Ան
ալ պատասխանեց թէ քու հօրդ Փիլիպպոս
թագաւորին գլուխը կը փնտռեմ և չեմ կրնար
որոշել. թէ որ գոն կարենաս գտնել ինծի
ցոյց տուր: Այս աշխարհիս վրայ մարդիկ
անհաւասարապէս կը ծնանին, բայց մահուա-

նէ եւս ամէնքն ալ իրարու կը հաւասարին : Անեկա կ'ըսէր թէ անմահ կը ծնանինք , ոչ-մահ կը մեռնինք . Պրատիոս ալ կ'ըսէ թէ մահը վերագաւոթական գաւազանը բոլին կը հաւասարէ : Մէկ խօսքով երբոր մահը կու գայ՝ վախճանն հասաւ , ամէն բան կը լմընի նոյ , ամէն բան հոս կը մնայ և աշխարհքէս բան մը գերեզման չենք կրնար տանիլ :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Տէր Ընտուած իմ, որովհետև ինծի լոյս կու տաս ճանչնալու թէ ինչ որ աշխարհքս մեծ բանի տեղ կը դնէ ամէնն ալ ծուխ են բոլորովին և չիմարութիւն՝ ոյժ տուր ինծի որ կարող ըլլամ զիս անոնցմէ բաժնելու , քանի որ մահը զանոնք ինծմէ չէ բաժներ : Ընչ ինչ Թշուառ գտնուեր եմ ես . քանի քանի անգամ այս աշխարհքիս ընդունայն հաճոյքը և բարեացն համար դառնացուցեր և կորսընցուցեր եմ զքեզ , որ իմ ծայրագոյն բարիքն ես : Յիսուս փրկիչ իմ, բժիշկդ երկնաւոր , մէյմը դարձուր աչքդ ողորմելի հոգւոյս վրայ . տես իմ անչափ խոցերս , վէրքերս որ ես ինծի առեր եմ իմ մեղքերուս . դիտ և ողորմէ ինծի : Տէր եթէ կամիս կարող ես զիս սրբել . գիտեմ որ կրնաս ալ , կ'ուզես ալ զիս բժշկել . բայց

բժշկուելու համար կ'ուզես որ ես ալ ղրկամ իմ քեզի դէմ ըրած մեղքերուս վրայ : Ա՛յո այո , ես ալ կը ղրկամ ՚ի բոլոր սրտէ . ու՞ րեմն բժշկէ զիս հիմայ որ կարող ես . բժշկէ զիս , քեզի դէմ մեղանչեցի ՚ : Այս գքեզ մոռցայ , բայց դուն զիս չէ մոռցար , ու հիմայ ալ կ'իմացընես ինծի թէ մոռնալ կ'ուզես իմ քեզի դէմ ըրած չարիքներս թէ որ ես ալ զգուիմ անոնցմէ . վասն զի անօրէնը թէ որ դառնայ իրեն ըրած ամէն անօրէնութիւն՝ ներէն՝ անոնք պիտի չյիշուին ² : Ա՛հաւասիկ ես ալ կը գաղշիմ կը զգուիմ բոլոր գործած մեղքերէս . դու ալ մոռցիր , ամէ՛ւ փրկիչ իմ , որ չափ որ գքեզ դառնացուցեր եմ . ասկից ետև պատրաստ եմ ամէն բան կորընչացունել , կեանքս ալ , քան թէ քու շնորհդ : Ո՞նչ բանի կու գան ինծի աշխարհքիս բարիքը առանց քու շնորհացդ :

Օգնէ ինծի տէր , որ գիտես թէ ո՛րչափ տկար եմ ես : Զօրութիւնք պիտի չի դադարին

1 Բժշկեա զանձն իմ, եւ մեղայ քեզ : Սաղմ . Խ . 4 :

2 Ընօրէնն եթէ դարձցի յամենայն ա՛նօրէնութեանց իւրոց զոր արար . . . ամենայն անիրաւութիւնք նորա զոր անիրաւեաց եւս մի յիշեսցին : Եզեկ . ԺԸ . 21 . 22 :

զնա փորձելէն. արդէն կը պատրաստուին հազար կերպով վրաս վազել, որ նորանոց զնա զերի ընեն։ Հապա փրկիչ իմ Յիսուս, զնա ե՞րբեք մի՛ ձգեր, իմ փափաքս այս է որ այսօր բուքնէ գերի ըլլամ քու սիրոյդ։ Դու ես միայն իմ տէրս, դու զնա ստեղծեցիր, դու զնա գնեցիր ու փրկեցիր. դու ես որ առնէն աւելի զնա սիրեցիր, դու միայն արժանի ես սիրուելու, ես ալ կ՚ուզեմ միայն զքեզ սիրել։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Սպանիոյ թագաւորը Փիլիպպոս երկրորդ, մեռնելու ատեն կանչեց իր տղան, ու մէկդի ընելով վրայի արքունական ծածկոցը կուրծքը ցցուց, զորն որ որդերը կերած էին, ու ըսաւ. նայէ իմ արքայորդիս թէ ինչպէս կ՚ըլայ մեռնիլը, և ինչպէս կը վերջանան աշխարհքիս ամէն մեծամեծութիւնները։ Ղեկ կ՚ըսէ Դաւիթ մարգարէ թէ մահը ոչ հարստութենէ կը վախնայ, ոչ թիկնապահ ծառաներէն, և ոչ թագաւորական թագէն ու ծիրանիէն. ուստի թէ ծառայից և թէ իշխանաց եւս էն փոտութիւնը կ՚երթայ ու թարախը կը վազէ։ Ուստի ամէն մեռնող, թագաւորն ալ,

բնաւ բան մը հետերնին գերեզման չեն տա-
նիր . բոլոր փառքը անկողինին մէջ կը մնայ ,
ուր որ հոգին կու տայ . վասն զի ոչ մեռնելու
առեն հետը ամէն բան պիտի առնու և ոչ իր
տանը փառքը իրեն հետը գերեզման պիտի
իջնեն , կ'ըսէ սաղմոսերգուն [1] :

Կը պատմէ սուրբն Ցոհաննիս Թէ երբոր
մեծն Ղեբսանդր մեռաւ , փիլիսոփային մէկը
բարձր ձայնով ըսաւ . Արուր նայեցէք , որ և
իւրաքանչիւր հողուն վրայ կը կոխէր , հիմայ հողուն
տակը ձգմռտած է . երէկ բոլոր երկիրս իրեն չէր
բաւեր , հիմայ օխտը թիթ տեղ կը բաւէ . և
իւրաքանչիւր զօրաց բանակներ կը քալեցնէր երկրին
վրայ , հիմայ քանի մը բեռնակրով հողուն
տակը տարուեցաւ : Ուրեմն աղէկ հասկը-
նանք Ցոհաննու ըսածը Թէ ինչ կը հպար-
տանաս հող և մոխիր [2] : Ա՛վ մարդ , չես տես-
ներ որ հող ու մոխիր ես , և ինչ բանիդ կը
հպարտանաս . ինչ բանի կը ծախես խելքդ ,
միտքդ , տարիներդ . ինչու աշխարհքիս մէջ
մեծնալ կ'ուզես , կու գայ կու գայ մահդ , այն

1 Զի ոչ Թէ ՚ի մեռանելն իւրում առցէ
ընդ իւր զամենայն , և ոչ Թէ իջցէն փառք
ան նորա ընդ նմա : Սաղմ. ԽԹ . 17 :

2 Զի հպարտանաս հող և մոխիր : Սիր .
ժ . 9 :

ատեն կը վերջանան քու ամէն մեծութիւնդ, քու ամէն խորհուրդներդ։ Նո՛ւ նոյն օրը անոնց ամէն խորհուրդները պիտի կորսուին [1]։

Ով Թէ մրջաւ երջանիկ եղաւ սրբոյն Պօղոսի անապատականին մահը, որ վախճանեցաւ տարի քարայրի մը մէջ փակուած կեցած, քան Թէ Ներոնին մահը, որ Հռոմայ կայսր եղաւ։ Մրջաւ բարեբախտ եղաւ սրբոյն Յհ֊ ղիպոսի քահանային աշխատաւոր եղբօր մահը, քան Թէ Հնրիկոս ութերորդին մահը որ Թագաւորական մեծութեանց մէջ ապրեցաւ, բայց Աստուծոյ Թշնամի մեռաւ։ Այս ալ հասկընալու է որ սուրբերը այսպիսի երջանիկ մահ ունենալու համար ամէն բան մէկ դի Թողուցին, հայրենիք, փափկութիւն, աշխարհ֊ քիս խոստմանց յոյսը, ու ղիրենք տուին խեղճ և անարգ կեանց։ Կենդանի կենդանի Թա֊ ղուեցան այս երկրիս վրայ, որպէս զի մեռնելու ատեն դժոխքը չթաղուին։ Բայց աշխարհա֊ սէրը մեղաց մէջ, երկրաւոր հաճոյից մէջ, ու այնչափ վտանգաւոր առիթներու մէջ ապրե֊ լով ինչպէս երջանիկ մահուան յոյս կրնան ունենալ։ Աստուած կը սպառնայ մեղաւորաց Թէ մահուան ատեն զիս պիտի փնտռէք ու

[1] Եւ յայնմ աւուր կորիցեն ամենայն խորհուրդք նոցա։ Սաղմ. ճԽԵ. 3։

պիտի չի գտնաք[1]։ Այն ատենը, կ'ըսէ, ողորմութեան ժամանակ չէ, հապա վրէժխնդրութեան. վասն զի ժամանակին պիտի հատուցանեմ[2]։ Խնդիրն ալ այս կը տրվինցնէ. վասն զի աշխարհասէր մարդը մահուան ատեն մտքով տկար կ'ըլլայ, մարմինը պատած, սիրտը քարացած իր ունակացեալ չարիքներով։ Փորձութիւնները ահեղ կը զօրանան. և ով որ տրվեր է միշտ անոնց տեղիք տալ ու յաղթուիլ, ինչպէս պիտի կարենայ դէմ կենալ անոնց մահուան ժամանակ։ Աստուածային զօրաւոր շնորհք մը պէտք է նոյն ատեն որ անոր սիրտը փոխէ. բայց արդարութիւն է արդեօք Աստուած այդ շնորհքը տալու. ինչ, միթէ արժանի է այդ շնորհքին անարգ կեանք անցընելուն համար։ Նւ սակայն բանը կամ յաւիտեան երջանիկ ըլլալու վրայ է, և կամ յաւիտեան կորսուելու։ Այս բանս որ մեկը մտածէ և կը հատայ հատատոյ ձգմտտուելութեանցը, ինչպէս կարելի է որ ամէն բան չմոռնայ ու բոլորովին զինքը Աստուծոյ չի տայ, որ ըստ մեր գործոցը զմեզ պիտի դատէ։

1 Խնդրէք զիս և ոչ գտանիցէք։ Երեմ. 13։

2 Հատուցից ի ժամանակի։ Բ. Օրէնք. ԼԲ. 15։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛Հ Տէր, քանի՛ քանի գիշեր ես Թշուա-
ռականս քուն եղեր եմ քու շնորհքէդ դուրս
ինկած։ Ո՛հ, ինչ Թշուառ վիճակի մէջ էր
այն ատեն իմ հոգիս։ Ատելի էր քու աչքիդ,
և իրեն փոյթը չէր քու առելութիւնդ. արդէն
դատապարտուած էի դժոխք երթալու, միայն
քու վճռոյդ կատարումը կը մնար։ Այլ դու
Ատուած իմ, զանց չընիր ինծի այցելութեան
գալու, և յորդորելու որ Թողութիւն խնդրեմ։
Հայց ով զիս կ'ապահովցընէ Թէ դարձեալ
Թողութեան տուեր ես ինծի։ Ես մտիկ, ով փըր-
կիչ իմ Յիսուս, այս վախիս մէջ սիրտ մնամ
ինչուան որ զիս դատես։ Հայց այն ցաւն որ
կ'իմանամ զքեզ վշտացընելուս համար, և փա-
փաքն որ ունիմ զքեզ սիրելու, մանաւանդ
քու չարչարանքներդ, սիրելիդ իմ փրկիչ,
յոյս կու տան ինծի 'ի շնորհս քո մնալու։
Կը ցաւիմ, կը զղջամ զքեզ դառնացընելուս
վրայ, ով ծայրագոյն բարիդ. կը սիրեմ զքեզ
ամէն բանէ վեր։ Կ'առաջադրեմ ամէն բան
կորսընցընել, քան Թէ քու շնորհդ ու քու
սէրդ։ Կ'ուզես որ ուրախ ըլլայ անոնց սիր-

տը որոնք զքեզ կը փնտռեն[1]։ Ընկ, Տէր, կը ցաւիմ ամէն անօրէնութեանցս վրայ որ քեզի դէմ ըրեր եմ. սիրտ տուր ինծի և քաջալերութիւն, ալ երեսս մի զարներ իմ ապերախտութիւնս, ես կը ձանչնամ ու կը գարշիմ անոնցմէ։ Դու լսիր թէ չեմ ուզեր մեղաւորին մահը այլ անոր դառնալն ու ապրիլը[2]։ Ընկ այո, Ընտուած իմ, ամէն բան մէկդի կը ձգեմ, և դէպ ’ի քեզի կը դառնամ, զքեզ կը խնդրեմ, զքեզ կ’ուզեմ, զքեզ կը սիրեմ ամէն բանէ վեր։ Տուր ինծի քու սէրդ, ալ ուրիշ բան չեմ ուզեր։ Ո՛վ մայր ողորմութեան, դու ես յոյս և ապաւէն իմ, խընդրէ ու ձեռ ինծի համար յաղթանութեան սուրբ շնորհքը։

ՄԱՍՆ ԵՐԲՈՐԴ

Ընկ կենացս երջանկութիւնը Դաւիթ մարգարէն իրրև երազք զարթուցելոյ[3] կը կո-

1 Ուրախ լինի սիրտ որ խնդրէ զՏաճոյս Նորա (առաւն)։ ՃԻ. Մնաց. ԺԱ. 10։

2 Ոչ կամիմ զմահ մեղաւորին այլ զդառնալ Նորա և զկեալ։ Եզեկ. Գ. 11։

3 Որպէս երազք զարթուցելոյ։ Սաղմ. ՀԲ. 16։

չէ, որ մեկուն մը կ'ըսէ թէ վասն զի երազը թմրած զգայութեանց մեծ բան մը կ'երեւայ, բայց չէ, և շուտով կը թռչի կ'երթայ։ Աշխարհքիս բարիքն ալ մեծ մեծ բաներ կ'երեւան, բայց բան մը չեն, և քիչ ալ կը դիմանան, ինչպէս երազն ալ կարճ կը տեւէ ու եղբը բոլորովին կը ցրուի կ'երթայ։ Այս մեծութիւնս թէ մահուամբ ամէն բան կը վերջանայ, սրբոյն Ֆրանչիսկոսի Պորձեան մանաւոր շնորհք մը տուաւ որ ինքը զինքը բոլորովին Աստուծոյ տայ։ Իր սրտին շատ դպաւ Ղազարէ կայսրուհւոյն մեռելին հետ Կոստանդա երթալը։ Երբոր անոր մտածումը բացուեցաւ՝ վախերնէն, գարշահոտութենէն ամէնքը փախան. իսկ սուրբն Ֆրանչիսկոս աստուածային լուսով շարժեալ կեցաւ ու ան մեռած դիակին վրայ աչխարհքիս ունայնութիւնը սկսաւ մտածել, և անոր վրայ նայելով ըսաւ. Ուրեմն դուն իմ՝ կայսրուհիս ես. դու այն ես որու առջև այնչափ մեծամեծներ յարգութեան համար ծունր կը դնէին. ա՛լ Ղազարէ թագուհի, ո՛ւր է քու այնչափ փառաւորութիւնդ, ո՛ւր է քու գեղեցկութիւնդ։ Ետքը ինքն իրեն դառնալ սկսաւ ըսել. Ուրեմն այսպէս կը վերջանան երեր աշխարհքիս մեծութիւնները, թագն ու պսակը։ Ասոնց այս օրէս ետև կ'ուզեմ

այնպիսի տիրոջ մը ծառայել որ չկարենայ բնաւ մեռնիլ : Ու այսպէս ան առենէն տուաւ ինքը զինքը բոլորովին ՚ի սէր խաչելեալ փրկչին , և ուխտ ըրաւ որ կրծնաւոր ըլլայ մինչ որ կենդանի մնայ . ինչպէս եղբէն կատարեց Յիսուսեանց կարգը մտնելով :

Հատ աղէկ գրեց խելք սորված մարդուն մէկը մեռելի մը գանկին վրայ այս խօսքս՝ թէ մտմտացողին ամէն բան փուճ և չնչին կ՚երեւայ : Ով է ըսել թէ մահը մտածողը , չի կրնար զաշխարհ սիրել : Հապա ինչու այսչափ մարդիկ աշխարհասէր են . վասն զի մահերնին չեն մտածեր : Որդիք մարդկան , մինչեւ ե՞րբ խստասիրտ էք , ինչու նաներումիւն կը սիրէք և ստումիւն կը փնտռէք [1] : Ողորմելի որդիք Ադամայ , կ՚ըսէ մեզի Հոգին սուրբ , ինչու սրտերնիդ աշխարհքի սէրը չէք վերնտեր , որ ձեզի ընդունայնութիւն ու ստումիւն սիրել կու տայ : Ա՛յն բանն որ ձեր պապերուն գլխէն անցաւ , ձեր գլխէն ալ պիտի անցնի : Ա՛նոնք ալ այս ձեր նստած տունը նստան , անոնք ալ այդ անկողինը պառկեցան , իսկ հիմայ ո՞ւր են . նոյն բանը ձեզի ալ պիտի ըլլայ :

[1] Որդիք մարդկան մինչեւ ե՞րբ էք խստասիրտք . ընդէր սիրէք ընանրութիւն , և խընդրէք զստութիւն : Սաղմ . գ . 2 :

Ուրեմն, սիրելի եղբայր, շուտով գքեզ Աստուծոյ տուր՝ մահդ գալէն առաջ. ինչ որ ձեռքէդ կու գայ, որչափ որ կրնաս գործել՝ գործէ[1]. ինչ որ այսօր կրնաս ընել վաղուան մի ձգեր. վասն զի այս օր կ'անցնի մէյմ՝ ալ չի դառնար. մահն ալ վաղը կրնայ գալ, որ ալ թող չի տար քեզի բան մը ընել: Շուտով հեռացուր զքեզ այն ամէն բաներէն որ Աստուծմէ կ'օտարացընեն, կամ՝ օտարացընել կրնան: Շուտով մէկդի ձգենք մեր սրտէն այս աշխարհքիս բարիքը, քանի որ մահը չէ եկեր ու բռնութեամբ մեզմէ չէ հաներ. Երանի՛ այն մեռելոց որ առ Աստուած ննջեցին[2]: Երանելի անոնց որ մեռնելու առեն արդէն մեռած կը գտնուին այս աշխարհքիս յօժարութիւններուն: Այսպիսիներուն՝ մահը վախնալու բան չէ, հապա փափաքելով և ուրախութեամբ կ'ողջագուրեն զանիկա, վասն զի մահը փոխանակ բաժնելու զնրենք սիրած բաներնէն՝ կը միացընէ զնրենք իրենց բարւոյն հետ, զոր միայն կը սիրէին, և որ յաւիտեան զնրենք երջանիկ պիտի ընէ:

1 Ջամենայն ինչ որ ինչ դտցէ ձեռն քո գործել, որչափ ի կարի քումմէ եցէ՝ գործեսջիր: Ժող. Թ. 10:

2 Երանի՛ մեռելոցն որք ի տէր ննջեցեալն: Յայտ. ԺԴ. 13:

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Սիրելիդ իմ փրկիչ, դոհանամ գքէն, որ ինծի համբերեցիր. ինչ պիտի ըլլայի թէ որ քեզմէ հեռու եղած ատենս մահս ետևէս հասցընէիր: Օրհնեալ ըլլայ յաւիտեան քու ողորմութիւնդ և համբերութիւնդ, որ այսքան տարի վրաս ցըցուցիր: Շնորհակալ կ'ըլլամ քեզի այն լուսոյն և շնորհացը համար՝ որով հիմայ ինծի կ'օգնես ձեռքէս բռնածդ պէս: Ախտովս ես գքեզ չէի սիրեր և փոյթս ալ չէր քու զիս չի սիրելդ. հիմայ բոլոր սրտանոյ կը սիրեմ գքեզ, և մեծաւէս կը յաւիմ որ այսպէս նեղացուցեր եմ զամենաբարի Աստուածդ իմ: Տանջանք է ինծի այս ցաւը, բայց քաղցր տանջանք. վասն զի այս ցաւը յոյս կու տայ ինծի թէ արդէն ներած պիտի ըլլաս իմ յանցանքներուս: Ա՛հ, քաղցր փրկիչ իմ, երանի թէ հազար անգամ մեռած ըլլայի, ու գքեզ բնաւ դառնացուցած չըլլայի: Ցաւ կ'ելլէ սիրտս որ չըլլայ թէ ասկէց ետև նորէն գքեզ վշտացընեմ: Կ'աղաչեմ, մեռցուր զիս ինչ և իցէ դառն մահուամբ, քանի որ նորէն քու շնորհդ չեմ կորսընցուցած: Ախեն մը դժոխքին գնրին եղայ, բայց հիմա քու ծառադ եմ, ուր Աստուած սրտի խնդ: Ցաւ ըսիր թէ

ես զիս սիրողները կը սիրեմ. արդ ես զքեզ կը սիրեմ. ուրեմն ես քուկդ եմ, դու ալ իմն ես: Հայց ասկից ետև ալ կրնամ զքեզ կորսընցը- նել, ուստի այս շնորհքս ալ քեզմէ կը խըն- դրեմ որ ինծի աւելի մահ տաս քան թէ ես զքեզ նորէն կորսընցընեմ: Դու ինծի այն- չափ շնորհքներ ըրած ես որ ես չէի խնդրած, ուստի անտարակոյս եմ որ կ'ուզես այս խըն- դրած շնորհքիս աղաչանքը լսել: Ա՛ի Թոզուր որ մէյմ՛ալ զքեզ կորսընցընեմ. քու սէրդ տուր ինծի, ան ուրիշ բան չեմ ուզեր: Ա՛ա- րիաման կոյս, յոյս իմ և ապաւէն, բարեխօս եղիր ինծի Տեառն:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ Գ.

ԿԱՐՃՈՒԹԻՒՆ ԿԵՆԱՑ

Ի՞նչ բան է ձեր կեանքը: Մրրկի պէս էք որ քիչ մը առեւ կ՚ելևէսյ և ետքէն կ՚ապականի[1]:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ի՞նչ է մեր կեանքը. մրրիկ մը ու պո֊ղոտիք մը կը նմանի որ քիչ մը քամիով անհ֊բևոյթ կ՚ըլլայ կ՚երթայ: Ամէնքը գիտեն որ պիտի մեռնին, բայց շատը այնպէս խաբուած են որ կարծեն թէ մահը իրենցմէ հեռու է, իբրև թէ բնաւ մեռնելիք չունին: Բայց չէ, Յոբ կ՚ըսէ մեղի թէ մարդուս կեանքը կարճ

1 Որպիսի՞ ինչ են կեանք ձեր. զի իբրև զմրրիկ էք որ առ սակաւ մի երևեալ, և ա֊պա ապականեալ: Յակ. Դ. 16:

է. կանանցածին մարդը սակաւակեաց է, որ ծաղկի պէս ծաղկած թօթափիւեայ[1]: Այս բանս Ասուած Նոայեայ մարգարէին ալ հրամմեց քարոզելու. գոչէ, կ'ըսէ, ամենայն մարմին խոտ է, և մարդուս ամենայն փառքը խոտոյ ծաղկի պէս է: Իրաւցընէ խոտ է ժողովուրդս այս. խոտը ցամաքեայ, և ծաղիկը թօթափեայ[2]: Արդեօք կեանքը խոտի մը կենայ պէս է. մահը կու գայ, այդ խոտը կը չորնայ. կեանքը կը հատնի, աշխարհիս ամէն մեծութեանց և ամէն բարութեանց ծաղիկը կ'ինայ:

Իմ կեանքս սուրհանդակէն ալ աւելի թեթեւագոյն է կ'ըսէ Յոբ[3]: Մահը մեզի ընդառաջ կու գայ սուրհանդակէն ալ աւելի շուտ վազելով, մենք ալ վայրկենէ վայրկեան դէպ'ի մահ կը գիմենք. ամէն ոտք առնելնուս և ամէն շունչ առնելնուս դէպ'ի մահ կը մօտենանք:

[1] Այր կանանցածին սակաւակեաց է... որ ելանէ զծաղիկ ծաղկեալ թօթափեցաւ: Յոբ. ԺԴ. 1:

[2] Գոչէջիր, ամենայն փառք մարդոյ ելանէ զծաղիկ խոտոյ... արդարև խոտ է ժողովուրդս այս. ցամաքեցաւ խոտն, և թօթափեցաւ ծաղիկն: Ես. Խ. 7. 8:

[3] Այլ կեանք իմ թեթեւագոյն են քան զսուրհանդակ: Յոբ. Թ. 25:

Սուրբն Հերոնիմոս կ'ըսէ թէ այս գրած ա-տենս ալ կեանքէս մաս մը կը մնայ, հիմայ որ կը խօսիմ դէպ՝ի մահ կը վազեմ: Ընկնաս ալ պիտի մեռնինք, և թափուած ջրի պէս ալ մէյմ՝ալ պիտի չհաւաքուինք[1]: Այդ տա գետաին ինչպէս ծով կը վազէ. և այն ջրերն ալ ետ դառնալիք չունին: Ըսպէս ալ, մարդ սիրելի եղբայր, քու օրերդ կ'անցնին ու կ'երթան, և օրէ օր դէպ՝ի մահ կը մօտենաս. հաճոյք են նէ կ'անցնին, զբօսանք են նէ կ'երթան, փառք, պատիւ գոնեստ են նէ կ'անցնին. և ինչ կը մնայ: Յոգնայ ըսածին պէս միայն գերեզման կը մնայ ինծի[2]: Փոսի մը մէջ պիտի թիանն գնել, և հոն ամէն բանէ մերկացած պիտի մնանք ու փտտինք. մահուան առեննիս մեր կենացը մէջ սիրած ու վայելած բաներնուս յիշատակը, այն ամէն փառքն ու պատիւը որ ունեցեր ենք, ուրիշ բանի պիտի չի գան, բայց եթէ մեր սրտին ցաւը աւելցնելու, ու յաւիտենական փրկութեան հասնելու վտանգութիւնիս պակսեցնելու: Ըսին ատեն ողորմելի աշխարհասէրը պիտի ըսէ, ուրեմն քիչ մը առնենք

1 Իբրև զջուր հեղեալ յերկիր ոչ առիթ փիցի: Ը. Թագ. ԺԴ. 14:

2 Կարօտիմ գերեզմանի: Յոբ. ԺԷ. 1:

պիտի թողնեմ երթամ սա տունս, պարտէզս, տանս գարդարանքները, այն քաշուածքները, այն հագուստները, և միայն գերեզմանը պիտի մնայ ինծի։

Ա՛հ այհ. այն ատեն մարդուս աչքին աշխարհքիս ոչ մէկ բարիքն ալ բան կ՚երեւայ, այլ միայն զանոնք սիրելուն ու անոնց սիրտը կասկելուն համար կը տանջուի. և այս տանջանքս ուրիշ բանի չի գար՝ բայց եթէ իրեն հոգւոյն փրկութիւնը աւելի վտանգի մէջ ձգելու. փորձով ալ տեսուած է որ այսպիսի աշխարհասէր մարդիկ մեռնելու ատեն չեն ուզեր ուրիշ բանի վրայ խօսք ընել, բայց միայն իրենց հիւանդութեան վրայ, բժիշկ կանչելու, օգտակար դեղ մը ընելու. հապա թէ հոգւոյն համար խօսք մը ըլլայ նէ, խնդրեն կը ձանձրանան կը նեղանան, թողուցէք զիս կ՚ըսեն որ քիչ մը հանգչիմ, գլուխս կը ցաւի, խօսելու ձայն ընել չեմ կրնար. և թէ որ երբեմն պատասխան ալ տան նէ կը շփոթին, չեն գիտեր ինչ ըսելնին։ Ըսատ անգամ խոստովանահարը որ այսպիսեաց արձակումն կու տան նէ, չէ թէ զանոնք յօժար կը տեսնեն արձակումն առնելու, հապա թէ ապաստելու ատեն չի կայ։ Այսպէս կը մեռնին անոնք որ մեռնիլը շատ չեն մտածեր։

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ տէր իմ՝ և Աստուած մեծ վայելչութեան իմոյ, կ՚ամբչնամ դիմացդ երևնալու։ Քանի՛ քանի՛ անգամ՝ես գքեզ անարգեր եմ, քու շնորհդ ոտքի տակ առեր եմ՝ գաշխարհի հաճոյից համար, բարկութեան համար, հոգի մը կատրի համար, սգոտի շահու մը համար, ընդունայնութեանց համար։ Ո՛վ փրկիչ իմ, կը յարգեմ ու կը համբուրեմ քու սուրբ վէրքերդ. ես ալ քեզի ուրիշ վէրքեր տուեր եմ իմ մեղքերովս. բայց յոյս ունիմ որ նոյն վիրաբոյժ իմութիւն և փրկութիւն գտնեմ։ Ո՛վ Յիսուս փրկիչ, ձանչցուր ինծի այն ծանր անարգանքներն որ քեզի ըրած եմ՝ երբոր իմ սրտիս գքեզ, աղբիւրդ ամենայն բարեաց, ու դնացի հոտած ու իմունաւոր ջրեր խմելու։ Ի՞նչ բան կը գտնեմ վրաս քեզի դէմ ըրած այդչափ անկարգութեանցս մէջ, բայց եթէ սրտի անհանգստութիւն, խղճմտանքի խայթոց, և դժոխքի արժանաւորութիւն։ Հայր, ամէ արժանի չեմ քու որդիդ կոչուելու[1]. ամէ արժանի չեմ քու որդիդ ըլլալու ընդունելի։

1 Հայր, ոչ եմ արժանի կոչել որդի քո։ Ղուկ. ԺԵ. 21։

Բայց դուն լինձի թողութի տալու համար մեռար. դու ըսիր լինձին թէ դարձիր՝ ես ալ քեզի կը պատնամ[1]: Սկսիլ եւս ինկղի կը թողում իմ ամէն հաճոյքս, կը հրաժարիմ աշխարհքիս ամէն ախորժելի բաներէն, և առ քիզ կը դառնամ: Ծողութի ընդունիմ իմ պատճառաւս թափած արեանդ համար. կը յաւիտի՛ն բոլոր սրտէ քեզի դէմ ըրածներուս, կը զղջամ և կը սիրեմ զքեզ ամէն բանէ վեր: Ընժանի չեմ ես զքեզ սիրելու, բայց դու արժանի ես սիրուելու. ընդունէ զիս զքեզ սիրելու և ինձ մերժելը այն սիրտը որ այնչափ ատեն զքեզ անարգեր է: Դու չմոռնաս զիս որ մեղաց մէջ մեռնիմ, որպէս զի զքեզ սիրեմ. այո կ՛ուզեմ սիրել զքեզ միացած կենացս մէջ, և ուրիշ բան չեմ ուզեր սիրել բայ՛ի քէն: Օգնէ ինձի, յարատեւութիւն տուր, և քու տուրդ սիրոյդ մէջ պահէ: Ա՛րիամ կոյս, յոյս իմ և ապաւէն, յանձնէ զիս Յիսուս փրկչիս:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Նզեկիա Թագաւորը մեռնելու առեն բալոլ այսպէս կ՛ըսէր. կեանքս ատոյն բա-

[1] Դարձարուք առ իս և ես դարձայց առ ձեզ: Զաք. Ա. 3:

նոյնպէս մեզմէ պէտք կորուելու մնացած[1]։ Քանի՛ քանիներ կան որ ոտտայն բանտողներուս պէտք կը հիւանդին, այսինքն կը չափեն կը չափչըռփեն և կարգի կը դնեն ու գործել կը սկսին իրենց աշխարհային խորհուրդները. մէյմըն ալ ինչ կը նայիս մահը կու գայ ամէն բան կը կարէ։ Վըլլայող Հրագին վերջի լուսոյն հետ աշխարհքիս ամէն բանն ալ կը լմննայ, ուրախութիւն է եղեր, գովեստ է եղեր, փառք և մեծութիւն է եղեր։ Այս ինչ մեծ գաղտնիք է մահը. ինքը պիտի ցուցընէ մեզի ինչ որ աշխարհասէր մարդիկ չեն տեսներ։ Ցախանձելի հարստութիւնները, իշխանութիւն բարձր աստիճանները, մեծամեծ յաղթութիւնները, երբոր մահուան անկողնոյն մէջ մարդուս միտքը կ՚իյնայ իրենց ամէն շէնքը ու շնորհքը կը կործընցընեն։ Այն սուտ ու մուտ բարիքներն ու երջանկութիւնները, որ երեւակայեր էինք, այն ատեն այնպէս կը փոխուին որ բարկութիւննիս կը շարժի մեր խեղճութեանը վրայ։ Մահուան սեւ ու սգալի ստուերը ամենայն մեծութեանց վրայ, նաև թագաւորաց, կը տարածուի ու կը մթընցընէ զանոնք։

Կորքերն, ախտերը, աշխարհքիս բարիքները

[1] Եղև հոգի իմ առ յինէն երբեւ ոտտայն սատարաց մերձ՚ի հատանել։ Ես. ԼԸ. 12։

ինչ որ չեն նե այն կ'երևցընեն. մահը վա-
յրագույրը կը բանայ և կը ցուցընէ թէ ճշմար-
տասէր ծուխ, տիրմ, ունայնութի և թշուա-
ռութիւն են ամէնքն ալ: Ա՛հ տէր, ինչ բա-
նի կու գան մահուան առեն հարստութիւն-
ները, կալուածները, թագաւորութիւնները, ե-
րբոր ուրիշ բան պիտի չի մնայ, բայց եթէ մէկ
փայտէ մատուկ մը, մարմինը պատելու մէկ
հին լաթ մը: Ո՞նչ բանի կու գան փառքն ու
պատիւը, երբոր ուրիշ բան պիտի չի մնայ բայց
եթէ հանդիսով թաղում մը, փառաւոր պաշ-
տօն մը, որ թէ որ հոգին կորսուած ըլլայ
օգուտ մըն ալ չունի: Ո՞նչ բանի կու գայ
մարմնոյն գեղեցկութիւնը երբոր ուրիշ բան
պիտի չի մնայ բայց եթէ որդ, գարշահո-
տութիւն, և ատրաճի մեռնելէն ալ առաջ,
վերջն ալ բուռ մը հոտած հող ու փոշի:

Ուրիշներուն բամբասելու նիւթ տուիր վիս,
անոնց ծաղր եղայ [1]: Աեռաւ այն հարուստ
մարդը, այն պաշտօնեային, այն զօրավարը, այն
առեն ամէն տեղ կը սկսին վրան խօսիլ. թէ
որ գէշ կեանք ունեցեր է, ամէնքը վար կը զար-
նեն գինքը, բամբասանաց նիւթ կ'ըլլայ ա-
մենուն, և նաև օրինակ Աստուծոյ արդա-

[1] Եգեր վիս՝ ի բամբասանս ազգաց, եղէ
նոցա ծաղր: Յով. ԺԱ. 6:

բումեանը՝ ի խրատ ուրիշներուն։ Նոյն գիրեզմանին մէջ ինքն ալ կ՚երթայ ուրիշ աղքատաց ոսկրներուն հետ կը խառնուի։ Գլուխն ալ ու մեծն ալ հոն են, Յուլեայ ըսածին պէս[1]։ Ո՞նչ շահ եղաւ իրեն մարմնոյն դեղեցիկ տեսքը, երբոր հիմայ ուրիշ բան չէ բայց եթէ որդերու բոյն մը։ Ո՞նչ բանի եկաւ իր իշխանութիւնը, հեղինակութիւնը, երբոր հիմայ իր մարմինը փոսի մը մէջ ձգեր են որ փտուի, հոգին ալ դժոխք է լիքեր որ յաւիտեան այրի։ Ո՛հ, այս ինչ խենթութիւն է. ուրիշներուն վրայ նայելով այս բաներս կը մոռնանք, ու մեզի ամենևին օգուտ մը չենք հաներ։ Կտրենք ուրիշն խելքնիս որ խղճմտանաց աւերումը շինելու համար բուն ժամանակը մոռնան ատոնը չէ, հապա կենդանութեան ատենն է։

Ջանանք, արտորանք հիմակուընէ ընել ինչ որ այն ատեն չենք կրնար ընել. ժամանակնիս կարճ է, ամէն բան շուտով կ՚անցնի ու կը լմննայ. ուստի նայինք որ բոլոր ատենները բանեցընենք յաւիտենական կեանքը վաստակելու համար։

1 Փոքր և մեծ անդ են։ Ծննն. Գ. 19։

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ըստուած հոգւոյ իմոյ, ո՜ անբաւ բարու-
թիւն, զիա՛ ողորմ, ողորմելւոյս որ այնչափ
գթով վշտացուցեր եմ: Ըրդէն գիտէի ես թէ
մեղանչելուս քու շնորհդ կը կորսընցընեմ,
և ուզեցի կորսընցընել: Ցոյց տուր ինծի
ինչ պիտի ընեմ որ նորէն շնորհք ձեռք բե-
րեմ: Ճե՛ որ կ'ուզես որ մեղքերուս վրայ
ղջեամ, ահա կը ղջեամ բոլոր սրտանց, և
յաւէս՝ աւելի կ'ուզեմ մեռնիլ: Ճե՛ որ կ'ու-
զես որ յոյս ունենամ քեզմէ Թողութիւն ըր-
նելու, ահա կը յուսամ քու սուրբ արեանդ
արդեանցն համար: Ճե՛ որ կ'ուզես որ զքեզ
ամէն բանէ վեր սիրեմ, ահա ես ամէն բան մէկ
դի կը թողում. աշխարհքիս ամէն հաճոյքէն
ամէն բարիքէն կը հրաժարիմ, և ամէն բա-
րութենէ վեր զքեզ կը սիրեմ, ով սիրելիդ իմ
Յիսուս: Ճե՛ որ կ'ուզես որ քեզմէ շնորհք
խնդրեմ, ասոր երկու շնորհքը կը խնդրեմ, մէ-
մը՝ չթողուս զիս որ ասկէետև զքեզ վշտաց-
նեմ, մէյմ՛ալ շնորհք տուր որ զքեզ սիրեմ.
անկէ ետև ինչպէս որ կ'ուզես այնպէս վա-
րուէ իմ հետս: Ա՛րիամ, յոյս իմ և ա-
պաւէն, ա՛ռ ինծի համար այս երկու շնորհք-
ները, քեզմէ կը յուսամ զանոնք:

ՄԱՍՆ ԵՐԲՈՐԴ

Ուրեմն ինչ խնդիրն է համառօտ կեցուցանել՝ Թշուառ ու կարճ հաճոյից համար չարաչար մահուան վտանգին դնել զմեզ, և անոլ Թշուառ յաւիտենականութիւն մը սկսիլ։ Ո՛հ, քանի ծանրակշիռ է այն վերջին վայրկեանը, այն վերջին բերան բանալն ու հոգի շունչը, աշխարհքիս տեսարանին վարագուրին այն վերջին գոցուիլը. կամ յաւիտենական երանութեանց և կամ յաւիտենական Թշուառութեանց յաւիտենականութիւն մը կը կշռէ, կամ յաւիտեան երջանիկ և կամ յաւիտեան Թշուառ կեանք մը կը կշռէ։ Ա՛ստածենք Թէ Քրիստոս տէրն մեր որպէս զի մեզի աղէկ մահ տայ՝ յանձն առաւ դառն ու անարգական մահուամբ մեռնիլ։ Այս վախճանաւ այնչափ ապդատարուեցաւ ի՛ընէ մեզի, այնչափ լոյս մեզի կը պարգեւէ, այնչափ օգտառնալիքներով զմեզ ի՛արթընցընէ, որպէս զի չհանգչինք այն վերջին վայրկեաններս՝ ի շնորհս Աստուծոյ ըմբռնցընելու։

Ընտիրներէս հեթանոս փիլիսոփային ալ հարցուցին Թէ աշխարհքիս վրայ ո՞րն է աւելի մեծ բարերարութիւն. ան ալ ըսաւ, աղէկ

մահը : Հասկա ինչ պիտի ըսէ մէկ քրիստո-
նեայ մը, որ՝ի հաւատոյ գիտէ թէ այն վայրը
կենդէն յաւիտենականութիւնը կը սկսի . այնպէս
որ այն վայրկենին երկու անիւներուն մէկուն
կը փաթթուի, որ կամ յաւիտենական ուրա-
խութիւն կը տանի զինքը և կամ՝ ի յաւիտե-
նական տանջանս : Թէ որ քահկի մը մէջ եր-
կու տոմսակ ըլլայ մէկուն վրայ դժոխք գրած
մէկալին վրայ արքայութիւն, ու անոցմէ մէ-
կը դու դուրս հանելու ըլլայիր, ինչ հոգ
չէիր ըներ որ գուշակես ու այն թուղթը առ-
նուս որուն վրայ արքայութիւն գրած է : Ա-
յն խեղճերը որ դատապարտուած են իրենց կեան-
քը քուէի պէս խաղալու, ինչ սրտագող կը
քաշեն երբոր ձեռքերնին կ՝երկընցընեն որ
քուէն ձգեն, ասկից կախուած է իրենց
կեանքը կամ մահը : Ո՞նչ ահուդողմ մէջ պի-
տի ըլլաս, երբոր այն վայրկենին մնտենաս որ
պիտի ըսես՝ այս կէտէս, որուն մօտեցեր եմ,
կը կախուի իմ յաւիտենական կեանքս կամ
իմ յաւիտենական մահս : Ընդհօք յաւի-
տեան երանելի պիտի ըլլամ, թէ յաւիտեան
թշուառ : Մարթն Լեհնարդոս Սենացին կը
պատմէ թէ իշխանին մէկը մեռնելու ատեն
սարսափած կ՝ըսէր . ես որ այսչափ երկրի
տէր եմ, աշխարհքիս վրայ այսչափ պալատ-
ներ ունիմ, չեմ գիտեր՝ թէ որ այս գիշեր

մեռնելու ըլլամ ինչ սենեակ ինծի պիտի
իյնայ :

Ո՛վ սիրելի եղբայր, թէ որ կը հաւատաս
թէ մեռնիլ կայ ու եռևէն յաւիտենական
նուէիւն կու գայ, և թէ մէկ անգամ՝ մը կը
մեռնի մարդ, այնպէս որ եթէ այս բանիս մէջ
սխալիս յաւիտեան բանդ գէշ է և յոյս չկայ
ձար մը ընելու, հապա ինչպէս այս վայրկենիս՝ որ այս բանս կը լսես՝ չես սկսիր որչափ
որ կարելի է բանդ ապահովցնել բարի մահ
ունենալու : Կը դողար սուրբն Ընդրէաս
Ըսելիենան, լսելով թէ ոմն գիտէ՝ անդին ինչ
պիտոյ ըլլայ իմ վիճակս, արդեօք պիտի
փրկուիմ, թէ պիտի դատապարտուիմ :
Ախոպէս կը սարսափէր սուրբն Յուլիան
Պէրդրանտոյ որ գիշերը քունը չէր տանիր
այս մտածութենէն՝ թէ ոմն գիտէ թէ ես պիտի
դատապարտուիմ : Իսկ դու որ այնչափ մեղայ տէր ես, չես դողար, չես սարսափիր :
Ըսուսոյ Ձարդ տես քանի որ առեն ունիս .
հաստատապէս առաջադրէ զքեզ Ընտուծոյ
տալու, և ասկէ ետև գոնէ այնպիսի կեանք
մը սկսէ որ մահուանդ առեն զքեզ չի տանջէ,
այլ մխիթարէ : Ըզմեզի հետ եղիր, ստէպ
ստէպ սուրբ խորհուրդներուն մօտեցիր, վըստանդաւոր առիթներէն փախիր, և թէ որ
հարկ ըլլայ՝ աշխարհքս ալ թող, ու քու յա-

վառնական փրկումինդ ապահովցուր. և աղէկ հասկցիր որ յաւիտենական փրկումինը ապահովցնելու համար այսչափ կամ այնչափ ապահովումինը բաւական չէ:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ սիրելիդ իմ Յիսուս, ուրչափ պարտական եմ քեզի. ինչպէս արժանի սեպեցիր լինձի պէս ապերախտի մը, մառնալ չի մը այնչափ շնորհքներ ընել: Դուն ստեղծեցիր զիս, և ստեղծելու առենդ կը տեսնէիր քեզի դէմ ընելիք անիրաւումիւնները: Ձիս փրկեցիր լինձի համար մեռնելով. և այն առենէն կը տեսնէիր իմ քեզի դէմ ընելիք ապերախտումիւնները: Քանի որ զիս աշխարհք դրիր ես, քեզմէ երես դարձուցեր եմ, որով մեռած էի հոգւով. հոտած շուն մըն էի, և դու քու շնորհքովդ լինձի կեանք պարգևեցիր: Ես կուրցեր էի, դու զիս լուսաւորեցիր. ես զքեզ կորսընցուցեր էի, դու զքեզ լինձի գտնել տուիր. քեզի լիշնամի էի, դու զիս նորէն բարեկամ ընիր: Ո՛վ Յաւուած ողորմութեանդ, դու Ճանչցուր լինձի իմ պարտքերս, և չուր տուր աչացս ողբալ իմ ըրած չարեացս վրայ: Ո՛հ տէր իմ, վերժինդիր եղիր սաստիկ յաւ տալով լինձի իմ մեղքե-

ըուս վրայ . բայց մի պատուհասեր քու շնորհ-
քէդ զիս զրկելով և՛ ի քոյ սիրոյդ : Ո՛վ Հայր
երկնաւոր , կը գաշնիմ կը զղջամ այն ամե-
նայն չարիքներէն ու անարգանքներէն որ քե-
զի տուեր եմ. զիմա և ողորմի ինձի քու միած-
նիդ Յիսուսի սիրոյն համար . նայէ որդւոյդ
որ խաչին վրայ մեռած է . արիւնը իմ վրաս
ը լլայ : Ա՛յդ աստուածայինն արիւնը վրաս
իջնայ ու հոգիս լուա : Ո՛վ իմ հոգւոյս Թա-
գաւորը , ելեսցէ աղբիւրմի քո : Ուրաջադրի-
ցի որ մէկդի ձգեմ ամենայն ուրախութիւն որ քե-
զի համար չէ . ամէն բանէ վեր կը սիրեմ զքեզ ,
եկ դու միայն Թագաւորէ իմ հոգւոյս վրայ .
տուր շնորհք որ զքեզ սիրեմ , և քեզմէ զատ ու-
րիշ բան չսիրեմ : Կը փափաքիմ որ օրչափ կրնա-
նամ քու կամքդ ընեմ և բոլոր միացած կե-
նացս մէջ քու ուզածդ կատարեմ : Ա՛ռ օր
հնէ , հայր իմ , առ իմ փափաքս , և շնորհք
տուր որ միշտ քեզի հետ միացած ըլլամ :
Բոլոր իմ բաղձանքներս քեզի կը նուիրեմ , և
այս օրէս սկսեալ՝ չեմ ուզեր զիս ուրիշի տալ
բայց միայն քեզի . ա՛ռ զանձ իմ , խաղաղութիւն
իմ , յոյս իմ , սէր իմ , և ամենայն ինչ . և ա-
մէն բան քեզմէ կը յուսամ քու միածինն որ-
դւոյդ արժեաւորը : Ո՛վ ամենասրբուհի կոյս
Թագուհի և մայր , ինձի օգնական եղիր քու
բարեխօսութեամբդ և աղաչէ ինձի համար ,
ո՛վ Աստուածամայր :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ Դ·

ՄԱՀՈՒԱՆ ՍՏՈՒԳՈՒԹԻՒՆԸ

Մարդուս մէկ անգամ կայ
մեռնիլ՝ :

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ամէն մարդու համար ալ մահուան դա-
տաւճիռը տրուած է. մարդ ես, ուրեմն պիտի
մեռնիս : Սուրբն Օգոստինոս կ՚ըսէր թէ մեր
ամէն բարիքն ու չարիքը անստոյգ են, միայն
մահը ստոյգ է : Ընտոյգ է թէ այն տղան՝ որ
ծնաւ՝ աղքաթ պիտի ըլլայ թէ մեծատուն, ա-
ռոյջ պիտի ըլլայ թէ անառողջ, երկարատեւող
պիտի մեռնի թէ ծեր, այս ամէնն ալ անստոյգ
են. միայն ստոյգն այս է որ պիտի մեռնի :
Ամէն ակնառական, ամէն թաղաւոր մահուան

1 Կայ մնայ մարդկան միանգամ մեռանիլ :
Եբր. Թ. 27 :

մանգալուկը պիտի հնձուին. և երբոր մահը վրայ հասնի՝ ոյժ մը չկայ որ կարենայ իրեն դէմ կենալ: Աղակին դէմ, ջրին դէմ, սրոյն դէմ կենալ կարելի է. Թագաւորաց ալ իշխանութեանը դէմ կրնայ դրուիլ. բայց մահուան դէմ կենալ անհնար է: Ինչպէս սուրբն Օգոստինոս ալ ՚ըսէ թէ հնար է հրոյ, աղեղոյ, և սրոյ դէմ կենալ, Թագաւորաց ալ հակառակ կալ, մահը հասաւ և ով կրնայ անոր հակառակ կալ: Ռեքլուսկենցին կը պատմէ թէ Վաղղիոյ Թագաւորներէն մէկը կենաց ծայրն հասնելով ըսեր է, իմ՝ ամէն իշխանութեամբս չեմ կրնար հրամայել որ մահը ժամ մըն ալ ուշասէ ինծի: Ներոր քու կենացդ վախճանն հասեր է, և ոչ մէկ վայրկեան մըն ալ կը ուշասէ, ժամանակ է դրեր և չանցնիր [1]:

Դանենք թէ սիրելի ընթերցող, շատ տարի պիտի աորիս, ինչպէս որ կը յուսաս, բայց օր մը պիտի գայ, և այն աուսր մէջ ժամ մը պիտի գայ որ քու վերջին ժամդ ըլլայ: Ինծի համար ալ որ հիմայ կը գրեմ, քեզի համար ալ որ այս դրածս կը կարդաս օր մը սահմանած է, վայրկեան մը որոշած է որ ոչ ես

1 Ժամանակ եգիր և ոչ անցնէ: Յովը. ԺԴ. 5:

պիտի կրնամ դրնել, և ոչ ալ դուռ պիտի կարե-
նամ կարդալ։ Ո՞վ է մարդ որ կ'ապրի ու
մահ պիտի չի տեսնէ [1]։ Ադհուան վճիռը
տրուած է. այնպիսի խենթ մարդ մը չէ ե-
ղած որ ուզէր թէ իւրը պիտի չի մեռ-
նի։ Ինչ որ քու պապերուդ եղաւ, քեզի ալ
պիտի ըլլայ։ Քանի՛ քանի՛ մարդիկ անցեալ
դարուն սկիզբը կենդանի էին, հիմայ անոնցմէ
և ոչ մէկը կայ։ Իշխաններ, Թագաւորներ
ալ իրենց աշխարհքը փոխեցին, և իրենցմէ հոս
ուրիշ բան չմնաց բայց եթէ մարմարիոնէ
դամբան մը գեղեցիկ վերտառութեամբ, որ
մեզի ալ կը տարածեցնէ թէ աշխարհքիս մեծե-
րէն ուրիշ բան չի մնար բայց եթէ բուռ մը փոշի
քարերու տակ ծածկուած։ Սուրբն Բեռ-
նարդոս կը հարցընէ թէ՝ ըսէ ինծի ո՞ւր են
աշխարհք սիրուհիները. և իւրը պատասխան
կու տայ թէ անոնցմէ բան մը չմնաց, բայց
թէ մեխիր և որդ։

Ուրեմն պէտք է որ չանանք չէ թէ վաղ-
անցուկ բաղդ ձեռք բերելու, այլ զայն որ
յաւիտեան մնայուն է, ուստի զի մեր հոգին
ալ յաւիտենական է։ Ո՞նչ բանի կու գայ
երջանիկ ըլլալ, թէ որ առանց Աստուծոյ եր-

[1] Ո՞վ է մարդ՝ որ կեցցէ և ոչ տեսցէ
զմահ։ Սաղմ. ՁԸ. 49։

Ջանկումիան կարելի է, որ ետքը յաւիտեան Թշուառ պիտի ըլլաս։ Ամէն ուզածիդ պէս այդ տունը շինել տուիր, բայց պիտիր որ քիչ առնէին պիտի հարկադրիս Թողլու զայն, և պիտի երթաս փոսի մը մէջ փտտելու ու հոտելու։ Պատիւ մը, բարձ մը ափ ձգեցիր և ամենէն վեր եղար. բայց մահը կու գայ ու կը հաւասարցնէ զքեզ յետին գեղացիին, աշխարհքիս ամենէն խեղճին։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ տառապեալս անձամբ, որ այսքան տարի ուրիշ բան չըրի բայց եթէ զքեզ դատնացընել, ո՛վ Աստուած հոգւոյ իմոյ։ Իմայ տարիներն անցան, դուք մահս մօտեցեր է, և ինչ ինձայ ձեռքս, եթէ ոչ դառնութիւն և խայթ խղճմտանաց։ Երանի՛ թէ միշտ քեզի ծառայած ըլլայի, ո՛վ տէր իմ։ Այս ինչ խենթ դանուեր եմ ես որ այսքան տարի երկիս վրայ ապրեցայ, և փոխանակ անդիի կեանց համար վարձք շահելու՝ դիս պարտքերով ծանրաբեռնեցի Աստուծոյ դատաստանին առջև։ Ո՛վ սիրելի փրկիչ իմ, տուր ինծի լոյս և կարողութիւն որ հիմակուընէ կարգի դնեմ տալու համարս, դուք մահը շատ հեռու չըլլայ ինծմէ։ Կ՚ուզեմ պատրաստ գտնուիլ

այն ահաւոր կէտին որ պիտի որոշէ իմ յա-
ւիտենական երջանիկ կամ թշուառ վիճակս։
Ընորհակալ եմ, որ ինչուան հիմայ սպասե-
ցիր ինծի, և որովհետև առեն կու տաս որ
իմ չարեացս ձարը տեսնեմ, ահա պատրաստ
կեցեր եմ, Աստուած իմ. ըսէ ինծի, քեզի
համար ինչ պէտք է ընեմ։ Կ'ուզես որ յա-
ւիմ քեզի դէմ ըրած անզգամութեանցս վրայ.
կը յաւիմ կը յաւիմ, կը զղջամ բոլոր սրտանց։
Կ'ուզես որ մնացած տարիներն ու օրերը քեզ
սիրելով անցընեմ. այո այո, ես ալ այդ կ'ուզեմ
ընել։ Ո՛վ աստուած իմ, առաջ ալ շատ ան-
գամ այսպիսի առաջադրութիւններ ըրեր եմ
բայց խոստմունքս կատարելու տեղ նոր նոր
մեղքեր գործեր եմ։ Չէ չէ, ոչ Յիսուս
փրկիչ իմ, չեմ ուզեր ասկէց ետև նորէն ա-
պերախտ գտնուիլ քու ինծի ըրած այնչափ
ընորհքներուդ։ Գէ որ հիմակուընէ վար-
քըս չսկսիմ փոխել, մահուանս առեն ինչ-
պէս պիտի կարենամ յոյս ունենալ թողու-
թեան և արքայութեան։ Աստի հիմակուընէ
հաստատուն սրտով կ'առաջադրեմ որ սկսիմ
ձիմարտասէս։ Բայց դժ տուր ինծի, և ե-
րեսէդ մի ձգեր զիս։ Նաև որովհետև մեղքի մէջ
եղած առենս ալ դուն ձեռքէ չձողուցիր, ուս-
տի աւելի մեծ յոյս ունիմ քու օգնութեանդ.
հիմայ որ քու կամքդ կատարելու համար ա-

մէն բան մէկ դի դնելու կ՚առաջադրեմ։ Ու-
րեմն ընդունէ զիս գքեզ սիրելու, ո՛վ Աստուած
իմ, որ արժանի ես անհուն սիրոյ. ընդունէ
զիս մանուկս որ գՂազմանէ ոտքդ կ՚ինկնամ,
գքեզ կը սիրեմ և քեզմէ ողորմութիւն կը
խնդրեմ։ Աչո այո կը սիրեմ գքեզ, ո՛վ Յիսուս
փրկիչ իմ, կը սիրեմ գքեզ՝ի բոլոր սրտէ՝ի
վեր քան զիմ անձս. ես քուկդ եմ, կարգա-
ւորէ զիս ալ ամէն բանս ալ՝ ինչպէս որ կ՚ու-
զես. տուր ինծի յարատեւութիւն քեզի հնա-
զանդելու, տուր ինծի քու սէրդ, եաքը ինչ
որ կ՚ուզես զիս ըրէ։ Ա՜րիւամ մայր ողոր-
մութեան, յոյս իմ և ապաւէն, քեզի կը
յանձնեմ զիս, քու ձեռքդ կ՚աւանդեմ իմ
հոգիս, աղաչէ գՅիսուս ինծի համար։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Կայ մնայ մարդուս մէկ անգամ մեռնիլ.
ետոյգ է ուրեմն որ ամէնքս ալ մահուան
դատապարտուած ենք։ Ամէնքս ալ որ երթալ
կը ծնանինք, կ՚ըսէ սուրբն Կիպրիանոս, Ա-
տեղիս չուան անցուցած է, և քանի ոտք որ
կ՚առնենք այնչափ դէպ՚ի մահ կը մօտենանք։
Ո՛վ եղբայր սիրելի, ինչպէս որ օր մը մկրտու-
թեան ցանկին մէջ գրուեցար, այսպէս ալ օր

մը մեռելոց ցանկին մէջ պիտի դրուիս։ Ինչ-պէս որ դուն հիմայ քեզմէ առաջիններուն անունը տալու առնիդ ողորմած հոգի հայրս կ'ըսես, ողորմած հոգի հօրեղբարս, ողորմած հոգի եղբայրս, այսպէս ալ քեզի համար պիտի ըսեն քեզմէ ետև եկողները։ Ինչ-պէս որ դուն շատ անգամ ուրիշներուն մահուան զանգակը լսեր ես, այսպէս ալ ուրիշները քու մահուանդ զանգակը պիտի լսեն։

Ո՞նչ կ'ըսէիր, երբոր տեսնէիր մահապարտ մը որ կախաղան կ'երթայ կատակներ ընելով, ծիծաղելով, աչքերը ատլին ատլին դարձնելով, խաղերու զբօսանքի խելքը տալով։ Դուն ալ հիմայ դէպ'ի մահ չես մի քալեր, և ինչ կը մտածես. նայէ սա փոսին մէջ այն քու բարեկամներդ ու ազգականներդ, որոնց դագաղները արդէն կտրուած է։ Ամէն ինչպէս կը տարտաւին մահապարտները երբոր իրենց ընկերները կախաղանին վրայ կախուած ու մեռած կը տեսնեն։ Նայէ դուն ալ սա դիակներուն վրայ, որ ամէն մէկը քեզի կ'ըսեն, երէկ ինծի՝ այսօր քեզի է այս վիճակը։ Ոմն բանը կ'ըսեն քեզի նաև քու ծնողացդ, ազգականացդ պատկերները, գրերը, յիշատակարանները, տները, անկողինները, հագուստները, որ քեզմէ գնացեր են։

Աբեմն այս բոլոր մեծ խնդիրներն է դիտնալ թէ պիտի մեռնինք, և մեռնելէն ետև ալ յաւիտենականութիւն մը պիտի գայ կամ ուրախութեան և կամ պատժոյ։ Ա՛տածել թէ այն կէտէն կախուած է կամ յաւիտեան երջանիկ ըլլալ և կամ յաւիտեան թշուառ ըլլալ, ու եղբը փոյթ չընել տալու համարը շտկելու շտկտելու, և ջանք չընել բարի մահ ունենալու։ Կը ցաւինք կու լանք անոնց վրայ որ յանկարծակի կը մեռնին՝ մահուան առանց պատրաստուելիւն տեսնալու. հապա մենք ինչու հոգ չենք տանիր պատրաստ ըլլալու՝ դիտնալով որ մեզի ալ նոյն դիպուածը կրնայ պատահիլ։ Նե սակայն կանուխ է եղեր, ուշ է եղեր, առաջուցմէ խմանալով է եղեր, յանկարծ է եղեր, կուահենք չի կուահենք պիտի մեռնինք, ամէն վայրկեան մեր կախաղանին կը մօտենանք, որ է մեր եղբի հիւանդութիւն որ զմեզ առ աշխարհքէս վերնոյ պիտի։

Ամէն մէկ տները, հրապարակները, քաղաքները, նոր նոր մարդիկներով կը լեցուին, և իրենցմէ առջիններուը կը տանին գերեզմանները մէջ կը փակեն։ Նե ինչպէս անոնց կենդանի օրերը ըմբնցեր են, այսպէս ալ ատեն պիտի գայ որ ոչ ես, ոչ դու և ոչ անունք որ հիմայ կ՝ասպրինք՝ կենդանի պիտի մնանք այս աշխարհքիս վրայ։ Ա՛յն ատեն ամենքս ալ կ՝անց-

նինք դէպ ի յաւիտենականութիւն, որ մեզի կամ երջանկութեան հիանջենաւոր օր մը պիտի ըլլայ, և կամ յաւիտենական տանջանաց գիշեր մը: Ուրիշ միջին ճամբայ չի կայ, ոտոյգ է և ի հաւատոյ, որ կամ այս և կամ այն ընձակը պիտի ունենանք:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Սիրելի փրկիչ, չէի համարձակեր քու առջեդ երևնալու թէ որ ինծի համար խաչին վրայ կախուած, վիրաւորուած, նախատուած և մեռած չի տեսնէի զքեզ: Իրաւ որ մեծ է իմ ապերախտութիւնս, բայց աւելի մեծ է քու ողորմութիւնդ. մեծ են իմ մեղքերս, բայց աւելի մենծ են քու արդիւնքդ. վերբերդ, արիւնդ, մահդ իմ մէկ հատիկ յոյսս են: Ընաջինն գործած մեղացս վայրկեանէն ես դժոխքի արժանի էի, և վերջէն ալ շատ անգամ նորէն զքեզ վշտացուցի. իսկ դու չէ թէ միայն ցիս ի կեանս սպահեցիր, այլ նաև վրաս այնչափ գութ, այնչափ սէր ցուցընիր որ դառնամ թողութիւն խնդրեմ ու հետդ հաշտուիմ: Հիմայ ինչպէս կրնամ վախնալ թէ դու ցիս երեսդ կը ձդես, երբոր զքեզ կը սիրեմ, և ուրիշ բանի չեմ փափաքիր բայց եթէ քու շնորհացդ: Այո տէր իմ, սէր

անուն Յիսուս, կը սիրեմ զքեզ բոլոր սրտանց, և զքեզ սիրելէն՝ի զատ ուրիշ բան չեմ ուզեր կը սիրեմ զքեզ, և կը ցաւիմ որ զքեզ վշտացուցի. ոչ այնչափ զժոխքէն վախնալով որուն արժանի էի, որչափ մոռնալով թէ դառնացուցեր եմ զքեզ Աստուածդ իմ, որ այնչափ զիս սիրեցեր: Հապա, փրկիչ իմ Յիսուս, բաց ինծի քու բարեմիտդ ծոցը և տուր ողորմութիւն ողորմութենէ վրայ: Ընդհ տուր ինծի որ մէյ՝ մալ քեզի ապերախտ չըլլամ, և փոխէ բոլորովին իմ սիրտս: Տուր տէր որ այս իմ սիրտս որն որ ատեն մը բանի տեղ չի տա սպեց քու սէրդ ու փոխանակեց զայն երկրիս մոռոի հաճոյքը հետ, հիմայ ջոլորովին քու կըդ ըլլայ և քու սիրոդ բորբոքի անդադար: Կը յուսամ որ արքայութիւն գամ յաւիտեան զքեզ սիրելու. անմեղայ մէջ ինծի հոն տեղ չի կայ, բայց ապաշխարողայ կարգն ինծի ալ տեղ կայ. ասոնց մէջ ալ անմեղներէն աւելի կ՝ուզեմ սիրել զքեզ: Քու ողորմութեդ վստահայով համար յոյզ տեսնել արքայութիւնը որ ինծի պէս մեղաւոր մը, որ այնչափ զքեզ վշտացուցեր է, քու սիրոդ կը վառի կը բորբոքի: Այս օրէս ի՝առաջադրեմ որ բոլորովին քու կըդ ըլլամ, և քեզմէ՝ի զատ ուրիշ սիրելու բան չի մոռածեմ: Օգնէ ինծի քու լուսոդ և շնորհօքդ, և կատարութիւն տուր ինծի՝ի

պարծ դնելու այս փափաքս, զորն որ դու ինձի կու տաս քու բարեպարտեզեամբդ: Ա՜ա բիաժ կոյս, յարատևութեան շնորհք ա՛ռ ինձի համար որ հաւատարիմ մնամ այս խոստմանս վրայ:

ՄԱՅՆ ԵՐՐՈՐԴ

Ա՜ահն ստոյգ է: Հապա ինչպէս կ'ըլլայ, ասէր Ընտուած, որ ամէն քրիստոնեայք այս բանս գիտեն, կը հաւատան, աչքով ալ կը տեսնեն, և սորը շատերն այնպէս կ'ապրին իբր թէ մահ չկայ, որպէս թէ բնաւ մեռնելիք չունին: Ցաւ որ այս կեանքէս ետև ոչ դժոխք ըլլար, ոչ արքայութիւն, արդեօք աս կէ տեսնի անհոգ կրնայինն ըլլալ: Ըս անոր համար է որ այսպէս վատթար կեանք կ'անցընեն: Ո՛վ եղբայր, եթէ կ'ուզես աղէկ կեանք վարել, ջանա որ ասկէ ետև մահուան վրայ նայելով ապրիս: Ո՛վ մահ, ինչպէս գեղեցիկ է քու դատաստանդ, կ'ըսէ Սիրաք [1]: Այն ինչպէս աղէկ դատաստան կ'ընէ ամէն բանի վրայ, և կարգի կը դնէ իր բանները, ալ որ

[1] Ո՛ մահ, ալ գեղեցիկ են դատաստանք քո: Սիրաք. ԽԱ. 3:

մահուան վրայ նայելով կը դատէ զանոնք և կարգի կը դնէ : Մահուան յիշատակը աշխարհքիս ամէն բանին սէրը մոռցընել կու տայ . սուրբն Յ աւրինտիոս Յուստինեան կ՚ըսէ որ եթէ կենաց վերջը մտածուի աշխարհքիս վրայ սիրելու բան մը չի մնար [1] : Յովհաննէս աւետարանչին ըսածին պէս , ինչ որ աշխարհքիս վրայ կայ ամէնքն ալ մարմնոյ ցանկութիւն է , աչաց ցանկութիւն է , և աստի կենաց ամբարձտաւանութիւն է [2] : Այս աշխարհքիս ամենայն բարութիւնը ահաւասիկ զդայարանաց հաճոյք են , մարմնոյ զարդարանք և փառք պատիւ գանել . բայց ով որ կը մտածէ թէ քիչ ատենէն մինչև պիտի դառնայ և հողուն տակ որդերուն կերակուր պիտի ըլլայ , ա՛լ այս աշխարհքիս բարեացը վրայ աչք չունենար ու կ՚արհամարհէ զանոնք :

Ա՛ւ իրօք սուրբերը մահուան վրայ նայելով ատրի տակ առին աշխարհքիս ամէն բարիքը : Այս բանիս համար սուրբն Կարոլոս Պորոմէոս իր գրասեղանին վրայ մեռելի գանկ մը

1 Ցղ . վրայսին կենաց : Գղ . Ե :

2 Ամենայն որ ինչ յաշխարհի է՝ ցանկութիւն է մարմնոյ , և ցանկութիւն է աչաց , և ամբարտաւանութիւն աստի կենաց : ա՛ . Յովհ . Բ . 16 :

պրած էր, որպէս զի միշտ աչքը անոր վրայ ըլլայ։ Նարոնիոս կարդինալը իր մատանիին վրայ փորել տուեր էր՝ մահդ յիշէ։ Սուրբն Յովհաննէս Ընչլինա, Սալուցցոյի եպիսկոպոսը, մեռնելի մը գանկին վրայ գրել տուեր էր, ինչ որ դուն ես՝ ես ալ էի, ինչ որ ես եմ՝ դուն ալ պիտի ըլլաս։ Ուրիշ սուրբ Ճգնաւորի մըն ալ մեռնելու ատենը հարցուցին թէ ինչպէ՞ այդչափ ուրախ ես. պատասխան տուաւ թէ մահը միշտ աչքիս առջեւն էր, ուստի հիմայ որ եկեր է՝ ինծի համար նոր բան մը չէ։

Ա՛ն ինչ խենթի պիտի ըլլայ ան Ճանապարհորդն որ ուր տեղէն որ կ՛անցնի հոն մեծ ըլլալ մտածէ, և փոյթ չընէ թէ հոն ուր կենաք չատ պիտի կենայ՝ թշուառութեամբ պիտի ապրի։ Նո՛ւ ինչ, մինէ խենթ չէ այն մարդը որ կը մտածէ երջանիկ ըլլալ այս աշխարհքիս վրայ՝ ուր քանի մը օր պիտի կենայ, և ինքը զինքը վտանգի մէջ կը դնէ թշուառ ըլլալու անդին՝ ուր յաւիտեան պիտի կենայ։ Ով որ ուրիշէն բան մը փոխ առեր է՝ սիրտը անոր շատ չի կապեր, գիտնալով որ քիչ ատենէն ետ պիտի դարձնէ։ Ա՛յս աշխարհքիս բարիքները բոլոր մեզի փոխ տրուած են, ուստի խենթութիւն է անոնց վրայ սրտերնիս կապել, գիտնալով որ քիչ ատենէն պիտի թողունք երթանք։ Ա՛ահը զմեզ ամէն բանէ

պիտի մերկացընէ. աշխատիմ ամէն վատութեան ու բաղդը յետին շունչ մը տալու, ծաղումով մը, փոսի մը մէջ ինկնալով պիտի վերջանայ: Այդ շինած տունդ քիչ առենէն ուրիշներուն պիտի ծառայէ, գերեզմանը պիտի ըլլայ քու բնակարանդ հինգ անկէց կամ արքայութիւն և կամ դժոխք պիտի անցնի մարմինդ ալ ուր որ արդէն հոգիդ գնացեր է:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ուրիմն մահուան առեն ինծի համար ամէն բան պիտի վերջանայ. այն առեն ուրիշ բան մը պիտի չի գտնեմ, ոչ Աստուած իմ, բայց եթէ այն քիչ բանը զոր ես քու սիրոդ համար ըրած եմ: Հապա ինչ բանի կը սպասեմ. կը սպասեմ որ մահը գայ և ինչպէս որ հիմայ եմ՝ ալս այնպէս ծշուառ ու մերկ աղտոտեալ գտնէ: Ծէ որ հիմայ մեռնելու ըլլայի շատ անհանգիստ և անյուսած կ'ըլլայի վասն շատ սաստիկ կը մեռնէի: Ոչ, Յիսուս տէր իմ, չէ այսպիսի սաստիկ չեմ ուզեր մեռնիլ: Ընդհակառակ կ'ըլլամ քեզմէ որ ինծի առենն ալս տաս մեղքերս լալու, և զքեզ սիրելու. այս վայրկենէս կ'ուզեմ այդ բանիդ ձեռք զարնել: Կը ցաւիմ, կը գղջամ ամէն չարեացս վրայ

որով պիտի վշտացուցի, ու ծայրագոյն բարիք, և կը սիրեմ պիտի ամէն բանէ վեր, իմ կեանքէս էտի: Ոտքը գնա քեզի կու տամ, ու Յիսուս իմ, այս վայրկենէս սկսեալ ատքդ կը պլտեմ, քեզի կ'ապաւինիմ բոլոր սրտովը և քեզի կը յանձնեմ բովանդակ կեանքս ու հոգիս: Ցեմ ուզեր սպասել այն ատենին երբոր ինձի տիպին թէ ելեր գնա այս աշխարհէն: Ցեմ ուզեր սպասել այն ատենն աղաչելու քեզի որ գնա փրկես: Ո՛ւ փրկիչ իմ, հիմակուընէ փրկէ գնա մեղսոյ թողութի շնորհելով, և քու սուրբ սիրոդ շնորհքն ինձի պարգևելով: Ով գիտէ, գուցէ այս մնաց ծակտոս որ այսօր կը կարդամ, եարի կոչդ ըլլայ որ ինձի կ'ընես, և եարի աղաղակիդ ըլլայ որ գիտս կը բանեցընես: Ձեռդ երկընցուր, ու սէր իմ Յիսուս, և դուրս քաշէ գնա իմ գաղջութեանցս տղմէն. բորբոքէ սիրտս, շնորհք տուր ինձի, որ ամենայն սիրով հնազանդիմ քեզի այն ամէն բաներն մէջ զոր ինձմէ կը պահանջես: Այո երկնաւոր, Յիսուսի սիրոյն համար տուր ինձի յարատևութիւն, և շնորհք զքեզ սիրելու, և շատ սիրելու միացած կենացդ մէջ: Ամէն, մայր աղաղակութեան, ևսան սիրոդ զոր ունիս քու Յիսուսիդ, այս երկու շնորհքը խնդրէ և առ ինձի համար՝ յարատևութիւն և սէր:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ Ե

ՄԱՀՈՒԱՆ ԺԱՄՈՒՆ

ԱՆՑՈՒԳՈՒԹԻՒՆԸ

Պատրաստ եղիք, վասն զի որ ժամուն որ չէք կարծեր որդին մարդոյ կոյ գայ [1] :

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ստոյգ է թէ ամէնքս ալ պիտի մեռնինք, բայց անստոյգ է թէ երբ պիտի մեռնինք : Ի- տիտալի ըսածին պէս՝ մահուան պէս ստոյգ բան չի կայ, բայց մահուան ժամուն պէս ալ անստոյգ բան չի կայ : Գիտցիր, ով եղբայր, որ արդէն սահմանած որոշած է այն տարին, այն ամիսը, այն օրը, այն ժամը, և այն վայրը կեանքը որ ես ալ, դու ալ պիտի թողունք այս

[1] Եղերուք պատրաստք, զի յորում ժամու ոչ կարծիցէք գայ որդի մարդոյ : Դկ . ԻԲ . 40 :

աշխարհքս և յաւիտենականութիւն պիտի մնանենք. բայց այս ժամանակը մեզի անծանօթ է: Երբեմն տէրն մեր ուզէ զի միշտ պատրաստ ըլլանք՝ երբեմն կ'ըսէ թէ մահը գողի պէս գիշերանոց գաղտուկ կու գայ. երբեմն կ'ըսէ թէ այն ատենն որ չէ՛ք կարծեր ուրկէն մարդոց կու գայ: Ընդհակ կ'ըսէ սուրբն Գրիգոր թէ Աստուած մեր բարւոյն համար մեզմէ կը ծածկէ մահուան ժամանակը, ուզէս զի միշտ մեռնելու պատրաստ գտնուինք. անոր համար, կ'ըսէ, մահուան ատենին վրայ անստոյգ ենք, ուզէս զի միշտ պատրաստ ըլլանք առ՛ի մահ: Ընդ ուրուհետև մահը ամէն ատեն և ամէն տեղ կրնայ մեր կեանքը կտրել, ուրեմն թէ որ կ'ուզենք աղէկ մեռնիլ, կ'ըսէ Ս. Բեռնարդոս, պէտք որ ամէն ատեն և ամէն տեղ լրեն սպասենք. մահը, կ'ըսէ, ամէն տեղ քեզի կը սպասէ, նայէ որ դուռ ալ անոր սպասես միշտ:

Ամէն մարդ գիտէ որ պիտի մեռնի, բայց այն է գէշը որ շատերը մահը լրենցմէ այնպէս հեռու կը տեսնեն ինչուան կը մոռնան: "Այն խակ ցնդած ծերերն, ծանր հիւանդները կը յուսան որ քանի մը տարի ալ կրնան ապրիլ: Բայց ընդ հակառակն քանիները գիտենք, մեր օրերն ալ, որ յանկարծական մահուամբ, նստած տեղերնին, քալած ատեն-

նին, անկողնին մէջ քուն եղած առաւօտին մե-
ռեր են: Ընտանեաց եւ ոչ մէկուն ալ մտքէն ան-
ցեր էր որ յանկարծ պիտի մեռնի, եւ այն օրը
պիտի մեռնի: Ընտանիք ալ քանի քանի անձինք
այս տարի աշխատհքէս եկան անդին գնացին
անկողնին մէջ մեռնելով, որոնցմէ եւ ոչ մէկին
ալ կ'երեւակայէր թէ այս տարի կրնայ մեռ-
նիլ, կեանքը լմընցընել: Ո՛ւր մնաց որ
յանկարծական չըլլան:

Ուրեմն, ո՛վ սիրելի քրիստոնեայ, երբոր
սատանան զքեզ կը փորձէ որ մեղանչես, ը-
սելով թէ բան մը չէ, վաղը կը խոստովա-
նիս, ըսէ անոր թէ ես ինչ գիտնամ, գուցէ
այս օրս իմ կենացս վերջինն ըլլայ: Թէ որ
այս ժամս, այս վայրկեանս, որ Աստուծմէ ե-
րես դարձընեմ, կենացս եռքինն ըլլայ, այն-
պէս որ առեն չունենամ զիս շտկելու, յաւի-
տեան գլխուս ինչ ձիւն պիտի գայ: Քանի
քանի թշուառական մեղաւորներ եղեր են որ
չարութեան որոգայթին մէջ բռնուած առեն-
նին մահը վրայ հասեր է, և վերնիք շիտակ
դժոխք տարեր է: Ինչպէս ձիները, կ'ըսէ
Յովհաննէս, ցանցի մէջ կը բռնուին, . . . և
որոգայթի մէջ կ'ելլան, նոյնպէս ալ մարդիկ
չար ժամանակի առեն որոգայթ կ'ելլան[1]:

1 Որպէս ձկունք որսացեալք ցանցիւք

Նման չար ժամանակին այն է երբոր մեղաւորը երգ կը թողու զԱստուած : Սատանան կ'ը սէ թէ այդ դժբախտութիւնը քեզի չի հան դիպիր . բայց դու պիտի ըսես թէ հապա թէ որ հանդիպելու ըլլայ նէ յաւիտեան իմ վիճակս ինչ կ'ըլլայ :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ տէր , իմ տեղս այս պիտի չըլլար ուր որ եմ հիմայ , հապա դժոխքը ուր երթալու արժանի եղայ շատ անգամ իմ մեղքերովս : Հայց աւետն Պետրոս ինծի կ'ըսէ թէ Աստուած երկայնամիտ կ'ըլլայ ձեզի , վասն զի չուզեր որ մէկ հոգի մըն ալ կորսուի , այլ կ'ուզէ որ ամէնքն ալ ապաշխարութեան հասնին ' : Ուրեմն դու ինծի այսչափ երկայնամիտ եղար , ապաւեցիր ինծի , վասն զի չես ուզեր

չարեաց , և որպէս թռչունք որսացեալք 'ի ծուղակս , նոյնպէս անկանին յորոգայթս որդիք մարդկան 'ի ժամանակի չարի : Ժող . Թ . 12 :

' Երկայնամիտ լինի (տէր) առ ձեզ , քանզի ոչ կամի՝ եթէ ոք կորնչեսցէ , այլ ամենեցուն հասանել յապաշխարութիւն : Ք . Պետր . Գ . 9 :

կոտոխիլը , հապա կ'ուզես որ դառնամ ա-
պաշխարեմ : Ասաի , տէր Աստուած իմ , քե-
զի կը դառնամ , ոտքդ կ'ընդամ , և ողորմու-
թիւնդ կը խնդրեմ : Ողորմէ ինծի Աստուած
իմ ըստ մեծի ողորմութեան քում : Տէր , ին-
ծի թողութիւն տալու համար մեծ և ար-
տաքոյ կարդի ողորմութիւդ պէտք է . վասն զի
քեզմէ այսչափ լոյս առնելէսետև դարձեալ
զքեզ վշտացուցի : Ուրիշ մեղաւորներ ալ
զքեզ բարկացուցեր են , բայց այնչափ լոյս չեն
ունեցեր որչափ որ ինծի տուած ես : Այս-
ամենայնիւ կ'ուզես կը հրամայես որ զղջամ
մեղքերուս վրայ , և յոյս ունենամ քու ներո-
ղամտութեանդ : Այո՛ , փրկիչ իմ , ես ալ կը
զղջամ՝ի բոլոր սրտէ զքեզ բարկացընելուս
համար , և յոյս ունիմ թողութիւն գտնելու
քու չարչարանացդ արդեամբքը : Դուն տէր
իմ Յիսուս , բոլորովին անմեղ ըլլալով ուզե-
ցիր մեղապարտի մը պէս խաչափայտին վրայ
մեռնիլ ու բոլոր արիւնդ թափել իմ մեղքերս
լուալու համար : Ո՜ անպարտ արիւն , լուա
ապաշխարողիս մեղքերը : Ո՜վ հայր երկնաւոր ,
թող ինծի քու միածին որդւոյդ Յիսուսի սի-
րոյն համար . ըսէ անոր աղաչանացը որ կ'ա-
ղաչէ քեզի ինծի համար խրոխտ իմ բարեխօսս :
Բայց թողութիւնը հերիք չէ , Աստուած իմ ,
որ արժանի ես անբաւ սիրոյ , կ'ուզեմ որ ին-

ձի շնորհք ալ տաս գքեզ սիրելու : Կը սիրեմ գքեզ, ծայրագոյն բարի, և ասկէ ետև կը նուիրեմ քեզի մարմինս, հոգիս, կամքս և ազատութիւնս : Կ'ուզեմ այսօրուընէ ետև փախչիլ ամէն բանէ որ քեզի անհաճոյ է, թէ մեծ և թէ փոքր : Կ'ուզեմ հետանալ ա֊մենայն չար առիթներէ, մի տանիր զիս 'ի փորձութիւն : Իսուսի սիրոյն համար փրկէ զիս այն առիթներէն որով կրնամ գքեզ վշտա֊ցընել. այլ փրկեա զիս 'ի չարէ : Ա՛եղքէ խաղալէ զիս ու ետքը պատժէ ինչպէս որ կ'ուզես : Սիրով յանձն կ'առնում ամենայն հիւանդութիւն, ցաւ, կորուստ, որ ուզենաս վրաս ղրկել, բաւական է որ քու շնորհքդ և քու սէրդ չի կորսընցընեմ : Խնդրեցէք և առնուցուք, այս ինձի լրած խոստումդ է. ես ալ քեզմէ աս երկու շնորհքս կը խնդրեմ տուր յաջողութիւն և շնորհք գքեզ սիրե֊լու : Ա՛այր ողորմութեան, բարեխօս եղիր ինձի համար, քեզի եմ՝ ապաւինած :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ընտրած չուզեր որ կորսունք . անոր համար անպակաս մեզի ազդարարումին կ'ընէ որ իր պատժոյն սպառնալիքէն վախնալով վարքերնիս փոխենք . իսկ թէ որ մեզ չենք դառնար տուբը սրած է [1] : Ուրիշ տեղ ալ կ'ըսէ թէ նայեցէք քանինները և ոչ կ'երևակայէին ու հանդիստ կ'ապրէին , մտքերնին դնելով թէ շատ տարիներ դեռ ալ պիտի ապրին , յանկարծ մահը վրանին հասեր է : Նորոգ կ'ընէ զեն թէ խաղաղութիւն և շինութիւն է , անտեղ յանկարծակի սատակումը վրանին պիտի հասնի [2] : Ու դարձեալ թէ որ չէք ապաշխարեր՝ ամէնքնիդ ալ նոյնպէս կորսուիք պիտի : Ինչու համար այսպիսի պատիժներ կը սպառնայ ըրկիլէն առաջ : Յայտնի է թէ կ'ուզէ որ մենք զմեզ շահինք , որպէս զի դէշ մահ չունենանք : Սուրբ Օգոստինոսին

1 Ապա թէ ոչ դառնայք առ նա , զսուր իւր սրեալ է : Սաղմ . է . 13 :

2 Յորժամ ասիցեն թէ խաղաղութիւն և շինութիւն է , յայնժամ յանկարծակի հասցէ նոցա սատակումն : ա . Թես . է . 3 :

ըսածին պէս, թէ ով որ քեզի կ'ըսէ թէ նայէ զգոյշ կեցիր, չուզեր զքեզ սպաննել։

Աւելին սէտք է որ տալու համարնիս պատրաստենք քանի որ օրը չէ հասած։ Ա՛վ քրիստոնեայ, թէ որ իրիկուան չի հասած այս յորիկ մեռնելու ըլլաս, և յաւիտենական վճռակդ որոշուելու ըլլայ՝ ինչ կ'ընէիր. համարդ պատրաստած կ'ըլլայիր. կամ թէ Աստուծոյ ինչ չէիր խոստանար որ քեզի տալ մըն ալ ժամանակ տայ, գոնէ աւելա մը, գոնէ օր մը առնեն տայ։ Իսկ հիմայ որ քեզի առնեն տուեր է Աստուած, ինչո՞ւ խղճմտանքդ չես մաքրեր։ Ինչ, չի կրնաը ըլլալ որ այս օրս վերջնդ ըլլայ. տես ինչ կ'ըսէ տուրբ գիրքը, ապ ուշանար մեղքերէդ առ Աստուած դառնալու, որպէս զի չըլլայ թէ մեղայդ մէջ մեռնիս[1]։ Ա՛վ եղբայր, փրկուելու համար պէտք է որ մեղքը մէկդի թողուս. թէ որ անկէ ետ պիտի կենաս՝ ինչո՞ւ հիմայ չես կենար։ Գոստինոսի ըսածին պէս, թէ որ առնեմ կ'ըսես նէ ինչո՞ւ հիմայ չըսես։ Գուցէ կը սպասես որ մահը վրադ հասնի. չես գիտեր որ խստասիրտ ծնողներուն մա-

[1] Մի յապաղիցես դառնալ առ տէր՝ ի մեղաց, զի մի առ մեղս քո մեռանիցիս։ Սիր. Է. 8.

Հուան առնը թողութեան ժամանակ չէ, այլ վրէժխնդրութեան : Ով որ մէկը քեզի մեծ գումար մը դրամ պարտք ունենայ՝ եւոև է կ'ըլլաս որ շուտով քեզի պարտաւորութեան գիր տայ, ըսելով թէ ո՛ւ գիտէ ինչ դիպած կրնայ պատահիլ : Ինչու նոյն ըզգուշութիւնը Հոգւոյդ համար ալ չես ըներ, որ այն գումարէն շատ վեր է, ինչու նոյնպէս չես ըսեր թէ ո՛ւ գիտէ ինչ բան կրնայ հանդիպիլ : Ով որ այդ առնելիքդ կորսընցրնես՝ ամէն բանդ կորսընցուցած չես ըլլար. և թէ պէտ բոլոր ունեցածդ կորսընցրնես ալ նէ, դոնէ յոյս ունիս որ նորէն վաստկիս : Այլ թէ որ մահուամբ Հոգիդ կորսընցրնես, ան ատեն անտարակոյս եղիր որ ամէն բանդ ալ կորուսիր, և ալ յոյս չի մնար մէյ մ'ալ զայն ձեռք բերելու : Ու այնչափ փոյթ կը տանիս որ ունեցածդ չունեցածդ նշանես, վախնալով որ դիպուածով յանկարծ մեռնելու ըլլաս նէ բան մը չի կորսուի. Հապա թէ որ այն յանկարծական մահը քեզի հանդիպելու ըլլայ և դու Աստուծոյ առջև տևերես գըտնուիս, ինչ ձիւն պիտի գայ գլխուդ յաւիտեան :

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ փրկիչ իմ, իմ հոգիս փրկելու համար բոլոր արիւնդ թափեցիր, կեանքդ ալ տուիր. իսկ ես շատ անգամ պային կորընչացուցի քու ողորմութեանդ յուսալով, և շատ անգամ ես քու գթութիւնդ բանեցուցի զքեզ աւելի պատնայելու համար, որով արժանի էի որ հոգիս առնես ու դժոխք ղրկես: Երբ թէ քեզի հետ դաշն բռնած ըլլայի, որ դու ինծի դուժ յուսդրնես ու ես զքեզ վշտացնեմ, դու ինծի մօտենաս ու ես քեզմէ փախչիմ, դու ինծի ժամանակ տաս իմ չարեացս Ձար ընելու և ես պային չարիք չարեայ վրայ աւելցնելու բանեցնեմ: Ո՞րչափ ինծի, տէր իմ, իմ մեծ անօրէնութիւնս որ քեզի դէմ ըրեր եմ, և ինչ է իմ սպասելս զքեզ սիրելու: Ո՛հ Յիսուս փրկիչ իմ, որչափ կը սիրես եղեր զիս, որ երբոր ես քեզմէ կը փախչէի դու եաեւէս եկար. այն որչափ շնորհքներ տուիր ինծի, ուր ես քեզի վիշտ կը հասցնէի: Ընծայմանդ կ'իմանամ որ որչափ չես ուզեր եղեր իմ կորուստս: Ուսաի կը ցաւիմ կը պղծամ բոլոր սրտանց որ ըզքեզ վշտացուցեր եմ, որ իմ անսահման բարիս ես: Արեան ընդունէ սիրով այս ապե-

բախտ ոչխարակը որ զղջմամբ ուրդ կը դառ-
նայ . ընդունէ , ուսիդ վրայ առ որ մէյ մ՚ալ
քեզմէ չի բաժնուի : Քաւ լեցի , ալ չեմ ուզեր
բաժնուիլ քեզմէ , կ՚ուզեմ սիրել զքեզ , կ՚ու-
զեմ զիս քեզի տալ և պատրաստ եմ ամէն բան
քաշել միայն թէ քովդ ըլլամ : Ես ինչ մեծ
ցաւ կրնայ ըլլալ բայց ՚ի առանց քու շնոր-
հացդ ապրելէն , քեզմէ բաժնուելէն , որ իմ
Աստուածս ես , որ զիս ստեղծեցիր և ինծի
համար մեռար : Ո՛վ անիծած մեղք , այս ինչ
ըրիր ինծի , որ զիս իմ փրկչիս աչքէն ձգեցիր
որ այնչափ զիս սիրեր է : Ո՛հ Յիսուս , ինչպէս
որ դու ինծի համար մեռար , ես ալ պէտք է
որ քեզի համար մեռնիմ , դու ՚ի սիրոյ՝ ես
զքեզ վշտացընելուս ցաւէն : Սիրով կ՚ընդու-
նիմ մահս , երբ և ինչպէս որ քեզի հաճոյ է .
բայց ես զքեզ ինչուան հիմայ չի սիրեցի , կամ
խիստ քիչ սիրեցի . չեմ ուզեր մեռնիլ այսպէս ,
կ՚աղաչեմ , քիչ մ՚ալ ժամանակ տուր ինծի որ
մեռնելէս առաջ սիրեմ զքեզ . ուստի փոխէ
սիրտս , խոյէ , բորբոքէ քու սուրբ սիրովդ .
ըսէ աղաչանացս այն սիրոյդ համար որ քե-
զի ինծի համար մեռնիլ տուաւ : Ես կը սիրեմ
զքեզ բոլոր հոգւովս . քու սիրովդ վառուած
է հոգիս . ու թողուր որ մէյմ՚ալ զքեզ կորս-
ընցնեմ : Սուրբ յարութեանդ տուր ինծի , քու սէրդ տուր ինծի : Արքունիդ Ա՛ա-

ըլաւ՝, ասպաւէն իմ և մայր, բարեխօս եղիր ինծի համար։

ՄԱՄՆ ԵՐԲՈՐԴ

Պատրաստ եղիք։ Ըսիր տէրն մեր թէ երբոր մահերնիդ կու գայ այն ատեն պատրաստ գտնուեյէք։ Երբոր մահը կու գայ՝ այն մրրկին ու պղտորութեանը ժամանակ դրեթէ անկարելի է տակնուվրայ եղած խղճմտանք մը շտկել. խեղքը այսպէս կը տրտմեցնէ. Ընտրած ալ կը սպառնայ այսպէս ըսելով թէ այն ատեն ինքը թողութիւն տալու չի գար, այլ վիժեժանդրելու իրեն շնորհած դէմ եղած նախատինքներուն։ Վ՚ժեժանդրութիւնն խմն է և ես ալ[1] Հատուցանեմ՚։ Սուրբ Օգոստինոսին ըսածին պէս թէ արժանաւոր պատիժ է այնպիսւոյն ուզած ատենը չի կարենալ փրկուիլ՝ երբոր կրնար և չուզեց ինքը պինդը ուղղել։ Կրնայ մէկն ըսել թէ ով գիտէ, կարելի է թէ նոյն ատենը դառնամ ու փըր-

[1] Իմ է վրէժխնդրութիւն, և ես հատուցից։ Հռոմ. ժ.Բ. 19։

կոսիմ: Բայց կրնամ ինքը զինքը հորը նետել ըսելով թէ ան գիտէ կարելի է թէ ինչն իւ-նալով ողջ մնամ՝ ու չի մեռնիմ: Ո՛վ Տէր Աստուած, այս ինչ բան է. մեղքն այս ինչպէս զմարդ կը կուրցնէ և խելքն ալ կորսնցնել կու տայ: Ա՛րդիւկ մարմնաւոր բաներու վրայ խօսք ըլլայ նէ խելացի խելացի կը խօսին, երբոր Հոգւոյ վրայ ըլլայ՝ խենթի պէս կը խօսին:

Ո՛վ սիրելի եղբայր, ա գիտէ թէ աս բանս որ կը կարդաս նէ քեզի Աստուծոյ վերջին ազդարարութիւնն ըլլայ: Ընդ դանդաղինք մա-հուան պատրաստուելու որ չը ըլլայ թէ յանկարծակի գայ պաշարէ զմեզ: Սուրբն Օգոստինոս կ՚ըսէ թէ Աստուած եօթի օրերնիս մեզմէ կը ծածկէ, որպէս զի ամէն օր մեռնելու արթուն և պատրաստ ըլլանք: Սուրբն Պօղոս կը զգուշացնէ զմեզ ըսելով թէ ահուդողով իւ-րաքանչիւր ձեր փրկութեան եռևէն եղիք [1]: Կը պատմէ սուրբն Աստուածոս թէ Սիկիլիոյ թագաւորներէն մէկը ուզեցով հասկըցնել մի-կի մը թէ ինքը ինչ վախով կեցած էր թա-գաւորական աթոռը՝ սեղան նստեցուց զանի-կայ, գլուխն վրայ բարակ թելէ թուր մը կա-

1 Ահիւ և դողութեամբ զանձանց փրկու-թիւն գործեցէք: Փիլ. Բ. 12:

խած՝ անանկ որ մարդը վախէն հալիս մէկ քանի պատառ կրցաւ ուտել։ Ա՛ենք ամէնքս ալ այս վտանգին մէջն ենք, որովհետև ամէն վայրկեան ալ կրնայ մեր գլխուն վրայ իջնալ մահուան սուրը՝ ուսկից կախուած է մեր յաւիտենական փրկութիւնը։

Հանը յաւիտենականութեան վրայ է։ Թէ որ փայտը, կ՚ըսէ Ժողովող, դէպ՚ի հարաւ կամ դէպ՚ի հիւսիս ինկնայ, ուր որ ինկնայ հոն կը մնայ[1]։ Եթէ մահը հասնի և զմեզ Աստուծոյ շնորհացը մէջ գտնէ, այն ինչ ուրախութիւն է մեր հոգւոյն. վասն զի ան ատեն կրնայ ըսել թէ ամէն բան ասպահովցաւ ցի, ալ գԱստուած չեմ կորսընցներ, յաւիտեան երջանիկ պիտի ըլլամ. բայց թէ որ մահը գհոգին մեղքի մէջ գտնէ, այն ինչ յուսահատութիւն է, ուրեմն մոլորեցայ և յաւիտեան այս մոլորութեանս դեղ պիտի չըլլայ։ Աչս վախս էր որ Սաղմոսացոյ առաքելոյն, պատուական հօրն Աւիլայ ըսել տուաւ, որ երբոր իրեն ըսին թէ մահը հասաւ, երանի թէ, ըսաւ, քիչ մը ժամանակ ալ ունենայի որպէս զի մեռնելու պատրաս-

[1] Եթէ անկցի փայտն՝ի հարաւ կամ՝ի կողմն հիւսիսոյ, ուր անկցի փայտն անդ կացցէ։ Ժող. ԺԱ. 3։

տուէի։ Ա՛յս վախն էր որ Հօրն Աղաշօնի այնչափ տարի ապաշխարութենէն ետև մահուան առենը ըսել տուաւ Թէ արդեօք ինչ պիտի ըլլամ, ով գիտէ Աստուծոյ դատաստանը։ Սուրբն Հայր Աբրահամն ալ մահուան առենը կը դողար. աշակերտները Հարցուցին, Թէ ինչո՞ւ այդչափ կը վախնաս. ըսաւ, որովհետև այս վախը ինծի նոր բան չէ, բոլոր կենացս մէջ ունէի։ Ծառուկնիք զուրիշները, երանելին Յոր ալ կը դողար ըսելով. զինչ գործեցիս, ինչ պիտի ընեմ, երբոր Աստուած զիս դատելու գայ, և երբոր Հարցնէ ինչ պատասխան պիտի տամ։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛Հ Աստուած իմ, ով է որ զիս քեզմէ աւելի սիրեր է, և ես զոնէ քեզմէ աւելի անարգեր ու վշտացուցեր եմ։ Ո՛վ սուրբ արիւն և սուրբ վէրք Յիսուսի, դուք էք միայն իմ յոյսս։ Ա՛յր երկնաւոր, իմ մեղքերուս մի նայիր, այլ նայէ փրկչիս վէրքերուն. դարձուր աչուըներդ քու սիրելի միածնիդ վրայ որ ինծի համար կը մեռնի ցաւագին, և կը խնդրէ քեզմէ որ ինծի թողութիւն տաս։ Կը ցաւիմ ու կը

զքեզ, ով իմ ստեղծող, զքեզ անարգելուս համար. և չի կայ բան մը որ այսպէս սրտիս ցաւ ըլլայ: Դու միս ստեղծեցիր որ զքեզ սիրեմ, իսկ ես այնպէս ապրեցայ որպէս թէ զքեզ մշտացը նելու համար ստեղծած ըլլայիր միս: Ո՜ւ ան սիրոյ միածնիդ Յիսուսի Քրիստոսի թող ինձի իմ մեղքերս և ընարհք տուր զքեզ սիրելու: Ներումն հիմայ կամացդ դէմ կեցայ, ասկից ետև մէյմ՝ ալ չեմ ուզեր քեզի դէմ կենալ, և կը փափաքիմ ինչ որ ինձի կը հրամես սիրով կատարել: Ընդ դու կ՚ուզես որ զգուիմ գանիմ քեզի դէմ ըրած մեղքերէս, ես ալ կը գաղչիմ՝ի բոլոր սրտէ. կ՚ուզես որ աղաչադրեմ մէյմ՝ ալ զքեզ չվշտացընելու, ահա ես ալ կ՚աղաչադրեմ հազար անգամ կեանքս կորսընցընել քան թէ քու շնորհքէդ ելլել: Կը հրամայես որ զքեզ ամենայն սրտէ սիրեմ, այո՛ այո՛ ես ալ՝ի բոլոր սրտէ կը սիրեմ զքեզ, և բայ՝ի քեզմէ ուրիշ բան սիրել չեմ ուզեր. ասկէ ետև դու միայն ես իմ մէկ հատիկ սիրելիս, իմ ամ միայն աէրս: Քեզմէ տուրք յաղթանակութիւն կը խնդրեմ և կը յուսամ: Յիսուսի միածնիդ սիրոյն համար, շնորհէ ինձի որ քեզի հաւատարիմ ըլլամ, ու ես ալ ըսեմ սրբոյն Յովհաննէս ուրայի հետ թէ ամ է իմ սիրելիս, մէկ հատիկ է իմ աէրս: Ո՜վ, չեմ ուզեր որ ձեռացած կեանքս զքեզ վշտացընելու դոր-

ծածեմ, այլ կ՚ուզեմ որ միայն մեղքերս լալու և զքեզ սիրելու գործածեմ: Ա՛րիամ մայր իմ, դու որ բարեխօսութիւն կ՚ընես անոնց համար որոնք զիրենք քեզի կը յանձնեն, ինծի համար ալ բարեխօս եղիր առ Յիսուս:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ Զ.

ՄԵՂԱՒՈՐԻՆ ՄԱՀԸ

Խաղաղութիւն պիտի ինծուռէ ու պիտի չի գտնայ : Վայ վայի վերայ պիտի գայ և գոյժ գոյժի վրայ [1] :

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ա՛եղաւորները հիմակուհիմայ կը հեռա՜ նային իրենցմէ մահուան յիշատակն ու մոռա՜ ցումը, և այսպէս խաղաղութիւն գտնել կ՛ուզեն, թէպէտ և քնաւ չեն գտնար մե՜ ղայ մէջ ապրելովնին: Բայց երբոր մահուան նեղ ժամանակը վրայ կը հասնի որ յաւիտե՜

1 Խնդրեցաք զխաղաղութիւն, և ոչ գտա՜ նանիցէք : Վայ՝ ի վայն վերայ եղիցի, և գոյժ՝ ի գոյժն : Եզեկ . Է . 25 . 26 :

նախանձութիւն պիտի մտնեն, խաղաղութիւն պիտի փշրուտեն և պիտի չգտնեն. չեն կրնար այն աստենը իրենց չար խղճմտանքին տանջանքէն փախուստ տալ: Խաղաղութիւն պիտի փշրուտեն. բայց ինչ խաղաղութիւն կըրնայ գտնալ այն հոգին, որ մեղքերով ծանրացած է, որոնք մէյմէկ իւր սէս զինքը կը խածատեն: Ո՞նչ խաղաղութի պիտի գտնայ, երբոր գիտէ թէ մէկ քանի րոպէէն Քրիստոսի դատաւորին աստեանը պիտի երևնայ, որուն ինչուան այն աստենը օրէնքը և բարեկամութիւնն արհամարհէր էր: Ասստի վայ վայ վրայ պիտի գայ, գոյժ ու ւժի վրայ: Ա՜ահուանն առած լուրը, բոլոր աշխարհքիս բանները թողուտելու մտմտուքը, խղճմտանքին խայթերը, կորսնցուցած ժամանակը, ատեն չմնալը, Աստուծոյ անաչառ դատաստանը, յաւիտենական թշուառութիւնը որ մեղաւորներուն կը սպասէ, այս ամէնը սոսկալի ակնկռծութիւն մը կը յարուցանեն որ խնդքը միտքը կը շփոթէ, յուսահատութիւն կը բերէ, և այնպէս տանին ու վրայ եղած և անոյոյս՝ հոգևվարութենէն կ'անցնի անդիի աշխարհը:

Աբրահամ մեծ վարձքով մարդկային յուսոյն հակառակ Աստուած յուսացաւ, Աստուծոյ խոստմունքին հաւատալով, որ անոյոս բա-

նին յուսով հաւատոց[1]։ Իսկ մեղաւորք իրենց չարաչար վարքովը և ստութեամբ՝ ի կործանումն իւրեանց կը յուսան, չէ թէ միայն ընդդէմ յուսոյ այլ նաև ընդդէմ հաւատոյ՝ Աստուծոյ խոստմանցն հաղիւներուն դէմ ըրած սպառնալիքներն արհամարհելով։ Իրենք ալ չար մահուանէ կը վախնան, այլ չեն վախնար չարաչար վարք ունենալէն. բայց ով կ՚ապահովցնէ զիրենք թէ յանկարծակի մէկ կայծակով մը, մէկ պատ մը քանդով, մէկ արեան զեղմամբ մը պիտի չի մեռնին։ Ո՛ահուան ժամանակ՝ առեն ալ ունենան զարձի գալու, ով խոսք կու տայ իրենց թէ իրագրնէ կրնան դառնալ։ Սուրբն Օգոստինոս տասուեփու տարի սրտակրակեցով իր անձին հետ կարող եղաւ իր վատթար սովորութեանցն յաղթել. իսկ մէկ հոգեվար մը որ միշտ խառնակ խըղճմտանքով տպրեր է՝ ցաւելու մէջ, գլուխը տակն ու վրայ եղած, մահուան շփոթութեան առեն ինչպէս կրնայ դիւրաւ ճշմարիտ զարձ ունենալ։ Ճշմարիտ զարձ կ՚ըսեմ, վասն զի այն առեն հերիք չէ ըսելն ու խոստանալը, հապա պէտք է սրտանց ըսել ու խոսք տալ։ Ո՛չ տէր, ինչ վախի ու ահուդողի մէջ ըն-

[1] Որ յանցեալն յուսով հաւատոց։ Հռոմ. Դ. 18։

կած կ'ըլլայ այն ողորմելի հիւանդը, որ անհոգ խղճմտանքով ապրեր է, երբոր կը տեսնայ զինքը մեղքերով ու դատաստանին վախովը ընկճած, դժոխքի և յաւիտենականութեան սարսափով պատած: Այս մնմտուքները ինչ շփոթութեանց մէջ չեն ձգեր զինքը երբոր կը տեսնէ թէ գլուխն իրենը չէ, միտքը մթընցած, և մերձակայ մահուն ցաւերը վրան տիրած: Կը խոստովանի, կը խոստանայ, կու լայ, Աստուծոյ մարդասիրութիւնը կը խնդրէ, բայց ըրածն առանց գիտնալու. և այնպիսի աչէկոծութեան մէջ, խղճմտանքի տանջանքով, ախուվախով կ'անցնի անդիի աշխարհքը: Ղէկ կ'ըսէ մատենագրին մէկը թէ հոգեվար մեղաւորին աղօթքը, լացը, խոստմունքը, առաջադրութիւնը կը նմանի առնոր լային ու խոստմունքին որ թշնամւոյն ձեռքն է ինկեր, ու թուրը ձիտին դրած կեանքը պիտի վերցնէ: Ո՛վ այն անոր որ անկողին է ընկեր Աստուծոյ աչքէն ելած, և անկից կ'անցնի 'ի խորս յաւիտենականութեան:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ա՛վ վերք Յիսուսի, իմ մէկ հատիկ յոյսս դուք էք։ Ես կը յուսահատիմ մեղացս թողութիւն գտնելու և յաւիտենական փրկութեան հասնելու թէ որ ձեր վրայ չի նայիմ, որ գթութեան և շնորհայ աղբիւր էք, ուսկից Աստուած մը իր բոլոր արիւնը թափեց իմ հոգիս ամէն մեղքերէն լուալու համար։ Ուստի կը համբուրեմ զձեզ երկրպագութեամբ, ա՛վ սուրբ վերք Յիսուսի, և ձեզի կ՚ապաւինիմ. կը զգուիմ հազար անգամ և կը նզովեմ այն անարժան հեշտութիւնները և հաճոյքը, որոնցմով իմ փրկիչս վշտացուցի, և թշուառաբար իր բարեկամութիւը կորսընցուցի։ Ձեր վրայ նայելով յոյս կը նորոգեմ, և դէպ՚ի ձեզի կը դարձընեմ իմ ամէն խղճերս և յօժարութիւններս։ Ա՛վ սիրելիդ իմ Յիսուս, դու արժանի ես որ ամէնքը սիրեն զքեզ, և բոլոր սրտանց սիրեն զքեզ. բայց ես զքեզ չափէն էւել դառնացուցի, քու սէրդ անարգեցի, և այսու ամենայնիւ դու ինծի համբերեցիր, և այնչափ մարդասիրութեամբ զիս թողութիւն առնելու կանչեցիր։ Ո՛վ Յիսուս փրկիչ իմ, թող մի տար ինծի որ ա՛լ ասկէ ետև զքեզ վշտացընեմ, ու ինք զինքս դատապարտեմ։

Ո՛վ տէր, դժոխքին մէջ այն իմն դառն պա-
տիժ պիտի ըլլայ ինձի տեսնել քու արիւնդ,
և այնչափ ողբումս իմ՝ որ իմ վրաս
բանեցուցիր: Ընդ կը սիրեմ զքեզ և կ՛ուզեմ
սիրել միշտ, ատոր յաւիտենական տար ինձի:
Հեռացուր սրտէս այն ամէն սէրը որ քեզի
համար չէ. և տնկէ սրտիս մէջ ձշմարիտ փա-
փաք և առաջադրութիւն ասկից ետև զքեզ
միայն սիրելու, ոչ իմ ծայրագոյն բարիս:

Ա՛րիամ, մայր ողբումնութեան, առ Ա-
տուած ձգէ զիս, և իրեն տուր բոլորովին քա-
նի որ չեմ մեռած:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Տառապեալ մեղաւոր հոգեվարքին վայն ու
տագնապը չէ թէ մէկ, այլ շատ և խիստ
կ՛ըլլան: Ա՛ն կողմանէ սատանաները զինքը
կը չարչըրկեն, միւս կողմանէ նախկին ընկե-
րները մահուան ատեն բոլոր ուժերնին կը
թափեն որպէս զի այն հոգին որ աշխարհքէս
ելլելու վրայ է՝ իւրերուն կորսընցնել: Վա՛յ
տեղ որ քիչ ատեն կը մնայ իրենց գանիկայ
վատնելու, և թէ որ մէյ մը այն ատեն զինքը
ձեռքերնին չանցնի յաւիտեան կորսընցուցած
կ՛ըլլան: Ձեր քով եկաւ, կ՛ըսէ սուրբ գիր-

քը, սատանան բարկութեէ լցուած, վասն զի գիտէ որ քիչ ժամանակ ունի[1]: Ա՛յս մէկ հատ մըն ալ չըլլար նոյն ժամանակը փորձիչ սատանան՝ այլ անհամար, որ Հոգեվարին գլուխը շուխած գինըը կոտընցընելու կը նային: Մէկը կ՚ըսէ թէ մի վախնար կ՚աոդջանաս. մէկալը թէ՝ դուռ որ այնչափ առեն Աստուծոյ ձայնին ականջ չի կախեցիր ինչ կարծես հիմայ ոտքովի պիտի քեզի. ուրիշ մը թէ ինչ դեղ պիտի կարենաս ընել հիմայ այնչափ չարութեացդ, այնչափ ուրիշներուն անունը կոտրելուդ. ուրիշ մըն ալ թէ չես գիտեր որ քու խաստովանանքներդ առանց Ճշմարիտ ցաւոց և առաջադրութեան բոլոր փուճը եղան, հիմայ ինչպէս անունդ Ճար պիտի կրնաս ընել:

Մէկալ կողմանէ կը տեսնէ Հոգեվարը որ իր մեղքերը չորս դին առեր են: Ա՛եղաւոր մարդուն չարիքները, կ՚ըսէ սաղմոսը, գինքը կորսուելու կ՚որսան[2]: Ա՛յս ամէն մեղքերը մէկմէկ գահճի պէս պիտի կապեն գինքը, կ՚ըսէ սուրբն Ներսէս, ու պիտի

[1] Ընկաւ բանսարկուն առ ձեզ, որ ունի զգաստութիւն բազում, և գիտէ առ սակաւ մի ժամանակս: Յայտն. ԺԲ. 12:

[2] Զայր մեղաւոր չարիք իւր որսացեն՝ ի կորուստ: Սաղմ. ՃԼԹ. 12:

ըսեն մենք քու գործքերդ ենք, քեզմէ չենք բաժնուիր, մէկ տեղ կու գանք անդին քեզի հետ և յաւիտենից դատաստին առջևը կ'ելլենք: Ա. յն առեն հոգեվարը կ'ուզէ անոնց ձեռքէն խալըսիլ, բայց անոնցմէ խալըսելու համար պէտք էր որ զանոնք առեր ու սրտանց առ Աստուած դառնար. և սակայն միտքը մթընցած, սիրտը խստացած կ'ըլլայ: Խիստ սիրտը, կ'ըսէ Սիրաք, իրեն չարեաց ցաւերովը կը ծանրանայ վերջն վայրկենին, և ով որ տագնապ կը սիրէ, անոր մէջ կը կորսուի [1]: Սուրբն Յեռնարդոս կ'ըսէ թէ այն սիրան որ բոլոր կենսայը մէջ չարեօք խստացեր է, կ'ուզէ դատապարտութեան վիճակէն ելլալ, բայց չի կրնար անկէ խալըսիլ. և իր չարեաց ձեռքը կաշկանդած, նոյն վիճակին մէջ աշխարհքէս կ'ելլէ: Ինչուան այն առեն մեղքը սիրել ուզեուն, յաւիտենից դատապարտութեան վրտանգն ալ սիրեր է, ուստի արդարապէս թող կու տայ Աստուած որ այն առենն ալ նոյն վտանգին մէջ կորսուի որուն մէջ ինչե՛ւ իմահ ապրիլ ուզեր էր: Սուրբն Օգոստինոս կ'ըսէ թէ այն՝ որ ինքը զմեղքը չէ թողու-

1 Սիրտ խիստ ծանրացեալ ցաւօք. և որ սիրէ զտագնապ՝ ի նմին կորնչէ: Սիր. Գ. 29:

ցեր, այլ մեղքը զինքն է թողեր՝ մահուան ա-
տեն շատ դժուարաւ կը գանի անկից ինչպէս
որ պէտք է, վասն զի այն ատեն ինչ որ կ՚ընէ
նէ բռնի կ՚ընէ։

Ուրեմն բանը դէշ է խստասիրտ մեղաւորին
որ Աստուծոյ ազդարարութեանցը դէմ կը
կենայ։ Ինոր սիրտը քարի պէս սալանայ
պիտի և դարբնայ սալին պէս անշարժ հաս-
տատուն պիտի կենայ [1]։ Այն ապերախտը
փոխանակ կակղընդալու և Աստուծոյ ձայնին
տեղիք տալու աւելի խստացեր է ինչպէս սալը
ուռամբ զարնելով կը պնդանայ։ Իր պատիժը
այն է որ մահուան ատենն ալ այնպէս պիտի
գտնուի, թէպէտ և յաւիտենականութիւնէ անց-
նելու փոյթ ըլլայ։ Մեղաւորները, կ՚ըսէ Աս-
տուած, արարածոց սիրոյն համար իրենց
կռնակն ինծի դարձուցին և ոչ երեսնին, իրենց
նեղութիւնէ ատեն պիտի ըսեն արի և զմեզ փրկէ։
Բայց ուր են քու աստուածներդ որ քեզի հա-
մար կանգնեցիր, թող գան ու նեղութեանդ
ատեն թող փրկեն զքեզ [2]։ Ողորմելիները մա-

[1] Սիրտս նորա սալացեալ է իբրև զվէմ,
և հաստատեալ կայ իբրև զսալ դարբնաց։
Յովբ. ԽԱ. 15։

[2] Դարձուցին ինձ զթիկունս և ոչ
զերեսս իւրեանց, և ի ժամանակի չա-

Հուան առեն առ Աստուած պիտի դիմեն, բայց Աստուած պիտի ըսէ իրենց, Հիմայ ինծի կու գաք. արարածները ձեզի կանչեցէք որ գան ու օգնեն ձեզի, վասն զի ասոնք էին ձեր աստուածները: Այսպէս պիտի ըսէ Աստուած, վասն զի Թէպէտ ու Աստուած կը դիմեն, բայց առանց Հնամարիտ դարձի միտք ունենալու: Սուրբն Երոնիմոս կ'ըսէ Թէ ստոյգ գիտեմ, փորձով ալ տեսեր եմ որ բարի վախճան չունենար՝ ով որ բոլոր կեանքը 'ի չարիս մաշեր է:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂՍՏԱՆՔ

Սիրելի փրկիչ իմ, օգնէ ինծի, զիս երեսէդ մի ձգեր. կը տեսնամ որ Հոգիս բոլոր վիրաւորուած է մեղք, կիսքերս վրաս բռնացեր են, վատթար սովորութիւնք զիս կը նեղեն, ոտքդ կ'ինկնեմ, ողորմէ ինծի և խապրսէ զիս այնչափ չարիացս ձեռքէն. 'ի քեզ տէր յուսայայ մի ամաչեցից յաւիտեան: Ամէն

բեանցն Եւրեմեայ ասացեն այն և վերկեալ քեզ: Ես ուր են աստուածքն քո զոր արարեր քեզ. յարիցեն և փրկեացեն զքեզ 'ի ժամանակի չարեացն քոց: Երեմ. Բ. 27:

Թողուր որ քեզի ասպանիսած հոգիս կորսուի. մի մտածեր գաղանագ այն անձը որ խոստովան կ'ըլլայ քեզի: Շատ կը ցաւիմ որ զքեզ միտացուցեր եմ, անհուն բարիք. գէշ ըրեր եմ չեմ ուրանար, ուստի աւելորդ կերպով պիտ շարկել կ'ուզեմ. բայց թէ որ դու ինծի չօգնես քու շնորհօքդ, կորսուիր գնացեր եմ: Ընդունէ, ով Յիսուս, այս անօրէն ապստամբը, որ զքեզ այնչափ անարգեր է, յիշէ սէր զի քու արեանդ և կենացդ պինդ եմ. ուստի քու չարչարանացդ և մահուանդ արդեամբը առ զիս քու Երկիդ տակը, և առ ինծի տուր քու խրատուիդ: Այս արդէն կորսուած էի, դու զիս կանչեցիր. ալ չեմ ուզեր դէմ կենալ, զիս քեզի կը նուիրեմ, քու սիրոդ զիս կապէ և մի Թողլ տար որ մէյ՛ալ ես զիս կորսնցնեմ՝ նայէն քու շնորհքդ կորսնցնելով: Կ'աղաչեմ, Յիսուս իմ, Թող մի տար: Թագուհի մայր իմ սիրամայր, Մարիամ, դու ալ մի Թողուր զիս, խնդրէ ինծի հաւատ աւելի մահ և հազար մահ, քան Թէ մէյ՛ալ նայէն կորսնցնեմ քու միածնիդ շնորհքը:

ՄԱՄՆ ԵՐՐՈՐԴ

Այս ինչ սոսկալի բան է. Աստուած անդադար մեղաւորաց չարաչար մահ կը սպառնայ, ըսելով թէ՝ ըլլայ պիտի որ պիտի աղաղակէք ինծի և ես պիտի չլսեմ ձեզի [1]: Այս պարշտին յոյսն ինչ է որ հաստատուն կեցեր է. ինչ, վստահայեր է առ Աստուած թէ կրնայ ապրիլ, կամ խնդրուածոցը կը լսէ Աստուած . . . կամ թէ երբոր առ Աստուած աղաղակէ, Աստուած ալ իրեն պիտի լսէ [2]: Այսկէ ետև ձեր կորստեանը վրայ պիտի ծիծաղիմ [3]: Աստուծոյ ծիծաղելը, կ'ըսէ սուրբն Կիպրիոս, ողղակի չուզելն է: Ի խժխնդրութեան օրը պիտի հատուցանեմ, կ'ըսէ Աստուած, այն ժամանակը երբոր ա-

1 Եկէք ձի կարդայեցէք առ իս, և ես ոչ լսեցեմ ձեզ: Առակ. Ա. 19:

2 Եւ ձինչ է յոյս ամպարշտի ձի յեցեալ կայցէ վաստահացեալ ի տէր թէ ապրեցցէ, կամ թէ խնդրուածոց նորա լսեցէ տէր . . . կամ ի կարդալ նորա առ նա լսեցէ նմա: Յովբ. ԻԷ. 8. 9. 10:

3 Այսուհետև ես ծիծաղեցայց ձկորըստեանն ձերով: Առակ. Ա. 26:

նոյց ոտքը սխալի [1] : Եւ այսպէս ուրիշ շատ տեղեր ալ նոյն սպառնալիքը կ'ընէ Աստուած : Բայց մեղաւորները այն չհնչակէս ապահով, հանգիստ կեցեր են . իբր թէ Աստուած իրենց հաւատեաւ խոստացած ըլլար որ մահուան առեններին Թողութիւն և արքայութիւն պիտի տայ : Աշմարիտ է թէ երբ ալ մեղաւորները դառնան՝ Աստուած խոստացեր է իրենց Թողութիւն տալ . բայց չըսաւ ալ թէ մեղաւորները իրենց մահուան առնեն պիտի դառնան . հապա ընդ հակառակն շատ անգամ ըսեր է թէ ով որ մեղքի մէջ կ'ապրի , մեղքի մէջ պիտի մեռնի : Ձեր մեղքին մէջ պիտի մեռնիք [2] : Եւ կ'ըսէ դարձեալ թէ մեռնելու օրերնիդ պիտի վիճառէք զիս ու պիտի չի գտնէք [3] : Ուրեմն սէտք է որ զԱստուած փնտռենք երբոր կրնայ գտնուիլ . վասն զի ատեն կու գայ՝ որ գտնել չըլլար : Խեղճ մեղաւորներ , խեղճ կուրեր , որ մտածելին կը դնեն թէ մեռնելու ատեն դառնան , որ ատենը դառնալու ժամանակ

1 Յաւուր վրէժխնդրութեան հատուցից , ի ժամանակի յորում սխալեսցի ոտն նոցա : Բ . Օրէնք . ԼՒ . 35 :

2 Ի մեղս ձեր մեռանիցիք . . . մեռանիցիք ի մեղս ձեր : Յովհ . Ը . 21 . 24 :

3 Յաւուր մահու խնդրիցէք զիս , և ոչ գտանիցէք : Յովհ . Է . 24 :

չի կայ։ Աչքաստրա կ՚ըսէ թէ ամպարիշտնե-
րը չեն տրված բարեգործութիւն ընել ուրիշ
առնեն, այլ այն առնելը միայն կ՚ուզեն ընել երբ
որ բարի գործելու առնեն չիկայ։ Ստուած
կ՚ուզէ որ ամէնքն ալ փրկուին. բայց վերս-
տասիրաը կը պատժէ։

Թէ որ խեղճ ողորմելիներէն մէկը մեղայ
մէջ պտնուելով իջուածքի հանդիպի, և զգայ-
ութիւնը կորսնցնէ, այն ինչպէս կը ցաւին
տեսնողները թէ առանց սուրբ խորհուրդնե-
րու, և առանց զղջման նշան մը տալու կը մու-
նի։ Նա սրչափ կ՚ուրախանայինք թէ որ տես-
նայինք որ խելքը գլուխը եկաւ, արձակումն
կը խնդրէ և զղջումն կ՚ընէ։ Բայց խեղճ չէ
այն որ առնն ունենալով այդ բանը չըներ,
մեղայ մէջ կ՚ուզէ մնալ, կամ՝ տրէն կը մեղան-
չէ, և վտանգի մէջ կը դնէ ինքը զինքը որ
մահը վրան հասնի. այն առնն ալ գոյչ չըզ-
ջայ, կամ թէ առնելին չզղջայ։ Կը սարսա-
փի մարդ, երբոր տեսնայ որ մէկը յանկար-
ծակի կը մեռնի. և ահա շատերը կան՝ որ
կամաւ իրենք զիրենք վտանգի մէջ կը դնեն
այսպէս մեռնելու, և մեղայ մէջ մեռնելու։

Ընդարմութիւնը Ստուծմէ կշտայ մեռէ՝.

՝ Մէկ կշտայ է արդարութեան՝ի Տեառ-
նէ։ Առակ. ժ.Զ. 11։

մինք Աստուծոյ մեզի տուած շնորհքներուն հա-
շիւ չենք բռներ, բայց Աստուած զանոնք ձիշտ
հաշիւ կ'ընէ ու կը կշռէ, և երբոր կը տեսնէ
որ մարդիկ կ'արհամարհեն զանոնք ինչպէս
մէկ ոտշկէտ մը, անկէ ետև ալ մեղաւորները
կը թողու իրենց մեղացը մէջ, և թոյլ կու տայ
որ այսպէս մեռնին: Շատ խղճալի է այն մար-
դը որ իր գլխուն կը թողու մահուան ատենին:
Սուրբն Օգոստինոս կ'ըսէ թէ հիւանդին ա-
պաշխարութիւն ալ հիւանդ կ'ըլլայ. և սուրբն
Հերոնիմոս թէ հարիւր հազար չար վարք
ունեցողներուն մէջէն հազիւ թէ մէկը ար-
ժանի կ'ըլլայ մահուան ատեն Աստուծմէ
թողութիւն գտնելու. Փերեթան սուրբ վկա-
յեցնիսու ալ կ'ըսէ թէ աւելի մեծ հրաշք է շա-
բաթ վարք ունեցողներուն բարի վախճան
ունենալը, քան թէ մեռելներուն յարութիւն
տալը: Ինչ ցաւ, ինչ գլխուն պիտի ունե-
նայ մահուան ատեն այն մարդը որ ինչպէս
այն վայրկեանը մեղսասէր եղեր է: Պելար-
մինոս կը պատմէ թէ հոգեվարքի մը գա-
յն ու երբոր կը յորդորէին զինքը որ կատա-
րեալ գլխուն ընէ, անիկա ըսաւ թէ կատա-
րեալ գլխուն ինչ ըսել է չեմ գիտեր. ես չա-
նայն հասկըցընել իրեն, բայց հիւանդը գար-
ձաւ ըսաւ՝ հայր իմ՝ չեմ՝ հասկընար, ինչ կ'ը-
սես, ես այս բաներս ըմբռնելու ընդունակ

չեմ. և այսպէս մեռաւ, իր դատապարտութեան նշանը բառական յայտնի թողլով կ'ըսէ Պելլարմինոս: Իսկ սուրբն Օգոստինոս կ'ըսէ թէ արդար պատիժ է մեղաւորին մահուան առնն ինքը զինքը մոռնալ, որ 'ի կեանս իւր զՅաւուած մոռցեր էր: Ուստի խրատ կու տայ առաքեալն, մի խաբուիք Յաւուած չի արհամարհուիր, ուստի զի մարդ ինչ որ կը սերմանէ, նոյնը կը հնձէ. ուր որ 'ի մարմին իւր կը սերմանէ, մարմնէն ապականութիւն պիտի հնձէ[1]: Արհամարհել ու զՅաւուած ծաղր ընել կ'ըլլայ իր օրէնքները արհամարհելով ապրիլ և եղբը վարձք ու յաւիտենական փառք ստանալ: Յաւուած չի արհամարհուիր, ինչ որ հոս կը ցանես անդին կը քաղես. ուր որ իր կենացը մէջ մարմնոյ անարժան հաճոյք ցաներ է՝ անդին իր բաժինն է ապականութիւն, թշուառութիւն և յաւիտենական մահ:

Ո՛վ քրիստոնեայ, ինչ որ ուրիշներուն համար կ'ըսեմ, քեզի համար ալ կ'ըսեմ: Ա-

[1] Մի խաբուիք, Յաւուած ոչ արհամարհի: Զի զոր ինչ սերմանէ մարդ, զնոյն և հնձեսցէ. որ սերմանէ 'ի մարմին իւր, 'ի մարմնոյ անտի հնձեսցէ զապականութիւն: Գաղատ. Զ. 7. 8:

մայ ըսէ ինծի, թէ որ մահուան կէտը ին-
կած ըլլայիր, բժիշկները վրադ յուսահա-
տած ըլլային, զգայարանքներդ դադրած և
հոգեվար ըլլային, մահուան տագնապը վրադ
հասած ըլլար, ուրչափ կ'աղաչէիր զԱստուած
որ քեզի ամիս մըն ալ, շաբաթ մըն ալ աւելն
տայ, որ խղճմտանքիդ հաշիւը շտկես: Ա-
ահա արդէն տուեր է քեզի Աստուած այդ
ժամանակը, շնորհակալ եղիր իրեն ու շու-
տով նստէ չարեացդ ձարը տես, և ամէն մի-
ջոց բանեցուր որ երբոր մահը վրայ հասնի
շնորհաց վիճակին մէջ գտնէ զքեզ. ասկա թէ
ոչ, այն աւուն ձար ընելու ժամանակ չես
գտներ:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

ՈՒՂՂ Աստուած իմ, ուր կրնար այնչափ
համբերել ուրչափ որ դու երկայնամիտ եղար
ինծի: Ձէ որ անբաւ չըլլար քու բարութիդ,
ես Թողութենէ յոյսս կը կտրէի. բայց իմ
քանս այն Աստուծոյն հետ է որ ինծի Թողու-
թիւն տալու և վրս փրկելու համար մեռաւ:
Դուն ինծի կը հրամայես որ յոյս ունենամ,
ես ալ յուսալ կ'ուզեմ: Ձէ որ իմ մեղքերս
վրս կը վախցնեն ու կը դատապարտեն,

քու արդիւնքդ և քու խոստմունքդ վրս կը քաջալերեն: Դու կեանք շնորհայ խոստացար առ քեզ դարձողներուն ըսելով Թէ դարձիք՝ և կ'ապրիք [1]: Աղաչուրեր խոստացար առ քեզ դարձողը. դու ըսիր՝ ինծի դարձիք և ես ալ ձեզի կը դառնամ [2]: Ըսիր Թէ ով որ կը խոնարհի ու կը զղջայ չեմ արհամարհեր զինքը [3]: Ըրդ ահա տէր, ես առ քեզ կը դառնամ, առ քեզ կը դիմեմ, զիս բիւր գժոխոց արժանի կը տեսնեմ և կը յաւիմ կը զղջամ զքեզ վշտացընելուս, և հաստատուն խօսք կու տամ, որ չեմ ուզեր մէյմ'ալ զքեզ դառնացընել, և կ'ուզեմ յաւիտեան զքեզ սիրել: Հապա մի Թողուր որ ես ապերախտ ապրիմ քու այնչափ բարերարութեդ առջեւը: Հայր երկնաւոր, Յիսուսի հնազանդութեան արդեանցը համար, որ քեզի հնազանդելու համար մեռաւ, շնորհէ որ ես ալ հնազանդիմ քու կամացդ մինչեւ 'ի մահ: Կը սիրեմ զքեզ, ով ծայրագոյն բարութիւն, և քեզի ունեցած

1 Դարձարուք և կեցջիք: Եզեկ. ԺԸ. 32:

2 Դարձարուք առ իս, և ես դառնամ առ ձեզ: Զաք. Ա. 3:

3 Զսիրտ սուրբ և զհոգի խոնարհ Աստուած ոչ արհամարհէ: Սաղմ. Ծ. 18:

սիրոյս համար կ՚ուզեմ յամենայնի հնազան-
դիլ քեզի. տուր ինձի տուրք յարատևութիւն,
տուր ինձի քու սէրդ, ալ ուրիշ բան չեմ
ուզեր: Ա՛րիամ, մայր իմ սիրտայրը, ինձի
համար միջնորդ եղիր:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ Է·

ԱՆՀՈԳ ՀՈԳԵՎԱՐԻ ՄԸ ԶԳԱՆԱՄՈՒՆՔԸ, ՈՐ ՔԻՉ Է ՄՏԱԾԵՐ ԻՐ ՄԱՀԸ

կարգի դիր առեղ վասն զի պիտի մեռնիս, և պիտի չապրիս [1]:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Երևակայէ մտքովդ թէ հիւանդի մը քովն ես կեցեր որ մէկ երկու ժամէն կեանքը պիտի բընկընէ: Խեղճ հիւանդը նայէ ինչպէս յաւերով պաշարուած է. կը մտմտի, կուծքը կը նեղէ, շնչառութիւնը կը պակսի, քրտինքը պաղ, գլուխն իրենը չէ, շարժել չի կրնար, բան չի հասկրնար, և քիչ կը խօսի: Ամենէն ուշագրելի բանը այն է որ ա-

[1] Հրաման առեր վասն տան քո, զի մեռանիս, և ոչ կեաս: Եսա. ԼԸ. 1:

պէն մահը մօտիկը է, հոգին մոմոտալու տեղ ու յաւիտենականութեան տալու հաշիւը պատրաստելու՝ ուրիշ բան չի մնածիր բայց միայն բժիշկ դեղ կը փրնտռէ մահացեր հիւանդութենէն ու յաւերժէն խոյանալու համար: Մուրքն Լաւրենտիոս Յուստինեան կ'ըսէ թէ այսպիսի հոգեվարքները ուրիշ բան մնածիրու բառական չեն՝ բայց եթէ իրենք վերջնք: Կոնէ ազգականներն ու բարեկամները հասկըցընէին իրեն թէ վտանգաւոր վիճակի մէջ է. չէ, անոնք ալ չեն համարձակիր մահուան լուրը տալ անոր, և յորդորել որ տուրբ խորհուրդներն առնու. ամէնքն ալ կը բաշուին այս բանս ընելու՝ որպէս զի սիրտը չի կտրեն: Ո՛վ Աստուած իմ, հիմակուընէ շնորհակալ կ'ըլլամ քեզմէ, որ մահուան առեն իմ կարգիս սիրելի եղբայրները քովս պիտի ժողվես, որոնք այն առեն ուրիշ շահ չեն ապահովեր ինծի, բայց եթէ իմ յաւիտենական փրկութիւնս, և ամէնքն ալ ինծի պիտի օգնեն աղէկ մեռնելու:

Բայց թէ և այն հիւանդին չմիշցընեն քովիններն իրեն մօտալուտ մահը, սակայն ինքը տեսնելով որ տնեցիք տակն ու վրայ եղեր են, բժիշկները եռանդ եռանդ կու գան, դեղ չի մնար որ իրարու վրայ չի տան մէկ մէկ աստիճ, խեղճ հիւանդը կը շուարի կը

ջուրի, մկրատ դիէն վախն ու խղճմտանքին խայթը և յուսահատութիւնը կը կոխեն, կը սկսի ինքն իրեն ըսել. ահ, ոմ պիտէ, վախճամ որ օրերս ըլլիցիր է, բանս բուսեր է, վախճանս հասեր է: Իսկ երբոր մեռնելու ըսուն ալ առնէ նէ՝ ան սիրտն ինչ կ'ըլլայ, ինչ կ'ըլլայ երբոր իրեն ըսեն թէ ոմ պարտն, քու հիւանդութիւնդ մահաբեր է, պէտք է որ վերջին խորհուրդներն առնուս, դիեզ Աստուծոյ հետ միայնես, և ելլաս երթաս մնաս բարով ըսելով աշխարհքիս: Ինչ, աշխարհքիս մնաս բարով ըսեմ. ինչ, ամէն բանս պիտի թողում, տունս տեղս, ազգականներս, բարեկամներս, անոնց կենակցութիւնը, խաղերս, զբօսանքներս պիտի ձգեմ ու երթամ: — Հրաման ես ամէն բան պիտի թողուս. արդէն նօտարը եկեր է կը գրէ քու բերնէդ — այս կը թողում, այն կը թողում: Իսկ հետս ինչ պիտի տանիմ: — Ուրիշ բան չէ, բայց միայն քուրջն մը կտոր, որ վրադ պիտի ձգեն, և գերեզման անուշ պիտի իջնաս և քեզի հետ պիտի փտուի:

Ըսն ինչ մաղձոտութիւն, այն ինչ պղտոտութիւն կը տիրէ այնատեն հոգեվարքին վրայ, երբոր ալ կը տեսնէ ընտանեաց լացը, բարեկամաց լռութիւնը, որ քովը կեցեր են, և սիրտ չունին բան մը խօսելու: Բայց երեն

ունել նեղսրտութիւն տուողները իրեն խղճմտա-
նաց խայթերը կ'ըլլան, որ այն ալեկոծու-
թեան առեն ունել սաստիկ կը զարնեն, ին-
չուան այն առեն անկարգ կեանք անցընե-
լուն համար, այնչափ Աստուծոյ ապդարա-
րութիւններն ու տուած լոյսերը, հոգևոր
հարց խրատներն ու իրեն դրած առաջադրու-
թիւնները կամ բնաւ՝ ի գործ չի դնելուն, և
կամ շատով անփոյթ ըլլալուն համար։
Ան առեն սիտէ լաւ. վայ դիմաս, Աստուծ-
մէ այնչափ լոյս ընդունեցայ և այնչափ ժա-
մանակ ունեցայ խղճմտանքս շտկելու, ու բան
մը չըրի. և ահա հիմայ մահուան դուռն եմ
հասեր։ Ո՞նչ դժուարութիւն ունէի այս այն
առիթներէն փախչելու, այսպիսի այնպիսի
բարեկամութիւններէն հեռանալու, ատ-
ատ խոստովանելու։ Ամէնէն դժուա-
րութի ալ ըլլար, սէտք էր որ հոգիս փրկե-
լու համար ան բան ընէի, ուրան զի անկէց
ուծ բան չկար։ Ա՛հ թէ՛ի գործ դրած ըլ-
լայի այն բարի առաջադրութիւնն որ լսի, ու
շարունակէի ինչպէս որ այն առենը սկսայ,
հիմայ ոչխատ միսիմարեալ կ'ըլլայի։ Բայց
չըրի և հիմայ ալ ընելու ժամանակ չի կայ։
Աստուծոյ հոգեվարայ այս խորհուրդները,
որ կեանքիմուն մէջ բոլոր անհոգ եղեր են
խղճմտանքին մաքրուր պահելու, նման են

դատապարտելոյ խորհրդոյը որ գժոխքին մէջ կը ցաւին իրենց մեղացը վրայ, որ սատ֊ ձառ եղան իրենց տանջանացը. բայց օգուտ չի կայ, ձար չի կայ:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Տէր, թէ որ այս վայրկենիս ինծի ըսէին թէ մահդ եկեր հասեր է, ահա ասանք պիտի ըլլային իմ ցաւագին խորհուրդներս: Շնոր֊ հակալ եմ որ ինծի այս լոյսը տուիր, և ժա֊ մանակ ալ կու տաս խելքս գլուխս ժողվելու: Ապաւաճ իմ, չէ չեմ ուզեր ասկից եաև քեզմէ փախչելու: Հիմայ արժանապէս պէտք է որ վախնամ, վասն զի թէ որ հիմայ ալ զիս քեզի չի տաս ու դէմ կենամ, իրաւունք ունիս զիս երեսէ ձգելու: Դու ինծի սիրտ տուիր զքեզ սիրելու, ես զայն այսպէս չա֊ րաչար բանեցուցի: Ընտրածները սիրելի, և զքեզ չի սիրեցի, որ իմ արարիչս ես և փրկիչս, և ինծի համար կեանքդ տուիր: Զքեզ միտանակ սիրելու, քանի քանի անգամ զքեզ մշտացուցեր եմ, անարգեր եմ, և քեզի կռնակ դարձուցեր եմ: Ահա ալ գիտէի՝ որ այն մեղքերով քու կամքիդ դէմ կը գոր֊ ծեմ, և սակայն գործեցի: Յիսուս Ապ֊ տուաճ իմ, կը զղջամ կը ցաւիմ այն բոլոր֊

բան վայ ՚ի բոլոր սրտէ, և կ՚ուզեմ վարդս փոխել: Աշխարհքիս ամէն վայելքին ճնշած բարով կ՚ըսեմ, որպէս զի գրեմ սիրեմ և քու հաճոյքդ ընեմ, Աստուած հոգւոյ խնդ: Դու լինի քու սիրոյդ մեծամեծ նշանները յայտնելը, կը փափաքիմ որ ես ալ մեռնելէս առաջ իմ սիրոյս պզտի նշաններդ յայտնեմ: Այս վայրկենիս սիրտս յանձն կ՚առնեմ ամէն հիւանդութիւն, խաչ, անարգանք, վիշտ, որ մարդիկ կրնան լինի տալ. զօրացուր զիս որպէս զի կարող ըլլամ զանոնք սիրով քաշելու, և ամէնն ալ քու սիրոյդ համար կրելու: Կը սիրեմ գքեզ, անհուն բարիդ, ամէն բանէ վեր, տուր լինի սէրդ և յարատևութիւն: Ա՛րիամ կոյս, յոյս իմ և ապաւէն, աղաչէ զՅիսուս լինի համար:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ո՛վ թէ մահուան վայրկենին հաւատոյ չքմեղութիւնները սրչափ զայծաւ կը ձանչցուին. բայց սէրն այն հոգեվարներդը տանջլու համար՝ որ վատնած կեանք անցուցեր են, մանաւանդ թէ որ Աստուծոյ նուիրուած անձն ըլլայ, որ Աստուծոյ ծառայելու սէրն պիւ-

բումիան ունեցեր է, աւելի ժամանակ, ա-
ւելի օրինակ, և նեղբին ազգարարումիան:
Ո՛վ թէ այն ինչ նեղումիան պիտի ըլլայ
երբոր մտածէ թէ ես որ ուրիշներուն այնչափ
խրատ կու տայի, անոնցմէ աւելի դէշ վարք
ունեցայ. աշխարհք թողուցի, բայց սիրտս
աշխարհքիս վայելիցը, ունայնութիանը և
սիրոյն կապած ապրեցայ: Ո՛նչպէս խղճմտան-
քը պիտի զարնէ՝ երբոր մտածէ թէ այն լոյսն
որ ինքն Աստուծմէ ունեցեր է, մէկ հեթա-
նոս մ՚ալ սուրբ կրնար ընել: Ո՛րչափ պիտի
տանջուի երբոր մտածէ թէ ուրիշներուն բա-
րի գործքերը վար կը զարնէր իբր թէ հոպուց
տկարութիւններ ըլլան: Աշխարհքիս քանի
մը սկզբունքները կը գովէր, ինքնահաւա-
նութեամբ կամ անձնասիրութեամբ ուրիշէն
վար չէր մնար, նեղութիան չէր ուզեր քաշել,
և ամէն զրօսանաց ինչը զինքը կու տար:

Ո՛եղաւորաց սրտին ուզածը, կ՚ըսէ սաղ-
մոս, պիտի կորսուի՝. մահուան ատեն մարդիկ
ուշաւ պիտի փնտռեն այն ժամանակը որ հե-
մայ կը կորսընցընեն: Սուրբն Գրիգոր իրեն
տրամախօսութեան մէջ կը պատմէ թէ Քրիստո-
դիոս անունով Հարուստ մարդ մը կար բայց

՝ Յանկութիւն մեղաւորաց կորնչէ:
Սաղմ. ՃԺԱ. 10:

վարդը գէշ, ասիկայ մեռնելու ատեն տեսնելով որ սատանաները եկեր են զինքը տանելու՝ կ'աղաչակէր անոնց դէմ ըսելով. ատեն տուէք ինծի, ատեն տուէք ինչուան վաղը: Ընծաք ալ ըսին. ով խեղճ, հիմայ ատեն կը փնտրես որ այնչափ ժամանակ ունեցար ու կորսընցուցիր, և մեղք գործելու անցուցիր. ալ հիմայ ատեն չի կայ: Խեղճ ողորմելին անդադար կը պոռար օգնութիւն կ'ուզէր: Նկատեց որ Հոգեվարքը, Սաբխանա անունով, որուն կ'ըսէր Հոգեվարքը. որդեակ իմ, օգնէ ինծի, Սաբխանա որդեակ իմ, օգնէ ինծի: Չկրցին ալ կրակ դարձած կատաղութենէն անկողնին մէջ ապրին անդին կը տապլտըկէր, և այսպէս յուսահատ կերպով հոգին փչեց Թշուառաբար:

Վա՛յ մեզ, այսպիսի խեղճեր քանից կենաց մէջ խեղճութիւնն կը սիրեն, բայց ետքը մեռնելու ատեն աչունին կը բացուի և կը խոստովանին թէ խեղճ են եղեր: Բայց այն ատենն այդ խոստովանութիւնն ուրիշ բանի չի գար, եթէ ոչ աւելի յուսահատութեան մէջ կը ձգէ, և ձար չեն կրնար բնել իրենց չարութեան, և այնպէս մեռնելով իրենց փրկութեանը վրայ շատ տարակոյս կը թողուն: Ո՛վ եղբայր, հիմայ որ այս բանս կը կար-

դաս, յուսամ՝ որ դու ալ այդ այդպէս է կ'ըսես: Ուրեմն թէ որ այսպէս է, շատ աւելի մեծ կ'ըլլայ քու խենթութիւնդ ու հիւանդութիւնդ երբ ողջութեանդ առեն այս ձշմարտութիւններս դիտալով ժամանակին ձար չընես: Այն իսկ այս կարդացածդ ալ մոռնալդ առեն սրտիդ տուր մը կ'ըլլայ գալոց:

Ուրեմն խելքդ գլուխդ ժողվէ, քանի որ առեն ունիս այդպիսի սարսափելի մահուընէ փախչելու շտապով ձար ըրէ, մի սպասեր այն առենին որ ալ յարմար չէ ձար ընելու: Ո՛վ ըսեր գալ ամիս, գալ շաբաթ: Ո՛վ գիտէ, թէ այս լոյսն որ Աստուած հիմայ քեզի կուտայ իր ողորմութեամբը, գուցէ վերջի լոյսն և վերջի կոչումն ըլլայ: Շատ անխելքութիւն է չուզել մտածել մահը, որ անտարակուսելի է, և անկից կախուած է յաւիտենականութիւնը: Այլ աւելի մեծ անմտութիւն է մահը մտածել, և մահուան չի պատրաստուիլ: Հիմակուընէ ըրէ այն խորհրդածութիւնները, և այն առաջադրութիւնները որ այն առեն պիտի ընես. հիմայ ընես նէ շահ ունի, այն առեն շահ մը չունի. հիմայ ընես նէ յոյս կայ փրկութեան, այն առեր յուսահատած կ'ըլլաս փրկութենէդ: Վերոհրոտ Կարոլոս կայսեր ատագանիներուն մէջէն մի-

կը հրաժարեցաւ որ երթայ զինքը Աստուծոյ ծառայութեանը միայն տայ. հարցուց կայսրը իրեն թէ ինչո՞ւ կ'երթաս աղքունեայ պատիւը թողլով, ան ալ պատասխան տուաւ թէ փրկութեան համար հարկաւոր է որ անկարգ կենայց և մահուան մէջ տեղը՝ քիչ մը միջոց տրուի ապաշխարութեան։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ընէ, չեմ ուզեր, Աստուած իմ, այլ քու կամքիդ հետ ընդհակառակ եմ այս լուսաւորութեանն որ հիմայ տուիր ինծի, և կը խոստանամ որ վարքս փոխեմ, կը տեսնամ՝ որ այլ չես կրնար ինծի համբերել։ Ի՞նչ բանի կը սպասեմ. կը սպասեմ որ քու բարւոքիդ վրա դժոխք ըրկես, կամ վրա երեսէ ձգես իմ կորստական վարուցս մէջ, որ քանի գնաց մեծ պատիժ է։ Ահա ոտքդ կ'իյնամ, ընդունէ վրա քու շնորհայդ մէջ։ Ես արժանի չեմ, բայց դու ըսիր Ղազկիէլ մարգարէին բերնով թէ երբոր անօրէնը դառնայ իր անօրինութիւններէն, անոնք այլ չեն կրնար գինքը չպչարել[1]։ Աստի, Յիսուս իմ, անցուցած

[1] Անօրէնութիւն անօրինին ոչ չարչա-

տարիներուս մէջ քու անբան բարուքիւնդ փշտացուցի, իսկ հիմայ կը զղջամ բոլոր սրտանց, և կը յուսամ որ Թողութիւն կու տաս : Սրբոյն Ընտեմոսի հետ կ'ըսեմ, մի Թողուր տէր որ հոգիս կորսուի իր մեղացն համար, որովհետև դու զինքը գներ ես քու արեամբդ : Ա՛ի նայիր իմ ապերախտութես, հապա քու սէրդ նայէ որ զքեզ ինձի համար մեռնիլ տուաւ : Նէմէ ես քու շնորհդ կորսուսի, դու նորէն զայն ինձի տալու կարողութիւնդ չես կորուսած : Ուրեմն զիս ինձի և ողորմէ, փրկիչ իմ սիրելի . Թողութիւն տուր ինձի, և շնորհք զքեզ սիրելու, որպէս զի այսօրուընէ եսքը խօսք տամ՝ ուրիշ բան չի սիրել քեզմէ՝ի զատ : Դու այնչափ անցուսր արարածոց մէջէն զիս ընտրեցիր՝ զքեզ սիրելու, ես ալ կ'ընտրեմ՝ ոչ ծայրագոյն բարի, զքեզ սիրել ամէն բարիքէ վեր : Դու իմ աղբեւր կ'երթաս քու խաչովդ, ես ալ կ'ուզեմ հանէդ զաղ այն խաչումն լինչ որ ինձի տաս կրելու : Սիրով յանձն կ'առնում լինչ մահացուցանէ, լինչ Թողութիւն որ քեզմէ վրաս գայ . հերիք է որ քու շնորհքդ զիս չի փրկես, ես գոհ

բեացէ վնա յաւուր յորում գառնայցէ յանձնային անօրէնութենէ իւրմէ : Եզեկ . ԺԸ . 12 :

եմ: Ա՛ռիսամ, յոյս և ապաւէն իմ, ինձի համար Աստուծմէ խնդրէ յարատեւութիւն և հոգիդ զինդը սիրելու. ա՛ղ ուրիշ բան չեմ ուզեր:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Հոգեվար մը որ կենացը մէջ հոգ չէ տարեր իր հոգւոյն աղէկութեանը, ինչ բան որ կը տեսնէ, մէկ յանկ փուշ կ'ըլլան իրեն. փուշ է յիշելը իր զբօսանքները, իր խօսքը առաջ տանիլը, իր ըրած գործակութիւնները. փուշ են զինքը տեսնելու եկած բարեկամները, անոնց ամէն խօսքերը. փուշ են սուրբ խորհուրդները խոստովանութեան, հաղորդութեան, և վերջին օծման. փուշ է նաև խաչելութիւնը որ քովը դրուած է, վասն զի կը կարծայ անոր վրայ իր ապերախտութիւնն որ ցուցեր է ընդդէմ Աստուծոյ սիրոյն որ մեռեր է զինքը փրկելու համար:

Ան տեսնն պիտի ըսէ այն խեղճ հիւանդը. վա՛հ վա՛հ ինձի այս խնդիրն որ կրնայի սուրբ ըլլալ այնչափ լուսաւորութիւններուն և դիւրութիւններուն, որ Աստուած ինձի տուաւ. կրնայի երջանիկ կեանք մը ինձի

պատրաստել Աստուծոյ շնորհքուն. իսկ հի-
մայ այնչափ տարիներէն ինչ մնաց ձեռքս,
եթէ ոչ վիշտ ու նեղութի, յուսահատութի,
վախ, խղճմտանքի խայթոց, և Աստուծոյ
տալու համարնելոս. ալ գժուար է իմ փրկու-
թիւնս: Ու երբ սիտի ըսէ ասանք. երբոր
բանը բանէ անցեր է, լաստերին եղը լմըն-
նալու վրայ է, աշխարհքիս տեսարանին վա-
րագոյրը գոցուելու վրայ է. և ինքն ալ յա-
ւիտենականութեան երկու վիճակին ծայրը
կը գտուի, որ կամ յաւիտեան երջանկութի է
և կամ յաւիտեան թշուառութի. և արդէն
ժամ՝ի ժամն մօտենալու վրայ է այն վերջի բեր-
նին բացուիլը և շունչը տալը, ուսկից կը կա-
խուի իր երջանկութիւնը կամ թշուառութիը
յաւիտեանս յաւիտենից. քանի որ Աստուած
Աստուած է: Ո՛րչափ սիտի աղաչէ սա-
ղատի այն վայրկենին որ մէկ տարի մըն ալ,
ամիս մըն ալ կամ շաբաթ մըն ալ ողջ կենալ
ժամանակ տրուի իրեն: Ո՜ւ ան կը այդ տա-
կինուվայ եղած կենալ, կ՚ուսաա շնչով բան
չի կրնար ընել, ոչ կրնայ մտածել, ոչ կրնայ
միտքը կարգաւորել բարի ներգործութիւն
մը ընելու. կարծես թէ խառնակութեանց
մութ գբի մը մէջ փակուած կը գտնէ ինքը
կինքը, ուր ուրիշ բան չըմբռներ բայց եթէ
առջևի ահաւոր կործանմունքը, որուն ձար

մը ընելու կարողութիւն չունի. ուստի սանն կը մնատուէ, բայց իրեն շուտ լուծ կ'ըսեն, երթանք. տալու համարներով այս քիչ մը միջոցին մէջ շուկէ՝ օրչափ որ կրնաս ու ձամբայ ինկիր, չես գիտեր որ մահը սպասել չունի, և ամենևին մէկու մըն ալ աչառութիւն չըներ:

Ա՛հ, այն ինչ վախ պիտի տիրէ վրան այն սանն երբոր կը մնաձէ թէ այս առաւօտ դեռ ողջ եմ, այս իրիկուն մեռած պիտոյ դանեմ զիս: Այսօր այս խուցս կը բնակիմ, վաղը փոսի մը մէջ պիտի պառկիմ: Իսկ հոգիս ո՞ւր պիտի երթայ: Այն ինչ վախ վրան պիտի գայ երբոր տեսնէ թէ ձրագ կը պատրաստուին, երբոր տեսնէ որ վրան մահուան պաղ քրտինք կը սկսի գալ, երբոր տեսնէ որ տնեցիք խցէն կը քաշուին ու ալ ներս չեն մտներ, երբոր կը սկսի աչքերը մթընալ բան չի տեսնալ, վերջապէս այն ինչ տագնապ պիտի գայ վրան երբոր կը սկսին ձրագը վառել, վասն զի մահը եկեր հասեր է: Ա՛հ ձրագ ձրագ, քանի քանի ձշմարտութիւններ այն առնոր պիտի յայտնես. ա՛հ, ինչպէս այն առեն ամէն բան առջի երևցածէն տարբեր տեսնել պիտի տաս. ինչպէս պիտի ձանչցընես թէ աշխարհիս ամէն բարիքը ունայնութիւն է, յիմարութիւն է, խաբէութիւն է. բայց ինչ շահ այս ձշմարտութիւն

նները հասկընալէն երբոր ատեն չկայ ձար ձա-
բակ ընելու :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ա՜հ, Աստուած իմ, դու չես ուզեր իմ մահս
այլ դառնալս ու ապրիլս : Ընտրհակալ եմ
որ ինձի հիմայ սպասեցիր, ընտրհակալ եմ որ
այս լոյսը հիմայ տուիր ինծի . կը ձանչնամ
սխալանքս , որ քանի գլուխ սէրդ մեր դրի այս
աշխարհքիս չնչին և ողորմելի բաները որոնք
գլեզ անարդեցի : Բայց կը յաւիմ կը զղջամ
՝ի բոլոր սրտէ քեզի այսպիսի մեծ անար-
դանք մը ընելուս վրայ : Հապա ու՞ր դադրիր
միացած կենացս մէջ օգնելու ինծի քու
ընտրհրովդ և լուսովդ , որպէս զի ձանչնամ
և կատարեմ ինչ որ սիրտը է ինծի ընել վար-
քըս շտկելու համար : Ո՞նչ շահ ինծի այս
ձշմարտութիւնները գիտնալս , երբոր ատեն
չունենամ ձար ընելու :

Ա՛ի մատներ գալանայ այն անձն , որ
քեզի կը խոստովանի : Երբոր սատանան զիս
փորձէ գլեզ նորէն վշտացընելու , կ՝աղա-
չեմ գլեզ , Յիսուս իմ, քու չարչարանաց ար-
դեանցն համար ձեռքդ ինծի երկընցուր , և
խալըսէ զիս մեղք ինկնալէն ու նորէն թշնամ
սոյս դերի ըլլալէն : Ընտրհք սուրբ որ այն

առեն միշտ քեզի դիմեմ, և մի Հոգուր որ ետ կենամ զիս քեզի յանձնելէն քանի որ փորձութիւնը վրայէս չէ հեռացեր։ Քա ապրիմ է իմ յոյս, և քու բարութիւնդ է իմ սէրս։ Կը սիրեմ զքեզ, Աստուած իմ, որ արժանի ես անբաւ սիրոյ, և տուր ինծի սիրել զքեզ միշտ։ Անկարելի ինծի է որ բանէն սէրդ է հեռանամ, որ ըղձալին քովդ ըլլամ, և զօրացուր զիս որ իմ պարտքս կատարեմ։ Ո՛վ Յիսուսի երկնից, տուր Աստուածածնեն, բարեխօսես վասն իմ մեղաւորիս, օգնէ ինծի որ փորձութեանս առեն միշտ առ Քեզ և առ քեզ դիմեմ, որ քու բարեխօսութեամբդ կրնամ խոստացեալ ժառանգութիւնը որոնք որ քեզի կ՚ապահովին։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ Ը.

ԱՐԴԱՐՈՑ ՄԱՀԸ

Ամառոջոյ առջև պատուական է իրեն սրբոց մահը [1] :

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Մահը զգայութեան կորստեանէ նկատելով վախ ու սոսկումն կը բերէ . բայց ըստ հաւատոյ նայելով՝ միխիթարութիւն է, և փափաք կը բերէ : Ա՛ղաւորներուն ահաւոր կ՚երևայ, բայց սրբոց սիրելի և պատուական կ՚ընծայէ գինքը : Պատուական է մահը, կ՚ըսէ սուրբն Բեռնարդոս , ըստ որում վախճան աշխատանաց , կատարած յաղթութեան , դուռն կենաց : Ու յիրաւի , մահը աշխատանաց և նեղութեանց վերջն է . ինչպէս Յոբ ալ կ՚ը-

1 Պատուական է առաջի Տեառն մահ սրբոց նորա : Սաղմ. ճժե . 15 :

ոչ թէ կանանոյածին մարդը սակաւակեաց է և ի թշուառութեամբ : Աչառասիկ կը տես նենք ինչ է մեր կեանքը . կարճ և բոլոր թշուառութիւններով , հիւանդութեամբք , ախտագոյով և կրկնք լեցուն է : Աշխարհասէրը՝ որ երկայն կեանք կ'ուզեն , կ'ըսէ Սենեկա , ուրիշ ինչ բանի կը փափագին եթէ ոչ աւելի երկայն վշտաց և նեղութեաց : Սուրբն Օգոստինոս ալ կ'ըսէ թէ ինչ է երկար տալ բլլը , եթէ ոչ երկար տանջանք . վասն զի սրբոյն Ամբրոսիոսի բսածին պէս , այս կեանքս մարդուս տրուեալ չէ թէ հանգչելու հապա աշխատելու համար : Ասոնք աղէկ կ'ըսէ Տերտուղիանոս թէ Աստուած երբոր մէկուն կարճ կեանք կու տայ՝ անոր տառապանքը կը կարճցընէ : Անոր համար թէպէտ մահը մարդուս ի պատիժ մեղաց տրուեալ , բայց աշխարհքիս թշուառութիւնները այնչափ են , որ մահը , ինչպէս կ'ըսէ սուրբն Ամբրոսիոս , աւելի դեղ է քան թէ պատիժ : Աստուած ալ երջանիկ կը սեպէ զանոնք որ իրեն շնորհացը մէջ կը մեռնին , վասն զի նեղութենէ կ'ազատին ու կ'երթան կը հանգչին [1] :

[1] Երանի մեռելոց որք ի տէր կնքեցին .. քանզի հանգեան յաշխատութենէ իւրեանց : Յայտն . ԺԴ . 13 :

Այն նեղութիւններն որ մեղաւորները մեռնելու առեն կը քաշեն՝ արդարները ամենևին չեն իմանար : Արդարոց հոգիքը Աստուծոյ ձեռքն է· մահը անոնց չի կրնար մօտենալ [1] : Այն վերջին կոչը սուրբերն ամենևին չի խռովեր, ուր աշխարհասէրները կը սարսափին : Սուրբերը չեն վշտանար այս երկրաւոր բարիքները թողլու, վասն զի արդէն սրտերնին անոնց չէին կապած, և անդադար կը հառաչէին. Աստուած սրտի իմոյ, ու բաժին իմ Աստուած յաւիտեան : Երանի կու տայ Պօղոս առաքեալ իրեն աշակերտելոյը որ Քրիստոսի սիրոյն համար իրենց բարիքներէն մերկացեր էին, և կ'ըսէ թէ ձեր ընչից յափշտակութիւնը սիրով ընդունեցաք, վասն զի գիտէք թէ երկինքը ձեզի համար աւելի լաւ ստացուածք ունիք [2] : Ամենևին չեն տրտմիր աշխարհքիս փառքը, պատիւը թողլու, վասն զի արդէն առաջուընէ ձանձ-

[1] Ոգիք արդարոց ի ձեռն Աստուծոյ են, և ոչ մեռանելի ի նոսա մահ : Իմաստ. Գ. 1.

[2] Զյափշտակութիւն ընչից ձերոց խընդութեամբ ընկալարուք, քանզի գիտէք թէ լաւագոյն ևս ստացուածս ունիք անձանց յերկինս : Եբր. Ժ. 34 :

բայեր էին անունդ, և անդադրմիտ ու ծուխ կը ելլէին. միայն իրենց փառք կը տէպէին զԱստուած սիրել ու Աստուծոյ սիրելի ըլլալ: Ձեն միտանար ազգականներնին թողլու. վասն զի զանոնք միայն Աստուծոյ համար կը սիրէին. մեռնելու առնէր զանոնք այն երկնաւոր Հօրն կը յանձնեն, որ իրենցմէ աւելի կը սիրէ զանոնք. և անոնց փրկութիւնը մտածելով արքայութեան մէջ աւելի օգնութիւն կրնան ընել անոնց քան թէ այս աշխարհիս վրայ. և անոնք որ բոլոր իրենց կեանքը մէջ միշտ կ'ըսէին թէ Աստուած իմ և ամենայն ինչ, ևս առաւել մահուան առեն աւելի եռանդով և աւելի ախորժակով նոյն բանը:

Ասոնք ալ որ զԱստուած սիրելով կը մեռնին, մահուան ցաւերը զինքն ամենևին չեն նեղեր. մանաւանդ թէ կը փափաքի անոնց՝ մտածելով որ քիչ առենէն իր կեանքը ըմբռնելու վրայ է, և շատ ժամանակ չի մնար Աստուծոյ համար կրելու, և ուրիշ առիթ չունի առ Աստուած իրեն սիրոյ նշանները ցուցընելու. անոր համար յօժարութիւն և անդորը սրտիս կը մտուցանէ Աստուծոյ իրեն կենաց վերջին մնայորդները ալ, և կը մխիթարուի որ իր մահուան գոհը կը միանայ Փրկուսոյ պատարագին հետ որ իրեն համար

մատոյց խաչին վրայէն իր երկնաւոր հօրը։ Ու այսպէս ուրախութեամբ կը մեռնի ըսելով, խաղաղութեամբ յայտնի և՛ ի սոյն ննջեցեալս և հանգեայց։ Ո՛հ, այն ինչ հանդիստ մահ է Քրիստոսի գիրկը մեռնիլ որ մահուամբ չարի սիրեց զմեզ, և ինքը անարգ մահ յանձին առաւ, որպէս զի մեզի քաղցր ու երջանիկ մահ մը տայ։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ սիրելի Յիսուս իմ, որ ինծի քաղցր մահ մը տալու համար հաձեցար դառնակսկիծ մահ կրել Golgothայի վրայ, երբ սիրտ ըլլայ որ զքեզ տեսնեմ։ Ա՛ռաջին անգամն որ զքեզ սիրտ տեսնեմ, իբր իմ դատաւորս սիրտ տեսնեմ զքեզ նոյն տեղն ուր որ Golgotha աւանդեցին։ Ի՞նչ սիրտ ըսեմ քեզի ես այն ատեն. դուն ինչ սիրտ ըսես ինծի։ Չեմ ուզեր սպասել՝ որ այն ատենը այդ բանը մըտմըտամ, հիմակուընէ կ՚ուզեմ այս բանիս վրայ մտածել, ու ըսել. Ո՛վ սիրելի փրկիչ իմ, ուրեմն դուն ես որ ինծի համար մեռար։ Այս զքեզ ատեն մը աշտարուցի, քեզի ատելութիւն եղայ, և քու ողորմէ արժանի չէի. բայց ետքը օգնականութիւդ խնդրեցի, և ինծի ալ ննջեցեալ մէջ լսելի ողբալն իմ մեղ-

քեզս և դուն ալ լինծի նեղեցիր։ Սիրէ լինծի նորէն հիմայ ալ, որ ստիպ եկեր եմ, և ամէն լինծի ընդհանրական արձակումն ամենայն մեղայս։ Ես արժանի չէի նորէն գքեզ սիրելու, որովհետև քու սէրդ անտրտնջի. բայց դուն քու ողորմութիդ շարժեցիր իմ սիրտս, որ եթէ գքեզ լաւ քու արդեանցդ չսիրեցի, գոնէ ամէն բանէ վեր սիրեցի, ամէն բան մէկդի թողլով որպէս զի գքեզ հաճեցընեմ։ Ընդ հիմայ ինչ կ'ըսես. կը տեսնեմ որ երկինքն ու քու արքայութիւնդ ժառանգելը՝ լինծի համար շատ մեծ բարիք մըն է, բայց չեմ վստահիր քեզմէ հետու ապրելու, մանաւանդ հիմայ որ ցուցեցիր լինծի քու սիրելի և գեղեցիկ դէմքդ։ Ուստի արքայութիւնդ կը խնդրեմ քեզմէ ոչ այնչափ վայելելու համար որչափ որ գքեզ աղէկ սիրելու։ Քանի՞ բան կու գրէի, որչափ ատեն որ կ'ուզես. ես ալ չեմ ուզեր այն մաքրութեան հայրենիքը գալ և այն մաքուր հոգիներուն մէջ նստիլ այսպէս աղտոտ ու կեղտոտ՝ ինչպէս որ հիմայ եմ։ Կ'ըսէ գիս որ երթամ մաքրուիմ, միայն ինձ մի՛ ձգեր գիս երեսէդ յաւիտեան. հերիք է որ մէկ օր մը, երբոր կը հաճիս, գիս արքայութիւնդ կանչես, որ յաւիտեան երգեմ քու ողորմութիւններդ։ Հապա կ'աղաչեմ, ո պատասխդ իմ սիրելի, հիմակու-

Հիմայ ձեռքդ մեղայս ու օրհնէ զիս. և ըսէ ինծի Թէ ես քուկդ եմ, ու դու ալ իմն ես ու իմն պիտի ըլլաս միշտ։ Ես հիմայ կը բաժնուիմ քեզմէ, կրակը կ'երթամ, բայց գոհ սրտով կ'երթամ. վասն զի կ'երթամ որ գքեզ սիրեմ, փրկիչ իմ, Ազատած իմ, և ամենայն ինչ։ Ա՛յո, գոհ կ'երթամ. բայց դիտնաս որ ուրչափ ատեն քեզմէ հեռու մնամ՝ այնչափ ինծի ամէն պատիժէ վեր է։ Կ'երթամ, ասը, կոչմանդ րոպէները համրելով։ Ողորմ՛ այս հոգիս որ գքեզ կը սիրէ՝ ի բոլոր սրտէ, և կը փափաքի գքեզ տեսնել աւելի աղէկ սիրելու համար։

Ա՛յսպէս կը յուսամ, Քիստոս իմ, քեզի ըսել այն ատենը։ Ասատի հիմայ կ'աղաչեմ, շնորհք տուր ինծի, այնպիսի կեանք ունենալու, որ կարենամ ատ ըսածս այն ատեն ալ ըսել։ Մուրբ յարուտեան ըմբիւն տուր ինծի, քու սէրդ տուր ինծի։ Օգնէ ինծի, Մարիամ տիրամայր, և աղաչեմ զՔիստոս ինծի համար։

ՄԱՄՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Պիտի ջնջէ Աստուած արցունքն անոնց աչքէն, և ան՛լ մահ պիտի չըլլայ [1]: Աբեմն մահուան առեն Աստուած իրեն ծառայից արտասուքը պիտի ջնջէ, որ այս կենացս մէջ թափեցին, և կեանքերնին վշտօք, ահու՝ դողով, դժոխքի դէմ՝ վտանգօք կառավարեցին: Այնպէս ասոնք պիտի վխտիմարտուն մէկ աստուածասէր հոգի մը երբոր մահը ըսէ՝ մոռնելով որ շուտով պիտի ազատի այս աշխարհքիս վտանգներէն, որոնցմով կրնար դԱստուած վշտացընել. խղճմտանաց նեղութիւններէն և սատանային բազմապատիկ փորձութիւններէն: Այս կեանքս անդադար կռիւ մըն է դժոխքի հետ, ուստի միշտ վտանգի մէջ ենք հոգիներս և դԱստուած կորսընցընելու: Սուրբն Ամբրոսիոս կ՚ըսէ թէ աշխարհքիս վրայ որոգայթներու մէջ կը քալենք, որոն որ ինչպէսի կը ծարեն մեր հոգևոր կենացը դէմ: Այս վտանգիս համար էր

[1] Ջնջեսցէ աչս զամենայն արտօսր յաչաց նոցա, և մահ ոչ ևս իցէ: Յայտն. ԻԱ. 4:

որ սուրբն Պետրոս Ընդանդարային մեռնելուատեն կ'ըսէր. քովինին որ կ'օգնէր իրեն դպչելով. եղբայր, հետս կայնէ, վասն զի դեռ կենդանի եմ, ու դատապարտուելու վտանգի մէջ եմ: Այս վտանգս էր որ ամէն անգամ որ ժամացոյցը կը զարնէր զըրօսհին Ծերեպա կը մխիթարէր, որ ուրախանալով կ'ըսէր թէ կուտայն մէկ ժամն ալ անցուցի, վասն զի կենացս ամէն վայրկենին մէջ ալ կրնամ մեղանչել ու զՅաւուած կորսընցունել: Ասոի սուրբերը երբոր մեռնելու լուրը կ'առնէին ամէքն ալ կը մխիթարուէին, վասն զի անոնք իրենց կռիւներն ու վտանգներն կը դադրին և ալ վախ չեն ունենար զՅաւուած կորսընցրնելու:

Ֆարանց վարուց մէջ կը պատմուի թէ երբոր սկիտացի Ծերոց մէկը կը մեռնէր՝ ուրիշնե՛ր կու գային, ինքը կը ծիծաղէր: Ֆարսուցին իրեն թէ ինչու կը խնտաս. ինքն ալ պատասխանեց թէ հապա դուք ինչպէս կու լաք, տեսնելով որ ես աշխատանքէս՝ ի հանգիստ կ'երթամ: Ցմահապէս սրբուհին Կատարինէ Վենացին մեռնելու ատեն ըսաւ թէ ուրախակից եղիք ինծի, վասն զի այս երջուառու թեան աշխարհքը կը թողում ու խաղաղութեան հայրենիքը կ'երթամ: Սուրբն Կիպրիանոս կ'ըսէ թէ մէկն որ պատերը փլը-

փլած տուն մը բնակած ըլլար որուն յա-
տակն ու ձեղունը կը դողըլար, այնպէս
որ կործանելու վրայ ըլլայ, այն ինչպէս կը
փութայ որ այն տանէն փախչի: Այս կեան-
քին մէջ ալ ամէն բան հոգւոյ կործանումն կը
սպառնան. աշխարհք, դժոխք, կիրք, ապրա-
տասք զգայութիւնք, ամէնքն ալ զմեզ դէպ՝ի
մեղք ու դէպ՝ի յաւիտենական մահ կը քաշեն:
Ընաքեանն ալ կը կանչէր թէ ով պիտի ա-
պրեցընէ զիս այս մարմնոյս մահուանէն [1]:
Ո՛հ թէ այն ինչ ուրախութիւն կ՚ըլլայ հո-
գւոյն՝ երբոր լսէ թէ կ՚ըսեն իրեն եկուր հարս-
նուկ, ելիր ըլլայ տեղէն, աւխծներու
բռնէն, որ գբեզ կուլ տալ կ՚ուզեն ու կը չա-
նան Աստուծոյ շնորհքէն հեռացընել [2]: Աս-
տի սուրբն Պօղոս ալ մահուան փափա-
քելով կ՚ըսէր թէ իմ մէկ հատիկ կեանքս
Քրիստոս է, և մեռնելը քան զամենայն շահ
վեր կը դնէր, վասն զի անով անվախճան
կեանք ձեռք կը ձգէր [3]:

[1] Ո՞ ապրեցուսցէ զիս՝ի մարմնոյ մահուս
այսորիկ: Հռոմ. է. 24:

[2] Եկ՝ի Լիբանանէ հարսն իմ՝ի մայ-
րեաց աւխծուց: Երգ. Դ. 8:

[3] Ինձ կեանք Քրիստոս է, և մեռանիլ
շահ: Փիլիպ. Ա. 21:

Աստուծոյ՝ մեծ ողորմութիւնն է որ մի-
կը իր շնորհացը մէջ վախճանի և աշխարհ-
քէս ելլայ. ուր կրնար փոխուիլ և Աստուծոյ
շնորհքը կորսընցընել: Յաւիտապատուհասս, կ'ը-
սէ խնամատուն, որպէս զի չըլլայ թէ չարու-
թիւն մը իրեն խնամատութիւնը փոխէ[1]: Ո-
րանի՛ անոր որ Աստուծոյ հետ միացեալ կ'ա-
պրի. բայց ինչպէս որ նաւուն համբայ ընողը
սպահոյ չըտեսի ինչուան որ նաւահանգիստ
չի հասնի ու ալեկոծութենէ չի խալըսի, ա-
ստո նման ալ երջանիկ չի կրնար ըսուիլ այն
հոգին ինչուան որ՝ի շնորհս Աստուծոյ չիլ-
լէ՝ի կենսայ: Սուրբ Աբրոսիոսին ըսածին
պէս թէ նաւորդին երջանկութիւնը գոլէ,
բայց երբոր նաւահանգիստ հասնի: Ըստ եթէ
ծովուն համբայ ընողը որ շատ նեղութիւն-
ներ քաշելէն ետև երբոր նաւահանգիստ
մտնելու վրայ է սաստիկ կ'ուրախանայ,
հապա որչափ աւելի ուրախ կ'ըլլայ այն
մարդը որ մօտ է ապահովցնելու իր յաւի-
տենական փրկութիւնը:

Ու ալ կայ որ այս կենսաց մէջ ապրիլ
չըլլար գոնէ առանց թեթեւ մեղաց. եօթն

1 Յաւիտապատուհասս զի մի չարութիւն ինչ
չըջնացէ զնմանատութիւն նորա: Խնդատ.
Գ. 11:

անգամ կ'ինայ ապրարը [1], կ'ըսէ Աբակա-
կիկը։ Ով որ աշխարհքիս կ'ելլէ՝ ալ չի կրնար
դԱստուած վշտացընել։ Կ'ըսէ սուրբն Ա-
բրոսիոս թէ մահն ինչ է, եթէ ոչ դերեզ-
ման ախտից։ Ասոր համար է որ աստուա-
ծասէրք կը փափաքին մահուան։ Ասոյ
միայն կը միխիթարուէր յարգելի Հայրն Վ ին-
չենցիոս Գաբրաֆիա, որ մեռնելուատեն
կ'ըսէր թէ կենացս վերջ տալով վերջ կու
տամ դԱստուած վշտացընելէն. նոյնպէս
սուրբն Ամբրոսիոս ալ կ'ըսէր թէ ինչ կը
բաղձանք աս կեանքիս, որ մրչափ երկայն
ապրի մկը այնչափ մեղք կը ծանրաբեռնի։
Ի շնորհս Աստուծոյ մեռնողը այնպիսի վն-
ճակ մը կը մնայ որ չի կրնար մէյմ՛ալ դԱս-
տուած վշտացընել։ Այս է նոյն սրբոյն ը-
սածը թէ մեռնալը մեղանչել չի թողեր։ Ասոր
համար Աստուած աւելի զմեռեալները կը գո-
վէ քան թէ կենդանիները, թէպէտև սուրբ
ալ ըլլան [2]։ Նարի մարդուն մկը ապաշա-
խել թէ մեռնելու ատենս ինծի աւետիս տուէք

1 Եօթն անգամ անկի արդարն։ Առակ. ԻԴ. 16։

2 Գովեցի եւս զամենայն մեռեալսն որ յառաջագոյն մեռան, քան զկենդանիսն որ ցայժմ կենդանի իցեն։ Ժողով. Դ. 2։

ըսելով թէ միսիմարուէ , մնայդ հասած է , վասն զի առնելը եկեր է որ մէյմ՛ալ գնդ տուած վերացընելիք չունիս ։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆԴ

Ձեռքդ կը յանձնեմ իմ հոգիս , որ դու փրկեցիր զիս, տէր իմ և Աստուած ճշմարտութեան ։ Ա՛հ քաջդ փրկիչ իմ, ինչ ձիւն ալիսի պատ պլնատս եմէ զիս Թողութիւն որ քեզմէ հնազանդ մեռնիմ ։ Հիմայ գժոխքը պիտի ըլլայի , ուր պիտի չի կրնայի մէյմ՛ալ գքեզ սիրել ։ Ընդհակառակ եմ որ զիս երեսէ չի ձգեցիր , և այնչափ շնորհք ալ տուիր՝ որ իմ սիրտս շահիս ։ Կը ցաւիմ , կը զղջամ որ գքեզ շատցուցի . կը սիրեմ գքեզ ամէն բանէ վեր ։ Ա՛հ , կ՛ազաչեմ ճանչցուր ինծի ազէկ մը իմ չարութիւնս որով գքեզ վշտացուցի , և այն սէրը որուն արժանի է քու անբաւ բարութիւնդ ։ Կը սիրեմ գքեզ , և շուտով կը բաղձամ մեռնիլ թէ որ քու կամքդ է , որպէս զի խաղաղութեամ նորէն քու տուրը շնորհքդ կորսընցընելու վտանգէն , և ապահով ըլլամ յաւիտեան գքեզ սիրելու ։ Ամէն , սիրելիդ իմ Յիսուս , այժ տուր ինծի որ ճնացած կեանքիս մէջ , մահս գալէն առաջ քանի մը բան ընեմ քեզի

համար : Օրումէն տուր ինձի փորձութեանց և կրիցս, մանաւանդ այն կրիցս դէմ որ ինչուան հիմայ պիս պերեց, և քեզմէ հեռացուց : Ամբերութիւն տուր հնազանդութեան առնեն և մարդկանցմէ նախատուելու ժամանակ. իսկ ես հնազանդելէ քու սիրոյդ համար կը ներիմ ինձի դէմ ամէն անիրաւողներուն միկիկ միկիկ, և կը խնդրեմ որ ուզած շնորհքնէն ալ զիս պարգևես իրենց : Սիրտ տուր ինձի աւելի փոյթ տանիլ նաև ներելի մեղքերէն ալ հեռանալու, որոնցմէ չեմ զգուշացեր : Փրկիչ իմ օգնէ ինձի, քու արդիւնքովդ ամէն բանի կը յուսամ. և քու բարեխօսութեամբդ, Տիրամայր, յոյս և ապաւէն իմ, ամէն բանէ փրատհութիւն ունիմ :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Ա՛հը չէ թէ միայն աւետեան տառապանաց վախճան է, այլ նաև դուռն է կենաց. որբոյն Ներսէսիոսի լսածին պէս մահը լրումն վաստակոյ է և կենաց դուռն : Արդ է որ այս դռնէն անցնի, ուր որ կ՚ուզէ ներս մտնել ու դ՚Աստուած տեսնել : Այս Աստուծոյ դուռն է և արդարները ասկէ կը մտա-

նան[1]: Սուրբն Հերոնիմոս կ'աղաչէր մա-
հուան ու կ'ըսէր թէ բայց լինձի քոյր իմ, ով
մահ, թէ որ դուն այս դուռս լինձի չի բա-
նաս, չեմ կրնար երթալ Աստուած մայելել:
Սուրբն Կարոլոս Պորրոմէոս իր տանը մէջ
պատկեր մը տեսնելով որ մեռելի կմախք ձեռ-
քը մանպատ կը ներկայացնէր, պատկերա-
հանը կանչեց ու հրամմեց որ մանկաւոը վեր-
ցընէ ու անոր տեղը ոսկի բալլիք մը քաշէ.
որով կ'ուզէր աւելի վառուիլ'ի սէր մա-
հուան, վասն զի մահն է որ կրնայ բանալ
մեզի արքայութեան դուռը զԱստուած տես-
նելու:

Սուրբն Յովհան Ոսկեբերան կ'ըսէ թէ
երբ թագաւորը իր պալատին մէջ մեկին
բնակարան մը պատրաստէր, բայց ըսէր թէ
հիմակուհիմայ խրճիթի մը մէջ նստէ, ո-
չափ կը փափաքէր այն մարդը որ օր մը առաջ
խրճիթէն ելլէ ու արքունիքն երթայ բնա-
կի: Ո՛եր հոգին ալ այս աշխարհքիս վրայ
մարմնոյ մէջ բնակելով իբրև թէ բանտի մէջ
կեցած է, ուսկից պիտի ելլէ երկնից արքայ-
ութիւնը պիտի երթայ: Ընոր համար կ'ա-
ղաչէր Դաւիթ մարգարէն թէ տէր հանի

1 Այս դուռն տեսան է, և արդարք մը
տանէն ընդ. սա: Սաղմ. ճԻԷ. 19:

պես բանտէն [1]. և Ծերունին Սիմեոն ալ Յիսուս մանուկը գիրկն առնելով՝ անկէ ուրիշ ընտրեալ չի խնդրեց բայց եթէ մահ, որպէս զի ապառի այս աշխարհքիս բանտէն Աբրահամ արձակեա զծառայ քո տէր աղաչելով. ուր տուրն Աբրահամ կ'ըսէ որպէս թէ առ հարկի բռնուած ըլլար՝ արձակուիլ կ'ուզէ. նոյն ընտրեալը կը խնդրէր առաքեալն ալ ու կ'ըսէր, կը ցանկամ մարմնէս ելանել, և Քրիստոսի հետ ըլլալ [2]:

Ի՞նչ ուրախութիւն եղաւ Փարաւոնի տապալտուած երբոր Յովսէփէն լսեց թէ քիչ առնէն բանտէն պիտի ելլէ ու իր պաշտօնին պիտի դառնայ: Ասկ աստուածասէր հոգի մը պիտի չուրախանայ երբոր լսէ թէ քիչ առնէն արձկուելու պիտի այս աշխարհքիս բանտէն, ու պիտի երթայ Աստուած վայելելու: Ըշտի որ այս մարմնոյս մէջ կ'ուշանանք Աստուծմէ կ'օտարանանք [3]: Գանի որ երկրիս վրայ ենք՝ մեր Հայրենիքէն դուրս

[1] Տէր հան՝ի բանտէ զանձն իմ: Սաղմ. ճԽԱ. 8:

[2] Ցանկամ ելանել՝ի մարմնոյ աստի՝ և լինել ընդ Քրիստոսի: Փիլիպ:

[3] Ցորչափ յամեմք՝ի մարմնի աստ, օտարանամք՝ի Տեառնէ: Բ. Կոր. Ե. 6:

ենք. անոր համար կ'ըսէ սուրբն Յեռնար-
դոս թէ մեր մահը մահ ըսելու չէ, հապա
սկիզբն կենաց: Ուստի սրբոց մահը իրենց
համար ծննդոց օր է. վասն զի մեռնելով կը
ծնանին յերանելի կեանս, որ վախճան չու-
նի: Սուրբն Ղեմանոս ալ կ'ըսէ թէ ար-
դարոյը մահ չէ հապա փոխադրութիւն յա-
ւիտենական կենաց: Նոյ սուրբն Օգոստի-
նոս Ո'վ փառաբեղի մահ կ'ըսէր, տառապա-
նաց վերջ, աշխատանաց վախճան, հանգըս-
տեան սկիզբն, ով է որ զքեզ չուզեր. ուստի
փառաբանօք կ'աղաչէր թէ ուրեմն թող մեռ-
նիմ, տէր, որպէս զի զքեզ տեսնեմ:

Սուրբն Կիպրիանոս կ'ըսէ թէ թող անի-
կայ վախնայ մեռնելէն, որ այս մահուանէս
երկրորդ մահուան պիտի անցնի. թող վախ-
նայ մեղաւորը որ ժամանակաւոր մահուանէ
յաւիտենական մահուան պիտի փոխուի. չէ
թէ այն որ 'ի շնորհս Աստուծոյ կենալով,
մահուամբ կը յուսայ 'ի կեանս անցնիլ:
Սրբոյն Յովհաննու ոսկրահածին վարդը մէջ
գրած է թէ հարուստ մարդ մը եկաւ իրեն
շատ մը ոսկիներ տուաւ աղաչելով որ
Աստուծոյ աղօթք ընէ իր մեկհատիկ որ-
դւոյն երկար կենացը համար. բայց քիչ ա-
տենէն այն որդին մեռաւ: Նորոց հայրը կը
դանդատէր զաւակին մահուանը համար,

Աստուծմէ հրեշտակ մը եկաւ և ըսաւ իրեն թէ դուն տղուդ երկայն կեանք ուզեցիր, ինծի որ անիկա յաւիտեան կը վայելէ երկինքը։ Ա՛ս այն շնորհքն է՝ որ Քրիստոս մեզի համար առաւ, ինչպէս գրած է Ովսէայ մարգարէութեանը մէջ թէ «ո՞ր է քու յաղթութիւնդ մահ՝, կամ ըստ վուլկատային ես եմ քու մահդ ով մահ. վասն զի Քրիստոս մեզի համար մեռնելով մեր մահը կեանք փոխեց։ Պիտին նահատակը երբոր ուրախութեամբ մեռնելու կ՚երթար հարցուցին թէ ինչո՞ւ ուրախ կ՚երթաս՝ ի մահ. պատասխան տուաւ սուրբը թէ Կը փոխեմ դուք, ես ո՛չ՝ ի մահ, այլ՝ ի կեանս դիմեալ կ՚երթամ. նոյնպէս սուրբն Ամիփոբիանոս պատանեցին ու նահատակութեան առնելը սիրտ կու տար մայրն ու կ՚ըսէր, ուրախ կեցիր որդեակ իմ, կեանքդ ձեռքէդ չէ թէ կ՚ելլէ, հապա՝ ի լաւագոյն կեանս կը փոխուի։

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ Աստուած հոգւոյ իմոյ, Էակդ երկնաւոր, ես գթով անարժեայի կենացս մէջ

1 Ո՞ւր է յաղթութիւն քո մահ։ Ովսէ. ԺԳ. 14։

քեզմէ երես դարձընելով. բայց փառաւորեմ զքեզ. քու միածինդ խաչին վրայ սպառնալիքդ իր կեանքը. ուստի այն սպառնացին համար որ տուաւ քեզի սիրելի որդիդ, ներէ իմ տուած անպատուութեանցս: Կը յանիմ, կը զղջամ, ու ծայրագոյն բարկդ, զքեզ վիշտացընելուս համար, և խօսք կուտամ որ այս օրէս ետև քեզմէ զատ ուրիշ բան չի սիրեմ: Իմ փրկութիւնս քեզմէ կը յուսամ: Հանայ ինչ աղէկ բան ունիմ նէ. քու շնորհքդ է բոլոր, քեզմէ են ամէնքն ալ. շնորհօք Աստուծոյ եմ զինչ և իցեմ: Նէթէ անցեալ կենացս մէջ զքեզ անարգեցի նէ, յուսամ՝ փառաւորել զքեզ յաւիտեան օրհնելով. քու ողորմութիւնդ: Մեծ փափաք ունիմ սրտիս մէջ զքեզ սիրելու. այն ալ դուն ես տուեր: Շնորհակալ եմ քեզմէ, ով սէր իմ, առաջ տար, առաջ տար կ՚աղաչեմ, քու օգնականութեամբդ, ինչպէս որ սկսար. յուսամ որ ասկից ետև բոլորովին քովդ ըլլամ և մէկդի ձգեմ աշխարհքիս ամէն վայելքը. ինչ աւելի հաճոյական բան կրնայ ըլլալ ինծի բայց՝ի քու կամքդ կատարելէն: Տէր իմ ամենասիրելի, որ այսչափ սիրելի զիս, քու սէրդ միայն կ՚ուզեմ; Աստուած իմ. սէր, սէր. և կը յուսամ որ միշտ քու սէրդ խընդրեմ. մինչև որ քու սիրոյդ մէջ մեռնելով

Հանիմ սիրոյ աղքայութիւնը, ուր առանց խնդրելու լի պիտի ըլլամ քու սիրովդ, անդադար սիրելով զքեզ Հոն յաւիտեան իմ աչքովդ զօրութեամբս։ Տիրամայր իմ, Մարիամ, դու որ այնչափ կը սիրես զՅուսուած, և այնչափ կը փափաքիս որ ամէն ալ սիրեն զինքը, տուր որ ես ալ սիրեմ զինքը այս կեանացս մէջ, որպէս զի անդին ալ յաւիտեան սիրեմ։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ Թ·

ՀՈԳԵՎԱՐ ԱՐԴԱՐՈՅՆ ՍՐՏԻՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆՔ

Աղաչող հոգիքդ Աստուծոյ ձեռքն է, անոնց տան չի կրնար մօտենալ: Ա֊զգաստութիւնդ կարծեցեալն թէ անոնք մե֊ռան, քայց անոնք խաղաղութեան մէջ են[1]:

ՄԱՍՆ ԱՒԱՋԻՆ

Ընդարնեռուն հոգին Աստուծոյ ձեռքն է: Եթէ Աստուած իր ձեռացը մէջ սլինե֊սլահեր է սրդարնեռուն հոգիքը, ոմ կրնայ

1 Ոգիք արդարոց՝ ի ձեռն Աստուծոյ էն, և ոչ մերձեցի՝ ի նոսա մահ: Թուե֊ցան յաչս անզգամաց թէ մեռան . . . քայց նոքա էն՝ ի խաղաղութեան: Իմաստ. Գ· 1·2·3:

զանոնք խրեն ձեռքէն խլել : Իրաւ է որ դը-
ժոխքը չի դադրիր փորձելէն և չարչարելէն
զսուրբերն ալ իրենց սահման ասոնը, բայց
Աստուած ալ չի հեռանար անոնց քովէն, և
չի դադրիր իր հաւատարիմ ծառայից օգնե-
լէն աւելի վտանգ եղած ասոնը : Սուրբն Պօ-
ղոսիոս կ՚ըսէ թէ հոն աւելի օգնականու-
թեան կը հասնի, ուր որ վտանգը շատ է.
վասն զի Աստուած օգնական է ուր որ ժա-
մանակն յարմար է : Նըրսէս Նշխէնն աշակեր-
տը տեսաւ որ քաղաքը պաշարուած է թըշ-
նամիներէն ահուդողի մէջ ընկաւ. բայց մար-
գարէն քաջալերեց զինքը ըսելով Մի՛ վախնար
վասն զի մեր կողմը շատ են քան անոնց կողմը[1] :
Նմ ցըցուց անոր հրեշտակաց բանակը որ զի-
րենք պաշտպանելու ղրկեր էր Աստուած : Ուս-
տի թէպէտև սատանան կու գայ փորձելու,
բայց պահապան հրեշտակն ալ կու գայ քա-
ջալերելու զհոգեվարը. բարեխօս սուրբերն ալ
կու գան, սուրբ Միքայէլ հրեշտակապետը
կու գայ, զոր ղրկեր է Աստուած պաշտպանե-
լու իր հաւատարիմ ծառայքը դժոխոց վերջին
յարձակմանը դէմ. կու գայ սուրբ Աստուա-
ծամայրն ալ թշնամիքը ցիրուցան ընելու և

[1] Մի՛ երկնչիր, զի ընդ մեզ բազում են քան ընդ նոսա : Բ. Թագ. Ժ. 16 :

իրեն ջերմեռանդները իւր Հովանոյ տակն առնելու. 'ի վեր քան զամենայն ինչն Քրիստոս կու գայ փորձութիւններէն պահելու այն անմեղ ոչխարակը կամ ապաշխարողը, որուն փրկութեանը համար իր կեանքը դրեր է. ինչը այնպիսի ծանր կրուց առնն պէտք եղած վստահութիւնն և յոժը կու տայ, ուստի հոգին ալ քաջալերեալ ամէն կերպով կ'ըսէ ահը եղև ինձ օգնական: Ձեր լաւ իմ և կեանք իմ, ես յուսմէ երկեայց[1]: Ինչպէս Որոգինէս կ'ըսէ թէ աւելի մեծ է մեր վրայ Ընտուածոյ հոգը և խնամքը, որ պէս զի մեզ փրկէ, քան թէ սատանային փորձը մեզ դատապարտութիւն մատնելու: Վասն զի Ընտուած ալ աւելի կը սիրէ մեզ քան թէ սատանան կ'ատէ մեզ:

Պօղոս առաքեալ կ'ըսէ թէ Հաւատարիմ է Ընտուած որ ձեր ուժէն վեր գձեզ փորձութեան մէջ չի ձգեր[2]: Բայց պիտի ըսես թէ սուրբերուն շատը իրենց փրկութեան վրայ վախնալով մեռան: Պատասխան կու տամ թէ գիտցիր որ աղէկ վարք ունեցողներուն

1 Սաղմ. ԻԹ. 11: ԻԸ. 1. 14:

2 Հաւատարիմ է Ընտուած որ ոչ արկցէ զձեզ 'ի փորձութիւն առաւել քան զկարձեր: ՟Ա. Կոր. Ժ. 13:

մէջը քիչ կան որ անոնց համար գրուած ըլ-
լայ թէ շատ վախով մեռան : Ներքսականները
կ'ըսէ թէ Աստուած ոմանց այդ բանը թող
կու տայ որպէս զի մաքրէ զերծնք մահուան
ատենը իրենց քանի մը պակասութիւննե-
րէն : Ո՛ւր թողունք որ գրեթէ Աստուծոյ
ամէն ծառաները , ինչպէս որ գրած է , ու-
րախութեամբ հոգին աւանդեր են : Աս-
տուծոյ դատաստանը մահուան ատենը ա-
մենուն վախ կը բերէ , բայց մեղաւորները
այս վախէն յուսահատութեան մէջ կ'ելնան ,
իսկ սուրբերը այս վախէն վստահութիւն
կ'առնուն : Սուրբն Ընտոնինոս կը պատ-
մէ թէ սուրբն Ներսէսարդոս Հիւանդու-
թեան ատեն կը վախնար և վրան ան-
յուսութեան փորձութիւն կու գար , բայց
երբոր Քրիստոսի արդիւնքը միտքը բերաւ ,
բոլոր վախը մէկ դի ձգեց ըսելով , քու վէր-
քերդ իմ արդիւնքս են : Սուրբն Ֆիլարիոն
ալ կը վախնար , բայց եւքէն ուրախութիւ
ըսաւ Ելէհոգի , ինչո՞ւ կը վախես ու կը դո-
ղաս , եօթանասուն տարի Աստուծոյ ծա-
ռայեցիր , և մահուանէ կը վախնաս : Յի-
սուսեան Ֆ . Յուլէսի Աբամաքայի հարցու-
ցին թէ ինչպէս ես , ուրախ ես մեռնելուդ .
ան ալ ըսաւ հապա ինչ ըլլէ սատանային
ծառայեցի որ հիմայ կարենամ տարակուսիլ

Թէ արդեօք Աստուած կրնա փրկել կ'ուզէ թէ չէ։

Եթէ մահուան առեն տանջուիլը մտածելով թէ Աստուած վշտացուցեր եմ, այն ալ դիտենք որ Աստուած ըսեր է, թէ որ անօրէնը դառնայ իր անօրէնութենէն՝ անոր անօրէնութիւնը ալ պիտի չյիշեմ [1]։ Հայց պիտի ըսես թէ ինչպէս կրնանք ապահով ըլլալ թէ Աստուած մեզի նեղսիր է. այդ հարցմունքը նաև Սուրբն Բարսեղ ալ կ'ընէ, ու այսպէս պատասխան կուտայ թէ դուն ալ ըսէ մարգարէին հետ թէ զմեզս առեալ և անարգեալ, զանօրէնութիւնս առեալ, և զգուեալ։ Ով որ զմեղքը կ'առէ, կրնայ ապահով ըլլալ թէ Աստուած ալ խրեն իմոզութիւն տուեր է։ Այսպուս սիրտը չի կրնար առանց սիրելու կենալ. կամ՝ սեղծուածքը կը սիրէ և կամ՝ Աստուած. թէ որ սեղծուածքը չի սիրեր, ուրեմն Աստուած կը սիրէ, արդ. ով է աստուածասէր եղէ ոչ պատուիրանատակը։ Ով որ իմ պատուիրանները կը բռնէ, ու կը պահէ զանոնք, նա է որ զիս կը սիրէ [1]։ Ուրեմն ով որ պատուիր

1 Որ ունի զպատուիրանս իմ և պահէ զնոսա, նա է որ սիրէ զիս։ Յովհ. Ժ.Դ. 21։

բանըը սպհած կը մեռնի նէ, ՚ի սէր Աստուծոյ կը մեռնի. ուստի ոմն որ զԱստուած կը սիրէ վախ չունի վասն զի սէրն մերժէ զերկիւղ[1]:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

ԱՀ Յիսուս փրկիչ իմ, երբ պիտի ըլլայ այն օրը որ պիտի կարենամ ըսելու փառք քեզ Աստուած իմ, ամէն զքեզ չեմ կրնար կորընծայընել: Երբ պիտի ըլլայ որ զքեզ դէմ առ դէմ տեսնամ, և ապահով ըլլամ զքեզ սիրելու իմ ամէն զօրութեամբս յաւիտեան: Ահ իմ ծայրագոյն բարիս, մէկ հատիկ սէրս, քանի որ կենդանի եմ միշտ վտանգի մէջ եմ զքեզ մոռնալու, և քու գեղեցիկ շնորհքդ կորսընցընելու: Ամէն ինչ թշուառ ատեն էր որ զքեզ չէի սիրեր, կ՚անարգէի քու սէրդ. հիմայ կը զղջամ՚ի բոլոր սրտէ, կը ցանկամ սիրել ուշտի կրնամ և զքեզ հաճեցընել, բայց դեռ վտանգի մէջ եմ քու սէրդ թողլու, ու քեզի կռնակ դարձընելու: Ա՛վ փրկիչ իմ, կեանք իմ, գանձ իմ, թոյլ մի տար ինձի. ապա թէ ոչ կ՚աղաչեմ հիմակուընէ հոգիս

[1] Ա. Յովհ. Դ. 18:

ան որպիսի և իցէ դառն մահուամբ, պոհ եմ մեռնելու : Հայր երկնաւոր, Յիսուսի սիրոյն համար մի թողուր զիս այս կործանման մեջ կենդանի . պատրէ զիս ինչպէս որ կ'ուզես, սիրով յանձն կ'առնեմ, միայն խոպրսէ զիս քու շնորհքէդ և՝ի քո սիրոյդ զրկուելու պատրէն : Յիսուս իմ, յանձնէ զիս քու հօտդ : Ա՛ստիամ մայր իմ, յանձնէ զիս քու որդւոյդ, ան ինծի համար յարատևութեան իրեն բարեխաղութեանդ մեջ մընալու և գշնորհս զինքը սիրելու . անկից եռև ինչ որ կ'ուզէ թող ընէ ինծի :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ընդարոյ հոգին Աստուծոյ ձեռքն է, և անոնց մահ չի կրնար մօտենալ . անպատճառն այնպէս կ'երևայ թէ անոնք մեռան, բայց անոնք խաղաղութեան մեջ են : Յանիմերուն աչքին կ'երևնայ թէ Աստուծոյ ծառաները յաւելով և ակամայ կը մեռնին, ինչպէս աշխատասէրը կը մեռնին . բայց սուտ է, Աստուած աղեկ գիտէ իր որդիքը վիճակարկել մահուան ատեն . և մահուան յաւերումն մեջ ալ այնպիսի քաղցրութիւն մը կը զգան որ արքայութեան համը այս աշխարհքէս կը

սկսին առնուլ՝ զորն որ քիչ մը առեղծին պի-
տի ժառանգեն : Ինչպէս մեղաւորներն ալ
մահուան անկողնոյն մէջէն կը սկսին դժո-
քին համն առնել խղճմտանաց խայթերով,
վախերով, յուսահատ սրտով. ընդ հակառակն
սուրբերը անդադար առ Աստուած սիրոյ ներ-
գործութիւններ ընելով, և շուտով գինքը վայե-
լելու փափաքովը և յուսովը կը սկսին մեռ-
նելէն առաջ զգալ այն խաղաղութիւնը որ
եորքը լսուելին պիտի վայելեն երկինքը : Սուր-
բերուն մահը պատիժ չէ, հապա վարձք և
պսակ է, և անոնց վախճանը՝ մահ չըսուիր,
հապա անուշ քուն մը [1]. ուստի պիտի կա-
րենայ ըսել խաղաղութեամբ յայտնի և՝ ի սոյն
ննջեցից և հանգեայց :

† Այլն Սուրբէզ Յիսուսեան այնպէս
հանգիստ սրտով մեռաւ որ ըսաւ թէ չէի
կարծեր թէ մահը այսչափ անուշ է եղեր :
Կարդինալ Բարոնիոսին բժիշկը կ՚ըսէր իրեն
թէ մահդ շատ մի մտմտար. ան ալ պա-
տասխան առաւ թէ ինչու, դուն կը կար-
ծես թէ ես մահուընէ կը վախնամ. չէ, ես
չեմ վախնար, հապա կը սիրեմ : Պան-
դերտս կը պատմէ թէ կարդինալ Ռո-

1 Ի ժառանգակն որպէս տացի քուն սէ-
րելեաց իւրոց : Սաղմ. ՃԻԶ. 4 :

ֆէնայեն երբոր նահատակուելու կ՚երթար՝ ջա նայ որ ամենէն աղէկ պիտանիները հագնի, ը սելով թէ հարսնիք կ՚երթայ։ Երբոր կախա ղանը տեսաւ ձեռքի գաւազանը վար ձգեց ու բուռ քալեցէք ոտուընիս, վասն զի ար քայութենէն քիչ հետու ենք։ Ու մեռնելէն առաջ սկսաւ երգել Ա. Քեզ Աստուած գո վաբանեմք երգը, գոհանալով Աստուծոյ որ զինքը արժանի ըրաւ մարտիրոսութեամբ մեռնելու սուրբ Հաւատքի համար, և այնպէս ուրախութեամբ տուաւ գլուխը։ Սուրբն Իգնատիոս Աստիպացին մեռնելու առեն ուրախութեամբ կ՚երգէր, քաղիններուն ալ կ՚ըսէր դուք ալ երգեցէք. ան առեն եղբայր Նղիան ըսաւ թէ Հայր, մեռնելու առեն լալ պէտք է չէ թէ երգել։ Իսկ սուրբը պատասխան տուաւ թէ չեմ կրնար չերգել, տեսնելով որ քիչ մը առենէն պիտի երթամ Աստուած վայելելու։ Թէրեզեան կարգէն մանկահասակ կոյս մը մեռնելու մօտ տեսաւ որ իր ընկերները կուլան. Ա՛յդ ինչ է ըսաւ, ինչու՞ կուլաք, ես իմ Յիսուս փրկիչս գտնելու կ՚երթամ, ուրախ կեցէք թէ որ զիս կը սիրէք։

Կը պատմէ Հայրն Կրանատա թէ ոստրկին մէկը մէկ բորտ միայնակեաց մը գտաւ որ մեռնելու վրայ էր, և կ՚երգէր. այդ ինչ է

բսաւ անոր, մահուան առնն երթալ կ'ը լսայ ին: Պատասխան տուաւ այն Ճգնաւորը թէ Ով եղբայր, Աստուծոյ ու իմ միջս ուրիշ արգելք չի կայ, բայց միայն այս մարմնոյս պատը. հիմայ որ կը տեսնեմ թէ այս բանտս քայքայի ու քակուի պիտի, և ես պիտի երթամ դԱստուած տեսնալու, անոր համար ուրախութենէս կ'երգեմ: Այս դԱստուած տեսնալու փափաքը սուրբն Իգնատիոս Աստուածապետեցին ըսել կու տար. թէ որ գազանները ետ քաշուին իմ կեանքս վերցնելու՝ ես պիտի գրգռեմ զնոսա որ գիս լափեն: Սրբուհին Կատարինէ գենուացին չէր կըրնար համբերել անոնց որ մահը դժբախտութիւն կը սեպէին և կըսէր, Ո՛վ սիրելի մահ, ինչպէս մարդիկ ծուռ աչքով կը նային քու վրադ. հապա ինչու ինծի չես գար որ պիտի յօրինել քեզի կը սպասեմ: Սրբուհին Թերեզա ալ այնչափ կը փափաքէր մահուան, որ իրեն մահ չմեռնիլը կը սեպէր:

Ահա այսպէս է սուրբերուն մահը:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ ծայրագոյն բարի Աստուած իմ, թէ որ առաջ գքեզ չի սիրեցի, հիմայ բոլորովին քեզի կը պատնամ: Ամէն արարածոյ ճնաք

բարև կ'ըսեմ, և կ'ընտրեմ զքեզ միայն սիրել, ոչ ամենասիրելի տէր իմ: Ըսէ ինծի ինչ որ դու կ'ուզես, և ես պատրաստ եմ կատարելու: Հերիք է ոչխարի որ զքեզ վըշտացուցի, մնացած կեանքս կ'ուզեմ միայն քու կամքդ կատարելու համար անցընել: Կարողմէն տուր ինծի որ սէր հաստատանել կարենամ ըրած ապերախտութեան տեղը. ես արժանի էի շատոնց դժոխքի կրակին մէջ այրուելու, բայց դու ձեռքէս բռնեցիր, ու քեզի քաշեցիր. ուստի հիմայ շնորհք տուր որ քու սուրբ սիրոյդ կրակովը այրիմ, տաղտկիմ: կը սիրեմ զքեզ անբաւ բարութեի, և դու ալ իրաւամբ կ'ուզես որ զքեզ միայն սիրեմ, վասն զի դու զիս ամէն բանէն էտել սիրեցիր, և դու միայն արժանի ես սիրուելու. ես ալ զքեզ միայն կ'ուզեմ սիրել և ոչխարի կրնամ քու հաճութիւնդ կատարել: Ի՞նչ որ կը հաճիս իմ վրաս նէ ըրէ. հերիք է որ ես զքեզ սիրեմ, և դու ալ զիս սիրես: Ա՛րիամ, մայր իմ, դու ինծի օգնական եղիր. աղաչէ ինծի համար:

ՄԱՍՆ ԵՐԲՈՐԴ

Ան ինչպէս կարելի է մեռնելէն վախնալ, երբոր մէկը յոյս ունի՝ թէ մահուընէ ետև Թագաւոր պսակուած պիտի ապրեցաղիր մէջ: Սրբոյն Կիպրիանոսի բառերն պէս թէ սպաննուելէն ետև չենք քաշուիր երբ ստոյգ գիտենք թէ մեռնինք նէ պսակ պիտի առնուինք, ինչու մեռնելէն պիտի վախնայ այն որ գիտէ թէ՝ ի շնորհս մեռնի նէ, մտրմնալ ալ անմահ պիտի ըլլայ: Պէտք է, ի՛րաւ առաքեալը, այս մահկանացուս անմահութիւնն պիտի հագնուի[1]: Ով որ պ՚ուտուած կը սիրէ, և կը ցանկայ զինքը տեսնալ, այս կեանքս լրիւն պատիժ կը սեպէ, և մահը ուրախութիւն. ուստի ի՛րաւ սուրբն Օգոստինոս թէ համբերութեամբ կ՚ապրի, զուարճանալով կը մեռնի. և սուրբն Յովհաննա վ Լլատուակային կ՚ըսէ թէ մահը թէ որ զմարդ քուն եղած գտնայ, զոգի ալէս կու գայ, կը բռնէ կը սպաննէ ու դժոխքին դուրը կը ձգէ. բայց թէ որ արթուն գտնայ, դեսպանի մը պէս կու գայ,

1 Պարտ է մահկանացուս զգեցնուլ զանմահութիւն: Ա. Կորն. ԺԵ. 53:

կը բռնէ, և կ'ըսէ թէ Աստուած զքեզ հարսնիք կը կանչէ, եկուր զքեզ տանիմ քու ուզած տեղդ։

Ո՛հնչափ ուրախ սրտով իր մահուանը կը սպասէ ով որ ի շնորհս Աստուծոյ կը գըտնուի, յուսալով որ զՅիսուս իւր փրկիչը սիրտ տեսնայ ու սիրտ ըսէ անկէ. Աչնէ, ծառայ բարի և հաւատարիմ որովհետև քիչին մէջ հաւատարիմ եղար, շատի վրայ սիրտ պիտի դնեմ զքեզ[1]։ Ո՛վ թէ ան ատեն ո՛րչափ մխիթարանք են քաշած ապաշխարանքը, ըրած աղօթքները, երկրաւոր բարիքներէն սիրտը բաժնելը, և այն ամէն բանը լինչ որ Աստուծոյ համար մէկն ըրեր է։ Ան ատեն՝ ո՛վ որ զԱստուած սիրեր է իւր ամէն սրտով ծառայ պտուղը պիտի վայելէ։ Ուստի Յիսուսեան Հայրն Իգնատիոս երբոր կը տեսնէր որ իր բարեկամ՝ կրօնաւորներէն մէկը փրկութեան նշաններով կը մեռնէր ամենևին չէր լար այլ կ'ուրախանար։ Ասկեբերան ալ կ'ըսէ թէ ո՛րչափ անտեղի բան է երկնից արքայութեան հաւատալ ու եղբը սուդ մըտ-

[1] Աչնէ, ծառայ բարի և հաւատարիմ, որովհետև՝ ի սակաւուդ հաւատարիմ եղեր, ՚ի վերայ բազմաց կացուցից զքեզ։ Մատ. ԻԵ. 21։

նալ հոն գնայոցայ միայ: Որչափ մեծ միսիթարանք է ան ատեն մանուկ տարիքէն սիրել որ սուրբ Աստուածածնայ ջերմեռանդ պաշտօն կը մատուցանէր, վարդարաններ կը դարձընէր, այցելութիւններ կ'ընէր, ի պատիւ անոր սուք կը պահէր. եթէ տիրամայրը կոյս հաւատարիմ կ'ըսուի նէ, որչափ հաւատարիմ կ'ըլլայ իր ջերմեռանդները միսիթարելու իրենց մահուան ատեն: Սուրբը կուսին ջերմեռանդ մարդ մը մեռնելու ատեն ըսաւ հօրն Պինէդիին թէ՝ Այդ սուրբ չես կրնար հաւատալ թէ ինչ միսիթարութիւն կը պատճառէ հիմայ սուրբ Աստուածածնայ ծառայելուս համար. ո՜հ թէ գիտնայիր, որչափ գոհ եմ հիմայ տիրամօրս ծառայելուս համար, որ չեմ կրնար բացատրել: Այսպէս ինչ ուրախութիւն կ'ունենայ այն որ դիւտուս սիրեր է, ատենպատէն այցելութեան եղեր է զինքը սրտութեան խորանին առջեւը յարգելու, և անպակաս հաղորդուեր է սուրբ խորհրդոյն, երբոր կը տեսնէ թէ իրեն սուրբ Թոշակ կը բերեն, որ հանդերձեալ կեանքի իրեն առաջնորդ սիրտի ըլլայ: Երանի՛ անոր որ սիրտի կարենայ ան ատենը սուրբ Փիլիպպոս Ներիին հետ ըսել. Այդ իմ սիրականս, ահաւասիկ իմ սէրս, տուէք ինծի իմ սէրս:

Գուցէ մէկը ըսէ. բայց ես ինչ պիտանի

թէ իմ դլխէս ինչ պիտի անցնի . ոմն գիտէ թէ ես գէշ մահ պիտի ունենամ : Բայց այդ պիտոյն ես ալ կ'ըսեմ . ինչմո՞ւ գէշ կ'ըլլայ մահը . մեղքով միայն չէ՞ մէ . ուրեմն մեղքէ միայն պիտոր վախնանք , չէ թէ մահուանէ : Սրբոյն Ամբրոսիոսի բսածին պէս թէ յայտնի է որ դառնութիւնը մահուան չէ , հապա մեղքէն է . ուստի վախը մահուան տալու չէ , այլ կենաց և վարուց : Ուրեմն երբոր չես ուզեր մահուանէ վախնալ աղէկ ապրէ . ոմ որ Աստուծմէ կը վախնայ անոր վախճանը բարի է :

Հայրն Գողոմպիերէ կ'ըսէր թէ անկարելի է բարոյապէս որ կենացը մէջ Աստուծոյ հաւատարիմ եղողը չար մահ ունենայ : Այս բանը առաջուց սուրբն Օգոստինոս ալ ըսեր էր թէ չի կրնար գէշ մեռնիլ ոմ որ բարի կեանք ունեցեր է : Ո՛վ որ մեռնելու պատրաստուելով կ'ապրի՝ քնաւ մահէ մը չի վախնար , թէ և յանկարծական ըլլայ : Ընդհարը , կ'ըսէ Սողոմոն , ինչ և իցէ մահուամբ ալ մեռնելու ըլլայ միշտ հանգիստ կ'ըլլայ [1] : Ընդ որում հաւէ չենք կրնար ուզել կերպով երթալ Աստուած վայելել

1 Արդարն եթէ հասցէ՛ի վախճանել՛ի հանգստեան եղիցի : Իմաստ . Դ . 7 :

բայց եթէ մեռնելով, ուստի այսպէս խըրատ կու տայ Պաւղոս եթէ ընծայենք Աստուծոյ այն բանը որ պարտական ենք տալու : Այս ալ գիտենք թէ ոմն որ իր մահը Աստուծոյ կը նուիրէ, գերազանց սիրոյ ներգործութիւն կ'ընէ, վասն զի սիրով ողջակիզելով զայն մահը՝ որ Աստուծոյ հաճոյ է, և այն առնելը և այն կերպով որ Աստուծոյ կամքն է, մարտիրոսներուն կարգը կ'անցնի :

Աստուած սիրողը ալէտք է որ միշտ փափաքի և հառաչէ մահուան. վասն զի մահը զմեզ առաջապէս Աստուծոյ հետ կը միացընէ, և կը խալտակ զմեզ զԱստուած կատարեալ ընելու փառքին : Պակաս սիրոյ նշան է փափաք չունենալ շուտով երթալու զԱստուած տեսնելու և նորին դիմաքը չի կորսընցընելու ապահով ըլլալ : Ա՛նք այս կեանքիս մէջ պէտք է չանանք զԱստուած սիրել որչափ որ կրնանք. այս բանիս միայն պիտի ծառայէ մեր կեանքը՝ Աստուծոյ սէրն աճեցընելու. մեր սիրոյն չափը, որուն մէջ պիտի գտնէ զմեզ մահը, պիտի ըլլայ անգին աշխատհքը զԱստուած սիրելնուս չափը :

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Փրկիչ իմ Յիսուս, զիս քեզի հետ կապէ, այնպէս որ չի կարենամ քեզմէ բաժնուիլ։ Օ՜հ քեզի ան բոլորովին մոռնալէս առաջ, որպէս զի զքեզ ինծի հետ հաշտուած տես՝ նեմ առաջին տեսնելուս առիթը։ Դու տէր զիս փնտռեցիր, երբոր ես քեզմէ կը փախչէի. հիմայ ալ փնտռեր զիս երբոր ես զքեզ կը փնտռեմ։ Ցոդ ինծի որչափ որ քու կամքիդ դէմ ըրեր եմ. այս օրէս ետև ուրիշ բան չեմ ուզեր մոռնալ, բայց միայն քեզի ծառայել և զքեզ սիրել։ Ամէն կերպով զիս քեզի պարտաւոր ըրիր, ինչուան արիւնդ ալ տալով իմ սիրոյս համար։ Կ՚ուզէի որ ես ալ զիս ամենայն կերպով քեզի տայի, ով Յիսուս իմ, որչափ դուն զքեզ բոլորդակ ինծի տուիր։ Ով Աստուած հոգւոյ իմոյ, կ՚ուզեմ զքեզ շատ սիրել այս կեանքս մէջ, որպէս զի կարենամ անդին ալ շատ սիրել։ Այլ երկնաւոր, դու իմ սիրտս բոլոր քեզի քաշէ, բաժնելով ամենայն երկրաւոր բաղձանքնե-րէն, և բոլորովին բորբոքէ քու սէրդ սիրտս։ Ըսէ աղաչանօք, որ համբք Յիսու-

սի Քրիստոսի օծելոյ քոյ : Տուր ինձի սուրբ յարատեւութիւն , տուր ինձի շնորհք՝ որ միշտ զայն խնդրեմ քեզմէ : Ա՛րիւամ, մայր իմ, օգնական եղիր ինձի , և այս շնորհքս տուր ինձի համար՝ որ միշտ քու միածնիդ սուրբ յարատեւութիւն խնդրեմ :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ Ժ.

ԱՌ Ի ՄԱՀ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵԼՈՒ

ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Ցիչէ քու վախձանդ, և յարխուռան չես մեղանչեր[1]:

ՄԱՄՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ամէնքն ալ կ'ընդունին թէ պիտի մեռնին, և մեռնիլն ալ մէկ անգամ է, և ասկէ մեծ հետևանք ունեցող բան չկայ, վասն զի մահուան կէտէն կը կախուի կամ երանելի և կամ թշուառ ըլլալ յաւիտեան: Այս ալ գիտեն ամէնքը թէ բարի կամ չար կեանքէն կախուած է բարի կամ չար մահ ունենալը: Հապա ինչպէս կ'ըլլայ որ քրիստոնէից ալ

1 Ցիչէա զվախճան քո, և յարխուռան ոչ մեղանչես: Սիրաք. Է. 40:

մեծ մասը այնպէս կ՚ապրին, որպէս թէ իրենք մեռնելիք չունին, կամ թէ շատ մեծ բան մը չէ աղէկ կամ պէշ մահ ունենալը։ Այս չարաչար ապրիլը անիկից է՝ որ մահը չեն մտածեր, ուրիշն յիշէ քու վախճանդ՝ անիկից հոգը յաւիտեան չես մեղք դործեր։ Պէտք է խելամտիս խօթինք թէ մահուան ատենը յարմար ժամանակ չէ մեր տալու հաշարը շտկելու, և մեր յաւիտենից փրկութիւն մեծ առուրեաը ապահովցնելու։ Աշխարհքիս խելացիները երկրաւոր բաներու մէջ յարմար ատեն կը նային վաստակ մը ընելու, պատուի մը հասնելու, հարստիք ընելու. և մարմնոյ առողջութեան համար չեն փափացրներ ատենին հարկաւոր դեղն ընելու։ Ո՞ւր կ՚երթիր այն մարդուն, որ մենաստանութիւն մը ընելու, կամ պատիւ մը ձեռք ձգելու երթալու վրայ ըլլայ, և նոյն միջոցին ուղեոյ այդ բանին խնդրը տայ՝ երբոր բուն ատենն հասեր է։ Յանդիմ չէ՞ մի այն զօրապետը, որ քաղաքին պաշարուած ատենը ապրուստի ու զէնք պըտնելու երթ։ Յանդիմ չէ՞ մի այն նաւապետը, որ անհոգ կը կենայ առաջուց խարխնեին առասանները պատրաստելու ինչուան բուն աչկոծութիւնն սկսի։ Ամենէն ատոնց նման է այն քրիստոնեայն որ իր խղճմտանքին շտկելը կը ձգէ այն օրուան, որ մահը եկեր

հասել է : Այրող յանկարծակի վրանիդ խառնակութիւն հասնի կ'ըսէ Աստուած , և կործանումն մըրկի նման գալու ըլլայ , ըլլայ պիտի որ գիս պիտի կանչէք , ես ալ պիտի չ'լսեմ ձեզի ըսելով ասկէ եւս իրենց Ճանապարհայ պտուղը լման ուտեն ' : Այս հուան օրը մըրկի ու ալէկոծութեան օր է . այն ատեն մեղաւորը զԱստուած օգնութիւն կը կանչեն , բայց միայն դժոխքի վախուն համար , որ իրենց մօտ կը տեսնան առանց Հմայրիա դարձի . ուստի Աստուած ալ իրենց չ'ի լսեր , և իրաւամբք այն ատեն ասոկ իրենց չար վարքին պտուղը համեհս կ'ընեն : Ո՜ ան ալ ինչ որ կը սերմանէ մարդ գնայնը կը հնձէ : Երկիք չէ այն ատեն ասոկ վերջին խորհուրդները առնուլ , հապա սէտք է մեռնիլ մեղքը առեղծ , և զԱստուած սիրելով ամէն բանէ վեր : Բայց ինչպէս պիտի առէ այն անարժան հեշտութիւնները՝ ուր որ ինչուան այն ատեն սիրեր է զանոնք . ինչպէս պիտի

' Յորժամ հասանիցէ ձեզ յանկարծակի խառնակութիւն , և կործանումն ' ի նմանութենէն մըրկի գայցէ ... կոչէք զի կարդայցէք առ իս՝ և ես ոչ լսեցեմ ձեզ ... այսուհետև կերիցեն զպտուղս Ճանապարհայ իւրեանց : Առակք . Ա . 27 . 28 . 31 :

սիրէ այն առեն զԱստուած՝ ի վեր քան զամենայն, ուր որ ինչուան այն առեն զաշխարհ առաւել սիրեր է քան զԱստուած:

Տէրն մեր իրաւամբք յիմար կոչեց այն կուսանքներն որ լապտեր պատրաստել կ'ուզէին երբոր փեսան կու գար: Ամէն մարդ կը վախնայ յանկարծական մահէն, վասն զի առեն չի մնար տալու համարը շտկելու. ամէնքը կը խոստովանին թէ ճշմարիտ խնամուն եղեր են տուրքերը. վասն զի իրենք զիրենք մահուան պատրաստեր էին անոր գալէն առաջ: Ասկա մենք ինչ կ'ընենք: Ո՞ւր, ի՛նչ կ'ուզենք մենք զմեզ փոխադրի մէջ դնել ապագայ մեռնելու վայրկենին որ աղէկ պատրաստութիւն առնենք: Արեմն պէտք է որ հիմակուընէ ընենք այն բանը որ մահուան առեն կ'ուզենք որ ըրած ըլլայինք: Ա՛հ, այն ինչ ցաւ կը բերէ այն առեն յիշել կորսուած ժամանակը, մանաւանդ դէշ անցուցած ժամանակը: Աստուած առեն տուեր էր վաստակ ընելու, բայց այն առենը անցած գնաց, մէյմ՛ալ չի դառնար: Ո՛ւր տագնապ սիրտ կը բերէ այն առեն լսելը թէ այլ չես կրնար տնտես ըլլալ: Այլ քեզի առեն չի կայ ապաշխարելու, ժամերը երկարելու, Փրկութիւն գործելու, աղօթք ընելու, քարոզ լսելու, ինչ որ եղաւ նէ եղաւ: Այն առեն ա-

ռազմ միտք, հանդարտ ժամանակ պէտք է ապրիլ խոստովանանք ըլլալու և ծանր խըզմտանքները մէկիկ մէկիկ քննելու, որպէս զի սիրտը հանդչի. բայց ա՛լ ժամանակ չի կայ:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛Հ Աստուած իմ, թէ որ ես մեղացս վրէժ մուած ըլլայի, հիմայ ձուր կ՚ըլլայի: Ընդհակառակ եմ որ կենդանի ըլլամ, ընդհակառակ եմ այն ամենայն վայրկեաններուն համար՝ որ դըժոխքը կրնայի ըլլալ սկսեալ այն վայրկեանէն որ զքեզ վշտացուցի: Կ՚ուզեմ ըլլալ տուր ինծի, տուր ձանչնալ այն ծանր անարգանքը՝ որ քեզի ըրի կամաւ կորնցընելով քու շնորհքդ պատճառ որ ինծի համար շահեցար խաչափայտին վրայ իմ սիրուս համար մեռնելով: Ո՛Հ Յիսուս փրկիչ իմ, թողութիւն շնորհէ ինծի. ես ալ բոլոր սրտանց կը ղրկամ իմ ամէն չարութեանս վրայ, որով անարգեր եմ զքեզ՝ ով անբաւ բարութիւն, ես յոյս ունիմ որ արդէն թողութիւն տուեր ես իմ չարեացս: Հապա օրհնէ ինծի, փրկիչ իմ, որ ա՛լ զքեզ չի կորսընցընեմ: Ո՛Հ տէր, եթէ ես նորէն դառնալու ըլլամ զքեզ վշտացընելու այսչափ լաւ ընդունելիս ետև, և այսչափ շնորհք որ

քեզմէ առեր եմ, արժանի չէի ըլլարնոր գժոխքի մը : Ըհա, կ՚աղաչեմ մի թողուր զիս քու առեանդ ազդեանդին համար որ թափեցիր իմ սիրոյս : Տուր ինծի սուրբ յարատեւութիւն . տուր ինծի քու սուրբ շնորհդ : Կը սիրեմ զքեզ , ով Ծայրագոյն բարի . և չեմ ուզեր մէյմ՚ալ ետ կենալ զքեզ սիրելէն ինչուան՚ի մահ : Ըստուած իմ, Հայր երկնաւոր , զիս և ողորմէ ինծի վասն սիրոյ միածնի քո Յիսուսի Քրիստոսի : Գիս ինծի և դու յոյս և ապաւէն իմ, Ա՛մէն, և յանձնէ զիս Ըստուծոյ . քու աղաչանքդ ետ չեն մնար առաջի տեառն որ զքեզ այնչափ կը սիրէ :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Հանգամ սիրելի եղբայր, երբոր դիտես թէ սիրտ մեռնիս , շուտով հիմնակուբնէ խաչելութեան ոտքը ընկիր , շնորհակալ եղիր իրեն այս առենիս համար որ քեզի կու տայ իր ողորմութեամբը , որպէս զի կարենաս խղճմտանքդ շտկել . ետքը մէյմը աչքէ անցուր բոլոր անցած կենացդ պակասութիւնները , մանաւանդ երիտասարդութեանդ առնները : Աչքէ անցուր Ըստուծոյ պատուիրանները , քննէ ինչ բաներու կամ պաշտօննե-

բու մէջ մտեր ես, և կենցաղավարութիւն-
ներդ՝ որ շատ անպատ ըլլեր ես, և պիտի վայե-
ւոր անկարդութիւններդ. և ընդհանրական
խոստովանանք եղիր բոլոր կենացդ, թէ որ
ինչուան հիմա չես եղած նէ: Վասն զի ոչխարի
կ'օգնէ ընդհանրական խոստովանութիւնը
Ջամբայ բերելու քրիստոնէին վարքը. մտա-
ծէ թէ հաշիւ մը նէ վասն յաւիտենականու-
թեան. և անանկ լուր, որպէս թէ հասած
ըլլայիր այն կէտը որ համար պիտի տաս
Քրիստոսի քու դատաւորիդ: Հեռացուր
սրտէդ ամենայն չար յօժարութիւնները,
ամենայն սխալանքութիւն. մաքրէ խիղճդ ու-
րիշի ստացուածքին աչք տնկելէն, ուրիշի
անուանակոտրութեան պատճառ ըլլալէդ,
տուած գայթակղութիւններէդ. և առաջա-
դրէ փախչիլ այն առիթներէն, որով կրնաս
դՔստուած կորընչցընել: Գիտցիր որ այն
բանն որ հիմայ քեզի դժուար կ'երեւնայ, ա-
հուանդ առեն անկարելի պիտի երեւնայ:

Ա՛լ աւելի հարկաւոր է որ առաջադրես՝ ի
գործ դնել այն միջոցները որով կարենաս
պահել զքեզ՝ ի շնորհս Քստուծոյ: Ինչպէս են՝
ամէն օր պատարագ տեսնելը, յաւիտենական
Ճշմարտութիւնները մտածել, ստէպ ստէպ խոս-
տովանանք ընել և հաղորդուիլ՝ գոնէ ուր
օրը անդամ մը, այցելութիւն ելլալ ամէն օր

սրբութեան և Աստուածածնայ, կրթութիւն մնալ, հոգևոր գիրք կարդալ, ամէն իրիկուն քննութիւն խղճմտանայ ընել, և մանաւոր ջերմեռանդութիւն ընել առ ամենասուրբ կոյսն՝ ծոմ կենալով շաբաթ օրերը, և ամէն բանէ վեր յաճախ ընդունիլ Աստուծոյ յանձնել և սուրբ Աստուածածնայ, անպակաս կաս կարդալով, մանաւանդ փորձութեան առեներ, զամենասուրբ անուն Յիսուսի, և Մարիամու: Ասոնք են այն միջոցները որ կրնան քեզի բարի մահ տալ, և յաւիտենից փրկութիւնը:

Այս բաները ընելը քեզի նշան մը կ'ըլլայ թէ փրկութեան պիտի հասնիս, իսկ անցած գայած առենիդ համար ապաւինէ յարիւն փրկչիդ, որ հիմայ քեզի այս լոյսերը կու տայ, վասն զի կ'ուզէ որ փրկուիս. ապաւինէ սուրբ Աստուածածնայ բարեխօսութեանը որ քեզի համար այս լոյսերը կը խընդրէ և կ'առնու: Ետած վարուց կարգաւորութեամբս, և ապաւինութեամբ առ Յիսուս և Մարիամ պիտես թէ ուրչափ կ'օգնէ քեզի Աստուած, և ինչ ոյժ կ'առնէ հոգիդ: Ուրեմն, սիրելի ընթերցող, շուտով տուր զքեզ Աստուծոյ որ կը կանչէ զքեզ և սկսէ վայելել այն խաղաղութիւնը ուսկից մինչև հիմայ զուրկ էիր քու յանցանքներուդ: Ու ինչ մեծ

խաղաղութիւն կրնայ զգալ հոգի մը, ինչպէս կարենալ ըսելը իրիկուան անկողին մտնելու առեն՝ թէ որ այս գիշեր մահս գայ նէ, կը յուսամ՝ որ՝ի շնորհս Աստուծոյ կը մեռնիմ: Ան ինչ միխիթարութիւն է որոտմունք լսել, տեսնալ որ երկիրս կ՝երերայ, և համակերպութեամբ մահուան սպասել թէ որ Աստուած այնպէս կարգաւորեր է նէ:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛հ տէր, որչափ շնորհակալ եմ՝ որ այսպիսի լոյս կու տաս ինծի: Այս այնչափ անգամ գքեզ թողուցի, քեզի կռնակ դարձուցի, բայց դու ինձ երեսէ չի ձգեցիր. թէ որ ինձ երեսէ ձգէիր, ես կոյր ճնացած կ՝ըլլայի, ինչպէս որ ասկէ առաջ ուզեցի կենալ. խստասիրտ կը մնայի մեղացս մէջ, և կամք չէի ունենար ոչ զանոնք թողուլու, և ոչ գքեզ սիրելու: Իսկ հիմայ մեծ ցաւ կ՝իմանամ գքեզ վշտացընելուս համար, և մեծ փափաք մը քու շնորհքիդ մէջ մնալու. այն անիծեալ հաճոյքներէն զզուիլ ու գարշիլ կ՝իմանամ, ուրանք կնճռոտցընել տուին գքու բարեհամբոյրդ: Անոնք ամէնը շնորհք են որ քեզմէ կ՝ինծի կու գան, և յուսալ կու տան որ կրնամ դարձի գալ, և ինծ փրկել: Ադ որովհետև

յետ իմ այնչափ մեղայս դարձեալ զնա եւ բնաւ չի ձգեցիր, և կ'ուզես զնա փրկել. ա՜հա, սէր իմ, ես ալ զնա բոլոր քեզի կը նուիրեմ։ Կը ցաւիմ զքեզ վշտացընելուս վրայ, և կ'աւաջադրեմ հազար անգամ կեանքս կորսընցընել՝ քան թէ քու շնորհքդ։ Կը սիրեմ զքեզ, ծայրագոյն բարի, կը սիրեմ զքեզ, Յիսուս փրկիչ իմ, որ ինծի համար մեռար, և քու սուրբ արեանդ կը յուսամ որ զնա չես թողուր մէյ մ'ալ քեզմէ բաժնուելու։ Օ՜ն, չեմ ուզեր, Յիսուս իմ, ալ զքեզ կորսընցընել. կ'ուզեմ սիրել զքեզ միշտ՝ի կեանս և՝ի մահու, և ընդ ամենայն յաւիտեան։ Ամէն, ամէն զնա հաստատող, ու աւելցուր իմ սէրս առ քեզ, և զայս միայն կը խնդրեմ քու արդեանցդ համար։ Ա՜րիամ, յոյս իմ և ապաւէն, բարեխօսէ առ Յիսուս ինծի համար։

Մ Ա Մ Ն Ե Ր Բ Ո Ր Դ

Ոչ ալ սէտք է հոգալ ու վանալ որ ամէն ժամ զմեզ այնպէս գտնենք ինչպէս կը փափաքինք գտնուիլ՝ի ժամու մահուան. Աչքանի մեռելոց ոտք՝ի տէր ննջեցեալն։ Սուրբն Ամբրոսիոս կ'ըսէ թէ անոնք բարի մա-

հուսամբ կը մեռնին, որունք որ մահուան առեն արդէն աշխարհքիս համար մեռած կը գտնուին. այսինքն տառերնին բաժնուած է այն երկրաւոր բարեբնութենէն, որմովմէ մահուամբ առ հարկի պիտի զատուին: Ուստի պէտք է որ հիմակուընէ սիրով յանձն առնունք մերկանալ ամէն բանէ, բաժնուիլ աղգականներէ և ամէն երկրաւոր բարեբներէ: Ով որ այս բանս կատար չընենք մեր կենացը մէջ, հարկաւ պիտի ընենք մահուան ժամանակ. միայն թէ այն առեն ծայրագոյն ցաւով, և չարաճճանական վիշտ կրելէն վտանգուելը: Ուստի համար խրատ կու տայ սուրբն Օգոստինոս թէ շատ կ'օգնէ հանգիստ մեռնելու՝ ի կեանս կարգաւորել ժամանակաւոր բաները, հիմակուընէ տեղաւորելով հոս թողլիքը, որպէս զի մահուան առեն մարդուս բոլոր հոգը Աստուծոյ հետ սիրով կապուին ըլլայ: Այն առեն աղէկ է՝ Աստուծոյ վրայ և արքայութեան վրայ խօսիլ: Շատ անգին են այն եղբի վայրկեաններըը, ուստի պէտք չէ զանոնք երկրաւոր մտածութիւններու ծախել: Անաւանդ սրբոց պատկը կատարեալ կ'ըլլայ. վասն զի այն առենը աղէկ աղէկ արդիւնք կը դիզեն՝ սիրով և համակերպութեամբ Աստուծոյ կամացը քաշելով այն ցաւերը և զրկանքները իրենց մահը:

Բայց չի կրնար միշտ օրնակին բարի բարի խորհուրդներ ունենալ մահուան ատեն թէ որ կենդանութեան ատենը առնք չէ բանեցուցեր : Ասոնք շատ օգտակար բան է քանի մը ջերմեռանդներուն ըրածը, որ ամէն տարի մասնաւոր պատրաստութիւն կը տեսնեն մահուան՝ քրիստոնէական կեանքի գործութիւններով, և այն դիտաւորութեամբ խոստովանանք կ'ընեն ու կը հաղորդուին իբր թէ մեռնելու վրայ են և քիչ առնէն այս աշխարհքէս պիտի երթան : Արդ կենդանութեան ատենը չըրած բանը շատ դըժուար է որ մահուան ատենը ընէ : Ալբոքերկեան Ալֆոնսոս Ազբուկերգ Ինդիացիներուն Վերեցեանց, մեռնելու ատեն հառաչելով կ'ըսէր ընկերներուն թէ պիտի քրիստոնեայ որ ես մեռնելուս համար չեմ հառաչեր որուն քանըմ ինդ տարիէն ի վեր է որ կը սպասէի, հապա այնչափ մնըցեալ մարդկանց համար կը հառաչեմ, որ կեանքերնին մեղքով կ'անցընեն, ու կը սպասեն որ մահուան ատեն Աստուծոյ հետ հաշտուին, որ ատեն որ ես հարիւր թէ Յիսուսի անունը կրնամ կանչել :

Հապա, սիրելի եղբայր, քննէ զքեզ և տես թէ արդեօք սիրտդ երկրաւոր բանի մը, մկիւս մը, պատուոյ մը, տան, տրամի,

կենցաղավարութեան, զոտանքի կապած ես. և մտածէ թէ հոս յաւիտեան պիտի չի կենաս: Ամէն առաւօտ մի՛ հոս պիտի թողուս, և գուցէ շուտով. ուրեմն ինչու այդպիսի կապեր ունենաս, ու զքեզ անհանգիստ մեռնելու վտանգի մէջ դնես: Իմակուրենէ ամէն բան Աստուծոյ նուիրէ, պատրաստ ըլլալով թողուլ երբոր ինքն ուզէ: Ճէ որ կ՛ուզես հաճեցուցանել Աստուծոյ կամայը մեռնիլ, պէտք է որ հիմակուընէ զքեզ հաճեցուցես ամէն տեսակ ներհակ դիպուածոյ մէջ որ կրնան քեզի պատահիլ, և մերկայնես զքեզ երկրաւոր բաներուն ամենայն յօժարութիւնով նեղէն: Դիր Ճէ մահուան կէտը հասեր ես, այն ատեն ամէն բան կ՛արհամարհես: Սրբոյն Լերոնիմոսի ըսածին պէս Ճէ դիւրաւ ամէն բան կ՛արհամարհէ մարդ որ միշտ կը մտածէ Ճէ պիտի մեռնի:

Ճէ որ դեռ չես որոշած քու կենացդ ուղիղը, նայէ այն ուղիղը ընտրես որ մահուանդ ատեն կ՛ուզէիր որ ընտրած ըլլաս, որպէս զի կարենաս գոհ սրտով մեռնիլ: Նակ Ճէ որ արդէն ընտրեր ես, այն բանն ըրէ ինչ որ այն ատենը կ՛ուզես որ ըրած ըլլայիր քու ուխտիդ մէջ: Ախորժէս եղիր որպէս Ճէ ամէն օր քու կենացդ ետ

քեզնե ըլլար . և ամէն գործդ վերջնել պէտ ըլլէ , վերջն աղօթքի պէտ , վերջն խոստովանանքի պէտ , վերջն Հաղորդութեան պէտ : Այսպէս մտքդ դիր լաւ թէ ամէն ժամ հոգեվարք ես , անկողնին ինկած ես ու քեզի կ'ըսեն թէ եկիր գնա աշխարհքէս : Վախես , ուրեմն կ'օգտէ քեզի այդ մտածութիւնը աղէկ կեանք վարելու , և աշխարհքէս գթով բաժնելու : Նրանի ծառային այնպիսի , զոր եկեալ տէրն գտանիցէ արարեալ այնպէս : Ով որ ամէն ժամ մահուան կը սպասէ , թէ և յանկարծակի մեռնի միշտ աղէկ կը մեռնի :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ամէն քրիստոնեայ պէտք է միշտ պատրաստ ըլլայ , որ երբոր իր մահը կ'իմանայ իրեն՝ ըսէ . Ո՛վ Աստուած իմ , ու բանն քիչ առեն ինծի ճնայեր է , բայց ես այս միջոցիս մէջ ալ կ'ուզեմ գթեղ առնել սիրել , որպէս զի անդին ալ գթեղ էակցօք սիրեմ : Նան մը չունիմ որ քեզի նուիրեմ . այս ցաւերս ու կենացս զոհը կը նուիրեմ , և կը խնդրեմ որ միանայ այն զոհին հետ որ ինծի համար պատարագեց փրկիչն իմ Յիսուս Քրիստոս : Իմ քաշածս քիչ բան է և թէ

Թէև անոր քով որուն որ արժանի էի. ինչ որ է նէ՝ ես սիրով կ'ընդունիմ՝ ի նշան իմ սիրոյս որ առ քեզ։ Օ՜խ կը համակերպիմ այն ամէն վշտաց որ ինծի կ'ուզես տալ առնալ անդին ալ, միայն Թէ զքեզ յաւիտեան կարենամ սիրել. տանջէ զիս որչափ որ կը հաճիս, միայն Թէ՝ի քու սիրոյդ չի զրկուիմ։ Գիտեմ որ ես արժանի չէի զքեզ ալ սիրելու, որովհետև շատ անգամ քու սէրդ անարգեցի, բայց դու զղջացեալ սիրտ մը չես մերժեր։ Կը ցաւիմ կը զղջամ՝ի բոլոր սրտէ, ոչ ծայրագոյն բարի, զքեզ վերստացընելուս համար. կը սիրեմ զքեզ յամենայն սրտէ, և բոլորովին քեզի կ'ապաւինիմ։ Քու մահդ, ով փրկիչ, իմ յոյսս է. քու ձեռքդ կը յանձնեմ իմ հոգիս, փրկեցեր զիս տէր Աստուած ճշմարտութեան։ Ով Յիսուս իմ, դու քու արիւնդ տուիր զիս փրկելու համար. ահի Թողուր որ քեզմէ բաժնուիմ։ Կը սիրեմ զքեզ Աստուածդ յաւիտենից, և կը յուսամ սիրել յաւիտեան։ Ամէն, մայր իմ, օգնէ ինծի այս հարկաւորութեանս ատեն։ Քեզի կը յանձնեմ իմ հոգիս, աղաչէ քու միածին որդիդ որ գթայ իմ վրաս. քեզի կ'ապաւինիմ ազատէ զիս գժոխքին ձեռքէն։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԺԱ.

ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ՅԱՐԳԸ

Որդեակ, պահէ ժամանակդ[1]:

Մ ԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Նայէ, կ'ըսէ սուրբ գիրքը, որ աղէկ պահես քու ժամանակդ, վասն զի անգին է. Աստուծոյ մեծ պարգեւ է որ կենդանի եղող մարդու մը կրնայ տալ: Յեղեռնագործ մը կը ձանչնայ ժամանակին յարգը. և Սենեկա կ'ըսէր թէ ժամանակը բնաւ գին չունի: Նայց աւելի կերսով սուրբերը գիտցան ժամանակին յարգը: Սուրբն Յեռնարդինոս սենեակին կ'ըսէ թէ ժամանակի վայրկեան մը այնչափ կ'արժէ,

[1] Որդեակ, պահէ զժամանակ. Սիր:

որչափ Աստուած կ'արժէ, վասն զի ամէն անցած ժամանակով Աստուած կը գնահատի. վասն զի ամէն վայրկեան մարդ կրնայ զղջման կամ սիրոյ ներդործութիւն մը ընելով Աստուծոյ շնորհքը և յաւիտենական փառքը շահիլ:

Ժամանակը գանձ մըն է որ այս կեանքիս մէջ միայն կը գտնուի, անդին չկայ. ոչ դժոխքի մէջ և ոչ երկինքը: Դժոխքին մէջ ասիկայ է դառնապարտելոց վայնասունը, ո՜հ թէ ժամ մը ունենայինք: Ամէն բան կու տային ժամանակին մէկ ժամը դնելու համար, որպէս զի կարող ըլլան իրենց նեղութեանց ձար մը ընել. բայց այդ ժամը գտնալիք չունին բնաւ: Երկինք իրաւացի չի կայ, բայց թէ որ երանեալք կարենային լալ, այս բանս միայն կու լային, թէ իրենց կեանքին մէջ ատեն կորուսեր են, որով աւելի փառք վաստկիլ կրնային, և թէ այդ ժամանակը մէյ մ'ալ սիրտ չունենան: Ընտելիկատեան կոյս մը մեռնելէն ետև երևցաւ փառօք մէկի մը ու ըսաւ՝ թէ ամէն կերպով ուրախ և գոհ եմ, բայց թէ որ կարենայի բանի մը բաղձալ նէ, այս միայն կ'ուզէի որ նորէն աշխարհք դառնայի ու նեղութիւն քաշէի՝ որպէս զի աւելի փառք վաստկէի. և սիրով յանձն կ'առնուի այն

յաւալի հիւանդութիւնը որ մնհուանս ա-
տենը քաշեցի, ինչուան դատաստանին օրը
քաշել, որպէս զի այնչափ փառք ալ վաս-
տըկէի, որչափ կրնայ վաստըկուիլ՝ մէկ ող-
ջոյն մը լսելով:

Հապա դու, ով եղբայր, ինչ բանի կը
ծախես քու ժամանակդ: Ինչո՞ւ այն բանն
որ այսօր կրնաս ընել վաղուան մի՛շտ կը
ձգես: Մտածէ որ անցուցած ատենդ մէյ
մ՚ալ քովդ չէ, գալիքն ալ քու ձեռքդ չէ.
ներկայ ժամանակը միայն ունիս բարի գործ
ընելու: Ասոր, կ՚ըսէ սուրբն Յեռնարդոս,
թէ ով ողորմելի ինչ կը վտահիս ապա-
գային. որպէս թէ Ըստուած ժամանակը
քու ձեռքդ տուած ըլլար: Ինչպէս կը լը-
նաս վաղուան օրը դուն քեզի խոստանալ,
երբոր գիտես թէ և ոչ մէկ ժամ մ՚ալ
կեանքդ ձեռքդ չէ: Ասոր վճռապար կ՚ը-
սէ սրբուհին Թերեզա, թէ որ այսօր մեռ-
նելու պատրաստ չես, վախցիր որ չսրա-
չար սիտի մեռնիս:

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ընտուած իմ, զոհանամ զքէն, որ ինձի ատեն տուիր իմ անյուսացած կեանքիս անկարգութեանը ձեռ մը ընելու։ Ձեւ որ այս վայրկենիս մեռնելու ըլլայի, իմ՝ մեծ ցաւերուս մէկն ալ այս կ'ըլլար թէ ժամանակս կորսուսեր եմ։ Ո՛հ տէր, դու ինձի ժամանակ տուիր զքեզ սիրելու համար, իսկ ես զայն զքեզ վշտացընելու ծախեցի։ Այս արժանի էի որ դժոխք ղրկէիր զիս այն առաջին վայրկենէն որ քեզի երես դարձուցի. այլ դու զիս յաւերժահանգստութիւն կոչեցիր, և ներեցիր ինձի։ Այս խոստացայ որ ալ զքեզ չվշտացընեմ. բայց քանի՛ քանի անգամ եմ կեցայ խոստմունքէս, անիրաւեցայ քեզի դէմ. սակայն դու նորէն թողութիւն տուիր ինձի։ Օրհնեալ ըլլայ յաւիտեան քու ողորմութիւնդ. և թէ որ անբաւ չըլլար նէ՝ ինչպէս կրնայիր ինձի համբերել։ Ո՞վ կրնար այնչափ երկայնամիտ ըլլալ ինձի, ինչպէս որ դու եղար. ո՛վ թէ ուրիշ կը ցաւիմ որ այսպիսի բարի և բարերար Աստուածս վշտացուցի։ Սիրելիդ իմ փրկիչ, ասոկ քու երկայնմտութիւնդ՝ որով ինձի համբերեցիր, բաւական էր զիս վառել բոլորովին՝ ի

սէր քո : Ասաի կ'աղաչեմ, մի թողուր որ ես նորէն ապերախտ ըլլամ քու սիրոյդ . բաժնէ զիս ամէն բանէ , և ձգէ թողուիլն ի սէր քո : Ցեմ ուզեր Աստուած իմ , քաւ լիցի , ասկից ետև ժամանակս վատնել , որ իմ ըրած չարեացս Ձար ընելու Համար կամ տաս ինծի : Տուր ինծի սուրբ յարատեւութիւն : Կը սիրեմ գքեզ անդադար բարեխօսել , և կը յուսամ սիրել յաւիտեան : Երբ նորհակալ եմ քեզմէ , տիրամայր Մարիամ , դու բարեխօս եղար ինծի Համար այսչափ ժամանակ ունենալու . Հիմայ ալ օգնէ ինծի , և տուր որ բովանդակ այս ժամանակս ծախեմ ի սիրել զքո միածինդ իմ փրկիչը , և զքեզ , ով Թագուհի և մայր իմ :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ժամանակին պէս անգին բան չկայ , բայց անոր պէս ալ աշխարհքիս մարդկանց առջև յարգ չունեցող և անարգ սեպուած բան չկայ : Ինչպէս կ'ըսէ սուրբն Հեռնեդոս ալ թէ ժամանակին պէս մեծագին բան չկայ , բայց անոր պէս ալ խոտան սեպուած բան չկայ : Դարձեալ կ'ըսէ թէ փրկութեան օրերը կ'անցնին , և ոչ օր կը

մտածէ թէ իր օրերը կ'երթան կը կորսուին ու մէյ մ'ալ դառնալիք չունին : Տես սա խաղցող մարդը, որ գիշեր ցորեկ խաղալով առեն կը կորսընցընէ, հարցուր իրեն թէ ինչ է ըրածդ : Պատասխան կուտայ քիչ մը թէ առեն կ'անցընենք : Տես սա մկլտալ որ բարբարական ադին անդին կը պըտտի, փողոցներուն մէջ կը կայնի անցուդարձը տեսնալու, ափեղբիեղ կամ անշահ բաներ կը խօսի, հարցուր իրեն թէ ինչ կ'ընես, կ'ըսէ թէ առեն կ'անցընեմ : Ա՛լ խեղճ ողորմելի կուրեր, որ այդչափ օրեր կը կորսընցընէք, բայց այնպիսի օրեր որ մէյմ՛ալ չեն դառնար :

Ա՛լ երեսէ ձգուած ժամանակ, դուն սիրտի ըլլաս աշխատհասէր մարդկանց ամենէն աւելի ցանկալի բանը մնհուան ժամանակ : Ընչի առեն սիրտի ցանկան սիրտի խնդրեն մէկ տարի մ'ալ, մէկ օր մ'ալ, բայց սիրտի չի գտնեն, և սիրտի ըսեն այն առեն թէ ալ ժամանակ չի կայ : Ընչի առեն առնք ինչ չեն տար որպէս զի գէթ ժամանակէն շահ մի մ'ալ ձեռք ձգեն, օր մ'ալ գտնան որ կարող ըլլան խղճմտանաց հաշիւը շտկել : Սուրբ Լաւրենտիոս Յուստինեանին ըսածին պէս թէ մէկ ժամուան համար հարստութիւններ ալ, փառք պատիւներ ալ,

փափկութիւններն ալ կու տային : Այլ աս ժամը իրենց պիտի չի տրուի . քանի քահանան իրեն պիտի ըսէ շուտ ըրէ , շուտ ըրէ ելլու ելլու աշխատիմ , ալ ատեն չի կայ :

Ընդ համար սուրբ Գիրքը մեզի այս խրատը կու տայ թէ յիշէ քու արարիչդ քանի որ աղեղնին ու լուսինը չեն խաւարիր [1] : Ո՞նչ նեղութիւն է մէկ ճամբորդի մը՝ ճամբայէն մոլորած գինքը տեսնայ նէ , գիշերն ալ վրայ հասնի , որ ատեն չիկայ ճար ընելու : Ընդ պէս նեղութիւն և չար կ'ըլլայ մահուան ատեն անոր որ շատ տարի աշխատիմ վրայ կեցեր է , բայց ժամանակը Ընտուծոյ համար չէ ծախսեր , վասն զի գիշերը կը կոխէ որ ատեն մարդ չի կրնար գործել [2] : Ընդ ատեն մահը իրեն համար գիշեր կ'ըլլայ , բան մը չի կրնար ընել : Ընդ ատեն խղճմտանքը իրեն կը յիշեցնէ թէ սրչափ ատեն ունեցար , և զայն ի՛նչ վրնաս հոգւոյն ծախեց . սրչափ նեղքին ապր-

1 Յիշեա զարարիչն քո մինչ չև խաւարեալ իցէ արեգականն և լուսինն : Ժող . Ժ . 1 . 2 :

2 Գայ գիշեր յորում ոչ ոք կարէ գործել : Յովհ . Թ . 4 :

արարումիւններ, որչափ շնորհք ընդուներ է Աստուծոյ սուրբ ըլլալու, և չէ ուզեր շահեցընել զանոնք. մէյմ՚ալ ինչ կը տեսնէ, բարի գործք ընելու ձամբան ալ գոցուած է: Ատոր լալով պիտի ըսէ. ա՛հ ինչպէս խենթ եմ եղեր, ա՛հ մեղք կորսընցուցած տունիս, տիտա՛ս կեանքիս որ կորսուի, վա՛յ կորսուած տարիներուս, որ սուրբ կրնայի ըլլալ ու չեղայ, հիմայ ալ ըլլալու առիթն չի կայ: Այսպէս ինչ բանի կու գայ այդ զանգատները, այդ ախուվախը այն վայրկենին որ կենաց տեսարանին վարագոյրը գոցուելու վրայ է. լսարները մարելու մօտ է, հոգեվարն ալ մօտիկ է այն ահաւոր վայրկենին, ուսկից կախուած է յաւիտենականութիւնը:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ փրկիչ իմ Յիսուս, դու բոլոր կեանքդ տուիր ինծ փրկելու համար. չեզաւ վայրկեան մը կեանքիդ մէջ զոր չնուիրես երկնաւոր հօրդ ինծի համար, որպէս զի մոռութիւն առնեմ, և յաւիտենից կեանքը ժառանգեմ. իսկ ես որ ատչափ տալի աշխարհքիս մէջն եմ, ինչ ըրեր եմ քեզի համար: Ա՛հ, ինչ որ ալ ըրած եմ,

բոլորն ալ իմ խղճմտանքիս բեռն են. չարը միշտ շատ է, բարին խիստ քիչ, այն ալ լի անկատարութեամբ, դաղջութեամբ, անձնասիրութեամբ և յիղմունքներով։ Ա՛հ փրկիչ իմ, բոլորն ալ այդպէս է, վասն զի չէի յիշեր թէ դու ուրչափ բան ըսեր ես ինծի հաւատալ։ Ես գքեզ մուսյայ դու զիս չմոռցար, դու շատ անգամ իմ եաեէս եկար երբ որ ես քեզմէ կը փախչէի, և շատ անգամ զիս կանչեցիր առ քու սէրդ։ Ա՛հա փրկիչ իմ, ես պատրաստ եմ, մէյ մ՚ալ չեմ ուզեր քեզի դէմ կենալ, չեմ ուզեր ըսպասել որ երեսէ ձգես զիս։ Պատրաստ եմ, ոչ ծայրագոյն բարի, հետու կենալ ամէն մեղքէ։ Կը սիրեմ գքեզ, անբաւ բարիք, որ արժանի ես անհուն սիրոյ։ Ա՛հ, մի թողուր որ ես գքեզ մէյ մ՚ալ քու ողորմութեամբդ ինծի տուած ժամանակդ կորսընցընեմ։ Կ՚աղաչեմ զիս միշտ յիշէ, սիրելի փրկիչ իմ, և ինծի յիշեցուր քու սէրդ, զոր ինծի ցըցուցիր, չարշարանքդ՝ զոր ինծի համար քաշեցիր։ Ա՛ոյընել աուր ինծի ամէն բան որպէս զի ուրիշ բան չի մնայ ծեմ միացած կենացս մէջ, բայց միայն ըղքեզ սիրել և կամքդ կատարել։ Կը սիրեմ գքեզ, սէր իմ Յիսուս, և ամենայն բարիք իմ. խօսք կու տամ ուրչափ որ խնդ-

քրա վրաս ը լսայ սիրոյ ներգործութիւններ ընեմ քեզի : Տուր ինծի սուրբ յարատեւութիւն : Հոգւոյդին ապաւինած եմ յարդիանալ տեառնդ իմոյ և՛ ի սուրբ արիւնդ : Վստահ եմ քու բարեխօսութեանդ ալ, ով սիրական մայր իմ, Մարիամ :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Գնայէք քանի որ լոյսը ձեզի հետ ունիք [1] : Պէտք է որ Աստուծոյ ձամբուն մէջ քալենք, քանի որ կենդանի ենք և լոյս ունինք, զոր մահուան ատեն կը կորսընցնենք, վասն զի այն ժամանակը պատրաստուելու ատեն չէ, հապա պատրաստ գտնուելու ատեն է : Մահուան ատեն կալնելի չէ բան ընել, եղածը եղած է : Ինչ որ մկիտն լուր գար Թէ քիչ ատենէն դատաստան կայ իր կենացը վրայ, կամ բոլոր ունեցածին վրայ, ինչպէս կ՚արտորար մկ աղէկ փաստաբան մը գտնելու որ դատաւորներուն հասկըցնէ իր պատճառները, և իր կողմը բռնէ : Հապա մենք ինչ

[1] Գնացէք մինչդեռ լոյսն ընդ ձեզ ունիք : Յովհ. ԺԲ. 35 :

կ՚ընենք, որ ատոր գիտենք մէջ քիչ ատե-
նէն, կրնայ ալ ըլլալ՝ ամէն ժամ մեր վրայ
դառնատան պիտի ըլլայ ամենէն մեծ բանի
համար, որ է յաւիտենից վրկութիւնը, և
ժամանակ կը կորսընցրնենք:

Արդեօք մէկը ըսել թէ ես դեռ երիտա-
սարդ եմ, կամաց կամաց կ՚ելնեմ Աստուծոյ
կու տամ: Ինչ ըսելու է թէ, տէրն մեր
անիծեց պանպտուղ թզենին, որ դեռ ա-
տենն ալ չէր պտուղ տալու. միտն կ՚ելլ
ժամանակն ալ չէր կ՚ըսէ աւետարանը, որով
ուզեց փրկիչն մեր հասկըցնել մեզի թէ
մարդս ամէն ատեն, նաև երիտասարդու-
թեան ատենն ալ բարեգործութեան պտուղ
պիտի ունենայ, չէ նէ անէծքի տակ կ՚լինի-
նայ, ու չի կրնար նորէն ալ պտուղ տալ:
Ընկէ եղբը մարդ քեզմէ պտուղ չուտէ յա-
փիտեան ըսաւ տէրն մեր այն ծառին. նը-
մանապէս կ՚անիծանէ դայն մարդը զոր կո-
չեր է և ան դէմ կը կենայ: Սոսկալի բան.
սատանան քիչ ժամանակ կը տեսէ բոլոր
մեր կենայ ատենը, ուստի փորձութեան մէն
ալ չի կորսընցներ զմեզ փորձելէն: Ուստի
Քրիստոսին որ ատենը չի կորսընցներ զմեզ
կորսընցնելու համար, հապա մենք կորսն-
ցրնենք մեր ժամանակը զմեզ փրկելու հա-
մար:

Մէկն ալ կրնայ ըսել թէ ես ինչ գէշ բան կ'ընեմ. վաշ. քեզի. գէշ բան չէ ա-տեն կորսընցընել խաղերով, անշահ խո-սակցութեամբք որ շահ մը չեն ըներ հո-գւոյդ: Աստուած անօր համար ատեն տը-ւեր է քեզի, որպէս զի կորսընցընես. չէ, վասն զի քեզի տուած ամէն վայրկեաննե-րուն համար ալ պատասխան պիտի ուզէ: Ա՛յն մշակները, որ կը յիշէ տուրքն Պաո-թէոս, չարիք մը չէին ըներ, միայն դատարկ կեցողով ատեն կը կորսընցընէին. ուստի այգւոյ տէրը զնոսնք յանդիմանելէ ըսելով թէ ինչու ցորեկն 'ի բուն դատարկ կեցեր էք՝: Պատաստանին օրը Քրիստոս տէրն մեր մեզմէ համար պիտի պահանջէ ամէն դատարկ խօսքի համար: Ա՛յն ժամանակը որ Աստուծոյ համար ծախսուած չէ՝ կոր-ստուած ժամանակ է: Սուրբն Բեռնարդո-սի ըսածին պէս այն ամէն ժամանակը որ Աստուծոյ վրայ չի մտածեցիր՝ գիտցիր որ քեզի համար կորուսած է: Ուստի այս-պէս կը խրատէ զմեզ սուրբ գիրքը թէ ինչ որ կրնաս ընել նէ լաւ կարի լրէ, վասն զի դերեզմանն որ պիտի երթաս ոչ խորհուրդ

՝ Ընդէր կայք աստ զօրս ցերեկ դա-տարկք: Մատթ. Ի. 6:

կայ, ոչ պիտոլիան և ոչ խնամատուիլիան [1]: Սրբակրօն կայս մը կ'ըսէր թէ աստրեոսն կենացը մէջ վաղուան օր չի կայ, վաղը մեզաւորներուն կենացը մէջն է, որ միշտ կ'ըսեն քիչ մը ետքը, քանի մը օրէն և այսպէս մահը միայ կը հասնի: Ընդառաջիկ հիմայ է ժամանակ ընդունելի [2]: Այսօր թէ որ լսեն ձայնը ըսէք, մի խստացուցանէք ձեր սիրտը [3]: Աստուած գթով կը կանչէ այսօր այս բարի գործքը ընելու՝ մեկէն այսօր ըրէ. վասն զի վաղը կրնայ ըլլալ որ ժամանակ ըլլայ կամ չըլլայ. կամ թէ Աստուած գթով ալ չի կանչէ:

Նա թէ որ առաջ քու դժբախտութիդ առնեդ կորուսեր ես զԱստուած միտացընելով, նայէ որ լաս առոր վրայ մնացած կենացդ մէջ, ինչպէս առաջադրեց Նզե-

[1] Որ ինչ գտնէ ձեռն քո գործել, որչափ ի կարի քումմէ եղէ գործեսջիր. զի ոչ է խորհուրդ և գիտութիւն և իմաստութիւն ի գերեզման յորում դու երթալոցն ես: Ժող. Թ. 10:

[2] Ընդառաջիկ ժամանակ ընդունելի: Բ. Կորն. Ա. 2:

[3] Այսօր եթէ ձայնի նորա լսեցէք, մի խստացուցանէք զսիրտս ձեր: Սաղմ. ՂԴ. 8:

կիսա թագաւորն ալ, թէ բոլոր տարիներս ՚ի դառնութիւն անձին իմոյ կարգեց [1]: Ըս-տուած քեզի հիմայ կեանք կու տայ որ կոր-ստած ժամանակիդ ձարը տեսնես. գնեցէք ժամանակը ըսելով, վասն զի չարութեան օրեր են [2]. ուր կ՚ըսէ սուրբն Պնսելմոս թէ ժամանակը կը գնես թէ որ ընես այն բանն որ զանց ըրիր ընելու: Սուրբն Հերոնիմոս սրբոյն Պօղոսի համար կ՚ըսէ թէ թէպէտ և առաքելոց եղբայրը եղաւ, բայց արդեամբք առաջինն եղաւ այն բաներուն որ դարձէն եաև ըրաւ: Աւրիշ բան ալ չըլլայ, մտա-ծենք թէ ամէն վայրկեան կրնանք մեծ մեծ վաստակ ընել յաւիտենական բարեաց. թէ որ ըսէի քեզի թէ այնչափ գիտնի տէր կ՚ըլլաս, որչափ որ կրնաս մէկ օր մը քա-լել, կամ այնչափ ստակ կը վաստկիս որչափ որ կրնաս հանրել մէկ օրուան մէջ, ինչ կ՚ըսես, ինչ ջանք չէիր ըներ: Ըրդ կրնաս դուն ամէն վայրկենի մէջ յաւիտեան-կան գանձ վաստկիլ, հապա ինչու ժա-մանակդ կը կորսընցընես: Որ բանն որ

1 Կարգեաց զամենայն ամս իմ ՚ի դառ-նութիւն անձին իմոյ: Ես. ԼԸ. 15:

2 Գնեցէք զժամանակս, զի աւուրք չա-րութեան են: Եփես. Ե:

այսօր կրնաս ընել մի ըսեր թէ վաղը կըլ-
նամ ընել այդ բանը. վասն զի այսօր որ
կորսուիր ան չի գտնար։ Սուրբն Յով-
հաննես Պոռնեան երբոր ուրիշները աշխարհ-
քի վայ կը խօսէին ինքը առ Աստուած
կը դառնար սուրբ խղճերով, անանկ որ ել-
բոր եղբը իրեն ալ կը հարցնէին իր կար-
ծիքը նէ, չէր գիտեր թէ ինչ ըսէ։ Աստ
համար գինքը մեղադրեցին նէ, ըսաւ թէ
աւելի կ'ընտրեմ տխմար երեւնալ՝ քան թէ
առանց փուճ անցընել։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ձէ, Աստուած իմ, չեմ ուզեր ասկէց
ետև առանց կորսընցընել, զոր ինծի կու
տաս քու ողորմութեամբդ։ Նա հիմայ դը-
ժոխք պիտի ըլլայի, ու անօգուտ տեղը ար-
ցունք պիտի թափէի. ընտրհակալ եմ որ
կեանքս երկրնցուցիր. ուստի կ'ուզեմ մնա-
ցած օրերս քեզի համար միայն ապրիլ։ Թէ
որ հիմայ դժոխքն ըլլայի, յուսահատ և
անելանելի պիտի ըլլայի. արդ կ'ուզեմ հի-
մայ լալ զքեզ վշտացընելուս փայ. և դի-
տեմ որ այս լալուս համար թողութիւն կու
տաս ինծի, որմէհետև մարգարէն ալ այս
պէս կ'ապահովցընէ թէ լալով լայաս, եւմէ

ինձի ողորմեցար, քեզն ալ կ՚ողորմի[1]։ Ձե՛ որ դժոխքն ըլլայի ալ զքեզ սիրել չկրնայի սիրել, ուստի հիմայ կը սիրեմ՝ զքեզ և կը յուսամ յաւիտեան սիրել։ Ձե՛ որ դժոխքը ըլլայի ալ չէի կրնար քու շնորհքդ խնդրել, բայց հիմայ կը լսեմ՝ որ կ՚ըսես ինձի թէ՝ խնդրեցէ՛ք և առնուցուք։ Ուրեմն քանի որ շնորհք կրնամ խնդրել, այս երկու շնորհքը կ՚ուզեմ քեզմէ, Աստուած հոգւոյ իմոյ, տուր ինձի յարատևութիւն ի շնորհս քո, և քու սէրդ տուր ինձի, անկէ ետև ինչ որ կ՚ուզես վիս լրէ։ Տուր որ բոլոր մնացած կենացս մէջ միշտ զիս քեզի յանձնեմ, Յիսուս իմ, ըսելով՝ տէր օգնէ ինձի, տէր գթա և ողորմէ ինձի. տուր որ մէյ՛ալ զքեզ չխոցոտեմ. տուր որ զքեզ սիրեմ։ Ամենասրբուհիդ Մարիամ, մայր իմ, շնորհք ա՛ռ ինձի համար միշտ զիս Աստուծոյ յանձնելու, յարատևութիւն և իր տուրբ սէրը խնդրելու։

1 Ալելուիա եւայց, եթէ ողորմեայ ինձ, և ողորմեսցի քեզ։ Եսա. Լ. 19։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԺԲ.

ՓՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ՈՐՉԱՓ ՄԵԾ ԲԱՆ Է

Կ՚ուզեմ զձեզ, եղբարք, որ առաւել ևս զարդ իւր բաներ հոգայ[1]:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ստուգապէս մեծ բան է յաւիտենական փրկութիւնը, և մեզի ուրիշ ամէն բաներէն առնել հարկաւոր է. և սակայն ամէն բաներէն աւելի աստղ անհոգ են քրիստոնեայք: Ամէն տոյժ կ՚ընեն առնել ալ չեն կորսընցրուներ որ շահաւոր աստիճան մը ելլեն, դասատանի մէջ յաղթեն, հարստութիւն ընեն. և որչափ կը մնմանան, որչափ չանք կ՚ընեն այս բաներուս: Ոչ երկակուրծին երկակուր է, ոչ քու-

1 Աղաչեմք զձեզ եղբարք... գործել զնուազքանչիւր զիւր գործ: ա. Թեսաղ. Դ. 10. 11:

նեղնին քան է, աչքերնուն բան մը չերև-
նար: Իսկ յաւիտենից փրկութիւնը ապա-
հովցընելու համար ինչ կ'ընեն. ինչ կեանք
կը վարեն: Բան մըն ալ չեն ըներ. մոռա-
նալ ամէն բան կ'ընեն որպէս զի անիկայ
կորսընցընեն, և քրիստոնէից մեծ մասը այն-
պէս կ'ապրի որպէս թէ մահը, դատաս-
տանը, դժոխքը, արքայութիւնը, և յա-
ւիտենականութիւնը՝ հաւատոյ ճշմարտու-
թիւնք չըլլային, այլ բանաստեղծից առաս-
պելք: Ահ որ դատաստան մը, երկրի մը
բերքը, եկամուտ մը կորսընցընեն, այն ինչ
պէս տակն ու վրայ կ'ըլլան, ինչ ջանք չեն
ըներ՝ որ եղած վնասը կարկըտեն: Ահ որ
ձի մը կամ շուն մը կորսընցընեն, ինչ
վայրկ չեն ըներ որ գտնեն: Իսկ հնարքը
կը կորսուի եղեր՝ քան կ'ըլլան, կատակ
կ'ընեն, կը ծիծաղին: Ա՜յ ինչ մեծ բան
է. ամէն մարդ կը խոսի անհոգ ըսուելու
աշխարհքի բաներու մէջ. անդին շատերը
ամենևին չեն ամչնար յաւիտենականութիւն
ապահովցընելու անհոգ ըլլալնուն որ ամէն
բանէ վեր է: Իրենք ալ խելացի կը կոչեն
զսուրբերը, վասն զի բոլոր խնդիրներնին բա-
նեցուցեր են փրկուելու համար միայն, այ-
սու ամենայնիւ իրենք ամէն խնդիրներն կու
տան աշխարհքիս ունիշ բաներուն, բայ՛ի

հոգևորէն : ‘Այլ ինչ կ’ըսէ տերն Պօղոս . կ’առաջնորդէ զձեզ եղբարք , կ’ըսէ , որ ամէն մարդ իր բանը հոգայ , այսինքն իր հոգւոյն յատկանական փրկութիւնը՝ որ ամէն բանէ վեր է : Ուրեմն մեզի պէտք չէ մեր ամենէն հարկաւոր և շահաւոր բանը մոռնալ և ուրիշ բանի մը փրկութիւնն է : Այս է մեր բուն և մեկ հասկի գործքերնիս , որուն համար ջանալ չենք որ սխալինք նէ :

Ամէն բանէ վեր է ըսինք . վասն զի հեռւանքը շատ մեծ է , վասն զի բանը հոգւոյ վնաս է , որ եթէ կորսուի ամէն բան կորսուած է : Պէտք է որ մեր հոգին անդին տեսնենք և մեծագին քան զամէն աշխարհքիս բարիքը . առած է արդէն Աստուածաբանն թէ հոգին առնել կ’արժէ քան զամէն աշխարհքիս բարիքը : Այս ալ հասկնալու համար հերիք է որ գիտնանք թէ Աստուած իր վրաժին արդին մասնակից ’ի մահ , որ մեր հոգին փրկէ . ինչպէս կ’ըսէ առաքեալը՝ այնպէս սիրեց Աստուած զաշխարհ մինչև իւր վրաժին արդին առաւ[1] : Իսկ առաքեալը կ’ըսէ թէ

[1] Այնպէս սիրեաց Աստուած զաշխարհ մինչև զորդին իւր վրաժին եառ : Յովհ . Գ . 16 :

դուք ձեր տէրը չէք կրնար միանգամայն պաշտել[1]. ուստի սրբոց Հարց մէկը կ'ըսէ թէ այնչափ ծանրագին եղաւ մարգարէս գիտը, որ կարծես թէ մարդս Աստուծոյ չափ կ'արժէ եղեր: Աստ Համար տէրն մեր ալ ըսաւ թէ ինչ կրնայ տալ մարդ փոխանակ անձին իւրոյ[2]: Աչդ եթէ այնչափ կ'արժէ մարդս հոգին, աշխարհքիս ոչ բարիքին հետ կրնայ փոխել զայն կորընչացնելով:

Իրաւունք ունի եղեր տալդին Փիլիպպոս "Կերեան խնդիր կոչել զայն մարդը՝ որ չի ջանար հոգին փրկել: Ճշ որ աշխարհքիս միայ ոմանք մահկանացու ըլլային, ոմանք անմահ, ու մահկանացուները տեսնային որ անմահները բոլորովին աշխարհքիս բաներուն կը զրաղին, որ միայ պատիւ շահին, զուսանքներ ձեռք ձգեն, անուանի կ'ըսէին, այ խնդիր, դուք որ կրնայք յաւիտենական բարիք շահիլ, ինչ եռանդ ընկեր է անոնց ու չնչին բաներու, որոնք դուք պէտք կը գատապարտէք անցին 'ի յաւիտենական տանջանս: Ճշմարիտ տուէք որ մենք

1 Չէք կարող միանգամայն տէր քանզի գնոց գնեցայք: ա: Կորն. Զ. 19. 20:

2 Ջինչ տայցէ մարդ փոխանակ անձին իւրոյ: Մատ. ԺԶ. 26:

խեղճիս մոմոտանք երկրաւոր բարկութը, որ մահուան առեն մեզի համար ամէն բան կը վերջանայ: Բայց մենք ամէնքս անմահ ենք. հապա ինչպէս կ'ըլլայ որ շատերը այս աշխարհիս վրայէն հաճոյքը համար հոգին կը կորսընցընեն: Այդ ինչպէս կ'ըլլայ, կ'ըսէ Սալիանոս, որ քրիստոնեայք կը հաւատան թէ դատաստան կայ, դժոխք կայ, յաւիտենականութիւն կայ, ու ետքը անոնցմէ անվախ կ'ապրին:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛հ Ընտաւած իմ, ինչ բանի ծախեցի այն տարիները որ ինծի տուին յաւիտենականութիւնս փրկուելուն հոգալու համար: Դու, փրկիչ իմ, գնեցիր իմ հոգիս քու արիւնովդ, և ետքը ինծի յանձնեցիր որ հոգ տանիմ զայն փրկելու. իսկ ես ուրիշ հոգ չըրի, բայց եթէ զայն կորսընցնելու ըլլալ վճռապրնելով որ ինձ այնչափ սիրելի չկր: Ընդհակառակ եմ, որ դեռ առեն կատաղ ինծի որպէս զի կարենամ ձար ընել այսպիսի մեծ վտանգաւորութեանս, որով հոգիս ալ կորսուի, քու գեղեցիկ շնորհքդ ալ: Ընդ մեծապէս կը յաւիմ և կը դղջամ բոլորով սրտիս: Ա՛ղաչեմ, թող ինծի, ես

ալ կ'առաջադրեմ առ օրէս եւս առնն բան կատարելագործել, կեանքս ալ՝ քան թէ քու բարեխառնութիւնդ։ Կը սիրեմ գրել առնն բառութենէ վեր, և կ'ուզեմ միշտ սիրել, ոչ ծայրագոյն բարի, որ արժանի եմ անհան սիրոյ։ Օգնէ ինձի, փրկիչ իմ Յիսուս, որպէս զի այս իմ առաջադրութիւնս ուրիշ դիտաւորութեանցս նման չըլլայ, որոնք բոլոր իմ կողմանէս միշտկ մատնութիւն էին։ Տուր ինձի մեռնիլ քան թէ նորէն դառնալ գրեզ վշտացընել, և քու սէրդ թողուլ։ Ո՛վ Աստուած, յոյս իմ և ապաւէն, դու զիս պահէ և յարատեւութեան շնորհք սուր ինձի համար։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Յաւիտենական փրկութիւնը չէ թէ միայն մեծ բան է, հապա նաև մէկ հատիկ պարծքն որ ունինք այս կեանքիս մէջ այս է միայն։ Սուրբն Յեռնարդոս քրիստոնէից անհանգստութեանը վրայ կու լայ որ տղոց ըրած սխալանքութիւնն խնդիրութիւն կը կոչեն, և իրենց երկրաւոր բաները մեծ պարծքի տեղ կը դնեն։ Տղոցը խաղալիք՝ կը կոչեն, մեծերունը՝ մեծ բանի տեղ կը սե-

պին։ Աստուած այս խնդիրը աւելի մեծ խնդիր է. ինչ բան աչքն մը [illegible] ինչ օգուտ է մարդուս բոլոր աշխարհքս շահիլ ու ինքզինքը կորսնցընել[1]։ Ով որ փրկուիս, ամէ եղբայր, հոգ չէ թէ այս երկրիս վրայ աղքատ ես եղեր, նեղութիւն և անարգանք քաշեր ես եղեր. դժոխք որ փրկես նէ, ամէ վախ չի կայ, երջանիկ կ'ըլլաս յաւիտեան։ Ասպա թէ որ ոտքդ սահի ու պատասխուիս նէ. ինչ շահ կ'ընեն քեզի դժոխքին մէջ քու աշխարհքիս վրայ ունեցած զբօսանքներդ, հարստութիւն ու փառաւոր ըլլալդ։ Ոգիդ կորսուածին պէս՝ կորսուած են քու ամէն զբօսանքներդ, փառքդ, պատիւդ ու փառաբանութիւնդ, և ամէն բան։

Ինչ պատասխան պիտի տաս Քրիստոսի համար տալու օրդ։ Ով որ թագաւոր մը պատուէր տայ իր ծառային որ երթայ երևելի բան մը հոգայ քաղքի մը մէջ, իսկ անիկայ երթայ յանձնուած բանին խելքը տալու տեղ՝ ուտելու, խմելու, խաղերու, պարերու միայն նայի, և այնպէս որ բանը

[1] Ընչ օգուտ է մարդոյ եթէ զաշխարհս ամենայն շահեսցի, և զանձն իւր տուժեսցէ։ Մատ. ԺԶ. 26։

դէշ երթայ նէ ինչ պատասխան պիտի տայ Թագաւորին եւ դարձած ատենը։ Ասպա ինչ մեծ համար ունի տալու երկնաւոր Թագաւորին դատաստանին օրը այն մարդը որ երկրիս վրայ դրուած է չէ մէ հարստանալու, և փառք պատիւ ստանալու, հապա իր հոգին փրկելու. խակ ինքը ամէն բանի հոգ ունեցեր է բայց ՚ի հոգւոյն։ Աշխարհասէրը ներկան կը մնաձեն միայն, ատոգայնին չեն նայիր։ Սուրբն Փիլիպպոս Ներեան մէկ օր մը Հռոմի մէկ տաղանդաւոր երիտասարդի մը հետ խօսելով որ բոլորովին ինքը վրան քը աշխարհքի տուած էր, ըսաւ անոր. դը նենք մէ տղաս՝ դու մեծ բաղդ և հարստութիւն պիտի ունենաս, աղէկ փաստաբան պիտի ըլլաս, քահանայ պիտի ըլլաս, կարդինալ ալ պիտի ըլլաս, պապ ալ ըլլաս, աղէկ՝ բայց ետքը ետքը։ Ո երջէն ըսաւ անոր. գնա մտմտա այս ետքի երկու բառիս վրայ։ Երիտասարդը տուն դարձաւ, ու այս խօսքերուն վրայ կը մտածէր՝ ետքը ետքը։ Ետոյ Թողուց իր աշխարհային գործունքը ու աշխարհքս ալ բոլոր, և դնաց նոյն սուրբ Փիլիպպոսին կրօնը մտաւ, ու սկսաւ Ետոծոյ Ձամբուն միայն խելքը տալ։

Մէկ հատիկ ընելու գործքերնիս է հոգինիս հոգալ, վասն զի մէկ հոգի մը

ունինք։ Յաղագսոյին մէկը բան մը խըն-
դրեց Ղեւեզիայեան երկոտասաներորդ պա-
պէն, որ չէր կրնար առանց մեղայ շնոր-
հել, ուստի այս պատասխանը առաւ դես-
պանին. ըսէ Թագաւորիդ, որ եթէ երկու
հոգի ունենայի, կրնայի մէկը կոտրնցընել
իրեն սիրոյն համար, և մէկալը պահել ինձի
համար. բայց որովհետև մէկ հատիկ հոգի
մը ունիմ, չեմ կրնար և չեմ ուզեր զայն
կոտրնցընել։ Սուրբն Ղրանչիսկոս Քասա-
ւերեան կ'ըսէր թէ մէկ բարիք մը միայն
կայ աշխարհքիս վրայ, և մէկ չարիք մը
միայն. մէկ հատիկ բարիքն է փրկուիլ, և
մէկ հատիկ չարն է դատապարտուիլնը։
Ըստ անգամ կ'ըսէր սրբուհին Թերեզա
իր կուսանքներուն, թէ ուզ քրուքտիք, մէկ
հոգի մը կայ, և մէկ յաւիտենականութիւն
մը։ Կ'ուզէր ըսել թէ մէկ հոգի մը ու-
նինք, թէ որ ան ալ կորսուի նէ, ամէն
բան կորսուած է։ Ուստի Դաւիթ ալ իր
աղօթքին մէջ կ'ըսէ թէ մէկ բան մը խըն-
դրեցի Աստուծմէ և նոյնը կ'աղաչեմ։ Աս-
տուծոյ տանը մէջ բնակիլ[1]։

[1] Զմի խնդրեցի ի տեառնէ, և զայն ա-
ղաչեմ, բնակել ինձ ի տան տեառն։ Սաղմ.
ԻԱ. 4։

Իսկ Պաւղոս կ'ըսէ թէ ահով ու դողով իւրաքանչիւր ձեր փրկութիւնը գործեցէք[1]։ Ո՛վ որ չի վախնար չի դողար՝ չի փրկուիր, ուստի փրկուելու համար պէտք է աշխատիլ, ու ինքը զինքը բռնադատել. երկնից արքայութիւնը կը բռնաբարի, և բռունք կը յափշտակեն զայն կ'ըսէ աէրն մեր։ Փրկութիւնիս կ'ուզենք նէ պէտք է որ մահուան ատեն մեր կեանքը Քրիստոսի փրկչին մերոյ կենացը նման գտնուի։ Յաոաջագոյն սահմանեց կերպարանակից ըլլալ իւր որդւոյն պատկերին[2]։ Ուստի պարտական ենք մէկ կողմանէ մեղաց առիթներէն փախչիլ, միւսէ կողմանէ ալ փրկութեան հասնելու հարկաւոր միջոցները բանեցընել։ Սուրբն Բեռնարդոս կ'ըսէ թէ արքայութիւնը գառարկապորտներուն չի տրուիր, հապա Աստուծոյ ծառայութեան մէջ արժանապէս աշխատողներուն։ Ամէնքը փրկուիլ կ'ուզեն առանց նեղութիւն մը քաշելու։ Շատ մեծ բան, կ'ըսէ սուրբն Օ-

1 Ահիւ և դողութեամբ զանձանց փրկութիւն գործեցէք։ Փիլ. Բ. 12։

2 Յառաջագոյն սահմանեաց կերպարանակից լինել պատկերի որդւոյն իւրոյ։ Հռոմ. Ը. 29։

գոսթինոս, այնչափ կ'աշխատին սատանան և քուն չը լլար զմեզ կորսընցընելու. իսկ դու քու յաւիտենական շահուդ կամ ձեռաւուդ համար այդպէս անհոգ կեցեր ես։ Թշնամիք կը տքնին և դու կը քնանաս։

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆԴ

Ընտուած իմ դոհանամ զքէն, որ ինչուան այս ժամն կը թողուս զիս որ կենամ քու ողբիդ առջևը, և ոչ՝ ի գժոխս՝ ուրուն շատ անպատմ արժանի եղեր եմ։ Այլ ինչ շահ ինձի քու սպրդուած կեանքէդ, թէ որ ես առանց քու շնորհացդ ապրիլը շարունակեմ նէ։ Ա՛հ, Ընտուած չընէ։ Նա քեզի երես դարձուցի, զքեզ կորուսի, ու՛ր իմ ծայրագոյն բարիս, կը յաւիմ բոլոր սրտանց այս լրածներուս վրայ, երանի թէ հաղար անգամ մեռած ը լլայի քան թէ քեզի դէմ երես դարձընէի։ Նա զքեզ կորուսի, բայց մարգարէդ կը ծանուցանէ ինձի թէ բարերար է Ընտուած համբերողներուն վրայ, և ու՛ր որ վինդը կը փնտռէ նէ կը գտնէ։ Նթէ առաջ ես քեզմէ կը փախչէի, ու՛ր իշխան և թագաւոր սրտի իմոյ, հիմայ զքեզ կ'ուզեմ, և քեզմէ՛ ի զատ ուրիշ բան չեմ փնտռեր։ Կը սիրեմ զքեզ բոլոր սրտով,

ընդունէ զնա և մի անարժան համարիր սի-
րելի ըլլալու այն սրտին որ ատեն մը գքեզ
անարգեց : Ուստ ինձի առնել զկամս քո ,
ուստ ինձի քու հաճոյքդ կատարել , զոր
ամէն կերպով կ'ուզեմ ընել : Ա՛վ փրկիչ
իմ Յիսուս , փրկէ այս հոգիս՝ որուն հա-
մար արիւնդ թափեցիր և կեանքդ տուիր .
և զնա փրկելդ ըլլայ ինձի շնորհք տալդ որ
միշտ գքեզ սիրեմ հոս ալ անդին ալ : Ա-
պէս կը յուսամ քու արդիւնքներովդ . և
այսպէս կը յուսամ քու բարեխօսութեամբդ,
ախրամայր կոյս :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Հարկաւոր բան , մէկ հատիկ բան , այն-
պիսի բան՝ որուն եսքէն ձար չի կրնար
ըլլալ : Սբոյն Ագբերիոսի ըսածին պէս
ամէն մոռալանքէն վեր է յաւիտենից փըր-
կութեան բանը չհոգալը : Ուրիշ ամէն սը-
խալանաց ձար մը կրնայ ըլլալ . թէ որ
մէկը իր հագուստը կորսընցնէ , ուրիշ
ձամբով մը կրնայ ձեռք բերել . թէ որ
մէկը իր աստիճանը կորսընցնէ , ձար կ'ըլ-
լայ նորէն ձեռք բերելու . նոյն խակ թէ
որ մէկը կեանքը կորսընցնէ՝ բայց փըր-

կուելու ըլլայ, ամէն բան տեղը կ'երթայ: Բայց մէկն որ դատապարտուելու է, ալ ձար ձարակ չի կայ, մէկ անգամ կ'ըլլայ մեռնիլ. հոգին մէյմը կորսուելու է, յաւիտեան կորսուած է. մէկ անգամ կորսուիլը՝ յաւիտեան կորսուիլ է: Ուրիշ բան չի մնար, բայց եթէ յաւիտեան լալ ողբալ խենթերու հետ՝ ի գժոխս, ուր է ամենէն մեծ հոգետանջ պատիժը՝ գիտնալ թէ երկնից համար ընտրուած է երկնից թշուառութեանցը դեղ մը ընելու ատենը: Անարգարէին ըսածին պէս հունձքերն անցան, ամառն անցաւ, և մենք չի փրկուեցանք[1]: Հարցուր աշխարհքիս այն խմաստնոց որ հիմայ այն կրակի փոսին մէջն են, հարցուր թէ հիմայ ինչ խելքի վրայ են, գոհ են որ երկրիս վրայ բաղդ շիներ են, ստակ ունեցեր են, երբոր հիմայ յաւիտենից բանտը կապուած են: Ականջ դիր, ինչպէս կու լան ու կ'ըսեն, ուրեմն մոլորեցանք: Բայց ինչ բանի կու գայ հիմայ երկնից ըրած խենթութիւնը ու մոլորութիւնը ձանչնալնին՝ երբոր ալ ձար չի կայ յաւիտենական դատապարտութենէ խալսուելու գտնելու: Ինչ ցաւ կ'ըլլայ երբ

1 Անցաւ հունձք, անց ամառն, և մեք ոչ փրկեցաք: Երեմ. Ը. 20:

կրկնա փոյ այն մարդուն, որ երբոր քին ծախքով կրնար Ձար մը ընել, որ իր ապատը չի կործանի, հապը մէկ ու մը տեսնայ որ փլեր ընկեր է, ու իր անհոգութեանը վրայ ան առնին անդրադառնայ որ ալ Ձար ընել չը լար:

Ասիս է դատապարտելոյ աւելի մեծ յաւը՝ մտածել թէ հոգինին կորուսին, և իրենց յանցանացն համար դատապարտեցան: Ըսպասանութեանդ առնն, ով Խրայէլ, կ'ըսէ Աստուած, ոմ է որ օգնէ պիտի քեզի՝: Սրբուհին Թերեզա կ'ըսէր թէ երբոր մէկը իր անհոգութեամբը լաւ մը, մտնի մը, կամ չնչին բան մը կորսընցընէ՝ հանդիստ չը լար, չուտեր չի քնանար. Հապա ինչ սոսկալի ցաւ կ'ըլլայ դատապարտեալ անձին մը՝ դժոխք իջած վայրկեանը, երբոր տեսնայ զինքը այն տանջանաց բանտին մէջ գտնուած, և քանի որ կը մտածէ թէ յաւիտեան Ձար Ձարակ չկայ ազատելու: Այն առն պիտի ըսէ, վայ գլխուս որ ես ինքիմէս հոգիս կորուսի, ապաշխարելիքն ալ զԱստուած ալ կորուսի յաւիտեան:

Մէկը թէ որ ըսէ թէ ես այս մեղքս

1 Ըսպասանութեան քեզ Խրայէլ ով կայ որ օգնէյ քեզ: Ովսէ. ԺԳ. 8:

ընելով ինչու սիրտ դատապարտեմ, կըր-
նայ ըլլալ որ այնպէս ալ փրկուիմ. անան-
կին ըսելու է. Թէ կրնայ ալ ըլլալ որ դատա-
պարտուիս, և մանաւանդ դիւրաւ դատա-
պարտուիս, վասն զի սուրբ գիրքը դատա-
պարտութիւն կը սպասէ մատնիչներուն,
խստասիրտ եղողներուն, ինչպէս որ դու ալ,
այս բանիս մէջ այնպէս ես. վայ ձեզի ա-
պտաւոր որդիք, կ'ըսէ Աստուած[1]: Եւ-
րեմն խակ այդ մեղքովդ որ կը գործես՝ մեծ վը-
տանգի ու տարակուսի մէջ չես դներ քու
յաւիտենական փրկութիւդ, և խելք է ար-
դեօք զքեզ այսպիսի վտանգի մէջ ձգելդ: Ա-
կերևանէն ըսածին պէս՝ բանը մէկ տան մը,
այգիի մը, կամ աստիճանի մը համար չէ,
հապա՝ քու յաւիտենական տանջանս ինկնա-
լու վրայ է. յաւիտենից արքայութիւնը կոր-
սընցնելու վրայ է, և այսպիսի մեծ բանի
մը համար ինչպէս կրնաս ըսել Թէ դուք
կրնայ ըլլալ որ փրկուիմ:

Կ'ըսես Թէ ոմն գիտէ դուք չեմ դատա-
պարտուիր, յուսամ՝ որ եւրքը Աստուած ինծի
կրնարէ, բայց ԵՒրքը. երբոր արդէն դու զքեզ
դժոխք դատապարտած ըլլաս նէ: Ո՛վ խե-

[1] Վայ ձեզ որդիք ապստամբք: Եսա. Լ. 1:

լայի, դու զքեզ խորունկ հոլի մը մէջ կը ձգէիր, ըսելով թէ գուցէ չեմ մեռնիր. չէ կ'ըսես, չէի ձգեր։ Հապա ինչպէս կրնաս քու յաւիտենական փրկութիդ կոթընցընել այսպիսի խախուտ յուսոյ մը վրայ, ըսելով գուցէ, ուր գիտէ։ Ա՜հ, որչափ մարդիկ այդ անիծած յուսով դատապարտուած են։ Ըես գիտեր որ խստասիրտ եղող մեղաւորաց յոյսը յոյս չէ, հապա խաբէութիւն և յանդգնութիւն է, որ զՍտուած ոչ երէ՛ի գութ կը շարժէ, այլ՛ի մեծագոյն բարկութի։ Ճէ որ հիմայ կ'ըսես վստահութի չունիմ դէմ կենալու փորձութեանց և կրից՝ որ վրադ տիրեր են, ինչպէս եղբը դէմ պիտի դնես, երբոր ոյժդ երթալով կը նուաղի մեղաց սովորութեամբդ։ Ոմանք զի այն ատեն մէկ կողմանէ Հոգիդ աւելի կը կորսնայ ու կը խստանայ չարութեամբ, և մէկալ կողմանէ Ստուծոյ օգնականութիը կը պակսի։ Ի՞նչ կը կարծես, յոյս ունիս որ Ստուած քեզի լոյս և շնորհք եւեցընէ, երբոր դուն մեղքերդ այնչափ շատցուցեր ես։

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ փրկիչ իմ Յիսուս, յիշեցուր ինձի միշտ մահդ որ ինձի համար յանձն առիր, և անուշ սիրտ և ապաւինութիւն տուր ինձի: Կը վախնամ որ չըլլայ թէ մահուանս ատեն սատանան ջանայ զիս յուսահատութեան մէջ ձգել այնչափ գործած մեղքերուս համար. քանի անգամ խօսք տուի զքեզ չի վշտացընել քեզմէ այնչափ լոյս ունենալէս ետև, և վերջը նորէն դարձայ ու երես դարձուցի յոտով թողութեան: Արդէհետև դու զիս չի պատժեցիր, անոր համար ես քեզի դէմ անիրաւեցայ. ոչչափ ինձի ողորմեցար, ես այնչափ զքեզ անարգեցի. տուր ինձի փրկիչ իմ սաստիկ ցաւ իմ մեղքերուս վրայ՝ քանի որ այս կեանքէս չեմ բաժնուած: Կը ղղջամ կը ցաւիմ, ամէն ծայրագոյն բարի, ըրածներուս վրայ: Կը խոստանամ որ այս օրէս ետև հազար անգամ մեռնիմ քան թէ մէյ՛ալ զքեզ թողում. միայն թէ տուր ինձի ալ լսել առ Ա՛ստղա-ղենացին ըսածդ թէ թողեալ լինին քեզ մեղքդ, տալով ինձի սաստիկ ցաւ մը յանցանացս վրայ մահուանէս առաջ. չէ նէ կը վախնամ որ մահս ինձի շատ անհանգիստ և թը-

շուտ պիտի ըլլայ։ Ան վերջին մայրիկնաս, ան Յիսուս իմ, խնայէ ինծի, պիս երեսէդ մի ձպհր։ Ով որ մեղքերս չի լայած ու պինդ չի սիրած մեռնելու ըլլամ նէ, այն ատեն քու մէջդիդ և քու արիւնդ ինծի աւելի պիտի ատան քան թէ միխիթարանք և վստահութիւն. ուստի մնացած կեանքիս մէջ ինծի երկրաւոր միխիթարութիւն չեմ ուզեր, այլ ցաւ և սէր կը խնդրեմ։ Ով ինծի քաղցր փրկիչ իմ, այն սիրոյն համար որուն կեանքդ զոհեցիր ինծի համար Գողգոթա ելեանը վրայ։ Ա՛րիամ, մայր իմ, խնդրէ ինծի համար այս շնորհքները՝ միանգամայն և տարբ յարատևութիւն մինչև ի մահ։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԺԳ.

ԱՇԽԱՏԻՑ ՈՒՆԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

Լինիլ օգուտ է մարդուս թէ որ բոլոր աշխարհիս շահի ու իւրոյ փիլիսն կորուսցէ[1] :

ՄԱՄՈՆ ԱՒԱՆՋԻՒ

Ընթերցողս հին փիլիսոփաներէն մէկը ծոխով Համբայ բնիքը առեր հատաբակութիւն քաշելով՝ ամէն բանը կատարեցուց. բայց գաւառքն որ եղաւ նէ, որովհետև Համբաւատը մարդ էր իր գիտութեամբը, այն երկրի մարդիկը գինքը հոգացին, և ինչ որ կարօտանը էր նէ տուին իրեն։ Ասոնք

[1] Զի՞նչ օգտակի մարդ եթէ զաշխարհս ամենայն շահեսցի, և զանձն իւր տուժեսցէ : Մատթ. ԺԶ. 26 :

Մարդ մը գրեց իր հայրենիքը իր բարեկամներուն ըսաւ որ իրեն պէս այն բաները միայն Հոգան, որ նաւաբեկութեամբ ալ չեն կորսուիր: Ասոր պէս ալ մեզի անդիի աշխարհքէն մեր ազգականները և բարեկամները կ'իմացընեն որ այս կեանքիս մէջ այն բաները միայն հոգանք որ մահուամբ ալ չեն կորսուիր: Մահուան օրը սուրբ գրոց մէջ կ'ըսուի օր կորստեան. վասն զի ան օրը սիտի կորսուին այս աշխարհքիս ամէն բարիքը, փառք, պատիւ, հարստութիւն: Ուստի կ'ըսէ սուրբն Ամբրոսիոս թէ մերը չեն այն բաները՝ որ հետերնիս չենք կրնար տանիլ, առաքինութիւնը միայն հետերնիս կը մնայ:

Ուրեմն Քրիստոսի տեառն մերոյ ըսածին պէս ինչ օգուտ է մարդուս թէ որ բոլոր աշխարհքս ալ շահելու ըլլայ, որ մահուանատեն հոգին կորսընցընելով ամէն բան ալ սիտի կորսընցընէ: Վախես թէ այս աքանչելի սկիզբս որչափ աշխարհքիս կտրիճները առաւ վանքերը տարաւ փակեց, որչափ Ճգնաւորներով անապատները լեցուց, որչափ մարտիրոսներու կեանքերնին Քրիստոսի համար դնել տուաւ: Այս խօսքովս սուրբն Իգնատիոս Լոյոլեան շատ հոգիներ առ Աստուած որսաց, մանաւանդ այն գեղեցիկ

հոգին սրբոյն Ֆրանչիսկոսի Ասսեբեան, որ Փարիզ աշխարհի մեռածութենից մէջ զբաղեր էր։ Օր մը սուրբն Ինգնատիոս բսաւ ասոր. Ֆրանչիսկոս, մէյմը մնամնա որ աշխարհքս մատնիչ մըն է, կը խոստանայ ու չի կատարեր. բայց թէ և խոստացածը կատարելու ալ ըլլայ, դարձեալ չի կրնար քու սիրտդ գոհ ընել։ Գիտենք թէ գոհ կ'ընէ, բայց ուրչաւի պիտի դիմանայ այս երջանկութենդ, քու կեանքդ էւել կրնայ դիմանալ։ Հապա մեռնելու ատենդ ինչ պիտի տանիս հետդ 'ի յաւիտենական նութիւն։ Ըրդեօք հարուստ մարդ մը եղեր է որ իր հետը անդին ստակ կամ ծառայ տանի. թագաւոր մը եղեր է որ հետը Ֆրանչիսկոն մէկ թել մըն ալ տանի իր պատիւը ցուցընելու համար։ Ա՛յս խօսքերով Թողուց աշխարհքս սուրբն Ֆրանչիսկոս, սրբոյն Ինգնատիոսի ետևէն գնաց ու սուրբ եղաւ։ Սողոմոն կ'աղաղակէ այս աշխարհքիս ամէն բարեացը համար, Ունայնութիւն ունայնութենից. այն ալ ամէն բան փորձելէն ետև, ինչպէս որ ինքը կը վկայէ։ Արգարիտա կարմելական կոյսը, որ Հռոտուփոս երկրորդ կայսեր աղջիկն էր, կ'ըսէր թէ ինչ բանի կու գան թագաւորութիւնք մահուան ժամուն։ Ա՛յս ինչ

մեծ բան է. սուրբերը կը դողան երբոր իրենց յաւիտենից փրկութեան բանն որ կը մնածեն: Կը սարսափէր Հայրն Պօղոս Անթիերի, ու մեծ վախով կը հարցնէր իր խոստովանահօրը թէ ինչ կ'ըսես հայր սուտական, արդեօք ես կը փրկուիմ: Կը դողար սուրբն Ընդրէաս Ալելինեան, ու յորդ արցունք կը թափէր ըսելով արդեօք կը փրկուիմ: Այս մտմտուքով անհանգիստ կը տանջուէր սուրբն Լուիզի Պէրտրանտոյ, որ դիշերները վախով մահիճէն վեր կը ցատկէր ըսելով, հապա թէ դատապարտուիմ նէ: Ուրիշն մեղաւորներն որ դատապարտութեան որդիք են, ինչպէս քուն կ'ըլլան, կ'ուրախանան ու կը ծիծաղին:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂՏԱՆՔ

Գոհանամ զքէն, Յիսուս փրկիչ իմ, որ ինծի ձանչնալ կու տաս իմ խեղճութիւնս և իմ չարիքս, որ քեզի դէմ երես դարձուցեր եմ, որ ինձի համար արհուն ես թափեր, կիանըդ տուեր ես: Այսչափ կը վայլէր ինծի որ քեզի հետ վարուէի, քաւ լեցի. հապա թէ մահը հիմայ վրայ հասներ նէ, ինչ կը պատէի քուկս եթէ ոչ մեղք, խղճմտանքի խայթ, որ շատ անհանգիստ մեր-

նել կու տային ինձի: Ո՛վ փրկիչ իմ, կը խոստովանիմ որ դէշ ըրի, չարաչար սխալեցայ զքեզ Թողլով, ու ծայրագոյն բարիդ, աշխարհքի փուճ զբօսանքի համար. մնաղայ, կը զղջամ բոլոր սրտանց: Ես կը խընդրեմ՝ այն ցաւերուն համար որով խաչին վրայ մեռար, տուր ինձի իմ մեղքերուս վրայ առատիկ ցաւ մը, որ լալ ու ողբալ տայ ինձի մնացած կեանքիս մէջ այն անօրէնութեանցս վրայ որ քեզի դէմ ըրեր եմ: Ո՛հ Յիսուս փրկիչ իմ, ներէ ինձի, Թողը ինձի, և ես ալ կը խոստանամ մէյմ՝ալ զքեզ չի վշտացընել, հապա միշտ զքեզ սիրել: Իրաւ որ ես արժանի չեմ մէյմ՝ալ քու սիրոյդ, բայց դու ըսեր Թէ ով որ զիս սիրէ ես ալ զինքը կը սիրեմ[1]: Ընդ ես կը սիրեմ զքեզ, դու ալ զիս սիրէ կ՝աղաչեմ. չեմ ուզեր զիս մէյմ՝ալ քեզի հետ աւրուած տեսնալ, ես կը հրաժարիմ յամենայն մեծութեանց, աշխարհքիս հաճոյքներէն, միայն Թէ դու զիս սիրես: Այդ երկնաւոր Վառուած իմ, ըսէ ինձի վառն սիրելոյդ Յիսուսի Քրիստոսի օծելոյդ քոյ, որ և բարեխոս իսկ է ինձի համար, որ զիս քու սրտիդ չիմանաս:

1 Ես որ զիւն սիրեն՝ սիրեմ: Առակ. Ը. 17:

Խղճմտանքն զիս քեզի կը նուիրեմ, քեզի կը յանձնեմ հոգիս ալ, մարմինս ալ, կամքս ալ, ազատութիւնս ալ. ընկալ զիս և մի մերժեր, ինչպէս որ արժանի եմ, որովհետև այսչափ անգամ ես մերժեր եմ քու բարեկամութիւդ։ Մի ընկճուր զիս տէր յերես սաց քոց։ Սուրբ կոյս մայր իմ Մարիամ, աղաչէ զՅիսուս ինձի համար. քու բարեխնամութեանդ բոլորովին ապաւինած եմ։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Կշիռք անիրաւութե՛ի ձեռս Քանանու[1]. բարիքը պէտք է Աստուծոյ կշիռքովը կշռել, չէ թէ աշխարհքիս կշիռքով որ խաբեպայ է։ Աշխարհքիս բարիքը շատ խեղճ բաներ են, որ զմարդ չեն կշտացըներ, ու շուտով կ՚անցնին կ՚երթան։ Յոբայ ըսածին պէս թէ իմ կեանքս թեթեւագոյն է քան զստուերանալ, փախաւ ու չերեւեցաւ[2]։ Ընանկ կը վազէ կ՚երթայ կեանքերնիս ալ, բոլոր աշ-

1 Ովս. ժԲ. 7։

2 Իմ կեանք թեթեւագոյն են քան զստուերանալ, փախեան և ոչ երեւեցան։ Ցովբ. Թ. 25։

խարհքիս հաճոյքն ալ որ եսը բան մը չի ուզար, ինչպէս որ նաւը անցնելէն ետև հետքն ալ չի մնար[1]։ Հարցնենք այն հարուստներուն, գրականներուն, իշխանաց, մագաւորաց, կայսերաց, որ հիմայ յաւիտենականութեան մէջն են, իրենց փառքէն, փառկութենէն, մեծութենէն որ երկրիս վրայ վայելեցին քանիերնին ինչ կայ։ Ամէնքը մէկ բերան կ՚ըսեն ոչինչ, ոչինչ։ Ո՛վ մարդ, կ՚ըսէ սուրբն Օգոստինոս, հոս ունեցածիդ կը նայիս, ինչ ալիտի տանիս հետդ այն նայէ։ Դու կը նայիս միայն՝ թէ ինչ առնի այն հարուստ մարդը, մէյմ՚ալ նայէ թէ ինչ կը տանի հետը, մեռածին պէս ինչ կը մնայ, բայց եթէ հոտած դիակ մը, հետն ալ անպիտան քարջ մը որ մէկտեղ փտի։ Աշխարհքիս մեծամեծներն որ կը մեռնին՝ հազիւ մէկ քանի օր կը յիշուին, քիչ մը ատենէն վրանին խօսող ալ չի մնար, և այնպէս յիշատակնին կը կորսուի։ Ասպա թէ որ այն ողորմելիները ժամանակ երթան հոն ինչ կ՚ընեն, ինչ կ՚ըսեն. ինչ ալիտի ընեն, կոյր քան կ՚ողբան՝ ը-

[1] Իբրև զնաւ ահեալ՚ի ջուրց կոծաւակելոց, զոլոյ իբրև անցանիցէ՝ ոչ գոյ գհետս նորին գտանել։ Իմաստ. Ե. 10։

սելով [illegible] ինչ շահ եղաւ հպարտութէն, և ինչ օգուտ լրաւ մեզ ամբարտաւանութեան մե ծութիւնը՝. անցան այն ամէնը իբրև ըս տուեր. ուրիշ ինչ բան մնաց, եթէ ոչ լաց, ողբ, պատիժ, և յաւիտենական յաւի տենական:

Որովք աշխարհիս այսորիկ իմաստնա գոյն են քան զորդիս լուսոյ յազգս իւ րեանց և իրենց երկրաւոր բաներուն մէջ: Ա՛ն յիրաւի, ինչ աշխատանք չեն ըներ որ այն աստիճանին հասնին, որ սա կամ՝ նա բանը ձեռք ձգեն: Ինչ հոգ չեն տանիր մարմնոյ առողջութիւնին պահելու համար, ամենէն ապահով միջոցները կ՝ ընտրեն, վարպետ բժիշկ, աղէկ դեղեր, աղէկ օդ: Իսկ հոգւոյ համար այսպէս անհոգ են: Տարակոյս չի կայ որ առողջութիւն ըսածդ ալ, աստիճան ըսածդ ալ, ստակն ալ, հարստութիւն ալ՝ մէկ օր մը պիտի վերջանան. իսկ հոգին, յաւիտենականութիւնը անվերջ անվախճան են: Սորին Օգոստինոս կ՝ ը սէ [illegible] ոչինչ մեծ բան կը գտնեն մարդիկ իրենց սիրած ախտաւոր բաներուն հա

՝ Ինչ շահ եղև մեզ հպարտութէն, և ինչ մեծութիւն ամբարտաւանութեան [illegible] մեզ նպաստաւոր: Իմաստ. Ե. 8:

մար։ Վիճակագիրը, գոլ աստղակը, մար-
մինաչարը, իրենց չար դիտաւորութեանցը
հասնելու համար լինչ չեն քաշեր։ Ասկ հոգ-
ւոյն համար մի բան մըն ալ քաշել չեն ու-
զեր։ Ա՛հ աէր, այն հրապը որ մահաւան
առնեը կը վառեն, այն ժամանակը կ՚ըսեմ
չքնաղութիւնը կը հանչցուի, ու այն ժա-
մուն աշխարհաւէրը կը խոստանային իրենց
խելագարութիւնը։ Ա՛յն առեն ամէն մարդ
կ՚ըսէ. ահա մի ամէն բանէն առ կեցած ըլ-
լայի, ու աւերը եղած ըլլայի։ Լեռն Ժ.Ա.
քահանայապետը մեռնելու առեն կ՚ըսէր
մի ալ աւելի լաւ էր իմ վանքիս դռնա-
պանը ըլլայի, քան մի պապ։ Կոյնպէս
Պետիոս Գ. մեռնելու առեն կ՚ըսէր մի մը
լաւագոյն էր որ վանքիս խոհանոցը կենայի
ու ամանները լուայի։ Փիլիպպոս Ե. Սալա-
նիոյ Թագաւորը մեռնելու մօտ կանչեց իր
որդին ու մէկդի ձգելով Թագաւորական
հագուստը բացաւ ցցուց իր կուրծքը որ
որդիքը կրծեր էին և բաւ տղուն. Թագա-
ւորացու իշխան, զաւակս, նայէ ինչպէս
կ՚ը լայ մեռնիլը, և ինչպէս կը վերջանան
աշխարհիս մեծութիւնները։ Ու սիրտ
հատցնելով ըսել. ահա մի մէկ աշխատու-
ւոր եղբայր մը ըլլայի կրծնի մը մէջ, քան
մի մեծհնձան Թագաւոր։ Ու վերն չատ

նով փայտէ խաչ մը կախել տուաւ ու իր մահուան բաները կարդաւորեց և դարձաւ տղուն ըսաւ թէ ուզեցի, որպեսզի, որ դուռ ալ այս բաներուս ներկայ ըլլաս, որպէս զի տեսնաս թէ աշխարհքս մահուան առնեն ինչպէս կը վարուի Թագաւորայ հետն ալ. այնպէս որ անոնց մահն ալ հաւասար է յետին աղքատի մը մահուանը: Վերջապէս՝ ամէ որ աղէկ կ'ապրի աղէկ տեղ ունի Ընտուծոյ քովն ալ: Ոյն այս որդին ալ, որ Փիլիպպոս Գ. ըսուեցաւ, իր մեռնելուատեն, որ 43 տարուան էր, ըսաւ իր հպատակներուն՝ թէ իմ Թաղմանս վրայ դամբանական խօսելու առնեն ուրիշ նիւթ մի առնէք, բայց միայն այս տեսարանս որ կը տեսնէք: Ըսէք թէ Թագաւոր ըլլալը մահուան առնեն ուրիշ բանի չի գար բայց եթէ աւելի տագնապ բերելու. և հառաչելով մը ըսաւ. երանի թէ Թագաւոր եղած չըլլայի, հապա մէկ անապատի մը մէջ Ընտուծոյ ծառայելով ապրած ըլլայի. վասն զի հիմայ մեծ յուսով կ'երթայի Քրիստոսի առեանը յանդիման ըլլալու, և դատապարտութենէ այլևս չէի վախնար: Բայց այդ փափաքները մահուան առնելը ինչ օգուտ ունին, եթէ ոչ աւելի տագնապ և յուսահատութիւն բերե-

լու անոր վրայ որ իր կեանքին մէջ վա-
տուած չէ սիրեր։ Անոր համար սրբու-
հին Թերեզա կ'ըսէր թէ բանի տեղ պէտք
չէ սեպել որ բանն որ մարդու կեանքին հետ
կ'անցնի. իսկապոյն կեանքն է այնպէս ապ-
րիլ որ եղբէն մահուանէ վախ չունենալ։
Ուստի թէ որ կ'ուզենք տեսնել թէ ինչ
են երկրաւոր բարութիւնները՝ մէյմը նայինք
մահուան մահճին մէջ եղողին, ու ետքը
ըսենք թէ պատիւն ալ, զբօսանքն ալ, հարս-
տութիւնն ալ մէկ օր մը կը վերջանան.
ուրեմն պէտք է նայիլ որ սուրբ ըլլանք,
և այն բարիքներուն միայն հարբտանանք որ
հետերնիս պիտի տանինք, և անոնցմով
գոհ պիտի ըլլանք յաւիտեան։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛հ փրկիչ իմ, դու այնչափ չարչարանք
և անարգանք քաշեցիր իմ սիրոյս համար,
իսկ ես այնչափ սիրեցի երկրիս հաճոյքը,
ծուխն ու մուխը որ ինչուան այս ունայ-
նութեանցս համար շատ անգամ քու շը-
նորհքդ ոտքի տակ առի։ Այլ եղբոր ես
գթող կ'անարգէի, դու զանոց չըրիր քուխ
մօտենալու, հիմայ ես առաւել չեմ վախ-

նար որ դիս վտընտես, հիմայ որ զքեզ կը փնտռեմ և կը սիրեմ բոլորով սրտիս, և շատ կը ցաւիմ զքեզ դառնացրնելուս համար: Ուստուած սրտի իմոյ, այս օրէս ընկլսեալ քեզի միշտ մը տալ ան չեմ ուզեր, ուր չատի ալ փոքր ըլլայ. Ձանչցուր ինձի լմէ այս բանս թէ այն բանը քեզի անհաճոյ է, ես ալ չեմ ուզեր զայն ընել: Գիտցուր ինձի թէ քեզի հաճոյանալու համար ինչ ուժտք է ընեմ, ես պատրաստ եմ զայն ընելու: Կ'ուզիմ ստուգապէս սիրել զքեզ: Ամրոյ յանձն կ'առնեմ, տէր, ամենայն ցաւ, ամենայն խաչ, որ քու ձեռքէդ կու գայ. տուր ինձի ուժտք եղած համակերպութիւնը: Ուստ կիզեա, աստ կտրեա, հոս զիս պատժէ, որպէս զի անդին կարենամ յաւիտեան զքեզ սիրել: Ա՛րիամ, մայր իմ, զիս քեզի կը յանձնեմ, անդադար բարեխոսէ աս Յիսուս ինձի համար:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Ժամանակը կարճ է, որունք որ զաշխատարհս կը վարեն, որպէս թէ չեն վայելեր, վասն զի աշխատարհքիս վայելչութիւնն անցեր է[1]: Ինչ բան է մեր կեանքը այս աշխատարհքիս վրայ, եթէ ոչ տեսարան մը որ կ՚անցնի ու շուտով կը վերջանայ: Ուստի վայելչութիւն աշխարհի ըսածնիս՝ տեսարան մը, ապարուած մըն է. ինչպէս Պուռնեվիոս Ա. ըսթիտէ կ՚ըսէ թէ աշխարհքս տեսարանի մը կը նմանի, ազգ երթայ և ազգ գայ: Ո՛վ որ թագաւոր կը ձեւանայ, իր ծիրանին հետը չի տանիր: Հարցուր գեղի մը կամ տան մը թէ քանի տէր փոխեր է: Տեսարանը լմննցածին պէս ալ թագաւորը թագաւոր չէ, իշխանն ալ իշխան չէ. հիմայ դու տէր ես այն գեղին կամ պալա-

1 Ժամանակս կարճեալ է... ու վաղեն զաշխարհս, որպէս թէ չվայելեցեն. զի անցեալ է վայելչութիւն աշխարհիս այսոսիկ: ա. Կորն. Ը. 29 և 31:

տէն , բայց մահէ որ կու գայ՝ ուրիշները տէր կ'ըլլան :

Ա՛էկ ժամուան չարիքը ամէն բարեկեցուի մոռցընել կու տայ կ'ըսէ Սիրաք [1] : Ա՛ա հուան տխուր ժամը աշխարհքիս բոլոր մեծութիւնները , փափկութիւնները , փառքն ու պատիւը մոռցընել կու տայ : Կազիմիր Լեհաց թագաւորը որ օր մը իր մեծամեծացը հետ սեղան նստեր էր բերանը խմելու բան մը մօտեցուցած ատեն մեռաւ . այսպէս իրեն համար խաղին տեսարանը վերջացաւ : Կելտս կայսրը իր ընտրութեան հօթներորդ օրը սպաննուեցաւ , այսպէս իրեն ալ տեսարանը ասանկ լմընցաւ : Վ՛լատիսլաւ Պոհեմիոյ թագաւորը՝ տասնը ութը տարուան կտրիճ երբոր ամենայն փառաւորութեամբ կը պատրաստուէր Իրանսայու թագաւորին աղջիկը հարս առնելու՝ յանկարծ առաւօտ մը ցաւէ բռնուեցաւ ու մեռաւ . ուստի շուտով սուրհանդակները վազեցին իմացուցին եկող հարսին որ ետ դառնայ , վասն զի Վ՛լատիսլաւի վարագոյրն ալ դոցուեցաւ ու տեսարանն ալ լմընցաւ : Աշխարհքիս ունայնութեան այս մտածութիւնը

1 Չարիք մեռոյ ժամու մոռացուին առնէ բարեկեցութեան : Սիր . ԺԱ . 29 :

սուրբ լուսաւորիչիսկոս Պարձեանը. որ ինչպէս ալ առաջ յիշեցինք, երբոր տեսաւ Իզապէլա կայսրուհին մեռած այնչափ մեծութեանց մէջ՝ ծաղկեալ հասակով, առաջադրեց վինքը բոլոր Աստուծոյ տալ ըսելով. ուրեմն այսպէս կը վերջանան եղեր աշխարհքիս մեծութիւնները. ուստի ես այս օրէս ետև կ'ուզեմ այնպիսի տիրոջ մը ծառայել որ չի կարենայ քնաւ մեռնիլ:

"Այնինք այնպէս ապրիլ՝ որ մահուան առեն չի լսենք աւետարանին այն յանդիմանութիւնը թէ անիւսո թէ որ այս գիշեր հոգիդ քեզմէ առնելու ըլլան նէ, պատրաստած ներդ ումմ պիտի ըլլան[1]: Ուստի կ'ըսէ սուրբն Պ. Ղուկաս թէ նոյնպէս ով որ իրեն անձին համար կը գանձէ՝ Աստուծով չի հարստանար[2]: Նոյ վերջէն ալ կ'ըսէ թէ ջանացէք երկինքը ձեզի գանձ ժողվելու ուր ոչ ցեցը և ոչ ուտիճը կրնան ապականել[3]: Ջա-

1 Անմիտ այսմ գիշերի զհոգիդ ի քէն ի քաց պահանջիցեն, և զոր պատրաստեցեր ումմ լինիցին: Ղուկ. ԺԲ. 20:

2 Նոյնպէս և որ գանձէ անձին, և ոչ յԱստուած մեծանայցէ: Անդ:

3 Գանձեցէք ձեզ գանձս յերկինս, ուր

նանք Աստուծոյ սիրոյն մեծ գանձը ձեռք ձգել, չէ նէ սուրբ Օգոստինոսին բանծին պէս ինչ ունի հարուստ ըսուած մարդը, թէ որ սէր չունի նէ. ինչ չունի ալքատը, թէ որ սէր ունին նէ: Ուրկէն որ ամէն փարիսեցութիւն ունենայ ու զԱստուած չունենայ, անանկը աշխարհքիս ամենէն խոքի աղքատն է. իսկ աղքատը որ զԱստուած ունի՝ ամէն բան ունի: Անկարելի է որ զԱստուած ունի բայց երէք աստուածասէրը. որ կայ՝ ի սէրն՝ բնակիլ է, Աստուած, և Աստուած՝ ի նմա բնակի է, կ'ըսէ սիրոյն աշակերտը[1]:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ան Աստուած իմ, չեմ ուզեր որ մէյմ՚ալ սասանան իմ հոգւոյս վրայ սէրութիւն ունենայ. կ'ուզեմ որ դու միայն ըլլաս իմ իշխանս և Թագաւորս. ես ամէն բան կը Թողում քու հնարքդ վատրկելու համար. քու հնարքդ ինծի աւելի մեծ է,

---

աչ ցեց, և ոչ ուսիմ ապականեն: Առաջ. Ջ. 20:

1 ա. Յովհ. Դ. 16:

.քան բիւր պատկ և բիւր թագաւորութիւն: Ու
զիմ ունիմ սիրելու՝ եթէ ոչ զքեզ անհուն
սիրելիս, անհուն բարի, գեղեցկութիւն, բա-
րութիւն, սէր անբաւելի: Սկիզբ առաջ ես զքեզ
մկրտի թողութիւն ապաշաւոց սիրոյն Հաւմար.
այս բանս՝ է և միշտ պիտի ըլլայ ինձի
մեծ յաւ, որ սիրաս թաւիանայէ, զքեզ
վշտացընելուս Հաւմար, որ ինս այնչափ սի-
րեցիր: Հայց երբոր դուն, Աստուած իմ,
կապեցիր ինս այնչափ շնորհքներով, կը
յուսամ որ ինչ՞ պէս զքեզ սիրելէն զուրկ
չեմ ձնար: Աւ, կ՚ապաչեմ, ինձ տէր իմ,
իմ բոլոր կամքս և իմ ամէն բանս, և ինչ
որ կ՚ուզես ըլլ՝ ինձի: Ծէ որ առաջ
տանկուվայ եղայ ինձի դէմ եկած բա-
ներուն Հաւմար, ներէ, ասկէց ետև չեմ
ուզեր այլ դանդատիլ, տէր իմ, քու կամ-
քիդ ենթարկեանցդ դէմ. գիտեմ որ բոլորն
ալ սուրբ են և իմ բարւոյս Հաւմար են:
Աստուած իմ, ինչ որ քեզի Հաճոյ է ըրէ
ինս, խօսք կու տամ որ միշտ գոհ կ՚ըլլամ,
և միշտ շնորհակալ կ՚ըլլամ: Տուր որ ըզ-
քեզ սիրեմ, այլ ուրիշ բան չեմ ուզեր:
Ի՞նչ են անցաւոր բարիքը, ինչ են փառք
պատիւը, ինչ է աշխարհքս. իմ ստեղծողս
կ՚ուզեմ, զքեզ կ՚ուզեմ Աստուած իմ:
Ներանձն ես, այլ սուրբ կոյս Մարիամ,

ու աշխատէքիս միայ ուրիշ բան չսիրեցիր. բայց ի Յիսուծոյ. զնորհք ան ինձի համար՝ ու զոնէ ճեռացած կեանքիս մէջ քեզի հետևիմ։ Ի քեզ եմ ապաւինեալ տէր թուհի։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԺԴ.

ԱՑՍ ԿԵԱՆՔՍ ԴԷՊ Ի ՅԱՒԻՏԵՆԱ-ԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՄԸՆ Է

Գնաց մարդ իր յաւիտենական տունը[1]:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Տեսանելով որ այս երկրիս վրայ այնչափ չար մարդիկ յաջողութեամբ կ'ապրին, և այնչափ արդար մարդիկ ընդ հակառակն նեղութեամբ կ'ապրին, հեթանոսք ալ բնական լուսով հասկըցան այս ճշմարտութիւնս թէ երբոր Աստուած կայ, և Աստուած արդար է, պէտք է որ ուրիշ կեանք մ'ալ ըլլայ, ուր ամբարիշտք պատժուին, և

[1] Գնաց մարդ 'ի տուն իւր յաւիտենից: ժողով. ԺԲ. 5:

բալնները վարձատրին։ Ամէն այն բանն որ հեշտանոսք բնական լուսով միայն ըսին, մեք քրիստոնեայքս հաւատքով կը խոստովանինք՝ թէ ոչ եթէ քաղաք ունինք որ հոս մնայ ապիտի, այլ հանդերձեալը կը խնդրենք [1]։ Այս երկիրս մեր հայրենիքը չէ, հապա անցնելու տեղ մը նէ, ուսկից քիչ մը առնէն պէտք է որ անցնինք մեր յաւիտենական տունը երթանք. գնայ մարդ իր յաւիտենական տունը։ Ինանկ է նէ, ով սիրելի ընթերցող, այն տունն որ հիմայ դուն նստեր ես, քու տունդ չէ. հիւրանոց մըն է, ուսկից քիչ առնէն, և մոքէդ չանցած ժամանակը պէտք որ ելլես երթաս։ Գիտցիր որ երբոր մահդ հասնի, քու առնէն սիրականներդ ալ պիտի տանէն վրընտել կընային։ Այն առնուր կ'ըլլայ քու ատյդ տունդ։ Ամրիոյդ տունը պիտի ըլլայ մկի փոս մը ինչուան դատաստանին օրը, իսկ հոգիդ պէտք է որ երթայ՝ ի տունն յաւիտենից, կամ յարքայութիւն և կամ՝ ի դժոխս։ Ուստի կ'ըսէ թեզի տուրն Օգոստինոս թէ հիւր ես,

1 Քանզի ոչ եթէ ունիմք քաղաք որ առնէն մնալոց եղէ, այլ զհանդերձեալն խնդրեմք։ Եբր. ժԳ. 14։

օտարական ես, կ'անցնիս կ'երթաս. խնդիր պիտի ըլլար այն պանդուխտ օտարականը որ մէկ երկրէ մը անցնելու առնէր, ուզենար ծախել հոն իր բոլոր ունեցածը չունեցածը որ գեղ մը կամ տուն մը գնէ. զոր քանի մը օրէն հոն պիտի թողու երթայ: Ա՛սմոա, կ'ըսէ սուրբ վարդապետը, որ աս աշխարհիքիս վրայ կեցած ես ձամբորդի պէս, անցաւորի պէս, մի կապիր սիրտդ բանի մը, տես ու անցիր գնա, չանաչ մէկ աղէկ տուն մը գտնալ, ուր միշտ պիտի բնակիս:

Ճէ որ գիտէ փրկիս նէ, երանի՛ քեզի. ո՛հ ինչ գիտցիկ տուն է արքայութիւնը. բոլոր փառաւոր արքունիք թագաւորաց աշխարհի, բոլոր անոնց հարուստ պալատները՝ անոնք մէն ալ չեն արքայութեան քաղաքին առջևը, որ միայն կրնայ բուսիլ քաղաք կատարեալ վայելչութեամբ, քաղաք թագաւորին մեծի, քաղաք Աստուծոյ կենդանւոյ: Հոն կ'ունենաս ամէն բան ուզածէդ աւելի, ընկերութեամբ սրբոց, սուրբ Աստուածածնի և Քրիստոսի Յիսուսի փրկչին բոլորիդ, առանց մէկ բանէ մը վախնալու. մէկ խօսքով, կ'ըլլաս բոլոր ուզածներուդ ոլիկանոսի մը մէջ, և այն պիսի ուրախութեան մէջ որ յաւիտեան

կը դիմանայ։ Եւ այս ուրախութիւնս ա-
նանկ մեծ պիտոր ըլլայ՝ որ բոլոր յաւի-
տենականութեան մէջ ամէն օր քեզի նոր
պիտի երևնայ։ Ասոր ներհակ թէ որ դա-
տապարտուիս նէ, վայ խեղճ ողորմելի. կ'ըն-
կըղիս մէկ կրակի և տանջանայ ծովի մը
մէջ, յուսահատ, ամենէն երեսէ ձգած, և
առանց Աստուծոյ։ Ան ալ ոչխարի ատեն,
հարիւրներ, հազարներ անցնելին նէ տարինե-
րը՝ կը վերջանայ կարծես քու պատիժդ.
բնչ կ'ըսեմ վերջանալ, հարիւրաւոր հա-
զարաւոր միլիոններով տարիները և դարերը
կ'անցնին, քու դժոխքդ դեռ միշտ նորէն
կը սկսի։ Բնչ պիտի ըլլայ հազար տա-
րին յաւիտենականութեան առջև, երեկուան
օրուան պէս է որ անցաւ [1]։ Հիմայ կ'ու-
զես իմանալ թէ ուր պիտի ըլլայ քու
տունդ յաւիտեանս յաւիտենից։ Ան պի-
տի ըլլայ՝ ուր որ դու զքեզ արժանի կ'ը-
նես, և դու քեզմէ կ'ընտրես քու գործ-
քերովդ։

1 Հազար ամ յաչս տեառն որպէս օր
երեկի զի էանց։ Սաղմ. ՁԹ. 4։

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ալբեմն տէր, ահա իմ վարձքովս արժանի եղած տունս դժոխքն է, ւայց ինծի. ուր որ առաջի մեղքս ընելէն ետև քու երեսէդ պիտի ինկնայի, առանց յոյս ունենալու մէյ՛ալ զքեզ սիրելու: Օրհնեալ է յաւիտեան քու ողորմութիւնդ, որով ինծի երկայնամիտ եղար, և առեն տուիր ձար ընելու իմ չարեացս. օրհնեալ է արիւն փրկչին իմոյ, որ այս ողորմութիւնս ինծի համար ընել տուաւ: Ո՛ տէր, քաւ լեցի որ մէյ՛ալ չարաչար դործածեմ քու համբերութիւնդ: Կը զղջամ այն չարեացս վրայ որովք զքեզ դառնացուցի, ոչ այնչափ դժոխքի արժանի ըլլալուս համար, որչափ քու անբաւ բարութիւնդ ոտքի տակ առնելուս համար: Քաւ լեցի մէյ՛ալ ատ բանը ընել. աւելի մեռնիլ կ՛ուզեմ, քան թէ զքեզ վշտացընել: Ո՛վ ծայրագոյն բարի, թէ որ հիմայ դժոխքը գտնուէի, ոչ ես կրնայի մէյ՛ալ զքեզ սիրել, և ոչ դուն կրնայիր մէյ՛ալ զիս սիրել: Ընդ կը սիրեմ զքեզ և կ՛ուզեմ որ քեզի ալ սիրելի ըլլամ: Իրաւ որ ես արժանի չեմ աս բանիս, բայց արժանի է փրկիչն իմ Յի-

առա Քրիստոս, որ զինքը քեզի պատարագեց խունկի հոտ։ Ամպա, հայր երկնաւոր, վառն սիրոյ վառծնիդ, տուր ինծի շնորհք գքեզ սիրելու միշտ, և քեզի սիրելի ը ըլլալու։ Կը սիրեմ զքե՛զ, ով հայր իմ, որ ինծի համար քու որդիդ տուիր։ Կը սիրեմ գքեզ որդիդ Յոսուածդ, որ ինծի համար մեռաւ։ Կը սիրեմ գքեզ մայր Քիստոսի, որ քու բարեխոսութեամբդ առիր ինծի համար ժամանակ ապաշխարութեան։ Ախոյ ալ, տիրամայր, առ ինծի յաւ՛ի վերայ մեղացս, սէր առ Յոսուած, և տալը յարատևութիւն։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Թէ որ փայտը Հարաւ ինկնայ կամ Հիւսիսի հողին ինկնայ, ուր որ ինկնայ հոն կը մնայ[1]։ Քու հոգւոյդ ալ ծառը մահուան օրը ուր որ կ՛ինայ յաւիտեան հոն կը մնայ։ Ուրիշ Դամբայ չունի, կամ յաւիտեան՛ի դժոխս, կամ միշտ երջանիկ յան-

1 Եթէ անկեալ փայտն՛ի Հարաւ, և կամ՛ի կողմն Հիւսիսոյ, ուր անկեալ փայտն անդ կացցէ։ Ժող. Ա.Ս. 3։

սահման ծով փառիկութեան, կամ միշտ յուսահատ՝ ի խորխորատ տանջանաց: Անկերեան խորտակաձաղ մեծատան և աղքատ Ղազարոսին վրայ խօսելով կ'ըսէ. ով ապերջանիկ երջանկութիւն, որ գմեծատունն քաշեց սարսռ՝ ի յաւիտենական թշուառութիւն. ով երջանիկ ապերջանկութիւն, որ զաղքատն առաւ տարաւ՝ ի յաւիտենական երջանկութիւն:

Ինչ բանի կու գան այն սրտնեղուքն ու մտմտուքները, որ ամանք կ'ընեն ըսելով. ոմն գիտէ, արդեօք փրկութեան որդի եմ թէ կորստեան: Այսպիսին ըսելու է թէ ծառն որ կը կտրուի նէ ուր կ'իյնայ: Հոն կ'իյնայ ուր որ ծռած է: Վէպ՝ ի մր կողմը ծռած ես դու ալ եղբայր սիրելի. ինչ կեանք կը վարես: Ջանա միշտ դէպ՝ ի հարաւ ծռիլ, զքեզ Աստուծոյ շնորհացը մէջ պահէ, մեղքէ փախիր, և այս կերպով կը փրկուիս, և այս կերպով արքայութեան որդի կ'ըլլաս: Աղէկ ալ փախչելու համար միշտ աչքիդ առջեւն ըլլայ յաւիտենականութեան մտածումին, զորն որ սուրբն Օգոստինոս մեծ խորհրդածութիւն կը կոչէ: Այս մտածումին ուշադիր կարճներ շարժեայ որ աշխարհքս թողուն, ու անապատներուն մէջ ապրին, որ-

պէս վն միայն իրենց հոգին հոգան, և այս պէս ապահովացուցին իրենց հոգին: Ա՛ն մը որ փրկութեան հասնին՝ յաւիտեանս յաւիտենից գոհ կ՚ըլլան:

Ընդհանրական տիկին մը որ Աստուծմէ հեռու կ՚ապրէր՝ դարձի եկաւ Հոգին Աւետեայ այս երկու խօսքովը. խաթուն, այս երկու խօսքս միայն մնաձէ՝ միշտ և ոչ երբէք: Հայրն Պօղոս Ակինեցի օր մը յաւիտենականութեան մնաձման այնչափ խորը մնաւ որ շատ գիշեր քունը չէր տաներ, որով անկէց եաև աւելի խստակեաց կեանք մը սկսաւ վարել: Տրեսելիոս կը պատմէ թէ եպիսկոպոս մը յաւիտենականութեան այս մնաձութեամբս տուրբ կեանք կը վարէր, ըսելով միշտ ինքն իրեն թէ ամէն վայրկեան յաւիտենականութեան դրանը քով կեցած եմ: Արծաւորին մէկը փոսի մը մէջ փակուեցաւ և հոն անդադար կը կանչէր, ովմ յաւիտենականութիւն, ովմ յաւիտենականութիւն: Ո՛վ որ յաւիտենականութեան կը հաւատայ ու տուրբ չըլլար, կ՚ըսէր դարձեալ հայրն Աւիլա, պէտք է վնքը խեղճանոցը փակել:

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ա՛հ, Աստուած իմ, գիտա և ոտքդ ինձի. ես արդէն գիտէի որ մեղք գործե- լով ինք զինքս յաւիտենական տանջանաց կը դատապարտէի, և այս ամէն տանջանքներն ալ Ձանչնալով դարձեալ քու կամացդ հա- կառակեցայ. և ինչ բանի համար. միկ չըն- չին հաճոյք մը կատարելու համար: Ա՛վ Աստուած իմ, ներէ ինձի, վասն զի կը ցաւիմ կը զղջամ բոլոր սրտանց. ասկէ ետև չեմ ուզեր քու սուրբ կամացդ դէմ բան մըն ալ ընել: Վա՛յ էր գլուսա թէ որ վատիտարութեանս ատեն մահ ղրկէիր ին- ծի. հիմայ դժոխքին մէջ պիտի ըլլայի յա- ւիտեան հոն կենալու, և քու կամքդ ա- տելու: Բայց հիմայ ես զքեզ կը սիրեմ, և կ՛ուզեմ միշտ սիրել: Ուստի ինձ առնել գիտան քո, օրհնեալ ինձի և զօրութիւն տուր որ ասկից ետև քու կամքդ կատա- րեմ: Չեմ ուզեր մէյ մ՛ալ քեզի հակառակ կենալ, ամէն բարութիւն անտահման. այս շնորհքս քեզմէ միայն կը խնդրեմ, եղիցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի. տուր ինձի որ միայն քու կամքդ ընեմ կատարե- լապէս, ամէն ուրիշ բան չեմ ուզեր: Այս ինչ

է քու ուզածդ, Աստուած իմ, բայց միայն իմ բարկութ, և իմ փրկութիւնս։ Ա՛վ հայր երկնաւոր, ըսէ ինծի վասն սիրոյ քու միածնիդ Յիսուսի Քրիստոսի, որ ինքը ինծի տոչմեցուց այսպէս աղօթք ընել միշտ, ես ալ իրեն անուամբը կը խնդրեմ՝ որ եղկոյին կամք քո, եղկոյին կամք քո, եղկոյին կամք քո։ Երանի՛ ինծի թէ որ ճնացած կեանքս քու կամքդ կատարելով սպրիմ՝ ու ըմբնչրնեմ։ Երանի՛ քեզի, տիրամայր, որ միշտ Աստուծոյ կամքը ըրիր կատարեալապէս, ինծի համար ալ շնորհք աո քու արդիւնքովդ, որ գոնէ ճնացած կեանքիս մէջ ես ալ զայն ընեմ։

ՄԱՍՆ ԵՐԲՈՐԴ

Գնացէք մարդ իրեն յաւիտենական տունը. որով կ՚ուզէ ըսել տուրք գիրքը թէ ամէն մարդ այն տունը կ՚երթայ՝ ուր որ երթալ կ՚ուզէ. չէ թէ ուրիշներուն հոն կը տարուի, հապա ինքն իր կամքը կ՚երթայ։ Գիտենք որ Աստուած կ՚ուզէ որ ամէն մարդ փրկուի, բայց չուզեր զմեզ բռնադատել որ հարկաւ փրկուինք։ Ա՛րդուս առջև դրուած է կեանք և մահ, ուրուն որ հաճի նէ այն պահի իրեն տրուի։ Այն բանը կ՚ըսէ և Երեմիա ալ՝ թէ Աստուած

դիմացինիս երկու Համբայ դրեր է, մէկը կենաց ու մէկալը մահուան. մէկը արքայութիւն կը տանի մէկալը դժոխք: Ասոնէ բանը կը մնայ մեր ընտրելուն վրայ. որ Համբան կ'ուզենք նէ այն Համբէն կ'երթանք: Բայց թէ որ մէկը դժոխքին Համբան քաշել կ'ուզէ, ինչպէս կրնայ եղբը արքայութիւն հասած ըլլալ: Այս ինչ խելքէ դուրս բան է. ամէն մեղաւոր փրկուիլ կ'ուզէ, բայց եղբը իրենք զիրենք դժոխք կը դատապարտեն, ըսելով թէ յետսամ որ կը փրկուիմ: Բայց տուրբ Օգոստինոսին բսածին պէս՝ որ խեղճը կայ որ թոյն խմէ՝ յուսալով որ կ'առողջանայ: Ասանկայն քանի քանի քրիստոնեայք կան որ ամէնն ալ մէյմէկ խեղճ են, մեղքով իրենք զիրենք կը մեռցնեն ըսելով թէ քիչ մը եղբը կը մնամամ: Ո՛վ սոսկալի մոլորութեան, որով անհամար հոգիք դժոխք գնացած են:

Ո՞նք ալ այդ խեղճերէն չե՞նք. գիտնալով որ յաւիտենականութեան հետ է բանը և անփոյթ կեցեր ենք: Ո՛րչափ աշխատանք կը քաշեն մարդիկ իրենց դիւրութեանը համար տուն մը գտնելու՝ որ աղէկ տեղ և հովանոց ըլլայ, մտածելով որ բոլոր կենացը ատեն հոն պիտի նստի. հապա եղբը ինչպէս առանկ անհոգ կը շարժին երբոր բանը այն տանը համար է՝ ուր որ յաւիտեան պիտի կե-

նան : Ար բանը որուն վրայ կը ձգնինք , յաւիտենականութիւնն է , ի՛նչ տուրքն Աստ գերիս : Հանգերնիս այնպիսի տան համար չէ որ քիչ մը աւելի կամ պակաս հանդիստ ըլլայ . հապա այնպիսի տեղ բնակելու համար է որ կամ ամենայն զուարճութեամբ լի է և Աստուծոյ բարեկամքը , կամ մէկ խորհրդաւոր մըն է սանձանոց և վաստանուն խաժամուժներու , անթիւ անպատմայ , հերեսիկոսաց ու կռապաշտից , ան ալ անվախճան յաւիտեան : Հոս է մեծ բանը , տևական բանը . ասիկայ քիչ առնուան թևեվ բան մը չէ , հապա ամէն բանէն վեր է , և մեր ամենայն բարին կամ չարն անկից կախուած է : Երբոր Հնեւրիկոսին ի՛ մահ դատապարտից զՀռոմիոս Աստոյ , այն առեն խրեն Հռոմը կինկը գնայ վինքը հանդիպելու որ Հնեւրիկոսին ուղածն ընէ . այն ալ ըսաւ . ով Հռոմը , կը տեսնաս որ ես արդէն ծերացեր եմ , քանի տարի ալ կրնամ ապրիլ : Կինկը ըսաւ թէ քսան տարի մ՚ալ կրնաս ապրիլ : — Ի՛նչ առեն պատասխանեց Հռոմիոս . ով անմիտ վաճառական , կ՚ուզես քսան տարուան համար կորսընցնեմ երանելի յաւիտենականութիւնը , ու վրս դառնամ յաւիտենական տանջանաց :

Ո՛վ Աստուած , լոյս տուր ինծի . թէ որ յաւիտենականութիւնը տարակուսական բան

մը ըլլար, կամ սոսկ հաւանական կար-
ծիք մը, տակաւին աննայն հոգւով պիտի
ջանայինք աղէկ կեանք ունենալ, որպէս զի
չդնենք զմեզ ՚ի վտանգ յաւիտենից Տշըտա-
ռութեան՝ թէ որ յանկարծ այդ կարծիքը
ստոյգ ըլլար: Նէ սակայն այս բանս կարծի-
քական բան չէ, ստոյգ բան է, և Ճշմար-
տութիւն հաւատոյ. գնաց մարդ իր յաւիտե-
նական տունը: Ո՛վ արտասուելի պակաստու-
թիւն հաւատոյ. այս է, կ՚ըսէ սրբուհին
Թերեզա, սրտձաո այնչափ մեղաց, և
դատապարտութեան այնչափ քրիստոնէից:
Ւսկսպա, միշտ կենդանի հաւատքով ապրինք.
հաւատամք ՚ի կեանն յաւիտենականս. հա-
ւատքս այս է, որ այս կեանքէս ետև ուրիշ
կեանք մը կայ անվախճան, և աս մտածու-
թիւնս միշտ աչքի առջև ունենալով ապահով
ըլլանք մեր յաւիտենական փրկութիւնը հար-
կաւոր միջոցներով: Ընդակառակ մըտնանք
սուրբ խորհուրդոց, վտանգաւոր առիթներէն
փախչինք, ամէն օր մտածենք, և յաւիտենա-
կան կեանքը մտքերնէս չի հանենք: Թէ որ
աշխարհքս ալ Թողուլ պէտք ըլլայ՝ Թողունք,
վասն զի չի կայ այնպիսի ապահովութիւն մը
որ հերիք ըլլայ ապահովցնելու յաւիտենա-
կան փրկութեան այս մեծ բանը:

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ընանկ է նէ, Ընտուած իմ, ուրիշ մի-
ջին ձամբայ մը չի կայ. կամ միշտ երջանիկ
պիտի ըլլամ, կամ միշտ թշուառ. կամ մէկ
երջանկութեան ծովու մը մէջ պիտի ընկղմիմ,
և կամ՝ ի ծով տանջանաց. կամ յաւիտեան
արքայութեան մէջ պիտի ըլլամ քեզի հետ,
կամ յաւիտեան քեզմէ հեռու և բաժնուած
՝ի դժոխս: Ես այդ դժոխքին պիտեմ որ ես
շատ անգամ արժանի եղայ. բայց այս ալ ատոյգ
գիտեմ որ դու կը ներես անոր որ կը զղջայ,
և կը փրկես դժոխքէն զասպաւիրեալս ՝ի քեզ:
Դու կ՚ատահովցնես զիս ըսելով. կարդաց-
ցէ առ իս, և ես լուայց նմա. փրկեցիր զինա,
և փառաւոր արարիր զնա: Ուրեմն շուտով,
տէր իմ, շուտով ներէ ինծի, և դժոխքէն զիս
խլեցուր: Կը զղջամ, մա՛ծ ծայրագոյն բարի,
ամէն չարեաց վրայ որով զքեզ վշտացուցի:
Շուտով զիս քու շնորհայդ մէջ հաստատէ,
սիրտ սուրբ հաստատեա յիս Ընտուած: Ով
որ հիմայ դժոխքը ըլլայի, մի՛ այլ զքեզ
չէի կրնար սիրել, այլ յաւիտեան պիտի ա-
տէի. ա՜հ Ընտուած իմ, ինչ չարիք ինծի ըրեր
ես, որ ես զքեզ ատէի: Դու զիս սիրելիր
մինչև ՝ի մահ, դու արժանի ես անհուն սի-

րոյ . մի թողուր , ով տէր , որ ես մէյ՛ալ քեզ մէ բաժնուիմ . ես ոչքեզ կը սիրեմ , և կ՛ուզեմ միշտ սիրել . ով մեկնեսցէ զիս ՚ի սիրոյն Քրիստոսի : Ա՛ս փրկիչ , միայն մեղքը կրնայ զիս քեզմէ զատել . ա՛ռ մի թողուր զիս տուր արեանդ սիրոյն համար զոր ինծի համար թափեցիր . տուր ինծի մեռնիլ , և մի՛ թոյլ տար քեզմէ զատուելու : Ա՛յր իմ , երկնից արքայուհի , օժանդակեա ինձ թևզբդ աղօթից . խնդրէ և ա՛ռ ինծի համար մահ , և հազար մահ , քան թէ զատուիլ ՚ի սիրոյ միածնիդ :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԺԵ.

ՄԱՀՈՒՆՁԱՓ ՄԵՂԱՑ ՁԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Որպիք ծնաւ և բարձրացաւ, և անունք գիս առաքեցին [1]:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ինչ կ'ընէ մէկ մահուչափ մեղք գործել մը: Ուսաւած կ'անարգէ, կ'անպատուէ և կը դառնացընէ: Դյսխ և առաջ մահուչափ մեղքը անարգանք մըն է, և անիրաւութիւն մը Աստուծոյ դէմ: Անարգանաց չարութիւնը, որքան ծանրութեան ընածին պէտս, այնարգուած անձէն և անարգող անձէն կը չափուի: Գեղացիի մը դէմ անարգանք մը ընել՝ չար բան է, բայց աւելի յանցանք է մէկ

1 Որդիս ծնայ և բարձրացուցի, և նոքա զիս անարգեցին · Ես : Ա · 1 :

աղետական մը անարգելը, ալ աւելի ծանր է զԹագաւորը անարգելը: Ընդ որ ոմն է Աստուած. տէր տէրանց և Թագաւոր Թագաւորաց: Աստուած է անսահման մեծվայելչութիւն. համեմատութեամբ իրեն ամենայն Թագաւորք երկրի և ամենայն տէրք և հրեշտակք երկնից՝ իբրև առջևը մկաւազի հատ մը չեն. իբրև կաթիլ մի՛ ի դուլէ են, Նայայի մարգարէին բսածին պէս, և իբրև զմէտ մի՛ ի կշռոց: Ա՜ նաւանդ Թէ Ութէ մարգարէին բսածին պէս ամենայն հեթանոսք ոչինչ են և ոչինչ համարեան նմա: Ընդ է Աստուած. հապա մարդս ինչ է. սարկ որդանց, կերակուր որդանց, սրբոյն Յեռնարդոսին բսածին պէս. տէրը գիրքն ալ կ՚ըսէ Թէ դու ես հէգ և աղբատ, կոյր և մերկ: Նա ահա այսպիսի ողորմելի մարդ մը, որդ մը, կը յանդգնի զԱստուած անարգել: Ոյն Յեռնարդոսին բսածին պէս, զայնպիսի ահաւոր մեծ վայելչութիւնը կը համարձակի գրգռել չնչին և սպրիկ հող մը և փոշի մը: Ուստի տէրն Յովհաննէս հրեշտակային վարդապետը իրաւունք ունէր բսելու Թէ մեղքը անհունութիւն մը ունի չարութեան. մանաւանդ Թէ տէրն Աստուած զմեղքը բացարձակապէս կը կոչէ անհունչար: Ընտր համար Թէ որ ամէն մարդիկ և բոլոր հրեշտակք իրենք զիրենք պահէին, նաև

ոչնչացընէին, չէին կրնար բաւական փոխարէն մը ընել մէկ մեղքի մը համար: Աստուած զմահուչափ մեղքը կը պատժէ դժոխոց տանջանքով. բայց որչափ ալ պատժէ նէ, կ'ըսեն միաբան ամէն աստուածաբանք, միշտ արժանի եղածէն պակաս կը պատժէ:

Այս որ պատիժ կրնայ հերիք ըլլալ պատժելու մէկ որ մը արժանապէս, որ իր տիրոջը դէմ եղեր է: Աստուած ամէն բանէն տէրն է, վասն զի ինքը ստեղծեց զամէնքը. քանի հրամանիդ ալատէ ամենայն ոք, զի գու տէր արարեր, և գու տիրես 'ի վերայ ամենայնի [1]: Այս իրաւք ալ ամէն արարածք կը հնազանդին Աստուծոյ, հողմք և ծովք կը հնազանդին իրեն. հուր և կարկուտ, ձիւն և սառն առնեն զքան նորա: Իսկ մարդս երբոր կը մեղանչէ Աստուծոյ դէմ, ինչ կ'ընէ. Աստուծոյ կ'ըսէ, տէր՝ ես քեզի չեմ ուզեր ծառայել: Աստուած կ'ըսէ թէ վրէժխնդիր մի ըլլար. մարդս կը պատասխանէ թէ ես կ'ըլլամ. Աստուած կ'ըսէ թէ անկարգ հեշտութենէ հետու կեցիր. իսկ ես չեմ ուզեր հեռանալ: Ուեղտորը վարանումի պէս կ'ըսէ թէ մի է տէր, զի լսայց նմա, զտէր ոչ

[1] Եսթեր. ԺԳ. 9:

ձանաչեմ: Աղեւտուրն ալ նոյնպէս կ'ըսէ թէ ես տէր չեմ՝ պիտեր, ուզածս պիտի ընեմ. մէկ խօսքով Աստուծոյ երեսէն չի պատկառիր, կանակ ալ կը պարձընէ իրեն, որ է բուն մահուչափ մեղքը. կամ ըստ սրբոյն Յովհաննէսի՝ երեսպարձութիւն անուսումնելոյն Աստուծոյ: Ինոր համար գանգատ կ'ընէ Ած թէ դա դարձալ յինէն, և յետս գնացեր: Աստուած մէնիկ դրաւ թէ ինքը զմեղս կ'ատէ, ուստի չի կրնար չատել զմեղաւորն ալ. աւ հասարակ ատելի են Աստուծոյ ամենպարշտեաքն և ամպարշտութիւն իւր. և մարդս երբոր կը մեղանչէ նէ, կը համարձակի զինքը Աստուծոյ թշնամի հռատարակել, և դէմ ընդդէմ Աստուծոյ հետ կը կռուի: Ո՞նչ կ'ըսէիր թէ որ սեռնայիր որ մէջիւն մը զինուորի մը դէմ կ'ելլայ: Աստուած է այն ամենակալ տէրը, որ մէկ ակնարկութեամբ մը սոեղծեց զերկինս և զերկիր, և ուզէ նէ՝ մէկ ակնարկութեամբ մըն ալ բոլորը կրնայ փճացընել. իսկ մեղաւորը իր մեղքովը Աստուծոյ դէմ ձեռք կը վերցընէ, ու գլուխը վերցընելով կ'ըսէ ալ, ինչ բան ըրի. ինչ, մեծ չար մըն է մեղք ընել. Աստուած ողորմած է, մեղաւորաց կը ներէ: Կը տեսնաս, այս ինչ անզգամութիւն է, ինչ յանդգնութիւն, ինչ կուրութիւն:

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ահա, ով Աստուած իմ, ահաւասիկ ես այն ապաստանը, այն անդորրը, որ հա-մարձակեցաւ քեզի դէմ այնչափ անգամ, զքեզ չսեպեց ու երես դարձուց քեզի: Հայց հիմայ քու գթութեանդ է ապաւիներ: Դու ըսիր կարդա առ իս և ես լուայց քեզ: Ինծի համար քիչ է մէկ դժոխքը՝ գիտեմ, բայց պիտի՛ որ հիմայ առնչի կը դաւիմ զքեզ վշտա-ցընելուս համար, ով անհուն բարի, քան զի կորուսած ը լլայի ամէն բանս ալ՝ կեանքս ալ: Ահա տէր, հոդ ինծի և մի՛ հոդար որ մէյ-մ՛ալ զքեզ վշտացընեմ: Դու կը տեսնես ին-ծի որ յաւիտեան օրհնեմ քու ողորմութիւնդ, ու զքեզ սիրեմ: Այո տէր, կ՛օրհնեմ զքեզ, կը սիրեմ զքեզ, յոյս ունիմ յարդիւնս փրկչին իմոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ մէյ՛մ ալ չդաժ-նուիս՛ ինքս սիրոյդ: Քու սէրդ ինս դժոխքէն խաղցնէ, նոյն սէրը ինս սիրտի խաղաղ ասիէց եռաև մեղքէն ալ:

Գոհանամ զքէն տէր, որ այս լոյսն ու բաղձանքը տուիր ինծի զքեզ միշտ սիրելու. դու եղիր կ՛ազատես բոլոր անձիս, հոգւոյս, մարմնոյս, կարողութեանցս, զգայութեանցս, կամացս և ազատութեանս տէրը. քո եմ

ես և կեցո զիս : Դու որ իմ մէկ հատիկ բա-
րիս ես , իմ մէկ հատիկ սիրելիս , եղիր նաև
իմ մէկ հատիկ ուրս : Տուր ինձի եռանդն
գքեզ սիրելու : Ես գքեզ շատ վշտացուցի ,
ուստի հերիք չէ գքեզ սիրել , կ'ուզեմ շատ և
շատ սիրել , որ փոխարէն մը ըլլայ այնչափ ա-
նարգանաց որ քեզի դէմ ըրեր եմ : Կեցո
այս բանս կը յուսամ , որ ամենակարողդ ես :
Դու բարեխօսութեանդ ալ յոյս ունիմ , սի-
րանայր Մարիամ , որ ամէն բանի կարող
ես Աստուծոյ առջև :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Սեղաւորը չէ թէ միայն կ'անիրաւի առ
Աստուած , հապա նաև կ'անպատուէ և
կ'անարգէ : Այո , վասն զի մկրտի կը ձգէ իր
հնորհքը , ու հնչին հաճոյից համար ոտքի
տակ կ'առնէ Աստուծոյ բարեկամութիւնը :
Ծէ որ մարդս Աստուծոյ բարեկամութիւնը
կորսընցընէ՝ թագաւորութիւն մը կամ բո-
լոր աշխարհը վաստկելու համար , տա-
կաւին մեծ չարիք կ'ընէ . վասն զի Աստու-
ծոյ բարեկամութիւնը առաւել քան զաշխարհս
և զիւր տիեզերս կ'արժէ : Բայց ինչ բանի
համար մեկը կը վշտացընէ զԱստուած .

քիչ մը հողի համար, կրկից և բարկութեան համար, անառնական համբոյից համար, քնից համար: Երբոր մեղաւորը կը մտմտայ թէ արդեօք այս մեղքին համանի թէ չէ, ձեռքը կշիռ մը կ'առնէ՝ տեսնելու թէ որը աւելի ծանր է, արդեօք Աստուծոյ շնորհքը, թէ իր ուզած բանը. երբոր մեղքին կը համանի, յայտնի կ'ընէ իր կողմանէ թէ իրեն ուզածը աւելի կ'արժէ քան թէ Աստուծոյ բարեկամութիւնը: Տեսար որ մեղաւորը զԱստուած ամբէ ըրաւ: Դատիր մարգարէին Աստուծոյ մեծութիւնը և մեծ վայելչութիւնը մտածելով կ'ըսէր. տէր, ո՞ նմանին քեզ: Այսո՛ ներհակը՝ Աստուած տեսնալով որ մեղաւորը զինքը իրենց ուզածէն վար կը սեպեն, կ'ըսէ իրենց. ո՞ւմ նմանեցուցէք զիս, և զուգեցոյց ասէ սուրբն Յարոյէլ: Ուրեմն կ'ըսէ Աստուած թէ աւելի կ'արժէ եղեր ձեր չնչին կամքը, քան թէ իմ շնորհքս. անոր համար դարձեալ կ'ըսէ թէ ընկեցեր զիս զինի մարմնոյ քոյ, զայն մեղքը չէիր ըներ՝ թէ որ միկ ձեռքդ կտրտնցընես ըլլայիր, կամ միկ քանի ատրկէ եղեսս ըլլայիր. ուրեմն ես միայն՝ քու ստեղծողդ այնչափ անարգ եմ եղեր քու աչքիդ առջև որ միկ չնչին կամայդ համար զիս ես կը ձգես:

Ա՛յո՛ այ՝ երբոր մեղաւորը իր մէկ հաճոյքը համար զԱստուած կը վշտացընէ, այն ատեն նոյն հաճոյքը իրեն աստուածը կ՚ընէ, վասն զի զանիկայ կը սեպէ իր վերջին վախճանը: Սրբոյն Հերոնիմոսի ըսածին պէս թէ ինչ բանի որ մէկը կը ցանկայ, և զայն կը յարգէ, անիկայ իրեն աստուածն է. մոլութիւն մը մարդուս սրտին մէջ կուռք մըն է բագնի վրայ: Ուստի կ՚ըսէ սուրբն Յովհաննա՝ եթէ զիտաիկումիւն կը սիրես, փափկումիւնը կ՚ըլլայ քու աստուածդ: Նոյ սուրբն Կիպրիանոս ալ կ՚ըսէ թէ զոր ինչ մարդս նախասիրու կ՚առնէ քան զԱստուած, զանիկայ իրեն աստուածը կը կացուցանէ: Նոյնպէս Յերոբոամ՝ ապստամբեցաւ Աստուծոյ, չհանաց որ ժողովուրդն ալ իր հետը՝ ի կռապաշտութիւն ձգէ, ուստի անոնց առջևը դրաւ իր կուռքերը ըսելով. ասոնք են քու աստուածներդ, Իսրայէլ: Սատանան ալ ասանկ կ՚ընէ. մեղաւորին առջևը կը դնէ անոր կամքին ուզածը ու կ՚ըսէ. ինչ բան ունիս Աստուծոյ հետ, ահա քու Աստուածդ, քու կամքդ, այդ բանէ, զԱստուած թող տուր. թէ որ մեղաւորը տեղիք տայ՝ ալ անկէ ետև Աստուծոյ տեղ կը պաշտէ իր կամքը, վասն զի մոլութիւնը մարդուս սրտին մէջ կուռք մըն է բագնի վրայ:

Դէմ մեղաւորն որ անպատիւ կ'ընէ և կ'անարգէ զԱստուած, գոնէ Աստուծոյ առջևը չընէր. բայց ինքը զԱստուած Աստուծոյ դիմացը կ'անարգէ, վասն զի Աստուած ամէն տեղ է. ամէն կերկինս և երկիր ես ոչ ընում, ասէ տէր[1]: Այս բանս արդէն մեղաւորն ալ գիտէ, և սակայն չի վախեր Աստուծոյ դիմացը զԱստուած անարգել:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ուրեմն, Աստուած իմ, դու ես անհուն բարի, և ես շատ անգամ զքեզ փոխեցի մէկ չնչին զբօսանքի մը հետ, որ երևցած չերևցած կը վճանայ կ'երթայ: Բայց դու ինծմէ այսչափ անարգանք ունենալէնետև՝ դարձեալ ինծի կը նայես՝ թէ որ ես քեզի դարձի կը ներես՝ թէ որ ես քեզի դարձի կը նայիմ, և նորէն խօսք կու տաս քու շնորհքդ տալ ինծի՝ թէ որ ես զքեզ չամ քեզի տուած վշտերուս վրայ: Այո՛ այո՛, տէր իմ, կը զղջամ կը ցաւիմ բոլոր սրտանց զքեզ անարգելուս համար, կ'աղաչեմ զինեղս քան զամենայն չար: Այո, ինչպէս կը յուսամ, արդէն դարձեր եմ առ քեզ, և դու արդէն զիս ընդունելով

[1] Երեմ. ԻԳ. 24:

զաւկի սէս կը գրկես : Վահանամ գքէն անբաւելի բարութիւն . բայց կ'աղաչեմ, օգնէ ինծի , և մի թողուր որ մէյ մ'ալ քեզմէ երես դարձընեմ . մի թողուր որ դժոխքը զիս փորձէ , վասն զի դու աւելի զօրաւոր ես քան զդժոխս : Վտեմ որ ալ քեզմէ չեմ բաժնուիր՝ թէ որ միշտ զիս քեզի յանձնեմ նէ , ուստի այս շնորհքս կը խնդրեմ, որ տաս ինծի միշտ զիս քեզի յանձնել , ինչպէս հիմայ կը յանձնեմ ըսելով . տէր օգնէ ինծի , լոյս տուր ինծի , յարատեւութիւն տուր ինծի , արքայութիւնդ տուր ինծի . բայց 'ի միր քան զամենայն քու սէրդ տուր ինծի , որ է Աշխարհիս արքայութիւն Հոգւոյ . կը սիրեմ զքեզ , անհուն բարիդ , և կ'ուզեմ միշտ զքեզ սիրել , ըսէ ինծի վասն սիրոյ քոյ միաճնիլդ Յիսուսի Քրիստոսի : Ա՛րդեամ կոյս , դու ես ապաւէն մեղաւորաց , հասիր յօգնութիւն այս մեղաւորիս , որ կ'ուզէ սիրել զՍտուած քոյ :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՈՐԴ·

Ա՛նեղաւորը կ'անկուսի առ Ստուած , կ'անապատուէ և կ'անարդէ , որով և ծանրագոյնս կը վշտացընէ զինս : Քան զայս

մեծ դառնութիւն չի կրնար ըլլալ որ մէկը ապերախտութիւն տեսնայ մէկ անձէ մը զոր սիրեր է և երախտիք ըրեր է անոր : Որու հետ կռիւ կ'ելլայ մեղաւորը. կ'անարգէ զՅաստուած , որ զինքը ստեղծեր է , և այնքան սիրեր է զինքը , որ իր արիւնն ալ , կեանքն ալ տուեր է իր սիրոյն համար . իսկ ինքը մահուչափ մեղք մը ընելով զանիկայ իր սրտէն կը վռնտէ : Յաստուած իր սիրած հոգւոյն մէջ կու գայ բնակելու . եթէ ոք սիրէ զիս , Հայրն իմ՝ սիրեսցէ զնա , և առ նա եկեսցուք և օթևանս առ նմա ասացաւք՝ կ'ըսէ Քրիստոս տէրն մեր : Հասկըցիր ինչ ըսել է՝ օթևանս առնել. Յաստուած կու գայ առ հոգին՝ հոն վիշտ մնալու համար . անանկ որ՝ չի թողուր զանիկայ՝ թէ որ հոգին նախ զինքը չթողու . ինչպէս Տրիդենտեան ժողովքն ալ կ'ըսէ , ոչ լքանէ , եթէ ոչ լքցի : Բայց դու տէր , գիտես որ այն ապերախտը քիչ մը ետև գթով պիտի վռնտէ , ինչու՞ հիմա կուընէ չես հեռանար անկէ , մինչ կը սպասես որ ինքն գթով վռնտէ . թող տուր զինքը , գնա , քանի որ քեզի անարգանք չէ ըրած : Ըէ , կ'ըսէ Յաստուած , ես չեմ հեռանար , քանի որ ինքը զիս չէ վռնտեր :

Ուրեմն երբոր մեղաւորը տեղիք կու տայ

մեղքի մը, կ'ուզէ ըսել Աստուծոյ. տէր եղիր գնա ինծմէ: Ինչպէս Յոբ ալ կը վկայէ, ամբարիշտը կ'ըսէ Աստուծոյ հեռու կեցիր ինծմէ, քու ճանապարհդ ճանչնալ չեմ ուզեր[1]: Ուր կ'ըսէ սուրբն Գրիգոր, թէ խօսքով չըսէ նէ գործքովը՝ և վարքովը կ'ըսէ: Ըրդէն մեղաւորն ալ գիտէ որ Աստուած մեղքին հետ չի կրնար կենալ, պիտէ որ մեղանչէ նէ՝ Աստուած 'ի հարկէ կ'ելլայ կ'երթայ, ուստի կ'ըսէ Աստուծոյ. որովհետև իմ մեղքիս հետ չես կրնար կենալ, երթաս բարով: Իսկ երբոր գԱստուած իր հոգիէն կը վռընտէ, անանկ կ'ընէ որ անվիճաբանելս սատանան գայ իր սիրտէ ժառանգէ. նոյն գունէն որ Աստուած կ'ելլայ, սատանան ներս կը մտնայ: Յայնժամ երթայ առնու այլ ևս եօթն այլ՝ չարագոյնս քան զինքն, և մտեալ բնակէ անդ, կ'ըսէ տէրն մեր: Տղայ մը վկըրտուի նէ, քահանան կ'ըսէ դիւին թէ ել 'ի դմանէ այսպ սկսիր, և տուր տեղի Հոգւոյն սրբոյ. վասն զի երբոր մկրտութեամբ Աստուծոյ շնորհքը կ'առնէ՝ Աստուծոյ տաճար կ'ըլլայ. ոչ գիտէք զի տաճար էք

[1] Ի բաց կաց յինէն, զՃանապարհս քո Ճանաչել ոչ կամիմ: Յոբ. ԻԱ. 14:

Ստուծոյ, կ'ըսէ Պօղոս առաքեալ։ Հայց երբոր մարդս մեղաց կը հետևի, բոլորովին ներհակը կ'ընէ, ըսելով Ստուծոյ որ արգէն իր սրտին մէջը կը բնակէր. Հնար չունէր տէր, և տեղ տուր սատանային։ Ասոնք այս բանիս վրայ գանգատեցան տէրն մեր սրբուհւոյն Պրիճիտայ, ըսելով թէ վերնատեսյայ Թագաւորի մը պէս իմ Թագաւորումենէս, և իմ տեղս չար աւազակը կը ընտրուեցաւ։

Ո՞րչափ դժարդ կու գար թէ որ ծանր անարգանք մը քեզի ըլլար այն մարդէն որ քեզմէ երախտիք է տեսեր։ Նո ահա այսպէս է. Ստուծոյ դժարը կը բերես դու մեղքովդ, անոր որ իր կեանքն ալ տուեր է քեզի համար՝ միայն թէ զքեզ փրկէ։ Այս է Ստուծոյ ըսածը Նոյին մարգարէին բերնովը թէ լուր երկինք և ունկն դիր երկիր. որովհա ծնայ և բարձրացուցի, և նոքա զիս անարգեցին։ Վերջապէս մեղաւորք իրենց մեղքովը Ստուծոյ սիրտը կը վշտացընեն. բայց նոքա հետզհետէ և բարկացուցին զՀոգի Նորա սուրբ։ Ստուած ընդունակ չէ ցաւոց, բայց կարենար ցաւիլ նէ, մէկ մահուչափ մեղք մը հերիք էր որ ցաւէն մեռնիլ տայ իրեն։ Հօրն Աստիճայի ըսածին պէս, ինչպէս

սուրբն Աստուածածնայն է: Ուստի մեղաւորն այնպէս է որպէս թէ Աստուծոյ մահացուցիչ մոյն տուած ըլլայ. և սրբոյն Պօղոսի ըսածին պէս՝ մեղաւորը զօրդին Աստուծոյ առ ոտն եհար քանի տեղ չեպելով Քրիստոսի ըրածը և քաշածը՝ աշխարհքէս մեղքը վերցնելու համար:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ուրեմն ո՛վ փրկիչ իմ, քանի որ ես կը մեղանչեմ, միշտ գքեզ սրտէս կը վռնտեմ, ու կեանքդ ալ վերցնելու կը նայիմ, թէ որ կարենայիր նորէն մեռնիլ: Հիմայ կ'իմանամ որ ինծի կ'ըսես մարգարէին բերանով թէ ղի արարի քեզ, կամ ի՛ւ տրտմեցուցի գքեզ, տուր ինձ պատասխանի. ինչ ըսեմ, տէր, դու գոյացուցեր ըլս, մեռար ալ ինծի համար, այս է ինծի ըրածդ. ուստի ես անպատասխանի եմ, և հազար դժոխքի արժանի, իրաւունք ունիս ղիս հոն խաբելու: Բայց յիշէ կ'աղաչեմ զայն ակը, որ գքեզ շարժեց խաչի վրայ մեռնելու ինծի համար, յիշէ քու սուրբ արիւնդ որ իմ սիրոյս համար թափեցիր, և գիս ապրեցուր: Գիտեմ որ դու չես ուզեր որ ես յաւիտեան հատս մնամ անդ

թէ կը հասկըցընես ինծի թէ իմ սրտիս դրաՙ նը քոլ կեցեր ես, ուսկից որ ես գքեզ վըրնտեցի. կը չալես քու աղդարարութեամբդ՝ որ քեզի բանամ, կ'ըսես՝ կամ առ դուրս քո և բախեմ, բայց ինձ քոյը իմ հարան: Ուստի փրկիչ իմ Յիսուս, ասկից ետև ես զմեղքը կը վըճտեմ, կը ցաւիմ յամենայն սրտէ ըՙ բածներուս վրայ, և գքեզ կը սիրեմ ամէն բանէ վեր. մինչ սէր իմ, դուուս բայց է, մինչ և ինծմէ մի բաժնուիր: Փրկէ զիս քու սուրբ սիրովդ, և մի թողուր որ մէյՙ մ'ալ քեզմէ զատուիմ: Չէ, չէ մէյ մ'ալ իրարմէ չի զատուինք, ես սրտանց գքեզ կ'ողՙ ջագուրեմ. տուր ինծի զսուրբ յարատևութՙ թիւն, մի' թողուր զիս մեկնիլ'ի քէն: Տիՙ բամայր, մայր իմ Մ'արիամ, միշտ օգնէ ինՙ ծի, աղաչէ զՅիսուս ինծի համար, շնորհքՙ աւ ինծի որ մէյ մ'ալ իր շնորհքը չի կորսընՙ ցընեմ:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԺԶ.

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆԸ

Բարձրագոյն կը պարծի ողորմութիւնը դատաստանին առջև. [1] :

ՄԱՄՆ ԱՒԱՋԻՆ

Յարին բնութեամբ ինքը զինքը դուրս բաշխող է, այսինքն յօժարեալ է հաղորդել ինչ բարիքը ուրիշներուն ալ: Ընդ Աստուած բնութեամբ է անհուն բարի և բարութիւն, ծայրագոյն փափաք ունի մասնակից ընելու զմեզ իր երջանկութեանը. ուստի իր յօժարութիւնը պատժել չէ, հապա ամենուն ողորմութիւն ընել է, ինչպէս պատժելը Աստուծոյ բնութենէն օտար բան մըն է: Ուստի երբոր Աստուած զմեզ հոս կը

[1] Բարձրագոյն պարծեցաւ ողորմութիւն առ դատաստանաւ: Յակ. Բ. 13:

պատժէ նէ, անոր համար է որ անդին ողորմի։ Թէ որ կը բարկանայ մեր վրայ, անոր համար է որ մենք զմեզ ուղղենք. և թէ որ մեզի պատիժներ ալ ղրկէ, անոր համար է որ զմեզ կը սիրէ և կ'ուզէ ապաշխարել զմեզ յաւիտենական պատժէն։ Ով կրնայ արժանապէս զարմանալ և գովել Աստուծոյ ողորմութիւնը, թէ որչափ երկայնամիտ կ'ըլլայ առ մեղաւորս, ինչպէս կը կոչէ, և սիրով կ'ընդունի զանոնք երբոր դառնան, ինչպէս կը համբերէ, և կը սպասէ որ ապաշխարեն։ Մեզի կ'ըսեմ, ով եղբայր, երբոր դու զԱստուած կը վշտացունէիր, ինքը կրնար քեզի մահ տալ. բայց ինքը երկայնմտութիւն կ'ընէր, և պատժելու տեղ քեզի բարիք կ'ընէր, կեանքըդ կը պահէր ու կը խնամէր, ըրածդ չտեսնելու կը գարնէր։ Այս ինչ բան է, Աստուած իմ, դու որ մեղք մըն ալ չես կրնար տեսնել, և այնչափ մեղք կը տեսնես և դարձեալ կը լռես։ Կը տեսնես այն անպարկեշտը, այն քինախնդիրը, այն հայհոյիչը, որոնք օր աւուր վրայ չարութիւններ քեզի դէմ կը շռայլեն և ինչպէս չես պատժեր, և ինչպէս երկայնամիտ կ'ըլլաս։ Պատասխան կու տայ Աստուած թէ Աստուած կը սպասէ մեղաւորին որպէս զի ին-

քը զինքը շակէ որ իրեն թողութիւն տայ և ողորմի :

Աստըն Յովհաննա կ'ըսէ՝ բոլոր արարածք, երկինք, օդը, ջուրը, բնական ազդմամբ մը կը վառուին ամբարշտութեանց դէմ, և կ'ուզեն իրենց արարչին վրէժն առնուլ. բայց Աստուած ետ կը քաշէ զանոնք իր մեծ դասիրութեամբը : Այլ դու տէր որ կը համբերես անդադար՝ որպէս զի զղջանան, չես տեսնար որ այդ ապերախտները քու երկայնամտութիւդ կը բանեցընեն աւելի գործել վշտացընելու, և ինչպէս կը համբերես : Պատասխան կու տայ Աստուած թէ ոչ կամիմ զմահ մեղաւորին, որպէս զդառնայն նորա և կեալ : Ա՛վ երկայնամտութեանն Աստուծոյ, կը համարձակի ըսել սուրբն Օգոստինոս թէ Աստուած Աստուած իմ, ներէ ինձի. թէ որ Աստուած չըլլայիր, այդ կերպով անիրաւ կ'ըլլայիր : Ա՛նք կը մեղանչենք ամենևին փոյթ երևիս չէ, եաքը կը պարծինք ալ մեղքերնուս վրայ, և դու հանդարտ կը կենաս. մենք գործ ի բարկութիւն կը շարժենք, դու մեզի ողորմութիւն կ'ընես. կարծես թէ Աստուծոյ հետ ասպարէզ ենք եղեր, մենք կը գրգռենք զինքը պատժելու զմեզ, ինքը կը յորդորէ՝ որ թողութիւն առնենք :

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ըհա, տէր իմ, գիտեմ որ ինչուան հիմայ դժոխքին մէջ ըլլալու արժանի էի. դժոխք են տուն իմ։ Բայց քու ողորմութեամբդ դեռ հոն չեմ, հապա հոս քու տաքիդ առջեւն եմ, և գիտեմ որ դուռ ինծի խրատ կու տաս, քու սիրոյ պատուիրանդ պահել. սիրեցիս զտէր Աստուած քո, և կ'ըսես թէ ես քեզի կը նեղեմ թէ որ զղջաս մեղացդ վրայ՝ որով զիս անարգեցիր։ Ըհո, այո, տէր Աստուած իմ, որովհետև կ'ուզես որ սիրէ զքեզ ինծի պէս անզգամն՝ որ ապստամբ դուրս եմ քու մեծամայելութենէդ, ես ալ զքեզ կը սիրեմ յամենայն սրտէ և կը ցաւիմ զքեզ անարգելուս համար։ Հապա լուսաւորէ զիս, ոմէ անբաս բարիդ, և տուր ինծի ճանչնալ թէ որչափ մեծ չար էր անարգանքն՝ զոր քեզի ըրի։ Վաւ ինծի, ասկից եառև չեմ ուզեր մէյմ՚ալ դէմ կենալ քու աղաչութեանցդ, չեմ ուզեր մէյմ՚ալ տհաճութիւն տալ քեզի, Աստուած իմ, որ այդչափ զիս սիրեցիր, և այնչափ անգամ քու անբաս սիրովդ ինծի նեղեցիր։ Ըհա թէ քնաս զքեզ վշտացուցած չըլլայի, փըրկիչ իմ Յիսուս. թողութիւն չնորհէ ինծի,

և տուր որ ասկից ետև բան մը չի սիրեմ քեզմէ ՚ի զատ. քեզի համար միայն ապրիմ, որ ինծի համար մեռար. քու սիրոյդ համար նեղութիւն քաշեմ, որ այնչափ նեղութիւն քաշեցիր իմ սիրոյս համար: Դուն գիս ՚ի յաւիտենից սիրեցիր, տուր որ ես ալ յաւիտեան քու սիրովդ վառուիմ: Ա՛վ փըրկիչ իմ, բոլոր յոյսս քու արդեանցդ վրայ է: Քեզի ալ կ՚ապաւինիմ, տիրամայր Ա՛արիամ, այնպէս որ դուն քու բարեխօսութեամբդ կարող ես գիս փրկութեան հասցընելու:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ստուծոյ ողորմութիւնը այս կոչմանէ ալ հասկըցիր որ ինչպէս յաւաշխարհութիւն կը կոչէ զմեղաւորն: Երբոր Ադամ ապստամբեցաւ Ստուծոյ ու ծածկեց եբեսը անկէց, նայէ Ստուած եկաւ փընտռելու զինքը և կարծես թէ ցաւադին սրտիւ կը կանչէր թէ Ադամ ո՞ւր ես. որ Հօրն Պէրէյրդի ըսածին պէս՝ նման է հօր մը ձայնին, որ իր կորսուած զաւակը կը փնտռէ: Գիտցիր, ով եղբայր, թէ նոյն բանը ըրաւ Ստուած քեզի ալ շատ անգամ. դուն փախեր էիր Ստուծմէ, և Ստուած ետևէդ ընկեր էր՝ գքեզ կը կանչէր, երբեմն ազդա-

բարուվեամբ, երբեմն խոշնամնքի խոյեցո-
վը, երբեմն քարոզներով, երբեմն նեղու-
թիւններով, երբեմն բարեկամներուդ մա-
հովը: Կարծես թէ Քրիստոս քեզի համար
կ'ըսէ այն խօսքը թէ վաստակեցի ես առ
աղաղակել, կերկերեցաւ կոկորդ իմ: Ա-
տուրնիդ դրէք, ով մեղաւորք, կ'ըսէ սըր-
բուհին Յովերեզա, թէ այս այն տէրն է
զձեզ կանչողը, որ մէկ օր մը զձեզ պիտոյ
դատէ:

Ա՛վ դու քրիստոնեայ, քանի անգամ ար-
դեօք խուլ եղար Աստուծոյ ձայնին, զքեզ
կոչողին: Աւրժանի էիր որ մէյ մ՛ալ զքեզ
չի կոչեր, բայց տէրդ չի դադրեցաւ զքեզ
կանչելէն, վասն զի կ'ուզէր որ քեզի հետ
հաշտ ըլլայ ու զքեզ փրկէ: Ու ահա հաս-
կըցիր, ով էր զքեզ կանչողը. Աստուած
անբաւելի մեծվայելչութիւն. և զմէ կը
կանչէր, մէկ հոտած ողորմելի որդ մը. և
ինչու կը կանչէր. ուրիշ բանի համար չէ,
բայց եթէ քեզի նորանոյ կեանք շնորհայ
տալու, զոր դու կորուսեր էիր: Արդէս զի
մէկը կարենայ Աստուծոյ շնորհքը ձեռք
բերել, մեծ բան չէր թէ որ անապատ մը
քաշուէր բոլոր կեանքին մէջ. իսկ Աս-
տուած քու առջեդ կը դնէր իր շնորհքը
մէկ վայրկեանի մը մէջ, առնելու՝ թէ որ ու-

գնայիր մէկ ներդործութիւն մը պղծման ընել. իսկ դու զայն մերժեցիր, այսու ա- մենայնիւ Աստուած պըտիղ երեսէ չի ձգեց, հապա ետևէդ կը քալէր ցաւագին սրտով, ու կ'ըսէր որդեակ ինչո՞ւ կ'ուզես դատա- պարտուիլ. և ընդէր մեռանիցիք տունդ Իսրայելի:

Երբոր մարդս մահուչափ մեղք մը կը գործէ, զԱստուած իր սրտէն կը վռնտէ. իսկ Աստուած ինչ կ'ընէ. այն ապերախտ սրտին դռանը քով կը կենայ ու կ'ըսէ. ահաւասիկ կամ ես առ դուռս քո, և բա- խեմ. և կ'աղաչէ որ բանայ, ըսելով՝ բաց ինձ քոյր իմ Հարսն: Ինչուան որ աղա- չելով կը յոգնի: Այս է սրբոյն Դիոնե- սիոսի Արիսպագացւոյն ըսածը թէ Աս- տուած իրմէ երես դարձնողներուն ալ ետևէն կը քալէ սիրով, ու կ'աղաչէ որ չի կորսուին. նոյն մտքով առաքեալն ալ կը գրէ թէ աղաչեմք վասն Քրիստոսի հաշտեցարուք ընդ Աստուծոյ, այսինքն է՝ կ'աղաչենք՝ ի կողմանէ Քրիստոսի. ուր աղէկ կ'ըսէ սուրբն Հերոնիմոս թէ ինքն Քրիստոս կ'ա- ղաչէ, և ինչ կ'աղաչէ. հաշտեցարուք ընդ Աստուծոյ, չէ թէ ինքն է թշնամին, հա- պա դուք, անանկ որ չէ թէ մեղաւորը զԱստուած կը յորդորէ հաշտուելու, հա-

պա թէ ինքը պիտի ջանայ Աստուծոյ հետ հաշտուիլ։

Ընդհակ հասկցիր որ ինչպէս այս բարի և բարեպատ տէրը ամէն օր այնչափ մեղաւորներուն ետևէն կը քալէ ըսելով. ով ապերախտներ՝ ալ ովի փախչիք ինծմէ. հապա այն ըսէք թէ ինչու կը փախչիք։ Նա ձեր բարին կ՚ուզեմ, և ուրիշ բանի չեմ փափաքիր, բայց միայն զձեզ երջանկացընելու. ուրեմն ինչու կ՚ուզէք դուք զձեզ կորնչցընել։ Բայց, ով տէր, ինչ է այդ քու ըրածդ. ինչու այդչափ կը համբերես և այդչափ սէր կը ցուցընես այդ ապերախտներուն, առանց քեզի ինչ կը յուսաս. քեզի պատիւ մը չէ այնչափ յարուցմն երևցընել այդ ընչին արդեւնն, որ քեզմէ կը փախչին։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ընդհա տէր աւ ուսս քո այն ապերախտը, որ քու գթութիւնդ կը պաղատի. Հայր, թող։ Քեզի կը գոչեմ հայր, վասն զի դու կ՚ուզես որ այսպես կանչեմ հայր իմ, թող ինծի։ Նա արժանի չեմ թողութեան, ըսկսկետև արչափ դու ինծի բարի և բարեպատ եղար, ես այնչափ քեզի ապերախտ եղայ, այն բարութեանդ համար՝ որ քու

ձեռքդ բռնեց զիս սպասելու, Աստուած իմ, չմոռնաց որ զիս երեսէ ձգես երբոր կը փախչէի. նոյն բարութեանդ համար լսեցիր, որ հիմայ կը դառնամ առ քեզ: Տուր ինծի, Յիսուս փրկիչ իմ, առաքինի ցաւ մը քեզի դէմ ըրած մեղքերուս վրայ, և տուր ինծի համբոյր հաշտութեան: Ես կը ցաւիմ ասկէ քան զամէն բան այն աստուածային վնաս որ քեզի ըրի. կը գաղշիմ կը զգաւիմ անոնցմէ, և այս իմ ցաւս կը միացնեմ քու քաշածիդ հետ, փրկիչ իմ, Գեթսեմանիի պարտիզին մէջ: Կ'աղաչեմ, նելէ ինծի, ատոնց պղծանց արեանդ որ քրտնեցար նոյն պարտէզը. ես կը խոստանամ և կ'առաջադրեմ մէյմ'ալ քեզմէ չբաժնուիլ. դուրս ըրէ իմ սրտէս այն ամէն նոյն յօժարութիւնները որ քեզի համար չեն: Յիսուս իմ, սէր իմ, ես զքեզ կը սիրեմ ամէն բանէ վեր, և կ'ուզեմ միշտ սիրել զքեզ, և միայն զքեզ սիրել: Այլ գու ինծի զօրութիւն տուր գործքով կատարելու, քեզի պատշաճ զիս բաղդատելու: Ամէն. կայս, յայս իմ և ապաւէն, մայր ողորմութեան, աղաչէ Աստուած վասն իմ, և գթած յիս:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Իշխանք և թագաւորք երկրի բարկութեամբ կը վարուին իրենց ազատամբ հպատակաց հետ այն աստենն ալ՝ որ կու գան թողութիւն խնդրելու : Հայց Աստուած ասանկ չի վարուիր մեզի հետ : Ինքը կ'ըսէ որ եթէ դարձցին 'ի ձանձարհաց իւրեանց չարաց , քաւիչ եղէց նոցա : Աստուած՝ ոմն որ իրեն կը դիմէ երես չի դարձներ անկէ . վասն զի ինքն ալ կը կանչէ զանիկայ , և պատրաստ է ընդունելու թէ որ դառնալու ըլլայ : Վասն զի կ'ըսէ՝ դարձիր առ իս , և ես դարձայց առ ձեզ , ասէ տէր զօրութեանց . որովհետև տէր և գութ է որ կը յուսընէ Աստուած մեղաւորաց որ իրեն կը դառնան : Այս ուզից մեզի հասկըցընել Քրիստոս ոչխարին առակը , զոր հովիւը գտնալ նէ կը դնէ 'ի վերայ ուսոց իւրոց խնդալով , բարեկամներն ալ կանչելով կ'ըսէ՝ ուրախ եղերուք ընդ իս , զի գտի զոչխարն իմ կորուսեալ : Վրայ կը բերէ տէրն . այնպէս եղիցի ուրախութիւն յերկինս 'ի վերայ միոյ մեղաւորի որ ապաշխարիցէ , Քան յայտնի ըրաւ բանը տէրն

անատակ որդւոյն առակով, որուն դառնալը երբոր տեսաւ Հայրը, դիմացը ելաւ և անոր խօսելէն առաջ՝ գրկեց համբուրեց։

Մարգարէին բերնով ալ ըսաց, թէ որ մեղաւորը դառնայ նէ կելով կեցցէ, և զանմեռնութիւնս նորա ոչ ևս յիշեցից։ Դիպաք, կ'ըսէ, եթէ իցեն մեղք ձեր իբրև զձանձախարիսխ, իբրև զձիւն սպիտակ արարից. վասն զի Աստուած զսիրտ սուրբ և զհոգի խոնարհ ոչ արհամարհէ։

Իրեն փառք կը սեպէ Աստուած՝ զթալն ու ներելը մեղաւորաց. վասն զի կ'ըսէ Նա այն, բարձրացայ ողորմել ձեզ։ Հայց երբ կը ներէ Աստուած արդեօք. իսկոյն զըղջալուդ պէս։ Աստուած այնպէս չի վարուիր մեզի հետ, ինչպէս որ մենք իրեն հետ կը վարուինք։ Աստուած զմեզ կը կանչէ, և մենք խուլ կ'ըլլանք. իսկ Աստուած մեր ձայնը լսածին պէս մեզի կը ըսէ, մեղայ լսածնուս պէս՝ թողութիւն կու տայ։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ով Աստուած իմ, որուն դէմ եղայ ես. քեզի դէմ, որ այնչափ բարի ես, որ զիս ստեղծեցիր, և ինծի համար մեռար, և ինծի այսչափ համբերեցիր յետ այնչափ ա-

նօրէնութեանցս : Իրաւ որ սուկ տեսնելով քու այնչափ համբերութիւնդ պէտք էր որ բոլոր կեանցս մէջ քու սիրոյդ վառուէի : Ա՛հ կրնար երբէք ինծի համբերել այսչափ չարիք ընելէս ետև , ինչպէս դուն ինծի համբերեցիր : Վա՛յ ինծի , թէ որ ասկից ետև ալ դառնամ նորէն զքեզ վշտացընելու և զիս դատապարտելու : Ո՛ն տուն այս ողորմութիւններս , որ ինծի ըրիր՝ կ՚ըլլան ինծի դժոխքին դժոխքը : Չէ՞ , սիրելի իմ , չըլլայ թէ թող տաս , որ ես մէյմ՚ալ քեզի երես դարձընեմ , լաւ է որ մեռնիմ քան զքեզ վշտացընեմ : Գիտեմ որ այլ քու ողորմութիւնդ չկրնար ինծի համբերել : Կը յաւիմ , ահ ծայրագոյն բարկ , զքեզ վշտացընելուս համար . կը սիրեմ զքեզ՝ ի բոլոր սրտէ , և առաջադրեր եմ որ քեզի նուիրեմ բոլոր մնացած կեանքս : Այո՛ , ինծի հայր երկնաւոր ուան արդեանց միածնիդ՝ Յիսուսի Քրիստոսի սիրկէն իմոյ : Տուր ինծի սուրբ յարատեւութիւն և սուրբ սէրդ . որ ինծի սիրելի իմ Յիսուս , ուան արեանդ , զոր հեղեր ուան իմ : Հաս յօգնութիւն քոյ ծառայիդ , զորս պատուական արեամբդ գնեցեր : Ա՛հ Աստուած , մայր իմ , նայէ մէյմ ալ վրաս և աղաչեմ , զամենազորդ այս քո դարձս առնա , և ձգէ զիս բոլորովին առ Քեզ :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԺԷ.

ՀԱՐԱՀԱՐ ՎԱՐՈՒՄՆ ՈՂՈՐՄՈՒ-ԹԵԱՄԲՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Զնա գիտեր որ Աստուծոյ քաղցրութիւնը զքեզ յապաշխարութիւն կը տանի[1] :

ՄԱՍՆ ԱՒԱՆՋԻՆ

Ըստ առակին որմանէն ազատակի՝ երբոր տեսան ծառայք որ ցորենին հետ որոմն ալ բուսեր է, ըսին իրենց տիրոջը Թէ կամիս վր երթեկսուք քաղեսցուք զայն ի բաց. իսկ տէրը ըսաւ Թէ չէ, Թողէք որ միասին մեծնան, և ի ժամանակի հնձոյն ասացէք կհնձողան, ժողովեցէք նախ զորոմն, և կապեցէք զայդ ի խրձունս առ ի այրել: Ասյս առակէս կ'իմացուի մեզ կողմանէ Աստուծոյ երկայն-

[1] Գիտեցեր զի քաղցրութիւնն Աստուծոյ զքեզ յապաշխարութիւն ածէ: Հռոմ. Բ. 4.

մուրթիւնը առ մեղաւորս, և մեկալ կողմանէ անաչառ դատաստանն՝ ի վերայ խըստասրտայ: Ընդհակ կ'ըսէ սուրբն Օգոստինոս թէ սատանան երկու կերպով կը խաբէ զմարդիկ, յուսահատութեամբ և յուսով: Մեղքը ընելէն վերջը՝ յուսահատութիւն կը բերէ Աստուծոյ դատաստանին վախովը: Բայց մեղքը ընելէն առաջ՝ սիրտ կու տայ, յոյս կու տայ Աստուծոյ ողորմութեանը վրայ. ուստի նոյն սուրբ վարդապետը այսպէս խրատ կու տայ թէ յետ մեղայ յուսայ յողորմութիւն, յառաջ քան զմեղս վախայիր յարդարութենէ: Այս իրաւի, վասն զի անարժան է ողորմութեան անիկայ, որ ապաղորմութիւնն Աստուծոյ կը բանեցընէ զԱստուած վշտացընելու: Ողորմութիւնը կը հասնի աստուածավախերուն, չէ թէ անոնց որ զայն՝ ի գործ կ'ածեն չվախնալու Աստուծոյ: Ուստի կ'ըսէ Ասուելեին թէ արդարութեան դէմ մեղանչողը կրնայ ողորմութեան ապաւինիլ, իսկ այն որ բուն ողորմութեան դէմ կը մեղանչէ՝ ինչ բանի պիտի ապաւինի:

Դժուար կը գտուի այնպիսի յուսահատ մեղաւոր մը որ ուզենայ դատապարտուիլ. հապա մեղաւորը կ'ուզեն մեղանչել՝ առանց կորսընցընելու փրկութեան յոյսը. մեղքը կ'ը-

նեն և կ'ըսեն թէ Աստուած ողորմած է, հի-
մայ այս մեղքը ընեմ, ետքը կ'երթամ խոս-
տովանանք կ'ընեմ։ Այս է մեղաւորնե-
րուն տմարտութիւնը, կ'ըսէ սուրբն Օգս-
տինոս. բայց ան է դաւաղին՝ որ շատերը
այսպէս կ'ըսէին, և հիմայ՝ ի դժոխս գա-
տապարտուած են։

Սուրբ գրքին ըսածին պէս մի ասեր ա-
ւաջի Աստուծոյ թէ անդիտութիւն է, կն
մի բարկացիր Աստուած՝ ի բարբառ քո.
կամ մի ասեր թէ ողորմութիւն տեառն մեծ
է, բազմութեան մեղաց իմոց ողորմեցի,
վասն զի ողորմութիւն և բարկութիւն՝ ի
նմանէ փութով հասցին, և՝ ի մեղաւորս
ակնարկէ բարկութիւն նորա։ Իրաւ որ Աս-
տուծոյ ողորմութիւնը անհասնելի է և
անհուն. բայց այս ողորմութեան գործքը չա-
փով է, վասն զի Աստուած ինչպէս ողորմած
է նէ, նմանապէս արդար ալ է։ Ասոր
մէկ օր մը առին մեր ըսած սրբուհոյն
Ալիքիտայի թէ ես թէ արդար եմ և թէ
ողորմած, իսկ մեղաւորք գիս սոսկ ողոր-
մած կը սեպեն։ Սուրբն Հարսնիլ ալ կ'ը-
սէ թէ բարի է տէր և արդար, կիսա-
մասնեայ չի կարծենք զԱստուած։ Հայր
վարժապետն Ալիքա կ'ըսէր, եթէ ողորմու-
թիւնն Աստուծոյ կարծուէր թէ վինքը բար-

կայընելու ալ կը ծառայէ, չէր ըլլար ողորմութիւն հասկա պակասութիւն արդարութեան: Աստուած իր ողորմութիւնը կը խոստանայ իրմէ վախցողներուն, չէ թէ բարի գործածողներուն: Ասոր համար սուրբ Աստուածածին մեծայուսոյէին մէջ կ'երգէ թէ ողորմութիւն նորա ազգայ յազգս երկիւղածաց իւրոց: Ուռած է սրբոյն Օգոստինոսի թէ՝ որ Հիմարիան է՛ի խոստմունք իւր, Հիմարիա է և՛ի սպառնալիսն:

Օ, գոյշ կեցիր, կ'ըսէ Մակեբերան, չըլլայ թէ այն շանը, այսինքն սատանային, մսիկ ընես, որ քեզի Աստուծոյ ողորմութիւնը կը խոստանայ որպէս զի մեզանչես: Եւ սուրբն Օգոստինոս՝ կը յաւելլ որպէս զի Համարձակ մեզանչէ. վայ այս մտաց յոյսն ունեցողին, և կը յարէ թէ Համբանքի չեն գար թէ որչափ մարդիկ խաբեր է այս ընդունայն յուսոյ սուտերը: Վայ անոր գլխուն, որ Աստուծոյ դիմութիւնը պարծ Հ'ածէ աւելի վնաբը բարկացնելու. սուրբ Հերոնիմոսին ըսածին պէս՝ սատկելը անոր Համար խելոյն պատժուելոյս Աստուծոյ, վասն զի ապստամբելոյս յուսալով թէ պատիժ չի պտար: Անոսկ Հպարտութիւնը մեզանչեց, ու. ետքը գարձաւ. և Աստուած ալ իրեն ներեց. անոր ասկն անանկ

լսել որ կը հայրը թողութիւն գտած՝ զինքը չարութեան տուած յուսալով թողութեան, բայց ողորմութեան չհաւատաց։ Ասոր նմանի կերպեր ալ կ'ըսէ թէ Յուդա կորուսեցաւ, վասն զի վստահացեալ էր՝ի հեղութիւն վարդապետին։ Այլ խօսքով, Աստուած երկայնամիտ է՝ բայց միշտ չի համբերեր. չէ նէ, ոչ ոք կը դատապարտուէր. և տակաւին հաստատակամ կարծիք է՝ թէ չափազանց քրիստոնէից մէջն ալ շատը կը դատապարտուի, վասն զի ընդարձակ է դուռն և լայն ճանապարհն որ տանի՝ի կորուստ. և բազումք են որ մտանեն ընդ նա, կ'ըսէ տէրն մեր։

Այլ որ յուսով թողութեան կը մեռանի՝ խաբեպայ է, չէ թէ ապաշխարող, կ'ըսէ սուրբն Օգոստինոս. և սուրբն Պօղոս ալ կ'ըսէ թէ մի խաբիր՝ Աստուած ոչ ապահամարհի։ Ծաղր ընել կամ խաբել կ'ըլլար զԱստուած՝ թէ որ միկը ուզեցար միշտ մեղանչել զԱստուած, ու հոգը աղքատութիւն ալ երթալ։ Օ՜ի որ ինչ սերմանէ մարդ, զնոյն և հնձեսցէ. մեղք սերմանողն ալ իրաւունք չունի ուրիշ բան յուսալու, բայց պատիժ ու դժոխք։ Ասոնցմէ որ ուրանայն մէջ այնչափ քրիստոնեաներ որոնց է սա խաբէութեանէն,

որ կ'ըսէ իրենց՝ թէ համարձակ մեղք գործեցէք, մի վախնաք, վասն զի այդ բոլոր մեղքերով ալ կը փրկուիք։ Հայց Աստուած կ'ըսէ, անիծեալ է մարդն որ յուսով մեղանչէ։ Աեղաւորին յոյսը մեղանչելէն ետև՝ թէ որ զղջումն ունենայ՝ հաճոյ է Աստուծոյ, բայց խստասիրտներուն յոյսը զզուելի է Աստուծոյ։ Աչպիսի յոյսը զԱստուած կը գրգռէ՝ ի սատժել, ինչպէս ծառայ մը զիւր տէրը կը գրգռէ՝ երբոր անոր դէմ բան մի լինի ըսելով թէ իմ տէրս աղէկ մարդ է։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Աչխ տէր Աստուած իմ, ահա ես ալ այնպիսիներէն մէկն եմ որ զքեզ վշտացուցեր են, վասն զի դու աղէկ կը վարուէիր։ Աչ տէր երկայնամիտ եղիր, զիս երեսէ մի ձգեր. ես յոյս ունիմ քու շնորհքդ՝ որ մէյմ՝ալ զքեզ չգրգռեմ զիս երեսէդ ձգելու։ Կը ցաւիմ, մէլ անբաւ բարիդ, զքեզ վշտացընելուս և չարաչար գործածելուս քու երկայնամտութիւնդ։ Շնորհակալ եմ որ ինչուան հիմայ ինծի սպասեցիր, ասկից ետև չեմ ուզեր քեզի մատնիչ ըլլալ, ինչպէս առաջ եղայ։ Դու այնչափ ինծի համբերեցիր, որպէս զի մէկ օր մը զիս տեսնես զքեզ սիրող։

ահա եկեր հասեր է այդ օրը, ինչպէս որ կը յուսամ։ Այս գրեթէ կը սիրեմ ամէն բանէ վեր, և մեծ կը սեպեմ քու շնորհդ՝ քան զամենայն թագաւորութիւնս աշխարհի. պատրաստ եմ հազար անգամ կեանքս կորսընդունել՝ քան թէ քու շնորհդ։ Այլ երկնաւոր, Աստուած իմ, վասն սիրոյ օծելոյ քո Յիսուսի Քրիստոսի, տուր ինծի սուրբ յարատևութիւն՝ ի սէր քո մինչև՝ ի մահ. մի թողուր որ մէյմ՝ ալ դառնամ ու քեզի մատնիչ ըլլամ, և թողում քու սէրդ։ Ամրիամ, մայր ողորմութեան, դու ես յոյս և ապաւէն իմ, աւե ինծի համար այս յարատևութիւնը, ամէն ուրիշ բան չեմ ուզեր։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Մէկը կրնայ ըսել թէ Աստուած որ աւազ ինծի այնչափ ողորմութիւն ըրած նէ, յուսամ որ եարքն ալ կ'ողորմի։ Աստը ընելու է՝ որովհետև աւազ այդչափ ողորմութիւն քեզի ըրեր է նէ, անոր համար կ'ուզես նորէն զինքը վշտացընել։ Ուրեմն կ'ըսէ քեզի սուրբն Պօղոս, ասով դուն Աստուծոյ քաղցրութիւնը ու համբերութիւնը կ'արհամարհես ոտքի տակ կ'առնես։ Չես

գիտեր՝ որ Աստուած քեզի ինչուան հիմայ համբերեց՝ չէ թէ միշտ շարունակես զինքը վշտացընելու, հապա ըրած չարեացդ վրայ լաս։ Երբոր դու աստուածային ողորմութեանը յուսալով չես ուզեր բանդ լմընցընել Աստուծոյ հետ, ինքը կը լմընցընէ. և թէ ոչ դառնայցէք՝ զաղեղն իւր լարեալ է, կ'ըսէ Սաղմոսերգուն. և քանի՞ վերժիտրութիւն և ես հատուցից՝ ի ժամանակին, կ'ըսէ Աստուած։ Աստուած երկայնամիտ կ'ըլլայ, բայց վերժիտրութեան ատենը հատնի նէ, ան չի սպասեր, հապա կը սրսռէ։

Աստուած կը սպասէ մեզաւորին որ ըզդաստանայ, բայց երբ կը տեսնայ որ անիկայ ապաշխարութեան համար տրուած ժամանակը կը բանեցընէ աւելի մեղք դիզելու, ան ատենը զինքը դատաստանի կը կանչէ։ Սուրբն Գրիգոր կ'ըսէ թէ նոյն իսկ ժամանակին դատաստան կ'ելլայ. նոյն ժամանակը որ ապաշխարութեան համար տրուած էր, երբոր՝ ի չարն բանեցուցած է նէ, աւելի կը դատապարտէ զինքը. բժշկեցաք զՆաբիւղան, և ոչ բժշկեցաւ, մոռցաք զնա. և ինչպէս Աստուած զմկը երեսէ կը մոռնայ։ Կամ մահ կը խաբէ անոր վրայ, և կը մոռնայ որ՝ ի մեղս մեռանին, կամ իր շնորհքին կը պրկէ, որպէս մեզաւորը որ կրնար փրկ-

կուխլ՝ միտքը կը կուրնայ, սիրտը կը խըռտանայ, չար սովորութիւնները բարձրանալու անկարելի կ՚ընեն իր դարձը, և այնպէս բոյսաբանական չը լլայ նէ, բարոյական երեսէ կ՚ինկնայ։ Վաճեցից գցանք նորա և հոգեկան յառաջադիմութիւն. ինչ պատուիր կրնայ ընել մեծ քան զայս, որ բոյս մեռելոյ այգին ոտքի կոխան ըլլայ մարդկանց և անասնոց, որ ըսել է թէ երեսէ ձգած է։ Ընանկ ալ Ընտուած պէտքին երեսէ ձգէ նէ, կը վերցնէ երկիւղին ցանկը, խոշմոռանքի խայթը, և կը թողու մոռութեան մէջ. այն ատեն յոյն հոգին կը մնայն ամէն ցուցանք ախտից և մոլութեանց։ Ընդ ինչ կ՚ընէ մեղաւորը այն մոռութեան մէջ. ամէն բան կ՚արհամարհէ՝ Ընտուծոյ երկրպագութիւն ալ, աղաչութիւնն ալ, ապաշխարութիւնն ու բան նպատակը, իր դատապարտութեան վրայ ալ կը ծիծաղի։ Ընմպարելոյն հասնելի՝ խորհրդարանը արհամարհէ։

Ընտուած առանց պատժելու կը թողու զանիկայ աշխարհքին վրայ, բայց աս չի պատժելը իրեն առնել ծանր պատիժ է։ Սասկալի պատիժ է, երբոր Ընտուած ըզ մեղաւորը կը թողու մեղաց ձեռքը. բարձի գնահատանձն իմ՚ի քէն, և հանգեսցի, և ոչ ևս հոգայցայց. որպէս թէ թող տուած

ըլլար որ ինչ որ կ'ուզէ նէ ընէ աշխարհ-
քիս վրայ . բարձի Թողն զնոսա երթալ ըզ-
հետ կամաց սրտից իւրեանց : Ա՛յ գլխուն
մեղաւորայ՝ որունց բանը յաջող է առ աշ-
խարհքիս վրայ , նշան է թէ զոհ սիրտ
ըլլան Աստուծոյ բարկութեանը յաւիտեան :
Երեմիա կը հարցընէ թէ պի է պի Ջա-
նապարհք ամպարշտաց յաջողեալ են . եարը
կ'ըսէ թէ ժողովես զնոսա իբրև գոչխար՝ ի
սպանումն : Ասկից մեծ պատիժ չի կրնար ըլ-
լար որ Թող տայ Աստուած որ մեղաւորը մեղը
մեղքի վրայ դիզէ . Դաւթի ըսածին պէս ,
դիր զմեղս՝ ի վերայ մեղաց . . . Ջնջեսցին
նոքա՝ ի գալստենէ քումմէ կենաց : Ուր
կ'ըսէ Ներսիսիանս՝ թէ ասկից մեծ պատիժ
չըլլար երբոր մեղք մեղաց պատիժ կ'ըլլայ :
Ընդէկ էր անանկ Թշուառականներուն՝ որ
Աստուած իրենց կեանքը վերցընէր առա-
ջին մեղքէն ետև , չէ նէ երբոր մեռնին նէ , այն-
չափ դժոխք կ'ունենան , որչափ մեղք գոր-
ծեր են նէ :

ՅՂՉ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Աստուած իմ , գիտեմ որ ես այդպիսի
Թշուառ լինելուն մէջ արժանի էի որ ձեռ-
զուրկ՝ ի շնորհաց և՝ ի լուսոյ . բայց տես-

նեղով հիանայ այն լոյսը՝ որ ինձի կու տաս, և յապաշխարութիւն ինա կը կոչես, նշան է թէ ինա երեսէ չես ձգած տակաւին: Ա՛մպա կ՚աղաչեմ տէր, եւեցուր քու ողորմութեդ հոգւոյս վրայ, եւեցուր լոյսդ, եւեցուր փափաքս քեզի ծառայելու և սիրելու զքեզ: Ա՛ստուած ամենակարող, ինա փոխէ իմ ապստամբ և մատնիչ ըլլալէս, և ըրէ ինա սիրող քու բարութեանդ, որպէս զի գամ մէկ օր մը յերկինս՝ փառաւորել յաւիտեան քու ողորմութիւններդ: Ա՛րդ ինչպէս դու կ՚ուզես ներել ինձի, ես ալ ներումն կ՚ուզեմ քեմ սրտանց և քու սէրդ. կը զղջամ, ոմ անհուն բարի, այնչափ քեզի տհաճութիւնները տալուս համար. զքեզ կը սիրեմ, ոմ ծայրագոյն բարի, վասն զի ասանկ կը հրամմես սիրել զքեզ, վասն զի ամէն կերպով արժանի ես: Ա՛մպա փրկիչ իմ, վասն արդեանց քու արեանդ զրէ որ զքեզ սիրէ այս մեղաւորս, զոր դու այնչափ սիրեցիր, ու երկայնամիտ եղար իրեն այնչափ տարի: Ու պիտութենէդ կը յուսամ այս բանս. յոյս ունիմ որ ասկից ետև զքեզ սիրեմ մինչև՚ի մահ և յաւիտեան. զողորմութիւնս քու տէր յաւիտեան օրհնեցից: Ու պիտութենդ ալ, տիրամայր Ա՛ստիամ, յաւիտեան օրհնեցից, որ այնչափ շնորհքներ առիր ինձի հա-

մար, քու բարեխոսութեանդ պատուոյ դիտեմ զայն ամենայն. մի դադարիր օգնել ինձի տիրուհի, և առնուլ ինձի համար զսուրբ յաբաւութիւն:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Գրած է՝ի վարս հօրն Լոյոլոյի Լ՚անուգա թէ Բաղերմո քաղքին մէջ երկաբարեկամք կային. մէկ օր մը ատունք միատեղ քալեու ելեր էին. ատենայն մէկը կսաար անուանուլ, որ կառավերգութեան մէջ խաղցող էր, տեսնալով ընկերը մոմոտքի մէջ՝ ըսաց անոր. քանի՞ աաեն է որ խոստանալանդի կ՚երթաս, և ատոր համար արդեօք տխուր կ՚երևնաս. գիտցիր որ մէկ օր մը ինձի ըսաւ հոգին Լ՚անուգա թէ Ըստուած քեզի տասուերկու տարի կեանք պիտի տայ, ու թէ որ այս միջոցիս մէջ գքեզ չի շահիս նէ, գէշ մահ պիտի ունենաս: Այս ելայ աշխարհքին քալեցի, հիւանդութիւններ քալեցի, մանաւանդ մէկ անգամ մը մեռնելու ալ եղայ, այսու ամենայնիւ այս ամաաս մէջ՝ որ տասուերկու տարին լմնալու վրայ է, դեռ ապէ՛ կը զգամ քան թէ բոլոր կեանցս մէջ. ուստի հրամմէ, եկուր

շաբաթ օրը լսելու նոր կառավերդութիւնս, որ ես շարադրեր եմ։ Այժէ թէ ինչ Հանդիպեցաւ շաբաթ օրը, որ Նոյեմբերի 24 էր՝ յամին 1668. երբոր պատրաստուած էր առ մարդս որ խաղալու ելլայ, կամուած մի վրան ինջաւ, ու յանկարծ մեռաւ, Հոգին փչելով ան կառավերդութիւն խաղցող կնկան մի ձեռին վրայ, և առանկ լմընցաւ կառավերդութիւնը։ Ասկից օրինակ առնենք մենք ալ, քեզի կ'ըսեմ՝ով եղբայր. երբոր սատանան զքեզ փորձէ նորէն մեղք գործելու, թէ որ դու դատապարտուիլ կ'ուզես նէ, նոյն խնդրի վրայ կեցիր որ մեռանիս. բայց մի ըսեր ան առենը թէ վերկուիլ կ'ուզես՝ երբոր կ'ուզես մեռանիլ, ըզքեզ արդէն դատապարտուածի տեղ դիր, ու սեպէ թէ Աստուած նոյն առեն քու դատապարտութեանդ վճիռը կը գրէ, ու կ'ըսէ քեզի թէ զինչ ինչ առնել էր այդ օրդ, և ես ոչ ապարի նման. գնա կորիր, ով ապերախտ, դատապարտուիլ կ'ուզէիր, կորսուէ քու յաւիտենից։

Գուցէ ըսես, Հապա ո՞ր կը մնայ Աստուծոյ ողորմութիւնը։ Պատասխ. ով Թշուառական, Աստուծոյ ողորմութիւնը չէր որ այնչափ տարի Համբերեց քու այնչափ մեղքերուդ. դու միշտ երեսդ վար առած

ընդհակառակ սիրտը ըլլալիը ըսելով, ողորմութիւնը տեսան անոգտագործ էին, որ ես ինչուան հիմայ չտեսած եմ, չկրտուած եմ։ Դու մէկ մանուշակի մեղք մը գործելով տեսել մեծ յանցանք ըլլիր, քան թէ ոսկի տակ առնելիր մէկ թագաւոր մը սպանելիք. դու այնչափ չարիք ըլլիր և անարգանք ընդդէմ Աստուծոյ, թէ որ ատիկայ մէկ մարմնաւոր եղծող դէմ ընէիր նէ, չէր համբերէր քեզի. իսկ Աստուած չէ թէ միայն երկայնամիտ եղած քեզի, հապա շատ անգամ ալ կոչեց, և հրաւիրեց որ դառ թողութիւն առնես. պինդ լինչ առնել էր, և ես ոչ արարի կ'ըսէ։ Ճէ որ Աստուած քեզմէ ալէտք մը ունենար նէ, կամ դուն իրեն մեծ երախտիք մը ըրած ըլլայիր կըրնար արդեօք ասկէ աւելի գումի ցուցընել քու վրադ։ Այս ասանկ ըլլալով, թէ որ դու նորէն դառնաս պինդը վշտացընելու նէ, իր բոլոր գթութիւնը և ողորմութիւնը կը դարձընես՝ի բարկութիւն, և՝ի պատժել զքեզ։

Ճէ որ այն անպատուղ թզենին՝ տարի մըն ալ հոգալու միջոց տալէն ետև՝ պտուղ չի տար տիրոջը նէ, չէը կտրուէր ըստ ար ժանւոյն։ Այլ ինչ կ'ըսէ տուրն Օգոստինոս. մի ծառ անպտուղ, տարուան մը

ձեռս տասլարը որ դքեզ չկտրէ, անհոգ մի ըլլար, կը կտուխս։ Ի՞նչ բանի կը սպասես, ով մեղաւոր, ի՛ուզես որ Աստուած դքեզ դժոխք խաւրէ. բայց խաւրէ նէ, գիտնաս որ եսքը ձար ձարակ չկիայ քեզի։ Աստուած լուռ կեցեր է, բայց միշտ չի լռեր, վրիժխնդրութեան առնելու հասնի նէ, ուր կը ձեռս լռելը։ Այս ամենայն սրտերը, և ես լռեցի քեզ. կարծեցեր անօրէնդ՝ ի մոխ քեզ նմանիցեմ, արդ յանդիմանեցից և կացուցից զայս ամենայն առաջի քո. երեսիդ զարնեմ այնչափ ողորմութիւններն՝ որ քեզի ցրցուցի, և անունք դքեզ դատին ու դատապարտեն։

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ահա Աստուած իմ, վայ դլխուս, թէ որ ասկից ետև քեզի հաւատարիմ չըլլամ նէ, ու դառնամ մեռանիլ ըլլալու՝ այնչափ լոյս ինձի տալէդ ետև։ Այդ լոյսը նշան է որ ի՛ուզես ինձի ներել։ Կը յուսամ, ով ծայրագոյն բարի, առնային անիրաւութեանցս վրայ՝ որ քեզի դէմ ըրած եմ, և տուած անարդանացս վրայ որովք դառնացուցեր եմ զանհուն բարիդ։ Քու արիւնովդ յոյս ունիմ թողութեան, և ստուգապէս կը յու-

սամ. բայց թէ որ նորէն քեզի երես դարձնեմ նէ, գիտեմ որ նոր դժոխք մը ապաժանի կ'ըլլայ ինծի համար: Ա՛ս բանս է որ կը սարսափեցընէ զիս, Աստուած հոգւոյ իմոյ, որ կրնամ դարձեալ քու շնորհքդ կորսնցընել: Գիտեմ որ շատ անգամ խօսք տուի քեզի հաւատարիմ ըլլալու, ետքը կրկին ապստամբ եղայ քեզմէ: Ահա տէր, ահի Հոդւոյդ որ ըլլայ այդ բանը, ահի ձգես զիս երեսէ, որ այս Թշուառութեանս մէջ մնամ, և նորանոր Թշնամի քեզի երևնամ. ամէն պատիժ տուր ինծի՝ այս ահի տար, ահի Հոդւոյդ զիս մեկնիլ՝ի քէն: Գոնէ որ տեսնամ որ նորէն զքեզ ախտով վշտացընեմ, առանձին մահ տուր ինծի, ես գոհ եմ: Ի՛նչ մահ ալ ըլլայ ես գոհ եմ, միայն Թէ մէյմ՝ալ չի լսեմ իմ Թշուառութիւնս քու շնորհքէդ զրկուելուս համար. ահի՛ Հոդւոյդ զիս մեկնիլ՝ի քէն: Ա՛յս կրկնելով կը կրկնեմ, Աստուած իմ, ահի՛ Հոդւոյդ զիս մեկնիլ՝ի քէն: Կը սիրեմ զքեզ, սիրելիդ իմ փրկիչ, ես չեմ ուզեր քեզմէ բաժնուիլ. վասն արդեանց տուր մահուանդ տուր ինծի սաստիկ ախր մը, որ զիս ալինդ կապէ քեզի հետ՝ անանկ որ չի կարենամ մէյմ՝ալ քակուիլ: Ո՛վ Աստուածածնայր Ա՛տրիամ, Թէ որ ես դառնալու ըլլամ մէյմ՝ալ զԱստուած վշտացընելու, վախ

նամ որ դու ալ կին երեսէ կը ձգես։ Հապա օգնէ ինծի քու բարեխօսութեամբդ որ ուղեղամ յաղթանակութիւն, և անոր առ Յիսուս փրկիչն իմ։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԺԸ.

ՄԵՂԱՑ ԹԻՒԸ

Որովհետև. չարկրուելն վճիռը շուտով չի տրուիր, ասոր համար որդիք մարդկան չարութենէ ետ չեն կենար [1] :

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Թէ որ Աստուած խոզին պատժէր մեղապարտները, յայտնի է թէ իրեն դէմ այնչափ անարգանք չէր ըլլար, որչափ որ հիմայ կ'ըլլայ. բայց որովհետև Աստուած շուտով չի պատժեր, հապա երկայնամիտ կ'ըլլայ, համարձակութիւն կ'առնեն մեղանչելու սիրտ առնել վշտացընել զինքը. սակայն ա-ղէկ նայելու է, որ Աստուած թէպէտ և կը համբերէ, բայց միշտ չի համբերեր : Ա-

[1] Քանզի ոչ վաղվաղակի վճիռ բերի ընդդէմ չարաց, վասն այնորիկ որդիք մարդկան յաճախեն՝ ի չարիս : Սկր :

սարակ կարծիք է սրբոց Հարց, Նարսեի, Ոսկեբերանի, Հերոնիմոսի, Ամբրոսիոսի, Օգոստինոսի, Կիւրղի Ղեքսանդրացւոյ և ուրիշներուն թէ ինչպէս որոշեր է Աստուած ամէն մէկ մարդու կենաց օրերը, առողջութեան աստիճանը, կամ քանքարը՝ զոր կ'ունենայ տալ, իմաստնոյն ըսածին պէս, թէ զամենայն ինչ չափով և թուով և կշռով կարգեցեր, նոյնպէս ամէն մէկին որոշեր է Թողութիւն տալ այսչափ և այնչափ յանցանքին, որ երբոր լցուի նէ, ալ չի ներ: Ա՛ս բանս պէտք է մեզի հասկընալ, կ'ըսէ սուրբն Օգոստինոս, թէ այսչափ անգամ կը հաներէ Աստուած մեզի, ան լինցածին պէս ալ Թողութիւն չընդունի: Նմանապէս կ'ըսէ Նսաբիոս Կեսարացին թէ Աստուած կը սպասէ մինչև մէկ որոշեալ թիւմը, անկից եառը երեսէ կը ձգէ. նոյնպէս կը խօսին և վերոյիշեալ Հարք:

Ա՛ս բանս վայրապար չեն ըսեր սուրբ Հարք, Հապա սուրբ գրոց Հիման վրայ հաստատելով կ'ըսեն, ուր գրած է թէ չև ևս լցան անօրէնութիւնք Ամովհայեաց. ուրիշ տեղ՝ թէ ոչ ևս յաւելից ողորմել Իսրայելի. դարձեալ՝ փորձեցին զիս այս տասն անգամ, և ոչ տեսցեն զերկիրն: Յոր ալ կ'ըսէ, թէ կընքեցեր զանօրէնութիւնս իմ՝ ի քսակի: Ա՛ն

ղաւորք չեն հաւիրեր չեն սեպեր իրենց մեղ-
քը. բայց Աստուած աղէկ հաշիւ կը բռնէ,
որպէս զի հնծոց առնն պատիժը տայ,
այսինքն երբոր չափը լեցնայ նէ. ըսելով թէ
արդէք մանգաղ մի հասեալ են կամք: Դար-
ձեալ կ'ըսէ Աստուած՝ թէ, առջևի մեղքէդ
անվախ մի ըլլար, և մեղք մեղքի վրայ մի
դներ: Վ ախցիր կ'ըսէ մեղաւորին ան մեղ-
քէն ալ որ քեզի նեղացի, չէ նէ՝ եթէ նորէն
աւելցնես, կրնայ ըլլալ որ առ նոր մեղքդ
առաջիններուն հետ՝ չափը հաւիրածը լեցու-
նէ, ան առեն Թողութեան տեղիք չի մնար
քեզի: Արդ տես ալ սուրբ գիրքը այս
բանս կ'իմացընէ թէ օր կու գայ որ մեղացդ
չափը լցուած կ'ըլլայ, եւեթէն պատիժ կը
հասնի:

Ա՛ս պատիժի օրինակն ալ շատ տեղ կը
տեսնուի. մանաւանդ Սաւուղայ վրայ որ
եթէ անգամ անհնազանդ ըլլալով Աս-
տուծոյ երեսէն ինկաւ բոլորովին, ուստի
կ'աղաչէր Սամուէլին՝ որ միջնորդ ըլլայ իրեն
համար՝ ըսելով թէ բարձ զմեղս իմ, և դար-
ձիր ընդ իս, և պագից երկիր առեան Աս-
տուծոյ քումմ: Իսկ Սամուէլ պատասխան
տուաւ թէ ոչ դարձայց ընդ քեզ զի արհա-
մարհեցեր զբան տեառն, և արհամարհեալ
դքեզ տէր: Այսպէս է Աստուածային օրինակն

ալ, որ տաճարին մուրք սպասները սրբելով, ձեռք մը տեսաւ որ պատին վրայ կը գրէր, մանէէ, թէկէղ, փարէս, որ կը նշանակէր ինչպէս որ մեկնեց Դանիէլ, կրնայաւ ի կշիռս Թագաւորութիւն քո, և գտաւ սպակասեալ։ Ինչ ալ նոյն գիշերը սպանուեցաւ Բաղտասար արքայ Քաղդէացւոց։ Այս թէ սրշափ Թշուառականներու ալ ասանկ կ'ըլլայ, որ տարիներով մեղայ մէջ կը մնան. բայց երբոր չափերնին կը լեցնայ նէ դրուց խօսքն ալ կը կատարուի. կատարեցին ի բարութեան գնեանս իւրեանց, հանդստեամբ նստջեցին ի դժոխս։ Կան որ եռանդ կ'ունենան քննել աստեղաց Համրանքը, հրեշտակաց Թիւը, լրենց տարիքներուն Թիւը, բայց ուր կայ որ քննէ իր մեղայ Համրանքը, որ Աստուած ամէն մկրտուներեն ուզեր է։ Ամէն համար պէտք է դողալ սարսափիլ. ուր դիտէ, եղբայր սիրելի, որ մէյ մալ սա անարժան գործը ընելու ըլլաս նէ, այն չար խորհրդոց տեղիք տաս է, սա մեղքն որ ընես նէ, ալ նոր մումն չկայ քեզի։

ԻՆՉ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ով Աստուած իմ, գոհանամ զքէն, որ դեռ քանի մնծմ պահես մեզ ունեցող

ներ կան հիմայ դժոխքին մէջ, ալ թողութիւն և յոյս չկայ իրենց. իսկ ես դեռ կենդանի իմ դժոխքէ դուրս, և ունիմ յոյս թողութեան և ապրելութեան, թէ որ ուզեմ։ Ըյո՛ տէր Ըստուած իմ, ներումն կը խնդրեմ, կը զղջամ ամէն բանէն եւել գքեզ վշտացնելուս համար, ևան զի վշտացուցի զանհուն բարութիւնդ։ Ո՛վ հայր երկնաւոր, նայեաց յերես օծելոյ քո, նայէ քու միածնիդ վրայ, որ ինծի համար խաչէ վրայ մեռաւ, և անոր արդիւնքով ողորմի ինծի։ Այս խօսք կու տամ որ առաջ մեռնիլ կ'ուզեմ քան թէ մէյմ՛ալ գքեզ վշտացընել, իրաւ որ իրաւունք ունիմ վախնալու իմ ըրած մեղքերուս համար. և քու ըրած շնորհքներուդ համար, որ մէկ մեղք մ՛ալ աւելի ունենամ՝ չափս կը լեցուի ու կը դատապարտուիմ։ Ամպա օգնէ ինծի շնորհօք քո, քեզմէ կը յուսամ որ ինծի լոյս և ուժ տաս հաւատարիմ ըլլալու քեզի։ Իսկ եթէ տեսնաս որ ես նորէն գքեզ պիտի վշտացընեմ, տուր ինծի այն րոպէին մէջ մեռնիլ, յորում կը յուսամ լինել ի շնորհս քո։ Ըստուած իմ, ես գքեզ կը սիրեմ՝ ամէն բանէ աւելի, և մեռնելէն այնչափ չեմ վախնար՝ որչափ քու շնորհքդ կորսընցընելէն, մի՛ թողուր զիս։ Ո՛ Մարիամ, մայր

իմ, օգնութիւն հասիր ինձի, և աո ինձի համար սուրբ յարատևութիւն։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Բայց կ'ըսէ եղեր մեղաւորը թէ Աստուած ողորմած է։ Նա ալ գիտեմ թէ անբաւ է Աստուծոյ ողորմութիւնը, և սակայն այս այսպէս ըլլալով ալ ուրչափ մարդիկ կը դատապարտուին։ Կ'ըսէ տէրն թէ ես եկի բժշկել զբեկեալս սրտիւք. Աստուած կը բժշկէ զանոնք որոնք բարի կամք ունին և խոստովանիլ կու տայ մեղայ, բայց չի կրնար ներել մեղանչելու կամք ունեցողին։ Կ'ըսես թէ ես կտրիճ հասակի մէջ եմ, խոշ այդպէս ըլլայ. բայց Աստուած տարիքը չի համրեր, հապա մեղքերը, և այս մեղայ չափը ամենուն հաւասար չէ. Աստուած մէկին հարիւր, մէկալին հազար մեղք կը խոշոտ. բայց զուրիշն ալ երկրորդ մեղքին ատենը գժոխք կը խաւրէ. քանիներ ալ եղած են որ առաջին մեղքով գժոխք են գնացեր։ Սուրբն Գրիգոր կը պատմէ հինգ տարեկան տղու մը համար թէ հայհոյութիւն մը ընելով գժոխք գնաց. Սուրբ Աստուածածինը յայտնեց Վիտրէնցոյի սրբակաց կուսի մը թէ տասուերկու

տարուան աղջիկ մը իր առաջին մեղքով դատապարտուելու։ Ուրիշ տղայ մըն ալ ումեր տարեկան՝ առաջին մեղքով մեռաւ, ու կորուսեցաւ։ Սուրբ աւետարանը կը պատմէ, թէ տէրն մեր առաջին անգամն որ անպտուղ գտաւ թզենին նէ ատկէն ա նիծեց, ըսելով մի՛ այսուհետև՝ ի քէն պտուղ եղիցի յաւիտեան, և առժամայն չորացաւ թզենին։ Ա՛րդարեւ ձեռքդ ալ բաներ է թէ՝ ի վերայ երկոց անօրէնութեանցն Դամասկեայ, և՝ ի վերայ չորիցն ոչ դարձայց՝ ի նմանէ։ Գոյէ անդգամին ատկը ուզենայ համար պահանջել Աստուծոյ թէ ինչու ատկին երեք մեղացը կը նեղէ, ու չորսին չէ։ Այս բանիս ատ պէտք է երկրը պագանել աստուածային դատաստանաց, և առաքելոյն հետ ըսել ով խորք մեծութեան և իմաստութեան և գիտութեանն Աստուծոյ, որպէս զի առանց քննելոյ են դատաստանք նորա, և առանց գննելոյ են ճանապարհք նորա։ Սուրբն Օգոստինոս ալ կ'ըսէ թէ ինչն գիտէ, ուր կենայէ ուր չենայէ. որով ոմանց ողորմութիւնը ձրի կ'ընայ, և ոմանց ալ չընայ նէ՝ յարդարութեան չընէ չընար։

Գոյ ըսէ խաստոխոտը թէ ես այնչափ անգամ գՍտուած բարկացուցի, և Աս-

տուած նկրեց ինծի , ուստի կը յուսամ որ այս մեղքիս ալ աչք կը խփէ . ես ալ կ'ըսեմ՝ Աստուած որ ինչուան հիմայ զքեզ չպատժեց նէ , միշտ այսպէս պիտի ըլլայ . չարը լմնցածին պէս պատիժը կը հասնի : Սամփսոն որ այնչափ խաղայ Դալիլեացոց ձեռքէն կ'ազատի , ինչպէս առաջ եղաւ . ելնոյ և արարից ոսպէս միշտն , և թօմասփեղից կ'ըսէր . բայց վերջի անգամուն բռնուեցաւ , կեանքն ալ կորսոյս : Մի ըսեր , կը պատուիրէ Աստուած , մի՛ ըսեր թէ այնչափ մեղք գործեցի և Աստուած չիս չպատժեց , վն տէր երկայնամիտ է վասն զարձի քո և քաւութեան [1] : Տեղը գայ նէ , բոլորը մէկէն կը վճարէ , և որչափ աւելի եղաւ ողորմութիւնը նէ , այնչափ ալ պատիժը ծանր կ'ըլլայ . աղէկ կ'ըսէ Սկերեան թէ աւելի վախնալու է , երբոր Աստուած կը համբերէ նէ , քան թէ շուտով պատժէ . և մեծն Կրիգոր ալ կ'ըսէ թէ որոնց որ երկար կը սպասէ նէ , աւելի խստութեամբ կը դատապարտէ , ու վասն կը բերէ թէ շատ անգամ անոնց որ երկար համբերեր է Աստուած նէ , յանկարծական

[1] Սկր . Ե . 4—5 :

մահ վրայ կու գայ, անանկ որ մեղայ ըսեն, կամ դղջումն ալ մահէն առաջ չի յայտնուիր: Անառակութ երբոր շատ ըլլայ քեզի Աստուած տուեր էր նէ, այնչափ մեծ կ'ըլլայ մտքիդ կատարելիութիւնը և խաղաղութիւնդ ի մեղս: Ուստի կ'ըսէ տէրն Պետրոս թէ լաւ էր նոցա եթէ բնաւ իսկ չէր ծանուցեալ զարդարութեանն Աստուծոյ, քան թէ ծանեան, և յետս կայցին. և տէրն Պօղոս բարոյապէս խօսելով կ'ըսէ թէ անհնար է միանգամ մկրտելոցն, որ համակեցեալն յերկնաւոր պարգեւաց, . . . և կործանեսցին՝ միւսանգամ նորոգել յապաշխարութիւն:

Արուսափեղկ է Աստուծոյ ըսածը իր կոչմանը խուլ ձեւացողներուն. քանզի կոչէի և ոչ անսայիք. . . այսուհետև ես ծիծաղեցայց կորստեամբ ձերով, որ է ըսել՝ ինչպէս մեղաւորը ծաղր ըրաւ զԱստուած՝ խոստովանանք ըլլալով, խօսք տալով, ու եաքը մատնիչ եղաւ, անանկ ալ Աստուած ծաղր սիրոն ընէ զանիկայ մահուան ատենը: Դարձեալ կ'ըսէ իմաստունն՝ որ սէս շուն դառնայ ի փսխած իւր և ատելի լինի, նոյնպէս անզգամն չարեօք իւրովք, յորժամ դառնայցէ ի մեղս իւր:

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆԳ

Ահա տէր, ես եմ այն գաղտնի շունը՝ որ այնչափ անգամ դարձայ ուտել այն արգելեալ պտուղները, որոնցմէ առաջ ետքան շատեր էին։ Գիտեմ արժանի չեմ ես, ոչ փրկիչ իմ, բայց քու սուրբ արիւնդ թափեցիր ինձի համար, որն որ զիս կը քաջալերէ և կը տոհմէ յոյս ունենալ։ Թանկ անգամ ես գքեզ վճռացուցի, և դու թողութիւն տուիր ինձի։ Խոստացայ մէյմ՚ալ գքեզ չվշտացընել, և նորէն՚ի փախած դարձայ, և դուն ալ դարձար ներեցիր ինձի. ամէն ինչ բանի կը սպասեմ, թէ ոչ դատապարտութեան՚ի դժոխս, կամ թողլու զիս՚ի ձեռս մեղաց, որ աւելի մեծ պատիժ է քան զդժոխս։ Բայց քանի լինի, Ստուած իմ, ես զիս կ՚ուզեմ շտկել, և քեզի հաւատարիմ ըլլալ. բոլոր յոյս քու վրադ կը դնեմ, կ՚ուզեմ քանի որ փորձուիմ նէ, միշտ քեզի դիմեմ միշտ։ Առաջ ապաւիներ էի իմ խոստմանցս և առաջադրութեանցս վրայ, և անհոգ էի զիս քեզի յանձնելու փորձութեան ատեն, և այս եղաւ իմ կործանմանս պատճառ։ Այլ չէ, ասկէ ետև դու պիտոր ըլլաս իմ յոյս, ապա-

էին, զորութիւնս, և այսպէս կարող կ'ըլլամ ամէն բանի: Ուրեմն ընդհէք տուր ինծի քու արդեամբդ, Յիսուս փրկիչ իմ, զիս քեզի միշտ յանձնել, և օգնութիւն խնդրել յամենայն պէտս իմ: Օքեզ կը սիրեմ ծայրագոյն բարի և՛ի վեր քան զամենայն բարիս սիրելի, և զքեզ միայն կ'ուզեմ սիրել, միայն թէ դու ինծի օգնէ: Դու ալ Ա՛րիամ, մայր իմ, օգնական եղիր ինծի, ընդունէ զիս քու հովանաւորութեանդ տակը, և տուր որ միշտ աւելի ապաւինիմ փրկութեան աստեղը, քու անունդ ըլլայ իմ պաշտպանութիւնս:

Ա՛ԱՓՈ ԵՐՐՈՐԴ

Կ'ըսէ Սիրաք թէ ոգեակ մեղաւոր, բայց մի նորէն եւեղծներ, հապա առջիններուն թողութիւն խնդրէ: Այս է քեզի Աստուծոյ ըրած աղաչարկութիւնը, ով քրիստոնեայ, ուստի զի քու փրկութիւնդ կ'ուզէ: Ով եղբայր, որչափ աւելի սրտմղեցնես զԱստուած, այնչափ աւելի սիրոյ դռնեան՝ որ մէյմ'ալ չսրտմղեցնես, ուստի զի նորանոր մեղք դործես նէ, կրնայ ծանրացընել Աստուծոյ արդարութեան կշիռքը, և կը դատապարտուիս: Այս բայարձակապէս չեմ

ըսեր թէ մէյմ՚ալ մեղանչելէդ ետև թո-
ղութիւն չըլլար , վասն զի այդ իմ դիտա-
ւոր բանս չէ . հապա կ՚ըսեմ թէ այդպէս
ալ կրնայ ըլլալ : Ասոնի երբոր կը փորձու-
ես նէ ըսէ . արդեօք Աստուած մէյմ՚ալ
կը ներէ՞ . չներէ նէ , որդի կորստեան կ՚ըլ-
լամ : Քեզի կը հաւատամ , թէ որ հաւա-
տալու ըլլար՝ թէ սա կերակրիս մէջ թոյն
կայ , քնաւ կ՚ուտէիր . թէ որ հաւանակա-
նաբար դիտնայիր որ ձամբու վրայ թշնամիդ
քեզի կը սպասէ սպաննելու , անկից կ՚անց-
նէիր երբոր ուրիշ ապահով ձամբայ կայ
նէ : Ըրդ ինչ ապահովութիւն կամ հա-
ւանականութիւն ունիս դու , թէ երբոր
դատաստանիդ մեղանչես նէ , եարը սիրտ ունե-
նայ ձգմարիտ դղջումիդ , ու պիտի չդատա-
պարտէ , և թէ՛ւ մեղանչելդ Աս-
տուած նոյն ատենը մահ չի բերեր վրադ
կամ գքեզ երեսէ չի ձգեր :

Ո՛վ մարդ , դու մէկ տուն մը գնելու
ըլլաս նէ , ամէն փոյթ և զգուշութիւն կ՚ը-
նես որ սուակդ չկորսընցընես : Թէ որ
դեղ մը առնելու ըլլաս նէ , ամէն կերպով
կը նայիս որ անկից քեզի վնաս մը չըլլայ .
գետէ մը անցնելս նէ՝ կը նայիս որ վտանգ մը
չըլլայ մէջը ինկնալու : Եարը մէկ չնչին հա-
ճոյքդ համար կամ մէկ անսանական յան-

ցանքի համար, կ'ուզես վտանգի մէջ դնել քու յաւիտենական փրկութիւնդ, ըսելով թէ կը յուսամ որ խոստմանդ կ'ըլլամ։ Հայդ ես քեզի հարցնեմ. երբ պիտոր խոստմանիս. կկրակի կ'ըսես. և ոմ քեզի խօսք կու տայ թէ ողջ պիտի մնաս մինչև՝ ի կրակի. վաղը կ'ըսես, և ոմ կը խոստանայ քեզի վաղուան օրը։ Ազէկ կ'ըսէ Սուրբն Օգոստինոս թէ ժամն ձեռքդ չէ նէ, օրը ինչպէս ձեռքդ ըլլայ։ Ինչպէս կրնաս դու քեզի խոստանալ թէ վաղը կը խոստովանիս, երբոր չես գիտեր թէ այսօր մէկ ժամ մըն ալ կ'ունենաս արդեօք։ Ուստի նոյն սուրբը կ'ըսէ եանէն թէ Աստուած ապաշխարողին Թողութիւն խոստացաւ՝ բայց մեղանչողին վաղուան օրը չխոստացաւ. գուցէ կու տայ, գուցէ չի տար։ Ձէ որ հիմայ մեղանչես նէ՝ Աստուած գուցէ ապաշխարութեան ժամանակ քեզի տայ, և գուցէ չի տայ. և թէ որ չի տայ նէ՝ ան ատեն քու վիճակդ ինչ կ'ըլլայ յաւիտենականութեան մէջ։ Այսու ամենայնիւ դու մէկ ինչին համար հոգիդ կը կորնչցնես և դրախտ յաւիտենական կորստեան վտանգին մէջ կը դնես։ Ա՜ազար դահեկան կը դնէիր արդեօք՝ ի վտանգ այն անպիտան հաճոյից համար։ Աչքի մեծը ըսեմ, կ'ըսէիր արդեօք այն

չնչին բանին համար թէ թող ամէն բան երթայ կորսուի, ստակս ալ, տունս ալ, ունեցածս, չունեցածս, ազատութիւնս, կեանքս: Ըէ. Հապա ինչպէս եղբը կ'ելլաս կ'ուզես այդ չնչին հաճոյքդ համար մէկ վայրկեան մէջ ամէն բան կորնցընել, հոգիդ ալ, արքայութիւնն ալ, դ'Աստուած ալ: Ինչ կ'ըսեմ՝, շիտակը ըսէ ինծի, այս բաներս Հնմարտութիւն են, ինչպէս որ Հաւատքը կը սորվեցնէ, չէ նէ առասպել. այսինքն թէ արքայութիւն կայ արդեօք, դժոխք կայ, յաւիտենականութիւն կայ, կը Հաւատաս դու թէ մեղքի մէջ մեռնիս նէ, կորստած ես յաւիտեան, Ըդդ ինչ անխելքութիւն է ուրեմն, ինչ յիմարութիւն է, որ դու դքեզ կը դատապարտես 'ի յաւիտենական տանջանս, ըսելով թէ յուսամ՝ որ եղբը Հոգ մը կ'ընեմ: Կ'ըսէ սուրբն Օգոստինոս՝ թէ ոչ ոք յուսով աւազութեան յանձն կ'առնէ Հիւանդանալ. խնդիր մը չի կայ, որ Թոյն առնու՝ ըսելով թէ կարելի է որ եղբը դեղով կ'առողջանամ: Իսկ դու յաւիտենից մահուան գքեզ դատապարտել կ'ուզես, ըսելով թէ կրնայ ըլլալ որ եղբը խաղսխեմ: Ո՛վ յիմարութեանս, որ շատերը տարաւ ու կը տանի 'ի դժոխս. ինչպէս որ սուրբ գիրքն ալ կ'ըսէ

թէ վատահութեան չարութեանց քոյ հասցէ՝ ի վերայ քո կորուստ, զոր ոչ գիտիցես։ Ընտուծոյ անհուն ողորմութեան յանդգնաբար ապաւինելով մեղանչեցիր, յանկարծակի վրադ պիտի հասնի սատիժը և պիտի չիմանաս թէ ուսկից է։

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ընկա, տ՛ր, ես այն խենթերէն մէկն եմ, որ շատ անգամ կորուսեր եմ հոգիս և քու շնորհքդ՝ այն յուսով որ նորէն կը գտնամ։ Ա՛ւ թէ որ դու ինծի մահ զրկիչը այն ատեն կամ այն գիշերը որ ես՝ ի մեղս էի, ինչ կ՛ըլլար հիմայ իմ վիճակս։ Կ՛ոհանամ զողորմութենէ քումմէ, որ ինծի երկայնամիտ եղար, և ինծի ձանչնալ կու տաս իմ խենթութիւնս։ Կը տեսնամ որ դու ինձ փրկել կ՛ուզես, ես ալ կ՛ուզեմ փրկուիլ։ Կը ցաւիմ կը զղջամ որ շատ անգամ քեզի երես դարձուցի. կը սիրեմ զքեզ յամենայն սրտէ, և կը յուսամ յարդիւնս չարչարանաց քոյ, Յիսուս փրկիչ իմ, որ մէյ՛մալ զքեզ չի կորսընցնեմ. ընկալ զիս՝ ի շնորհս քո, որ մէյ՛մալ զքեզ չուզեմ թողուլ։ Ա՛ւ քեզ տէր յուսացայ, մի ամաչեցից յաւիտեան։ Ընկա, չեմ կարծեր, ոչ փրկիչ իմ,

որ ես մէյմ՚ալ այն թշուառութիւնը և ա-
մօթը քաշեմ, տեսնալ զիս զուրկ՝ի հնար-
հայդ և՝ի սիրոյ քո: Տուր ինծի սուրբ
յարատեւութիւն, և տուր որ միշտ զքեզ
խնդրեմ, մանաւանդ փորձութեան ատենը,
և յօգնութիւն կանչեմ զսուրբ անունդ քո,
և սուրբ մօր քոյ, ըսելով՝ Յիսուս իմ օգնեա
ինձ. Ա՛րիւամ, մայր իմ օգնէ ինծի: Վի-
տեմ, ալ թագուհիդ իմ, որ քեզի ապաւի-
նիմ նէ, չեմ յաղթուիր բնաւ: Դու թէ որ
սատկանայ փորձութիւնը վրաս նէ տուր որ
սեղի սրտանց առ քեզ կարդամ:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԺԹ.

Ո՛ՐՉԱՓ ՄԵԾ ԲԱՆ Է ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՇՆՈՐՀՔԸ, ԵՒ Ո՛ՐՉԱՓ ՉԱՐ Է ԶՐԿՈՒԻԼ Ի ՇՆՈՐՀԱՅՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Մարդս աւուր յարգը չի գիտեր[1] :

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Աչքս կ'ըսէ սէր Նէրսէսա մարգա-
րէին բերնով, եթէ հանգես զպատուականն
յանապատէ, իրաւ պըտրան իմ եղնիկս : Ով
որ պիտէ բաժնել պատուականն անարգէն
Աստուծոյ նման կ'ըլլայ, որ գիտէ զարն ար-
համարհել և զարարն ընտրել : Գիտենք որ
շնորհքն Աստուծոյ պատուական բան է, և
անշնորհքն մեռելը շատ գէշ և անարգ բան է :
Բայց մարդս չի գիտեր աստուածային շնորհ-

[1] Աչքերնիս մարդ զարմացուց նորա : Յովհ. Դ. 13. բուռ վուլկատային :

քին յարգը, ուստի կը փոխէ զայն ոչինչ բանի մը հետ, ծուխի մը պէս բանի հետ, կտոր մը հողի հետ, մէկ անբանական հաճոյքի մը հետ. ուր Աստուծոյ շնորհքն է դանձ անհուն, որ զՆոյ Աստուծոյ բարեկամ կ'ընէ. զի անոթակաս դանձ է մարդկան, որուն որք վարեցան՝ առ Աստուած առաքեցին զբարեկամութիւն, կ'ըսէ իմաստունն։ Հեթանոսք՝ որ զուրկ էին հաւատոյ լուսոյն, կը կարծէին թէ անկարելի է արարած մը բարեկամութիւն կարենայ ունենալ Աստուծոյ հետ. և իրաւ որ բնական լուսով խօսելով իրաւունք ունէին, վասն զի ինչպէս որ սուրբն Յովհաննես ալ կ'ըսէ բարեկամութիւնը կամ իրեն հաւասար կ'ուզէ՝ կամ կ'ընէ։ Նոյն Աստուած շատ տեղ յայտնի ըրաւ թէ մենք իր շնորհքովը իրեն բարեկամ կ'ըլլանք թէ որ իր օրէնքները պահենք նէ։ Դուք բարեկամք էք իմ, կ'ըսէ, եթէ առնիցէք՝ զոր ես պատուիրեմ ձեզ. ոչ ևս կոչեմ զձեզ ծառայս... այլ զձեզ կոչեցի բարեկամս. ուստի կ'աղաղակէ սուրբն Գրիգոր ո՛վ պանդխտելի մարդասիրութեանն Աստուծոյ, մենք ծառայ ըսուելու արժանի չենք, և ահա բարեկամ կ'անուանինք։

Ինչպէս բարեբախտ կը սեպէր զինքը մէկը թէ որ արժանի ըլլար բարեկամ ըսուիլ

իր Թագաւորին. բայց մեծ յանդգնութիւն կը սեպուէր, Թէ որ Հպատակ մը եռանդ ընկնար բարեկամութիւն ընել իր Թագաւորին հետ. և սակայն յանդգնութիւն չէր, Թէ որ մէկը ուզեսյ բարեկամ Աստուծոյ ըլլալ: Կը պատմէ սուրբն Օգոստինոս Թէ երկու ազնուական գտնուեցան միանձանց վանքի մը մէջ, մէկը հոն սուրբ Աստուածաբանին վարքը սկսաւ կարդալ, և որչափ կը կարդար այնչափ սիրտը աշխարհքէս կը հեռանար, և կրկին կրկին կարդալով ըսաւ իր ընկերին Թէ մենք ինչ կ՚ուզենք. շատ շատ յոյս պիտի ունենանք որ կայսեր բարեկամ ըլլանք. և ինչ վտանգներ պիտի քաշենք առ բանիդ հասնելու համար: Արեմն մենք խեղճ ենք՝ որ աստանկ բան կը փնտռենք, և ուրիշ յոյս չունինք: Ձե և կայսեր ծառայելով իր բարեկամներէն ըլլայինք, աստոր ալ հասնելիք ենք, աւելի վտանգ կ՚ը ըլար մեր հոգւոյն փրկութեանը. իսկ Աստուծոյ բարեկամ ըլլալ ուզեմ ենք, ահա հիմայ կրնամ ըլլալ:

Արեմն ով որ՝ի հնարս Աստուծոյ է նէ, Աստուծոյ բարեկամ է, և որ մեծն է Աստուծոյ որդի ալ կ՚ըլլայ. ես ասոյի Թէ աստուածք էք, կամ՝ որդի բարձրելոյ ամենեքեան: Այս է մեծ պարգև սիրոյն Աս-

աստծոյ միջնորդութեամբ տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Տեսէք որպիսի սէր շնորհեաց մեզ Հայրը, կը գոչէ առաքեալը, զի որդիք Աստուծոյ կոչեսցուք, և եմք: Ել աւելին, հոգին շնորհօք կ'ըլլայ հարսին Աստուծոյ. խօսեցայց գքեզ հաւատով կ'ըսէ Աստուած: Սոր համար անսուակ որպէսին հայրը իր շնորհքին մէջ ընդունելով նոքէն իր զաւակը՝ հրամմեց որ հարսնախօսութեան մատնին տրուի իրեն. տուք ըզմատանին'ի ձեռս նորա. միանգամայն կ'ըլլայ և տաճար հոգւոյն սրբոյ: Տակնէս. Ա՞րդեօք կրնայը տեսաւ որ երեխայի մը մկրտուելու առեն սատանան եկաւ անկէ և մնաւ. Հոգին սուրբ հրեշտակօք:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ուրեմն, Աստուած իմ, երբոր հոգիս'ի շնորհս քո էր նէ, քու որդիդ էր, հարազ էր ու տաճարդ էր. և մեղանչելով ամէն բան կորընցուց, ու եղաւ քու թշնամիդ, և գերի դժոխոց: Սակայն շնորհակալ եմ, որ առեն տուիր ինծի ընդունելու քու շնորհքդ, Աստուած իմ: Կը զղջամ ամէն բանէ վեր զքեզ վշտացընելուս վրայ, ով անհուն բարիդ, կը սկսեմ զքեզ'ի վեր

քան զամենայն։ Ա՛հ, կ՚աղաչեմ, զիս նորէն ընդունէ՛ի քո բարեկամութիւն, մի՛ ա֊նարժան համարիր զիս։ Գիտեմ որ ես արժանի էի քեզմէ պատժուելու, բայց արդիւնք Քրիստոսի Յիսուսի կ՚արժեն՝ որ զիս նորէն ընդունիս յետ զղջալուս։ Ա֊յսոյ պատարագին որով ինքն զինքը զոհեց՛ի Golgotha, եկեսցէ աղբիւրութիւն քո, Հայր իմ, վասն զի ասանկ քեզի կարդալ սո֊վորեցուց ինծի միածինդ. եկ Հայր իմ քու շնորհօքդ ծածկել իմ արտիս մէջ, տուր որ սիրտս քեզի միայն ծառայէ, քեզի հա֊մար միայն ապրի, և զքեզ միայն սիրէ։ Այս մի՛ տանիր զմեզ՛ի փորձութիւն. մի՛ թո֊ղուր կ՚աղաչեմ որ սատանան զիս փորձէ ու զիս յաղթէ։ Այլ փրկեա՛ զմեզ՛ի չարէ, դժոխքին զիս խաբուսէ, բայց նախ և առաջ մեղքէ զիս խաբուսէ, որ միայն կրնայ զիս դժոխք տանիլ։ Ո՛վ տիրամայր Մարիամ, բարեխօսեա վասն իմ, խաղաղէ զիս այս մեծ չարէն որ մէյմ՚ալ զիս չտեսնաս՛ի մեղս, և գուրկ քու շնորհքէդ, և՛ի շնորհաց Աս֊տուծոյ խնդ։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Սուրբն Յովհաննէս աբեղայքին կ'ըսէ Թէ ընտիր պարգեւը՝ի մեր է քան զամենայն տուրս հաղորդեալս արարածական բնութենէ, վասն զի հաղորդակցութիւն է աստուածայինն բնութեան։ Ինչպէս Պետրոս առաքեալն ալ ըսեր է Թէ զի նոքին աստուածեղեն բնութեան լինիցիք հաղորդակիցք։ Ահա այսպիսի մեծ բան շահեցաւ մեզի համար Քրիստոս տէրն մեր իր չարչարանօքը, ինքը մեզի հաղորդեց այն փառքը զոր ընկալաւ՝ի հօրէ. վասն զի և ես զփառսն, զոր եառեր ինձ, եառու նոցա կ'ըսէ։ Վերջապէս՝ի շնորհս Աստուծոյ եղողը Աստուծոյ հետ մէկ կ'ըլլայ. որ մեռնողս՝ի տէր մի հոգի է։ Փրկիչն մեր այս ալ ըսաւ Թէ յաստուածասէրը հոգին կու գայ բնակելու բոլոր սուրբ երրորդութիւնն. եԹէ ոք սիրէ զիս, հայրն իմ սիրեսցէ զնա... և առ նա եկեսցուք, և օթևանս առ նմա արասցուք։ Շնորհքի մէջ եղող հոգին Աստուծոյ առջև այնչափ գեղեցիկ բան է որ ինքն Աստուած ալ զանկայ գովելով կ'ըսէ, գեղեցիկ ես, մերձաւոր իմ, ամբողջ գեղեցիկ ես։ Այն-

պէս կ'երևնայ որ մէկ հոգի մը զոն որ սիրէ Աստուած, չկրնար իր աչքը անկէ դարձնել, և ոչ ականջը։ Ինչ որ իրմէ ուզէ նէ կը կատարէ, աչք տեսան՝ ի վերայ արդարոց և ականջք նորա յաղօթս նոցա՝ կ'ըսէ Սաղմոսերգուն։ Սրբուհին Պրիճիտա կ'ըսէր թէ չկրնար մէկը տեսնալ հոգւոյ մը գեղեցկութիւնը որ՝ի շնորհս Աստուծոյ է, և չմեռնիլ ուրախութենէն։ Եւ սրբուհին կատարեալ սենայնին երբոր տեսաւ մէկ հոգի մը որ՝ի շնորհս էր, ըսաւ՝ սիրով կեանքս կու տայի, միայն թէ այն հոգին չկորսնցնէր իր այնչափ գեղեցկութիւնը. անոր համար այս կոյսը կը համբուրէր այն տեղուանքը ուակից որ քահանայք կ'անցնէին, գիտնալով որ անոնց ձեռքով հոգիները կը գտնան՝ ի շնորհս Աստուծոյ։

Հապա որչափ արդիւնք կրնայ դիպիլ հոգի մը որ՝ի շնորհս Աստուծոյ է։ Ամէն վայրկենի մէջ կրնայ շահիլ մէկ յաւիտենական փառք մը։ Սրբոյն Յովհաննու ըսածին պէս իւրաքանչիւր ներգործութիւն սիրոյ հոգւոյ մը, արժանի կ'ըլլայ մանաւանդ յաւիտենից կենաց։ Ո՛նչ հապա մենք կեցեր ենք նախանձելու աշխարհքիս մեծերուն։ Յե՛ որ՝ի շնորհս Աստուծոյ ըլլանք նէ, շարունակ կրնանք շահիլ աւելի մեծ մեծութիւն

ներ յերկինս : Այդն Փաւլինեանի կը գրէ իր յայտնաւորին մէջ թէ մէկ օդնական եղբայր մը Յիսուսեան կարդին, մեռնելէն ետքը երեւցաւ մէկին ու ըսաւ թէ փրկուած եմ ես երկրորդ Փիլիպպոսի Սպանիոյ Թագաւորին հետ, ու մէկ տեղ կը վայելենք ՚ի փառս, բայց ուշադիր էր իմ սէրս Փիլիպպոսի հետ երկրիս վրայ նէ, այնչափ հիմայ շատ է արքայութեան մէջ : Դարձեալ փորձ եղողը միայն կրնայ լսնուալ զայն խաղաղութիւնը զոր կը վայելէ աշխարհքիս վրայ ալ ՚ի հնուհս Աստուծոյ եղողը. Ճաշակեցէք և տեսէք զի քաղցր է տէր : Աստուծոյ խօսքը պետին չհնկնաւ որ կ՚ըսէ թէ խաղաղութիւն բազում է այնոցիկ՝ որք սիրեն զօրէնքը, և խաղաղութիւնն Աստուծոյ՝ որ ՚ի մեր է քան զամենայն միտս :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ փրկիչ իմ Յիսուս, դու ես այն բարի հովիւն՝ որ քու կեանքդ տուիր մեղի համար, որ քու ոչխարդ ենք : Երբոր ես քեզմէ կը փախչէի, դուն չդադրեցար ետեւէս վազելու զիս փնտռելով. հիմայ զիս ընդունէ, երբոր ես զքեզ կը խնդրեմ՝, և զղջմամբ կը դառնամ առ ոտս քո : Տուր ինծի նորէն քու

շնորհքդ, զոր ես Թշուառաբար կորուսի իմ յանցանքովս: Կը ղջամ բոլոր սրտանց, եւ բանի մը ցաւէս մեռնիլ՝ յիշելով որ այնչափ անգամ քեզմէ երես եմ դարձուցեր: Անկէ ինծի արդեամբք դառն մահուան քո զոր վասն իմ՝ի վերայ խաչի մեռար, կապէ զիս քաղցր կապանօք սիրոյդ, և մի Թողուր որ մէյմ՝ալ քեզմէ զատուիմ: Տուր ինծի համբերութեամբ տանիլ ամէն խաչն, որ ինծի կը խաբես, ուր ես արժանի եղած եմ յաւիտենական տանջանաց դժոխոց: Տուր որ սիրով գրկեմ զանարգանս՝ի մարդկանէ, ուր ես արժանի եղայ դիւաց ատելին ամէն ըլլալ յաւիտեան: Վերջապէս տուր ինծի որ ամէն կերպով Հնազանդ ըլլամ քու ազգապարտութեանդդ, և յաղթեմ ամենայն մարդկային նկատմանց քու սիրովդ: Ես առաջադրեր եմ ասկից ետև քեզմէ միայն ծառայել, Թող ուրիշները ինչ կ՝ուզեն ըսեն, ես զքեզ միայն կ՝ուզեմ սիրել ամենասիրելի Աստուած իմ, քեզմէ միայն կ՝ուզեմ Հաճոյ ըլլալ, միայն Թէ տուր ինծի քու օգնութիւնդ, առանց անոր բան մը չեմ կրնար ընել: Օ քեզ կը սիրեմ, Յիսուս իմ յամենայն սրտէ, և՝ի քո տուրդ արիւնդ կ՝ապաւինիմ: Ա՜մ՝ բիաձ յոյս իմ, օգնէ ինծի քու բարեխօսութեամբդ, ես կը սպասեմ քու ծառադ ըլ-

ըսլուս, դու ալ կը պարծիս փրկելով զմեզ-
ուրս՝ որ կը գիմեն առ քեզ, հասիր ինձի յօգ-
նութիւն և փրկէ զիս:

ՄԱՍՆ ԵՐԲՈՐԴ

Տեսանք հիմայ այն հոգւոյն ոլորմելու-
թիւնը որ Աստուծոյ շնորհքէն ընկեր է: Ա-
պիսին բաժնուած է իր ծայրագոյն բարիէն,
որ է Աստուած. մեղք ձեր որոշեն՝ ի մէջ ձեր
և՝ ի մէջ Աստուծոյ կ'ըսէ Եսայի: Ինանկ որ՝
անկից եաև անիկայ Աստուծոյ չէ, Աստուած
ալ իրենը չէ. դուք չէք ժողովուրդ իմ, և
ես ոչ ինչ եմ ձեր: Ոչ թէ միայն Աստու-
ծոյ չէ, հապա նաև կ'ատէ զինքը Աստուած
և կը դատապարտէ՝ ի դժոխս: Աստուած
իր արարածը չատեր, և ոչ գաղանները, ի-
ժերը, և սիծաղիները. սիրես զամենայն որ ինչ
է, և ոչ գալշես յումեքէ յորոց արարեր, զի
ոչ եթէ առ ատել հաստատեցեր ինչ կ'ըսէ
Ամաստունն: Բայց չի կրնար չատել մեղա-
ւորները. ատելր զամենեսեան ոյք գործեն
զանօրէնութիւն. վասն զի Աստուած չի կրը-
նար չատել զմեղս, որ է բոլորովին իր կամա-
յէն հակառակ, ուստի մեղքը ատելով հարկաւ
մեղաւորն ալ կ'ատէ, որ մեղքին հետ միա-

յեր է . առ հասարակ ատելի են Աստուծոյ ամպարշտեաին , և ամպարշտութիւն նորա :

Հիմայ դու եկուր նայէ , որ եթէ մէկը իրեն Թշնամի ունենայ աշխարհքիս Թագաւոր մը չկրնար հանդիստ քուն ըլլալ . իրաւամբք , վասն զի միշտ մահուան վախը կը քաշէ : Հապա մէկն որ զԱստուած իրեն Թշնամի ունենայ նէ , ինչպէս կրնայ հանդիստ կենալ . Թագաւորի մը բարկութենէն մէկը կրնայ փախչիլ , անտառի մը մէջ Թագչիլ , կամ ուրիշ Թագաւորութիւն մը երթալով , բայց Աստուծոյ ձեռքէն ով կրնայ փախչիլ : Տէր , կ'ըսէր Դաւիթ , եթէ երանեմ յերկինս , դու անդ ես , և եթէ իջանեմ՝ի դժոխս , և անդ մնա ես . . . և անդ ձեռն քո առաջնորդեսցէ ինձ :

Այս մեղաւորներուն դլխուն , անիծեալ են Աստուծոյ , անիծեալ են՝ի սրբոց , անիծեալ են՝ի հրեշտակաց , անիծեալ են աշխարհքիս վրայ ալ ամէն օր քահանաներէն , կրօնաւորներէն՝ որ Ժամերգութեան մէջ կ'ըսեն . անիծեալ , ոչք խոստովեցան՝ի պատուիրանացդոց : Ո՛ւր Թողունք որ Աստուծոյ ընտրեալներն ընկնողը իր ամէն արդիւնքն ալ կը կորսընցնէ : Թող մէկը այնչափ արդիւնք ունենայ, որչափ սուրբն Պօղոս անապատականը ունի

պես, որ քառասունօրեայ տարի քարանձաւի մը մէջ ձգնեցաւ. կամ որչափ սուրբն Իւրանչիսկոս Քասերեան դիպեց, որ տասը միլիոն հոգի շահեցաւ Աստուծոյ. կամ սուրբ Պօղոս առաքեալին չափ արդիւնք ունենայ, որ սրբոյն Հերոնիմոսի ըսածին պէս՝ քան զամէն առաքեալներէն աւելի արդիւնք ունեցաւ: Բայց թէ որ այսպիսի անձ մը մէկ մահուչափ մեղք մը գործէ, ամէն բան կը կորնչցնէ. ամենայն արդարութիւնք նորա զորս արար, ի չիշխայեն. տեսար ինչ կործանումն կը բերէ Աստուծոյ շնորհքէն ինկածը. Աստուծոյ որդի էր նէ, սաղայելի դերի կ'ըլլայ. Աստուծոյ սիրելի բարեկամ էր նէ, ծայրագոյն թշնամի և ատելի կը դառնայ. արքայութեան ժառանգ ըլլալէն՝ դատապարտեալ մը կ'ըլլայ 'ի դժոխս: Սուրբն Իւրանչիսկոս Սալէզեանը կ'ըսէր, թէ որ հրեշտակները կարենային լալ նէ, տես նելով մէկ հոգւոյ մը թշուառութիւնը որ մահուչափ մեղքի մէջ ինկեր է, և կորուսեր է Աստուծոյ շնորհքը, ցաւակցելով արցունք կը թափէին:

Բայց աւելի մեծ թշուառութիւնն այն է, որ հրեշտակներն ալ լալու ըլլան նէ, ինքը մեղաւորն չի լար: Սուրբ Օգոստինոսին ըսածին պէս մէկը պղտիկ անառակն մը, կամ

աչխատիկ մը կորնչելնէ նէ , չուտեր , չքնա-
նար , կու լայ . բայց երբոր Աստուծոյ շը-
նորհքը կորնչելնէ նէ , կ'ուտէ , կը քնա-
նայ ու չի լար :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ահա այսպիսի ոգորմելի վիճակի մը մէջ
գիս Ձգեր եմ , ով փրկիչ իմ : Կու գիս շը-
նորհայ արժանի ընելու համար , երեսունե-
րեք տարի քրտինք և արիւն թափեցիր ,
և ես մէկ վայրկեանի մը մէջ մէկ գարշելի հա-
ճոյից համար՝ փուճ տեղը անարգեցի և կո-
րուսի զայն ամենայն : Ընորհակալ եմ քու
մարդասիրութեանդ , որ դեռ ատեն կու տաս
ինծի նորէն Ձեռք բերելու , թէ որ կ'ուզեմ
նէ : Ախ տէր , կ'ուզեմ Ձեռքէս եկածը
ընել , որ նորէն կարենամ շնորհքդ Ձեռք բե-
րել : Ախ ինծի ինչ պէտք է ընել , որ քեզմէ
թողութիւն առնեմ . կ'ուզես որ պղջամ , այո
փրկիչ իմ , կը պղջամ բոլոր սրտանց , քու
անբաւ բարութիւնդ աչառելուս վրայ .
կ'ուզես որ զքեզ սիրեմ , այո կը սիրեմ զքեզ
՚ի վեր քան զամենայն : Ինչուան հիմայ
սիրաս տուեր էի ՚ի սէր արարածոց և ու-
նայնութեան , այս օրէս ետև կ'ուզեմ քեզի
համար միայն ապրիլ , և զքեզ միայն սի-

բել, Աստուած իմ, զանձ իմ, զօրութիւն իմ. սիրեցից զքեզ, տէր զօրութիւն իմ: Քո ապաւինիլ, քոյ վէրնալ, իմ յոյս և զօրութիւնս պիտի լլայ: Քեզմէ կը յուսամ զօրութիւն հաւատարիմ լլալու քեզի: Հապա ընդունէ զիս՝ի քո շնորհս, ոյլ փրկիչ իմ, մի՛ ծողուր որ ես զքեզ մէյմ՛ալ ծաղում. զիս հեռացուր՝ի յօժարութենդ աշխարհի, և բորբոքէ իմ սիրտս տուր սիրովդ: Ամէնամ, մայր իմ, վառէ զիս սիրովն Աստուծոյ, որպէս դու վառուած ես միշտ:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ Ի ՄԵՂԱՒՈՐԻՆ ԽԵՆԹՈՒԹԻՒՆԸ

Իմաստութիւն աշխարհիս այսորիկ յիմարութիւն է առաջի Աստուծոյ :

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Պատուականն Յովհաննէս Ոսկան կ'ըսէր թէ աշխարհքս պէտք էր երկու բանտ բաժնել՝ մէկը անհաւատներուն համար, իսկ մէկալը այն հաւատացեալներուն համար որ մեղք կ'ապրին՝ հետևի Աստուծոյ, և ասոնց կ'ընծայ, կ'ըսէր, խենթերուն բանտը : Բայց այս խեղճերուն մեծ թշուառութիւնը և ողորմելիութիւնը այն է որ իրենք զիրենք խելացի տեղ դրեր են, որ աշխարհքիս վրայ իրենցմէ աւելի անխելք և խենթին խենթը չկայ : Ո՛չ աւելի պէշը այն է որ այսպէս սիները անհամար թուով են, և Սիրաքայ ըսածին պէս անհամար է անմտաց թիւը :

կայ որ փառաց և պատուոյ խնդիր է, կայ որ հիշատակաց խնդիր է, կայ ալ՝ որ երկիս դիրտը կը սիրէ։ Հայց ատոնք կը համարձակին խնդիր սեպել զատերքերը, որ կ՚արհամարհեն աշխարհքիս բարիքը՝ որպէս զի յաւիտենից փրկութիւնը ստանան, և զհարկաւորն բարին, որ է Աստուած։ Ընծաքարութիւն կը սեպեն անարգանաց սիրով համբերելը, և անիրաւութեանց ներելը. խնդիրութիւն կը սեպեն զգայական հնչութիւններէ զրկուիլը, և ինքը զինքը մահացընելը. խնդիրութիւն կը սեպեն փառքէ, և հարստութիւնէ հրաժարիլը, և առանձնութիւն ու անծանօթ կեանք սիրելը. և չեն մոռցեր որ իրենց խնդաստութիւնը Աստուած խնդիրութիւն կը սեպէ. զի խնդաստութիւն աշխարհիս այսորիկ յիմարութիւն է առաջի Աստուծոյ՝ կ՚ըսէ սուրբ գիրքը։ Ո՞նչ շահ, որ մէկ օր մը իրենք ալ պիտի խնդաստանին իրենց խնդիրութիւնը. բայց երբ, երբոր ան ձար ձարակ չի կայ, և պիտի ըսեն յոտնահատութեամբ իրենք անմիտք զվարս սոցա յիմարութիւն կամ մոլորութիւն համարէաք, և զխնդան դոցա անարգութիւն. զիարդ համարեցան ընդ որդիս Աստուծոյ, և ընդ սուրբս վիճակ դոցա՝ որ յաւիտեան երջանիկ և երանելի պիտի ըլլան, իսկ մենք պիտի

ձեռնք գերի սատանայի, և սիրտ գատա-
սարտումնք այս տանջանաց գուբին մէջ յա-
ւիտեան. ուրեմն մոլորեալք՝ ի Հանապարհէ
ճշմարտութեան, և լոյսն արդարութեան ոչ
լուսաւորեաց զմեզ, և այն է մեր եղբի մը
շուտուելիւնն որ մեր մոլորութեանը գեղ չի
կայ, և սիրտ չըլլայ յաւիտեան, քանի որ
Աստուած՝ Աստուած է:

Ուրեմն որպիսի յիմարութիւն է Աստու-
ծոյ շնորհքը կորնչցընել մէկ անարգ շահա-
սիրութեան մը համար, մէկ ոչինչ անձնա-
սիրութեան մը համար, քիչ մը ծուխի
մուխի համար, անցաւոր և կարճատև հա-
ճոյից համար: Ո՞նչ բան չէր լիներ մէկ գե-
ղացի մը իր իշխանին առջևը շնորհք գտնե-
լու համար: Ասոր ինչ ըսել է մէկ անսի-
տան հաճոյից համար կորնչցընել զծայ-
րագոյն բարին որ է Աստուած, արքայու-
թիւնը կորնչցընել: Անդիստան ալ կորնչը-
նել աս աշխարհքիս վրայ, մօտ տալով մեղայ
որ հոգւոյն տունը մնայ, հետն ալ խղճմ-
տանքի միտտանջ խայթը առած: Ա՛ւ այս-
պէս կամք դատապարտուիլ՝ ի յաւիտենա-
կան թշուառութիւն: Դու յանձն կ՚առնու-
իր այդ անարժան հաճոյքդ ըլլ որ անդր հա-
մար մէկ ձեռքդ եղբը երթալու ըլլար նէ,
կամ տարի մը գերեզմանի մէջ մնալու:

Կ'ընէիր այդ մեղքը, եթէ պէտք ըլլար անոր համար հարիւր դահեկան կօրնպրնել. և սակայն կը հաւատաս և դիտես թէ մեղանչելովդ կը կօրնպրնես արքայութիւնն ալ, Աստուած ալ, և յաւիտեան դժոխք պիտի դատապարտուիս, և այսու ամենայնիւ ինչ պէս կը մեղանչես:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Աստուած հոգւոյ խնդ, ինչ կ'ըլլար հիմայ իմ վիճակս թէ որ այսչափ ողորմութիւն ընծի չէր ցուցնէիր նէ. դժոխքին մէջ պիտի ըլլայի ես ալ այն խեղճերուն հետ: Ընդհակառակ եմ, և կ'աղաչեմ որ չի թողուս զիս այս կատրութեանս մէջ: Ես արժանի էի երեսէդ ձգուելու, բայց կը տեսնեմ որ քու ընդհդդ զիս դեռ երեսէ չէ ձգած, կը զգամ որ զիս կը կոչէ, և կը յորդորէ թողութիւն ուզելու և մեծամեծ բարիք քեզմէ յուսալու, թէպէտ և ես այնչափ ապերախտ գանուեր եմ', Ա՛յո տէր, կը յուսամ որ զիս զատակի տեղ կ'ընդունիս, թէպէտ և այդ անուանն ալ արժանի չեմ՝ այսչափ քու դիմացդ սեղեան ըլլալուս: Ա՛յդր, ոչ ևս եմ արժանի կոչիլ որդի քո . . . մեղայ յերկինս և առաջի քոյ, բայց կ'իմանամ որ դու

զիս փնտռելու հետ ես մոլորած ոչխարին նման, և քեզի միսիթարանք կը սեպես գըտ֊ նել կորսուած որդիդ։ Հայր իմ սիրեցեալ, կը ցաւիմ որ զքեզ վշտացուցի, ոտքդ կ'ին֊ կնամ կը փաթթռուիմ, և չեմ եղար մինչև որ չներես ինծի, և զիս չըրհնես։ Ոչ թողնեմ զքեզ, մինչև օրհնեսցես զիս։ Օրհնեա զիս հայր իմ, և քու օրհնութիւնդ այն ըլլայ՝ որ ինծի տաս մեծ ցաւ և զղջումն մեղքերուս վրայ, և մեծ սէր առ քեզ։ Հայր իմ, զքեզ կը սիրեմ, և յաւիտեան սրտէ կը սի֊ րեմ. մի թողուր որ մէյմ՚ալ ես քեզմէ բաժ֊ նուիմ։ Ումէն բանէ զիս զրկէ, և մի զրկեր ՚ի քո սիրոյդ։ Ո՛վ Աստուած, թէ որ Ան֊ տուած հայր է, դու ալ մայրս ես, օրհնէ զիս դու ալ. արժանի չեմ քեզի որդի ըլլա֊ լու, ընկալ զիս քեզի ծառայ, միայն տուր որ քեզի ծառայեմ, և քաղցր սիրով զքեզ միշտ սիրեմ, և միշտ ապաւինիմ քու հո֊ վանաւորութեանդ։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Խեղճ ողորմելի մեղաւորք կը ջանան կը քրտնին աշխարհային գոհութիւն տրվելու, և արհեստ՝ այս կենացս մէջ հարստութիւն ստանալու համար, որ քիչ առնէն պիտոյ

վերջանայ. և հոգ չեն տանիր այն կինայ բարեացը համար, որ վերջանալու չէ բնաւ: Ընանիկ խելքերնին կը կորնցընեն որ չէ լմե միայն խենթի կ'ըլլան, այլ և անբան անասուն. վասն զի անբանաբար ապրելով չեն հասկընար ուրն է բարի, ուրն է չար, հապա միայն անբանական դրդմամբ զգայութեանց կը հետևին, ձեռք զարնելով այն բանին որ ներկայաբար մարմնոյ հաճոյք է, առանց նայելու թէ ինչ կը կորնցընեն, և թէ ի յաւիտենից կործանումն կը գտնեն. այս բանս մարդու գործ չէ, հապա անբանի: Անկերեանի ըսածին պէս, մարդ անոր կ'ըսենք որ մարդու կերպարանք առարաւ ունի. ինչ է մարդուս կերպարանքը, բանական ըլլալ: Մարդ ըլլալը բանական ըլլալն է, այսինքն բանականութեամբ գործելն է, չէ թէ պարզ զգայական՝ զկայութեանց ազդմամբը: Թէ որ Աստուած անբանի մը բանականութիւն տար, որ բանականօրէն գործէ, կ'ըսենք թէ մարդու գործ կ'ընէ. ուրեմն առ ներհակը՝ երբոր մարդս պարզ զգայութեամբ կը գործէ բանականութեան դէմ, պէտք է ըսել որ առ մարդը անբանօրէն կը գործէ:

Ո՞նչ կ'ըսէ սուրբ գիրքը. ոչ գոյ՝ի նոսա խնամատարութիւն, և ոչ խորհեցան՝ի միտ առ-

նոյ զայս. արդ ընկալցին առ յաստս ժամանակս: Բանականաւորէն գործոցը նախատես կ'ը լայ ապագային. այսինքն մինչ սիտի ըլլայ կենաց վերջը, որ է մահ, դատաստան, անոնցմէ եաև կամ դժոխք, և կամ արքայութիւն: Ա՛ն, թէ սրչափ խնամատանն է գեղացի մը որ փրկութեան կը հասնի, քան թէ մէկ մեծատուր մը՝ որ կը դատապարտուի: Յորմէհէն բաժին պէս, լաւ է մնալ աղքատ և խնամատան՝ քան թէ զրահապատ ծեր և անմիտ: Ո՛հ, տէր Աստուած, մինչ բոլորովին խելագար չէր լսուեր այն մարդը, որ ստակ մը վաստկելու համար կորնչցնելու վտանգի մէջ դնէր իր ամէն բանը: Հապա այն որ մէկ հնչէն հաճոյք մը ընելու համար հոգին կորնչցնել նէ, և յաւիտեան կորնչցնելու վտանգի դնէ, խելագար սիտի չսեպուի: Ա՛յս է կործանումն այնչափ հոգիներուն որ կը դատապարտուին, միայն նեղկայ բարիքներուն և չարիքներուն նայիլ, և չնայիլ յաւիտենական բարեացն և չարեացը:

Տարակոյս չի կայ որ Աստուած զմեզ այս երկրիս վրայ չէ դրեր, որ հարստանալ ըլլանք, փառք պատիւ ստանանք, և մեր զգայութեանց հաճոյքը կատարենք, հապա յաւիտենից կեանքը շահինք. և վախճան նորա

կեանք յաւիտենից : Ահ այս վախճանին հասնին է մեր մէկ հասիկ ընկերքը , բայց մեղաւոր աւելի անհոգ են այդ վախճանին , նեղկան միայն կը մտածեն , դէպ՚ի մահ կը քալեն , յաւիտենականութեան կը մօտենան , և չեն գիտեր ուր կ՚երթան : Սուրբ Օգոստինոսին ըսածին պէս ինչ կ՚ըսէիր այն նաւավարին՝ որ իրեն հարցնես թէ ուր կ՚երթաս , այն ալ ըսէր թէ ես ալ չեմ գիտեր : Ա՛մէն ըսողը կ՚ըսէր թէ սաստիկ եղբը չեղար , կը կորսուի նաւաբեկութեամբ : Ա՛նանկ է ամէն Համբայէ դուրս քալողը , սանկ են աշխարհիս խելայինները որ լաւ գիտեն ստակ վաստկիլ , ինչքոյ զօսանք ընել , մեծ տոհման մը ելլալ , բայց չեն գիտեր իրենց հոգին վաստկիլ : Ա՛նանկ խելայիներուն մէկն էր այն ուռող խմող մեծատունը , որ մեռաւ և Թաղեցաւ՚ի դժոխս : Ա՛եծն Ա՛ղբահամը ալ խելացի էր այնքան թագաւորութիւններ վաստկելու , բայց քիչ առնէն մեռաւ , ու գնաց՚ի յաւիտենից դատապարտութիւն : Ա՛նանկ խելացի մըն էր Հաննիկոս ումեմորդը որ գիտցաւ իր անմուռը պահել ապուամբելով յեկեղեցւոյ , բայց յետոյ ինքն ալ տեսնելով որ հոգին՚ի կորուստ կ՚երթայ՝ խոստովանեցաւ իր բերնովը , թէ ամէն բան կորուսինք : Ոչափ ողորմելի Թշուառական

ներ հիմայ կու լան կը պատան դժոխքի մէջ թէ զինչ շահ եղև մեզ Հպարտութիւնն, և զինչ մեծութիւն ամբարտաւանութեան իցէ մեզ նպաստաւոր, անց այն ամենայն իբրև զստուեր: Ուրիշ բան չի մնայ, հապա լայ և տանջանք յաւիտենական:

Սիրաքոյ ըսածին պէս առաջի մարդոյ է կեանք և մահ, և զինչ հաճոյ թուեսցի իւր տայի նմա: Ինչի համար է այս բանս, ո՛վ քրիստոնեայ, քու ձեռքդ է կեանք և մահ. այսինքն կամ գրկուիլ արդելած հաճոյքէն՝ որ յաւիտենից կեանքը ձեռք բերես, կամ անոնց փակչելով՝ յաւիտենից մահը քաշես. ինչ կ՚ըսես, ո՞րը կ՚ընտրես: Ա՛րդեօք պէս ընտրէ, չէ թէ անբանի պէս. ընտրէ քրիստոնէական և ըստ հաւատոց, որ կ՚ըսէ թէ զինչ օգուտ է մարդոյ, եթէ զաշխարհս ամենայն շահեսցի և զանձն իւր տուժեսցէ:

ՒՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ Աստուած իմ, դու ինծի տուիր բանականութիւն և խելք, դու ինծի պարգևեցիր լոյս հաւատոյ. իսկ ես ինչուան հիմայ անբանի պէս գործածեցի զանոնք, կտրելով քու շնորհքդ այս ողորմելի զգայականի հաճոյից համար, որ հուլի պէս անցան,

և հիմայ ուրիշ բան չեմ գտներ, բայց եթէ խայթ խղճի մտայ, և համար՝ որ պէտք է տամ քու աստուածային բեմիդ առջև: Ո՛հ տէր, մի՛ մտաներ ՚ի դատաստան ընդ ծառայի քում. կ՚աղաչեմ մի՛ դատեր զիս ըստ իմ արժանեացս, այլ ըստ մեծի ողորմութեան քում: Տուր ինձի լոյս, տուր ինձի ցաւ մեղացս զոյց որովք զքեզ վշտացուցի, և ներէ ինձի. մոլորեցայ որպէս զոչխար կորուսեալ, խնդրեա զծառայ քո, չէ նէ ես ինձմէ կորուսած եմ: Գիմա ինձի այն քու արեանդ համար զոր հեղեր վասն իմ: Ես կը ղղջամ, ու ծայրագոյն բարկ, զքեզ թողլուս համար, և կամաւորապէս ետ կենալուս քու շնորհքէդ: Ցաւէս մեռնիլ կ՚ուզէի, բայց դուն տուր ինձի աւելի մեծ ցաւ, և արժանի ըրէ, որ գամ երկինքը փառաւորեմ քու ողորմութիւնդ: Ո՛վ՝ արիամ աստուածամայր, դուն ես յոյս և ապաւէնս, աղաչէ ղՅիսուս ինձի համար. աղաչէ մայրը իմ որ տայ ինձի թողութիւն, և տուրբ յարատեւութիւն:

ՄԱՍՆ ԵՐԲՈՐԴ

Ընդէ հասկընանք, անունք են բուն խոբացի և ձշմարիտ իմաստուն, որունք որ գիտեն շահիլ զինարհս Աստուծոյ, և զարբայութիւնն երկնից: Ասոր միշտ աղաչենք ըսէր, որ տայ մեզի սրբոց գիտութիւնը զոր կու տայ խնդրողաց: Ո՛վ, որչափ գեղեցիկ գիտութիւն է գիտնալ սիրել զԱստուած, և իր հոգին փրկել, որ է գիտնալ յաւիտենից փրկութեան ձամբան բռնել: Հոգւոյ փրկութեան բանը՝ ամէն բաներէն հարկաւոր է. թէ որ ամէն բան գիտնանք ու հոգինիս փրկել չգիտնանք, մեզի շահ չի կայ, և յաւիտեան Ճշուտ կ'ըլլանք: Ընդ հակառակն յաւիտեան երանելի կ'ըլլանք, թէ որ զԱստուած սիրել գիտնանք թէպէտև ամէն բանի մէջ տգէտ ըլլանք: Սուրբ Օգոստինոսին ըսածին պէս, երանի անոր որ զքեզ կը ձանաչէ, թէ և անծանօթ ըլլայ ուրիշ ամենայն բանի: Մէկ օր մը եղբայր Նգիտիոս ըսաւ սրբոյն Պռնաւենտուրայի թէ երանի քեզի Հայր Պռնաւենտուրա, որ այնչափ բան գիտես, իսկ ես տգէտս բան մը չեմ գիտեր, ուստի դուք գիս աւելի սուրբ կրնաս ըլլալ: — Ասոր

պարձաւ ըսաց Պօնաւենդուրա, թէ որ սը-
պէտ պատուիկ մը աւելի քան զիս պիտէ
պ'Աստուած սիրել նէ, այն աւելի քան զիս
սուրբ կ'ըլլայ: Այս որ լսեց եղբայրը նեղի-
տոս նէ եղաւ վանքին բակը ու սկսաւ գէպ
'ի քաղաք կանչել. քեզի կ'ըսեմ ով պատա-
ւիկ, քեզի կ'ըսեմ մոխիկ ըլէ, թէ որ դու
պ'Աստուած սիրես նէ, հայրն Պօնաւեն-
դուրայէն աւելի սուրբ կրնաս ըլլալ:

Սուրբն Օգոստինոս ալ կ'ըսէ թէ տգէտ-
ները կ'երթան ու երկինքը կը յափշտակեն: Քա-
նի քանի ուսումիկ մարդիկ՝ որ կարդալ չեն գի-
տեր, բայց պ'Աստուած սիրել գիտեն, փրկու-
թեան կը հասնին, և ա՛յնպէս գիտնականք աշ-
խարհի կը դատապարտուին. ուստի չէ թէ
ասոնք, հապա անոնք են Աշմարիտ իմաս-
տուն: Այս թէ որչափ մեծ իմաստուն գտնուե-
ցան, սուրբ Պասքալէս մը, սուրբ Վեկիքս
գոփուչին մը, սուրբ Յովհաննէս Աստուծոյ
մը, թէպէտ տգէտ էին մարդկային գիտու-
թեանց: Որչափ մեծ իմաստուն եղան անոնք՝
որ աշխարհքս թողուլով դնացին վանքերն ան-
պատները փակուեցան, ինչպէս սուրբ Հենե-
դիկտոս մը, սուրբ Ֆրանչիսկոս ասիզացի
մը, սուրբ Ալոզիոս տղայասացի մը, որ ե-
կրատոր Թագաւորութէ հրաժարեցան: Որ-
չափ մեծ իմաստուն եղան այնչափ մարտիրոս

ներ, այնչափ կուսանք որ ետ կեցան մեծա-
մեծներու հարմանալին որպէս զի երթան մու-
տին Քրիստոսի համար: Այս ճշմարտութիւնս
կը ճանչնան աշխարհքիս մարդիկն ալ, ու
կը վկայեն ըսելով թէ այն անձը զինքը Աստու-
ծոյ տուաւ. երանի անոր որ այս բանս կը
հասկընայ, և իր հոգին փրկել կընայի: Ո՞վ
գիտէ այն մարդիկը որ աշխարհքիս բարիքը
կը թողուն զիրենք Աստուծոյ տալու համար,
խելացի կ'ըսուին: Ուրեմն որոնք որ Աս-
տուած կը թողուն աշխարհքիս բարիքը գըտ-
նալու համար, ինչ պիտի ըսուին. անխելք
ու խենթ մարդիկ:

Ըրդ դու, ով սիրելի եղբայր, աստոյգ որ
դասէն կ'ուզես ըլլալ. աղէկ ընտրութիւն ը-
նելու համար խրատ կու տայ քեզի սուրբն
Յովհան Ոսկեբերան, որ գերեզմաններու
այցելութեան երթաս. երթանք գերեզման-
ները կ'ըսէ: Գեղեցիկ դպրատուններ են գե-
րեզմանները աշխարհքիս բարեացը ընդու-
նայնութիւնը ճանչնալու համար և սրտով
գիտութիւնը տրվելու համար: Ըսէ ինծի
կը հարցնէ սուրբն Ոսկեբերան, հոն ով է
թագաւորը, ով է աղեուականը, ով է գիտ-
նականը: Այս, կ'ըսէ, իմ կողմանէս ոչ ինչ
այլ տեսանեմ, եթէ ոչ նեխութիւն և որ-
դունք: Ամէն բան առասպել է, երազ է,

և ստուեր : Բայց մի սիրելի քրիստոնեայ , թէ որ դու խելացի կ'ուզես ըլլալ նէ , հերիք չէ ձանչնալդ թէ ամենէն հարկաւոր բանը՝ քու վախճանդ է , հապա պէտք է ձեռք զարնես այն միջոցներուն՝ որոնցմով կրնաս այդ վախճանին հասնիլ : Ամենքը կ'ուզեն ստուգ ըլլալ ու փրկուիլ , բայց որովհետև միջոցներուն ձեռք չեն զարներ , ստուգ չեն ըլլար ու կը դատապարտուին : Պէտք է կ'ըսեմ առիթներէն փախչիլ , ստուգ խոհուրդներուն ստէպ մօտենալ , աղօթասէր ըլլալ , և ամէն բանէն առաջ պէտք է միր սրտին մէջ տպաւորել ստուգ աւետարանին այն խօսքը թէ զինչ օգուտ է մարդոյ , եթէ զաշխարհ ամենայն շահեսցի . որ սիրէ զանձն իւր կորուսցէ զնա . որ ըսել է՝ թէ պէտք է կեանքն ալ մարդ կորսնցընէ հոգին փրկելու համար : Ար գայ զինի իմ ուրացցի զանձն . այսինքն Քրիստոսի եանէն երթալու համար պէտք է անձնասիրութիւնը և հաճոյքներն ուրանալ : Կեանք են 'ի կամայ նորա . այսինքն մեր փրկութիւնը հաստատեալ է 'ի կատարել զկամն նորա . ասոնց նման և այլ սկզբունքներ :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ հայր ողորմութեանց, նայէ իմ ողորմելութեանս, և ողորմէ ինձի։ Ոչ այս տուր ինձի, և տուր որ ձանչնամ իմ խեղճութիւնս՝ որպէս պի լամ, և քու անբաւ բարութիւնդ ձանչնամ՝ որպէս պի սիրեմ։ Ցիսմէս փրկիչ իմ, ապ՛ մատներ գաղանաց գանձըն, որ խոստովան առնիցի առ քեզ։ Դու քու արիւնդ թափեցիր պի փրկելու համար, ապ՛ թողուր որ ես նորէն գերի ըլլամ սատանայի ինչպէս առաջ եղայ։ Կը ցաւիմ, ով ծայրագոյն բարի, զքեզ թողլուս համար. կը նզովեմ բոլոր այն վայրկեաններըն՝ որ իմ կամքս հաւանութիւն տուի մեղաց, և կը գրկեմ սիրով քու սուրբ կամքդ, որ ուրիշ բանի չի ցանկար, բայց եթէ իմ բարւոյս։ Ա՛յր երկնաւոր, վասն արդեանց ապաճնի քո Յիսուսի Քրիստոսի, տուր ինձի զօրութիւն՝ի գործ դնելու զայն ամենայն որ ինչ հաճոյ է քեզի. տուր ինձի մեռնիլ, քան թէ հակառակ կալ քու կամացդ։ Օգնէ ինձի քու շնորհօքդ, որպէս զի՝ի քեզ միայն հաստատեմ իմ բոլոր սէրս, և զիս բոլորովին զատեմ յամենայն յօժարութենանց, որ առ քեզ դիմել չեն թողուր։ Քեզ կը սիրեմ,

Ընտուած հոգւոյ իմոյ, զքեզ կը սիրեմ ամէն բանէ վեր, և քեզմէ կը յուսամ իմ ամէն բարիքս, Թողութիւն, և յարատեւութի՛ւն սէր քո, և արքայութիւնն՝ ուր յաւիտեան զքեզ սիրեմ: Ո՛վ ամենասրբուհի Աստուածամայր, դու խնդրէ՛ քեզի համար այս շնորհքները, միածին որդի քեզի բանի մը չէ՛ չըսեր. յո՛յս իմ և ապաւէն, ի՛ քեզ եմ ապաւինեալ:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԻԱ.

ՄԵՂԱՒՈՐԻՆ ԹՂՒԱՒՈՒ ԿԵԱՆՔԸ, ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՍԻՐԻՆ ԵՐԿԱՆԻԿ ԿԵԱՆՔԸ

Ամպարշտաց խաղաղութիւն չիկայ, կ'ըսէ տէր [1]։

Խաղաղութիւն բազում է ևս ևս ոմանք քու օրէնքդ կը սիրեն [2]։

ՄԱՄՆ ԱՒԱՋԻՆ

Ընդհանուր այս կեանքիս մէջ կ'աշխատին որ խաղաղութիւն և հանգիստ գտնան։ Վաճառականը, զինուորը, դատաստան ունեցողները կ'աշխատին, վասն զի մտքերնին կը դնեն որ այն վաստակումը, այն աստիճանը, այն վէճին յաղթութեամբը, իրենց բա-

1 Ոչ գոյ խաղաղութիւն ամպարշտաց, ասէ տէր։ Ես. ԽԸ. 22։

2 Խաղաղութիւն բազում է այնոցիկ՝ որք սիրեն զօրէնս քո։ Սաղ. ՃԻԹ. 165։

բերախտութեանը կը հանին, և այնպէս խա-
ղաղութիւն կը գտնան : Խեղճ աշխարհա-
սէրք աշխարհքէս խաղաղութիւն կը խնդրեն,
որ չի կրնար զայն տալ. Աստուած միայն
կարող է խաղաղութիւն տալ մեզի. զնաղա-
ղութիւն զիմ տամ ձեզ, ոչ որպէս աշխարհս
տայ տամ ես ձեզ, ըսաց Քրիստոս : Ան և
կեղեքին ալ կ'աղաղակէ, տուր ծառայից քոց
զնաղաղութիւն, զոր ոչ կարէ աշխարհս
տալ. վասն զի աշխարհքս իր ամէն բարիք-
ներուն չի կրնար գոհ ընել մարդուս սիրտը,
վասն զի մարդս այն բարիքներուն համար
ստեղծուած չէ, հապա Աստուծոյ համար
միայն է, ուստի միայն Աստուած կրնայ զին-
քը գոհ ընել և յագեցընել : Անասունները՝ որ
ստեղծուած են զգայութեանց ախորժակին
համար, անոնք կը գտնեն իրենց հանգիս-
տը ի բարիս երկրի : Տուր մէկ անասնոյ
մը խուրձ մը խոտ, տուր շանը կտոր մը
հաց, իսկոյն գոհ կ'ըլլան, ուրիշ բան չեն
ուզեր : Բայց բանական հոգին՝ որ ստեղ-
ծուած է միայն զԱստուած սիրելու ու Աս-
տուծոյ հետ միացած կենալու, զգայական
հաճոյքներով չի կրնար բնաւ իր խաղաղու-
թիւնը գտնալ, Աստուած միայն կրնայ
զինքը բոլորովին լիացընել :

Այն մեծատունը, որ ըստ աւետեաց

սրբոյն Ղուկասու , աղէկ բան ժողվեր էր երկրէն ու կ'ըսէր ինքն իրեն . անձն ունիս բազում բարութիւնս՝ ամբարեալ ամաց բազմաց , հանդիր , կեր , արբ , և ուրախ լեր , անմիտ ըսուեցաւ , վասն զի կ'ըսէ իրեն Աստուած . անմիտ , յայսմ գիշերի զոգիդ ՚ի քէն ՚ի բաց սահանջեսցեն , իսկ զոր պատրաստեցեր ո՞մ լինիցի : Այսր կ'ըսէ սուրբն Բարսեղ թէ իրաւ որ անմիտ ես . մի՛ թէ խոզի հոգի է հոգիդ , որ կ'ուզես հանգչիլ ուտելով խմելով , ու զգայական հաճոյիւք : Պարտս կրնայ աշխարհքիս բարիքներովը լեցուիլ , բայց կշտանալ չի կրնար , կ'ըսէ սուրբն Բեռնարդոս : Զոյն սուրբը աւետարանին այս խօսքին վրայ թէ ահաւասիկ մեք թողաք զամենայն , ասանկ կը գրէ . տեսայ որ ամէն աշխարհքիս խնդութիւնը մէկ մէկ խնդութիւն ունին , մէկ մէկ անօթութիւն կը քաշեն . ոմանք քաղցեր էին հող ուտելու , որ են արծաթասէրք . ոմանք օդ ուտելու , ինչ պէս ենք փառասէրք . ոմանք տուեր էին բնդանին փուռն մը որ անկէ ցնդած մխիրին կայծերը կլլեն՝ որ են բարկացողք . ոմանք ալ մէկ հոտած ջրի մը գարշելի ջուրը կը խմէին , որ են մարմնասպաշտք : Ասոնի ասոնց դարձայ ըսի , կ'ըսէ , ո՛վ ձեղի պէս խնդութիւն , այդ բաները քաղց չեն անցըներ , հապա

աւելի կը զրպռնն : Աշխարհիս բարիքը առ երես չեն բաներ են , ուստի չեն կրնար մարդուս սիրտը կշտացունել : Ոչնոր հասնար արծաթասէրը որչափ բան վաստկի , այնչափ աւելն վաստկիլ կ'ուզէ : Սրբոյն Օգոստինոսի բսածին պէս՝ ստակին շատութիւնը ագահին կոկորդը չի գոցեր , հապա կը լայնցնէ : Ա՛արմնասէրը որչափ աւելի գարշութեան մէջ տասլտրկի , այնչափ կը տաղտկանայ վիճակամոյն և կը քաղցենայ : Նէ իրաւ որ ինչպէս աղտեղութիւնը և զգայական հոտած բաները կարենան մարդուս սիրտը գոհ ընել : Ոչն բանն է փառասիրին ալ , որ կ'ուզէ ծխով վիով կշտանալ . վասն զի փառասէրը աւելի կը նայի չունեցածին քան թէ ունեցածին : Ա՛եծն Ղևքսանդր այնչափ թագաւորութեանց տէր ըլլալէն ետև կը ցաւէր ուրիշ տէրութիւններ ալ չունենալուն համար : Ով որ այս երկրիս բարիքը զմարդը գոհ ընէին նէ , կատարեալ երջանիկ կ'ըլլային հարուստները ու թագաւորները . բայց փորձը ներհակը կը ցուցնէ : Ոչն բանը՝ փորձ եղող Սողոմոն իմաստունը կը վկայէ ըսելով , զամենայն զոր ինչ խնդրեին աչք իմ՝ ոչ զրկեայ ի նոցանէ : Ասոյ ի վերայ այսը ամենայնին ինչ նայէ , կ'ըսէ , ունայնութիւն ունայնութեանց , ամենայն ինչ

ընդունայն է : Ըսել կ'ուզէ թէ ինչ որ աշխարհքիս մէջ կայ , ասոնք ընդունայնութիւն է , սուտիւն է և խնամոտիւն :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ահա Ըստուած իմ , ինչ շահեցայ մեղօք որովք զքեզ վշտացուցի , բայց միայն ապտիժ , դառնութիւն , և դժոխք : Ցեմ ցաւիր այս դառնութեանցս համար , որ հիմայ կը զգամ , հապա մանաւանդ ինծի միխիթարանք կը սեպեմ , վասն զի ան ալ քու շնորհքիդ պարգեւն է , և յոյս կու տայ ինծի քու խոստմանցդ համեմատ թէ կ'ուզես ինծի ներել : Իմ սրտիս նեղութիւն տուողը այն դառնութիւնն է որ քու կամքիդ դէմ կեցայ , փրնիչ իմ , որ զիս այնչափ սիրեցիր : Ես արժանի էի , աէր իմ , որ այն ատեն զիս երեսէ ձգէիր . բայց ընդ հակառակն կը տեսնամ , որ կ'ըսես , եկուր քեզի թողութիւն տամ , մանաւանդ թէ դու առջինը կ'ըլլաս ինծի հետ հաշտուելու , և խաղաղութիւն ինծի տալու : Ահա ես ալ , Յիսուս փրկիչ իմ , խաղաղութիւն կ'ուզեմ , և քու շնորհքիդ կը փափաքիմ ամէն բանէն եւս : Կ'ըցաւիմ , ով անբաւ բարիդ , զքեզ վշտացունելուս համար . կ'ուզէի որ ցաւէս մեռնիմ :

Ամպա, կ՚աղաչեմ, այն սիրոյն համար՝ զոր առ իս ունեցար խաչին վրայ Հոգիդ աւանդելով ինձի համար, նեղէ ինձի, և ընկալ զիս՝ ի սէր քո, և իմ սիրտս փոխէ, անանկ որ ուշադիր քու պատուիրանքներդ չպահեցի՝ նէ ինչուան հիմայ, ասկից ետև կարենամ պահել։ Ամպա ես քու սիրոդ համար կը հրաժարիմ յամենայն հաճոյից՝ զոր աշխարհքս ինձի կրնայ տալ, և կ՚ընտրեմ առնել կեանքս կորնչցընել՝ քան թէ քու շնորհդ։ Բաւական ըսէ ինչ որ ինձի սէրդ է ընել զքեզ հաճելու համար, պատրաստ եմ ամէն բան ընելու։ Ծառ երեան կորսուին հեշտութիւնք, փառք, պատիւ և հարստութիւնք։ Զքեզ միայն կ՚ուզեմ, Աստուած իմ, բերկրութիւն իմ, փառք իմ, գանձ իմ, կեանք իմ, սէր իմ, և ամենայն ինչ։ Տուր տ՚ր քու օգնականութիւնդ, որ քեզի հաւատարիմ ըլլամ. տուր ինձի սիրել զքեզ, և ըսէ ինձի ինչ որ կ՚ուզես նէ։ Արիամ, մայր իմ, և յոյս իմ յետ Յիսուսի, ընկալ զիս ընդ հովանեաւ պաշտպանութեանդ, և բոլորովին Աստուծոյ նուիրէ զիս։

ՄԱՄՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Սողոմոն չէ թէ միայն ընդունայնութիւն կը կոչէ աշխարհիքիս բարիքը, որ զմարդը գոհ չեն ըներ, հապա կ'ըսէ սրտի նեղութիւն ալ կու տան. ահա ասիկա ինչ ընդունայն է, և յօժարութիւն հոգւոյ. այս ինքն սէր մը կը բերեն, և չեն հանգչեցըներ: Ուսեալ ողորմելի մեղաւորը, կարծեն թէ երջանիկ պիտի ըլլան իրենց մեղքովը, և ուրիշ բան չեն գտնար, բայց միայն դառնութիւն, և խայթ խղճմտանաց. բեկումն և թշուառութիւն՝ ի ձանապարհս նոցա, և զձանապարհն խաղաղութեան ոչ ծանեան ըստ Սաղմոսերգուին: Ու՞ր կը մնայ խաղաղութիւնը. ոչ գոյ խաղաղութիւն ամբարշտաց, ասէ տէր: Կախ և առաջ մեղաւորը կը քաշէ Աստուծոյ վրէժխնդրութեանն ահն ու վախը: Մէկն որ զօրաւոր թշնամի մը ունենայ նէ, հանգիստ կերակուր չի կրնար ուտել, քուն չի կրնար ըլլալ, հապա ամէն որ զԱստուած իրեն թշնամի ունենայ նէ, կրնայ խաղաղ կենալ. բեկումն այնպիսի՝ ոչ գործեն զբարիս: Մեղաց մէջ եղողը, գետնաշարժ զգայ, կամ երկնից գոռալը լսէ

նէ, ինչպէս կը դողայ կը սաստկի. տերև մը շարժի նէ սիտոը դող կ'իյնայ. ահ նորա յա՜ կանչա նորա: կը փախչի առանց ետևը նայե՜ լու թէ ով է զինքն հալածողը. փախուստ յեալ է ամպարիշտն առանց ոտրուք հալա՜ ծելոյ: Վախես ով է անոր հալածողը, բուն իր մեղքն է. Այ՛ն իր եղբայրը սպաննելէն ետև կ'ըսէր, ամենայն որ գտանիցէ զիս, սպանցէ զիս. բայց Աստուած ըսաւ, ոչ այդպէս, այլ միայն երերեալ և տատանեալ եղիցիս՝ի վերայ երկրի. ուստի միշտ տեղէ՝ի տեղ կը փախչէր. և ով զինքը կը հալածէր, եթէ ոչ իր մեղքը:

Ա՜խ մա՜ղ մեղքը իր հետը կը բերէ խղճի մտոց խայթ, որ է բռնաւոր որդ մը, որ միշտ կը կրծէ: Ողորմելի մեղաւորը խաղն զուարճութեան կ'երթայ, պար և խնճոյք տեսնալու կ'երթայ, բայց խղճմտանքը կ'ըսէ իրեն միշտ, դու Աստուծոյ երեսէն ընկած ես, մեռնիս նէ ձեր պիտի երթաս: Խղճմտանքը անանկ մեծ պատիժ և տանջանք մըն է այս կեանքիս մէջն ալ, որ ոմանք անոր ձեռքէն խաղցնելու համար իրենք զիրենք մեռուցին: Ընտանեաց մէկն ալ էր Յուդա, ինչպէս որ յայտնի է, որ յուսահատութենէն ինքը զինքը կախեց: Աբէլին համար ալ կը պատմուի թէ տղայ մը սպաններ է եղեր, խըղճ

մտանքի խայթոցէն խալըսելու համար զը-
նաց կրծնաւոր եղաւ, բայց կրծնքի մէջն
ալ հանգիստ չգտնալով, գնաց դատա-
տրին իր յանցանքը սատմեց, ան ալ՝ի
մահ դատապարտեց զինքը:

Ո՞նչ բան է այն հոգին որ առանց Ա-
ստուծոյ է: Տես ինչ կ'ըսէ սուրբ գիրքը
Աստի մարգարէին բերնով. անօրէնք իբրև
զծով ծփեսցին, և հանգիստ մի գտցեն:
Ո՞նչ կըսես, թէ որ մարդ մը տարուի մէկ
խրախուսմեան, հանդէսի մը, պարու, ու-
տելու խմելու, և հոն ուրիշներէն գլխիվար կա-
խած, կրնայ վայելել այն ուրախութիւնը:
Այսպէս է այն անձն ալ որուն հոգին տակի-
ուվայ է, և աշխարհքին բարիքներուն
մէջ կեցած է, բայց առանց Աստուծոյ.
կ'ուտէ, կը խմէ, կը խաղայ, աղէկ հագուստ
կը հագնի, պատիւ կը գտնայ, աստիճան մը
կամ կալուածք մը կ'ունենայ, բայց բնաւ
խաղաղութիւն չի ունենար. վասն զի ոչ գոյ
խաղաղութիւն ամպարշտաց, կ'ըսէ սուրբ
գիրքը: Խաղաղութիւնը Աստուծոյ մի-
այն կ'ըլլայ, և Աստուած կու տայ իր բա-
րեկամացը, չէ թէ թշնամիացը:

Աշխարհքին բարիքը, կ'ըսէ սուրբն Ո՛ն-
չէնցիոս Թերերեան, ծարկի պէս կ'ան-
ցնի, մարդուս սիրտը չմտներ. անանկ ջուր

մը, որ ծարաւ եղած տեղը չի մնար։ Թող այն մեղաւորը փառաւոր Հոգուստ մը հագնի, գեղեցիկ մատնի մը մատը ունենայ, ուզած կերակուրները ուտէ, բայց իր խղճալի սիրտը լեցուն է փշով և լեղով. անոր համար կը տեսնաս զինքը՝ որ իր հարըստութենէ, փափկութենէ և զբօսանաց միջնալ՝ միշտ անհանգիստ է, ամէն ներհակ բաներու միջ կը կատղի, կատղած շան մը պէս։ Իսկ աստուածասէրը ներհակ բանին ալ կը համակերպի Աստուծոյ կամացը, ու խաղաղութիւն կը գտնայ. բայց այդ բանը Աստուծոյ կամացը թշնամի եղողը չի կրնար ընել, ուստի Քամբայ մը չունի հանգիստ գտնալու։ Ողորմելին սատանայի կը ծառայէ, բռնաւորի մը կը ծառայէ, որ իրեն թշուառութիւն և դառնութիւն կու տայ փոխանակ վարձուց։ Ա՛հ, Աստուծոյ խօսքը ստուտ չելլար, որ կ՚ըսէ. փոխանակ պի ոչ պաշտեցեր զտէր Աստուած քո ուրախութեամբ և ձշմարիտ սրտիւ, պաշտեսցես զթշնամիս քո՝ ի սով և՝ ի ծարաւ, ՝ի մերկութիւն և՝ ի նուաղութիւն ամենայնի։ Ի՞նչ չի քաշեր այն քինախնդիրը վրէժխնդրութիւն ընելէն ետև, մարմնապաշտը իր հաճոյքը ընելէն ետև. նոյնպէս ալ այն փառասէրը, արծաթասէրը։ Ա՛խ, քանիները թէ որ այն

չափ քան քաշէին Աստուծոյ համար, որչափ կը քաշեն դժոխք երթալու համար նէ, մէկ մէկ մեծ սուրբ կ'ըլլային:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Վա՜յ իմ կենացս որ կորուսի: Ա՛հ տէր Աստուած իմ, թէ որ այնչափ բան քաշէի քեզի ծառայելու համար, որչափ որ քաշած եմ զքեզ վշտացընելու համար, որչափ արդիւնք կ'ունենայի հիմայ արքայութեան մէջ: Ա՛հ տէր, ինչու զքեզ թողուցի, քու շնորհքդ կորուսի: Այս թունաւոր և անցաւոր հաճոյից համար, որ անցին գնացին, և իմ սիրտս վշտեցի և քի դառնութեամբ թողուցին: Ա՛լ անօրէն մեղք, կը գարշիմ ձեզնէ և կը նզովեմ զձեզ բիւր անգամ. և քու գթութիւնդ կ'օրհնեմ, Աստուած իմ, որ այնչափ երկայնամտութեամբ ինծի համբերեցիր: Զքեզ կը սիրեմ, արարիչ իմ և փրկիչ, որ ինծի համար կեանքդ տուիր. և որովհետև զքեզ կը սիրեմ՝ ըրած մեղքերուս վրայ բոլոր սրտանց կը ցաւիմ: Ա՛հ Աստուած իմ, ինչու զքեզ կորուսի, և ուրիշ բանի հետ փոխեցի: Հիմայ կը ճանչնամ ըրած չարիքս, և կ'առաջադրեմ ամէն բանս, կեանքս ալ կորսընցընել, քան թէ քու սէրդ:

Լոյս տուր ինձի, Հայրդ յաւիտենից, վասն սիրոյ միածնի քո Յիսուսի Քրիստոսի, տուր ինձի ճանչնալ զքեզ զանբաւ բարիդ, այն անցաւոր բարեաց անպիտանութիւնն զոր կը ներկայացնէ ինձի չար սատանան, որ քու շնորհդ կորսընցնեմ։ Նա զքեզ կը սիրեմ և կը ցանկամ էւեղօք սիրել։ Տուր որ դու միայն ըլլաս իմ մտածութիւնս, մէկ հատիկ ցանկութիւնս, մէկ հատիկ սէրս, ամէն բան կը յուսամ քու բարու֊թենէդ արդեամբք միածնիդ։ Ա՛րիւամ մայր ողորմութեան, վասն սիրոյն՝ զոր ու֊նիս առ Յիսուս փրկիչդ, կ՚աղաչեմ առ֊նուլ ինձի համար լոյս և զօրութիւն իրեն ծառայելու, և սիրելու զինքը մինչև՚ի մահ։

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Ըսպա ուրեմն բովանդակ այս աշխարհքին բարիքը և հաճոյքն չեն կրնար շատացընել մարդուս սիրտը։ Ըսպա ոչ կրնայ զայն գոհ ընել. միայն Ըստուած. ժտեա՚ի տեսանէ, և նա տացէ քեզ զինդրուածս սրտի քոյ, կ՚ըսէ Սաղմոսը։ Ա՛րդուս սիրտը անդադար փնտռելու հետ է զինքը գոհ ը֊նողը։ Ըարստութիւն, պատիւ և փառք

ձեռք կը ձգէ , դարձեալ գոհ չէ . վասն զի ատոնք ժամանակաւոր բարիք են , իսկ ինքը ստեղծուած է անսահման բարութեան համար . Թո՛ղ գտնայ զԱստուած , ու Աստուծոյ հետ վիանայ , և ահա գոհ կ՚ըլլայ , ալ ուրիշ բանի չի ցանկար . Ժտեա՛ ի տեառնէ , և նա տայէ քեզ զինդրուածս սրտի քոյ : Սուրբն Օգոստինոս իր կեանքը զգայական բերկրութեանց մէջ մաշելով բնաւ խաղաղութիւն չգտաւ . ետքը երբոր զինքը Աստուծոյ տուաւ նէ , ան ատեն կը խոստովանէր ըսելով առ տէր , անհանգիստ է մեր սիրտը , մինչև քեզի գայ հանգչի : Աստուած իմ , կ՚ըսէր հիմայ կը ճանչնամ որ ամէն բան ունայնութիւն է և նեղութիւն , դու միայն ես խաղաղութիւն և հանգիստ հոգւոյ . ամէն բան խիստ է և դժնդակ , դու միայն ես հանգիստ : Ուստի իր վերաստւոը վարպետ ըլլալ այսպէս կը գրէր , ինչ կ՚ուզես խեղճ մարդուդ , բարիք փնտռելով : Ա՛ն հատիկ բարին փրնտռէ , յորում են ամենայն բարիք : Դաւիթ թագաւոր ըլլալով երբոր մեղաց մէջ կ՚ինկնար նէ , որսի կ՚երթար , պարտէզ կ՚երթար , սեղան կը նստէր , և ամէն թագաւորական զբօսանքը ունէր . բայց սեղանն ալ , պարտէզն ալ , և ամէն բան որով կը զուարճանար իրեն կ՚ըսէին , ով Դաւիթ , մեղս-

մով պոհ կ'ուզես ըլլալ. չէ չէ, մենք պ.քով չենք կրնար պոհ ընել: Ո՞ւր է Աստուած քո. գնա զԱստուածդ գտիր, այն միայն պ.քով պոհ կրնայ ընել: Ասատի Դաւիթ իր ամէն զուարճութիւնները մէջ ուրիշ բան չէր ըներ, բայց եթէ կու լար ու կ'ըսէր, եղեն ինձ աստուած իմ կերակուր՝ ի տուէ և՝ ի գիշերի, և այն պն ասէին ցիս զօրհանատալ ուր է Աստուած քո:

Այսր ներհակը, ով թէ որչափ աղէկ գիտէ Աստուած պոհ ընել իր հաւատարիմ ծառայքն՝ որ զինքը կը սիրեն: Սուրբն Ֆրանչիսկոս աստիպային ամէն բանը թողլով Աստուծոյ համար, թէպէտ և բոպիկ էր, և քուրջ մը վրան, այնչափ ցրտէն և անօթութենէն եռա, մեռնելուատեն կ'ըսէր. Աստուած իմ, ամենայն ինչ. և աղքատութեան համ կ'առնէր: Սուրբն Ֆրանչիսկոս պօրձեան կրծատուր ըլլալէն եռա ձմեռայ ընելու առեն յարդի վրայ պառկելով այնչափ ուրախ էր սրտով որ ուրախութենէն քանի մը գիշեր քունը չէր տաներ: Նմանապէս սուրբն Փիլիպպոս Ներեան ամէն բանը թողած երթար պառկելու կ'երթար, այնչափ կը մխիթարուէր Աստուծմէ որ կը սիրէր ըսել, Յիսուս վրկիչ իմ, թող տուր որ քիչ մը քուն ընեմ: Հայրն Կարթոլոս Յիսուսեան ը-

բենական իշխանազունը, իր աղքատ խղիկը այն-
չափ մխիթարանք կ'ունենար որ կ'ելլար կը
ցատքռտէր: Սուրբն Գրան չհակոս քահանան
Հնգկատանի գաշտերուն մէջ կուրծքը կը
բանար՝ ըսելով. բաւական է տէր, ալ աւե-
լի զիս մի՛ մխիթարեր, վասն զի միրաս չի կըր-
նար տանիլ: Սրբուհին Թէրէզա կ'ըսէր թէ
երկնային մխիթարութենէն կաթիլ մը՝ աւելի
գոհ կ'ընէ զմարդ՝ քան թէ ամենայն հաճոյք
և զբօսանք աշխարհիս. և յայտնի է Քրիս-
տոսի ըսածն ալ, որ Թողութիւն զտուն կամ
զեղբայր, և այլն՝ վասն անուան իմոյ, հարիւ-
րապատիկ առնէ, և զկեանս յաւիտենականս
ժառանգեսցէ:

Ա՛ինչ աւելի կը փնտռենք, երբ անք առ
Յիսուս՝ որ զմեզ կը կոչէ ըսելով՝ եկայք առ
իս ամենայն վաստակեալք և բեռնաւորք, և
ես հանգուցից զձեզ: Ընտարակոյս աս-
տուածասէր անձը այն խաղաղութիւնը կը
գտնայ, որ գրած է թէ խաղաղութիւնն Աս-
տուծոյ որ՛ի մեր է քան զամենայն միտս և
գխորհուրդս: Ուրաւ է թէ սուրբերը այս աշ-
խարհքիս մէջ նեղութիւն կը քաշեն, վասն
զի այս երկիրս արդիւնք ժողվելու տեղ է.
նակ արդիւնքը առանց բան քաշելու չըլլար.
և սակայն կ'ըսէ սուրբն Պռնաւենդուրա թէ
ա՛յն Աստուծոյ մեղրի նման է, որ քաղ-

յըր և անուշ կ'ընէ զամենայն լեղի և զդառն : Ա՛ստուած սիրոյը անոր կամքն ալ կը սիրէ , ուստի ուրախ կ'ըլլայ Հոգւոյ պատուելի մկրտութեան ալ . վասն զի սիրով ընդունելով պիտի լեալ Աստուծոյ հաճոյական բան կ'ընէ , ու Աստուած կ'ուրախացընէ : Իսկ մեղաւորները սուրբ Բեռնարդոսի ըսածին պէս , խաչ չը կը տեսնան , սծումիները չեն տեսնար . մանաւանդ կը նային , զոր ունին աստուածասէրը զկրնար ի հաճոյից զրկելով , ու չեն տեսնար Հոգւոյ զուարճութիւնները՝ որով Աստուած զանոնք կը փայփայէ : Ընչ լեալ մեղաւորը Հասարես ընէին այն խաղաղութիւնը զոր Հոգին կը վայելէ երբոր ուրիշ բան չուզեր բայց ի Աստուծոյ . կ'ըսէ Դաւիթ՝ ճաշակեցէք և տեսէք զի քաղցր է տէր : Ա՛յլ սիրելի եղբայր , սկսէ ամէն օր մտածական ընել , սրբութեան առջևը ջերմեռանդութիւն ըրէ , աշխարհքը մէկդի դիր , Աստուծոյ հետ եղիր , ան տեսնը կը տեսնաս՝ որ այն քիչ ատենին մէջ Աստուած զքեզ անանկ կը սիրեցընէ որ բնաւ աշխարհք զքեզ սիրեցրած չէ իր ամէն զուսանութիւնը : Ճաշակեցէք , և տեսէք . մի որ համը չէ առեր նէ , չի կրնար հասկընալ թէ Աստուած ինչպէս կը սիրեցրէ զաստուածասէրը Հոգին :

ԻՂՋ ԵՒ ԳԱՂԱՏԱՆՔ

Սիրելի փրկիչ իմ, ինչպէս կոյր գտնուեցայ ինչուան հիմայ զքեզ ծաղրով, զան հուն բարիդ, և աղբիւրդ ամենայն միսիթարութեանց, հետևեցայ ողորմելի և կարճատես զգայական հաճոյից. կը զարմանամ իմ կուրութեանս վրայ, բայց աւելի կը զարմանամ քու ողորմութեանդ վրայ, որ այնչափ բարութեամբդ լինծի համբերեցիր: Գոհանամ զքէն, որ լինծի ձանչնալ կու տաս իմ կուրութիւնս, և պարտականութիւնս զքեզ սիրելու: Զքեզ կը սիրեմ բոլոր հոգւովս, և կը ցանկամ աւելի սիրել. էւեղցուր իմ փափաքս և սէրս: Տուր լինծի սիրով կապուիլ ընդ անհուն սիրելիդ, որ ամէն բան ըլիր որ լինծի սիրելի ըլլաս, և այդչափ կ'ուզես լինծմէ սիրուիլ. տէր եթէ կամիս կարող ես զիս սրբել: Ա՛յս սիրելի փրկիչ իմ, սրբէ սիրտս ամէն այն անսուրբ յօժարութիւններէն, որ կը խափանեն զիս զքեզ սիրելու: Ինչպէս որ կ'ուզեմ՝ իմ ուժս չի բաւեր ընելու, որ սիրտս բոլորովին վառուի զքեզ սիրելու, և քեզմէ՝ի զատ ուրիշ բան չսիրելու. քու շնորհքիդ ուժը պէտք է որ կարհնայ ընել իր ամէն ուզածը: Ամէն բանէ զիս

կտրէ , մերժէ իմ սրտէս ամենայն յօժարու-
թիւն , որ քեզի համար չէ , և բոլորովին
զիս քովդ ըրէ : Ես կը ցաւիմ կը զղջամ
ամենայն չարութեանցս տհաճութենըը վրայ
որ քեզի տուեր եմ , և կ'աղաչեմ քեզի
նայիլել մնացած կեանքս , և քու սուրբ սի-
րոյդ , բայց քու ձեռքդ է գլուխ տանիլ այս
բանս ընելու : Ա՛ն շնորհքս ինծի ըրէ քու
սուրբ արեանդ համար , որ թափեցիր ինծի
համար անտանելի ցաւով , և անբաւ սիրով :
Պարծանք ըլլայ քու կարողութեանդ՝ ընել որ
այս իմ սիրտս այնչափ առնէ՛ի վեր ընդու-
ած երկրաւոր յօժարութեամբք՝ հիմայ ըլլայ
բոլորովին բորբոքեալ քոյով սիրոյ քո , ամ
անսահման բարիդ : Ես դու մայր գեղեցիկ
սիրոյ , քու բարեխօսութեամբդ անանկ ըրէ
զիս , ինչպէս դու միշտ էիր բոլորովին վա-
ռեալ սիրովն Աստուծոյ :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԻԲ·

ՉԱՐ ՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ամպարիշտը չարեաց խորը հասանելով կ՚արհամարհէ [1] :

Մ Ա Ս Ն Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Մէկ մեծ վնաս որ բրաւ մեզի մեղքն Ադամայ՝ է չար յօժարութիւն առ մեղս : Ոչ բանս առաքելոյն ողբ առնուլ կու տար, տեսնալով զիւր հոգին յօժարեալ դէպ՚ի չարն՝ ղոր կ՚ատէր : Ցնաւեմ զայլ օրէնս, կ՚ըսէր, յանդամս իմ, գերեալ զիս օրինաք մեղաց : Ասկից է որ արդէն ապաւանած ըլլալով այս ցանկութեամբ, միանգամայն այնչափ բազմութիւն Թշնամեաց դրդելով զմեզ՚ի չարն, դժուարին կ՚ըլլայ անմեղութեամբ երթալ յիւրանական կեանս : Ոչ որ առանկ է նէ,

1 Ամբարիշտն հասեալ՚ի խորս չարեաց արհամարհէ : Առակ. ԺԸ. 3 :

դու ինչ կ'ըսէիր այն Համբոյրին որ ծովէ կ'ուզէ անցնիլ ալեկոծութեան առեն կէսը կոտրած նաւակով մը, և կ'ուզէ ծանրաբեռնել զայն այնչափ՝ որ առանց ալիքի աղէկ նաւ մըն ալ կրնար ընկղմիլ: Ո՞նչ կը գուշակէիր այն մարդուն վերջը: Ըրդ նոյն բանը ըսէ չար ունակութիւն ունեցողին համար ալ, որ ուզելով անցնիլ աս կեանցս ծովէն, ուր շատերը կը կորսուին ալեկոծութեամբ, մէկ տկար և կոտրած նաւակով մը, որ է մեր մարմինը՝ կը համարձակի ծանրացընել զինքը ունակայեալ մեղքերով: Ո՛դ սխալի անձ մը դժուար է թէ փրկուի, վասն զի չար ունակութիւնը միտքը կը կուրցընէ, սիրտը կը խստացնէ, և այնպէս դիւրաւ յամառ կ'ընէ մինչև՛ ի մահ:

Ո՛նախ և առաջ չար ունակութիւնն է կուրացուցիչ, չէ նէ ինչու սուրբերը անդադար լոյս կը խնդրեն Ո՛ստուծմէ և կը դողան՝ որ չըլլայ թէ իրենք ըլլան վատթարագոյն մեղաւորք աշխարհի: Ո՛ւան զի դիտեն թէ եթէ մէկ րոպէ մը լոյսը կորսընցընեն նէ, կրնան ամէն անօրէնութիւններ գործել: Ո՛ւ ա՛ւ ալ ինչպէս այնչափ քրիստոնեայք խստասրտութեամբ ուզեցին մեղաց մէջ մնալ, մինչեւ վերջապէս դատապարտուեցան: Ո՛ւան զի կուրացոյց զնոսա չարութիւն իւ-

բանայ : Ամէն մեղք հետը կուրութիւն ունի, և որչափ մեղքը կը շատնայ նէ, կուրութիւնն ալ կը սաստկանայ : Աստուած է մեր լոյսը, ուրեմն որչափ որ մէկը Աստուծմէ կը հեռանայ այնչափ կը կուրնայ : Ինչպէս ամպի մը մէջ արեւուն հոլը լեցուն ըլլայ, արեւու լոյսը չի կրնար թափանցել, նմանապէս ախտալից սիրտը չի կրնար մտնալ աստուածային լոյսը : Ասոր համար կը տեսնանք՝ որ ամենք՝ ի մեղաւորաց լոյսը կորսընցընելէն ետև՝ մեղքէ՝ ի մեղք կը խրին և մէյմ՝ալ չեն հոգար զիրենք շտկելու . շուրջանակի ամպարիշտք շրջին : Գիշուաւականները այն խաւար գուբը կ՝իյնան նէ, ուրիշ բան չեն ըներ, բայց միայն կը մեղանչեն, ուրիշ բան չեն խօսիր չեն մտածեր, բայց՝ի մեղայ, և գրեթէ չեն հասկընար անկից ետև թէ չար է մեղքը : Սուրբ Օգոստինոսին ըսածին պէս, չարին սովորութիւնը չի թողուր մեղաւորաց տեսնալ զչարն զոր կը գործեն, և անանկ կեանք կը վարեն, որպէս թէ չհաւատային անկից ետև թէ Աստուած կայ, արքայութիւն կայ, գժոխք կայ, յաւիտենականութիւն կայ :

Ուստի այն մեղքն՝ որ առաջ սոսկումն կը բերէր, չար ոնակութեամբ՝ ետքը սոսկալի չերևնար . արա՛ զնոսա որպէս զանխո,

որպէս պեղէկն առաջի հողմոյ : Կը տեսնաս կ'ըսէ սուրբն Գրիգոր, ինչպէս դիւրաւ յարուկ եղէկը կը շարժի ամէն քամիէ, այսպէս ալ կը տեսնես և այն անձը՝ որ առաջ գոնէ առեն մը դէմ կը դնէր փորձութեան, իսկ երբոր չար ունակութիւն ըներ է նէ՝ զինչ և իյէ փորձութեամբ իսկոյն կ'ինկնայ : Ինչու, վասն զի շարունակութիւնը վերուցեր է անոր ըռսը : Սուրբն Գրեգոր ալ կ'ըսէ թէ սատանան այն կերպը կը բռնէ ոմանց՝ ի մեղաւորաց, ինչ որ կ'ընէ մկը երբոր թռչուն մը բռնէ որ չուտանալ կը կասկէ, և անանկ թող կու տայ որ թռչի, բայց երբոր կ'ուզէ վար կը քաշէ պեղին կը ձգէ : Ասոր նման են չար ունակութիւն ունեցողները : Իսկ սուրբն Բեռնարդոս սենայնին ալ կ'եւրգրնէ թէ ոմանք առիթ ալ չունենան նէ կը մեղանչեն՝ նման այն ջաղացքներուն, որ ամէն պզտիկ հովէ կը պտտին, և աւելի կը պտտին՝ երբոր աղալու բան ալ չունին նէ, և ջաղջեպանն ալ կ'ուզէր որ պտտին : Կը տեսնաս որ չար ունակութեան տէրը առանց պատճառի դէշ խորհուրդներ կ'որոճայ, համ ալ չառնելով և գեթէ չուզենալով, սոսկ չար ունակութեան ուժովը: Սուրբ Ակնեբերանի ըսածին պէս դժբնդակ բան է սովորութիւնը, որ երբեմն չուզող

նեին ալ կը սիրէ անարժան բան ընել։ Պատճառն է ի՛րաւ սուրբն Օգոստինոս՝ ուստի որ երբոր սովորութիւն դէմ չի կեցուի նէ հարկ կը դառնայ. կամ ինչպէս սուրբն Գրեգորիոս ալ ի՛րաւ է, սովորութիւնը բնութիւն կը դառնայ։ Ուստի ինչպէս հարկաւոր է մարդուս ընչաւորութիւն, այնպէս ալ չար սովորութեան՝որ գերի եղեր են մեղայ, ի՛երևնայ թէ հարկ է մեղանչել։ Գերի ըսի, ուստի որ ծառան վարձքով ի՛աշխատի, իսկ գերին առանց վարձքի. ահա ասանկ ի՛րլլայ նոյն թշուառականներուն որ առանց համ մ՚ալ առնելու մեղանչել կը սորվին։

Սուրբ գիրքը ի՛րսէ թէ ամպարիշտն հասեալ՚ի խորս չարեաց արհամարհէ։ Այս բանս Ասկեթերան բուն չար ունակութիւն ունեցողներուն վրայ կը մեկնէ, որ այն խաւարային փոսին մէջ ընկած ըլլալով ի՛արհամարհեն խրատն ալ, քարոզն ալ, բանադրանքն, դժոխքն ալ, մինչև Աստուած ալ, և ամենայն բան, և ի՛րլլան նման անգեղ որ դիակը ձեռքէ չի հանելու համար յանձն ի՛առնու անոր վրայ որսորդներէն զարնուիլ ու սպանուիլ։ Կը պատմէ Հայրն Ռեկուպիտոս թէ մահապարտ մը երբոր կախուելու ի՛երթար նէ, աղջիկ մը տեսաւ՝ խնդրը անոր տուաւ։ Հայրն Պիտոիս ալ կը պատմէ

թէ նոյնպէս հայհոյիչ մարդ մ՚ալ կախաղան ելլելու առեն երբոր սանդուխին զարնուելուն՝ նորէն հայհոյութիւն ըրաւ։ Ուստի կ՚ըսէ սուրբն Յեռնարդոս թէ չար ունակութիւն ունեցողներուն համար շահ մը չունէր աղօթք ընելը, հանպատրաստ է զանոնք լալ իրենց դատապարտեալս։ Այլ ինչպէս ուրիշ իրենց խորհուրդատուն եղած երբոր չեն տեսնար որ մէջն են ինկեր։ Ընորհքի հրաշք մը պէտք է։ Աչուընին դժոխքի մէջ պիտի բանան թշուառականները, այն առեն՝ որ աչք բանալը ուրիշ բանի չգար եթէ ոչ աւելի դառնութեամբ լալու իրենց խենթութիւնը։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ընտուած իմ, դու ինծի առանձին ընորհքներ ըրիր աւելի քան զուրիշները, ես ալ աւելի ապերախտութեամբ դիմել վշտացուցի, ուրիշներէն աւելի անիրաւութիւն ընելով քեզի դէմ։ Ո՛վ յաւտեան սիրտ փրկչիդ իմոյ, որ խաչին վրայ վշտացար իմ մեղքերս տեսնալով, տուր ինծի քու արդեանցդ հաւատալ կենդանի ձանաչումն և յաւ իմ մեղքերուս վրայ։ Ո՛վ փրկիչ իմ, իրաւ որ ես անտիրք մ՚եմ, բայց դու ամենակարող ես, կրնաս զիս լեցընել քու սուրբ սիրովդ։

Ասատի քեզի կ՚ասպաւինիմ, որ եսդ անբան բարուքիւն և ողորմուքիւն : Կը զղջամ, ով Ծայրագոյն բարի, զքեզ փշտայրնելուս համար, երանի թէ մեռած ըլլայի և քու կամքիդ դպած չըլլայի : Ես զքեզ մոռցայ, բայց դուն զիս չմոռցար, ինչպէս որ կը տեսնամ աս լուսոյս որ հիմայ ինծի կու տաս : Ընդ ինչպէս որ լոյս կու տաս ինէ, այժ ալ տուր ինծի հաւատարիմ ըլլալու քեզի, ես իմ կողմանէս խօսք կու տամ բիւր անգամ մեռնիլ, քան թէ մէյ մ՚ալ քեզի երես դարձընեմ : Հայց քու օգնականութեանդ վրայ է իմ յոյս. ՚ի քեզ տէր յուսացայ, մի ամաչեցից յաւիտեան : Քու բարեխօսութեանդ կ՚ասպաւինիմ, ով յոյս իմ և ապաւէն, տիրուհի Մ՚արիամ. ՚ի քեզ եմ ապաւիներ, որ մէյ մ՚ալ զիս չտեսնամ թշնամի վիճակիդ : Կ՚աղաչեմ, աղաչէ որ ինծի առաջ մեռնիլ տայ քան թէ զիս երեսէ ձգէ այսպիսի անշնորհութեան մէջ :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Միս ևս գործ չար ունակութեան է խոստովանութիւն բերել։ Ըստ ասից Կուռնելիոսի ալափիտէի սովորութիւնը մեղանչելու կը խոտացուներ մարդուս սիրտը։ Ու ասիկայ իրաւամբք թող կու տայ Աստուած՝ի պատիժ իր կոչմանը դէմ կեցողներուն։ Ընաքեղէն ըսածին պէս, ուժ կամի ողորմի, ուժ կամի խոտանայ. ասանկ կը մեկնէ Օգոստինոս, խոտացուցանելն Աստուծոյ է չկամիլ ողորմիլ։ Ըէ թէ Աստուած կը խրատացընէ ունակութիւնը չար ընելու համար, հապա ի՛ամիոփէ իր շնորհքը՝ի պատիժ ապերախտութեան իրեն շնորհացը դէմ, և այնպէս սիրտը քարի պէս կը կարծրանայ։ Սիրտ նորա սալայեալ է իբրև զվէմ, և հաստատեալ կայ իբրև զսալ դարբնայ անշարժ։ Ակնից է որ ուրիշներուն սիրտը կը փղձկի և կը սկսին լալ լսելով Աստուծոյ դատաստանին ահաւորութիւնը, դժոխքին տանջանքը, Քրիստոսի չարչարանքը. չար ունակութիւն ունեցողը բնաւ չի շարժիր, անանկ բաները կը լսէ կը խօսի անտարբեր կերպով, որպէս թէ իրեն չեն վե-

բաբերիր և այնպիսի Հարուածներ ուտելով աւելի կը խստանայ իբրև զսալ դարբնայ անշարժ :

Յանկարծական մահերն ալ , գետնաշարժ , որոտում, կայծակ , անկէց ետև վախ չեն տար անոր . ուստի զգաստանալէն առաջ վիան կու գայ քուն մահու , և անանկ կը քնանայ՝ի կորուստ . ՝ի սաստէ քումմէ , Ընտուած Յակոբայ՝ննջեցին : Չար ունակութիւնը կամայ կամայ կը կորսընցնէ խղճմըտանքին զարնելն ալ : Չար ունակութիւն ունեցողին ամէնէն տոկալի մեղքերն ալ բան մը չեն երևնար իրեն , կ՚ըսէ սուրբն Օգոստինոս : Չար գործքը բնականապէս մէկ ամօթ մը կը բերէ . իսկ չար ունակութիւն ունեցողները ամօթ ալ չունին մեղանչելու առեններին , կ՚ըսէ սուրբն Ջերոնիմոս . չար ունակայեալը սուրբն Պետրոս խոզի կը նմանցընէ . խոզ լուացեալ՝ընդ տիղմ թաւալեալ՝ըսելով : Ինչպէս խոզը տղմի մէջ թաւալտրտելով գարշութիւն չի զգար , ասանկ ալ չար ունակութեամբ գործողը այն գարշ Հոտերը որ ամէնքը կ՚իմանան ու կը գարշին , ինքը միայն չի զգար : Այս երրոր գարշութիւնը իրեն աչքը կուրցուցեր է նէ , ինչ զարմանք կ՚ըսէ սուրբն Ներսէսդոս , երբոր Ընտուծոյ Հարուածներն ալ չիմանար նէ :

Որով մեղքէն փոխանակ ետ քաշուելու, կը խնամայ և կը պարծի ալ. և ուրախ լինելէն ընդ չարիս, և ծիծաղելով գործէ անզգամն գէպ: Ո՞նչ նշան են աստնք դիւական խաստաստութեան: Սուրբն Յովհաս վկ. լինելանուվային կ'ըսէ թէ խստաստութիւնն է նշան դատապարտութեան: Սոսկայիր, ով եղբայր, որ դու ալ աս վճռակին մէջ չըլլաս, թէ որ գէշ սնակութիւն մը ունիս նէ շուտով զքեզ խալըսէ անկէ, քանի որ հիմայ Ընտուած զքեզ կը կանչէ. և քանի որ խղճմտանքդ զքեզ կը զարնէ՝ ուրախ եղիր, վասն զի նշան է թէ Ընտուած զքեզ երեսէ չէ ձգեր. բայց Յանաս որ շուտով զքեզ շակես, չէնէ վերդդ քաղցկեղ կ'ըլլայ, զքեզ կը կորնչցնէ:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛տէր, ինչպէս կարենամ ընդհակառակ ըլլալ քեզի ըստ արժանւոյն այնչափ ինծի ըրած ընդհատդ համար: Վասնի անգամ զիս կանչեցիր, և ես դէմ կեցայ: Գոհանալու և զքեզ սիրելու տեղ՝ որ զիս դժոխքէ խալըսեցիր, և այնչափ սիրով կոչեցիր, ես նորէն նայեցայ զքեզ բարկացընել, կրկին կրկին անիրաւելով: Ակիկ ետև, Ընտուած

իմ, քան լեյի, չեմ ուզեր մէյմ՝ալ ոտ-
քի տակ առնուլ քու հրկայնամտութիւնդ,
հերիք է ինչուան հիմայ ըրածս։ Դու մի-
այն անքաւ բարիդ կրնայիր այսչափ համբե-
րել, բայց հիմայ կը տեսնամ որ՝ ալ չես կըր-
նար ինծի համբերել։ Խրատունք ունիս, հա-
պա ներէ ինծի տէր, իմ ծայրագոյն բարիս,
շատ անարգանք ըրած եմ քեզի դէմ, որոնց
վրայ կը ցաւիմ՝ի բոլոր սրտէ, և կ՝աս-
չադրեմ այսուհետև զքեզ չի վշտացընել։
Հապա ինչ. միթէ միշտ զքեզ՝ի բարկու-
թուն ալիտի դրդուեմ։ Ո՛հ, կ՝աղաչեմ հաշ-
տուէ հետս, Աստուած հոգւոյ իմոյ, չէ
թէ իմ արդեանցս համար, որ ուրիշ բանի
արժանի չեմ, բայց՝ի դժոխքէն, այլ վասն
արդեանց միածնիդ՝ իմ փրկչիս, որուն վրայ
դրած եմ բոլոր յոյսս։ Ա՛ստ՛ վասն սիրոյ
Յիսուսի Քրիստոսի ընդունէ զիս՝ի հնորհս
քո, և տուր ինծի յարատևութիւն՝ի սէր
քո։ Ընդ տէ զիս յանսուրբ յօժարութեանդ,
և բոլորովին քեզի սա։ Կը սիրեմ զքեզ,
ով ծայրագոյնդ Աստուած, ով ծայրագոյն
հոգեսէր տէր, որ արժանի ես անհուն սի-
րոյ, երանի թէ զքեզ միայն սիրած ըլլայի։
Ո՛վ կոյս տիրամայր, մայր իմ, տուր որ միա-
ցած կեանքիս մէջ մէյմ՝ալ չզատրայընեմ քու
միածինդ, այլ զինքը միայն սիրեմ, և քամ
սրչափ որ իր կամքին դէմ ըրեր եմ։

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Այդպես որ մէյմը կօրեամ և սիրտն ալ մէյմը կարծրանայ, հասարակօրէն մեղաւորին բանը պէտք է,՚ի մեղս իւր կը մեռնի. խստասիրտը չարի կը հանդիպի վերջը, կ՚ըսէ Սիրաք: Ուսկ արդարները ուղիղ ճամբան մէջ առած կ՚երթան անխոտոր. Ճանապարհք բարեպաշտաց ուղիղ են, կ՚ըսէ Նայի: Ընդհակառակն դէշ ունակացեալները միշտ խոտոր կը շրջին. շուրջանակի ամպարիշտք շրջին. այսինքն քիչ մը առեն կը թողուն մեղքը եաքը նորէն կը դառնան: Ուսոի կ՚ըսէ սուրբն Յեռնարդոս թէ վայ անոր որ այս շրջանին մէջ կը սպասի: Ան՚ԷԿը կրնայ ըսել թէ ես մահէս առաջ գիս շտկել կ՚ուզեմ, բայց դժուար բան է որ ունակացեալն՚ի չարն գինքը շտկէ. Ծերութեան ալ Հանդի նէ, սուրբ պրոց ըսածին պէս, նորոգուիլն երիտասարդի ըստ Ճանապարհաց իւրոց, նաև յորժամ ծերացայն՝ ոչ մերժեսցի՚ի նոցանէ. պատճառն է կ՚ըսէ սուրբ Թոմիաս ո՛չ լրջանալացին, վասն զի մեր զօրութիւնը խիստ տկար է. եղկոյն զօրութիւն նոցա իրրև զծեծած վշոյ, կ՚ըսէ Նայի: Ուսոի կ՚ըսէ նոյն սուրբը, հոգին զրկեալ՚ի ջնորհաց, չի կրնար շատ հե-

ուանալ նորանոր խսկ մեղաց : Բայց ասկէց , ինչ խենթութիւն է , որ մէկը ուզենայ խաղալ , և կամաւ կորսընցընել ամէն ունեցածը՝ յուսալով որ վերջի խաղին ատենը ամէն բանին տեղը լեցընէ . նոյնպէս խենթ է անիկայ որ մեղքէն ետ չի կենար այն յուսով որ կենաց ետքի ժեղին ատենը կարենայ ամէն բանի ձարը ընել : Տես ինչ կ'ըսէ Աստուած մարգարէին ձեռքը . եթէ փոխիկ հնդիկ զմորթ իւր , և ինձ զնայտուցս իւր , և դուք կարող լինիցիք գործել զլարիս ուսեալքդ զչարիս : Այսոր համար է որ չար ունակութիւն ունեցողը ետքը ետքը յուսահատութեան մէջ կ'լինկնայ , և ասանկ կեանքը կը լմնցնէ . խստասիրտն անկցի 'ի չարիս : Նա կ'ըսէ Յոբ թէ կործանեցին զնս հարուածովք 'ի վերայ հարուածոց , յարձակեցան 'ի վերայ իմ զօրաւորք :

Ասանկ կը խօսի սուրբն Գրիգոր աս խօսքիս վրայ թէ թշնամի յարձակի նէ , դուցէ առջի բերան կարենայ դէմ դնել . բայց երբոր շատ վերք առնու նէ այնչափ ուժը կը կորսընցընէ՝ որ վերջապէս կը սպաննուի : Ասանկ կ'ըլլայ մեղքին բանն ալ . մեղաւորը մէկ երկու ուժ կը ցուցընէ ընդհայ գործակցութեամբը . բայց երբոր կը շարունակէ 'ի մեղս , մեղքը կ'ըլլայ զօրաւոր հսկայի մը պէս . ան

ատենն որ մելաւորը աւելի տկարացած է, շատ մերք ալ առեր է, ինչպէս կրնայ մա- հուանէ խալըսիլ. մեղքը ծանր քարի մը նման է որ կը ձգէ զհոգին: Ընդ կ'ըսէ սուրբն Բեռնարդոս թէ դժուարաւ կը կանգնի այն՝ զոր չար սովորութեան ծանրութիւնը իր տակը ձգմեր է:

Ուրեմն իմ քանս յուսահատելի է կրնայ ըսել չար սնապարծութեան տէրը: Դէմ լինի, մի յուսահատիր, միայն թէ ուզենաս ձարը տեսնալ: Ընդ կ'ըսէ հեղինակին մէկը թէ ծանր հիւանդութեանց մէջ զօրաւոր դեղեր պէտք է առնուլ: Ծէ որ հիւանդ մը մա- հուան վտանգի առեն չուզենայ դեղ առնել, վասն զի հիւանդութեան ծանրութիւնը չի գիտեր, ատոր բժիշկը ըսէր՝ բարեկամ դիր թէ մեռած ես՝ թէ որ դեղ չառնես նէ, ինչ կ'ըսէ հիւանդը. յայտնի է որ կ'ըսէր թէ ահա պատրաստ եմ ամէն բան առնուլ. վասն զի բանը կենաց վրայ է: Ընդ, ուր սխ- րելի, ես ալ նոյն բանը քեզի կ'ըսեմ, թէ որ մեղք մը ունակութիւն ըրած ես նէ, բանդ պէշ է, և անանկ հիւանդներէն ես որ ա- ռաջացող քիչ կ'ըլլայ, հոգւոյդ կորուստը մօտ է: Հայց առաջանալ կ'ուզես նէ դեղը կայ, ընտրեա հրաշքին մի սպասեր. Ջանա քու կողմանէդ առիթները վերցընել, վատ-

Թար ընկերներէն փախչիլ, երբոր փորձու-
Թիւն կ՚ունենաս դէմ դիր՝ զքեզ Աստուծոյ
յանձնելով, ձեռք զարկ այնպիսի միջոցնե-
րու որ զքեզ շտկես, ստէպ ստէպ խոստո-
վանանք ըլլալով, ամէն օր հոգևոր գիրք
կարդալով, սուրբ Աստուածածնայ ալ ջեր-
մեռանդութիւն ընելով, ու աղաչելով ան-
դադար՝ որ ուժ առնէ քեզի համար մէյմ՚ալ
չինկնալու: Զքեզ պիտի բռնադատես, չէ
նէ Քրիստոսի սպառնալեաց տակը կը
ձնաս. ՚ի մեղս ձեր մեռանիցիք: Ցոէ որ
հիմայ ձար չընես՝ քանի որ Աստուած ըսյս
կու տայ քեզի, ետքը դժար է որ կարենաս
դեղ ընել: Ա՛տիկ լուէ Աստուծոյ, որ զքեզ
կը կանչէ, Ո՛ւզարէ, արի ևկ արտաքս.
խեղճ ողորմելի մեղաւոր, որ արդէն մի-
ուեալ ես Հոգւով, դուրս ելիր աս խաւարային
փոսէն քու վատթար վարուցդ: Ճուտալ
սատանան տուր, և զքեզ Աստուծոյ տուր,
և վախցիր որ այս վերջի կոչումը չըլլայ
քեզի:

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ընկ Ընտուած իմ, միթէ կը սպասեմ որ գնա երեսէ ձգես, ու դժոխք խաւրես։ Ընկ սէր, երկայնամիտ ըլլ առ իս, ահա ես կ՚ուզեմ վարքս փոխել, ու գնա քեզի տալ. հրամայէ, ինչ պէտք է ինծի ընել, ես ընելու պատրաստ եմ։ Ա՛վ արիւն Յիսուսի. օգնէ ինծի. ով ապաստան մեղաւորաց Ա՛աբիամ, հաս ինծի օգնութիւն. և դու հայր երկնաւոր, վասն արդեանց Յիսուսի և Ա՛արիամու, գթած յիս։ Ահա կը զղջամ, ով Ընտուած իմ, անհուն բարութիւն, զքեզ վշտացընելուս համար, և ամէն բանէն վեր զքեզ կը սիրեմ։ Յոյժ ինծի վասն սիրոյ Յիսուսի Քրիստոսի, և տուր ինծի նոր սէր. մեծ ցաւ մ՚ալ տուր ինծի իմ կործանմանս վրայ, թէ որ նորէն զքեզ վշտացընելու ըլլամ նէ։ Ընտուած իմ, յոյս իմ, և զօրութիւն իմ, ամէն բանի յոյս ունիմ քու գթութենէդ։ Դու ինծի այնչափ շնորհքներ ընծր, երբոր ես քեզնէ հեռու կ՚երթայի. ես առաւել կը յուսամ որ հիմայ ալ ընես, երբոր առ քեզ դարձեր եմ հաստատուն սրտիւ, որ քեզնէ՝ի գատ ուրիշ բան չի սիրեմ։ Զքեզ կը սիրեմ, Ընտուած իմ, կեանք

իմ, և ամենայն ինչ : Օգնել ալ կը սիրեմ, մայր իմ Մարիամ, և քեզի կը յանձնեմ իմ հոգիս , դու զիս պահէ քու բարեխոսութեամբդ որ մեր՝ալ Աստուծոյ երեսէն չէ՛նամ :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԻԳ

ԽԱՒՒՈՒԹԻՒՆՔ ՍԱՏԱՆԱՅԻ՝ ՈՐ ՄԵՂԱՒՈՐԱՑ ՄԻՏՔԸ ԿԸ ՊՂՏՈՐԻ

ՄԱՄՆ ԱՒԱՋԻՆ

Պէտք էր որ երիտասարդ մը Ծանր մեղքի մէջ ընկնալէն ետեւ խոստովանանք եղեր է, և նորէն Աստուծոյ շնորհքը ձեռք ձգեր է։ Սատանան ալ նորէն ղինքը կը փորձէ՝ նոյն մեղքին մէջ մէյմ՝ալ ինկնալու. երիտասարդը դեռ դէմ կը կենայ, բայց կը ծռի Թըշնամիին խաբէական փորձութեամբը։ Ըսդ քեզի կ՝ըսեմ, ով երիտասարդ, ինչ կ՝ուզես ընել, կ՝ուզես հիմայ Աստուծոյ շնորհքը կորնչցընել, որ նորէն ստացար, և բոլոր աշխարհքէս աւելի կ՝ածէ, ատ չնչին հաճոյքդ ընելու համար. կ՝ուզես որ դու քեզմէ գրես քու յաւիտենից դատապարտութեանդ վճիռը, որ երեսաց դժոխքը յաւիտեան երես

մրկիս։ Դու ալ կ'ըսես ինծի թէ չէ, ես դատապարտուիլ չեմ ուզեր, կ'ուզեմ փրկուիլ՝ բայց թէ որ սոյն մեղքը ընեմ նէ, եաեւէն կ'երթամ կը խոստովանիմ։ Ուր ահա այս է փորձողին առաջին խաբէութիւնը. դու ինծի կ'ըսես թէ եաքը կ'երթամ կը խոստովանիմ, բայց արդէն հոգիդ կորսընցուցիր։ Ըսէ ինծի, որ եթէ ձեռքդ գոհար մը ըլլար՝ հազար ոսկի արժող, գետը կը ձգէիր՝ ըսելով թէ եաքը եաեւէն կ'երթամ, կը յուսամ որ գտնամ։ Ըրդ քու ձեռքդ ունիս այս գեղեցիկ գոհարը քու Հոգւոյդ, որ Յիսուս իր արիւնովը գներ է, և դու կամք դժոխքը կը նետես. վասն զի մեղանչելովդ արդէն դատապարտուած կը սեպուիս, և կ'ըսես թէ կը յուսամ որ խոստովանանքով նորէն ձեռք կը ձգեմ. հապա թէ չկարենաս ձեռք ձգել նէ՝ ինչ պիտի ընես, պիտես որ նորէն ձեռք ձգելու համար ձշմարիտ զղջումն պէտք է՝ որ Աստուծոյ պարգեւն է, հապա թէ Աստուած չի տայ նէ քեզի այդ ձշմարիտ զղջումը, մահն ալ վրայ հասնի, ու ատեն չունենաս խոստովանանք ընելու նէ։ Կ'ըսես թէ շաբաթ չեմ անցըներ, կ'երթամ կը խոստովանիմ. և ով խոստացեր է քեզի այդ շաբաթ մը առնելը։

Կ'ըսես թէ վաղը կը խոստովանիմ. ով

քեզի խօսք է տուեր վաղուան օրուան համար։ Սրբոյն Օգոստինոսի ըսածին պէս, վաղուան օրը Աստուած չխոստացաւ, գոյ կու տայ, գոյէ չի տար։ Ինչպէս որ շատին չտուաւ, որ իրիկունը անկողին մտան ու առաւօտը մեռած գտնուեցան, յանկարծակի։ Քանի քանին եղան որ Աստուած կերենք նայն իսկ մեղք գործելու առիթներն պատժեց մահուամբ ու դժոխք խաւրեց։ Օքեզ ալ անանկ ընելու ըլլայ նէ, անկից ետև ինչ ձար պիտի ընես քու յաւիտենական դատապարտութենդ։ Վասիկը որ աս խօսքերուն համար թէ ետքը կը խոստովանիմ, սատանան հալարաւոր և բիւրաւոր քրիստոնեաները դժոխք տարաւ. որմէհետև դժուար կը գտուի անանկ յուսահատ մեղաւոր մը որ ուզենայ իր կամքը դատապարտուիլ, ամէնքն ալ՝ երբոր կը մեղանչեն նէ, յուսով խոստովանանք ընելու կը մեղանչեն. բայց այս կերպով ետքը անհամար թշուառականներ դատապարտուեցան, ու հիմայ ձար ձարակ չեն կրնար ընել։

Կ'ըսես թէ ես հիմայ չեմ կրնար այս մեղքին դէմ դնել. և ահա այս է դիւին երկրորդ խաբէութիւնը, որ քեզի անանկ կ'երևցնէ թէ դու զօրութիւն չունիս դէմ դնելու նեղկայ կրից։ Ցաւ և առաջ պիտի գիտնաս՝ որ

առաքելոյն ըսածին պէս , Հաւատարիմ է Աստուած որ ոչ արկցէ զձեզ՚ի փորձութիւն առաւել քան զկար ձեր . մէյմ՚ալ քեզի հարցընեմ, թէ որ հիմայ չես վստահիր դէմդնելու նէ , ինչպէս եղբը սիտի վստահիս : Թշնամին չի դադրիր գքեզ փորձելու ուրիշ մեղքերով ալ , ու ինքը ան ատեն աւելի կը զօրանայ քեզի դէմ , և դու աւելի տկար կը գտուիս : Ուրեմն թէ որ հիմայ չես համարձակիր այդ բոյը մարել նէ , ինչպէս եղբը սիտի համարձակիս մարելու , երբոր կրակը աւելի շատցած է : Կ՚ըսես թէ Աստուած ինծի օգնութիւն կու տայ . բայց ահա Աստուած քեզի հիմայ կու տայ այն օգնութիւնը , ինչու այս օգնութեամբս հիմայ չես ուզեր դէմ կենալու : Գուցէ կը յուսաս թէ Աստուած սիտի եւս ալ տայ իր օգնութիւնը և ետքը՝ երբոր դու մեղքերդ եւս ալ նէ , և թէ որ հիմայաւելի օգնութիւն և զօրութիւն չեզի պէտք է նէ , ինչու Աստուծմէ չես խնդրեր : Տարակոյս մը ունիս Աստուծոյ հաւատարմութեանը վրայ , որ խօսք տուաւ ըսելով թէ խնդրեցէք և տացի ձեզ : Գիտես որ Աստուած իր խօսքին չի պակսիր , անոր ապահինէ անիկայ քեզի կու տայ ան ուժը որ քեզի պէտք է դիմանալու համար : Այս է Տրիկենտեան ժողովոյն թէ Աստուած ոչ

հրամայէ զանկարելիս . այլ՝ի հրամայել ինչ ազդ առնէ առնել զոր կարես , և խնդրել զոր չկարես , և օգնէ զի կարող լինիս :

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ուրեմն , Աստուած իմ, որչափ դու ինձի բարերար եղար , ես ալ այնչափ ապերախտ եղայ : Կարծես թէ ատպարէզ եղեր էինք ես քեզնէ փախչելու , դու եռևէս դալու . դու բարի ընել ինձի կը նայէիր , և ես չար ընելու : Ա՛հ , Աստուած իմ, ուրիշ բան ալ չըլլար՝ սոսկ քու բարութիւնդ , որ ցրցուցիչ ինձի , պէտք էր որ՝ի սէր քո զիս վառէր . որովհետև ես որչափ մեղքերս շատցուցի նէ , դու ալ շնորհքներդ եւեցուցիր : Ուստի արժանի էի ես այս լուսոյս , որ հիմայ ինձի կու տաս : Շնորհակալ եմ քեզնէ , տէր իմ, բոլորով սրտիս . և կը յուսամ որ ասկից ետև ալ շնորհակալ ըլլամ յաւիտեանս յաւիտենից արքայութեան մէջ : Այս բանիս յոյս ունիմ, որ քու արեամբդ զիս փրկեր ես . և հաստատուն յոյս ունիմ, որովհետև այսչափ ողորմութիւն ինձի ցցուցիր . հիմակուց հիմայ կը յուսամ որ այժ ալ կու տաս ինձի , որ մէյ՝ալ մատնիչ չըլլամ քեզի : Այս քու շնորհքովդ միտքս

դրած եմ հազար անգամ մեռնիլ, քան թէ մէյ մ՚ալ դառնալ ու վշտացընել զքեզ։ Ահ, ըսիր է ուրչափ որ զքեզ բարկացուցի, ճնա- ցած կեանքիս մէջ զքեզ սիրել կ՚ուզեմ։ Ու ինչպէս չսիրեմ իմ Աստուածս, որ ինծի համար մեռնելէն ետև, այսչափ երկայնա- մտութեամբ ալ ինծի համբերեց յետ իմ այս- չափ անօրէնութեանցս։ Աստուած հոգւոյ իմոյ, կը զղջամ յամենայն սրտէ, երանի թէ ցաւէս մեռնէի. եթէ ինչուան հիմայ քեզի երես դարձուցի նէ, հիմայ ամէն բանէն ե- տեղի զքեզ կը սիրեմ, իմ անձէս ալ աւելի։ Ահա երկնաւոր, վասն արդեանց օծելոյ քո Յիսուսի Քրիստոսի, օգնութիւն հասիր այս ողորմելի մեղաւորիս, որ զքեզ սիրել կ՚ուզէ։ Տիրամայր Մարիամ, դու օգնէ ինծի, և շնորհք առ ինծի համար որ միշտ ապաւինիմ առ քո միածինդ և առ քեզ, քանի որ սատանան զիս փորձելու ըլլայ կամ Աստուած բարկացընելու։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Կ'ըսես թէ Աստուած ողորմած է։ Այս է երրորդ խաբէութիւնը առ հասարակ մեղաւորաց որով սատանան կը մոլորեցնէ շատերը ու կը դատապարտուին։ Խելացի մտաենագիր մը կը գրէ թէ Աստուծոյ ողորմութիւնը շատ դժոխք կը տանի քան թէ իրեն արդարութիւնը. վասն զի ան ողորմելիքը յանդգնաբար վստահանալով Աստուծոյ ողորմութեանը չեն դադրիր մեղանչելէն, և այնպէսով կը կորսուին։ Աստուած ողորմած է, ահ չի գիտեր. այսու ամենայնիւ որչափ մարդիկ Աստուած ամէն օր դժոխք կը ղրկէ։ Ողորմած է Աստուած, բայց արդար ալ է, որով կը հարկադրի պատժել ան որ իրեն դէմ կը մեղանչէ։ Իր ողորմութիւնը կը բանեցընէ անոնց վրայ, որ իրմէ կը վախնան. զորացոյց տէր զողորմութիւն իւր ի վերայ երկիւղածաց իւրոց... գթասիրտ տէր յերկիւղածս իւր։ Բայց ահ որ զինքը կ'անարգէ և չարաչար կը վարէ իր ողորմութիւնը ասելն զինքը անարգելու համար, արդարութիւնը կը բանեցընէ։ Ա՛խ յիրաւի. վասն զի Աստուած մեղայ թողութիւն կու

տայ՝ բայց չի կրնար ներել մեղանչելու կամ-
քին : Սուրբ Օգոստինոսի ըսածին պէս ,
ուր որ կը մեղանչէ եաքը կը գղջամ ըսելով ,
գղջայող չէ , հապա զԱստուած ծաղր ընող :
Բայց ընդ հակառակին առաքեալն ալ կ՚ըսէ
թէ մի խաբիք , Աստուած ոչ արհամարհի :
Ծաղր ընել կ՚ըլլայ զԱստուած , վերադարձնել
գինքը ինչպէս որ կ՚ուզես և երբ որ կ՚ուզես ,
ու եաքը ելլալ արքայութիւն պահանջել :

Իսկ դու կ՚ըսես թէ ինչպէս ինչուան հի-
մայ ողորմեցաւ ինծի Աստուած , ու չպատ-
ժեց , ասանկ ալ կը յուսամ որ ինծի ողորմի
ասկէց ետև ալ . ահա քեզի չորրորդ խաբէ-
ութիւն դիւին : Այս ինչ ըսել է , Աստու-
ած քեզի ողորմեր է նէ , ատոր համար միշտ
ողորմի պիտի , ու քնաւ չպատժէ պիտի
զքեզ : Ապա մանաւանդ թէ ուրչափ շատ
եղաւ քեզի Աստուծոյ ողորմութիւնը նէ ,
այնչափ աւելի վախնաս պիտի թէ ալ չի նե-
րեր քեզի և կը պատժէ թէ որ նորէն զինքը
բարկացնես նէ : Ղեկ կ՚ըսէ Սիրաք թէ
մի ասիցես , մեղայ և զինչ եղև ինձ . տէր
երկայնամիտ է : Աստուած կը համբերէ բայց
միշտ չի համբերեր , երբոր կը հանի ատ
մեղաւորն ըրած ողորմութեանց սահմա-
նեալ ատենն , ան ատենը ամեն մեղայ պա-
տիժը մէկէն կու տայ , և ուրչափ երկայ-

նամտութեամբ սպասեց անոր ապաշխարութեանը, այնչափ աւելի սաստիկ կ՚ըլլայ պատիժը. այս է սրբոյն Գրիգորի ըսածը թէ որոնց որ երկար ատեն սպասեց, զանոնք խստիւ կը դատապարտէ:

Ուրեմն, ամէ եղբայր, դու թէ որ կը տեսնաս որ շատ անգամ զՅուտասած սրտմտացուցեր ես, Յուտասած զքեզ դժոխք չի խաբեր, պիտի ըսես. ողորմութիւնք տեառն անսպառք են զի ոչ սպառեաց զմեզ: Զոհանամ զքէն, տէր, որ զիս չի խաբեիր դըժոխք, ինչպէս որ ես արժանի էի. գիտցիր որ քանի՛ քանի հոգիներ քան զմեզ անմեղ դատապարտուեր են: Ա՛յս գիտնալով նայէ որ Յուտասդ դէմ ըրած մեղացդ վճռումը ընես զղջմամբ և նոյնչափ բարեգործութեամբ: Յուտասդ քեզի ըրած երկայնամտութիւնը քու սիրտդ պիտի շարժէ՝ չէ թէ աւելի իր կամացը դէմ ընելու, հապա աւելի սպաշտելու զինքը և սիրելու, տեսնալով որ ուրիշներուն չըրած ողորմութիւնը քեզի է ըրեր:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Յիսուս իմ խաչելեալ, փրկիչ իմ, և Աստուած իմ, ահա քու մատնիչդ՝ որքդ ընկած կ'ամաչէ աչքիդ առջևը երևնալ. այս քանի անգամ է որ ես զքեզ ծաղր ըրի, քանի անգամ է որ խօսք տուի մէյմ՝ալ զքեզ չբարկացընելու։ Հայց իմ խոստմունքս նեղս ամէնն ալ մէկ մէկ մատնութիւն եղան. երբոր առիթն ելաւ նէ՝ զքեզ մոռցայ, ու նորէն քեզի երես դարձուցի։ Ընդհակառակ եմ քեզնէ՝ որ չես թողուր զիս այս ժամս դժոխքին մէջ գտնուելու, հապա ամուր կը բռնես զիս քու որքիդ առջևը, լայս կու տաս ինծի, ու կը հրաւիրես զիս՝ի սէր քո։ Այո այո, ես ալ զքեզ սիրել կ'ուզեմ, փրկիչ իմ, և Աստուած իմ, և չեմ ուզեր մէյմ՝ալ զքեզ անարգել։ Կը տեսնամ որ ալ ինծի չես կրնար համբերել։ Վայ գլխուս, թէ որ յետ այդչափ շնորհաց դառնամ դարձեալ զքեզ վշտացընելու։ Տէր, ես հաստատուն առաջադրութեամբ կ'ուզեմ վարքս փոխել, և որչափ զքեզ վշտացուցի նէ, այնչափ զքեզ սիրել կ'ուզեմ։ Իմ միխիթարանքս այն է որ անհուն բարութեանդ հետ է բանս։ Կը յաւիմ՝ի վերայ այնչափ չարեաց՝ որ քեզի դէմ

ըրած եմ, և քեզի կը նուիրեմ ասկէ ետեւ բոլոր իմ սէրս։ Ներէ ինծի վասն արդեանց սուրբ չարչարանաց քոց. մոռցիր իմ անօրէնութիւնները, և տուր ինծի որ հաւատամբիմ ըլլամ առ քեզ մնայած կեանքիս մէջ։ Քեզ կը սիրեմ միակ ծայրագոյն բարի, և կը յուսամ յաւիտեան զքեզ սիրել, Աստուած իմ, սէր իմ, միայ՛ալ զքեզ թողուլ չեմ ուզեր։ Ո՛վ Աստուածածին Մարիամ կոյս, զիս կապէ Յիսուս միածնիդ հետ, և շնորհք առ ինծի համար, որ միայ՛ալ չի զատուիմ իր ոտքէն. յոյս իմ և ապաւէն իմ դուն ես։

ՄԱՄՆ՝ ԵՐԲՈՐԴ

Բայց ես դեռ երիտասարդ եմ կ՚ըսես, Աստուած կը զինջանի երիտասարդներուն, առենով զիս Աստուծոյ կու տամ։ Այս է դիմին հինգերորդ խաբէութիւնը։ Երիտասարդ ես. բայց չես գիտեր որ Աստուած տարիք չի նայիր, հապա ամէն մէկին ըրած մեղքին կը նայի։ Դեռ կտրիճ ես. բայց որչափ մեղք ըրած ունիս։ Շատ ծերեր կրնան ըլլալ որ քու ըրած մեղքերուդ տասնին մէկը չեն ըրեր։ Ընես գիտեր՝ որ Աստուած թիւ և չափ է դրեր ներելու ամէն մէկին մե-

ղացը. սուրբ գիրքը կ'ըսէ թէ երկայնամիտ լինի Աստուած մինչև ցցին ղէսափ մեղայ իւրեանց, և եկեսցեն հասցեն՝ ի դատաստանս անհնարինս: Ուրեմն ասկից եաև չի ներեր կը պատժէ, յանկարծական մահ կը խաբէ դատապարտութեան վիճակի մէջ եղած ատենդ, կամ երեսէ կը ձգէ՝ որ մահէն առնլի մեծ պատիժ է: Վակեցկից զցանկ նորա, և եղիցի յափշտակութիւն. թէ որ դու գիտէն մը ունենաս, որ պատի մէջ առեր ես, տարիներով միակեր ես, շատ ծախք ըրեր ես, ետքը տեսնաս որ պատուղ չի բերեր ինչ կ'ընես, պատը կը քակես երեսի վրայ կը թողուս. արդ վախցիր որ Աստուած ալ քեզի ատանկ չընէ. թէ որ դու մեղքէ ետ չես կենար, խղճմտանքիդ զարնելուն չես նայիր, ոչ յաւիտենականութիւնը կը հոգաս և ոչ հոգիդ, ամէն լոյս և վախ մէկդի կը դնես, ահաւասիկ ցանկը քակուած է, և կեր է ատենը՝ որ Աստուած զքեզ երեսէն ձգէ:

Տեսանք հիմայ վերջի խաբէութիւնը. դու կ'ըսես թէ յիրաւի է որ ես աս մեղքովս Աստուծոյ շնորհքը կը կորնչցնեմ, դժոխքի արժանի կ'ըլլամ, և կրնամ դատապարտուիլ. բայց կրնայ ըլլալ՝ որ ետքը խոստովանիմ, ու փրկուիմ: Այո պարոն, կրնայ

ըլլալ որ փրկուիս . ես մարգարէ չեմ որ քեզի ըսեմ թէ այդ մեղքէդ եղբը Աստուած քեզի մէյմ՝ալ ողորմութիւն չընիր . բայց դու ալ չես կրնար ուրանալ թէ Աստուած քեզի այդչափ շնորհքներ ընելէն ետև , հիմայ դարձեալ սրդողընես նէ զինքը , շատ դիւրին է քեզի երթալ՝ի կորուստ : Սորբ գիրքն ալ ասանկ կ՝ըսէ թէ խստասրտին բանը եղբը գէշ է : Ասոր վաղվաղակի սատակեցին . զոր ինչ սերմանէ մարդ , վնասն և հնձեսցէ . կոչէի զձեզ և ոչ անսայիք , այսու հետև ես ծիծաղեցայց զկորստեամբ ձերով . իմ՝է վրէժխնդրութիւն և ես հատուցից , ասէ տէր : Կը տեսնաս , ըստ առաջ գրոյ , խաղաղութիւն վերջը ոնր կ՝երթայ . դու ինծի կ՝ըսես թէ , այսու ամենայնիւ կրնայ ըլլալ որ ես փրկուիմ՝ . և ես ալ կ՝ըսեմ թէ այդ ինչ խենթութիւն է , հոգւոյն յաւիտենական փրկութիւնը դնել մկ կրնայ ըլլալու վրայ , ան ալ կրնայ ըլլալ մը , որ շատ դժար է : Ընկերայ անպիսի բան է որ ծանր վտանգի մէջ գրուի :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Սիրելի փրկիչ իմ, ես ոտքիդ առջևը տարածուելով կը գոհանամ զքէն, որ այսչափ մեղքերէս ետև զիս երեսէ չի ձգեցիր։ Քանիներ կան ինծմէ սակաւամեղ, որ այդ ըլլալը չեն ունեցեր, զոր հիմայ ինծի կուտաս։ Կը տեսնամ որ զիս մաքառօր կերպով փրկել կ'ուզես, ես ալ կ'ուզեմ փրկուիլ քեզի հաճոյական բան մը ընելու համար. կ'ուզեմ գալ երկինքը յաւիտեան երգել քու հաբանել այս ինծի ըրած ողորմութիւններդ։ Կը յուսամ որ հիմայ արդէն թողութիւն տուեր ես ինծի. բայց թէ որ դեռ սև երես եմ քու առջևդ աղէկ ղջումն ու ցաւ չունենալով ըրածներուս վրայ, հիմայ կը ղջամ բոլոր սրտանց, կը ցաւիմ՝ի վերայ ամենայն չարեացս, ներէ ինծի քու գթութեամբդ, և միշտ սաստկացուր իմ ցաւս զքեզ վշտացընելուս համար, Աստուած իմ, այնչափ բարի և բարերար։ Տուր ինծի ցաւ, տուր ինծի քու սէրդ, ես զքեզ կը սիրեմ ամէն բանէ եւել. բայց գիտեմ որ քիչ է իմ սէրս, կ'ուզեմ շատ սիրել, քեզնէ կը խնդրեմ այդ սէրը, և քեզնէ կը յուսամ։ Լսէ ինծի, Յիսուս փրկիչ իմ, որ խոստացար լսել զքեզ աղաչո-

ղին ։ Ո՛վ սուրբ Աստուածածին կոյս Մա-
րիամ, ամենէն կը լսեմ որ դու անմխիթար
չես թողուր քեզի ապաւինողները, ահ ինձ
յոյս իմ և ապաւէն Յիսուս եւս, առ
քեզ կը դիմեմ, ի քեզ կ՚ապաւինիմ, զիս մո-
ռածնիդ յանձնէ, ու փրկէ զիս ։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԻԴ

ԱՒԱՆԶՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆ

Ամենքիս ալ Քրիստոսի աւուրին առջեւ պիտի ներկայանք [1]։

ՄԱՍՆ ԱՒԱՋԻՆ

Պէտք է որ մտմտանք թէ Քրիստոսի դիմացը ելլալ կայ, ամբաստանութիւն կայ, քննութիւն կայ, և վճիռ կայ։ Ապաջինին վրայ խօսելով թէ Հոգին դատաւորին դիմացը պիտի ելլայ, միաբան կ'ըսեն աստուածաբանք թէ աս առանձնական դատաստանն կ'ըլլայ նոյն վայրկենին որ մարդս վերջին շունչը կու տայ, և նոյն ատեն որ Հոգին 'ի մարմնոյն կը բաժնուի, պիտի դատուի 'ի Քրիստոսէ, որ չէ թէ զուրկը կը

[1] Զի ամենեցուն մեզ յանդիման լինել կայ առաջի աթոռոյն Քրիստոսի։ Բ. Կոր. Ե. 10։

խաւրէ իր տեղը Հապա ինքը կու գայ իր դա-
տը ընելու . յորում ժամու ոչ կարծիցէք ,
գայ որդի մարդոյ . և սրբոյն Օգոստի-
նոսի ըսածին պէս , գայ բարեաց՝ սիրով, և
ամպարշտաց՝ ահաւորութեամբ : Մ՛ի որպէս
մի ահ ու դող պիտի քաշէ այն՝ որ առաջին
անգամ տեսնայ իր փրկիչը բարկացած դի-
մաք . առաջի բարկութեան նորա ո՞ հան-
դարտեցէ , և ո՞ կայցէ ընդդէմ բարկու-
թեան սրտմտութեան նորա : Ա՛յս բանս մը
մտածելով Հայրն Ըլոզիոս տա փոնդէ ա-
նանկ կը դողար՝ որ իր պատճած խուցին ալ կը
դողացընէր : Պատուական Հայրն Յորնաղ
Ընչինա մտածելով այն վախն՝ որ Հոգին կ՛ու-
նենայ դատաւորին ներկայանալու առեն ,
ելաւ հրաժարեցաւ աշխարհքէս : Դատա-
ւորին սրդոլած երեսը տեսնալը նշան է դա-
տապարտուելու . սրտմտութիւն Թագաւորի
հրեշտակ մահու : Սուրբ Բեռնարդոսի ըսա-
ծին պէս թէ այն առեն Հոգին կ՛ուզէր դէ-
ժոխքն ըլլալ , քան թէ զԿրիստոս սրդո-
ղած տեսնալ :

Տեսնուած է երբեմն որ յանցաւոր մը իր
կրաւոր դատաւորին մը առջև ելլալու առեն ,
սաղ քրտինք կը թափէ : Պիտոն յանցաւորի
ձևով ծերակուտին դիմացը ելաւ նէ , այն-
չափ ամօթ քաշեց որ ինքը զինքը մեղցուց :

Ո՛նչ վախ ու դող է տղու մը իր հայրը սաստիկ սրդոդած տեսնալ, կամ ծառայի մը՝ իր իշխանը. հապա այն ինչ անտանելի ահ ու դող պիտի ըլլայ այն հոգիին երբոր տեսնայ զՔրիստոս որ անարգեր է իր կենացը մէջ. Հայեսցին՝ ի նա զոր խոցեցինն, կ՚ըսէ Օ՛ա քարիա մարգարէն: Օ՛այն Աստուծոյգաոն, որ՝ի կեանս իւր այնչափ հեզ և համբերող զինքը ցցուց, սրդոդած պիտի տեսնայ հոգին առանց յոյս մը ունենալու անկից ետև զինքն հաշտեցընելու, և ստիպուի պիտի աղաչելու լեռներուն՝ որ իր վրայ ինկնան և ծածկեն զինքը սրդոդած դառին երեսէն: Ստ ասելոյ սրբոյն Ո՛ղուստու, յայնժամ տեսցեն զորդի մարդոյ. ով Թէ ինչ սոսկումն պիտի բերէ տեսնալն զդատաւորը՝ ի կերպարանս մարդոյ, վասն զի տեսնալով զայն մարդը՝ որ մեռեր է իր փրկութեանը համար, աւելի և աւելի կը յանդիմանուի իր ապերախտութիւնը: Քրիստոսի համբարձման օրը հրեշտակները երևցան ու ըսին առաքելոց Թէ այս Յիսուս որ վերացաւ՝ ի ձէնջ, սոյնպէս եկեսցէ, զոր օրինակ տեսէք զնա երթալ յերկինս: Ուրեմն պիտի դայ դատաւորը դատելու նոյն վէրքերուվը որոնցմով որ երկրէս գնաց. մեծ ուրախութիւն է տեսնողներուն և մեծ վախ ապաստողներուն, կ՚ըսէ Հռոմ.

բերտոս . վասն զի նոյն այն վէրքերը արդա-
րոյ մխիթարանք կ'ընդլան , և մեղաւորաց
սոսկումն : Երբոր Յովսէփ նահապետը իր
եղբարցն ըսաւ Թէ ես եմ Յովսէփ , սուրբ
գիրքը կ'ըսէ Թէ ոչ կարէին եղբարքն նորա
տալ նմա պատասխանի , զի խռովեցան յերե-
սաց նորա : Հապա մեղաւորը ինչ պատաս-
խան պիտի տայ Քրիստոսի : Արդեօք պիտի
կարենայ Թողութիւն և գթութիւն խնդրել ,
երբոր նախ և առաջ Հանար պիտի տայ այն
ամէն անարգանացն որ իրեն ըրեր է : Ուստի
կ'ըսէ Նմեսացին Սերերիանոս Թէ ինչ երե-
սով ողորմութիւն պիտի խնդրես , երբոր ողոր-
մութիւնը անարգելուդ Համար առաջ դա-
տուխս պիտոր : Սուրբ Օգոստինոսին ըսա-
ծին պէս երբոր վէրը կեցեր է սրդողած դա-
տաւորը , վարը սոսկալի վիհը , աջ դին ամ-
բաստանող մեղքերը , ձախ դին դեւք՝ որ 'ի
տանջանս կը քաշեն , ներսէն խղճմտանքը ե-
րօք մրկող , ուր պիտի փախչի մեղաւորը , ա-
սանկ ամէն կողմանէ պաշարուած և բըռ-
նուած :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ Յիսուս իմ, միշտ զքեզ Յիսուս կ՚ուզեմ կանչել. քու անունդ զիս կը միխ֊ թարէ, զիս կը քաջալերէ, յիշելով որ իմ փրկիչս ես, որ զիս փրկելու համար կեանքդ տուիր: Ահա ոտքդ անկեալ կը խոստովա֊ նիմ, որ այնչափ դժոխքներու արժանի եմ, որչափ որ մահուչափ մեղքով զքեզ վշտացու֊ ցեր եմ: Ես արժանի չեմ թողութեան, բայց դու մեռար ինծի թողութիւն տալու համար: Կ՚աղաչեմ, փրկիչ իմ Յիսուս, շուտով թողութիւն տուր ինծի, քանի որ զիս դատելու չես եկած. ան ատեն չեմ կրը֊ նար ես քու դիմումիդ խնդրել. հիմայ կրնամ աղաչել, և կը յուսամ: Ան ատեն քու վէրքերդ զիս կը վախցընեն, իսկ հիմայ փառաւորութիւն ինծի կու տան: Սիրելիդ իմ փրկիչ, ես ամէն չարեացմէ եւեթ կը զղջամ զքեզ վշտացընելուս համար: Յանէն կ՚առ֊ նեմ ամէն տեսակ տանջանք և կորուստ՝ քան թէ քու շնորհք կորսնցնել. զքեզ կը սիրեմ ’ի բոլոր սրտէ, գիմա իմ վրաս: Ողորմեա՛ ինձ Աստուած ըստ մեծի ողորմութեան քում: Ո՛վ Մարիամ մայր ողորմութեան, ա՛ղ փաստաբան մեղաւորաց, ա՛ռ ինծի հա֊

մար մեծ ցաւ մը՝ի վերայ մեղայս, թողու-
թիւն և յարատեւութիւն՝ի սէրն Աստուծոյ:
Օ՜քեզ կը սիրեմ, երկնաւոր իմ արքայուհիս,
և՝ի քեզ եմ ապաւինեալ:

ՄԱՄՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ատածէ ամբաստանութիւնը և քննու-
թիւնը, որ պիտի ըլլան. ատեան Հասաւ, և
դպրութիւնք բացան: Կրկին են այս դպրու-
թիւնքը կամ գրեանքը, աւետարան և խիղճ
մտաց. աւետարանէն կը կարդացուի ինչ
որ մեղապարտը պարտական էր ընել. խըղճ
մտանքէն՝ ինչ որ ըրաւ. սրբոյն Ղերոնի-
մոսի ըսածին պէս ամէն մարդ պիտի տես-
նայ իր ըրածն ու չըրածը: Ան ատեն Աս-
տուծոյ արդարութեան կշռուվը չեն կշռուիր
Հարստութիւնք, փառք, պատիւ և ամենա-
կանութիւն անձին. այլ միայն գործք:
Կշռեցաւ կշիռս, ըսաւ Դանիէլ Հաղտասար
Թագաւորին, և գտաւ պակասեալ. զոր ա-
տանկ կը մեկնէ Հայրն Ալոսարէզ, թէ ոչ
ոսկին և ոչ մեծութիւնք կշռոց տակ կու
գան, միայն Թագաւորը կշռուեցաւ: Ան ա-
տեն կու գան դատախազք ամբաստանողք,
և նախ սատանան, սրբոյն Օգոստինոսի

ըսածին պէս . պիտի գայ սատանան Ի՛ր-
բիստոսի առնելին առջևը , ու պիտի կար-
գայ իր վաստակը , մեր դիմացը պիտի դնէ
ամէն բան , որ ըրեր ենք . ա՛ր օրը և ա՛ր
ժամուն մեղանչեցինք . առջևնիս պիտի դնէ
մեր խոստմունքները որ չի կատարեցինք , և
մէջ պիտի բերէ ամէն մէկ յանցանքնիս՝ օրովը
ժամովը . ուստի պիտոր ըսէ դատաւորին՝
ըստ գրելոյ սրբոյն Աիսրիանոսի Թէ ես
աս յանցաւորիս համար ոչ ապտակ կերայ ,
և ոչ ծեծ , ես ասոր համար բան մը չի քաշե-
ցի . հապա ինքը զքեզ Թողուց , որ մեռար
վինքը փրկելու համար , և ուզեց ինծի գերի
ը լլալ , ուստի իմն է : Ա՛մբաստանեն պիտի
պահապան հրեշտակներն ալ . ամէն մէկ
հրեշտակ պիտոր ըսեն , կ՛ըսէ Ա՛ուգինէս , ինչ
որ աշխատեր են անոր վրայ , և ինքը տեղիք
չէ տուեր անոնց աղաղարարութեանցը : Ա-
նանկ որ ամէն բարեկամք վինքը պիտի Թո-
ղուն : Ա՛մբաստանեն պիտի վինքը այն պա-
տերը որոնց մէջը մեղք գործեց . ամբաս-
տանէ պիտի վինքը բուն խղճմտանքն ալ .
յանդիմանել զմիմեանս ՚ի խորհրդոց իւ-
րեանց՝յաւուրն յորում դատի Ա՛ստուած զգաղ-
տնիս մարդկան : Ա՛ն ատեն մեղքերն ալ , կ՛ը-
սէ սուրբն Ա՛նտնարդոս , ձայն պիտի հա-
նեն ու պիտի ըսեն , դու զմեզ գործեցիր ,

քու գործդ ենք, գքեզ չենք թողուր։ Ո՛ եր-
ջապէս Մակեբերանին ըսածին պէս, քեզի
դատախազք պիտի ըլլան Քրիստոսի վեր-
քերը, բևեռը քեզնէ պիտի գանգըտին,
քեզի դէմ ձայն պիտի հանեն, Քրիստոսի
խաչը քեզի հակառակ վաստաբան պիտի ըլ-
լայ։ Նաեւէն կու գայ քննութիւն։

Ա՛յսպէս կ՚ըսէ տէր. եւ եղիցի յաւուր
յայնմիկ՝ քննեցից զՅերուսաղէմ ճրագաւ. որ
Ա՛ենտողբային ըսածին պէս, ճրագը տանը
ամէն խորշերը պիտի քննէ. ինչպէս կ՚ըսէ
Ա՛ափիտ ալ՝ թէ ճրագներով հասկըցիր որ
Ա՛ստուած այն ատեն մեղաւորին առջեւը կը
դնէ սրբոց օրինակը և այն ամենայն ըս-
սաւորութիւնները և աղաչարարութիւնները,
որ կենացը մէջ տուեր է իրեն. միանգամայն
բոլոր այն տարիները որ իրեն պարգեւեր է
բարի գործք ընելու համար, այնպէս որ
սրբոյն Ա՛նսելմոսի ըսածին պէս ամէն ակն-
թարթի համար ալ քեզնէ հաշիւ պիտի ուզէ։
Ա՛արգարէն ալ կը վկայէ. սրբեսցէ զոր-
դիս Ո՛ւեայ, և հալեսցէ զնոսա իբրև զոսկի
և իբրև զարծաթ. ինչպէս ոսկին կը մաք-
րուի աղտէն, ասանկ ալ պիտի քննուին զա-
տուին բարի գործքերը, խոստովանանքը, հա-
ղորդութիւնները և այլն, և յորժամ ժամ
առից, ես ուղիղ դատեցայց, ուղղութիւններն

ալ աղէկութիւններն ալ : Ուստի կ'ըսէ նաև Պետրոս՝ եթէ արդարն հազիւ կեցցէ , իսկ ամբարիշտն և մեղաւորն ո՞ւր գտանիցի . և նաև Դաւիթ ալ կ'ըսէ թէ որ ամենայն դատաւոր բանի՝ հարկաւոր պիտի տրուի , հապա ինչ հարկաւոր պիտի տրուի անշնորհք և պիղծ բանից : Ա՛ամենաւորապէս պայթակղութիւն տուողներուն համար կ'ըսէ Աստուած , որոնք հոգւոց կորստեան պատճառ եղած են , պատահիլից նոցա իբրև արջ քաղցեալ կամ ոզեկոտոր . և ըստ իւրաքանչիւր գործոց հատուցումն կը յայտնէ դատաւորն ըսելով , տուք նմա'ի պտղոյ շրթանց և ձեռաց նորա :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ես Յիսուս իմ , թէ որ հիմայ ուզենայիր իմ գործոցս համեմատ հատուցումն ինծի ընել , դժոխք միայն կ'ըլլար իմ բաժինս : Ա՛հ Աստուած իմ , քանի անգամ ես ինծմէ գրեցի իմ դատապարտութեանս վճիռը հոն երթալու : Վասնամ զքէն վասն երկայնամտութեանդ , որ ինչուան հիմայ ինծի համբերեցիր : Ես տէր , թէ որ հիմայ քու առեանդ ելլալու ըլլայի նէ , ինչ համար պիտի տայի իմ կենացս : Ա՛ի մտանել 'ի դատաստան ընդ ծառայի քում :

Կ՚աղաչեմ, քիչ մ՚ալ համբերէ, շուտով հիմայ մի՛ դառնր ըլես, թէ որ հիմայ ըլես դառնէիր նէ, հիմայ ես ինչ պիտի ընէի։ Կ՚աղաչեմ սպասէ, որովհետև ինչուան հիմայ այսչափ ինծի ողորմեցար նէ, ասկից ողորմութիւնս ալ կրէ ինծի, տուր սաստիկ ցաւերուս վրայ։ Կը զղջամ ես, ով Ծայրագոյն բարի, իմ այսչափ անզգամութեցս վերայ. զքեզ կը սիրեմ ամէն բանէն վեր։ Այր երկնաւոր, թող ինծի վասն սիրոյ միածնիդ, և իր արդիւնքովը տուր ինծի տուրբ յարատևութիւն։ Յիսուս փրկիչ իմ, ամէն բան քեզմէ կը յուսամ տուրբ արիւնովդ։ Ո՛վ մեծասքանչելի Մարիամ, քեզի եմ ապաւինած. հանգա ինձ բարեխօս իմ, և վաստակաբան, դարձո առ իս զամենագութ աչայդ քոյ գԷմանուէլ ծնար, իմ ողորմելութիւնս նայէ, և ողորմէ ինծի քու գԹուխիաստիդ։

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Վ՚երջասիս հոգին յաւիտենական փրկութիւն գտնելու համար՝ պէտք է որ դառնաստանի ելլէ, նայի թէ Քրիստոսի կենացը համեմատ անցուցած է իր կեանքն ալ. զորս յառաջն Հանուչէր՝ յառաջագոյն և հրաւի-

բնաց կերպարանակից լինել պատկերի որդ-
ւոյն Աստուծոյ : Աչօր Համար էր որ կը
դողար երանել ին Յօր , ըսելով թէ ինչ պէս
սի ընեմ , երբոր Աստուած ելլայ դատաս-
տան ընելու , և հարցընէ ինծի նէ , ինչ
պատասխան պիտի տամ իրեն : Վասիլապես
երկրորդ Ասանիոյ Թագաւորը առաջ մը ըսե-
լով իր պաշտօնէից մէկէն , յանդիմանեց զանի-
կայ ըսելով՝ ասանկ գիս կը խաբես . այն ողոր-
մելին ալ տուն դարձաւ նէ , ցաւէն մեռաւ :
Հանգա ինչ պիտի ընէ , ինչ պատասխան
պիտի տայ Քրիստոսի մեղաւորը դատաս-
տանին օրը : Ահկպէս պիտի ընէ ինչ որ
ըրաւ առանց աղէկ Հագուստի Հարսնիք ե-
կողը , երբոր յանդիմանուեցաւ . և նա պա-
պանձեցաւ . իր մեղքը իր բերանը կը կապէ .
ամենայն անօրէն խցցէ զբերան իւր : Սըր-
բոյն Բարսղի ըսածին պէս , դժոխքի կրա-
կէն աւելի ասաստիկ է այն ամօթը :

Ամէն բանէն ետքը կարգը կու գայ՝ որ
դատաւորը ասանկ տայ իր վճիռը . երեսայք
չինէն անիծեալք՝ ի հուրն յաւիտենական :
Ո՛հ թէ ուրչափ սարսափելի պիտի գոռայ
այդ որոտումը Կարդուսեանին ըսածին-
պէս . սուրբն Ընսելմոս ալ կ՚ըսէ թէ ուլ որ
չի դողար ասանկ որոտմունքէն , քուն եղած
չէ , հանգա մեռած է : Ագսեքիոս ալ կըսէ թէ

այնչափ սարսափ կը տիրէ չարերուն վրայ որ երբոր տեսնան զդատաւորն որ ասանկ վճիռ կու տայ, թէ որ անմահ չը լլային նէ նորէն կը մեռնէին։ Ան ատեն կ՚ըսէ տէրն Յովհաննես վ լլանտոլային թէ աղաչանաց տեղիք չկայ քեզի, բարեխօս մը չկայ, ոչ բարեկամ, ոչ հայր, հապա որուն պիտի դիմեն այն տեղը։ Սրբոյն Բարսղի ըսածին պէս, ոմլ քեզ պիտի խաղտէ, մի թէ այն Ք՚ստուածն զոր դու անարգեցիր. տէրերուն արդեօք պիտի դիմեն, աս Ա՚արհամ արդեօք։ Ըր լլար. վասն զի ան ատեն երկընքէն սրբոց դասքը ալ չեն բարեխօսեր, և լուսինն որ է Ա՚արհամ, ոչ տայէ զլոյս իւր։

Ըղէկ կ՚ըսէ տէրն Յովհաննես վ լլանտոլային. ամէն ինչպէս հանգիստ պտտիլ աս բանին վրա կը զուրցենք ու կը լսենք, որպէս թէ մեզի չի մօտենար ատ վիճակդ, կամ որպէս թէ բնաւ գալիք չունենար այն օրը. և կը յարէ թէ հապա որպիսի յիմարութիւն է անհոգ կենալ այսչափ վտանգի մէջ։ Ըր տես կ՚ըսէ սբն Օգոստինոս, իրաւ արդեօք Ք՚ստուած զնա պիտի դատապարտէ։ Անբաւ չկայ ալ չէին կրնար հաւատալ, կ՚ըսէ նոյն տէրը, թէ Ք՚ստուած զկրնայ պիտի չդատէ։ Ք՚ինչպէս դատապարտեալք չէին հաւատար՝ թէ իրենք դժոխք պիտի եր-

լման, բայց ետքը պատիժնին հասաւ. եհաս վախճան... հասեալ է ըզվերջ... այժմ ՚ի մօտոյ հեղեալ զարկումին իմ ՚ի վերայ քո: Ընանկ կը հանի Ընտուծոյ դատաստանը. և կը տեսնաս որ ստոյգ էր Ընտուծոյ սպառնալիքը: Սուրբն Նդիտիա կ՚ըսէ թէ մեր ձեռքն է ինչ դատաստան ունենալ նիս: Ուրեմն ինչ պիտի ընենք. Յառաջ քան զդատաստան պատրաստեա զարդարութիւն, կ՚ըսէ Ամրաք: Սուրբն Պռնաւենդուրա ալ կ՚ըսէ թէ խելացի վաճառականները՝ վտանգի մը չգալու համար անդադար իրենց հաշիւը կը նային կը շտկեն. և սուրբն Օգոստինոս կ՚ըսէ թէ դատաստանէն առաջ դատաւորը հաշտեցընել կ՚ըլլայ, իսկ դատաստանի նստի նէ չըլլար: Ուրեմն սրբոյն Բեռնարդոսի ըսածը ըսենք առ տէր. կ՚ուզեմ որ քեզի ներկայանամ՝ արդէն դատուած, չէ թէ որպէս դատելի, այսինքն է՝ տէր կ՚ուզեմ որ աս կենացս մէջ զիս դատես ու պատժես, քանի որ ողորմութեան առեներ է, և կրնաս ինծի ներողութիւն տալ. վասն զի մահուընէ ետև արդարութեան առեներ է:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ընտուած իմ, թէ որ հիմայ չհաշտեցը-
նեմ նէ զքեզ ինձի հետ, ան ատեն ալ հաշ-
տուիլ չըլլար: Բայց ինչպէս զքեզ հաշտ
ընեմ յետ այնչափ անարդելոյս զքո բարեկա-
մութիւնդ չնչին և անբանական հաճոյից սի-
րոյն համար: Այս քու այնչափ բարեացդ
փոխարէն ասերախտութիւն հատուցի, և
ինչ արժանաւոր հատուցումն կրնայ ընել
ողորմելի արարած մը այն անարգանացն որ
ըրեր է իր արարչին. ալ տէր իմ, չնորհա-
կալ եմ քեզնէ, որ քու ողորմութիդ տուեր է
ինձի հնարք մը զքեզ հաշտեցընելու և քեզի
հատուցումն ընելու: Քեզի կը նուիրեմ զա-
րիւն և զմահ միածնի որդւոյ քո Յիսուսի,
և այնպէս կը տեսնամ արդէն հաշտուած,
և էութիդ հատուցուած զքու արդարութիդ:
Գիտեմ որ ատոր հետ հարկաւոր է իմ զըղ-
ջումն ալ, և ահա Ընտուած իմ, ես յիմ
սրտէ կը զղջամ կը ցաւիմ քեզի ըրած անի-
րաւութեանցս վրայ: Ասկա հիմայ զիս
դատէ փրկիչ իմ, ես կը գաղչիմ յամենայն
տհաճութեանց որ քեզի տուած եմ, և
յամենայն չարեաց: Կը սիրեմ զքեզ բոլոր
սրտիս՝ ի վեր քան զամենայն. և կ'ատեմ

զբեմ միշտ և հանապազ սիրել . և աւելի մեռնիլ քան զքեզ վշտացնել : Դու տէր խօսք տուիր նեղել զարձողին . ուստի հիմա կուբնէ զիս դատէ , և արձակէ զիս ի մեղայ իմոյ : Սիրով կ'ընդունիմ քու զրած ա- պաշխարանքդ . միայն թէ նորէն զիս ընդունիս քու շնորհքիդ մէջ , և պահես զիս ի նոյն մինչև ի մահ , իմ յոյս այս է : Գիտեմ ալ շնորհակալ եմ Աստուած մայր իմ, այնչափ ողորմութեանդդ համար , որ ինծի համար խնդրեցիր ու աուիր . հապա շարու- նակէ , կ'աղաչեմ, հոգւոյն ինծի ըլլալ՝ ին- չուան եղբը :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԻԵ·

ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆ,

Ասուռած կը ձանչցուի իրեւ դատաստանելիկը ընելու առնելը[1]:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Թէ որ աղէկ նայինք նէ, հիմակուց հինայ աշխարհքիս վրայ մէկը չկայ՝ որ այնչափ անարդեալ ըլլայ, ինչպէս Քրիստոս Յիսուս տէրն մեր: Գեղացիի մը պատիւը կը նայուի. Աստուծոյ պատիւը բանի տեղ չի սեպուիր, մանն ալ վախ կայ թէ գեղացին արդարն նէ՝ կրնայ չարիք մը ընել. իսկ Աստուծոյ դէմ ամէն անիրաւութիւն կ'ընլայ համարձակ, որպէս թէ Աստուած չի կարենար մարդուս վրէժխնդիր ըլլալ երբոր ու-

1 Ճանաչել տէր յատնել զդատաստանս իւր· ՍՂ· Թ· 17:

պէ նէ . ոչ ասեն , զի արասցէ մեզ տէր , կամ զինչ առցէ՝ի վերայ . մեր ամենակալն : Ուստի աստր համար օր սահմանեց Ս. տուած ընդհանրական դատաստանի . որ սուրբ գրոց մէջ կ՚ըսուի օր տեառն յորում կուգայ Յիսուս Քրիստոս , որ Ճանչցուի թէ որպիսի մեծ տէր է ինքը . Ճանաչի տէր յառնել զդատաստանս իւր : Ինոր համար ան օրն ալ չըսուիր օր ողորմութեան և թողութեան , հապա օր բարկութեան օրն այն , օր նեղութեան և վտանգի , օր թշուառութեան և ապականութեե : Ա՛յ յիրաւի , վասն զի ան ատեն իրաւամբք պիտի պահանջէ Ս. տուած իր փառքը և պատիւը , զոր մեղաւորք ուզեցին բառնալ այս երկրիս վրայ : Տեսանիք հիմայ թէ ինչպէս պիտի ըլլայ այդ մեծ և ահաւոր օրը :

Դատաւորին գալէն առաջ , հուր առաջի նորա գնասցէ : Կրակ մը պիտի իջնայ երկընքէն , որ բոլոր երկիրս այրէ լափէ , և ինչ որ երկրիս վրայ կայ նէ . բնութիւնք հրոյ կիպեալ լուծցին . երկինք և որ՚ի նմա գործք գտանիցին : Ինանկ որ տներ , պալատներ , ժամեր , գեղեր , քաղաքներ , տէրութիւններ պիտի ըլլան մոխրակոյտ մը . այդ կրակովը պիտի մաքրուի այս աշխարհքիս տունն՝որ ոտնակոխ եղեր էր մեզք : Ա՛հա

աս վերջն է որ պիտի ունենան ամէն հարըս-
տութիւնք փառաւորութիւնք և փափկու-
թիւնք աշխարհիս : Ա՛րդեանց մեռնելէն
ետև՝ մեծ փող մը կը հնչուի և ամէնքը կ՚ել-
լան կը կայնին . քանզի փող հնչէ և մեռեալք
յարիցին . ասոնք Հերոնիմոս կ՚ըսէր թէ
քանի որ դատաստանին օրը կը յիշեմ կը դո-
ղամ, միշտ կարծեմ թէ փողոյն ձայնը ա-
կանջս կը հնչէ թէ արթ մեռեալք եկայք՚ի
դատաստան :

Ա՛յդ փողը հնչուածին պէս , կ՚ելլան գե-
ղեցիկ հոգիք երանելեաց կը միանան իրենց
մարմնոյն հետ , որով Աստուծոյ ծառայեցին
աս կեանքիս մէջ , և Քրիստոս հոգիք դա-
տապարտելոց կ՚ելլան դժոխքէն , կու գան
կը միանան իրենց նզովեալ մարմնոյն հետ ,
որով անարգեցին զԱստուած :

Ա՛ն ինչ տարբերութիւն պիտի ըլլայ ե-
րանելոց և դատապարտելոց մարմնոց մէջ .
երանեալքն կ՚երևնան գեղեցիկ , պայծառ ,
փայլուն աւելի քան զարև , յայնժամ ծագե-
ցին արդարք իբրև զարեգակն : Նշանի՛ն
անոր որ աս կեանքիս մէջ զինքը մահացու-
ցեր է՝ իր մարմինը հրաժարեցընելով արգելած
հեշտութիւններէն , և աղէկ սանձելու համար
անոնցմէ ետ կեցեր է նոյն իսկ օրինաւոր ըզ-
գայական հաճոյքներէն ու զսովոր չարչրկեր է

ինչպէս տուրքերը լրին : Ո՛չափ գոհ եւ ուրախ կ՚ըլլայ ան առնելը, ինչպէս տուրքն Պետրոս Ընդանդարապին. որ մեռնելէն ետեւ երեւնալով սրբուհւոյն Ծաղիկայի ըսաւ. երանի այն ապաշխարութեան ու ճգնութեանը, որ ինծի այսչափ փառաց պատճառ եղաւ : Ասոր նման մեղաւորաց մարմինները պիտի երեւան տղեղ, ահ, դարշահոտ. ինչ սրտի խղճմտանք պիտի ըլլայ մեղաւորին ան ատեն միանալը իր մարմնոյն հետ. այ նզոված մարմին պիտի ըսէ իրեն հոգին, քու հաճոյքդ ընելու համար ես կորուսեալ. մարմինն ալ պիտի ըսէ. ահ անիծած հոգի, դու որ բանականութիւն ձեռքդ ունէիր, ինչու թող տուիր այդ հեշտութիւնները, որով զքեզ ալ՝ ինծ ալ կորուսիր յաւիտեան յաւիտենից :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ փրկիչ իմ Յիսուս, որ մէկ օր մը իմ դատաստան պիտի ըլլաս, կ՚աղաչեմ հիմա լուընէ թողութիւն ինծի տուր՝ քանի որ այդ օրը չէ հասեր. մի դարձուցաներ զերես քու յինէն : Հիմայ որ իմ հայրս ես, հոգ տար քու զաւակդ՝ի քու շնորհս, որ զղջմամբ քու ոտքդ ընկած է : Թող ինծի,

հայր իմ, որ գքեզ անարգեցի, մեկզի թո-
ղուցի, արժանի չէիր որ այդ կերպով քեզի
հետ վարուէի, ըրածիս վրայ կը գղջամ կը յա-
ւիմ յամենայն սրտէ, թող լինի. մի դա-
ձուցաներ զերեսս քո չլինէն, զիս երեսէ մի'
ձգեր և մի մերժեր ինչպէս որ արժանի եմ: Քի-
չէ այն արիւնը, որ լինի համար թաւիեցիր,
և պիտ լինի: Ո՛վ Յիսուս իմ, ես քեզնէ
՚ի զատ դատաւոր չեմ ուզեր: Սրբոյն Թոմաս
մայր Վ Լլլանուվացւոյն ըսածը կը զուրցեմ,
յօժար սրտով անոր դատաստանը կ՚ուզեմ
որ լինի համար մեռաւ, և որպէս զի ես
չդատապարտուիմ թող տուաւ որ զինքը
՚ի մահ դատապարտեն: Սուրբն Պօղոս ալ
արդէն ըսեր էր, ա՛ն է որ դատապարտ առ-
նիցէ, Քրիստոս Յիսուս որ մեռաւն: Հայր
իմ՝ սիրելի. ասկէ ետև ես քու առքդ զա-
տուիլ չեմ ուզեր, մի՛ յիշեր իմ ըրած անըզ-
դամութիւններս, և տուր լինի ակր սաս-
տիկ առ քո բարութիւնդ, իմ փափաքս է՝
որ գքեզ առնել սիրեմ, որչափ որ միտայու-
ցի, բայց թէ որ դու լինի չօգնես նէ, ես
չեմ կրնար գքեզ սիրել: Օգնէ լինի փրկիչ
իմ, և տուր լինի ապրիլ սիրով՚ի ակր քո,
որպէս զի այն ահեղ օրը զիս դասեմ քու սի-
րելեացդ մէջ: Ո՛վ Աստուած Թագուհի իմ,
և փառաբան իմ, Հիմակուընէ օգնէ լինի,

ման զի թէ որ զնա կոտընդնեմ՝նէ , ան օրը չես կրնար ինծի օգնել : Դու ամենուն բա- րեխօսն ես , բարեխօս եղիր և ինծի համ , որ կը սարսիմ՝քու ջերմեռանդ ծառադ ըլլալ , և բոլորովին՝ի քեզ եմ՝ապաւինեալ :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ա՛րդիւկ յարութիւն առածին պէս՝հրեշ տակներուն խօսքովը ամէնքը կ՚երթան՝ի Գալիլեա՝ի ձորն Յովսափաթու կամ դատաս- տանի , զի անդ նստոյց դառել զամենայն ազգս շուրջանակի . . . Ձայնք հնչեցին՝ի ձորն դատաստանի , զի մերձ է օր տեառն՝ի ձորն դատաստանի : Հոն որ ամէնքը ժողո- վուին նէ , եկեղեցին հրեշտակք , և մկրնեցեն զչարս՝ի միջոյ արդարոց : Ընդարնեղը աջ կողմն սիտի կենան , և անօրէնք ձախ կող- մն սիտի քշուին . Ինչ ցաւ կ՚ըլլայ անոր՝ որ դուրս քշուի քրիստոնէից ընկերութենէն կամ յեկեղեցւոյ . Հապա ինչ ցաւ կ՚ըլլայ ան առեն երբոր տեսնայ զինքը սրբոց միա- բանութենէն քշուած : Ոսկեբերան կ՚ըսէ թէ և ուրիշ պատիժ ալ չունենայինն դատա- պարտեալք , աս ամօթը միայն հերիք էր ա- նոնց դժոխքի տեղ : Օձաձկը հօտովն սիտի

բաժնուի , էրիկը կնկանէն , տէրը ծառայէն , մին աւելի և միւսն քիչ : Ի՞նչ կ'ըսես , մոլ եղբայր , որ կողմը քեզի ալ սիրուի վիճակի այն օրը . կ'ուզես աջակողմեան դին պտնուիլ , ուրեմն քող այն Ճամբան որ Ճախակողմը կը տանի :

Երկրիս վրայ հիմայ բարեբախտ կը սեպուին թագաւորք , իշխանք և մեծատունք , ու արհամարհեալ են սուրբերը՝ որ աղքատ և խոնարհ կ'ապրին : Ո՛վ դուք հաստատեալք և աստուածասէրք . մի լինիք պտակոտոր՝ ձեզ տեսնալով իրրև անարգ և տառապեալ երկրիս վրայ . տրտմութիւն ձեր յուրախութիւն եղիցի : Ձ.յն աստեն դուք սիրուի ըսուիք իսկապէս բարեբախտ , ու փառք և պատիւ սիրուի ըլլայ ձեզի Յիսուսի մեծամեծայ կարգին մէջը պտնուիլը : Վա՜տ է՜ տես թէ ի՞նչ փառք սիրուի ունենայ այն աստեն սուրբն Պետրոս Ա.լգանդարացին , որ երբեմն թռուք ու մուր առաւ իրրև ասլըստամբ մը , սուրբ Յովհաննէս Ա.ստուծոյ՝ որ խենթ մը սեպուեցաւ , սուրբ Պետրոս կեղտոնեան՝ որ պապական աթոռէն հրաժարելով բանտի մը մէջ մեռաւ : Ի՞նչ փառաւորութիւն սիրուի ունենան ան աստեն բոլոր մարտիրոսները , որ դահիճներուն ձեռքէն այնչափ բան քաշեցին : Ձ.սպա ինչպէս

խախք խայտառակ պիտի ըլլան Հերովդէս, Պիղատոս, Կերոն, և անհամար մեծա-մեծք երկրիս որ պիտի դատապարտուին: Ո՛վ աշխարհասէրք, զձեզ տեսնելու է՛ի ձորն դատաստանի, հոն տեղը անտարակոյս ձեր կարծիքը պիտի փոխէք. հոն տեղը լաք պիտի ձեր խենթութիւնը վրայ: Ա՛յ խեղճ ողորմելիներ, որ քիչ մը ատեն բան մը երևնալու համար աշխարհիս խաղն տեսա-րանին մէջ՝ եղբը հոն տեղ դատապարտելոյ հետ պիտի ըլլաք դատաստանին ողբերգա-կան տեսարանին մէջ: Ընդարձակ պիտի ա-ջակողմը տեղաւորուին, և փառօք պիտի վերանան օդուն մէջ ամպերուն վրայ՝ընդ-առաջ ելլելու Քրիստոսի, որ յերկնից պիտի գայ յաւիտականացին նոքօք հանդերձ՝ի վերայ ամպոյ ընդ. առաջ տեառն յօդս, իսկ դատա-պարտեալները մնրթնուելու այծերու պէս՝ ձախակողմը կը քշուին՝ սպասելով դատա-տրին, որ հանդիսանալէս դատապարտու-թեան վճիռ պիտի տայ իր առջև նշանաւորը:

Ա՛յժմ՝ալ նայիս որ երկինք կը բացուին հրեշտակները կու գան նոր կեանք ընծայե-լու, իրենց հետ բերելով Քրիստոսի չար-չարանաց գործիքները մանաւանդ սուրբ խա-չը երևելի պիտի ըլլայ, յայնժամ երևնայի նշան որդւոյ մարդոյ յերկինս. և յայնժամ

կոծեսցին ամենայն ազգք երկրի. Ըստին-
տէին ըսածին պէս պիտի կոծին աղաղակաս
և լայով անունք, որ անհոգ եղան Քրիստոսի
սիրած բաներուն. այնատեն Մակեբեացին
ըսածին պէս Յիսուսին բևեռքը քեզի դէմ
պիտի բողոքեն, վէրքերը քեզի դէմ ամբաս-
տանեն պիտի: Իբրև աշխոռակիցք Քրիս-
տոսի իրեն քով աշխոռներով պիտի նստին
առաքեալներն ալ, և բոլոր իրենց հետևող-
ները որ փրկչին հետ զամէնքն ալ դատեն
պիտի, ինչպէս և կ'ըսէ Իմաստասիրութիւնը.
պայծառատեսչին... դատեսցին զազգս. կու-
գայ հոս ներկայ ըլլալու և Թագուհին հրեշ-
տակաց, տիրամայրն Մարիամ: Նոքը կու-
գայ յաւիտենից դատաւորն՝ իր փառաց և լու-
սոյ աշխոռովն. և տեսցեն զորդի մարդոյ ե-
կեալ ընդ ամպս երկնից, զօրութեամբ և
փառաք բազմաք. յերեսաց նորա խորտա-
կեսցին ազգք: Յիսուսի տեսքը մեծ մխիթա-
րանք է ընտրելոց. իսկ դատապարտելոց,
որոյն Յերոնիմոսի ըսածին պէս, ան լաւ
էր գժոխքին տանջանքը՝ քան թէ տանիլ ան-
տանելի ներկայութեան տեառն: Արդուհին
Թարեզա կ'ըսէր, ով Յիսուս իմ, ամէն
տանջանք ինծի տուր, միայն թէ քեզ ինծի
դէմ սրտմտած չտեսնամ այն օրը. և տուրն
Յարսեղ ալ կ'ըսէ, աս ամէնը քան զամէն

պատիժ վեր է : Ան ատեն չարք պիտի ըսեն լեռներուն թէ անկերուք՝ի վերայ մեր , և ծած-կեցէք զմեզ յերեսաց նստելոյն՝ի վերայ աթո-ռոյ , և՝ի բարկութենէ գառին :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ սիրելի փրկիչ իմ, ով գառն Աստու-ծոյ , որ երբեմն աշխարհք եկար՝ ոչ՝ի պատ-ժել , այլ՝ի թողուլ զմեզ , կ՝աղաչեմ հնա-կուրնէ թուղ ինձի՝ քանի որ չէ եկած այն օրը՝ յորում իմ դատաւորս պիտի ըլլաս : Դու որ այնչափ երկայնմտութեամբ համ-բերեցիր , թէ որ կորսուելու ըլլամ նէ , այն ատեն այդ գառնոյդ տեսքը պիտի ըլլայ ինձի դժոխքին դժոխքը : Ասոր կրկին կրկին կ՝աղաչեմ, թուղ ինձի , և քու ամենողորմ ձեռքովդ հանէ զիս այն խորխորատէն՝ ուր զիս ընկած կը տեսնեմ իմ մեղքերուս : Ես կը գղջամ, ով Յայրապետն բարի , զքեզ վըշ-տացընելուս համար այնչափ անգամ : Կը սիրեմ զքեզ , դատաւոր իմ, որ այդչափ զիս սիրեցիր : Հապա ետեն արդեանց քու մա-հուանդ ասա մեծ շնորհքն ինձի լրէ , որ մե-ղաւոր ըլլալէս ետքը մը դառնամ. դու խօսք տուիր թէ կարդասցես առ իս , և լուայց քեզ : Եթէ ուզեր աշխարհիս բարիքը , քու

ընտրելդ կ'ուզեմ, քու սէրդ և ոչ ուրիշ բան մը։ Ա՛հ Յիսուս իմ, այն սիրոյն համար ըլլայ, որով մեռար ինծի համար խաչին վրայ ըսէ աղաչանացս։ Ո՛վ սիրելի դատաւորդ իմ, ես մահապարտ եմ. բայց այնպիսի մահապարտ որ ան ինքը զինքը չի սիրեր. զքեզ կըսիրեմ։ Գուցէ ինծի մայր իմ Ա՛աբիամ, շուտով ինծի օգնութեան հասիր, հիմայ է ատենը՝ որ կրնաս ինծի օգնել։ Դու գիս երեսէ չձգեցիր, երբոր ես զքեզ ալ կ'ատուած ալ մոռցեր էի. օգնէ ինծի, որ միտքս դրեր եմ՝ ասկէ ետև քեզի ծառայելու, և մէյմ՝ ալ չբարկացընելու իմ տէրս։ Ո՛վ տիրամայր, դու ես իմ յոյս և ապաւէնս։

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Հիմայ նայինք բուն դատաստանը որ կը սկսի. ատեան նստաւ, և գալումիննք բացան, որ է ամէն մէկուն խղճմտանքը։ Նախ և առաջ սատանաները դատապարտեցող դէմ կ'ելլան, պիտի ըսեն ըստ սրբոյն Օգոստինոսի, արդարադատ Ատուած դատ արա, գի իմ է որ ոչ կամեցաւ քո լինել։ Ներկայեցէք պիտի ըլլան ամէն մէ-

կին իր խղճմտանքը, վկայութեամբ մեռոց
Իւթանոց: Նորոտ՝ վկայ պիտի ըլլան վէժ-
խնդրութեամբ՝ տներուն պատերն ալ, ուր որ
մեղաւորը գՈ՛ստուած բարկացուցին. քար՝ ի
հիմանէ աղաղակեսցէ. վերջապէս վկայ
պիտի ըլլայ ինքնին գատաւորն ալ, որ ներ-
կայ էր ամէն եղած անկրաւութեանց. ես
ինձէն իրագէտ և վկայ եմ, ասէ տէր: Սրբ-
բոյն Պօղոսի ըսածին պէս թէ ան ատենը ե-
կեսցէ տէր որ լուսաւոր առնէյէ զգաղտնիս
խաւարի, և յայտնէյէ զխորհուրդս սրտից,
անանկ որ ամենուն պիտի ցուցնէ զմեղս չա-
րաց, ծածուկս և ամօթալիս. ցուցիչ ազ-
գաց գամօթ քո: Իսկ ընտրելոց մեղքին հա-
մար կ՛ըսեն ոմանք յաստուածաբանից, թէ
պիտի ծածկուին Դաւթի ըսածին նայելով
թէ երանի ոմ՝ թողութիւն եղև մեղաց, և
ծածկեցան ամենայն յանցանք նորա: Իսկ ընդ-
հակառակն ստուրբ Բարսեղ ասանկ կը գրէ,
մեղաւորաց իւրաքանչիւր մեղքը իբրև՝ ի
նկարի պիտի տեսնուին: Ստուրն Ծոռնիա
կ՛ըսէ թէ որ Գեհենեանին պատուհանին մէջ
Քրիստոսի ըսածին պէս թէ ես եմ, գեհենը
զարնուելան բռնելու եկողները, հապա գա-
տաստանի նստած ըսելու ըլլայ թէ, ես եմ
զոր դուք անարգեցիք, ինչ պիտի ըլլայ:
Գանք հիմայ վՃռոյն. Քրիստոս նախ պի-

տի դառնայ ըսէ իր ընտրելոց քաղցր բարբառով՝ Թէ եկայք օրհնեալք Հօր իմոյ ժառանգեցէք զպատրաստեալն ձեզ զարքայութիւն՝ի սկզբանէ աշխարհի : Նոքա սրբոյն Յովհաննիսի յայտնուեալ Թէ՝ի կարգի փրկելոյն է , չէր կրնար ըմբռնել ուրախութենէն Թէ ինչ ուրախութիւն պիտի ըլլայ՝ երբոր դատաւորին ձայնը լսէ նէ . եկայք օրհնեալք , եկէք օրհնեալ զաւակք . եկէք յարքայութիւն , ալ ձեզի պատիժ տանջանք չկայ , ալ ձեզի վախ չկայ , արդէն փրկուած էք ու փրկեալ պիտի ըլլաք յաւիտեան , և կ՚օրհնեմ իմ արիւնս որ ձեզի համար թափեցի , և կ՚օրհնեմ ձեր արցունքը որ դուք ձեր մեղացը համար թափեցիք , եկէք երթանիք արքայութիւն ուր միշտ և հանապազ կ՚ըլլանք յաւիտեանս յաւիտենից : Սորբ Աստուածածինն ալ պիտի օրհնէ իր ջերմեռանդները , ու իրեն հետ արքայութիւն պիտի հրաւիրէ յերկինս , և այնպէս ալելուիա երգելով պիտի մտնեն ընտրեալները՝ի ձայն յաղթանակի յարքայութիւն՝ ժառանգել , օրհնել , և սիրել զԱստուած յաւիտեան :

Այսոր ներհակ դատապարտեալքն պիտի դառնան ըսեն փրկչին . Հապա մենք ողորմելիքս ինչ պիտի ընենք . և դատաւորն յաւիտենից պիտի ըսէ , որովհետև մերժեցիք ու

անարգեցիք դուք իմ ընտիքս , երթայք յինէն անիծեալք ՚ի հուրն յաւիտենական , գնացէք կորիք առջևէս , մէյմ՚ալ չեմ ուզեր զձեզ տեսնել և ոչ լսել . գնացէք գնացէք անիծածներ որ օրհնութիւնս արհամարհեցիք . և մեր պիտի երթան տէր այս թըշուառականները . ՚ի հուրն դժոխոց՝ ուր եւրին մրկին հոգւով և մարմնով . մինչև քանի տարի քանի դար . իննչ տարի , իննչ դար , ՚ի հուրն յաւիտենական , յամենայն յաւիտեանս նոց , քանի որ Աստուած՝ Աստուած է : Այս վճռէս ետև , տըբոյն Գաբրիէլի ըսածին պէս , դատապարտեալները քշուին պիտի հրեշտակներէն , սուրբերէն , իրենց ծնողացմէ ու ազգականներէն , և ՚ի տիրամայր սուրբ Աստուածածինէն : Ուստի մեղաւորք պիտի դառնան ու պիտի ըսեն . կեցցեն արդարք կեցցէ խաչն , կեցցէ արքայութիւն , կեցցեն հարք և որդիք , ա՛լ բնաւ զձեզ պիտի չտեսնենք , կեցցես և դու աստուածամայր Մարիամ՝ , և այսպէս նոյն ձորին մէջ պիտի բացուի մեծ և սոսկալի խորխորատ մը , ուր կրնան պիտի միասեղ դիւանք և դատապարտեալք , եառնեներնէն ալ , ոհ , պիտի դողայն իրենց վրայ այն դռներն՝ որ մէյմ՚ալ բացուելիք չունին յաւիտեանս յաւիտենից : Ո՛յ անիծած մեղք , որ ողբալի կա-

տարած սիրտ հասցընես մէկ որ մը այնչափ խեղճ հոգիները : Ո՛վ ողորմելի հոգիք , որոնց պահուած է ասանկ արտասուելի վախճան :

ԻՐԱՒ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛հ փրկիչ իմ և Ընտուած իմ, որպիսի վէհու սիրտ ըլլայ արդեօք ան ատեն ան օրը՝ ինծի ալ : Ձէ որ հիմայ , Յիսուս իմ, հա՜ մար ուզես իմ կենացս վրայ՝ ուրիշ բան չունիմ ըսելիք բայց եթէ դժոխքի արժանի եմ : Իրաւ որ , սիրելի փրկիչ իմ, ես բիւր դժոխքի եմ արժանի . բայց գիտցիր՝ որ ես գքեզ կը սի՜ րեմ, ասկէ քան զիս կը սիրեմ գքեզ , և մեղ՜ քերուս վրայ այնչափ ցաւ ունիմ, որ գոհ կ՚ըլլայի ամէն չար պատիժ քաշել , միայն թէ գքեզ վշտացուցած չըլլայի : Գիտեմ, փըր՜ կիչ իմ, որ դու կը դատապարտես ամէն խըս՜ տասիրտ մեղաւորները , բայց ոչ զանոնք որ կը զղջան , և գքեզ սիրել կ՚ուզեն : Ահա ես քու ոտքդ եմ ընկեր զղջմամբ , տուր ինծի ըսել՝ թէ ներեր ես իմ մեղքերս . ար՜ դէն ըսեր ես մարդարէին բերնով թէ դար՜ ձարուք առ իս և ես դարձայց առ ձեզ : Ահ մէկդի կը թողում ամէն բան , և կը հրա՜ ժարիմ յամենայն հաճոյից և յընչից աշ՜

խարհիս , առ քեզ կը դառնամ, և քեզի կ'ապաւինիմ, սիրելիդ փրկիչ իմ, ընդունէ իմ սիրտս , և ասկէ ետև վառէ զիս 'ի սուրբ սէր քո , և անանկ բորբոքէ որ մէյմ'ալ չուզեմ քեզմէ բաժնուիլ : Յիսուս իմ փրկիչ, փրկէ զիս , և իմ փրկութիւնս այս ըլլայ յաւիտեան զքեզ սիրել, և յաւիտեան օրհնել քու ողորմութիւններդ . զողորմութիւնս քո յաւիտեան օրհնեցիկ : Ամարիամ, յոյս իմ, ապաւէն իմ, մայր իմ, օգնէ ինծի , և առ ինծի համար սուրբ յարատևութիւն : Ու'վ որ քեզի դիմեր է չէ կորսուած , կը յանձնեմ, վրաս գութ ունեցիր :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԻԶ.

ԴԺՈԽՔԻՆ ՏԱՆՋԱՆՔԸ

Եւ երթիցեն նորա՛ւ տանջանս յաւիտեան, նմանապէս :

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ա՛ղաւորը երբոր մեղք կը գործէ, կըլլին չարիք կ՚ընէ. զԱստուած կը թողու զծայրագոյն բարին, կը դառնայ յարարածս. եւ ինչուան չարիս գործեաց ժողովուրդ իմ. զինք Թողին զաղբիւրս ջրոյ կենդանւոյ, և փորեցին իւրեանց գուբս ծակոտս, որք ոչ կարացին ունել ջուր : Ընդ որովհետև մեղաւորը յարարածս կը դառնայ՝ Ստուծոյ կամացը դէմ ընելով իրաւամբ դժոխքին մէջ չարաչար պիտի տանջուի այն արարածներէն, կրակէն և ատամանաներէն, և այս է պատիժ պղծութեան : Բայց որովհետև իր մեծ

յանցանքը և բուն մեղքը Աստուծոյ դէմ երես դարձընելն է, ուստի իր գլխաւոր պատիժը՝ որ է խակութիւն դժոխոց, պիտի ըլլայ պատիժ վնասուն, զՅիսուս և զԱստուած կորսընցընել:

Այլինք առաջ զգայութեան պատիժը: Ի հաւատոյ է, թէ դժոխք կայ: Ինչ բան է այս դժոխքը. տեղի տանջանաց, ինչպէս որ կը կոչէր դժոխքի մէջ մեծատունը թէ յայս տեղի տանջանաց. անանկ տեղի տանջանաց, ուր բովանդակ զգայութիւնք և կարողութիւնք դատապարտելոյն ունենան պիտի իրենց յատուկ տանջանքը, և որչափ որ մէկը մէկ զգայութեամբ մը վրէժ տացուցեր է Աստուած, այնչափ աւելի զգայութիւնը պիտի տանջուի, զի որովք մեղանչէ ոք, նոքիմքը և տանջի. որչափ վատութեայ զինքն և խայտառակ, այնչափ հատուցէք սմա սուգ: Աչքը պիտի տանջուի խաւարաւ. յերկիր խաւարին և մթին, յերկիր աղջամղջին յաւիտենական, ուր ոչ գոյ լոյս: Որչափ ցաւալի բան է լսելը, թէ խեղճ մարդ մը գոյութեր է մէկ մութ փոսի մը մէջ իր բոլոր կեանքը՝ քառասուն յիսուն տարի: Դժոխքը անանկ խորխորատ մըն է, որ ամէն կողմանէ գոյուած է, ուր արեւու ճառագայթը կամ ուրիշ լոյս

մը չի մնար , մինչև յաւիտեան լոյս մի՛ տես ցէ : Կրակը որ աշխարհքիս մէջ լոյս կու տայ , ՚ի դժոխս սիրտ ըլլայ բոլորովին մոռթ , ձայն տեառն հատանէ զբոց հրոյ , զոր տանիկ կը մեկնէ սուրբն Բարսեղ . զատէ սիրտ տէրն լոյսը կրակէն . անանկ որ այրէ և չլուսաւորէ . ինչպէս մեծն Ա՛լբերտ ալ կարճ խօսքով կ՚ըսէ , թէ զատէ սիրտ տաքութենէն փայլունութիւն : Ա՛յն ծուխն ու մուխն որ կ՚ելլայ այդ կրակէն , կ՚ըլլայ այն վիհն մրկի՝ ըստ սրբոյն Հերոնիմոսի , զոր կը յիշէ սուրբ գիրքն ալ . մէգք վարեալք ՚ի մրկէ , որոց աղջամուղջք խաւարին յաւիտեան պահեալ կան : Սուրբն Թովմաս կ՚ըսէ թէ դատապարտելոց այնչափ լոյս պահած է , որչափ որ բաւական է տեսնալու տանջող բանները , տեսնան սիրտ այն միշտ լուսոյ մէջ ուրիշ մեղաւորաց և դիւաց դարշելի տեսիլը որ տակաւին կերպարանք կ՚առնուն սպասելի սարսափ ձգելու համար :

Տանջուի սիրտ հոգւոյն ալ : Ի՞նչ տանջանք կ՚ըլլայ մէկն մը փակուիլ խցի մը մէջ մէկ հոտած դիակի մը հետ , վիրաւորք նոյա դիտաստատ անկցին , և ելլէ հոտ նոյա : Դատապարտեալը սիրտ կենդանի մի՝ լմնաւոր դատապարտելոց մէջ , որ կենդանի են պատժուելու համար . բայց մէկ մէկ

հոտած դի են իրենց գալշահոտութեամբը : Սրբոյն Պռնաւէնտուրայի ըսածին պէս՝ թէ որ դատապարտուած մարմին մը դժոխքէն գար նէ, իր դէշ հոտովը կրնար բոլոր մարդիկը մեռցընել : Հապց դու նայէ խեղճ մերէն ոմանք ինչ կըսեն. թէ որ դժոխք երթամ մինակ չեմ : Ո՛վ ողորմելիներ, ո՛ր չափ շատուր ըլլան դժոխք եղողները, այն չափ աւելի պատիժ կ՚ըլլան ուրիշներուն : Սրբոյն Թովմայի ըսածին պէս, այն տեղ թշուառներուն ընկերութիւնը՝ չի պակսեցըներ զթշուառութիւնը, հապա կ՚աւելցնէ, ուստի աւելի կը տանջեն միմիմիկ իրենց գալշահոտութեամբը, աղաղակովը և անէծքութեամբը, վասն զի դժոխքի մէջ իրարու վրայ դիզուած են, ինչպէս ոչխարները խոր ձմեռ ատեն. որպէս խաշն՚ի դժոխս մատնեսցին : Ա՛նսասանդ թէ ձմեռած խաղողներու պէս Աստուծոյ բարկութեան մամլոյն տակը կը ձգուին. նա կոխեսցէ զինձան զինւոյ ցասման բարկութեան Աստուծոյ ամենակալի : Սկսիլ ալ կու գայ պատժոյ անշարժութիւնը, մեծութեամբ բակին քարասյին : Ինանկ որ՝ ինչպէս կ՚ըսինայ դատապարտեալ մը դատաստանին օրը՝ ի դժոխս, անանկ պիտի մնայ՝ առանց կրնալու բնաւ դիրքը փոխել, առանց կրնալու մէկ

ոտքն ալ փոխել կամ մէկ ձեռքը, քանի որ Աստուած՝ Աստուած է։

Ալանջն ալ պիտի տանջուի գոռում գոչումէն աղաղակէն և անդադար լսէին այն խեղճ յուսահատ դատապարտելոց։ Վայրկեանն ալ մէկ դիէն անդադար աղաղակ կը հանեն, ահ նորա յաւիտենից նոցա։ Ո՞նչ նեղութիւն է հիւանդի մը՝ որ քունը ըլլալ կ'ուզէ, ու անդադար կը լսէ շան հաչելը կամ տղու սլառալը։ Խեղճ ողորմելի դատապարտեալք, պիտի լսեն անդադար յաւիտենից յաւիտենից այն սոսկալի կանչելը և աղաղակն դահիճ դիւաց։ Տանջուի պիտի կոկորդն ալ անօթութենէ, շան քաղց պիտի քաշէ դատապարտեալը, սովեցեալն որպէս շունք. բայց պատառ մ'ալ հաց պիտի չունենան։ Ծարաւ ալ պիտի ունենայ սոսկալին՝ որ հերիք պիտիչըլայ ծովուն ջուրը, բայց մէկ կաթիլ մ'ալ ջուր պիտի չի գտնայ, ինչպէս կը փնտռէր պատկառած մեծատունը, բայց չգտաւ ինչուան հիմայ, և յաւիտեան ալ պիտի չի կարենայ գտնել։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ տէր իմ, ահա քու առջեդ ոտքդ ընկած կեցեր է ան մեղաւորը՝ որ բանի տեղ չի սեպեր քու շնորհքդ ալ, քու սպառնալիքդ ալ տանջանայ։ Վա՜յ էր իմ դլխուս եթէ դու Յիսուս փրկիչ իմ վրաս չդթայիր, շատոնց ես ան հոտած հնոցին մէջն էի, ուր կը տաչտրին ինծի պէս շատերը. ա՛խ փրկիչ իմ, ինչպէս աս բանս մոռնալով չեմ վատուիր քու սիրոդ, ինչպէս կրնամ ասկից ետև համարձակիլ դքեզ վշտացընել։ Ո՛վ չըլլայ չըլլայ մէյմ՚ալ որ կրկնեմ իմ մեղքերս. ա՛լ աղէկ է ինծի հազար անգամ մեռնիլ, Յիսուս փրկիչ իմ, որովհետև սկսար ինծի ողորմիլ նէ, ՚ի գլուխ հանէ ողորմութիւնդ։ Դու պիտ հանեցիր՚ի գարշահոտութենէ, այնչափ սիրով պիտ կանչեցիր՚ի սիրել դքեզ. հապա տուր ինծի միսացած կեանքս քաղցր քեզի համար ծախել։ Ո՛րչափ արդեօք կը փափաքին դատապարտեալք ունենալ օր մը, ժամ մի՛ ան ժամանակէս՝ որ ինծի կը պարգևես, իսկ ես ինչ կ՚ընեմ, և ինչ պիտի ընեմ, նորէն ասանիկ անպրնեմ պիտի քեզի անհաճոյ բաներով։ Դա՛ւ լինի, մի՛ թողուր Յիսուս իմ, մի՛ թողուր արդեամբք տուրդ

արեանդ, որ ինչուան հիմայ դժոխքէն զիս խալըսեց։ Օքեզ կը սիրեմ, ով ծայրագոյն բարի, և սիրելուս համար կը յանիմ զքեզ վշտացընելուս վրայ, չեմ՛ուզեր մէյմ՛ալ վշտացընել, այլ սիրել զքեզ միշտ և յաւիտեան։ Տիրամայր իմ Մ՛արիամ, աղաչէ զՅիսուս վասն իմ, և առ ինձի համար պարգեւ յարատեւութեան և սուրբ սիրոյ իւրոյ։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ընդ աւելի տանջանք զգայութեան դատապարտելոյ՝ կրակին է դժոխոյ, որ զշոշափականը կը կակըծեցընէ. Սիրաքայ ըսածին պէս ամբարշտին մարմնոյն վրէժն է հուր և որդն։ Ուստի մանաւանդ պայն կը յիշէ սէրն դատաստանին օրը թէ երեսայք չինէն անիծեալք՝ի հուրն յաւիտենական։ Աշխրհս վրայ ալ կրակէն մեծ տանջանք չկայ, բայց այնչափ տարբերութիւն կայ՝ մեր և դժոխքի կրակին մէջ, որ կ՛ըսէ սուրբն Օգոստինոս, թէ անոր առջևը՝ այս մերը նկարք մըն է կրակի, և սուրբն Վ ինչենցիոս Ֆերարեան կ՛ըսէ թէ անոր առջևը մեր կրակը ցուրտ է։ Պատճառն է, վասն զի կրակը մեր օգտին համար եղած է, իսկ դժոխքի կրակը մաս-

նաւուր ստեղծեր է Աստուած տանջելու հա-
մար : Այս է Տերտուղիանոսին բսածն
ալ Թէ կարի այլազգ է հուրն՝ որ՝ի պէտս
մարդկան, և այն որ պատճի է արդարու-
թեան Աստուծոյ : Ուստի բսաւ Աստուած
մարգարէին բերնով Թէ հուր վառեալ է՝ի
սրտմտութենէ իմմէ, ՝ի վերայ ձեր բորբոքես-
ցին : Երբոր կ՚բսուի Թէ երթայք՝ի հուրն,
հասկըցեր Թէ կրակին մէջ. անանկ որ դատա-
պարտեալը պիտի պաշարուի կրակով՝ ինչ-
պէս փայտ մը հնոցի մէջ, տակն ալ վրան ալ
չորս դին ալ կրակէ ծով պիտի ըլլայ : Ջօշա-
փածն ալ, տեսածն ալ, շունչ առած տուածն
ալ, սոսկ կրակ է, կրակին մէջ պիտի կենայ.
ինչպէս ձուկը ջրի մէջ : Բայց այդ կրակը
չէ Թէ միայն դատապարտելոց չորս դին
պիտի պատէ, հապա անոր աղիքին մէջն ալ
պիտի մտնէ չարչարելու համար, բոլոր մար-
մինը կրակ պիտի դառնայ, ուստի առչորէ
պիտի բոլոր ներսի դին դուրսի դին, գլխուն
ղեղին ալ, երակներուն արիւնն ալ, ամէն
մեղաւոր մէկ մէկ փուռ պիտի ըլլայ, գիտես
ինսա որպէս հնոց՝ի հուր :

Ա՛րդ կայ որ տաք արևու մէջ չի կրնար
քալել, կրակ վառած խցի մէջ չի կրնար կե-
նալ, կայծ մը ձրագէն ընկնայ նէ չի կրնար
համբերել. ետքը ամենևին չի վախնար այն

լափող կրակէն : Ինչպէս կատաղի գազան ալ կը լափէ այծու պղտիկ ուլը , ասանկ դժոխքին կրակը կը լափէ վաճառորը , բայց առանց մեռցնելու : Սուրբն Պետրոս Դամիանեան յանդիմանելով ղըղջախոհը կ'ըսէ , շարունակէ քու անառակութիւններդ , շարունակէ , օր կու գայ , մանաւանդ գիշեր կու գայ՝ որ քու անառակութիւնդ ձիւթ և նաւթ պիտի գառնան , որով մնանի պիտի միանգամայն հուրը աղիքներուդ մէջ : Սբն Ներսէս ալ կ'եւելցնէ թէ կրակը իր հետը կը բերէ այն ամէն տանջանքներն ու ցաւերը որ երկրիս վրայ կը քաշեն . կողայաւ , գըլխայաւ , լերդայաւ , ջղայաւ , մէկ կրակով , կ'ըսէ , ամէն պատիժ կը գտնան դժոխքի մէջ մեղաւորները : Ոյն կրակին մէջ կ'ըլլայ , նաև ցրտի նեղութիւն , այն ալ հասկընալու է որ բոլոր աշխարհքի նեղութիւնները ստուեր մըն են դժոխքի տանջանքին առջև , կ'ըսէ Ալեքսեան :

Պարտութիւնքն ալ պիտի ունենան իրենց մանաւանդ տանջանքը . զատապարտեալը յիշողութեամբ պիտի տանջուի յիշելով այն ժամանակն որ ունէր այս կեանքիս մէջ փրկուելու համար . իսկ ինքը բանեցուց իրեն զատապարտութեան համար և Աստուծմէ առած շնորհքները՝ որ չուզեց բանեցնել :

Ա՛խտը, մտածելով թէ մեծ բարիք կորսընցուց, զարքայութիւնն ալ և զԱստուած, ու ձար ձարակ չկայ նորէն գտնելու։ Կամքը՝ տեսնալով որ մէյ մ՚ալ իր ուզածը իրեն չի տրուիր, յանկուճիւն մեղաւորայ կորիւկ։ Խեղճ ողորմելին յաւիտեան ալիտի չանենայ՝ ինչ բանի որ կը բաղձայ, հասլա ալիտի ունենայ միայն ինչ բանէ որ կը խորշի նէ. այսինքն յաւիտենից տանջանքները։ Կ՚ուզէ խաղալով և հանգիստ գտնալ, բայց յաւիտեան խաղաղութիւն ալիտի չի գտնայ։

ԻՂՁ ԵՒ ՊՂԱՏԱՆՔ

Ըն Յիսուս իմ, քու պատուական արիւնդ և մահդ իմ յոյս են։ Դու միայ զիս յաւիտենից մահուանէն փրկելու համար։ Ըն տէր, և ոչ աւելի մանուկից եղաւ սուրբ չարչարանացդ արդեանցը, եթէ ոչ ես խեղճ ողորմելիս, որ շատ անգամ դժոխքի արժանի եղեր եմ։ Ա՛հ, մի թողուր որ ալ ապերախտ ապրիմ քու այնչափ ջնտհայդ՝ որ ինձի ըրած ես։ Դու զիս խաղաղեցիր դժոխքին կրակէն, ևսան զի չես ուզեր որ ես տաչորիմ այն տանջանաց կրակին մէջ, այլ ևսուսիմ քաղցր կրակով քու սիրոդ։ Արեւն օգնէ ինձի, որ կարենամ կատարել

քու կամքդ : Ճշմ որ հիմայ դժոխքի մէջ ըլլայի նէ , չէի կրնար այլ գթով սիրել . արդ հիմայ որ կրնամ սիրել նէ , ես ալ կ'ուզեմ սիրել գթով : Կը սիրեմ գթով , անբաւ բարի , կը սիրեմ գթով վրկիչ իմ , որ այնչափ զիս սիրեցիր : Ո՞նչպէս կրցայ ես այնչափ ատեն ապրիլ գթով մոռնալով . շնորհակալ եմ որ դու զիս չմոռցար , թէ որ զիս մոռցած ըլլայիր նէ , հիմայ դժոխքին մէջ կ'ըլլայի , և չէի ունենար ցաւ մեղացս վրայ : Այս ցաւս որ կը զգամ սրտիս մէջ գթով վշտացընելուս համար , աս փափաքս՝ որ ունիմ գթով շատ սիրելու , քու շնորհիդ պարգևն է՝ որ դեռ հետս է : Գոհանամ գթէն , Յիսուս փրկիչ իմ , յուսամ որ զիս բոլոր քեզի կուտամ ձեռացած կեանքիս մէջ . ամէն բան մէկդի կը թողում , կ'ուզեմ գթով միայն աղաչել , պաղատիլ , և հաճել . տուր ինծի յիշել միշտ դժոխքը , որուն արժանի եղայ , և ինծի ըրած շնորհքներդ . և մի թողուր որ մէյմ'ալ քեզի երես դարձընեմ , և ես զիս դատապարտեմ յայն վիհ տանջանաց : Ով սուրբ Աստուածածին , աղաչէ վասն իմ մեղաւորիս , քու բարեխօսութիւնդ զիս դժոխքէն խլեցնէ , անոյշ զիս իմ մեղքէս ալ խլեսէ , տիրամայրը , որ կրնայ զիս նորէն ի դժոխս տանիլ :

ՍԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Հայց այս ամենայն պատիժները բան մը չեն համեմատութեամբ պատժոյ Ջնաստան։ Դժոխքին խոտութիւնը՝ մութը չէ, ժահոտութիւնը չէ, աղաղակը չէ, կրակը չէ. բուն դժոխքն է Աստուած կորսնցունելը։ Ուստի կ'ըսէ սուրբն Պրոնոն թէ թող էւեղնան տանջանք տանջանքի վրայ, միայն թէ Աստուծմէ զրկուիլ չըլլայ։ Սուրբ Ասկեթոնն ալ կ'ըսէ թէ և բիւր գեհեան ալ ըսես չես կրնար հաւասար ընել այս յաւիտ. և սուրբն Օգոստինոս կ'ըսէ, թէ որ դատապարտեալը վայելչին'ի տեսութեանն Աստուծոյ, պատիժ մը չէին զգար, և դժոխքը իրենց արքայութիւն կը դառնար։ Այս պատժոյս վրայ քիչ մը բան խմանալու համար օրինակ այս ըլլայ թէ ինչն որ կորսընցնէ հարիւր դահեկան արժող գոհարեղէն մը, բաւական մեծցաւ կ'իմանայ. հապա թէ որ երկու հարիւր արժէ նէ՝ կրկին ցաւ կ'ունենայ, թէ որ չորս հարիւր արժէ, աւելի ցաւ կ'ըլլայ. մէկ խօսքով որչափ շատնայ կորսուած բանին աժէքը, այնչափ շատ կ'ըլլայ ցաւը. արդ դատապարտեալը որ

պիսի բարիք է կորուսեր . զանհուն բարին , որ է Աստուած . ասոր համար կ'ըսէ սուրբն Յովհաննէս թէ պատիժ կամ տանջանք դատապարտելոյ է անսահման , վասն զի է կորուստ անսահման բարւոյն :

Այս պատիժս է միայն , ուսկից հիմայ կը վախնան սուրբերը : Սուրբ Օգոստինոսին ըսածին պէս այս բանս տանջանք է սիրողաց , և ոչ երէկ արհամարհողաց : Սուրբն Յգնատիոս լոյսեան կ'ըսէր թէ տէր , ամէն պատժոց կը համբերեմ , բայց ատոր չէ , քեզնէ զատրկ ճնալու : Բայց այս տանջանքը քնաւ չեն հասկընար մեղաւոր մարդիկ , որոնց փոքր թը չէ ամէնքովը տարիներով առանց Աստուծոյ ապրիլ , վասն զի Յիշատակարանը խաւարի մէջ կ'ապրին , մեռնելէն ետև պիտի իմանան թէ ինչ մեծ բարիք կորուսին : Ուստի կ'ըսէ Սուրբն Յոհաննես թէ ընդ անջատիլ հոգւոյն 'ի մարմնոյն՝ իմանայ զԱստուած զծայրագոյն բարին , և զանտեղծանիլ իւր առ այն . ուստի նոյն վայրկենին կը դիմէ երթալ դրկել ու դրկուիլ իր ծայրագոյն բարւոյն հետ . բայց թէ որ 'ի մեղս է նէ՝ կը վերնտուի Աստուծմէ : Յէ որ շունը նապաստակ մը տեսնայ , և ուրիշը զինքը շղթայով բռնէ կապէ , ինչ աստիկ ուժ կու տայ շունը շղթան կոտրելու , և երթա-

լու որպէ բռնելու : Հոգին մարմնէն զատուածին պէս՝ բնականաբար կը ձգտի առ Աստուած , բայց մեղքը զինքը Աստուծմէ կը բաժնէ , և հետու կը ձգէ՝ի դժոխս . մեղք ձեր որոշեն՝ի մէջ ձեր և՝ի մէջ Աստուծոյ : Ուստի բուն դժոխք կայսյած է այն առջի խօսքին վրայ առ դատապարտեալս , երթայք յինէն անիծեալք . ասոր համար կ՚ըսէ Աստուածաբան մը թէ բիւր գեհեան ալ դնէ մէկը նէ , անանկ բան մը չըսեր , ինչպէս է վերնատուն Քրիստոսէ իրեն առնել : Երբոր Դաւիթ վերնատեղ գԱբիսողոմ՝ որ մէյ՚ալ իր առջևը չերևնայ , այնչափ մեծ սպատիժ եղաւ այս Աբիսողոմայ որ կ՚ըսէր թէ կամ թող տայ ինծի որ դամ իր երեսը տեսնեմ , և կամ թէ թող զիս մեռցընէ : Փիլիպպոս երկրորդ երբոր տեսաւ մեծերէն մէկը՝ որ առանց յարգութեան ժամը կեցած էր , ըսաւ անոր թէ մէյ՚ալ աչքիս մի երևնար . այս պատիժը այնչափ մեծ սեպեց այն իշխանը , որ տուն նկածին պէս յաւէն մեռաւ : Հապա ինչ պիտի ըլլայ երբոր Աստուած մեղաւորի մը մահուան առնն ըսէ թէ դնա կորիր մէյ՚ալ զքեզ չտեսնեմ . դարձուցից զերեսս իմ՚ի դոյանէ , և դոյնն զդուստ չարիք բազումք և նեղութիւնք : Այն առնն պիտի ըսուի այն բանն ալ՚ի բերանոյ Քրիստոսի . դուք չէք ժո-

զանազան իմ, և ես ոչ ինչ եմ ձեր։

Ո՞նչ ցաւ է որդւոյն իւր հօրը մեռնելը, հարսին մը փեսային մահը, մէկը կ՚ըսէ. ա՛հ հայր իմ մէյ՛մալ գթել սիրտ չտեսայ. մէկալն ալ, ամէն փեսաս որ ալ գթել սիրտ չտեսնեմ։ Ա՛ն թէ ըսէ՞նք մէկ դատապարտելոց մը լայլը, ու հարցնե՞նք թէ ինչո՞ւ կու լաս այդչափ. այն ալ աս միայն սիրտ ըսէր, կոլեամ կ՚ողբամ, վասն զի զԱստուած կորուսի, ալ մէյ՛մալ գինքը սիրտ չտեսնամ։ Վասն կարեւոր խնդիր ողբալին դժոխքի մէջ զԱստուած սիրել, ու համակերպիլ գինքը անոր կամաց։ Հայց չէ. վասն զի թէ որ այդ կարեւոր ընե՞նէ, դժոխքը դժոխք չէր ըլլար։ Ձի կրնար թշուառականը համակերպիլ Աստուծոյ կամայը, վասն զի Թշնամի եղած է Աստուծոյ կամքին, չի կրնար սիրել իր ստեղծողը, հապա կ՚ատէ, և յաւիտեան սիրտ ատէ, և այս է իր խոկական դժոխքը, գիտնալ թէ Աստուած է ծարագրին բարի, և միանգամայն հարկաւորիլ ատել գինքը, զոր կը ճանչնայ արժանի անդադար սիրոյ։ Սրբուհին Կատարինէ գենուայի տեսնալով մէկ դև մը հարցուց թէ դու ո՞վ ես. այն ալ ըսաւ. Թէ ես եմ այն անզգամը որ զքրիստոս եմ՚ի սիրոյն Աստուծոյ։ Գատապարտեալը սիրտ

ատէ զԱստուած, և պիտի անիծէ անկից առաջ բարկին ալ, սեղծումն ալ և փրկագործութիւնն ալ, մանաւանդ զնորհուրդս ապաշխարութեան, և աւելի զսուրբ հաղորդութիւնը. ատէ պիտի հրեշտակները և սրբերը, մանաւանդ իր պահապան հրեշտակը, և պաշտպան սուրբերը, ևս առաւել զսուրբ Աստուածամայրը, բայց դլխաւորաբար անիծէ և հայհոյէ պիտի զամենասուրբ երրորդութիւնն, և մանաւանդ զորդին Աստուծոյ, որ մեռաւ իրեն փրկութեանը համար, նմանապէս անոր վէրքերը, արիւնը, չարչարանքը և մահը։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ա՛խ Աստուած իմ, դուն ես իմ ծայրագոյն բարիս և անհուն բարիս, և ես այնչափ անպատմ իմ կամքս գքեզ կորուսեր եմ։ Վիտէի ալ որ իմ մեղքովս քու կամայդ կը դէմ չէի, քու հնարքդ կը կոտնյրնէի, և այսու ամենայնիւ ըրի։ Ա՛խ, ով որդի Աստուծոյ, թէ որ չտեսնայի զքեզ խաչի վրայ բևեռած ու մեռած ինձի համար, չէի հանդգնէր խնդրել և յուսալ քեզնէ թողու-

թիւն : Այդ երկնաւոր, իմ վերա ան նայիր, հապա նայէ այս քու սիրելի որդւոյդ վերայ, որ ինձի համար կը խնդրէ ներումն գթու թենէդ. անոր ըսէ և ինձի ներէ, ես հի մայ շատոնց դժոխքը պիտի ըլլայի առանց քուսոյ կարող լինելոց մէյ՛ալ գթել սիրել, և նորէն ձեռք բերել կորուսած շնորհքս : Ա արդ Աստուած իմ, կը գղջամ ես քեզի ըրած անարգանացս վերայ, ամէն բանէն էւել, ետ կենալով քու բարեկամութենէդ, և ատկի տակ առնելով քու սէրդ չնչին երկրիս հաճոյքը պատճառաւ : Արդարեւ թէ մեռած ըլլայի բիւր անգամ : Ո՛նչպէս կրցայ ասանկ կորու խտնել ըլլալ. շնորհակալ եմ քեզնէ սէր իմ, որ ինձի առեն տուիր Ձար գտնելու իմ չարեացս, արդ որովհետև քու ողորմութեամբդ դժոխքէ դուրս եմ, և կրնամ սէր ունենալ, կը սիրեմ զքեզ անբաւ բարիդ, իմ կեանքս, իմ գանձս. սէր իմ տէր, և ամենայն ինչ : Յիշեցուր տէր միշտ քու սէրդ զոր առ իս ցուցուիր, և ըզդժոխքը ուր ես պիտի ըլլայի, որպէս զի այս մտածութիւնը զիս վառէ միշտ ներքոծութիւն սիրոյ ընելու, և միշտ քեզի բանալու, կը սիրեմ զքեզ, և սիրելով կը սիրեմ : Ա՛րիամ կոյս, Թագուհի իմ և մայր իմ, յոյս իմ և ապաւէն իմ, թէ որ դժոխ-

քի մէջ լալայն եմ, զբեղ այլ չէի կրնար սի-
րել։ Կը սիրեմ զբեղ մայր իմ, և քեզի կը
վստահիմ եւս չկենալ մէյ մ՚ալ՝ի սիրելդ զբեղ
և վ՚ստուածն իմ, օգնէ ինծի և տալէ
ինձիատս վասն իմ։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԻԷ

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԴԺՈԽՈՅ

Ո՛ւ աւետիք յաւիտենական տանջանաց պիտի ուսուսիլ [1]։

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ճիշդ որ դժոխքը յաւիտենական չը լլար, դժոխք չէր ը լլար։ Վիշ տանն դիմացող պատիժը պատիժ չէ։ Հանդի մը վէրքը կը կտրեն, մկիսլին քաղցկեղը կը տաղին, ցաւը մեծ է, բայց որովհետև քիչ մը ետև կը վերջանայ, շատ տանջանք չէ։ Հապա ինչ տանջանք կ'ը լլար թէ որ այն կտրուածքը կամ այն տաղիլը յաւիտենական շարունակէր շարաթի մը, կամ տարի մը տմբողջ։ Այսպէս տանջանք

[1] Եւ երթեցեն նոքա՛ի տանջանս յաւիտենականս։ Մատթ. ԻԵ. 46։

մը շատ կ'երկննայ, թեեւ ալ ըլլայ, ինչպէս աչքի ցաւը, ականջի ցաւը, անոնց նեղը կ'ըլլայ։ Հապց ինչ կ'ըսեմ ցաւ, խաղաղութիւն մ'ալ, կատակերգութիւն մ'ալ եւ ուրիշ մ'ալ թէ որ շատ երկննայ կամ բոլոր օրը ըլլայ, ձանձրանալէն չէ՞ինք համբերեր։ Հապա թէ ամիս մը կամ տարի մը դիմանալու ըլլա՞ր նէ։ Ասկ դժոխքը ինչ սիրուն ըլլայ. ուր նոյն խաղաղութիւնը միշտ չի տեսնուիր, կամ նոյն երաժշտութիւնը միշտ չի լսուիր, տակ մէկ աչքի կամ ականջի ցաւ չէ, տակ մէկ կտրելու կամ տաղելու ցաւ չէ, հապա ամէն տանջանք և ամէն ցաւ հոն են։ Ու ոմչափ ատեն. յաւիտեանս յաւիտենից. և չարչարեսցին ցմահ և զկիրճը յաւիտեանս յաւիտենից։

Այս յաւիտենականութիւնս հասատայ բան է. չէ թէ կարծիք մըն է, կամ կասկած մըն է, այլ ճշմարտութիւն վկայեալ Աստուծոյ յամենայն գիրս սուրբս, երբեմն ալ ինքն անձնաբար՝ ի հուրն յաւիտենական, և երբեմն նորա՝ ի տանջանսն յաւիտենական, որք տայցեն վրէժս՝ ի սատակումն յաւիտենից, ամենայն ինչ հրով յաղեալ։ Կ'տեսնէս որ աղը ամէն բան կը պահէ, ասանկ ալ դժոխքին կրակը՝ զդատապարտեալները տանջելու ատեն՝ միանգամայն աղին

յառկութիւնն ալ ունի , պահելով անոնց կեանքը : Սուրբ Հեռնարդոսի ըսածին պէս , այն տեղն կրակը անանկ կը տաչարէ որ միանդամայն միշտ ողջ պահէ :

Աբեմն ինչ մեծ խենթութիւն է այն մարդուն ըրածը , որ մէկ օր մը զբօսանք ընելու համար՝ ուզենայ պարտաւորիլ դոյուած մնալ մէկ փոսի մը մէջ քանի երեսուն տարի : Ճշդէ որ դժոխքը հարիւր տարի դիմանար , ինչ կ'ըսեմ հարիւր , հազար երկու երեք տարի միայն , և ոչ աւելի , տակաւին մեծ խենթութիւն էր՝ մէկ քանի վայրկենի ընչին հաճոյքի համար , կրակի մէջ դատապարտուիլ երկու երեք տարի : Հապա մեր բանը երեսուն քառասուն տարիի վրայ չէ , հազար , կամ հարիւր հազար տարուան համար չէ , հապա նոյն տանջանքը քաշելու վրայ է միշտ և յաւիտեան , անանկ որ ոչ վերջանալ կայ և ոչ թեթեւնալ բնաւ : Ասոնի իրաւունք ունին երբ տեսնելը՝ երբոր աշխարհքիս վրայ էին նէ , ու դեռ՝ի վտանգի դատապարտութեան , լալ ու դողալ : Այնպէս հայրն Նոյին անապատն ալ կենալով պահօք և ձգնութեամբք , կու լար ու կ'ըսէր , վայ ինծի ողորմելոյս , որ դեռ դիհենին կրակէն ազատ չեմ :

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

ՈՒՆ Ըսուած իմ, թէ որ զիս գժոխք խաբած ըլլայիր, ինչպէս որ շատ անգամ արժանի եղայ ու եարդը ալատեցիր զիս քու դիմումեանդիդ, ուրչափ պարտական քեզի պիտի ճնայի, և անկէց եաև ինչ տարբ կնանք կը սկսէի վարել: Ըրդ հիմայ աւելի մեծ ողորմութեամբ զիս սպահեցիր՝ որ հոն չինինաս, ինչ պիտի ընեմ, նորէն պիտի դառնամ արդիօք գրեղ միտացրնելու, և քու բարկութիւնդ շարժելու, որ իրօք խաբես զիս հոն տանջուելու այն սպասամբներուն բանտին մէջ, ուր շատ ինծմէ սակաւամեղք կը տառչրին: Ընէս փրկիչ իմ, սասնկ ըրի առաջուց ալ. փոխանակ բանեցրնելու այն առենը որ տուիր ինծի իմ մեղքերս լալու, ես աւելի գրեղ արդողրնելու ծախեցի: Գո՛հանամ զանբաս բարութենդդ, որ այսչափ ինծի երկայնասիրտ եղար. թէ որ անսահմանն չըլլար քու համբերութիւնդ, ինչպէս կրնայիր ինծի համբերել: Ասոնի պոհանամ գրէն ինչուան հիմայ ինծի սպասելուդ համար. մեծապէս պոհանամ հիմայ ալ ինծի լոյս տալուդ համար. որով կու տաս ինծի ձանչնալ իմ խեղճութիւնս, և այնչափ ա-

նարպանքը՝ որ քեզ տուեր եմ իմ մեղքովս. ուստի կը պարշիմ անոնցմէ և կը զղջամ՝ ի բաղդ սրտէ, թող ինծի ան քո տուրդ չարչարանայդ, և ձեռք տուր ինծի քու շնորհքովդ, որ մէյմ՝ալ գրեզ չվշտացընեմ. խոստանիք հիմայ սէտք է որ վախնամ, չըլլայ թէ դիս նորոգուս մէկ մահուշտի մեղայ մէջ ալ ինկնալ: Ընդ տէր, աչքիս առջև դիր այն իրացընէ վախնալու բանը, երբոր սատանան դիս փորձելու ըլլայ մէյմ՝ալ ըզքեզ վշտացընելու. ես Ընտուած իմ, գրեզ կը սիրեմ, չեմ ուզեր մէյմ՝ալ գրեզ կորսընչընել, դիս փոխէ քու շնորհքովդ: Օգնէ ինծի կեցող ամենասուրբ, տուր որ միշտ քեզի ապաւինիմ յամենայն փորձութիւնս իմ, որպէս զի չկորսընչընեմ զԸնտուածն իմ. Ամարիամ մայր իմ դու ես յոյս իմ:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ով որ մէյմը գժոխք ընկնայ նէ, յաւիտեան անկից ելլելիք չունի: Այս բանիս մտածութիւնը դողալ կու տայ Դաւթի, ուստի կ'ըսէր մի՛ ընկղմեցներ դիս անդունդը խորոց, և ջրհոր մի՛ կափուսցէ զբերան իւր՝ ի վերայ իմ: Դատապարտեալը ընկածին պէս

այն տանջանոց խորխորատը՝ փոսին բերանը կը գոցուի, ան մէյ՛ալ չի բացուիր, դէ՛ժոխքը մնալու դուռ ունի, ելլալու դուռ չունի։ Ա՛յս է Սերերիանոսի բառածն ալ մէկ էջք ունի, եղք չունի։ Ատոր առանկ կը բացատրէ նոյն սաղմոսին խօսքը, մի՛ թէ կափուցէ զբերան իւր. վասն զի երբոր վար առնու եկողները, վերէն կը գոցուի վարէն կը բացուի։ Քանի որ մեղաւորը այս աշխարհիս վրայ կ՛ապրի նէ, կրնայ յոյս ունենալ ձար ընելու, բայց մէյմի մեղքով մահէն բռնուի, ամէն յոյս իրեն համար վերջացած է, յոյս ամպարշտի կորիւնէ, կ՛ըսէ սուրբ գիրքը։ Գանէ մէկ սուտ յոյս մը կարենային ուներնալ դատապարտեալք, որ քիչ մը միխիթարանք ըլլար յուսահատութեան դէմ։ Վերջին հիւանդ մը մահճէ ընկած՝ թէ և անյոյս ըլլայ բժիշկներէն, ինքը դեռ կը յուսայ թէ կարելի է որ ինծի դեղ մը գտնուի առողջանալու, ինչուան՝ի մահ բանտի դատապարտեան ալ ինքը զինքը կը միխիթարէ յուսալ մը թէ ոմն գիտէ կրնայ ըլլալ որ այս շղթաներէն խլտըսիմ։ Գանէ կ՛ըսեմ առանկ կարեկցար ըսելու դժոխքի դատապարտեանն ալ, թէ ոմն գիտէ գոյէ մէկ օր մը այս բանտէս կելամ։ Ըէ չէ, դժոխքի մէջ բնաւ յոյս չկայ, ոչ իրաւ ոչ սուտ, հոն չըլլար ըսել.

ուղ գիտէ, գուշէ: Յանդիմանելիս և կա-
ցուցիչ զայս ամենայն առաջի քո. վասն զի
խելք ողորմելին միշտ աչքին առջևը կը տես-
նայ գրած դատապարտութիւնը, թէ յաւի-
տեան պիտոյ լայ այն տանջանաց խորխորա-
տին մէջ: Յարիցեն ոմանք՝ ի կեանս յաւի-
տենական, և ոմանք՝ ի նախատինս և յամօթ
յաւիտենական. ուստի դատապարտեալը չէ
թէ միայն ամէն վայրկեան կը տանջուի,
հապա ամէն վայրկենի մէջ ալ կը քաշէ ըզ-
տանջանս յաւիտենականութեան. ըսելով,
ինչ որ հիմայ կը քաշեմ՝նէ, յաւիտեան պիտի
քաշեմ. Տերտուղիանոսին ըսածին պէս յա-
վիտենականութեան ծանր բեռը կը քաշէ:

Ուրեմն աղաչենք զՅաւուած սուրբ Ո-
գոյն հետ, աստ կիզեա, աստ սրո-
ցեա, աստ մի խնայեր, զի յաւիտեան խնայ-
եցես: Այս կեանքիս պատիժները կ'անց-
նին կ'երթան. նեղք քո գնան՝ի ձայնէ
որոտալոյ քո անուն. բայց անդիի կեանց
պատիժները բնաւ անցնելիք չունին: Ո՛վ
որ հիմակուան որոտմունքէն կը վախնանք,
վախնանք այն որոտմունքէն յաւիտենական
դատապարտութեան, որ գոռալով կ'ելլայ
դատաւորին բերնէն անօրինաց դէմ, երթալ
յինէն անիծեալք՝ի հուրն յաւիտենական:
Այս այս է վախնալու ձայն որոտալոյ անուն

Աստուծոյ, վասն զի անիւը օրինակ է յաւիտենականութեան, որուն շրջանը ծայր ու չոմի չունի. ես տէր միրկայի, կ'ըսէ, զվարագ կաւոն իմ'ի պատճենից իւրոց, և անդրէն ոչ ևս դարձցի: Մրչափ մեծ է դժոխքի պատիժը, ամէն աւելի վախնալու բանը այն է որ մէյմ'ալ ետ դառնալիք չունի:

Գոյէ անհաւատին մէկը ըսէ թէ այդ ինչպէս դատաստան է, մէկ վայրկենի մեղքը յաւիտենական տանջանքով պատժել. ես ալ կ'ըսեմ: Հապա ինչպէս մեղաւորը կը հաճարձակի մէկ ընչին ու վայրկենական հաճոյից համար անարդել զանբաւ մեծվայելչութիւնն Աստուծոյ: Սրբոյն Թովմայի ըսածին պէս, մարդկային դատաստանին համեմատ ալ՝ մարդասպանութիւնը մէկ վայրկենի մէջ ընելուն համար՝ վայրկենական պատժով չի տանջուիր: Մէկ մահուչափ մեղքին մէկ դժոխքը քիչ է, ինչպէս որ կ'ըսէ սուրբն Գրեգորիոս մեծացին. ինչ և իցէ մահուչափ մեղքով անհուն անարդանք կ'ընդունի Աստուծոյ. ուստի անհուն անարդանաց անհուն պատիժ պէտք է. բայց որովհետև սրբոյն Թովմային ըսածին պէս, արարածը ընդունակ չէ անհուն պատժոյ ըստ սաստկութեան, Աստուած ալ իրաւամբք կ'ընէ, որ անոր պատիժ անհուն ըլլայ ըստ տարա-

ծումիան , որ է ըսել յաւիտենական :

Ո՛ր Թողունք որ այդ սաստիժը պէտք է որ յաւիտենական ըլլայ : Այո , ուան զի մեղաւորը՝ի դժոխս չի կրնար վճարք ընել իր յանցանացը . աս կեանքիս մէջ կրնայ մեղաւորը վճարումն ընել արդեամբք Փրկչին իւրոյ , ասկից դուրս կը մնայ դատապարտեալն . և այնպէս յաւիտեան կը մնայ անձողոպրելի՝ի պատժոյ . ոչ փրկէ մարդ , և ոչ տայ Աստուծոյ փրկանս . . . վասնզևս յաւիտեան : Ասոր կ՚ըսէ Բերտաւիեցին Թէ հոն յանցանքը միշտ կրնայ պատժուիլ , բայց ոչ երբէք կրնայ քաւուիլ . ուան զի սրբոյն Ընտնինոսի ըսածին պէս , հոնտեղ մեղաւորն չի կրնար զղջալ , անոր համար Աստուած միշտ սրտոտած կը մնայ . ժողովուրդ՝ ընդ որում տայէ պատեհապէս տէր միմեանց ցյաւիտեան : Նկատեցէք , Թէ և Աստուած ուզենայ ալ ներել , ինքն դատապարտեալն ներումն չուզեր , ուան զի է խստասիրտ կամակոր հաստատեալ յատեցութեան ընդդէմ Աստուծոյ : Ասոր կ՚ըսէ Ինոսկենտիոս Գ. պապը Թէ դատապարտեալքն չեն խոնարհիր , ուան զի անզղամութիւնը առելութիւնը տիրած է իրենց վրայ . եւ սուրբն Հերոնիմոս ալ կ՚ըսէ Թէ անյագ են՝ի յանկութիւն մեղանչելոյ : Ակնկայ է որ դատապարտելոյն վերջն է ան-

բժշկելէ . վասն զի տեղիք չի տար բժշկելու : Վ էրք իմ սասակ ևս ուստի բժշկեցայց :

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ուրեմն փրկիչ իմ, թէ որ ես դժոխքը ըլլայի նէ ըստ արժանեացս , յամառակալ պնդապլոխս սիտի ըլլայի յաւիտենական բնակի դէմ, Ընտուած իմ, որ ինծի համար մեռար : Ընէ , որպիսի դժոխք կ'ըլլար այդ , ատել զքեզ , որ զիս սիրեցիր , ոչ գեղեցկութիւն անչափ , ոչ բարութիւն անբաւ , արժանի անհուն սիրոյ : Ուրեմն թէ որ հիմայ դժոխքին մէջն ըլլայի նէ , սիտի անանկ թշուառ վիճակի մէջ ըլլայի , որ ներումն ալ սիտի չուզէի ստանալ , որ ինծի հիմայ կ'ուզես տալ : Յիսուս փրկիչ իմ, գոհանամ զքէն այս ամէն գթութեանդ համար , որ իմ վրաս բանեցուցիր , ուստի թողութիւն ալ կ'ուզեմ, զքեզ սիրել ալ կ'ուզեմ. դու ինծի ներումն կ'ուզես տալ, ես ալ այն կը խնդրեմ, և կը յուսամ քու արդիւնքովդ : Կը ցաւիմ ամէն մեղացս վրայ , որով զքեզ վշտացուցի , ոչ անբաւ բարութիւնդ , թողութիւն ինծի շնորհէ : Կը սիրեմ զքեզ ամենայն հոգւով , ոչ տէր : Ինչ միտս ինծի ըրած ունիս , որ ես կարենամ զքեզ ատել որպէս թշնամի յա-

վոեան, և ինչ բարեկամ ունեցեր եմ ես բնաւ, որ այնչափ բան լրած ըլլայ ինձի, և այնչափ բան քաշած ըլլայ հաւատոր, որչափ դու ըրիր և քաշեցիր, ով Յիսուս իմ: Հապա մի՛ թողուր որ ես մէյ մ՚ալ քու կամքիդ դէմ ընեմ, ու կորսընչեմ քու ոէրդ: Տուր ինձի մեռնիլ քան թէ մէյ մ՚ալ այդ կործանման մէջ ինկնալ: Ո՛վ տիրամայր, քու հովանաւորութեանդ տակը պիս պահէ, և մի թող տար որ մէյ մ՚ալ ես ապստամբ ըլլամ ընդդէմ Աստուծոյ և ընդդէմ քեզի:

ՄԱՍՆ ԵՐԲՈՐԴ

Ա՛ոհն՝ որ այս կենացս մէջ մեղաւորաց աչքին առջև շատ վախնալու բան է, դժոխքի մէջ իրենց ամենէն փափաքելի բանը պիտի ըլլայ. խնդրեցեն զմահ, և մի պտղեն, ցանկան մեռանիլ, և փախչի՛ն նոցանէ մահ: Աստի ասանկ կը գրէ սուրբն Երոնիմոս. ով մահ, որչափ անուշ կ՚ըլլաս անոնց որոնց այնչափ դառն երևցար: Դառ՚ թէ ըսածին պէս. մահ հոլովեցնէ զնոսա. զոր ասանկ կը պարզաբանէ սուրբն Եռնարդոս, թէ ոչխարն երբ որ կ՚արածի նէ, կա-

նանչը կ'ուտէ, բայց արմատը կը թողու. սանիկ ալ մահը դատապարտեալներուն կ'ա բածէ, ամէն վայրկեան մահ կու տայ իրենց, բայց կենդանի կը թողու զնոսա՝ որպէս զի անդադար տանջանէ զնոսա դժոխքին տան ջանքովը: Ասոնի կ'ըսէ նաև տուրն Վէր գար թէ այն ծառերուն բոլոր մէջ մեղաւորը միշտ կը մեռնի, և կենդանի կը մնայ: Ինչ որ մէկը ցաւագին մահուամբ մեռնելու ըլլայ, ամէնքը ցաւակից կ'ըլլան. դատապարտեալն ցաւակից եղող մ'ալ չկայ: Յաւէն ամէն վայրկեան կը մեռնի, բնաւ չմնայ և պիտի չմնայ վասն որոյ ամէն կը մեռնին ցաւակից ըլլայ: Օձին նման կայսրը մէկ փոսի մը մէջ դոյուած կ'ա զաղակէր, ողորմելիք բայէք ինձի, բայց լսող չկար գտնուեցաւ, և անանկ յուսահատ մեռաւ. վերջէն տեսան որ իր թևին միսը կրծեր կերեր է: Կիրեղ Ալեքսանդրացին դատապարտելոյ համար կ'ըսէ թէ կը պոռան կը պոռչան, խաչելուղ չկայ, կու լան կ'ողբան, ցաւակից եղող չկայ:

Ու այս իրենց ձշուառութիւնը պիտի առնեն պիտի դիմանայ. միշտ և յաւիտեան, և յաւիտեանս յաւիտենից: Կը պատմուի Տոպիա որ կրճատիկոս Օծոն Ալէնիերի կրտաե րոյ, թէ Ադամ Հարսուային գիւղն գիւաղա րի մը թէ ուրչան պիտի կենայ դժոխքը,

ան ալ կատարելեաւ ձեռքը զարնելով ա-
ղաղ մը բան միշտ ու միշտ : Այս բանէս այն-
չափ սարսափ ընկաւ լսողներուն վրայ , որ
շատը ընդհանրական խոստովանանք եղան ,
և վարկերնին փոխեցին՝ առ երկու բառին հա-
մար թէ միշտ միշտ . խեղճ ողորմելի Յուդա
Իշուառականը՝ հազար ումի հարիւր այսչափ
տարի է որ դժոխքին մէջն է , և իր դը-
ժոխքը միշտ նոր կը սկսի : Յակ Իշուառա-
կան Պօղոսը մեզ հազար տարիէն էւել է
որ այն կրակին մէջն է , և միշտ նոր կը սկը-
սի իր դժոխքը : Ո՛վ դիւն մ՚ալ հարցուցէն ,
թէ քանի տարի է որ ինքը դժոխքն է .
բառ երեսուընէ՝ի վեր է . առ քսան թէ
ինչպէս երեսուընէ կ՚ըսես , հինգ հազար
տարիէն եւել է քանի որ դուն դատապար-
տուած ես , պատասխան տուաւ թէ որ դիա-
ւոլիք ինչ բան է յաւիտենականութիւնը , կ՚ի-
մանայիք՝ որ անոր առջեւը հինգ հազար տա-
րին մէկ վայրկեան ալ չի սեպուիր : Դուն
թէ հրեշտակ մը դար բանը մէկ դատապար-
տուածի մը թէ դուն դժոխքէն ոլոխ եղաս ,
երթաս անցնիս այնչափ դարեր ոչնախ են ան-
ձեւին կամ իմնելը , ծառերուն տերեւները և
ծովուն աւազը , դատապարտեալներն մեծ ու
բախտաւոր բան կ՚ըլլար՝ քան թէ մերայ-
կանին մը ըսուէր թէ դուն հազար ոլոխ

ըլլաս : Հայց սակայն Թող անցնին այնչափ դարեր , և բազմապատկուին անհուն ամ- գամ , դժոխքը միշտ նոր կ'լսուի : Ամէն դա- տապարտեալ այս դաշինքը կը դնէր Աստու- ծոյ հետ ըսելով . տէր սատակացուր իմ տան- ջանքս մրչափ կ'ուզես նէ , երկընցուր մրչափ կ'ուզես , միայն Թէ ետքը ետքը լմննայ , ես գոհ եմ : Հայց այդ ըլլալու բան չէ , քնաւ լմննալիք չկայ : Աստուծոյ փոխը աս արդա- րութեան Ձայնը միշտ պիտի հնչեցնէ դը- ժոխքին մէջ , միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից և ևս :

Ծոռ Հարցընեն դիւաց դատապարտեալը , քանի մէկ գմեզ հոս պիտի պահէք , քանի գիշեր , երբ կը լմննայ այս վայրկեանը , աս աղաղակը , աս գաղշումիւնը , աս կրակը և բոցը , աս տանջանքս . պատասխան կ'ստա- նեն ոչ երբէք ոչ երբէք ոչ երբէք : Մրչափ ատեն պիտի դիմանան . միշտ և միշտ : Ո՛վ տէր , լոյս տուր այնչափ կուրերուն , որ կը խրատուին դժոխք չերթալու համար նէ , պատասխան այս կու տան Թէ որ դժոխք եր- թամ՛նէ , երթամ՛ , համբերութիւն : Ո՛վ տէր Աստուած , ասանկները համբերութիւն չու- նին՝ քիչ մը ցուրտ քաշեն նէ , տաք խոյի մէջ կենանին նէ , ծեծ մը ուտենին նէ . հապա ինչպէս պիտի համբերեն կրակի ծովուն մէջ , ուստա-

կոխ եղած ստահանելէն, և Ղստուծոյ ե-
բեէն ընկած, և ամէն բանէ զրկուած յա-
փառանա յաւիտենից։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ա՛վ հայր գթութեանց և Ղստուած ողջո-
մութեանց, Դաւթի ըսածին պէս ոչ թող-
ցես զոյնոսիկ որ խնդրեն զքեզ տէր։ Ես
ինչուան հիմայ քեզի երես դարձուցի, և դու
ալ երեսէ չձգեցիր. կ՛աղաչեմ ալ երեսէ
մի ձգեր հիմայ ալ՝ որ զքեզ կը խնդրեմ։ Կը
դիջաս, մէկ ծայրագոյն բարի, որ քու շը-
նորհդ բանէ տեղ չիսնայեցի, և ոչինչ բանէ-
րու հետ փոխեցի, նայէ՛ի վերս ողածնիդ,
և ատոնց ձայնը լսելով որ կը բարեխօսեն
վասն իմ, ներէ և թող ինծի։ Նե դու
փրկիչ իմ, յիշէ միշտ գթարհարանս քոյ որ
ինծի համար քաշեցիր, և զսէրդ որ իմ վրաս
ցուցուցիր, հետն ալ իմ ապերախտութիւնս,
որովք այնչափ անգամ գժոխքի արժանի ե-
ղայ, որպէս զի միշտ լամ իմ անպատմե-
լիութիւնս՝ որ քեզի դէմ ըրի, և ապրիմ միշտ
վաստած՛ի աչերդ քոյ։ Ղնե Յիսուս, ինչպէս
չվաստակիմ քու սիրովդ, մտածելով թէ շատ
տարիներէն առաջ, ես գժոխքը տոչորէի
պիտի, և յաւիտեան ալ պիտի տոչորէի.

որ դու պիտի խաղցնես Համլետ մեռած, և անդամ գիտեմեմբդ պիտի խաղցնեյիր. Եվ որ դժոխքի մէջ ըլլայի ես Հիմայ պիտի ատէի, ան ալ յանխտանն, բայց Հիմայ պիտի կը սիրեմ, և կ'ուզեմ յանխտան սիրել, ա- սանկ յոյս ունիմ գօրութեամբ քո տալը ա- բնանալ: Դու որ պիտի կը սիրես, ես ալ պիտի կը սիրեմ. դու պիտի միշտ կ'ուզես սիրել, Եվ որ ես պիտի չխմորուսմ'ես: Ա՛հա տէր իմ, դու պահէ պիտի, որ մէյ՛ալ պիտի չխմորուսմ, անկէց ետև ինչ որ կ'ուզես ինծի ըլլէ, ես արժանի եմ ամէն պատուհասի, և սիրով ալ կ'ընդունիմ, միայն Եվ պիտի խաղցնես այն պատուհասէն զուրկ մնալու՝ի քո սիրոյդ: Ով Աստիսամասպանէն իմ, քանի անգամ ես պիտի դժոխքի արժանի ըլլի, և դու պիտի խաղցնեյիր, Հիմայ ալ պիտի մեղքէ խաղցնէ, որ միայն կրնայ պիտի պահել Աստուծոյ շնորհ- հայը և դժոխքը տանիլ:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԻՐ.

ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԼՈՑ ԽՂՃՄՏԱՆԱՑ ԽԱՅԹԸ

Ալեաց ոտքը չի մեռնիր [1] :

ՄԱՄՍ ԱՒԱՋԻՆ

Ա. յս ոտքը որ չի մեռնիր՝ կ՚ըսէ աւերն Թաւմնա, խղճմտանքի խայթոցը, որով յաւիտեան կը տանջուի մեղաւորը՝ ի դժոխս: Շատ կերպ պիտի ըլլան խղճմտանաց խայթոցքը որ պիտի կրծեն դատապարտելոց սիրտը, բայց այս երեք խայթոցն աւելի պիտի տանջէ զնոսա. մէկը թէ ինչ չնչին բանի համար դժոխք ընկան, մէկ մ՚ալ թէ ինչ թեթեւ էր որ պիտի բնէին փրկուելու համար, և երրորդ թէ ինչ մեծ բա-

[1] Որդն նոցա ոչ մեռանի. Մարկ. Թ. 47:

րիք կորուսին : Ուրացին խոյլծոյը ըսինք այն է՝ որ դատապարտեալը պիտի տեսնայ թէ ինչ չնչին բանի համար կորուսած է . Այսաւ ասդիսանդ ուտելէն ետև՝ որուն համար անդրանկութիւնը ծախեց , սուրբ գրքին պատմածին պէս , որուն յաւէն կորուսած բանին վրայ կատղելով՝ ամուր ձայնով կը պոռար . աղաղակեաց՝ ի ձայն մեծ՝ դառնացեալ յոյժ , կ՚ըսեն սուրբ գիրք : Դասապարտեալը՝ պիտի պոռչայ պոռչտայ դատապարտեալը՝ քանի որ մտածէ թէ մէկ վայրկեան և թուսաւոր հաճոյքը կատարելով կորսընցուց յաւիտենական թագաւորութիւնը ամենայն զուարճութիւններուն . և պիտի տեսնայ զինքը յաւիտեան դատապարտուած անհաց մահուան : Ուստի շատ աւելի դառն լայ պիտի ունենայ քան զլաին Յուդասիանոս , որ իր հօրմէն մահուան դատապարտուելով կ՚ըսէր , Ձաշակելով Ձաշակեցի սակաւ մի մեղր , և ահա մեռանիմք ես : Ուխ , ինչ տանջանք կ՚ըլլայ դատապարտելին այն ատեն տեսնալը իր դատապարտութեան պատճառը : Ո՜եղի հիմայ մեր անցած կեանքը ինչ կ՚երևնայ , եթէ ոչ մէկ վայրկեանի երազ մը . խակ ինչ պիտի երևնան դժոխք եղողներուն՝ իրենց յիսուն կամ վեցուսն տարին որ ունեցեր են եր-

կրնա վայ, երբոր ի խորս յաւիտենականու-
թեան գտնուին նէ, ուր Հարիւրաւոր և
Հազարաւոր Միլիոն տարիներ անցնին նէ
կը տեսնան որ իրենց յաւիտենականութիւնը
դեռ նոր կը սկսի: Բայց ինչ կ'ըսեմ յա-
ւուն տարի կենայ, միթէ յիսուն տարուան
մէջ մէկին հաձոյքը կրնայ կատարուիլ. մի
թէ մեղաւորը առանց Աստուծոյ ապրելով
միշտ կրնայ երջանիկ իր մեղայր մէջ. մէկ քանի
վայրկեան կը դիմանայ մեղքը, մնացած բո-
լոր ատենը՝ որ Աստուծոյ Թշնամի կ'ապրի
մեկը, պատիժ է ամենևին և ամենևին: Ըրդ
ինչ կ'երևնան դատապարտելոյ առջև այն
իր մարմնոյ հաձոյից վայրկեաններըը. մա-
նաւանդ այն վերջին մեղքն՝ որով դատապար-
տուեր է, ուստի պիտի ըսէ, ուրեմն մէկ
ոդորմելի և անբանական հաձոյից համար,
որ վայրկեան մը հաղիւ տեւեց, և իսկոյն
անցաւ գնաց հոմի պէս, ես պիտի կենամ
այս կրակին մէջ տառապած, յուսահատ, և
ա մէն բանէ զուրկ՝ միշտ և յաւիտեան, քանի
որ Աստուած Աստուած է:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Այս առը ինձի տէր, որ ձանչնամ իմ անզգամութիւնս որով վշտացուցի զքեզ, և յաւիտենից պատուհասին արժանի եղայ: Ընտրած իմ, մեծ յաւէ ինձի զքեզ վշտացընելս, բայց նոյն յաւը զիս կը մխիթարէ. թէ որ դու զիս դժոխք խաւրած ըլլայիր նէ ըստ իմ արժանեացս, այս խղճմտանքս ի՛ըլլար ինձի դժոխք դժոխոց, տեսնելով որ ինչ չնչին բանի համար դատապարտուելու եմ, բայց հիմայ այս խղճմտանքը զիս կը մխիթարէ, վասն զի կը թաղցնէ զիս Թողութեան յոյս ունենալ քեզմէ, որ խոստացար ներել զղջացողին: Ա՛յո, տէր, ես ալ կը զղջամ զքեզ անարդելուս համար, սիրով կը թաղեմ այս թաղցր պատիժս. մանաւանդ թէ կ՛աղաչեմ որ տաստկացընես, և պահես զայն վրաս մինչև ի մահ, որպէս զի չդատապարտուիմ այն տհաճութիւններն որ քեզի տուի: Թողութիւնդ վրկիչ իմ, որ ինձի զթալով անձիդ չզթացիր, յանձն առնելով պատուհասին մահ քաշել զիս դժոխքէն խլելուս համար: Ա՛հ կ՛աղաչեմ, զթա՛ ինձի և ողորմէ, որ այն զքեզ վշտացընելուս խղճմտանքի խայթը անդադար յաւի մէջ զիս թողու, միան-

ամայն բորբոքէ զնա բոլոր սիրով առ քեզ. որ այսպէս զնա սիրեցիր, և այնպէս երկայնամտութեամբ լինձն համբերեցիր, և հիմա ալ պատժելու տեղը բարկութիւն և չնորհքով կըվարուես: Գոհանամ զքէն, փրկիչ իմ, և կը սիրեմ զքեզ լինծմէ էւել և՚ի բոլոր սրտէ: Ընս մերժեր զոս քնաւ զքեզ սիրողը. արդ ես զքեզ կը սիրեմ, զնս ալ մի մերժեր քու երեսէդ, պահէ զնս միշտ և հանապազ քու չնորհիդ մէջ. և մի թողուր որ ես զքեզ մէյմ՚ալ կորսընցընեմ: Ա՛րիամատրը Ընտտածածին՝ ընդունէ զնս քեզի ծառայ, և կապէ զնս սիրով քու միածնիդ հետ, աղաչէ որ լինձի ներէ. և ապա լինձի իր ախրը, և յաւիտենական չնորհքը լինչուան՚ի մահ:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Սուրբն Թովմաս կ՚ըսէ թէ այս սիրոյ ըլլայ գլխաւոր տանջանք դատապարտելոյ, տեսնալ թէ չնչին բանի մը համար կորուսեան, երբոր այնչափ դիւրաւ կրնային արքայութեան յաւիտենից փառքը ձեռք բերել, թէ որ ուզենային նէ: Ասոնի խոշմը տանջին երկրորդ խայթոցը այս կ՚ըլլայ՝ այսինքն մտածել որ քիչ բան ունէին ընելիք

փրկուելու համար: Արքայ Ամերիդոսի դա-
տապարտեալ մը երևցաւ և ըսաւ, թէ այս
էր իր բուն գործը՝ որ ղինքը կը տանջէր ի
դժոխս, մնացեալն թէ ինչ պզտիկ բան է
որուն համար դատապարտուեր է, և ինչ
պզտիկ բանով մը կրնար փրկութեան հաս-
նիլ: Պետի ըսէ այն ատեն Թշուառականի
մեղաւորը, թէ որ գիս մահապարտել չնայիլ
այն մեղանչական առաջնային վրայ, թէ որ
յաղթէի մարդկային նկատմանց, թէ որ
փախչէի այս այն առիթներէն, ընկերու-
թիւններէն, կենցաղավարութիւններէն, ես չէի դա-
տապարտուեր: Ձէ որ շարաթին անգամ մը
խոստովանանքը ըլլայի, թէ որ Տզիւռ խրատ-
ներու սիրով եղեայի, թէ որ ամէն օր Տի-
գևոր գրքոյկ մը կարդայի, թէ որ գիս Աս-
տուծոյ յանձնէի և Ա՛րիամոտ, ես չէի
նորէն ինկնար: Շատ անգամ առաջադրեցի
այդ ընել, բայց՝ ի գործ չդրի կամ սկսայ
ընել եղբը Թողուցի, աստ համար կորսը-
ուեայ:

Այս խղճի տանջանքը կը սաստկանայ
բարի օրինակներէն որ տեսած էր ազէկ
բարեկամներէն և ընկերներէն, և աւելի կը
սաստկանայ փրկուելու համար Աստուծոյ
իրեն տուած պարգևներէն, թէ բնական
պարգև ըլլայ, ինչպէս կատարեալ առող-

ջումիւնը, թէ բախտն բարւոք ըլլայ, և թէ քանքար որ Աստուած իրեն տուեր էր՝ի բա՜ րին բանեցընելու և սուրբ ըլլալու, շնորհք՜ ներ, լուսաւորութիւններ, ազդեցութիւնք, կոչմունք, և այնչափ տարի ալ՝ ըրած ճիտա՜ սին Հարը տեսնալու, բայց կը տեսնայ՝ որ այն Թշուառ վիճակին մէջ ուր ընկած է, ալ ատեն չի կայ Հար Հարակ ընելու, վասն զի կը լսէ զրոյց այն բանը թէ հրեշտակն զոր տեսի երդուաւ՝ի կենդանին յաւիտենից, զի ոչ ևս կայ այլ ժամանակ: Ա՛հա, որպիսի սուր սուսերներ պիտի ըլլան այս ամենայն առած շնորհքներըը Թշուառական դատա՜ պարտելոյն սրտին մէջ, երբոր կը տեսնայ որ ըննդեր գայեր է առնըլ Հար մը ընելու իր յաւիտենական կործանմանը, ուստի պիտի լսէ իր յոտնահատ ընկերներուն հետ. անդ՜ ին Հունձք, անց ամառն, և մեք ոչ փրկե՜ կեցաք: Պիտի լսէ, երանի՛ թէ այն աշխա՜ տանքներն որ ըրի զիս դատապարտելու, Աստուծոյ Համար ըրած ըլլայի, ես մեծ սուրբ մը կ՛ըլլայի: Ա՛հ, հիմայ ինչ ծնայ քովս, եթէ ոչ խայթ խղճմտանաց, և տան՜ ջանք որ զիս սիրտ չարչարեն յաւիտեան, իրաւ որ այս մտածումիւնը պիտի տանջէ դատապարտեալը կրակէն աւելի, և ամէն դժոխքի տանջանքներէն էւել, ըսելով ինքն

խրճիթ, ես կրնայի յաւիտեան հրանելի ըլլալ, ու հիմայ յաւիտեան թշուառ պիտի ըլլամ։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛հ Յիսուս, հապա ինչպէս կրցար այդչափ ինծի համբերել, քանի անգամ քեզի ես բնա դարձուցի, և դու չկրցար քոյդ քովս դալէն, ես այնչափ զքեզ բարկացուցի և դու ինծի այնչափ ներեցիր, նորէն դարձայ զքեզ վշտացուցի և դու կրկին դարձար ինծի տալու։ Ուրեմն զիս մատնակից ըրէ այն յաւուն որ քաշեցիր Գեթսեմանիի պարտեզին մէջ իմ մեղքերուս համար, այնչափ որ արիւն քրտնիլ քեզ տուին։ Կը դղջամ, փրկիչ իմ սիրելի, ասանկ չարաչար վիճասրէն ընելուս քու սիրոյդ։ Ո՛հ, նզովեալ կամք, կ՚անիծեմ զքեզ, դու եղար ինծի պատճառ կորընչելու զընտրհս տեառն իմոյ։ Ո՛վ սիրեցեալդ իմ Յիսուս, հիմայ ըզքեզ կը սիրեմ ամէն բանէ վեր, կը հրաժարիմ յաւիտեան անարժան հաճոյիդ, և կ՚աղաչեմ քեզմէ բնաւ անգամ մեռնիլ, քան թէ մէյ մ՚ալ զքեզ վշտացընել։ Ամէն այն քաղցր սրտիդ համար՝ որով զիս սիրեցիր խաչին վրայ, և ինծի համար տուիր աստուածային կեանքդ, տուր ինծի լոյս և ուժ դէմ

դնելու փորձութեանդ, և ապաւինելու ՚ի քո օգնութիւնդ՝ երբոր փորձուելու ըլլամ նէ։ Ամէն արիամիտ կոյս, իմ յոյս, դու ամէն բանէ կարող ես Աստուծոյ քով, մի՛ թէ հաճար սուրբ յարատեւութիւն, անանկ որ մէյ մ՚ալ իր սուրբ սիրոյն չի բաժնուիս։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Երբորդ խայթոց խղճի դատապարտուած անձին սիրտ ըլլայ տեսնելը թէ ինչ մեծ բարիք կորսընցուց։ Սուրբ Յովհան Ոսկեբերանի բառերն սէս, աւելի կ՚ըլլայ տանջանքը նին երկնքէն քան թէ դժոխքէն. արքայութեան կորստեանը վրայ աւելի կը ցաւին քան թէ դժոխքին տանջանացը վրայ։ Ով շուտասիան Թագուհին Սղզէոյ Նղիսաբեթ կ՚ըսէր թէ տուր ինծի Աստուած քառասուն տարի Թագաւորութիւն, ալ արքայութիւն չեմ ուզեր քեզնէ։ Իրաւ որ անդգամը ունեցաւ քառասուն տարի Թագաւորութիւնը, բայց հիմայ քանի որ այս աշխարհքէս երթայ նէ, ինչ կարծես ինչ կ՚ըսէ, անտարակոյս հիմայ այն խօքին վրայ չէ. հիմայ ինչ տանջանք կը քաշէ յաւտահատարար քանի որ կը մտածէ թէ այն քառասուն

տարուան թագաւորութիւն տեղ՝ որ ախոյ վա-
խում և նեղութեամբ անցուց , յաւիտեան
կորընչուց երկինից թագաւորութիւնը , որ
է արքայութիւն :

Հայց դատաստարտելոյն աւելի տանջանք
տուողն է յաւիտեան տեսնալը թէ կորոյս
երկինքը , և իւր ծայրագոյն բարին զՆ-
տուած . չէ թէ դժբաղդութեամբ մը կամ
ուրիշ չարութեամբ , հապա իր բուն յան-
յանգրուանը . կը տեսնայ որ ինքը արքայու-
թեան համար ստեղծուած էր , կը տեսնայ
որ Ն.տուած իր ձեռքը թողեր էր ընտրել և
հոգալ կամ կեանք , կամ մահ յաւիտեանս
յաւիտենից : Ինչպէս որ կ'ըսէ Սիրաք , ա-
ռաջի մարդոյ կեանք և մահ , և ինչ հաճոյ
թուեցայն իւր տայի նմա : Ուստի կը տես-
նայ որ իր ձեռքն էր , թէ որ ուզեցար փրկ-
ուիլ և երջանիկ ըլլալ յաւիտեան , իսկ
ինքը ուզեց գլորիլ այն տանջանայ խորխո-
րատը , ուսկից մէյ՛ալ ելլելիք չունի , և
ուրիշ մ՛ալ գինքը հանելու հոգ ունեցող չի-
կայ : Կը տեսնայ փրկուած իր այնչափ ըն-
կերները , որ նոյնպիսի կամ աւելի վտանգ
ունէին մեղանչելու , բայց խելք բանեցուցին
զգոյշ կենալ , լուանք գլուխնին Ն.տուծոյ յանձ-
նելով , բայց թէ որ ընկան ալ նէ , դիտ-
ցան շուտով կանգնիլ , Ն.տուծոյ տալ գի-

բնիք, և անանկ վիրաւորեան. բայց ինքը չուզենալով այդ Ճամբան բռնել՝ Հշտատա-բար դժոխք ինկաւ. որ է ծով տանջանաց, առանց յուսոյ մէյ՛ալ Ճար գտնալու:

Ա՛վ եղբայր, թէ որ ինչուան հիմայ դու ալ ատանկ խենթութիւն ըրիր, ուզենա-լով արքայութիւնը և Ընտուած կորսնցնել մէկ անպիտան հաձոյքի մը համար, նայէ որ Ճարը ընես հիմայ. քանի որ ատենն է, և շուտով ընես, խենթութեանդ մէջ մի մնար: Ասկա դուռա, չըլլայ թէ երթաս յաւիտեան այդ խենթութիւնդ լաս: Ա՛վ գիտէ դուցէ այս մտածութիւնս որ կը կարդաս, վերջին կոչումն ըլլայ որ քեզի կ՛ընէ Ընտուած: Ա՛ գիտէ դուցէ հիմայ վարդդ չի փոխես նէ, ուրիշ մահուչափ մեղաց մէջ ինկնաս. և Ընտուած ալ զքեզ երեսէ ձգէ, և եաքը այսպէս զքեզ խաւրէ յաւիտեան տանջուիլ այն խենթերուն հետ՝ որ հիմայ դժոխքն են և կը խոստովանին իրենց չարաչար սխալ-մունքը, ուրեմն մոլորեցաք, ըսելով. որ է յուսահատ խոստովանութիւն, տեսնալով որ ա՛լ Ճար Ճարակ չի կայ: Այրդր սատա-նան զքեզ փորձէ, դժոխքը միտդ բեր, առ Ընտուած դիմէ և առ սուրբ Ընտուա-ծածինն, դժոխքին մտածութիւնը զքեզ դժոխքէն կը խաւրէ: Յիշեա զվախճան քո,

և յաւիտեան ոչ մեղնցես, կ'ըսէ Միրաք. վասն զի ժողովքը մտածելը՝ քեզի կու տայ դիմել առ Աստուած։

ԻՆՉ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ ծայրագոյն բարի, քանի՛ անգամ ես զքեզ կորուսի չնչին բանի մը համար, և արժանի եղայ յաւիտեան զքեզ կորսընցընելու։ Հայց զիս կը սխիթարէ մարգարէին այն խօսքը. ուրախ եղիցին սիրտք այնոցիկ, որք խնդրեն զտէր։ Ուստի պէտք չէ որ յուսահատ ըլլամ զքեզ նորէն գտնելու, Աստուած իմ, թէ որ սրտանց կը խնդրեմ նէ։ Այո՛ տէր, հիմայ կը փափաքիմ կը հառաչեմ քու շնորհքիդ՝ քան ուրիշ այլ ամենայն բարութց. զոհ եմ ամէն բանէ հրաժարիլ, կեանքէս ալ, քան թէ՛ ի քո սիրոյդ։ Զքեզ կը սիրեմ Յիսուս իմ, ի վեր քան զամենայն, և զքեզ սիրելուս համար կը ցաւիմ զքեզ վշտացընելուս վրայ։ Աստուած իմ, զոր անարգեցի և կորուսի, շուտով նորէ ինծի, և տուր որ շուտով զքեզ գտնամ, վասն զի չեմ ուզեր զքեզ ա՛լ կորսընցընել. թէ որ զիս նորէն ընդունիս՝ ի քո բարեխառնութիւնդ, կ'ուզեմ ամէն բան թողուլ, և բոլորովին զիս տալ՝ ի սիրել զքեզ, և զայս կը յուսամ՝ ի քո

զԹուխնէդ : Հայր երկնաւոր, ըսէ ինծի ուսն սիրոյ միածնի քո, նորէ ինծի և շնորհք տուր, որ մէյ՛ալ քեզնէ չզատուիմ. Թէ որ նորէն կամաւորապէս զքեզ կորսընչնեմ՛նէ, պէտք է որ վախնամ Թէ գիս երեսէ կը ձգես : Ո՛վ Ա՛րիամ հաշտարար մեղաւորաց, տուր ինծի Հաստուծոյ հետ հաշտուիլ, և անկից ետև քու հոխանաւորութեանդ տակը գիս պահէ, որպէս զի մէյ՛ալ գինքը չկորսընցնեմ :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԻԹ·

ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ

Ձեր տրտմութիւնը ուրախութեան պիտի փոխուի[1] :

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ջանանք հնարք հնարել համբերութեամբ տանել այս կեանքս վիճակը, Աստուծոյ նուիրեալ փոխանակ Յիսուսի չարչարանացը զոր մեր սիրոյն համար քաշեց, և քաջալերենք մենք զմեզ արքայութեան յուսով: Կը լմընանայ մէկ օր մը այս ամէն նեղութիւնները, ցաւերը, հալածանքները, վախը, և փրկութեան հասնինք նէ այն բաները մեզի կ'ըլլան ուրախութիւն և հաճութիւն երանելեաց արքայութեանը մէջ: Ասանկ մեզի սիրտ

1 Տրտմութիւն ձեր ուրախութիւն եղիցի · Յով· ԺԶ· 20:

կատայ տէրն թէ տրտմութիւն ձեր ուրա-
խութիւն եղիցի : Հիմայ ուրեմն քանի մը
բան մտածենք աղքատութեան վրայ : Բայց
ինչ կրնանք խօսիլ աղքատութեան վրայ , ուր
մեծամեծ առաքեալն ալ չի կրցան մեղի հաս-
կրցնել այն ուրախութիւնները , զոր պահեր
է Աստուած իր հաւատարիմ ծառայները :
Դասին այսչափ միայն ըսել կրցաւ թէ մը-
տիս սիրելիք են յարկը քո՝ տէր զօրութեանց :
Բայց դու միայն , մեզ Պօղոս , դու որ ար-
ժանի եղար երկինքը դրախտը յափշտակուիլ ,
ըսէ շատ բան , ինչ որ տեսար և լսեցիր :
Ա՛յդ չի կրնար ըլլալ կ՚ըսէ առաքեալն ,
վասն զի լսայ կ՚ըսէ բանս անճառս , զոր
ոչ է պարտ մարդոյ խօսիլ : Ա՛յնպիսի մե-
ծամեծ բաներ են որ վայելել կ՚ըլլայ , պատ-
մել չըլլար : Ա՛յսչափ բանէ ձիզն կ՚ըսէ նոյն
առաքեալը , զոր ակն ոչ տեսս , և ունկն ոչ
լսաւ , և՛ի սիրտ մարդոյ ոչ անկաւ , զոր
պատրաստեաց Աստուած սիրելեաց իւրոց :

Մենք չենք կրնար հասկընալ աղքայու-
թեան բարիքը , վասն զի մենք երկրիս բա-
րիքէն վեր բան մը չենք կրնար ըմբռնել : Ով
որ ձիերը խօսք հասկընային , և ըսէին թէ
իրենց տէրը աղէկ սեղան մը կը պատրաստէ ,
ուրիշ բան չէին խմանար , բայց եթէ աղէկ
յարդ և աղէկ գարի , վասն զի ուրիշ աղէկ

բանի գաղափար չունին աստղայի՛ն գաւառ։ Ըսանիկ կը մոռանանք մենք ալ արքայութեան աղէկ բաներուն վրայ. աղուոր բան է ամառուան գիշերները տեսնալ աստղալից երկինքը, զուարճալի բան է գարնան առեն ծովուն քովը գտնուիլ որ հանդարտ է, և մէջը կը տեսնուին կանաչագեղեայ ժայռեր և կայտառացող ձկներ, շատ ախորժելու բան է ալարտեզի մը մէջ ըլլալ՝ որ լեցուն ըլլայ պըտուղներով ծաղկիներով. ջրեր և շատ բուսականներն ալ չորս դին վազեն. թռչուններն թռչկտուն, և անուշ երգեն անանկ որ տեսնողը ըսեր թէ արքայութիւն է հոս տեղս։ Ըսանիկ կ'ըլլայ արքայութիւնը. արքայութիւնն ուրիշ բան է, կ'ուզես քիչ մը հասկըցնալ թէ ինչ է արքայութիւնը, մտածէ բեր թէ հոն է Աստուած ամենակալ, որ կեցեր է զուարճացընելու զիւր սիրելի հոգիները։ Սուրբն Յեռնարդոս կ'ըսէ թէ կ'ուզես հասկընալ թէ ինչ է արքայութիւնը. այն է ուր բնաւ չուզած բանդ չկայ, ուր ամէն ուզած բանդ կայ։

Ո՞նչ կարծես, ինչ պիտի ըսէ երանեալ հոգի մը՝ արքայութիւն մտածին պէս։ Ըսենք թէ կարէ՞ մը կամ կոյս մը որ նուիրուած է՛ի սէր փրկչին՝ իր ժամը հասածին պէս թողու այս երկիրս. հոգին երբ որ կ'ել

լայ դատաստան ի՛ր ներկայանայ, դատաստը կ՚ողջագուրէ զինքը ու կ՚ըսէ, Ա՛ի վախճառ, ուրախ կեցիր, դու փրկուած ես. պահապան հրեշտակը ընդ առաջ կ՚ելլայ ուրախութեամբ. ինքն ալ շնորհակալ կ՚ըլլայ անոր գալուն, հրեշտակներն ալ իրեն կ՚ըսեն, ելիր, վեր ելիր գեղեցիկ հոգի, արդէն փրկուած ես դու. եկու տես քու տիրոջդ երեսը, հոգին ալ արդէն ամպերէն վեր անցեր է, երկնից կամարներէն վեր ելեր է, աստղերէն երկինք կը մտնայ: Ա՛խ, տէր Աստուած, ինչ ալիտի ըսէ ոտքը դրածին պէս առջի անգամ այն երջանիկ հայրենիքը, և առաջի տեսնալուն պէս աչքով զայն քաղաքն փափկութեանց: Հրեշտակներն ալ սուրբերն ալ գիմացը կ՚ելլան, և ուրախութեամբ բարի եկար կ՚ըսեն. ինչ ուրախութիւն կ՚ըլլայ այն տեղը, երբոր դիմացը կ՚ելլան իր ծնողքը ազգականքն բարեկամքն՝ որ առաջուց արքայութիւն հասեր են, և իր պաշտպան սուրբերն ալ: Ա՛յն ատեն կ՚ուզէ հոգին զանունք մեծարել երկրպագութեամբ, իսկ սուրբերը իրեն կ՚ըսեն, անսա՛ մի՛ անկանիր առաջի իմ՛, քանզի և ես ծառայակից քո եմ՛, անկէց կը տանին զինքը սուրբ Աստուածածնայ ոտքը պագնելու որ է դշխոյ արքայութեան, ինչ սրտի ուրա-

խումիւն կ'իմանայ Հոգին՝ առաջի անգամն որ կը տեսնայ վաստուածանայրն, որ այնչափ օգնական եղեր է իր փրկութեանը, վասն զի ան ատեն կը հասկընայ Հոգին բոլոր շնորհքները՝ որ Մարիամու ձեռքովը առեր է. ան ալ զինքը ամենայն սիրով կը գրկէ, անկից ինքը Թագուհին կը տանի զՀոգին առ Յիսուս, որ իրեն իբրև իր հարսին կ'ըսէ, Ահ'ի Լիբանանէ քոյր իմ Հարսն, Ահ զի սպասկեցիս: Ուրախ կեցիր իմ Հարսս, անցան գացին ազգունք, նեղութիւն, և վախ, առ յաւիտենից սպասկը, զոր ես քեզի Համար ստացայ իմ՝ արիւնովս: Այս ինքն Յիսուս կ'առնէ կը տանի զՀոգին որ ընդունի Հոր Աստուծոյ օրհնութիւնը, որ ողջագուրելով կ'օրհնէ զնա, ըսելով մուտ յուրախութիւն տեառն քո. և կ'ընէ զայն երանելի երանութեամբ զոր ինքը կը վայելէ:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ.

Այս, Աստուած իմ, ատոր ընկած է այսպերախտ մեղաւոր մը, զոր դու ստեղծեր ես արքայութեան Համար. բայց ինքը այնչափ անզամ փուճ Հաճոյքի մը Համար ետ կեցեր է անկից՝ գոհ ըլլալով դժոխքը դատապարտուիլ: Այլ ես կը յուսամ որ նե-

ըեր ես իրեն բոլոր քեզի դէմ ըրած անզգամութիւնները, որոնց վրայ միշտ նորէն կը զղջամ, և զքեզ կ'ուզեմ մինչև ի մահ, և կը փափաքիմ որ նորէն ինծի գառնաս ներես։ Ո՛վ տէր Աստուած իմ, թէպէտ և դու թողութիւն տուած ես, բայց աս ալ միշտ ատոր է թէ ես յանդգնեցայ զքեզ վշտացընել, իմ փրկիչս, որ կեանքդ գրիր զիս աղքատութիւն տանելու համար։ Օրհնեալ եղիցի յաւիտեան քու ողորմութիւնդ։ Ինծի տուս իմ, որ այնչափ երկայնմտութեամբ ինծի համբերեցիր, և ապաշխարութեան տեղը տալ ցուցիր իմ վրաս շնորհքներ ըստացուցիր ինծի, և միշտ առ քեզ կանչեցիր զիս։ Կը տեսնամ, սիրելիդ իմ փրկիչ, որ իսկապէս զիս փրկել կ'ուզես, որ յաւիտեան զքեզ սիրեմ երկինքը, բայց կ'ուզես որ առաջ երկրիս վրայ զքեզ սիրեմ, ես ալ անանկ կ'ուզեմ, անանկ որ աղքատութիւն ալ չըլլամ, ես զքեզ կ'ուզեմ սիրել, քանի որ ապրիմ, բոլոր հոգւովս և ամենայն կարողութեամբս։ Հերիք է ինծի գիտնալ որ, Աստուած իմ, դու կը ցանկաս ինծմէ սիրուիլ. Ցիտուս իմ օգնէ ինծի քու շնորհօքդ, զիս երեսէ մի՛ ձգեր, իմ հոգիս յաւիտենական է, ուրեմն անանկ վիճակի մէջ եմ, որ յաւիտեան զքեզ կամ սիրտ սիրեմ և կամ սիրտ առեմ։ Այս զքեզ յա-

վտեան սիրել կ՚ուզեմ, և կ՚ուզեմ շատ սիրել պեզ աս կեանքիս մէջ, որ անդին ալ շատ սիրեմ: Իմ վրաս լինչ կ՚ուզես կարգաւորէ, միայն՝ ի քո սիրոյդ զիս մի՛ զրկեր, անկից ետև լինչ կ՚ուզես նէ լինծի լրէ, Յիսուս իմ, քու արդիւնքդ է իմ յոյս: Ա՛վ Ա՛ստուած, ի քո բարեխօսութիւնդ եմ ապաւինեալ քու լոյսիդ. դու զիս գժոխքէն խալըսեցիր, երբոր մեղայ մէջն էի, հիմայ որ զՔեզ ուզեմ, քեզի կը ծնայ զիս սուրբ ընել ու փրկութեան հասցընել:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Հոգին յերանութիւն Աստուծոյ մտնալէն ետև՝ քնաւ չուզած բանը սիտի չըլլայ. ջնջեցյէ Աստուած զամենայն արտօսր յաչաց նոցա, և մահ ոչ ևս պոյ. զի առաջինն էանց, և ասոյ կ՚ըսէ՝ որ նստէր՝ի վերայ աթոռոյն, ահաւասիկ առնեմ զամենայն նոր: Աղբայութեան մէջ չկան ալ հիւանդութիւնք, և ոչ նեղութիւն մը. չկան հոն մէյ՝ալ օրհրոս փոփոխութիւնք, գիշեր ցորեկ, ցուրտ կամ տաք, հոն մէկ շարունակ ցերեկ մըն է միշտ, շարունակ գարուն մը միշտ զուարճալի. չկան հոն հալածանք կամ նախանձ, աղբայութեան մէջ մէկզմէկ սրտանց կը սի-

լեն, և ամէն մէկը զուրկին բարիքն ալ կը վայելէ իրենին պէս. այլ ախ մը չկայ հոն, ոտն ալ Հոգին՝ի շնորհս հաստատեալ, մէյ մ՚ալ չի կրնար մեղանչել, և իր Աստուածը կորսընցրնել. ահաւասիկ առնեմ զամենայն նոր, ամէն բան նոր է, միխիթարանք առուղ և կշտացրնող, ամէն իր ուզած բանը կայ: Աչքը պիտի կշտանայ այն քաղաքին տեսքով, որ է կատարեալ ամենայն գեղեցկութեամբ. ինչ ալուսոր բան կ՚ըլլայ տեսնալ քաղաք մը, որ յաստակը բիւրեղ ըլլայ, անները արծաթէ՝ ոսկիէ ձեղունով, և բոլորը զարդարած ծաղկըներով: Ո՛վ, որչափ գեղեցիկ բան պիտի ըլլայ աշխարհեան քաղաքը: Ասպա ինչ բան կ՚ըլլայ տեսնալը զգաւն Աստուծոյ և զԲրիստոս փեսային: Սրբուհին Թերեզա մի անգամ մը տեսնալով Յիսուսին մէկ ձեռքը ապրեցաւ ծնոյց գեղեցկութենէն: Ստոտեղիքն ալ պիտի լեցուի երկնից անուշահոտութեամբ, և լսելիքն՝ երկնային երաժշտութեամբ: Սուրբն Ֆրանչիսկոս մի անգամ լսեց հրեշտակէ մը քնարի բախում մը, անուշութենէն մօտ էր մեռնելու: Ասպա ինչ պիտի ըլլայ լսելը որ բոլոր սուրբերը և բոլանգակ հրեշտակները երգեն դաս առ դաս Աստուծոյ օրհնաբանութիւնը. յաւիտեան յաւիտենից օրհնես-

յեն գրել։ Ի՞նչ պիտի ըլլայ ըսել՝ որ սուրբ Աստուածածինն ալ երբոր կ՚օրհնէ զԱստուած. Մարիամու ձայնը երկինքը, կ՚ըսէ սուրբն Իրանէոսոս Սալէզեան, պիտի ըլլայ իբրև տխակ յանտառի, որ ամէն թռչուններուն ձայ՛ին կը յաղթէ իրեն քաղցրութեամբը։ Ա՛կ խօսքով, հոն են ամենայն զուարճութիւնք որ կրնայ մտածուիլ։

Բայց այս ամենայն զուարճութիւնները որ ինչուան հիմայ ըսինք բարիք մը կրնան սեպուիլ արքայութեան մէջ. արքայութեան բուն բարին կայացեալն է Յայրապոյն բարին Աստուած։ Սրբոյն Օգոստինոսի ըսածին պէս, բուխանդակ բարին որուն՝ ամէն ունիմք, այս մէկ բառս է երկու վանկով Աստուած։ Տեառն մերոյ մեզի խոստացած վարձքը՝ չէ տակ այն երանաւէտ քաղքին գեղեցկութիւնը, երաժշտութիւնքը և այլ ամենայն ուրախութիւնները, գլխաւոր վարձքն է ինքն Աստուած, այսինքն զինքը տեսնալ դէմ յանդիման և սիրել. ես եղէց վարձք քո մեծ յոյժ։ Սուրբ Օգոստինոս կ՚ըսէ. թէ որ Աստուած իր երեսը յուշընէ դատապարտելոց իսկոյն դժոխքը կ՚ըլլար դրախտ զուարճալի. և վրայ կը բերէ, թէ որ աս կեանքէս ելած հոգւոյ մը ձեռք ըլլար ընտրել կամ զԱստուած տեսնալ ու ճնալ դժոխքի

տանջանքի մէջ, կամ առանց տեսնալու դԱստուած ազատ ըլլալ դժոխքէն, աւելի կ'ընտրէր տեսնալ դԱստուած և դժոխքի մէջ ըլլալ։

Ո՛րչափ մեծ ուրախութիւն է դԱստուած տեսնալ և սիրել դէմ յանդիման. մենք աս կեանքիս մէջ չենք կրնար հասկընալ. բայց ձեռնարկութեամբ քիչ մը բան կրնանք ըմբռնել թէ նախ և առաջ Աստուծոյ սէրը այնչափ քաղցր է, որ ինչպէս այս կեանքիս մէջն ալ եղաւ, ինչպէս պետնէն վեր բարձրացուց սուրբերուն չէ թէ միայն հոգին, հապա մարմինն ալ։ Սուրբ Փիլիպպոս Ներեան մէկ անգամ մը յափշտակեցաւ մարմնով յօդս։ Նաև սուրբն Պետրոս Ալկանթարացին երկրէս վեր եղաւ՝ մարմնաւոր հրեշտակի մը պէս։ Ան ալ գիտենք՝ որ սուրբ մարտիրոսները Աստուծոյ սիրոյն քաղցրութեամբը ուրախ կ'ըլլային դառն տանջանոց մէջ։ Սուրբն Վինկենտիոս՝ սուրբ Դոմինիկոսի բսածին պէս, չարչարուելու առեներ անանկ կը խօսէր որ կարծես թէ ուրիշ մը նէ չարչարուողը, և ուրիշ մը խօսողը։ Սուրբն Լաւրենտիոս կրակի կասկածային վրայ կեցած՝ ձայն կու տար բռնաւորին թէ մկալ դիս դարձուր։ Վասն զի կ'ըսէ սուրբն Գրոսթինոս, այն առեն

Լաբենտիոս Աստուծոյ սիրոյն կրակովը վառուած, իր երկրը չէր զգար։ Հայց ասկէց՝ ինչ քաղցրութիւն կ՚իմանայ մեղաւոր մը երկրիս վրայ՝ իր մեղքերը լալու առնելն ալ. ուստի կ՚ըսէ սուրբն Յեռնարդոս, թէ որ այդչափ քաղցր է՝ ով տէր, քեզի համար լալը նէ, ինչ պիտի ըլլայ քեզի համար ուրախանալը։ Ո՞նչ քաղցրութիւն ալ չիմանար այն հոգին, որուն աղօթքի մէջ Աստուած կը ցուցընէ իր աստուածային բարութիւնն մէկ ճառագայթը, և իր ողորմութիւնն որ անոր ըրեր է, և այն սէրը որ Յիսուս անոր ցոյց տուեր է։ Ա՛յն աստեն մարդուս սիրտը կը ձուլի, և մարմրիլն ալ կու գայ ի սիրոյ. և սակայն մենք երկրիս վրայ չենք տեսնար զԱստուած ինչպէս որ է. զի այժմ տեսանեմք իբրև ընդ հայելի՝ օրինակաւ, այլ յայնժամ դէմ յանդիման. հիմակուց հիմայ մենք առագաստ մը ունինք աչքերնուս վրայ, և Աստուած կայ հաւատքի վարագուրին տակը. և չի տեսնուիր մեզի։ Ո՞նչ կ՚ըսես, ինչ կ՚ըլլայ երբոր այն առագաստը մեր աչքէն բարձուի, վարագոյրն ալ վերցուի, և զԱստուած երես առ երես տեսնանք։ Ա՛յն աստեն կը տեսնանք թէ որչափ գեղեցիկ է Աստուած, որչափ արդար, որչափ կատարեալ, որչափ սիրելի և որչափ սիրալից։

ՈՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ իմ Ծայրագոյն բարիս, ես եմ այն Թշուառականը, որ քեզի դէմ կռնակ դարձուցի, և ետ կեցայ՝ի քո սիրոյդ. ուստի արժանի չէի զքեզ տեսնալու, և ոչ զքեզ սիրելու: Բայց դու ինձի ինայելով քեզի չի ինայեցիր, զքեզ՝ի մահ մատնելով անարգական խաչին վրայ. ուստի քու մահդ ինձի յոյս կուտայ՝ որ մէկ օր մի գամ տեսնամ և վայելեմ քու տեսութիւնդ. և այն ատեն սիրեմ զքեզ յաւիտեան զօրութենէ: Բայց հիմայ որ վտանգի մէջ եմ զքեզ կորնչցնելու յաւիտեան, ինչպէս որ արդէն կորուսի իմ մեղքերուս, ինչ ունիմ ընելու անցեալ կեանքիս մէջ, նորէն զքեզ վշտացնեմ. քաւ լիցի Յիսուս իմ, ես կը յաւիմ և կը զղջամ կատարեալ ատելութեամբ իմ ըրած չարիքներուս ծայրագոյն կերպով, անհաճոյ է ինձի միշտ որ քեզի տուի, և կը սիրեմ զքեզ յաւիտեան սրտէ. միթէ կը վտնտես քեզնէ զայն հոգին որ զղջացեր է, և զքեզ կը սիրէ: Ո՛չ չէ. գիտեմ քու ըսածդ երկիւղ իմ սիրելի. որ գոյ առ իս, ոչ հանից արտաքս: Յիսուս իմ, ես ամէն բան մէկդի կը ձգեմ, և առ քեզ կը դառնամ քեզի կը փաթ-

թուխ մտանոց . դու ալ զնա գրկէ , և սրտիդ հետ միայուր : Ասանկ խօսիլ կը հաճարձակիմ , վասն զի իմ բանս իմ անհուն բարուցս հետ է , այսինքն Աստուծոյ , որ իմ սիրոյս համար մահ յանձն առաւ , սիրկիչ իմ սիրելի . տուր յարատևութիւն ի սէր քո : Սիրեցեալ մայր իմ Մարիամ . վասն քո սիրոյդ առ միածինդ աւո ինձի համար յարատևութիւն , ասանկ կը յուսամ և ասանկ պիտի ըլլայ :

ՄԱՍՆ ԵՐԲՈՐԴ

Այս երկրիս վրայ աստուածասէր անձանց մեծ վիշտը և նեղութիւնը այն է թէ չըլլայ թէ չսիրեն զԱստուած , և չսիրուին Աստուծոյ : Ո՛չ պիտէ մարդ , սիրոյ էգէ արժանի եթէ աստելութեան : Իսկ արքայութեան մէջ ապահով է հոգին , թէ ինքը զԱստուած կը սիրէ , և սիրելի է Աստուծոյ , կը տեսնայ ինքը զինքը որ բոլորովին ընկղմած է ի սէրն Աստուծոյ , և Աստուած զինքը ողջագուրեր է իրրև զաւակ սիրելի , և պիտէ որ յաւիտեան աստ սէրը չի քակուի : Այս երջանիկ բոցը աւելի կը բորբոքէ աղէկ ձանաչել և աղէկ հասկընալ թէ Աս-

տուած իրեն ինչ բարիք է ըրեր, մարդա-
նալով և մեռնելով մարդկանց համար: Ի՞նչ
մեծ սէր էր հաստատեին զԱստուած սուրբ
հաղորդութեան. որով զինքը կերակուր կու-
տայ ընչին որդու մը, ան ատեն յստակ կը
տեսնայ հոգին այն ամենայն շնորհքը՝ որ
Աստուած ըրեր է իրեն, խաչելով յամե-
նայն փորձութեանց և՛ ի վտանգից կորըս-
տեան, ան ատեն կը տեսնայ թէ այն նեղու-
թիւնքը, հիւանդութիւնները, հալածանք-
ները և վհատները որ ինքը դժբախտու-
թիւն և պատիժ Աստուծոյ կը սեպէր, բո-
լորը նշան սիրոյ են եղեր և Աստուծոյ մէյ-
մէկ նախախնամութիւն զինքը արքայու-
թիւն տանելու համար: Ընդլի կը տեսնայ
թէ Աստուած որչափ երկայնամտութեամբ
իրեն համբերեր է այնչափ մեղքերէն ետև,
և որչափ ողորմութիւն է ցցուցեր իրեն՝
շատ լոյս տալով և յիւր սէրը հրաւիրելով:
Կը տեսնայ ալ դէպ՛ի վար այն երջանիկ լեռ-
նէն, թէ որչափ հոգիներ դատապարտուած
են՛ի դժոխս. քան զինքը պակաս մեղք ու-
նեցող, և զինքը կը տեսնայ փրկուած և
ժառանգ Աստուծոյ, և ասկէ՛ոլ աւ է, որ
մէյ՛ աւ այն բարիքը կորնչընելիք չունի:

Ասոնք երանեալը միշտ պիտի վայելէ այն
երջանկութիւնը, որ յաւիտեան ամէն վայր-

կեան իրեն միշտ նոր ախոյեր եւնայ . որպէս թէ նոյն ատենը արքայութիւն մտած ըլլար , միշտ կը փափաքի այն ուրախութեան , և միշտ կը վայելէ և միշտ վայելքը ձանձրութիւն չի տար : Մէկ խօսքով , ինչպէս դատապարտեալքը անօթի են բարկութեամբ լի , ասանկ ալ երանեալքը անօթի են ուրախութեամբ լի , անանկ որ մէկ բան մը բաշձալքը չունին : Կ'ըսէ սրբուհին Թերեզա թէ այս երկրիս վրայ ալ երբոր Աստուած զմէկը ՚ի սենեակ գինուոյ , այսինքն աստուածային սիրոյ կը խոթէ նէ , անանկ հոգևոր և երջանիկ արբեցութիւն կու տայ անոր , որ բնաւ երկրաւոր բանի մը յօժարութիւն չունենար , հապա երբոր արքայութիւն մտնայ նէ . Դաւթի ըսածն է , յագեցին նոքա ՚ի պարարտութենէ տանդ , զուղիս փափկութեան քո տացես ըմպել նոցա : Այն ատեն երբոր հոգին յայտնապէս տեսնայ և գրկէ ծայրագոյն բարին , անանկ արբեալ կ'ըլլայ սիրով , որ երջանկապէս կ'ընկղմի Աստուած . և զինքը բոլորովին կը մոռնայ , և ուրիշ բանի խելքը չի տար , բայց միայն սիրել , օրհնել և գովել ժառանգած անհուն բարին :

Ուրեմն երբոր զմեզ հոս կը նեղեն այս տեղի խաչերը , զօրանանք համբերութեամբ ,

և սիրով քաշենք աղքատութեան յուսով։ Սրբուհին Մարիամ Նպիստացի երբոր հարցուց զՀայրն Օրսիմոս թէ ինչպէս կրցար համբերել և կենդանի մնալ այդ ա- նապատին մէջ՝ ըսաւ թէ աղքատութեան յու- սով։ Երբոր սրբոյն Փիլիպպոսի՝ Հռիփսեան կարգինաստութեան պատիւ ուզեցին տալ նէ, վեր նետեց այն գտակը ըսելով թէ ա- քատութիւն, աղքատութիւն։ Նոյնպէս Յովհաննէս Քրանչիսկանը երբոր աղքատութեան անունը կը լսէր նէ, ուրախութենէն գետնէն վեր օդը կը ցատքէր։ Նոյնպէս մենք ալ երբոր զմեզ կը տեսնանք նեղեալ աշխարհքիս թշուառութենէն աչուընիս ե- կինք վերցնենք, և մենք զմեզ միխիթարենք հառաչելով և ըսելով, աղքատութիւն, ա- քատութիւն. մտմտանք որ եթէ Աստուծոյ հաւատարիմ ըլլանք նէ, մէկ օր մը կը վե- ջանան աս վիշտերը տառապանքները և վա- խերը, և կը մտնանք այն երանաւէտ մեր հայրենիքը, ուր ամէն կերպով երջանիկ կ'ըլլանք, երբոր Աստուած հետերնիս է։ Մեզի կը սպասեն սուրբերը, սուրբ Աս- տուածածինը և Յիսուս ալ պսակը ձեռ- քը կեցած է. որ զմեզ մէյմէկ թագաւոր ընէ 'ի յաւիտենից թագաւորութեան, որ է ա- քատութիւն։

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ակր իմ Յիսուս, դու ինձի տուիլդ ու-
ղիր այսպէս աղօթել, եկեայք աղբիւ-
թիւն քո. ուստի ես ալ զայն կ'աղաչեմ,
որ քու աղբիւրութիւնդ գայ իմ հոգիս, ա-
նանկ որ դու միայն զիս ժառանգես, ես ալ
զքեզ ժառանգեմ, իմ ծայրագոյն բարիս:
Ով փրկիչ իմ, դու մէկ բանի մը չկնայիր
զիս փրկելու համար, և շահելու իմ
սիրտս. ուրեմն փրկէ զիս, և իմ փրկու-
թիւնս ըլլայ զքեզ սիրելու համար միշտ և
հանապազ հոս և անդին: Այս շատ ան-
գամ քեզմէ երես դարձուցի, այսու ամենայ-
նիւ դու կ'իմացընես ինծի թէ չես ուզեր սըր-
դողիլ, այլ արժանի կը սեպես ողջագուրել
զիս յաւիտեան աղբիւրութիւնը անանկ սի-
րով, որպէս թէ բնաւ զքեզ վշտացուցած
չըլլայի. ես ալ աս գիտնալով կրնամ ուրիշ
բան սիրել բայց'ի քէն, տեսնալով ալ որ
կ'ուզես աղբիւրութիւնդ ինծի տալ՝ այսչափ
անգամ դժոխքի արժանի ըլլալէս ետև:
Ուրեմն, տէր իմ, երանի թէ բնաւ զքեզ վշ-
տացուցած չըլլայի. ախ թէ որ կարենայի
նորէն ծնանիլ՝ կ'ուզէի միշտ զքեզ սիրել.
բայց ինչ որ եղաւ նէ եղաւ, հիմայ ուրիշ

բան չեմ կրնար ընել, բայց եթէ քեզի նուի-
րել ճնացած կեանքս: Այո, իսկապէս կը
նուիրեմ բոլորովին զիս՝ ի սէր քո: Ո՛վ ե-
կրատոր յօժարութիւնք, եկէք գնացէք բուլան-
դակ իմ սրտէս, և տեղիք տուէք Աստուծոյ
իմոյ, որ կ՚ուզէ զիս բոլորովին ժառանգել:
Այո՛ այո՛, զիս բոլոր ժառանգէ, իմ փրկիչս,
տէր իմ և Աստուած իմ, այս օրէս ետև
չեմ ուզեր ուրիշ բան մնաածել, բայց միայն
քեզի հաճոյանալ. օգնէ ինծի տէր քու շընոր-
հօքդ, ինչպէս որ կը յուսամ յարդիւնս քո.
միշտ աչիցուր յիս սէր քո, և զիսաիաք քու
կամքդ ընելու: Ընթայութիւն, արքայութի՛ն,
երբ սիտի ըլլայ, տէր, որ զքեզ երես առ երես
տեսնամ, և գգուեմ և պատուեմ զքեզ ա-
ռանց վախի մէյմ՚ալ ձեռքէ հանելու: Ընչ
տէր Աստուած իմ, ձեռքդ վրաս ըլլայ՝ որ
մէյմ՚ալ զքեզ չվշտացընեմ: Ո՛վ սամեա-
սրբուհիդ Աարիամ, երբ սիտի ըլլայ որ քու
ոտքիդ առջևը ընկած ըլլամ արքայութիւնը.
հասիր ինծի օգնութիւն, մայր իմ, մի թո-
ղուր որ ես զիս դատապարտեմ, և հետ
ըլլամ քեզմէ և յորդոյ քումմէ:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ Ա.

ԱՂՕԹՔ

Խնդրեցէք որպէս զի ձեզի տրուի . . . վասն զի ով որ խնդրէ ևս պիտի առնուլ [1] :

ՄԱՄՆ ԱՒԱՋԻՆ

Ըէ մէ այս բնաբանիս մէջ, հասպա հա- զար տեղ կ'ին և նոր կտակարանին կը խոստա- նայ Ս. Հոգւոյն ընծայուիլն . կարդացէք առ իս և ես լուայց քեզ . կարդացէք առ իս , և ես փրկեցից զձեզ . զոր ինչ խնդրէք յինէն , արարից ձեզ . զոր միանգամ կամիցիք խնդրել ցէք և եղիցի ձեզ . առանց նման ուրիշ շատ

1 Խնդրեցէք և տացի ձեզ . . . զի ա- մենայն որ խնդրէ առնու : Ղուկ . ԺԱ . 9

տեղեր ալ : Ոստի կ'ըսէ Թէոդորետոս թէ աղօթքը մէկ է, բայց ամէն բան կրնայ առնուլ : Սուրբ Յեռնարդոս ալ կ'ըսէ թէ 'ի խնդրելն մեր Աստուած կու տայ ամէն մեր խնդիրքը, կամ զայն որ աւելի մեզի օգտակար կը ճանչնայ : Այլ ինչ կ'ըսէ մարգարէն, զի դու տէր քաղցր և ուղիղ ես, բազումողորմ որ կարդան առ քեզ : Յակոբ բոս առաքեալն ալ յորդոր կուտայ ըսելով, եթէ ոք 'ի ձէնջ նուազեալ իցէ յիմաստութենէ, խնդրեսցէ յԱստուծոյ . որ տայ առատապէս, և ոչ նախատէ . որպէս թէ Աստուած մեր ըրած յանցանքը մոռցածի պէս ըլլար :

Սուրբ Յովհաննէս Կլիմաքոս կ'ըսէր թէ երկիւղածութեամբ աղօթքը կերպով մը կը բռնադատէ զԱստուած . Տերտուղիանոս ալ կ'ըսէ թէ այս բռնադատութիւնս հաճոյական է Աստուծոյ . պատճառն է կ'ըսէ սուրբն Օգոստինոս, վասն զի Աստուած ինքնիրմէ աւելի կ'ուզէ առատաձեռնել մեզի, քան որ մենք կը ցանկանք ձեռք բերել : Ասոր պատճառն ալ է սրբոյն Լեոնի ըսածին պէս, վասն զի Աստուծոյ բնութիւն է բարութիւն, և կ'ուզէ հաղորդել ուրիշներուն իր բարութիւնը : Ասոր համար կ'ըսէր սրբուհին Մարիամ Մադգաղենացին Տէրոջմէն, թէ

Աստուած զինքը պարտական կը սեպէ ողոր-
մել աղաչողին, վասն զի ասոր Համբայ կը
բացուի՝ որ իր բաղձանքը կատարուի սիրե-
լու մեզի իր շնորհքը: Դաւիթ ալ կ'ըսէ թէ
յաւուր չորում կարդացից առ քեզ, ահա
ծանեայ՝ զի Աստուած իմ ես դու, այսինքն
բարի և բարերար: Ղեկ կ'ըսէ սուրբն
Նեռնարդոս թէ ոմանք յանիրաւի կը գան-
գատին թէ Աստուած իրենց կը պակսի. ուր
ընդ Հակառակն Աստուած աւելի կը գան-
գատի, թէ չեն գար շնորհք խնդրելու իրմէ:
Յարմար կուգայ Քրիստոսի ըսածն ալ ա-
շակերտաց. մինչև ցայժմ ոչ ինչ խնդրե-
ցիք յանուն իմ, խնդրեցէք և առնուցուք...
զի ուրախութիւնն ձեր լցեալ եղիցի:

Ոմո Համար հին միայնակեացք կ'ըսէին՝
թէ չկայ ուրիշ աւելի օգտակար բան փըր-
կուելու Համար, քանզի անդադար աղօթել
ըսելով Աստուած օգնել ինձ նայեաց, և
տէր ընկերել ինձ փութա: Ջայրն Պօղոս
Սէրէրի իրեն Համար կ'ըսէ, թէ մտածա-
կանին առենը նախ խղճեր կ'ընէի, բայց եաքը
տեսնելով որ աղօթքի պէս զօրաւոր բան չկայ, աղօթել կը սիրէի: Ուրեմն մենք ալ միշտ ատանկ ընենք. Աստուած մը ունինք՝ որ զմեզ չափէ դուրս կը սիրէ. և փոյթ ունի մեր փրկութեանը, ուստի միշտ պատ-

բաստ կեցած է մեր աղաչանքը լսելու։ Ասկերեւանի լսածին պէս, աշխարհքիս թագաւորները քիչ մարդու թող կու տան՝ իրենց հետ խօսելու, իսկ Աստուած ամէն ուզողին։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Աստուած յաւիտենական, քեզ երկիր կը պագանեմ, և կը գոհանամ վասն ամենայն եւ բախտեայ քոյ առ իս, զիս ստեղծելուդ համար և գնելուդ արեամբ միածնիդ, զիս քրիստոնեայ ընելուդ, ինծի այնչափ համբերելուդ մեղայս մէջ, և այնչափ անգամ ներելուդ։ Ահա, Աստուած իմ, ես չէի ինձնար բնաւ՝ ի վտանգ դքեզ վշտացընելու, թէ որ փորձութեանցս ատենը առ քեզ դիմէի։ Ընորհակալ եմ որ հիմայ լոյս տուիր ինծի ձանչնալու որ իմ բոլոր փրկութիւնս առակ կ'ըլլայ որ աղօթք ընեմ, և քու շնորհքդ խնդրեմ։ Ըրդ կ'աղաչեմ անուամբ Յիսուսի Քրիստոսի փրկչին իմոյ, որ պարգեւես ինծի մեծ ցաւ մը մեղացս վրայ, և սուրբ յաւատարմութիւն՝ ի շնորհս քո, բարի մահ և արքայութիւն, ամէն բանէ վեր՝ քու սէրդ, և կատարեալ համակերպութիւն ընդ ամենասուրբ կամս քո։ Վասն

որ ես առ ինորհքիս արժանի չեմ, բայց դու խոստացար անոր՝ որ կը խնդրէ արդեամբք միածնիդ Յիսուսի Քրիստոսի, ես ալ անոր կը խնդրեմ և կը յուսամ: Սուրբ Աստուածածին՝ քու բարեխօսութիւնդ կ'ընդունի ինչ որ ուզես նէ, բարեխօս եղիր ինծի համար:

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Աղօթքին հարկաւորութիւնն ալ մտածենք բերնէք: Սուրբ Յովհան Ոսկեբերան կ'ըսէ թէ ինչպէս մարմինը առանց հոգւոյ մեռած է, ասանկ ալ հոգին մեռած է առանց աղօթքի. դարձեալ կ'ըսէ թէ ինչպէս ջուրը հարկաւոր է բուսոց և անկոց որ չի չորնան, ասանկ ալ աղօթքը հարկաւոր է՝ որ մեզք չինկնանք: Գիտենք որ Աստուած կամի զամենայն մարդիկ զի կեցցեն, և ջուրը որ մէկը կորսուի, երկայնամիտ լինի առ ձեզ, քանզի ոչ կամի եթէ ոք կորիցէ, այլ զամենեսեան հասանել յապաշխարութեի: Հայց կ'ուզէ որ մենք ալ խնդրենք զինորհս հարկաւոր առ մեր փրկութիւն: Վասն զի մէկ կողմանէ չենք կրնար Աստուծոյ պատուիրանքը պահել ու փրկուիլ առանց միանգա-

մայն իրեն օգնականութեանը. և մէկալ կողմանէ հատարակ կերպով խօսելով, չուզեր իր շնորհքը տալ առանց մեր խնդրելուն: Ասոր համար ըսաւ Տրիդենտեան սուրբ ժողովը, թէ Աստուած անկարելի բան չի հրամմեր. հապա հրամմելով կ'ազդէ որ կրցածդ ընես, չի կրցածդ խնդրես, ինքն ալ կ'օգնէ որ կարենաս: Սուրբ Օգոստինոս ալ կ'ըսէ թէ յայտնի է որ Աստուած ոմանց աղօթք չըրած բաները կու տայ, ինչպէս սկիզբն հաւատոյ, աղօթք ընողներուն ալ՝ ուրիշ բան պատրաստեր է, ինչպէս յարատևութիւն մինչև 'ի մահ:

Ասկից կը հետևցընեն աստուածաբանք, ինչպէս նաև սուրբն Բարսեղ, սուրբն Անդրեասն, Կղեմէս աղեքսանդրացին, և ուրիշներըը, թէ աղօթքը չափահասներուն հարկաւոր է հարկաւորութեամբ միջոցի. անանկ որ առանց աղօթք ընելու անկարելի է փրկութեան հասնիլ. և այս է բան հաւատոյ, ըստ Լէքսիոսի պիտնականին, թէ աղօթքը չափահասից հարկաւոր է փրկութեան համար, ինչպէս որ կ'իմացուի 'ի սուրբ գրոց:

Յայտնի է գրոց խօսքը թէ պարտ է յամենայն ժամ յաղօթս կալ. յաղօթս կացէք, զի ոչ մնանիցէք 'ի փորձութիւն. կամ աղօթս արարէք, զի ոչ անկանիցիք 'ի փոր-

ձուլմի, կամ խնդրեցէք և առնուցուք, կամ անդադար աղօթս արարէք: Ա. յս բաներս ըստ Հաստարակ կարծեաց վարդապետաց՝ սրբոյն Յովհաննի հետ, պատուիրան մէջ կը բերեն՝ պարտաւորիչ ընդ ծանր յանցանօք, մանաւանդ երէք դիպուածի մէջ. նախ երբոր մարդս մեղքի մէջ է, երկրորդ՝ի վտանգի մահուան, և երրորդ՝ի ծանր վտանգի մեղանչելոյ: Ա. Հաստարակօրէն կ՚ուսուցանեն վարդապետք թէ ոչ որ ա. միսն անդամ՝մի կամ շատ շատ երկու տարին անդամ՝մի աղօթք չընէ նէ, մահուչափ մեղքէն ազատ չըլլար: Պատճառն է, վասն զի աղօթքը միջոց մըն է որ առանց անոր չըլլար ունենալ Հարկաւոր օգնութիւններ փրկութեան:

Խնդրեցէք և առնուցուք. զրնեն սուրբ Յերեմիայի լսածին պէս, որ ոչն խնդրէ ոչ առնու. ինչպէս որ գրած ալ է, ոչ ունիք, վասն զի ոչ խնդրէք: Ա՛սանաւորապէս Հարկաւոր է աղօթքը՝ ժուժկալութեան առաքինութիւնն ունենալու համար, զիտցայի եթէ ոչ այլապէս լինիցիմ ժուժկալ, բայց եթէ Ա՛ստուած տայէ... անկայ առաջի տեառն, և աղաչեցի զնա յամենայն սրտէ իմմէ: Վ երջապէս աղօթասէրը ստոյգ կը փրկուի. աղօթք չընողը ստոյգ կը դատապար-

տուի։ Ամէն փրկեալք աղօթքով փրկուեցան, և ամէն դատապարտեալք աղօթք չընելով դատապարտուեցան, և այս է որ պիտի ըլլայ յաւիտեան մեծ յուսահատութիւն՝ի դժոխս, թէ այնչափ դիւրին էր աղօթքով երջանկանալ փրկուիլ, և հիմայ ատեն չկայ աղօթք ընելու։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛հ փրկիչ իմ, ինչպէս կրցայ առաջ ապրիլ զքեզ չմիշելով. դուն պատրաստ կեցեր էիր ամէն շնորհք ինծի տալու, ուրն որ խնդրէի նէ, միայն կը սպասէիր որ ես ուզեմ, իսկ ես սոսկ կը նայէի զգայութիւնքս հաճեցընել. և անհոգ էի կենալով զուրկ՝ի քո սիրոյդ և՝ի քո շնորհացդ, Ո՛հ, տէր իմ, ու՛ր էիր իմ այնչափ ապերախտութիւններս, գթած և ողորմէ ինծի, ներէ այնչափ անզգամութեանցս, և տուր յարատեւութիւն՝ի բարին, տուր շնորհք խնդրելու միշտ քու օգնականութիւդ մէյ՛ալ զքեզ չմիշտացունելու, Աստուածդ հոգւոյ իմոյ, ու՛ր թողուր որ անհոգ ըլլամ այս բանիս մէջ, ինչպէս ինչուան հիմայ եղայ. տուր ինծի լոյս և ոյժ, որ միշտ գիս քեզի յանձնեմ, մանաւանդ երբոր գիս Թշնամին կը փորձէ զքեզ

մշտապնդելու : Ինձի այս շնորհքս լուէ, Ա-
տուած իմ, ևան արդեանց Քրիստոսին
քո, և ևան սիրոյդ զոր ունիս առ նա :
Երկիւղ է տէր իմ, որ զքեզ չդառնապնեմ,
ինչպէս մինչև հիմայ դառնացուցի, ասկից
ետև ճնապատ կեանքիս մէջ զքեզ սիրել կ'ուզեմ.
տուր ինձի քու սուրբ սէրդ՝ որ ինձի յիշեցը-
նէ զքեզ խնդրել և քու օգնութիւնդ,
քանի որ զքեզ կորնպրշնելու մեղաց վտանգին
մէջ կը գտնուիմ : Ա՛րիամ մայր իմ, յոյս
և ապաւէն, քեզնէ կը յուսամ այս շնորհքս,
զիս միշտ քեզի յանձնելու և քու միածնիդ
՚ի փորձութիւնս իմ : Լ՚սէ ինձի դշխոյ իմ
ևան սիրոյ քո առ Յիսուս :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Կը ճնայ որ նայինք աղօթքին պայման-
ները. շատ մարդ աղօթք կ'ընէ, և խնդիրքը
չի առնուր. պատճառը կ'լսէ սուրբ գիրքը,
խնդրէք և ոչ առնուք, ևան զի չարաչար
խնդրէք : Ընդհ աղօթք ընելու նախ և ա-
ռաջ խոնարհութիւն պէտք է. տէր ամբար-
տաւանիդ հակառակ կայ, տայ շնորհս խո-
նարհայ : Միտքդ լսածին պէս, աղօթք
տառապելոց անոյշն... և ոչ կայծկն՚ի բոց,

մինչև այդ ատասկէ բարձրնալն, ան ալ թէ և առաջուց մեղաւոր եղած ալ ըլլայ. վասն զի զսիրտ սուրբ և զհոգի խոնարհ Աստուած ոչ արհամարհէ: Նոյնպէս՝ հաւատքով և յուսով վստահ ըլլալ պէտք է. ո հաւատայ տեսանն և յամօթ եղև: Աստ հասնար Յիսուս մեզի սորվեցուց, որ աղօթք և խնդիրք ընելու ատեն, հայր անուանով կարդանք առ Աստուած, հայր մեր ըսելով, որպէս զի այնու հաճարձակութեամբ դիմենք որով զաւակը հօրմէն բան կ'ուզէ. ասով կ'ըլլայ ամէն ուզածը առնուլ, զամենայն զոր ինդրեսջիք յանապատին աղօթս արարեալ խնդրեցէք, և հաւատայէք թէ առնուցուք եղիցի ձեզ: Ետ կ'ըսէ սուրբն Օգոստինոս թէ ամէն կրօնայ կասկածիլ թէ պարապ կ'ելլայ, երբոր ձշմարտութիւնը խօսք կու տայ: Սուրբ գրոց ըսածին պէս, ոչ իրրև զմարդ է Աստուած՝ի զարհնուլ կամ՝ի ստել և ոչ իրրև զորդի մարդոյ՝ի սպառնալ կամ՝ի փոփոխել, խօսեցաւ և ոչ կատարեաց կամ արասցէ. և նոյն Օգոստինոսին ըսածին պէս, չէր պէտք յորդորեր որ խնդրենք, թէ որ տալու կամք չունենար նէ, մանաւանդ թէ կ'ըսէ, խոստանալով զինքը պարտական ըրաւ:

Հայց ըսէ մէկը թէ ես մեղաւոր եմ, ուստի

արժանի չեմ որ Աստուած լինի ըսէ : Հայց պատասխան կու տայ սուրբն Յովհաս թէ աղօթքը՝ խնդիրք ընելու առնն՝ մեր արժանաւորութեան վրայ չհիմացնար , այլ միայն Աստուծոյ ողորմութեանը վրայ : Քրիստոս տէրն մեր ալ ըսաւ թէ ամենայն որ խնդրէ առնու . որ կը նշանակէ թէ ամէն մարդ եթէ արդար , և եթէ մեղաւոր : Հայց մեր փրկիչն աւելի կ՚ապահովցնէ զմեզ՝ ըսելով թէ ամէն ամէն ասեմ ձեզ , զոր ինչ խնդրիցէք ՚ի հօրէ յանուն իմ , տայէ ձեզ : Կրսէս թէ բաւ , մի մեղաւորք , թէ որ դուք արժանաւորութիւն չունիք նէ , ես ունիմ իմ արդիւնքովս հօրս առջևը , ուրեմն խնդրեցէք իմ անունովս , և ես խոսք կու տամ որ ինչ որ ուզէք նէ՝ կ՚առնուք : Ուր հասկընալու է որ այդ խոստմունքը ժամանակաւոր բաներու համար չէ , ինչպէս առողջութիւն , հարստութիւն , և այլն , վասն զի այսպիսի բարիքները շատ անգամ չի տար Աստուած , երբոր վնաս կ՚ըլլան մեր յաւիտենից փրկութեանը , ինչպէս սուրբն Օգոստինոս ալ կ՚ըսէ թէ հիւանդին օգտակար բանը բժիշկը աւելի գիտէ՝ քան թէ հիւանդը , ուստի կ՚ըսէ թէ Աստուած ողորմութիւն ընելով՝ այն բանը չի տար , ինչ որ ուրիշն մը բարկանալով կու տայ : Աստ համար մարմնաւոր բարիքը միշտ

պիտի խնդրենք Աստուծմէ այս թէու-
լեամբ որ թէ որ հոգւոյն ալ օգուտ են,
իսկ ընդհակառակն հոգևոր բարիքը. ինչպէս
թողութիւն մեղաց, յարատևութիւն, Աս-
տուծոյ սէրը, և ասոնց նման բաները, բա-
ցարձակ պիտի խնդրենք Հաստատուն հա-
ւատքով թէ կ'առնունք, ինչպէս Քրիս-
տոս տէրն մեր ըսաւ. զի եթէ դուք որ
չարք էք, գիտէք պարգևս բարիս տալ
որդւոց ձերոց, որչափ ևս առաւել Հայրն
ձեր յերկինից տայէ բարիս այնոցիկ որ խնդ-
րեն՝ի նմանէ:

Ի վեր քան զամենայն պէտք է յաղօթս
շարունակութիւն: Կուտնելիոս Ալեքսիտէ
կ'ըսէ թէ Աստուած կ'ուզէ որ մենք յա-
րատևենք յաղօթս՝ մինչև թախանձել և ձան-
ձրացուցանել զինքը: Այս է զրոց խօսքն ալ
թէ պարտ է յամենայն ժամ յաղօթս կալ...
արթուն կացէք յամենայն ժամ՝ աղօթս արա-
րէք. անդադար աղօթս արարէք: Այս է
այն կրկին կրկին ըսելն ալ. խնդրեցէք և
առնուցուք, հայցեցէք և գտջիք, բախեցէք
և բացցի ձեզ: Հաւանական չէր խնդրեցէք ը-
սելը. բայց Քրիստոս տէրն մեր ասալ հաս-
կըցնել ուզեց որ մարդկանց պէս
պէտք է ընել, որ չեն դադրիր ուզելէն,
վրայ տալէն, դուռը չաքելէն, մինչև որ

ողբմածութիւն առնուն : Ա՛ռաւաւանդ վախ-
ճանական յարատեւութիւնը անանկ շնորհք
մըն է , որ չառնուիր առանց շարունակ ա-
ղօթքի : Ուստի կ՛ըսէ Օգոստինոս , թէ
Աստուծոյ այս պարգեւը աղօթքով և պաղա-
տանքով միայն կ՛ըլլայ ձեռք ձգել : Ապա
ուրեմն միշտ աղօթենք , և աղօթքը ձեռքէ
չձգենք , թէ որ փրկուիլ կ՛ուզենք նէ : Խոս-
տովանահարք ալ , քարոզիչք ալ , թէ որ
հոգւոյ փրկութիւնը կ՛ուզեն , անդադար
պէտք է յորդորեն աղօթք ընելու : Ղեկ
կ՛ըսէ տուրըն Ռեմնարդոս , թէ շնորհք
խնդրենք և Ա՛րիամնէ ձեռքով խնդրենք ,
ուստի պէտք ոմն որ իրմէ խնդրէ կը գանէ , և
չի կրնար դատարկ ելլել :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Աստուած իմ , ես յոյս ունիմ որ ինձի
Թողութիւն տուեր ես , բայց իմ մեղքերս
չեն դադրիր ինձի հետ կռուելէն մինչև՛ ի
մահ . թէ որ դու ինձի չօգնես , ես նորէն
կրկին կը կորընչանամ : Վասն զի որպեսզի
յաջողիմ քու Յիսուսի Քրիստոսի , կը խնդրեմ
տուր յարատեւութիւն . մի՛ Թողուր կրկին մեղ-
նիլ՛ի քէն . նոյն շնորհքը կը խնդրեմ՝ անոնց
ամենուն ալ համար որ հիմայ՛ի շնորհս քու են :

Այսպէս եմ՝ ապաւինեալ՝ի խոստմունս քո, թէ յարատեւութիւն կուտաս ինձի, թէ որ ես միշտ խնդրեմ՝նէ. սակայն այս բանէս կը վախնամ որ չը լսայ թէ փորձութեանս առնէր անհոգանամ դիմել առ քեզ, և նոյնպէս նոքին ինկնամ: Ասոր շնորհք կը խնդրեմ, որ աղօթքը ձեռքէ չձողուի, տուր որ յաւիտեան մեղայ միշտ քեզի դիմեմ, զիս քեզի յանձնեմ, և յոգնութիւն կարդամ զսուրբ անունն Յիսուսի և Մարիամայ: Ըսուած իմ, ասանկ կ՚առաջադրեմ և ասանկ կը յուսամ ընել քու շնորհքովդ. ըսէ ինձի, տէր իմ, ման սիրոյ Յիսուսի Քրիստոսի օծելոյ քո: Մարիամ մայր իմ, խնդրէ ինձի համար, որ՚ի վտանգս կորուսանելոյ զՈւսուած՝ միշտ դիմեմ առ քեզ և առ քո Միածինդ:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ Ի.Ա.

ՅԱՐԱՏԵՒՈՒԹԻՒՆ

Ով որ ինչուռան ետքը հաւկիւրե , անիւ-
կաց պիտի փրկուի [1] :

ՄԱՄՆ ԱՒԱՋԻՆ

Ըռած է սրբոյն Ժերոնիմոսի [Թէ սկսա-
նիլն բազմաց է և հանապազորդելն սակա-
ւուց : Ընդ սկսան Սաւուղ, Յուդա, Տեր-
տուղիանոս, բայց ետքը վատթարացան . վասն
զի չյարատևեցին ի բարին : Ուստի կ'ըսէ
նոյն սուրբն Ժերոնիմոս [Թէ քրիստոնէութիւնէ
սկիզբն չի փնտռուիր , այլ կատարած , վասն
զի կատարածը վարձք կ'առնու , վախճանն

[1] Որ համբերեսցէ ի սպառ նա կեցցէ :

պահէ . ուստի Աստուած մեզմէ չէ թէ միայն բարի կեանք սկսիլը , այլ և կատարելը կ՚ուզէ : Այս է սրբոյն Պօնաւենտուրայի ըսածն ալ , միայն յարատևութիւն պահելուն . ուստի սուրբն Ալբերտոս Մեծն ալ զյարատևութիւնը կը կոչէ դուռն երկնից : Ուրեմն չի կրնար արքայութիւն մտնել , ով որ մնալու դուռը չի գտնար նէ : Ա՛վ եղբայր , դու հիմայ մեղքէն ետ կեցեր ես , և իրաւամբք կը յուսաս որ թողութիւն առած ես . ուրեմն Աստուծոյ բարեկամ ես , բայց գիտցած ըլլաս որ դեռ ապահով չես : Ա՛հ , երբ կրնաս ապահով ըլլալ . երբոր յարատևես մինչև ի վերջը . որ համբերեցէ՛ն ի սպառ նա կեցցէ : Բարի վարք սկսար , փառք տուր Աստուծոյ . բայց նայէ , ինչ կ՚ըսէ քեզի սուրբն Բեռնարդոս . վարձք կը խոստացուի սկսողներուն , բայց կը տրուի յարատևողնե՛րուն : Հաւասկան չէ վազելը դէպ՚ի յաղթանակը , ալէտք է վազես մինչև որ առնուս , կ՚ըսէ առաքեալն , այնպէս ընթացարուք զի հասանիցէք :

Ըրդ որովհետև ձեռք զարկեր ես մաճկին , սկսեր ես աղէկ ապրիլ , բայց հիմայ աւելի պիտի վախնաս և զգուշաս , ահիւ և դողութեամբ զանձանց փրկութիւն գործեցէք : Ինչու համար ըսես նէ , վասն զի Աստուած

պահէ՝ թէ որ եռեւդ նայիլ ուզես և փոխ֊
թար կեանքդ դառնաս , Աստուած ձեռք
արքայութեանէ դուրս կ՚ընեմ կ՚ըսէ . ոչ ոք
է որ արկանիկէ ձեռն զմաճառ , և հայիցի
յետս , եթէ յաջողեալ էիր արքայութիւն
Աստուծոյ . Հիմա Աստուծոյ շնորհքով նայէ
որ չար առիթներէ փախչիս , սուրբ խոր֊
հուրդներուն ստէպ մտածիս , ամէն օր
մտածական ընես : Երանի քեզի թէ որ ան֊
պակաս աստիք ընես , և առանկ ընելով
Քրիստոս երբոր դատաստանի կուգայ ուրիշ
կը գտնայ իր ըսածին պէս , երանի ծառային
այնոիկ զոր եկեալ գտանիցէ տէրն իւր
արարեալ այնպէս : Հայդ միտդ ու՛ դնես
թէ հիմայ որ ըրեր Աստուծոյ ծառա֊
յելու տուեր ես նէ , իբր թէ լմնցած կամ
պակսած են փորձութիւնք . նայէ ինչ կ՚ըսէ
Հոգին սուրբ . որդեակ , եթէ մատիցես
տեառն ծառայել , պատրաստեա զանձն քո
՚ի փորձութիւն : Վասդիկ որ հիմայ աւելի
քան զուրիշ առեն պիտի պատրաստուիս՝ի
կռիւ , վասն զի Թշնամիդ աշխատիլ
տանայ և մտոիին՝ հիմայ շատ աւելի կը
զինուորին քեզի դէմ եղելու , և կորնցնել
տալու վաստկածդ . Վոնեսիս կարդու֊
տեանին ըսածին պէս , որչափ որ մէկը աւելի
կը ջանայ Աստուծոյ ծառայել , այնչափ Թըշ֊

նամին անոր դէմ կը խոստանայ. զայս տեղն ի տեղը կը բայատրէ աւետարանը, յորժամ և լանիցէ՝ի մարդոյ այսն սիրէ, զջի ընդ անջրպին տեղիս խնդրել Հանգիստ, և ոչ գրտանէ. և ասէ, դարձայց անդրէն՝ի տուն իմ ուստի եկի, յայնժամ երթայ և առնու այլ ևս եօթն այսս չարագոյնս քան զինքն, և մտեալ բնակի անդ. և լինի յետինն մարդոյն այնորիկ չար քան զառաջինն:

Արեմն աղէկ նայէ թէ ինչ գէնք ունիս դէմ դնելու, և զքեզ պաշտպանելու այդ թշնամիներուդ դէմ, և զքեզ Աստուծոյ շնորհայը մէջ պահելու: Սատանային յաղթելու աղօթքին պէս ուրիշ աղէկ գէնք չի կայ: Ինչէ Պօղոս առաքեալն ըսածը, ոչ է մեզ պատերազմ ընդ մարմնոյ և ընդ արեան, այլ ընդ իշխանութիւնս և ընդ պետութիւնս, որով կ'ուզէ զմեզ արթընցնել թէ մենք մեզմէ ուժ չունինք դէմ դնելու այդ իշխանութեանցը, ուստի կարօտ ենք Աստուծոյ օգնականութեանը: Տես ինչը ինչ կ'ըսէ. ամենայնի կարող եմ՝ այնու՝ որ զօրացոյցն զիս. մենք ամէնքս ալ անանկ պիտի ըսենք. բայց այս օգնութիւնս կը տրուի միայն աղօթքով խնդրողին. խնդրեցէք և առնուցուք: Ուստի չապաւինինք մեր առաջապրութեանը, չէ նէ կը կորսունք, բուխն

պակ մը վստահութիւնը, երբոր սատանան զմեզ կը փորձէ, դիմենք Աստուծոյ օգնականութեանը վրայ, յանձնելով զմեզ Յիսուսի և ամենասուրբ կուսին: Ու այս մտածութիւնէս այն առեն պիտի ընենք, երբոր մարմնոյ փորձութիւն քաշենք ևէ, վասն զի այդ փորձութիւնը առնէն առելի վախնալու բանն է, և առով յաղթող կ'ըլլայ սատանան: Մենք մեզմով ուժ չունինք մաքրութիւն պահել, Աստուած պիտի տայ: Սողոմոնին ըսածին պէս, գիտայի թէ օչ այլապէս լինելիմ ժուժկալ, բայց եթէ Աստուած տայ ինձ... անկայ առաջի տեառն, և աղաչեցի զնա յամենայն սրտէ իմմէ: Ուրեմն այն պիսի փորձութեան առեն պէտք է շուտով դիմել առ փրկիչն Յիսուս, և առ ամենասրբուհի մայր նորա, կարդալով նոյն առեն իրենց սուրբ անունը, Յիսուս և Մարիամ. այսպէս ընողը կը յաղթէ, չընողը կը կորսուի:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Մի ընկերուր զիս տէր յերեսաց քոց: Աստուած իմ, գիտեմ որ դուն զիս երեսէ չես ձգեր թէ որ ես առաջ քեզ չմոռնամ նէ. և ասկից կը վախնամ իմ տկարութենս փոր-

ձով պիտնալուս համար: Տէր, դու պիտի տաս ինծի այն ուժը՝ որ պէտք է դժոխոց դէմ, որ կ՚ուզէ զիս նորէն գերի ընել իրեն: Ա՛յս բանս կը խնդրեմ քեզմէ սիրոյ օծելոյ քո Յիսուսի: Դուն, ով փրկիչ իմ, ինձի ճանչնալուդ հաշտութիւն մը իմ և քու միջդ, անանկ որ յանդիման չի քակուի, և աստ համան տուր ինծի քու սուրբ սէրդ. ով որ չի սիրեր մեռած է: Ա՛յս լիշուստ մանչէն դու զիս պիտի ազատես, Աստուած հոգւոյ խնդ. գիտես որ ես արդէն կորստած էի. բայց դուն քու բարութիւնդ եղաւ որ զիս աս վիճակս բերաս, և կը յուսամ ձեռքէ չնորհս քո: Ուրեմն լմնդ ա՛ստ, փրկիչ իմ, վասն զատն մահուանդ զոր կրեցիր ինծի համար, որ ինձմէ խիստ կատճքս դառնամ և զիս կորնչցնեմ: Այս գրեզ կը սիրեմ ամէն բանէ վեր, յոյս ունիմ որ միշտ կապուած մնամ աս սուրբ սիրով, և անանկ կապուած մեռնիմ, և կապուած մնամ յաւիտեան: Ով սիրասնայր որ գրեզ կը կոչես մոյր յարատեւութեան, աս մեծ շնորհքս քու ձեռքդով կը բաշխուի, զայդ քեզմէ կը խնդրեմ, և քեզմով կը յուսամ:

ՄԱՄՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Հիմայ տեսնենք թէ ինչպէս պէտք է յաղթել աշխարհի : Նրան որ մեծ թշնամի է սատանան, բայց աշխարհքս աւելի չար է : Թէ որ սատանան չգօրանար աշխարհքի և դէշ մարդկանց ձեռքով, որոնցմով աշխարհք կ'լմնցուի, չէր յաջողէր իր յաղթանակը : Ա՛ր փրկիչը ոչ այնչափ զգուշացոյց վնաս՛ն դիւաց, որչափ՛ն մարդկանէ. ըզդայ ըերուք՛ն մարդկանէ կ'ըսէ. կ'ուզէ իմանալ թէ շատ անգամ՛ աւելի դէշ են մարդիկ քան զդևս. վասն զի աղօթքով և Յիսուսի ու Ա՛արիամու սուրբ անունը տալով սատանաները կը փախչին, բայց երբ որ չար ընկերները զմէկը կը փորձեն մեղանչելու, ան ալ թէ որ հոգևոր խօսք մը գուցէ նէ, անոնք չէ թէ կը փախչին, հապա աւելի կը փորձեն զանի և ծաղր կ'ընեն, ըսելով թէ դու ինչ կտպիտ և փուճ մարդ ես եղեր, բանի մը չեկար. ուրիշ բան ալ չկարենան ըսել նէ՝ կեղծաւոր է կ'ըսեն և սուրբ կը ձևանայ : Ուստի ալ ակար գտնուելով և չդիմելով ալ ըսել այդ նախատինքները ու անարգանքները, ողորմելաբար կը մնաքանին սա-

դայելի այս պաշտօնէից հետ, և կը դառնան՝ ի տխսածն: Ո՛վ դու եղբայր, միտքդ դիր որ եթէ կ՛ուզես բարի կեանք ունենալ, ՝ի հարկէ զքեզ ծառ պիտի ընեն, և վար պիտի զարնեն չարերը. սուրբն պիղծ լծուն չարագործայ, կ՛ըսէ սուրբ գիրքը: Ով որ չարութիւն կ՛ասրի, չիկրնար աղէկ ապրողները քաշել. ինչու. վասն զի աղէկներուն վարքը ամէն օր յանդիմանութիւն է չարերուն, ուստի ուրիշներուն բարի վարքով խոշմռանքի խայթ ջրաշելու համար, կ՛ուզեն որ անոնք ալ իրենց նման գէշ ըլլան: Յիշէ առաքելոյն խօսքն ալ որ կ՛ըսէ, ամենեքին, որ կամենան աստուածպաշտութեամբ կեալ՝ ի Քրիստոս Յիսուս, ՝ի հալածանս կացցեն: Բոլոր սուրբերը հալածուեցան, և ով կար առնլի սուրբ քան զքրիստիչն մեր, և ահա աշխարհք ընդդէմ ալ հալածեց մինչև՝ ի մահ խաչին:

Այս բանիս Հար չի կայ. վասն զի աշխարհքիս ամէն մէկ սկզբունքը հակառակ են Քրիստոսի սկզբանցը. այն որ բան մը կը սեպուի աշխարհքիս աչքին, խենթութիւն է Քրիստոսի առջև. քանզի իմաստութիւն աշխարհս այսորիկ յիմարութիւն է առաջի Աստուծոյ: Ասոր նեղհամ՝ աշխարհքս խենթութիւն կը սեպէ Քրիստոսի աղէկ սեպած

բանը. ինչպէս է խաչ, ցաւ, արհամարհութիւն. զի Քառ խաչին կորուսելոյն չի մարումիւն է: Բայց մխիթարութիւնք, երբոր չարերը զմեզ կ'անիծանեն և կը բամբասեն ու կ'անարգեն, Աստուած կ'օրհնէ և կը գովէ. նոքա անիծանեն և դու օրհնեայս: Արդիք չէ մեզի որ Աստուած, սուրբ կոյսը, հրեշտակները, ամենայն սուրբք և ամէն աղէկ մարդիկ գովեն զքեզ. թէպէտ մեղաւորները ինչ որ կ'ուզեն նէ ըսեն, և զմեզ հալածեն, որով հաճոյ կ'ըլլանք Աստուծոյ, և այս է Աստուծոյ ծառայից ուղածը: Ո՛րչափ աւելի ընդդիմութիւն և նեղութիւն քաշելով գործենք զբարին, այնչափ աւելի Աստուծոյ հաճոյական բան կ'ընենք, և մեզի վարձք կը դիզենք: Ընանկ դնենք իւր աշխատութիւնս մէջ ուրիշ մարդ չըլլար, բայց միայն Աստուած և մենք: Երբոր այս չարերը զմեզ ծաղր կ'ընեն, զմեզ Աստուծոյ յանձնենք և գոհանանք զԱստուծոյ, որ մեզի տուեր է այն լոյսը՝ որ այն ողորմելիները չունին, և մենք մեր բանը տեսանք: Ամէն չի սեպենք մեզի քրիստոնեայ երևնալը. չէ նէ, յայտնի է Քրիստոսի ըսածը, զի որ ամէն համարեցայն զիս և զանոս իմ, զնա և որդի մարդոյ յամէն արասցէ, յորժամ գայցէ փառօք իւրովք:

ձէ որ փրկութեան հասնիլ կ՚ուզենք նէ, պէտք է որ յանձն առնունք բամբասիլ, կրել, մանաւանդ թէ բռնադատինք զմեզ, վասն զի անձուկ է ճանապարհն որ տանի յերկինս . . . արքայութիւնն երկնից բռնաբարի, և բռունք յափշտակեն զնա : Ո՛վ որ զինքը չիբռնադատեր նէ, փրկութեան չիհասնիր . ուրիշ ձար չի կայ, պէտք է որ մեր ապստամբ բնութեան դէմ քալենք, թէ որ կ՚ուզենք բարի գործել . մանաւանդ՝ի սկզբան պիտի բռնադատինք զմեզ, չար սովորութիւնները արմատէն խլելու, և բարի սովորութիւն ստանալու, վասն զի բարի սովորութիւն ըլլալէն ետև, դիւրին կ՚ըլլայ, մանաւանդ թէ կը քաղցրանայ ալ պատուհասահոգութիւնը : Տէրն մեր ըսաւ սրբուհի Պրիճիտային թէ համբերութեամբ և քաջութեամբ առաքինութիւն գործելը՝ առաջի բերան խայթող փուշ կ՚երևնայ, բայց ետքը փշերը վարդ կը դառնան : Ասոնի խոհքը դյուխդ ժողվէ, սիրելի քրիստոնեայ . դիր միտքդդ թէ Քրիստոս տէրն մեր հիմայ քեզի կ՚ըսէ անդամալուծին ըսածը . ահաւադիկ ողջացար, այլ մի մեղանչեր, զի ա՛լ չար ևս ինչ լինիցի քեզ : Հասկըցիր, կ՚ըսէ սուրբն Յովհաննէս, նորէն իմկնալը առաջի ինչ լինալէն աւելի գէշ է : Ա՛րդարէն ալ կ՚ըսէ

Աստուծոյ բերնէն . վայ ձեզ որդիք սպրս-
տոմբք : Հաս վախնալու բան է լսածն ալ .
՝ի դառնալ արդարոյն յարդարութենէն իւր
մէ , և առնել զանիրաւութիւն , ըստ ամե-
նայն անօրէնութեանց զոր առնէր անօրէնն ,
ամենայն արդարութիւնք նորա զոր արար ,
մի՛ յիշեսցին . ՝ի յանցանս իւր՝ զոր անկաւ ,
և ՝ի մեղս իւր զոր մեղաւ , ՝ի նոսին մեռցի :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ Աստուած իմ, ես շատ անգամ այդ պատիժներուն արժանի եղայ , որովհետև քանի անգամ ալ որ թէպէտ ես կեցայ մեղքին քու տուած լուսովդ , բայց վերջէն թըշուառաբար նորէն դարձայ : Գոհանամ զանբաւ ողորմութենէդ , որ վես իմ կորըստեանս մէջ չթողուցիր , բոլորովին զուրկ՝ ի լուսոյ , ինչպէս որ արժանի էի : Աստի չափ դուրս պարտական եմ քեզի , և յետին ապերախտ կ՝ըլլայի թէ որ նորէն քեզի երես դարձընէի : Վաս լինի , փրկիչ իմ , զաղոթմունքս տեառն յաւիտեան օրհնեցիր , հոս ալ անդին ալ , յուսալով ՝ի քո շնորհս : Կուլամ կ՝ողբամ ինչուան հիմայ ըրած ապերախտութիւններս . և կը վառուիմ զքեզ սիրելու քու ըրած շնորհքներուդ : Այո ,

սիրեմ զքեզ տէր, որ արժանիդ ես անբաւ սիրոյ, աս օրէս եաւս դու պիտի ըլլաս իմ միկ հատիկ սէրս, և միկ հատիկ բարիս։ Հայր երկնաւոր, վասն արդեանց միածնիդ խնդրեմ՝ի քէն վախճանական յարատեւութիւն՝ի շնորհս և՝ի սէր քո, և գիտեմ որ անպակաս կուտաս քանի որ քեզնէ կ՚ուզեմ՝նէ. բայց ով կրնայ զիս ապահովել ցընել թէ միշտ ուշադիր պիտի ըլլամ խընդրելու քեզնէ այս յարատեւութիւնը։ Ուստի Ընտուած իմ, թէ յարատեւութիւն կը խընդրեմ, և թէ շնորհք միշտ խնդրելու պայն։ Ամրիամ կոյս բարեխոս իմ և փաստաբան, ապաւէն իմ և յոյս, քու միջնորդութիւդ առ Ընծի համար հաստատութիւն խնդրելու միշտ Ընտուծոյ յարատեւութիւն վախճանական, կ՚ապաշեմ առ վասն սիրոյ քո Յիսուսի միածնիդ։

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Վանք երրորդ Թշնամին տեսնելու որ ամենէն մեծն է, այսինքն մարմինը. և նայինք թէ ինչպէս պիտի պաշտպանենք։ Նախ և առաջ աղօթքով, որուն վրայ առաջ խօսեցանք. երկրորդ առ ի մեռնելէն վախ-

չելով, հիմայ ասիկայ ալէկ մը գիտենք։ Սուրբ Հեռնարդինոս Սենայեն կ՚ըսէ թէ Քրիստոսի խրատներուն մէջ շատ հոչակաւոր է, և գրեթէ հինն կրծնի, փախչիլ մեղայ առիթներէն։ Մէկ անդամ մը գիւղին մէկը ստիպեալ երդմնեցուցինեն ատյոգը բսաւ թէ ամէն քարոզէն աւելի իրեն անհաճոյ է այն քարոզն՝ որ մեղայ առիթներէն փախչելու վրայ է. և իրաւ է, վասն զի սատանան կը ծիծաղի առաջադրութիւններուն և խոստմունքներուն վրայ, որ կ՚ընէ մեղաւորը ապաշխարելու ատեն, թէ որ առիթները մէկդի չի թողու։ Առիթը, մանաւանդ զգայական հեշտութեանց մէջ, վարագոյր մըն է ձգած աչքին առջև, որ չի թողուր մարդու տեսնալ ոչ առաջադրութիւնները՝ որ ըրեր է, ոչ առած լուսաւորութիւնները, և ոչ յաւիտենական ճշմարտութիւնները. մէկ խօսքով, ամէն բան մոռնալ կու տայ, և կոյր մը կը դարձնէ։ Այս եղաւ պատճառ ինկնալու մեր առաջին նախահարցը, այսինքն աւելէն չփախչիլ։ Աստուած իրենց արգիլեր էր չդպչիլ մէկ ծառի մը պտղոյն, ինչպէս որ Նւա ալ օձին բսաւ թէ պիտի չուտենք և ոչ պիտի մեռնինք. բայց անզգոյշ ըլլալով եռաս, էառ և կերաւ։ Այս սկսաւ զարմանալով

նայիլ սիրտըն, եսը ձեռքը առաւ, եսևէն ալ կերաւ. որ սիրէ զվսանդ, ՚ի նմին կո֊ րիցէ: Սրբոյն Պետրոսի ըսածին պէս, սատանայ շրջի խնդրէ թէ զմ կլանիցէ. ուստի ինչ կ՚ընէ, կ՚ըսէ սուրբն Պիպրիա֊ նոս, որ կարենայ մնալ՚ի հոգին ուստի վըընաուեր է. առիթ կը փնտռէ, կը նայի կը գնէ, կամ արդեօք մէկ կողմ մը ուսկից մտնալը կարելի ըլլայ. թէ որ մարդը տեղիք տայ առիթի մը, մէկէն նորէն ներս կը մտնայ թշնամին և գինքը կը լափէ: Ընդհակ կ՚ըսէ Գռեգորիոս աբբայն, թէ որովհետև Գ աղար դուրս ելաւ ձեռքը ոտքը կապուած, ուստի նորէն ալ մեռաւ: Ընտր նման ոմն որ մեղքէն դուրս կ՚ելլայ՝ առիթէ մը կապուած ըլլալով, թէ և յարութիւն է առեր, նորէն կը մեռնի: Ուրեմն ոմն որ փրկուիլ կ՚ուզէ նէ, չէ թէ մի֊ այն մեղքը մէկդի պիտի ձգէ, հապա մեղայ առիթն ալ, այսինքն չար ընկերները, սա տունը, այն թղթակցութիւնները, և այլն:

Ընդհակը կրնայ ըսել թէ ես հիմայ վարքս փոխեր եմ, չար վախճան մը չունիմ այն ան֊ ձին հետ, փորձութիւն ալ չունիմ. ատոր ըսելու է թէ Ա՛ուղիներուն երկիրը տե֊ սակ մը ապշ կայ կ՚ըսեն, որ կապիկ որսալու կ՚ելլայ. կապիկները տեսնալով ապշուն գալը՝ ծառերուն վրայ կ՚ելլան, կը խաղային. բայց

աղջիկ ինչ կ'ընէ, ծառին տակը կը պառկի մեռած կը ձևանայ, երբոր կապիկները չար կ'ըլլանան նէ, կ'ելլէ վրանին կը վազէ կը բռնէ կ'ուտէ: Սատանան ալ ատանկ կ'ընէ, վրաձևելիանը մեռած կը ցրցունէ, երբոր մէկը գինը առնելի մէջ կը դնէ նէ՝ ասոր կը հանէ գիարձևելիանը, որ գանի կուլ կու տայ: Գանի գանի հոգիներ եղած են, որ աղօթքէ հետ կ'ըլլային, կը հաղորդուէին, անանկ որ սուրբ կրնային ըսուիլ. բայց առելի մէջ ձգելուվ գիրենք, որս եղան գժոխոց: Եկեղեցական պատմութեանց մէջ գրած է թէ մէկ սրբակաց տիկին մը կար՝ որ գնարտեղծուածները Թաղելու բարեպաշտ ծառայութիւնը կ'ընէր. անգամ մըն ալ նոյնց մէջ մէկը գտաւ որ դեռ հոգին չէ աւանդեր, իր տունը տարաւ առողջացուց: Տես եղբը ինչ եղաւ, մեռած առելի ունենալուվ այս երկուքը, առաջ որ սուրբ կրնային ըսուիլ, եղբը Աստուծոյ հնազանդը կորսնցուն, վերջն ալ հաւատքէ եղան:

Աստուած հրամայեց Նոյին մարդարէին, գոգջիր, կանչէ ու ըսէ թէ ամենայն մարդ մեռնի խոտ է: Ուր կ'ըսէ Ասիերեան թէ Հրագը խոտին մէջ դիր, և կրնաս նէ ըսէ թէ խոտը չայրիր: Սուրբ Կիպրիանոս ալ կ'ըսէ թէ անկարելի է բոցին մէջ կենալ և

չայրել : Ա՛րդարէն կը հասկըցնէ թէ և՝ ինչ գործեցին նոցա իրեն գձեձած վէմ , և գործիք նոցա իրեն գկայծակունս հրոյ , և այրեցին անօրէնք և մեղաւորք՝ ի միասին : Սորեմն ալ ըսաւ , թէ ծրարիցէ զբ հուր՝ ի գոգ և գհանգերձան ոչ այրիցէ . կամ գնացէ զբ՝ ի վերայ կայծականց հրոյ , և զոտս իւր ոչ խարշիցէ : Ուսանիլ խնդիր է առնի մէջ ալ մնացողը և չեմ՝ հնչնար ըսողը . ուրեմն առջը գիրք կ՝ըսեն թէ փախիր՝ ի մեզմէ իրեն յերեսաց օձի : Պէտք է փախչիլ ոչ միայն օձին խածուածքէն կ՝ըսէ Գրուա փրիկոս , այլ նաև անոր գալչելէն , անոր մօտենալէն : Նայէ գուցէ դու կ՝ըսես թէ այն առնը այն բարեկամութիւնը ինձի շահ և վաստակ կը բերէ . ինչու՞ չես ըսեր թէ քեզի դժոխոց Աստիայ ալ է . Աստուածորդք դը ժոխոց են ոտն նորա , որ իջուցանեն՝ ի շատ մարդս մահու : Ուրեմն Աստ չնկայ , փրկու թեան հասնիլ կ՝ուզես նէ , անկից հեռու պիտի կենաս . ինչ ըսաւ առէն մեր . եթէ աչն քո աջ գայթակղեցուցանէ զբիզ , խլեա զնա և ընկեա՝ ի քէն : Կնկնէ հեռու ձգէ կ՝ըսէ , որ է ըսել թէ պէտք է ամէն առիթը վերցնել . ուրբ Քրանչիսկոս ասիսացի կ՝ըսէր թէ սատանան հոգևոր անձինքը ուրիշ կերպով կը փորձէ քան թէ դէշ

վարք ունեցողները. առջի բերանը չուզեր պանդք չուտնով մը կապել, հապա մազով մը, ետքը դերձանով, ետքը ասեղ հաստ դերձանով, անկէ ետքը չուտնով մը. և ասանկ վերջապէս մեղքով կը կապէ կը խըղդէ: Ուստի ով որ կ'ուզէ աս վտանգէն ազատ ըլլալ, պէտք է որ 'ի սկզբան բոլոր մազերը կտրէ, բոլանդակ առիւծները, բաբևներ տալը, ընծաներ խաւրելը և առնուլը, թղթիկներ գրելը, եայլն. և ընդհանրապէս խօսելով անմաքուր ախտ ունեցողին համար բաւական չէ մերձաւոր առիւծներէն փախչիլը, վասն զի թէ որ հեռաւորներէն փախուստ չի տայ, կը դառնայ նորէն կը գըտրի մեզայ անդունդը: Ով որ խոկասէս փըրկիլ կ'ուզէ, պէտք է որ հաստատէ իր սըրտին մէջ, և շարունակ նորոգէ այս առաջադրութիւնը որ մէյմ'ալ Աստուծմէ չզատուի. և պէտք է որ շատ անգամ կրկնէ սըրտոյ այն խօսքը թէ Թող ամէն բանս կորսուի, բաւական է որ Աստուած չկորսնցընեմ. բայց սարդ առաջադրութիւնէն բան չիլլար. հապա ամէն ջանք ընելու է միջոցները չկորսընցընելու համար. և ասոնց մէջ առաջինն է յաւէտից փախչիլը, երկրորդ ստէպ ստէպ խոստովանիլ և հաղորդուիլ. վասն զի ստէպ սըրտով տանը մէջ՝ աղտեղութիւն

դժուարաւ կը գտնուի. խոստովանանքով հոգին մաքուր կը ճնայ, և չէ թէ միայն Թողութիւն կ'առնուի, այլ և փորձութեանց դէմ դնելու զօրութիւն կը տրանանք. իսկ հաղորդութիւնը հաց երկնային կ'ըսուի, վասն զի ինչպէս մարմինը չկրնար ապրիլ առանց երկրաւոր կերակրոյ, նմանապէս հոգին ալ չի կրնար ապրիլ առանց աս երկնաւոր կերակրոյն: Քրիստոսի տեառն մերոյ խօսքն է, եթէ ոչ կերիջիք զմարմին որդւոյ մարդոյ, և արբջիք զարիւն նորա, ոչ ունիք կեանս յանձինս ձեր. ատոր ներհակ, որ ուտէ՝ի հայկէս յայսմանէ, կեցցէ յաւիտեան: Ասոր համար Տրիւենտեան ժողովը զհաղորդութիւնն կոչէ դեղիաւ մեր Հանապազօրեայ յանցանաց և մահուչափ մեղաց դէմ: Նորդորդ միջոցն է մտածականը կամ մտաւոր աղօթքը. Սիրաքոյ ըսածին պէս, թէ որ վախճաննիս յիշելու ըլլանք ամենևին չենք մեղանչեր: Ով որ իր աչքին առջևը մտածելու նիւթ դրած է յաւիտենական ճշմարտութիւններն, զմահ, զդատաստան և զդժոխս և զարքայութիւն, դժուարաւ մեղաց մէջ կ'իյնայ. վասն զի Ասուծոյ ըսած զինքը կը լուսաւորէ մտածականով. հոն կը լսէ և կ'իմանայ մարդ թէ ինչէն պիտի փախչի, և ինչ պիտոր ընէ. փառ մըն ալ է մը-

տաճարանը, ուր կը վառի բոյ սիրոյն Աստուծոյ։ Ինչպէս որ շատ անգամ ալ ըսինք, Աստուծոյ շնորհացը մէջ հաստատուն մնալու համար պարտաւոր է՝ անդադար աղօթել, և խնդրել զնորհս մեզ պահպանիս. և ով որ մտաճարան աղօթք չընէր, դժուարաւ աղօթքի կը նստի այնուհետեւ. առանց աղօթքի ալ չկրնար փրկուիլ։

Ուրեմն փրկութեան հասնելու համար պէտք է սիջոցները ձեռք առնուլ, և կարգաւորեալ կեանք մը վարել։ Աղաւօտանոյ եղածին պէս՝ քրիստոնէական շնորհակալութիւն ընել, սիրոյ ներգործութիւն և առաջադրութեամբ, Յիսուսի և Մարիամու շնորհքը խնդրելով, որ նոյն օրը առանց մեղայ գործ պահեն. եղբը մտաճարան ընել. պատարագ տեսնել, յորմէ հոգևոր պէրքեր ընդունելու, այցելութեան երթալ սրբութեան և Աստուածածնայ, խրիմտոնը սուրբ կուսին վարդարանը գարձընել և քնանալիեն խոշի մտայ, շաբաթը մէկ քանի անգամ հաղորդուիլ հրամանաւ հոգևոր հօրն, և մէկ յոմն սկսելէն եղբը միշտ նոյն Համբան բռնել։ Եաս օգտակար ալ կ՚ըլլայ հոգևոր կրթութեան մնալ վանքի մը մէջ, մեծարել պէտք է մանաւանդ պաշտօնով զբաղած կոյսն, զոր օրինակ ծամ բռնել շաբաթ օրը՝ վանն ի

ինքը մայր յարաբերութեան կ'բաւէ, և կը խոստանայ զայն իրեն ծառայից. 'ի վեր քան զամենայն սէրտը է խնդրել Աստուծոյ զաւրը յարաբերութիւն, մանաւանդ փորձութեան առեն, կարդալով առէլ զաւրը անուն Յիսուսի և Մարիամու, քանի որ փորձութեան մէջ ես. մէկ որ ասանկ բնեն է, ատոյգ դիտցիր որ փրկութեան օրդի ես. իսկ մէկ զանցարութեամբ քու պարտքերէդ ծուլնաս, վայ քեզի:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Սիրելիդ իմ փրկիչ, ընդհակառակ եմ քեզի առ լուսաւորութեանդ համար որ ինձի կու տաս, և այն միջոցներուն զորոնք ինձի կը տրվեցընես զիս փրկելու համար, ես ալ կը խոստանամ հաստատ 'ի գործ դնել. օգնէ ինձի, որ հաւատարիմ ձեամ խոստմանս մէջ, յայտնապէս կը տեսնեմ որ դու զիս փրկել կ'ուզես, ես ալ փրկուիլ կ'ուզեմ. մանաւանդ քու սրտիդ հաճոյքը լեցընելու համար, որ այնչափ կը փափաքիս իմ փրկութեանս, չեմ ուզեր բնաւ ասկից եաև հակառակ ելլել քու սիրոյդ. աս սէրտ էր որով այդչափ ինձի համբերեցիր. երբոր ես զքեզ կը դառնացընէի, դու զիս հրաւի-

բեցիր ՚ի սէր քո, ես ալ կը փոխարկիմ քեզ սիրել։ Կը սիրեմ զքեզ անբաւ բարութիւն, և անհուն բարի. կ՚աղաչեմ վասն արդեանց Յիսուսի օծելոյ քո, մի թողուր որ ես մէյմ՚ալ քեզ ապերախտ ըլլամ. շնորհք տուր որ կամ՚ետ կենամ ապերախտութենէ, կամ մեռնիմ երթամ. կատարէ, տէր, այն գործը զոր սկսար վասն իմոյ փրկութեան. ինձի լոյս և ոյժ տուր, զօրացո իմ սէրս։ Տիրամայր կոյս, որ գանձասպետ ես շնորհաց, օգնէ ինձի, զիս քու ծառայութեանդ մէջ հաստատուն պահէ, ինչպէս որ կը փոխարկիմ. բարեխօսէ ինձի համար առ Յիսուս, վասն զի նախ արդիւնքը փրկչիս, եաքը քու բարեխօսութենդ զիս սիրուոր փրկեն։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԼՐ.

ԱՊԱՒԻՆՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆՉԻՆ

Ջիս գտնողը կեանքը գտած կը սեպուի, ու Աստուծմէ փրկութիւն պիտի գտնէ [1]:

ՄԱՍՆ ԱՒԱՋԻՆ

Ո՛րչափ Աստուծոյ հնազանդիլ ըլլալու պարտական ենք, , որ մեզի փառաբան տուեր է զԱրիամ, որպէս կ՚ելլ իր բարեխօսութեամբը առնու մեզի համար ինչ հնազանդ որ կը խնդրենք իրմէ. սա է սրբոյն Պենաւենդուրայի ըսածը. ինչ մեծ պիտութիւն և մարդասիրութիւն է Աստուծոյ

1 Սաղմոսն խմաստուհին այս խօսքը (Առակք Ը. 35) ըստ լատինական թարգմանութեան դրինք. մերն է, "Եւք իմ են եւք կենաց, և պատրաստին կամք իմ՚ի տեառնէ,,:

լրածը, որ մեզի պէտս խնդիրուն գրել փաստաբան շնորհեր է ախրամայր, որ քու ձեռդդ իմչ որ կ'ուզես նէ կրնաս առնուլ։ Ուրեմն սիրելեալ մեղաւոր եղբարք, թէ որ զմեզ մեղսապարտ գտնենք ընդդէմ աստուածային արդարութեան և պատուար դէպ ժոխոց, չյուսահատինք, այլ դիմենք առ սուրբ Աստուածածինն, իր հովանւոյն տակը մտնենք. ան զմեզ փրկութեան կը հասցնէ, բարի դիտաւորութիւն մեզի պէտք է վարքերնիս փոխելու, և բարի դիտաւորութենէ հետո մեծ վստահութիւն առ Ա՛րիամ. ասանկ կը փրկուինք, վասն զի Ա՛րիամ փաստաբան է զօրաւոր, բարեգութ, և մեր փրկութեան փափաքողը վառուած. նախ մտածենք թէ Ա՛րիամ է հզօր փաստաբան, որ կրնայ ամէն բան առաջ տանել դատաւորին առջև իրեն դիմողներուն համար. աս մէկ եզական ձիրք մըն է որ իրեն տուեր է դատաւորն որ միանգամայն իր մածնի որդին է, և սրբոյն Պօնաւենտուրայի լսածնի պէս, մեծ ձիրք է մարդուս, սուրբ կուսին ամէն բանի կարող ըլլալը իր մածնին առջև. Պետրոս ալ կ'ըսէ թէ բան չկայ որ պարզապէս խնդրէ Աստուծոյ սուրբ կոյսը և չառնու, և ինչն որպէս դշխոյ հրեշտակները

կը խաւրէ, որ երթան իր ջերմեռանդները լուսաւորեն, մաքրագործեն և կատարեալ ընդունին: Ասոնք եկեղեցին մեզ վստահացընելու համար՝ թէ բարեխօսութիւն ունի մեր մէջ, հրամայեր է որ ասանկ աղաղակենք առ նա, կոյս կարող բարեխօսեա վասն մեր. և Աստուածածնայ կարողութեան պատճառը յայտնի է. վասն զի է մայր Աստուծոյ: Ասոր համար ըսաց սուրբն Աւետարանիչս, թէ Աստուածամօր բարեխօսութիւնը հետը իշխանութեան բան մըն ալ ունի, ուստի անկարելի է որ իր խօսքը չկատարուի. սուրբ Վրիգոր արքեպիսկոպոս Նիկոմիդեայ առ կոյսն կ'ըսէ թէ քու որդիդ որպէս թէ իր որդիական պարտքը վճարելու համար ամէն խնդիրքդ կը կատարէ: Սուրբն Ամբրոսիոս Աղեքսանդրուս եպիսկոպոսն ալ ասանկ գրեց, որ ին կ'ախորժի որ մայրը իմէն բան մը խնդրէ, վասն զի կ'ուզէ ընել ամէն խնդիրքը. աս կերպով ուզելով հաստատումն ընել անկից առած մարմնոյն համար. սուրբն Աեղոսիոս վկայն ալ ասանկ կ'աղաղակէ առ աստուածածին կոյսն. ինչ մեծ զարմանալի բան է, կ'ըսէ, որ քու միածինդ պարտական է քեզի, ինչպէս որ մենք ամենքիս ալ պարտական ենք Աստուծոյ. ասոր համար կ'ը-

սէր Աղջիկ երուսաղեմացի, թէ ամէն բանի հասնող է քու օգնութիւնդ սուրբ Աստուածամայր. պատճառը կու տայ Հոխքարտոս սուրբ լաւենտեան. որովհետև նոյն կարողութիւնն կամ իշխանութիւնն է որդւոյ և մօր, ուստի ամենակարող որդւոյն մայրն ալ ամենակարող եղաւ. և ինչ բան որ Աստուած իր իշխանութեամբը կրնայ ընել նոյնը կրնայ ալ բարեխօսութեամբ: Արքունի Պրիճիտա ալ տեսիլք տեսաւ որ Յիսուս մէկ օր մը խօսելով իր մօրը հետ ըսաւ. մայր իմ, ինչ որ կ'ուզես նէ ինծմէ խնդրէ. վասն զի անկարելի է որ քու խնդրուածդ մտիկ չընեմ. որովհետև դուն, ըսաւ, երկրիս վրայ իմ՝ ամէն ուզածս կատարեցիր, նմանապէս ես ալ երկինքը քու ամէն խնդրուածդ պիտի կատարեմ. մէկ խօսքով, չըկայ մարդ մը՝ որչափ մեղաւոր ալ ըլլայ, զոր չկարենայ Աստուած փրկութեան հասցընել իր բարեխօսութեամբը:

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Սկսեցեալդ իմ Թագուհի և մայր, սըրբոյն Վերմանոսի հետ առ քեզ կ'աղաչակեմ. դու ամենազօր ես՝ ի փրկել զմեզ աւտար, և կարօտ չես ուրիշ յանձնարարութեան Աստուծոյ առջև, վասն զի մայր ես Աշմարիտ կենաց: Ատեն տիրուհի իմ, երբոր քեզի կը դիմեմ, իմ մեղքերս չեն կըրնար անոյշ ընել զիս՝ ի փրկութենէ. դուն քու աղաչանքովդ ամէն բան կ'առնուս. ուստի ինձի համար աղաչէ, ես անտարակոյս կը փրկուիմ. բարեհաճ եղիր վասն աղօթիցս. սրբոյն Բեռնարդոսի հետ կ'աղաղակեմ, խօսեցայ Տիրամայրը, վասն զի կը լսէ քեզ մուծին քո, և զոր ինչ խնդրես ընդունի. իրաւ որ ես մեղաւոր եմ, բայց կ'ուզեմ զիս շահել, և պարծանք կը սեպեմ քու ծառադ ըլլալը. և թէպէտ արժանի չեմ քու պաշտպանութեանդ, բայց պիտեմ որ դուն ոչ երբէք երեսէ ձգեր ես ով որ բողոքովին՝ ի քեզ ապաւիներ է, դու կարող ես զիս փրկել, ես ալ քեզի վստահայեր եմ. երբոր ես կարօտած էի և պքեզ չէի յիշեր, դու զիս կը յիշէիր, և ինձի համար շնորհք ալ առիր զգաստու-

Թեան, որչափ ևս առաւել Հիմա պիտի վտահ ըլլամ՝ի քո պիտակիդ, Հիմա որ գիս նուիրեցի քու ծառայութեանդ. ուստի քեզ կը յանձնեմ, ՚ի քեզ կը յուսամ: Ո՛վ Մարիամ, աղաչէ Յիսուսի Համար, և գիս սուրբ ըրէ, առ Յիսուսի Համար զսուրբ յատուկութիւն և զբէր առ վճռելդ և առ քեզ. մայր ամենասիրելի, ես զքեզ կը սիրեմ իմ արքայուհիս, և յոյս ունիմ որ միշտ զքեզ սիրեմ. դուն ալ գիս սիրէ Քրիստոսի համար զքեզ, և մեղքերէ գիս սրբելով արժանի ըրէ քու մանքուր սիրոյդ:

ՄԱՄՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Այս ալ պիտանիք որ Մարիամ որչափ զօրաւոր միաստուածեան է նէ, նոյնչափ ալ բարեգութ է և չի կրնար չի պաշտպանել իրեն ապաւինողը. սուրբ գիրքը կ՚ըսէ թէ Այսուծոյ աչքը արտասուց վրայ է, իսկ աչք սիրտովը՝ Յովհաթասուն լսածին պէս, թէ արտասուց վրայ է և թէ մեղաւորայ, որ միտքայ մէջ չենկնան, կամ ընկած ալ են նէ, կանգնին իր միջնորդութեամբը: Սուրբն Պռնաւենտուրա կ՚ըսէր առ սուրբ կոյսն, քանի որ աչքս քու վրադ կը դարձընեմ,

տիրուհի, ուրիշ բան չեմ տեսնար, բայց միայն ողորմելիւն. սուրբ Բեռնարդոս ալ առանկ տիրտ կու տայ մեզի. ինչմը կը վախնայ մարդկային տկարութիւնը դիմել առ Ա՛արիամ, որուն քովը խիստ բան մը կամ վախնալու բան մը չկայ, և բոլորովին քաղցր է. Ակաթայ ըսածին պէս, Ա՛արիամ դաշտի մէջ անկուած դեղեցիկ ձիթենւոյ մը կը նմանի. ձիթենիէն իւղ ձիթոյ միայն կ՛ելլէ, որ է նշան զթոյ և ողորմութեան. առանկ ալ՝ի Ա՛արիամայ ուրիշ բան չելլար, եթէ ոչ շնորհք և ողորմութիւն. զոր կը սիրէ անոնց վրայ, որ իւր ողորմութեանը կ՛ապաւինին. ուստի աղէկ կ՛ըսէ Ղեռնեհուս կարդուածանը, թէ սուրբ կոյսն է պաշտպան իրեն օգնութեանը դիմող յանցաւորաց: Ո՞րչափ պիտի ղջայ դժոխքի մէջ քրիստոնեայ մը, մտածելով որ այնչափ դիւրաւ կրնար փրկուիլ դիմելով առ մայրն ողորմութեան, և չդիմեց. և թէ առեն ալ անցաւ մէջ մ՛ալ դիմելու: Արեւմտեան Պրիճիտայի մէկ անդամ մը ըսաւ ամենասուրբ կոյսն, զնա ամէնքը մայր ողորմութեան կը կոչեն, և իրաւ որ ողորմութիւնն Ա՛ստուծոյ զնա ողորմած ըրաւ, որ ամենուն փրկութիւնը կ՛ուզէ. ուստի ողորմելի կ՛ըլլայ ալ որ կըր-

յած ատեն չի դիմեր առ ողորմածն : Ի վախճանիք , կ'ըսէ սուրբ Պռնաւենդուրա թէ Աստուածածնայ օգնութեանը ապաւինելու որ ըլլանք ինքը չընդունի , վասն զի ինքը չողորմիլ չի դիտեր , և չէ եղած որ ողորմելեայ չհասնի . սուրբն Բեռնարդոս կ'ըսէ առ կոյսն , դու դշխոյ ես ողորմութեան . և ով է ողորմութեան կարօտ , բայց եթէ ողորմելին . արդ ահա դու ողորմութեան թագուհի ես , և ես յետին ողորմելի մեղաւոր , և յետինը քու ձեռքիդ տակը ես ղոնիերուն . ուստի դուն զմեզ կատարէ դշխոյ ողորմութեան : Ումանկ մայր ըլլալով՝ի հարկէ կը ջանայ իր հիւանդ զաւկինները մխիթարել խաղցնել , որով կ'երևնայ իր մայր գթած ըլլալը : Նոարապկոսինք բնաւ սուրբ Աստուածածնայ գթութեանը վրայ . մէկ օր մը սրբուհին Պրիջիտա լսեց որ փրկիչն կ'ըսէր մօրը . սատանային ալ ողորմութիւն կ'ընէիր թէ որ խոնարհութեամբ ինքը ուզեր նէ , որով կ'ուզէր ըսել թէ մրջեւի մեծ մեղաւոր ըլլայ նէ միկը , երբոր կը դիմէ առ կոյսն , անոր մեղքը չի նայուիր հապա սիրտը , և թէ ինչ հոգւով կու գայ . թէ որ կամք ունի վինքը շտկելու նէ , սիրով կ'ընդունի և անոր ամէն վէրքը կը բժշկէ . ուստի

ասանկ քաջալերութիւն կու տայ Պռնաւեն դուրա. տիրամօր օգնութեանը հնկէք մղաւորք, վէճ հնքը կը հասցնէ խաղաղութեան նաւահանգիստը. ուստի կ'աղաղակէ Ընտնարդոս թէ շնորհք խնդրենք Աստուծմէ Մարիամու ձեռքովը. Հռիքարտոս ալ կ'ըսէ թէ որ կ'ուզենք շնորհք գտնել, զանգիակ խնդրենք որ Աստուծոյ առջևը շնորհք գտաւ, որուն որ Գաբրիէլ աւետիս տալու ատեն ըսաւ թէ մի երկնչիր Մարիամ՝զի գտեր շնորհս Աստուծոյ, որովհետև կոյսն միշտ էր շնորհօք լի։

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ահա տիրամայրը, ոտքդ ընկած է ինծի պէս մեղաւորը, որ չէ թէ մէկ անգամ, հապա շատ անգամ՝ուզեր է կորնչցընել զայս աստուածայինն շնորհքը, զոր քու միածինդ ստացեր էր իր մահուամբը։ Ո՛վ մայր ողորմութեան, քեզի ապաւիներ եմ իմ վերաւոր հոգւոյս, բայց և դու մի բարկանար ասոր համար, այլ աւելի ցաւակից եղիր, և օգնէ ինձ, տես որ՝ի քեզ եմ ապաւինեալ. և երեսէդ զիս մի ձգեր։ Չեմ՝ուզեր քեզնէ աշխարհքիս բարիքը, հապա զշնորհս Աստուծոյ և զսէր որդւոյ քո, մայր իմ

աղաչեա՛ ի՛մն իմ, և աղաչելէն ալ դա-
դրիր : Ընդհակառակ փրկչիս և քու բարեխո-
սութիւնդ զիս ալ՛ւտի փրկեն, քու սպաս-
ուածդ է ամէնուրդ և բարեխօս ըլլալ մեղա-
ւորաց Համար ով փաստաբան մըր. կը դո-
ղիմ առ քեզ սրտոյն Յովնանայի վիշապուհա-
ցումն հետ թէ « զպարտուածն քո կատարեա՛ » .
Ընտուածդ յանձնէ զիս և պաշտպանէ : Դատ
մը չկայ որ յուսահատելի ըլլայ և կորսուի,
երբոր դուն պաշտպան կեցեր ես նէ, դուն
ես իմ յոյս և և ամենայն մեղաւորաց ապա-
ւէնը : Ո՛վ տէրտամայր, իմ պարտքս է ծա-
ռայել քեզ, սիրել զքեզ և առ քեզ դիմել
միշտ, դուն ալ օգնէ ինծի, մանաւանդ
երբոր զիս կը տեսնես՝ի վտանգի նորանոյ
կորսընկրնելու Ընտուածդ շնորհքը :

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Գանք աս ալ մնացելու թէ սուրբ կոյսն
ոչ միայն բարեգուէթ փաստաբան է, և ձեռք
կը դնէ իրեն ապաւինողացը վրայ, հապա
ինքը կ՚ելլէ կը փնտռէ ողորմելի անձինքը,
որ անոնց պաշտպանութիւն ընէ, և փըր-
կութեան հասցընէ, նայէ թէ ինչպէս կը
հրաւիրէ մեզ ըսելով, « ինև ամենայն յոյս

կենդանութեան և զօրութիւն» . ուր կ'ըսէ Յիսուս մեռանդն և երանելին Յեհոնադոս , « զամենայն կոչէ զարդարս և մեղաւորս » . սրբոյն Պետրոսի ըսածին պէս , մեր Թշնամին սատանան անդադար կը պատրտի Թէ զմեզ կլլէ . բայց ինչպէս որ կ'ըսէ Յեհոնադոս բուստեան , սուրբ կոյսն ալ ընդհակառակն ամէն հնարք կ'ընէ Թէ զմեզ փրկէ : Մարիամ մայր է ողորմութեան , վասն զի այն գիտէ որ մեր վրայ անդադար մեղի ցաւակից կ'ըլլայ , և կը փափաքի միշտ զմեզ փրկել , ինչպէս մայր մը իր զաւկին կորստեան վտանգը տեսնայ և չկարենայ անոր օգնել : Ընդ սրբոյն Վերմանոսի ըսածին պէս առ սուրբ կոյսն , ո՛ր գինի միածնիդ խնամ տանի ազգի մարդկան , որպէս դու . և սուրբն Պոնաւենդուրա կ'ըսէ Թէ ամէն հոգ կ'ընես մեղաւոր հայ համար , և կը ցուցընես Թէ ուրիշ բանի մը չես բայց միայն ողորմութիւն ընելու : Ընտարակոյս սուրբ Աստուածածինը քեզ օգնութիւն կը հասնի երբոր իրեն դիմենք . Աստուածածնայ բարեգթութիւնը այնչափ է որ մէկն ալ իր շնորհքէն չի մերժեր . մանաւանդ Թէ աւելի շուտով կը հասնի իր գթութիւնը , յառաջ քան մեր օգնութիւն կանչելը , ասոր օրինակը ցըցուց՝ի

հարսանիս Կանա գալիլեացւոց . ուր երբ ըսաւ Յիսուսի Թէ գինի չունին , ուզածը եղաւ երբոր Յիսուս զջուրն գինի փոխեց . արդ եթէ հոս տեղ այսչափ գթութիւն երևցուց՝ կ'ըսէ սուրբն Պոնաւենդուրա , որչափ աւելի կ'ըլլայ երկինքը , ուսկից աղէկ կը տեսնայ մեր խեղճութիւնը և յաւակից կ'ըլլայ , ուստի Թէ որ առանց ուրիշներու աղաչանաց՝ ցրցուց Մարիամ այնչափ փոյթ կարօտելոց օգնելու , որչափ աւելի պատրաստ կ'ըլլայ աղաչողին , ուստի չծուլանանք մեր ամէն սիրտէն առնը դիմել առ Ընտուածամայրն , որ միշտ պատրաստ կեցած է օգնել խնդրողին . և ինչպէս սուրբ վարդապետք կը հաստատեն , ինքը աւելի կ'ուզէ մեզի բարիք ընել և շնորհք տալ , քան որչափ մենք առնուլ կը փափաքինք , ուստի երբոր իրեն կը դիմենք իր շնորհաց գանձարանը բաց կը գտնենք :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ տիրամայր , ահա ոտքիդ առջևն ընկած է ինծի պէս ողորմելի գերի մը դժոխոց , և քու գթութիւնդ կը խնդրէ . իրաւ որ ես բարւոյ մը արժանի չեմ , բայց դուն

մայր ես ողորմութեան, և քու գութդ անարժաններուն վրայ ալ կը յուսընես. քու վանդակ աչխարհք գթեզ կը կոչէ յոյս և ապաւէն մեղաւորաց. ուստի դու ես իմ ապաստան և ակնկալութիւնս. ես մոլորեալ ոչխար մըն եմ, և սատկ ոչխարները խաղըսելու համար եկաւ յերկնից բանն յաւիտենական և քու որդիդ եղաւ. և կ'ուզէ որ ես քեզ դիմեմ, դուն ալ օգնես ինձի քու աղաչանօքդ. սրբուհի Մարիամ մայր Աստուծոյ, բարեխօսեա վասն մեր մեղաւորացս. ուր գերահրաշ մայր Աստուծոյ, որ ամենուն համար կ'աղաչես, ինձի համար ալ աղաչէ միածնիդ. ըսէ՛ իրեն թէ աս ալ իմ ջերմեռանդս է, որովհետև ինձի պաշտպանութիւն կ'ընես, ըսէ թէ ասիկակ իր յոյսը իմ վրաս է դրեր. և ըսէ որ ներէ ինձի, և ես ալ կը զղջամ իրեն դէմ ըրած յանցանքներուս վրայ, խնդրէ որ պարգևէ ինձի իր ողորմութեամբը զսուրբ յարատևութիւն, տայ ինձի զշնորհս սիրելոյ զԱստուած յամենայն սրտէ, մի ըներ տիրամայր, ես չեմ տարակուսիր որ քու խընդրուածդ ձայնը լսելի կ'ըլլայ իրեն։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԼԳ.

ԱՍՏՈՒԾՈՑ ՍԷՐԸ

Զաստուած սիրեսք, վասն զի նախ ինքը զմեզ սիրեց[1] :

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Նախ աս բանս մտածէ թէ պէտք է որ զԱստուած սիրենք, վասն զի ինքը առաջ զմեզ սիրեց. զոր զԱստուած չսիրեիր, այլ Աստուած զքեզ սիրեց, յաւիտենական սիրով սիրեցի զքեզ, ըստ Երեմիա մարգարէին բերնովը. քեզ աշխարհիս վրայ առաջին սիրողը եղան քու ծնողքդ. բայց երբ. զքեզ ծնանելէն և Հանչնալէն ետքը, և սակայն քու ըլլալէդ առաջ Աստուած զքեզ կը սիրէր,

[1] Սիրեացուք զԱստուած. վասն զի նա նախ սիրեաց զմեզ. ա. Յովհ. Դ. 19,

դեռ աշխարհքիս երեսը չկար ոչ հայրդ, ոչ մայրդ, աշխարհս ալ դեռ չէր ստեղծուած, և Աստուած զքեզ կը սիրէր: Այդեօք աշխարհիս ստեղծուելէն հազար տարի ալ առաջ, հազար դարեր առաջ. ինչ կ'ըսես սիրելի եղբայր. ինչ հազարաւոր տարիներէ և դարերէ, այլ՝ի յաւիտենից. սէր յաւիտենական սիրեցի զքեզ, վասն այնորիկ՝ի զթութիւն ձգեցի զքեզ. մկ խօսքով, քանի որ Աստուած Աստուած է, զքեզ միշտ սիրած է. քանի որ զինքը կը սիրէր՝ զքեզ ալ սիրեր է: Ուստի իրաւամբ կ'ըսէ որդուհին Ագնէս, ուրիշ սիրող ունիմ ես, ամենէն առաջ ինքը զիս սիրեց, ուստի արժան է որ ամէն բանէ աւելի ես ալ զինքը սիրեմ:

Ուրեմն ով եղբայր, ՚ի յաւիտենից սիրեր է զքեզ Աստուած, և միայն իր սիրովը զքեզ դուրս հաներ է անհամար մարդկանց միջէն որ կրնար ընել, և տուեր է քեզ գոյութիւն, և աշխարհիս մէջ դրեր է, քու սիրոյդ համար ալ ըներ է այնչափ գեղեցիկ արարածներ, որպէս զի քեզ ծառայեն, և յիշեցնեն քեզ զսէրն՝ զոր քու վրադ ունի, ասոր համար դուն իրեն պարտական ես. որոյն Օգոստինոսի ըսածին պէս, երկինքը և երկիրս և ամենայն արարածք կը

յորդորեն զմեզ որ զՔրիստոս սիրենք : Յաճախակի հիմնադիրը երբոր կը նայէր ընթանց և բերոց վրայ, աղաւնիներուն և ծաղիկներուն վրայ, կ'ըսէր թէ այս ամենայն իրերի կը յիշեցընեն զսէրն՝ զոր Քրիստոս վրաս ունի. սրբուհին ծաղրելա ալ կ'ըսէր, թէ արարածք երեսս կը զարնեն իմ Քրիստոսոյ դէմ՝ ըրած ապերախտութիւնս : Ընդլի մնաձէ մանաւոր սէրը, որով Քրիստոս քրիստոնեայ, և իր ձշմարիտ հաւատոյը հետևող ըրեր է : Ո՛րչափ մարդիկ կը ծնանին՝ ի մէջ կռապաշտից, հրէից, այլազգեաց, հերետիկոսաց, որոց ամէնքն ալ կը կորսուին, քիչ են անոնք՝ որ իրենց ընտրեր է ծնանիլ՝ ի ձշմարիտ հաւատս, և աս քիչերուն մէջ Քրիստոս զքեզ ալ ընտրեր է. ի՛նչ մեծ պարգև է հաւատքի շնորհքը, քանի՛ միլիոնաւոր անձինք զուրկ են՝ ի սուրբ խորհրդոց, ի քարոզից, ի բարի օրինակաց, և ուրիշ ամէն փրկութեան միջոցներէն. և այս ամէն մեծամեծ նպաստները Քրիստոս քեզ տուեր է առանց քու արժանաւորութեանդ, մանաւանդ թէ տեսնելով առաջուց քու անարժանութիւնդ. վասն զի դեռ զքեզ չստեղծած և աս շնորհքները քեզի չըրած՝ կը տեսնէ թէ որչափ պիտի անիրաւես իրեն դէմ :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ գերագոյն տէր երկնի և երկրի՝ անհուն բարի, անսահման մեծվայելչութիւն, դուն որ այսչափ սիրեր ես զմարդիկ, ինչպէս իրենք զքեզ կ՚անարգեն. աս մարդկանց մէջն ալ Ես տառապած իմ, զիս մանտաւոր կերպով սիրեցիր, անանկ առանձին շնորհքներ ընելով որ շատին չես ըրած, իսկ ես քան զայլս աւելի զքեզ անարգեր եմ: Ոտքդ կ՚ինամ փրկիչ իմ Յիսուս, մի ընկենուր զիս տէր յերեսաց քոց. արժան էր որ զիս վռնտէիր իմ՝ ապերախտութեանցս համար, այլ դու ըսիր մէ ով որ ինծի կու գայ դուրս չեմ հաներ զինքը. Յիսուս փրկիչ իմ, կը պղծամ զքեզ դառնապրնելուս վրայ. առաջուց քեզ չճանչցայ, հիմա իսկապէս զքեզ ինծի տէր կը ճանչնամ, ով փրկիչ իմ, որ զիս փրկելու և ինծի սիրելի ըլլալու համար մեռար: Ո՛հ, տէր իմ, երբ պիտի դադրիմ քեզ ապերախտ ըլլալէս, երբ պիտի սկսիմ իսկապէս զքեզ սիրել, ահա աս օրէս կ՚առաջադրեմ սիրել զքեզ՝ի բոլոր սրտէ. և ուրիշ բան չսիրել քեզնէ՝ի զատ, ով անսահման բարութիւն, քեզ երկիր պագանեմ ընդ ամենայն երկրպագուս քո և զքեզ

կը սիրեմ ընդ ամենայն սիրելիս քո, ՚ի քեզ հաւատամ, ՚ի քեզ յուսամ, զքեզ կը սիրեմ, զիս բոլորովին քեզ կը նուիրեմ, օգնէ ինձի քու շնորհօքդ։ Տէր, դու գիտես իմ տկարութիւնս, և սակայն այնչափ շնորհք ըրիր քանի որ ես զքեզ չէի սիրեր, և չէի փափաքեր զքեզ սիրելու, ուրչափ աւելի հիմա պէտք է յոյս ունենամ քու ողորմութեանդ, որովհետև զքեզ կը սիրեմ, և ուրիշ բանի մը փափաք չունիմ, բայց միայն զքեզ սիրելու։ Տուր ինձի տէր զսէր քո, զայն սէր եռանդագին որ ամէն արարածական միխթարութիւն ինձի մոռցընել տայ, սէր զօրաւոր որով կարենամ ոտքի տակ առնել ամէն դժուարութիւնք քու կամքդ ընելու համար, սէր միտնջենաւոր՝ որ ասկից ետև անլուծանելի պահէ զիս իմ փրկչիս հետ։ Ամէն բանի յոյս ունիմ քու արդեամբդ, փրկութիւն իմ Յիսուս, և ամէն բանի յոյս ունիմ քու բարեխօսութեամբդ սուրբ Ստուածածին։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Ոչ թէ միայն այնչափ գեղեցիկ արա-
րածներ մեզ սարգևեց Աստուած, այլ
բաւական չհամեց ամէն բանը, ինչուան
որ զինքն ալ մեզի չիտայ։ Ընկճած մեղքը
կորնչցնել տուեր էր մեզի Աստուծոյ շնոր-
քին ալ, արքայութիւնն ալ, և գերի ը-
րեր էր զմեզ դժոխոց, և որպէս Աստուծոյ
զարմացընելով վերկինս և գնուելիւն՝ ուզեց
աս երկիրս գալ և մարդ ըլլալ, որ զմեզ
խաղաղ յաւիտենից մահուանէ, և նորէն
սարգևէ մեզի գարքայութիւն, զոր կորու-
սեր էինք. աս ինչ զարմանալի բան է որ
Թագաւոր մը գայ որդի մը ըլլայ որդերուն
համար. անչափապէս մենք պիտի զարմա-
նանք, որ Աստուած գայ մարդ ըլլայ մարդ-
կանց համար. « զանձն ունայնացոյց՝ ըզ-
կերպարանս ծառայի առեալ, կերպարանօք
գտեալ իբրև զմարդ ». և այնպէս « Բանն
մարմին եղև և բնակեցաւ՝ի մեզ ». աւելի
մեծ զարմանք ան է տեսնելը թէ ինչ ըրաւ և
ինչ քաշեց մեր սիրոյն համար։ Մեզ փրը-
կելու համար բաւական էր իր մի միայն
արեան կաթիլը, մէկ կաթիլ մը արցունքը,

և մէկ տոկ աղօթքը, վասն զի իր աղօթքը անհուն էր արժողութեամբ, ուստի բաւական է փրկելու բոլոր աշխարհքը, և այլ ուրիշ անթաւ աշխարհքներ. բայց նայէ ինչ կ'ըսէ Ոսկեբերան. « որ ինչ բաւական էր վասն գնոց, չէր բաւական վասն սիրոյ ». ուստի ամէն բան քաշեց, սաստիկ գառն մահ ալ, որ հասկըցընէ իր անթաւ սէրը որով վառուած էր մեզի համար: Յոհաննէսյոյց զանձն՝ լեալ հնազանդ մահու չափ, և մահու խաչին: Ա՛հ, ինչչափ մեծ էր Աստուծոյ սէրը, որուն չի համեմատիր բոլոր հրեշտակաց և մարդկան սէրը. սրբոյն Պռնաւենտուրայի լսածին պէս, չափազանց էր Յիսուսի ցաւը, չափազանց էր սէրն ալ: Թէ որ փրկիչն Աստուած չըլլար, հապա մէկ պարզ մեր բարեկամը կամ ազգականը, ինչ աւելի սէր և գութ կրնար մեզ ցուցընել քան մեռնելով մեզի համար. « մեծ ևս քան զայս սէր ոչ ոք ունի, եթէ զանձն իւր դիցէ 'ի վերայ բարեկամաց իւրոց ». Թէ որ Յիսուս մեռած չըլլար իր Հայրը խաղցնելու համար, ինչ աւելի կրնար ընել անոր սիրոյն համար. Թէ որ դուն ալ մարդ Աստուած մը ըլլայիր, արարիչ Յիսուս ինչ աւելի կրնար ընել քեզի համար, ինչպէս իր կեանքը զոհել անարդանաց և ցաւոց

ծովուն մէջ, որ ամենէն անարդ մարդ մը երկրիս ըրած ըլլար քեզի համար, ինչ որ Քրիստոս ըրաւ նէ, կրնայիր զինքը չսիրել. հիմա ինչ կ'ըսես, կը հաւատաս դուն՝ի մարդեղութիւն և՝ի մահ Քրիստոսի. կը հաւատաս և չես սիրեր. կրնաս ուրիշ բան մը սիրել առաւել քան զՔրիստոս, դուք կը տարակուսիս թէ ինքը գքեզ չիսիրեր. սրբոյն Օգոստինոսի բառ ծին ալ ես, « Քրիստոս անոր համար եկաւ, որ մարդս Ճանչնայ թէ ո՛րչափ զինքը կը սիրէ Աստուած ». մարդեղութենէն առաջ կրնար մարդ տարակուսիլ թէ արդեօք Աստուած սրտանց զիս կը սիրէ, բայց յետ մարդեղութեան և մահուան Քրիստոսի ինչպէս կրնայ մէկը տարակուսիլ։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Յիսուս փրկիչ իմ, կը տեսնեմ որ քու բոլոր բանդ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ սիրել զիս Հարկաւ գքեզ սիրելու. ան ալ կը տեսնեմ որ իմ ապերախտութիւնս գքեզ կը ստիպէ որ զիս մոռնաս և երեսէ ձգես. օրհնեալ լեցի միշտ քու երկայնամտութիւնդ, որով ինծի այդչափ համբերեցիր։ Ըրժան էր որ ինծի համար զատ դժոխք մը

ըլլար , միայն քու մահդ ինծի վստահու-
թիւն կու տայ : Տուր ինծի աղէկ ձանձ-
նալ քու արդիւնքդ , ոչ անբաւ բարի , թէ
ուրչափ սիրելի ես , և իմ պարտքս ըզքեզ սի-
րելու . ես արդէն գիտէի Յիսուս իմ , որ
դուն ինծի համար մեռար , և ետքը ինչ-
պէս կրցայ Ըստուած իմ ապրիլ այնչափ
տարի առանց ըզքեզ սիրելու : Ինչ , թէ կա-
րենայի նորէն ապրիլ նոյն տարիները՝ գիս
բոլոր քեզի տալով , բայց որովհետև տա-
րիները դառնալու պէս չեն , գոնէ շնորհք
տուր որ մնացած կեանքս ի սէր քո անցը-
նեմ և ի հաճութիւն քո . սիրելիդ իմ
փրկիչ , ես ըզքեզ յամենայն սրտէ կը սիրեմ ,
աւելցուր աս սէրս , յիշէ միշտ ինչ որ ինծի
համար ըրիր , և մի թողուր որ մէյմ՚ալ
ապերախտ ըլլամ քեզի . քաւ լիցի , չեմ
ուզեր մէյմ՚ալ դէմ կենալ ինծի տուած
լուսաւորութեանդ : Դուն կ՚ուզես ինծմէ
սիրուիլ , ես ալ քեզ կ՚ուզեմ սիրել , և ինչ
բան պիտի սիրեմ բայց ի քէն Ըստուած
իմ , անբաւ գեղեցկութիւն , անբաւ բարու-
թիւն , Ըստուած մարդացեալ և մահա-
ցեալ վասն իմ , Ըստուած որ այնչափ
երկայնմտութեամբ ինծի համբերեցիր , և
գիս պատժելու տեղը ըստ արժանեացս ,
պատիժը փոխեցիր ի շնորհս և ի բարիս :

Ուստի զքեզ միայն կը սիրեմ, Աստուած իմ, որ արժանի ես անհուն սիրոյ, ուրիշ բանի չեմ ցանկար, ուրիշ բան չեմ ուզեր, ապրիլ ալ չեմ ուզեր ուրիշ բանի համար բայց միայն զքեզ սիրելու, մոռնալով զայլ ամենայն բան որ դուն չես: Ո՛վ անսահման սէր տեառնդ իմոյ, դուն օգնութիւն հասիր աս հոգւոյս, որ սրտանց կը հառաչէ և կը փափաքի բովանդակ քովդ ըլլալու: Ջեռն տուր ինձ ալ դշխոյ աստուածամայր Աստիամ քու բարեխօսութեամբդ, աղաչէ զՅիսուս որ զիս իրեն արժանի ընէ:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Օգտանքս կը շատնայ տեսնելով զփափաքն զոր Յիսուս ունէր մեզի համար չարչարուելու և մեռնելու. « մկրտութիւն մի ունիմ մկրտիլ և զինչդ փութամ մինչև կատարեսցի »: արիւնուս սիրտը մկրտութիւնն կ'ըսէր և այնչափ կը փափաքիմ շուտով չարչարուիլ և մեռնիլ, որպէս զի մարդիկ ալ շուտով Ձանչնան իրենց վրայ ունեցած սէրս. նոյն էր ըսելն ալ, « ցանկանալով ցանկացայ զայս պասէք ուտել ընդ ձեզ »: Ով Յիսուս իմ, մարդիկ քեզ անոր համար չեն սիրեր, վասն

զի չեն մտածիր այն սէրն որ ունի իրենց ցըցույկիր : Ընկ տէր Աստուած , մէկն որ միտքը բերէ թէ Աստուած իրեն համար մեռեր է , և մեռնիլ ուզեր է որ մարդկանց իր սէրը յայտնի ցուցընէ , ինչպէս կա- րելի է որ ապրի առանց զինքը սիրելու . սէրն Քրիստոսի ստիպէ զմեզ , կ'ըսէ Պօ- ղոս առաքեալը . չէ թէ այնչափ իր ըրածը և քաշածը , որչափ իր սէրը՝ զոր ցցուց չարչարուելով մեզի համար , ահա կը ստիպէ և կը բռնադատէ զմեզ՝ որ զինքը սիրենք . ահա մտածելով սուրբն Լաւրենտիոս յուստի- նեան կ'ըսէ . « տեսանելիք զիմաստութիւնն յիմար եղեալ առ աստուածութեամբ սիրոյ » , ասանկ յիմարեալ ձևացաւ աստուածորդին յանչափութիւնէ սիրոյ իւրոյ առ մեզ , և ով կրնայ հաւատալ թէ որ հաւատքը չըսեր , թէ արարիչն յանձն էառ մեռնիլ վասն արարածոց իւրոց : Ո՞նչ էր արդեօք Յի- սուսի այսչափ սիրոյն պատճառը . ահ , ուրիշ բանի համար չէ , բայց միայն որ իր ցըցուցած սիրուվը ամենուս սիրտը շահի , « վասն այսորիկ Քրիստոս'ի վերայ ամենայնի մեռաւ և յարեաւ , զի մեռելոց և կենդանեաց առ հասարակ տիրեսցէ » . ուստի սուրբերը նայելով'ի մահն Յիսուսի Քրիստոսի՝ թեթև սեպեին իրենց կեանքը տալ վասն սիրոյն

Աստուծոյ, որ ասանկ մարդասէր է. քանի՛ քանի ապնուականք, իշխանք և թագաւորք, թողուցին իրենց պզտականները, հայրենիքը, հարստութիւնը, թագաւորութիւնն ալ, և վանքերը Ճգնեցան որ կեանքերնին անցընեն Քրիստոսի սիրոյն համար միայն. ուրչափ մարտիրոսներ իրենց կեանքը զոհեցին, ուրչափ կոյս աղջկունք հրաժարելով մենծեբոն ալսակէն՝ փափաքանօք՝ ի մահ դիմեցին, որ կերպով մը վճարք ընեն սիրոյն Աստուծոյ մահացելոյ աս սէր իւրեանց: Հապա դուն ինչ ըրած ունիս ինչուան հիմայ Քրիստոսի սիրոյն համար, ինչպէս որ ինքը մեռաւ ատրբերուն համար: Սրբոյն Լաւրենտիոսի ըսենք, սուրբ Լուչիայի, սուրբ Ագնեսի, ասանկ ալ քեզի համար մեռաւ, ուրեմն գոնէ մնացած կեանքիդ մէջ՝ որ Աստուած քեզի կու տայ զինքը սիրելու համար, ձեռքէդ եկածը ընես, աս օրէս սկսեալ միշտ նայէ՛ խաչելութեան վրայ՝ յիշելով զսէրն զոր քեզ ցցուցեր է, և ըսէ, ա՛հ տէր Աստուած իմ, դուն ինծի համար մահ յանձն առեր ես: Գոնէ աչափս ըրէ, ան ատեն չես կրնար չարժիլ քաղցր սիրով, այլ կը ստիպես սիրել զԱստուած, որ այնչափ գթով սիրեր է:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ սիրելի փրկիչ իմ, իրաւ է որ անար համար գքեզ չեմ սիրած, վասն զի միտքս չեմ բերած այն սէրն զոր դուն ինձի ցրցուցիր։ Յիսուս փրկիչ իմ, ես քեզի դէմ չափէ դուրս ապերախտ գտնուեցայ, դուն կեանքդ տուիր ինձի համար դառն և ոսկալի մահուամբ քան զամէն մահ, իսկ ես չհաճանչցայ գքեզ, չուզեցի ալ միտքս բերել, ներեա Թո՛ղ ինձ, ես խօսք կու տամ առ օրէս, ո՛վ տէր իմ խոչեալ, որ դուն միայն ըլլաս իմ մտածելիքս, մէկ հատիկ խորհուրդս և յօժարութիւնս։ Ասոնք երբոր սատանան և աշխարհք զիս կը դրդեն արգելած բանի մը, կ՚աղաչեմ դուն ինձի օգնութիւն հասիր փրկիչ իմ, յիշեցուր ինձի իմ սիրոյս համար քաշած նեղդ, որպէս զի ես կասուխի՛ն սէր քո, և մէյ՛ալ քեզ չվշտացընեմ, մէ՛ր որ իմ մէկ ծառաս ինձի այնչափ բան ըրած ըլլար՝ ինչպէս դուն ըրիր, կը համարձակէի անոր կամացը դալչիլ, և ահա ես յանդըգնեցայ այնչափ անգամ երես դարձընել քեզմէ, որ ինձի համար մեռար։ Ո՛վ բոց աստուածային սիրոյ, որ զԱստուած

ստիպոց իր կեանքը տալու լինի համար, վասն բորբոքի իմ բոլոր սիրտս, և փնտրուր զամէն յօժարութիւն արարածոց. ոմն սիրելի փրկիչս ինչպէս կարելի է որ մէկը պըտղ մնածէ կամ՝ի մնուն Յեհոդիհեմի կամ՝ի վերայ խաչին՝ի Գողգոթա, կամ՝ի սեղան սուրբ խորհրդոյ, և քու սիրուիդ չմատուսի: Ըստ եղան այն գժբաղդ տալբինները, որոնց մէջ Թշուառաբար ապրեցայ առանց յիշելու քու չարչարանքդ և քու մերդ, հիմա զիս բոլոր քեզ կու տամ, ու թէ որ չեմ գիտեր ըստ արժանուոյն զիս նուիրել, դուն զիս սիրով բռնէ, և բոլորովին թագաւորէ սրտիս վրայ. հկեցէ արքայութիւն քո: Ուրիշ բանի ծառայ չըլլամ, բայց միայն քու սիրոյդ. ուրիշ բանի խնդրս չտամ՝ չհառաչեմ, բայց միայն զքեզ սիրել և զքեզ հաճեցընել: Դուն լինի մտածողիր միշտ քու շնորհքովդ, որպէս զի հաստատուիմ մնամ առ քեզ: Ի քո արդիւնս ապաւիներ եմ Յիսուս, և դու մոյր սիրոյ շնորհք առաւ լինի սիրելու զմիածինդ, որ այնչափ սիրելի է և այնչափ զիս սիրեր է:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԼԴ.

ՑԱՂԱԳՍ ՍՈՒՐԲ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ

Առէք ուր կերէք, սա իմ մարմինս է[1]:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Գանք նայինք մենծ պարգեւիս սուրբ խորհրդոյ Հաղորդութեան, տեսնանք զմեծ սէրն զոր Յիսուս ցըցուց սա պարգեւովս, զմեծ փափաքն Յիսուսի, որով պիտի ընդունինք զայս իւր պարգեւը: Նախ և առաջ մտածենք զմեծութիւն պարգեւիս՝ զոր ըրաւ մեր փրկիչը, տալով զինքը բովանդակ մեզ՝ի կերակուր սուրբ Հաղորդութեամբս: Սուրբ Օգոստինոսին ըսա-

1 Առէք կերայք, այս է մարմին իմ: Մատթ. ԻԶ:

ձին պէս , այն որ ամենակարող էր , չէր կրնար աւելի բան մը տալ . սուրբ Բեռնարդոս սենեակին ալ կ'ըսէր թէ ալ ինչ ա- ւելի աղէկ գանձ կրնար ըլլալ մարդուս սրտին մէջ քան զԿրիստոսի մարմինը . ինչ կ'ըսէ մարգարէն . օրհնեցէք զտէր , հըն- չեցէք զանուն նորա , պատմեցէք 'ի հեթա- նոսս զփառս նորա . թէ որ մը փրկիչը աս չնորհքս չընէր նէ , ով կրնար ատի- կայ իրմէ խնդրել , ով կը համարձակէր բնաւ իրեն ըսել , տէր թէ որ կ'ուզես որ մենք քու սէրդ ձանչնանք , դիր զքեզ հայելի կերպով , և մեր տուր որ մենք կարենանք կերակրի պէս զքեզ ուտել . ասանկ բան խել- քէ ալ անցընել անխելքութիւն էր և խենթու- թիւն . երբոր Կրիստոս յայտնեց աշակերտե- ցոյ Իւրոյ աս պարգևս որ պիտի Թողուր՝ այս- ինքն զսուրբ Հաղորդութիւն , անոնք չկրցան բնաւ հաւատալ , հետու գացին իրմէ ըսելով , վնաբոգ կարէ սա տալ մեզ զմարմին իւր յու- տել . . . խիստ է բանդ այդ , ով կարէ ըսել դմա . բայց ան բանն որ մարդկանց խելքէն չէր կրնար անցնել , խորհեցաւ և գործադրեց մեծ սէրն Կրիստոսի , որուն Բեռնարդոսի ըսածին պէս , այս խորհուրդս Կրիստոսի սիրոյն յիշատակն է . զայս հասկցուց ինքը տէրն ալ ըսելով թէ Հաղորդութեան խոր-

հուրդը իբրև իմ յիշատակս պահեցէք։ Նա-
ւական չսեպեց իր սիրոյն կեանքը զոհել մեզի
համար, այլ մահէն առաջ աս սիրոյ շը-
նորհքը մեզի ընել հաճեցաւ, և այս Քրիս-
տոսի ըրածներուն մէջ ամենէն մեծն է.
սուրբ Ֆրանչիսկոս սալեզեան կ'ըսէ թէ
ինչ մեծ բան երևնար պիտի մեզ, թէ որ
թագաւոր մը սեղան նստած՝ իր պնակէն
բաժին մը խաւրէր մէկ խեղճ աղքատի մը,
հապա ո՛րչափ մեծ բան էր թէ որ բո-
վանդակ իր սեղանը անոր խաւրէր. իսկ
ո՛րչափ աւելի, թէ որ կտոր մը կտրէր իր
թևէն, և անոր տար որ ուտէ։ Ընդ Յի-
սուս՝ի սուրբ հաղորդութեան մեզ կերա-
կուր կուտայ, չէ թէ բաժին մը իր սեղա-
նէն, և ոչ կտոր մը իր մէկէն, հապա իր
բովանդակ մարմինը, առէք կերայք այս է
մարմին իմ՝, մարմնոյն և արեան հետ ալ
կու տայ մեզ իր հոգին և իր աստուա-
ծութիւնն. ուստի կ'ըսէ սուրբ Ոսկեբերան,
բոլորն ալ քեզի տուաւ, և իրեն բան մը
չպահեց, աս է սրբոյն Յովհաննէս բառածն
ալ, թէ Աստուած՝ի հաղորդութեան բոլոր իր
ունեցածը մեզ տուաւ, և սուրբն Պոնա-
վենտուրա զարմացմամբ մը ըսաւ. ահա
ըոր աշխարհս ոչ կարէ տանել, մեզի գերի
մը եղաւ. ապ եթէ տէրն՝ի հաղորդութեան

զինքը բոլոր մեզի կու տայ, ալ ինչպէս կրնանք տարակուսիլ թէ ինչ շնորհք ու-
զենք նէ չտայ մեզի, զիարդ ոչ նուաս հանդերձ զամենայն շնորհիցէ մեզ։

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ Յիսուս իմ փրկիչ, ամէն ստիպեց զքեզ որ բոլոր զքեզ մեզի կերակուր տաս, ալ ինչ աւելի ունէիր տալու՝ որ մեզ պարտաւորես՝ի սիրել զքեզ։ Ո՛վ Աստուած իմ, ըսա տուր մեզի որ կարենանք ճանչնալ թէ ինչ չափազանց բան է աս որ մեզի կերակուր ընես զքեզ. որպէս զի միանաս մեզի պէս խնդճ ողորմելի մեղաւորներուն հետ. արդ եթէ դուն զքեզ բոլանդակ մեզ կու տաս, իրաւունք է որ մենք ալ զմեզ բոլանդակ քեզի տանք։ Ո՛հ փրկիչ իմ, հասպա ես ինչպէս կրցայ զքեզ դառնացընել, որ այսչափ զիս սիրեցիր, և դուն բան չէիր ուզեր որ չընես, իմ սէրս շահելու համար։ Ա՜ր-
դեօք վայ է իմ, մեռար վասն իմ, և դու ինքդ ինծի կերակուր եղար, արդեօք ուրիշ բան մնաց ընելիք. զքեզ կը սիրեմ, ամէն անբան բարուքիւն, զքեզ կը սիրեմ ոչ անբան սէր. տէր իմ և Աստուած, ստէպ իմ սիրտս եկուր և բորբոքէ սուրբ սիրովդ,

շնորհք տուք ինձի որ զիս բոլորովին մոռնամ, ոչ ուրիշ բան մտմտամ և ոչ ուրիշ բան մը սիրեմ քեզնէ՝ի զատ։ Ամենասըրբուհիդ Մարիամ, բարեխօս եղիր ինձի համար, և քու միջնորդութեամբդ արժանի ըլլէ զիս շատ անգամ ընդունելու զմիածինդ՝ի սուրբ հաղորդութեան։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Մէյմ՚ալ նայինք թէ աս ինչ մեծ սէր է զոր ցըցուց փրկիչն աս խորհրդովս. սուրբ հաղորդութիւնն է բոլանդակ սիրոյ պարգև մը, հարկ էր մեր փրկութեանը համար ըստ վճռոյն Աստուծոյ, որ փրկիչն մեռնէր, և պատարագելով իր կեանքը՝ մեր մեղաց վճարում մը ընէր աստուածային արդարութեան, բայց ինչ հարկ կար որ Քրիստոս մեռնելէն՝ի զատ զինքը մեզ կերակուր թողուր, և ահա սէրն զայս ուզեց. սուրբն Յովաննէս յուստինեան կ՚ըսէ թէ տէրն մեր՝ ուրիշ բանի համար չի դրաւ զխորհուրդ հաղորդութեան, եթէ ոչ յայտնի նշան գերազանց սիրոյ իւրոյ. աս է Յովհաննէս աւետարանչի դրածն ալ, գիտաց Յիսուս եթէ հասեալ է ժամ նորա, զի

փոխեցի յաշխարհէ աստի առ Հայր , սիրեաց զնա՝ ի սպառ սիրեաց զնոսա , այսինքն , իրեն մեծ սէրը ցոյց՝ սահմանելով զնորհուրդ սուրբ հաղորդութեան , ուստի ասանկ կը մեկնէ Թէոփիլակտոս ոսկեբերանի հետ , ՝ի սպառ սիրեաց զնոսա , այսինքն զերազանց սիրով չափէ դուրս սիրեց , սուրբ հաղորդութիւնը նորհուրդը սահմանելով : Ուստի համար կ՚ըսէ առաքեալն Թէ իր մահուան մօտ տէրն աս բանս ըրաւ , ՝ի գիշերին՝ յորում մատնէր , էառ Յիսուս զհաց , գոհացաւ եբեկ և ասէ . առէք կերայք , այս է մարմին իմ , երբոր Թշնամիք կը պատրաստէին ձառկանք , փուշ և խաչ զինքը սպաննելու , ան ատեն սիրալից փրկիչն աս եսքի նշանը Թողուց իր սիրոյն : Եւ ինչու մահուան մօտ , և ոչ առաջուց դրաւ զայս սուրբ խորհուրդ . անոր համար է կ՚ըսէ սուրբն Յեռնարդինոս , վասն զի նշանք սիրոյ բարեկամաց երբոր մահուան ատեն կը գուշակին նէ , աւելի հաստատ և դիւրաւ կը յիշատակուին , և աւելի սիրով կը պահուին : Ուրեմն կ՚ըսէ առաջուց շատ կերպով Յիսուս մեզի տրուած էր իբր կենդանակից , վարդապետ , հայր , լոյս , օրինակ , և զոհ . կը մնար վերջի աստիճան սիրոյ , որ պիտի տրուէր մեզի ՝ի կերակուր՝ բո-

լսումէն մեզի հետ միանալու համար ինչ-պէս կերակուրը ուտողին հետ կը միանայ, միջնէն աստիճան սիրոյ եղաւ, երբոր ինքը տուաւ մեզի կերակուր, ուստի ալ մեզ տուաւ զինքը որ ամէն կերպով միանայ, ինչպէս կերակուրը և ուտողը կը միանան: Ուստի փրկիչն մեր բաւական չսեպեց մէկ ըլլալ մեզի հետ սոսկ մարդանալով, այլ ուզեց առ սուրբ խորհրդովս ձար մը գտնել որ ամէն մէկերնուս հետ՝ի մանաւորի միանայ: Սուրբն Ֆրանչիսկոս սալեզեան կ'ըսէ թէ բնաւ ուրիշ բանի մը մէջ չենք կրնար իմանալ թէ ինչպէս սրտանց մեզ կը սիրէ Յիսուս և կը փայփայէ, ինչպէս առ խորհրդոյս մէջ՝ ուր զինքը գրեթէ ոչինչ կը դարձընէ և կերակուր կ'ըլլայ որ մեր սիրտը թափանցէ, և միանայ իր հաւատացեալոց սրտին հետ: Ուստի կ'ըսէ սուրբն Ալֆոնսոս, յոր ոչ կարեն համարձակ ակնարկել հրեշտակք, մեք ընդ նմա միանամք, և եղեալք իսկ ի մարմին և ի հոգի: Ո՛ր հոմիւ կայ կ'ըսէ որ իր ոչխարները իրեն արիւնովը պահէ, մայրեր ալ երբեմն իրենց զաւակները ծծմարէ կը յանձնեն, բայց Յիսուս առ բանիս չի համբերեց այլ ինքն արեամբ իւրով զմեզ պարարէ, ըսես թէ կ'ըսէ, ինչու ուզեց մեզի կերակուր ըլլալ.

զանձն իւր մեզի հետ խառնեց շաղուեց որ մէկ բան ըլլանք, վասն զի վառեալ սիրով սիրողային գործէ :

Ասկա ուրեմն Յիսուս Քրիստոս ուզեց ընել աբանչելիաց աբանչելիքը, յիշատակ աբանչելեաց իւրոց. ողորմած գթած է տէր, կերակուր տայ երկիւղածաց իւրոց. որպէս զի իր փափաքը լեցընէ քեզի հետ ըլլալու, և միացընելու մեր և իր սիրտը. Ուստի կ'աղաղակէ սուրբն Ղազարեանոս յուստինեան. « ով աբանչելի սիրոյ քո Յիսուս Քրիստոս, որ անանկ ուզեցիր քու մարմնոյդ հետ զմեզ մարմնացընել, որ քեզի հետ մէկ սիրտ մէկ հոգի ըլլանք՝ անբաժան կապուած » : Ա՛ես ծառայ Աստուծոյ հայրն Գողմպլիէր կ'ըսէր թէ իրաւ որ հաւատալու համար՝ի խորհուրդ սուրբ հաղորդութեան չեմ տարակուսիր Աստուծոյ կարողութեանը, բայց աւելի կը զարմանամ սիրոյն վրայ զոր Աստուած մեզ կը ցուցընէ այս խորհրդոյս, ըսենք թէ ինչպէս հայրը մարմին Քրիստոսի կը լայ, ինչպէս նայն Յիսուսը շատ տեղ կը գտնուի, պիտենք որ Աստուած ամէն բանի կարող է, իսկ թէ հարցընես ինծի թէ ինչպէս Աստուած այնչափ սիրեր է զմարդը, որ ուզենայ անոր կերակուր ըլլալ, ուրիշ պա-

տասիան չունիմ բայց զայս թէ չեմ հաս-
կընար , և թէ Յիսուսի սէրը անհասանե-
լի է : Նա սակայն ոմէ տէր , ասանկ չափա-
զանց բանը՝ որ դուն կերակուր ըլլաս , կ'ե-
րևնայ թէ անվայել է քու մեծվայելչու-
թեանդ . ասոր պատասխանը կու տայ
սուրբն Բեռնարդոս . սէրը իր պատիւը չի
նայիր . նոյն է Ասկեբերանին պատասխանին
ալ , սէրը պատճառ չունի՝ կը դիմէ ուր
որ կը յօժարի , չէ թէ ուր որ պարտա-
կան է , ուստի հրեշտակային վարդապետն
Թովմաս զայս խորհուրդ կը կոչէ խոր-
հուրդ սիրոյ և սիրոյ գրաւական . և սուրբն
Բեռնարդոս , սէր ամէն սիրոյ :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ անհուն սէր Յիսուսի , արժանի
անհուն սիրոյ : Ընչ Յիսուս փրկիչ իմ ,
երբ սիտի ըլլայ որ ես ալ զքեզ սիրեմ ,
ինչպէս դուն զիս սիրեցիր . ալ ուրիշ բան
չունիս դուն ընելու որ զքեզ ինծի սիրելի
ընես , իսկ ես յանդգնեցայ թողուլ զքեզ
զանբաւ բարիդ , որ դառնամ չնչին և ո-
ղորմելի բաները սիրեմ . կ'աղաչեմ ինծի
ըլլաս տուր , և բայց ինծ միշտ քու բարու-
թեանդ մեծութիւնները . որպէս զի բոլորովին

վառուիմ՝ի սէր քո, ջանամ քու կամքդ ընել։ Ահա կը սիրեմ զքեզ Յիսուս իմ, սէր իմ և իմ ամէն բանս, և կը փափաքիմ զիս քեզի հետ միացընել աս սուրբ խորհրդոյս. ամէն բանէ զիս բաժնել և զքեզ միայն սիրել կեանք իմ։ Օգնեա ինձ փըր կիչ իմ Յիսուս վասն արդեանց չարչարանաց քոց։ Դուն ալ ինձ օգնութիւն հասիր՝ մայրդ Յիսուսի և մայր իմ, աղաչէ զինքը որ բոլորովին զիս վառէ՝ի սէր իւր սուրբ։

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Ա՛տածենք Յիսուսին մեծ փափաքն ալ որ մեզի կը ցուցընէ՝ի սուրբ հաղորդութեան. գիտաց Յիսուս զի հասեալ է ժամ նորա. ինչպէս կրնար Յիսուս իր ժամն անցնել զայն գիշերն՝ որ իրեն դառն չարչարանաց սկիզբը պիտի ըլլար. անոր համար իր ժամն կը կոչէր, վասն զի նոյն գիշերը պիտի աւանդէր մեզի զայս խորհուրդ աստուածային, որ բոլորովին միանար իր ամէն սիրելեաց հետ, աս փափաքովս ըսաւ թէ ցանկանալով ցանկացայ զայս պասեք ուտել ընդ ձեզ։ Ա՛ս խօսքով ուզեց փըր-

կ'ելլէր հասկըցնել թէ ոչչափ կը ցանկար սիրով կապուիլ մեր ամէն մէկին հետ յայս սուրբ խորհուրդ. ցանկանալով ցան կացյայ ըսելը առաջ կուզար յայնչափ սիրոյն զոր ունէր առ մեզ: Ասոնի կ'ըսէ սուրբն Լաւրենտիոս յուստինեան թէ կրակ ու բոց սիրոյ է աս խօսքս: Ուզեց զինքը մեզի թողուլ հայի տեսքով, որպէս զի ամէն մարդ կարենայ զինքը ընդունիլ, թէ որ մէկ տեսքով և ստղ ուտելիք մը թողուր նէ, աղքատները կարողութիւն չէին ունենար զինքը առնուլ, թէ և աժան ուտելիքի կերպով տար նէ, գուցէ այն բանը դիւրաւ չէր գտնուէր բոլոր երկրիս վրայ, ասոնի Յիսուս ուզեց հայի տեսակով թողուլ, որ աժան ալ է, և ամէնքն տեղ ալ կը գտնուի, և այնպէս ամէն ալ կրնան գտնալ և ձաշակել: Ուս մեծ փափաքովն՝ որ ունի փրկիչն մեզի կերակուր ըլլալու, չէ թէ կը հրաւիրէ զմեզ գալ զինքը ընդունիլ՝ ըսելով եկայք կերայք՝ի հացէ իմմէ, և արբէք զգինին զոր խառնեցի ձեզ, կենդանի և արբէք և արբեցարուք եղբօրդեակք իմ. հապա պատուիրելով կը հրամայէ ալ թէ առէք կերայք, այս է մարմին իմ, մինչև յաւիտենից կենաց խոստմունք ալ կ'ընէ, որ յօժարութեամբ ընդունինք,

որ ուտէ զմարմին իմ, ընդունի զկեանս յաւիտենական, որ ուտէ զհայս զայս կեցցէ յաւիտեան: Զի նէ կը սպառնայ որ արքայութիւն չկարենայ մտնալ, եթէ ոչ կերջիք զմարմին որդւոյ մարդոյ, ոչ ունիք կեանս յանձին: Ու հրաւէրս, խոստմունքս, և սպառնալիքս բոլոր առաջ կու գան՝ ի փափաքանայ փրկչին միանալոյ մեզի հետ աս տուրբ խորհրդոյս, և աս փափաքս է ծնունդ իր մեծ սիրոյն առ մեզ: Ոչ այն զի սպեզեանի ըսածին պէս, սիրոյն վախճանը ուրիշ բան չէ, բայց միայն միանալ ընդ սիրելւոյն, որովհետև աս խորհրդոյս մէջ Յիսուս բոլորովին կը միանայ Հոգւոյ հետ, ինչպէս որ ինքը ըսաւ թէ որ ուտէ զմարմին իմ, և ըմպէ զարիւն իմ, յիս բնակեցցէ և ես՝ ի նմա: Ցրանի թէ հասկընալին հաւատացեալք թէ ինչ մեծ բարիք կը բերէ Հոգւոյն տուրը Հաղորդութիւնը: Յիսուս ամէն հարստութեանց տէրն է, վասն զի Հայրն զինքը կացոյց ամենայնի տէր. դիտաց Յիսուս, զի զամենայն ինչ ետ Հայր՝ ի ձեռս նորա. ուստի երբոր Յիսուս Հոգւոյ մը հետ տուրը Հաղորդութեամբ կը միանայ, իր հետը կը բերէ զամէն շնորհքը, ինչպէս կ'ըսէ Պողոմոն յաւիտենական խնամ

տութեան համար, եկին ինձ ամենայն բա-
րութիւնք միանգամայն ընդ նմա. սուրբն
Գրիգորիոս կ'ըսէ թէ հաղորդութիւնն
ունի զամենամեծ զօրութիւն կատարելոյ
զղջութիւն, եւ սուրբն Վ Ինչենցիոս փէ-
րարեան կը գրէ, թէ աւելի կը շահի հո-
գին մէկ հաղորդութեամբ մը, քան թէ շա-
բաթ մը պաք պահելով հացիւ և ջրով.
Տրիդենտեան ժողովոյն վարդապետութիւնն
է թէ հաղորդութիւնն է դեղեցափ որով ա-
զատ կ'ըլլանք'ի հանապազորդեան յանցուա-
ծոց, և կը պահպանք'ի մահուչափ մեղաց,
և սուրբ Ագնատիոս աստուածազգեացն զայս
սուրբ խորհուրդ կոչեաց դեղ անմահութե.
Իրենալկենտիոս երկորդն ալ ըսաց, Քրիս-
տոս խորհրդով իւրով զմեզ յիշ-
խանութենէ մեղաց, և խորհրդով սուրբ
հաղորդութեան կ'ազատէ զմեզ'ի կարո-
ղութենէ մեղանչելոյ: Ա՛ս խորհուրդս կը
վառէ ալ զհուր սիրոյն Աստուծոյ, ըստ
այնմ թէ մուծէք զնս'ի տուն գինւոյ, կար-
գեցէք'ի վերայ իմ սէր, հաստատեցէք զնս
իւղով. կոտեցէք յիս խնծոր. զի խան-
գակաթ եմ ես սիրով. ուր սուրբ Գրիգոր
Նիւսացին կ'ըսէ թէ իրաւունք հաղոր-
դութիւնն է աստ տուն գինւոյ, ուր հո-
գին անանուկ կը հարբենայ սիրովն Ա՛ս-

տուծոյ , որ կը մտնայ աշխարհքս ալ, ամէն արարածքն ալ ; և աս է իսկապէս խանդակաթի ըլլալ սուրբ սիրոյ . պատուական հայրն Ֆրանչիսկոս Ալեմտոս թէ դիմն ալ կ'ըսէր թէ ուրիշ բան չկայ այնչափ զօրաւոր՝ի բորբոքել զմեզ՝ի սէրն Աստուծոյ , ինչպէս սուրբ հաղորդութիւնն : Աստուած սէր է , տէր Աստուած մեր հուր ծախիչ է , զայս սիրոյ կրակը հրկիզիս վրայ ձգելու համար եկաւ բանն հայրական . հուր եկի արկանել յերկիր , և զի՞նդ կամիմ մինչև բորբոքեայն :

Ո՛հ , որպիսի սիրուն բոյեր սուրբ սիրոյ կը վառէ Յիսուս՝ի հոգիս՝ որոնք որ ատանկ կարօտով կ'առնուն զնորհուրդ հաղորդութեան : Սրբուհին Կատարինէ սենայի մէկ օր մը քահանայի մը ձեռքը տեսաւ զՅիսուս՝ի հաղորդութեան՝ սիրոյ հնոցի մը պէս , անանկ որ կը զարմանար թէ ինչպէս անանկ մեծ կրակէ չեն տոչորիր և մոխիր դառնար բոլոր մարդկանց սիրտերը : Սուրբն Ալեքսանդրեան կ'ըսէ թէ կայծակ է հաղորդութիւնը , որ անանկ զմեզ կը բորբոքէ՝ ինչպէս կրակ փչող առիւծնեղբու պէս կ'ելլանք այն սեղանէն , սարսափելի ըլլալով սատանայի : Նայէ դուն մէկը ըսէ , ես անոր համար շատ չեմ՝ հա-

ղորդուիր, վասն զի զիս սպաղ կը տեսնամ ՚ի սիրոյն Աստուծոյ. ատանկ մարդը Գերասոնի լսածին պէս նոյն է թէ լսէր. ես կրակի չեմ մօտենար, վասն զի զիս սպաղ կը տեսնամ: Ուրեմն որչափ յուրտ կը զգանք նէ, այնչափ աւելի պիտի մօտենանք սուրբ Հաղորդութեան, թէ որ կը փափաքինք զԱստուած սիրել: Ընդէկ կ՚ըսէ Սալեզացի սուրբն Ֆրանչիսկոս. թէ որ քեզի հարցընեն թէ ինչո՞ւ այդչափ շուտ շուտ կը հաղորդուիս, ըսէ իրենց թէ երկու ցեղ մարդիկ պէտք է որ անպակաս հաղորդուին, կատարեալները և անկատարները, կատարեալները որպէս զի պահուին ՚ի կատարելութեան, և անկատարները որ կատարելութեան հասնին. նմանապէս սուրբն Վռնաւենտուրա ալ կ՚ըսէ, թէպէտ և դաղջութեամբ, բայց վստահութեամբ յողորմութիւն Աստուծոյ մօտեցիր. այնչափ աւելի մարդս կարօտ կ՚ըլլայ բժշկի, որչափ որ աւելի հիւանդութեան նշաններ վրան կը զգայ:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ ոգեսէր փրկիչ իմ Յիսուս, դուն բան չթողուցիր որ չհոգացնես մեզի՝ ի նշան սիրոյդ, և ալ աւելի ինչ բան սիրտ ցուցընես քէ զմեզ կը սիրես. ուստի ահ անհուն բարութիւն, շնորհք տուր ինծի որ ես զքեզ սիրեմ ասկից ետև՝ յամենայն ջորութիւնէ և ամէն փափաքանօք, և զոհ սիրտ սիրէ իմ սիրտս ամէն կերպով, բայց զքեզ միայն ահ փրկիչ իմ, որ կեանքդ տալէն ետև զքեզ բոլոր կու տաս աս սուրբ խորհրդոյս: Ո՛վ տէր իմ, տուր ինծի յիշել միշտ զքու սէրդ, որ զիս բոլորովին մոռնամ և զքեզ միայն սիրեմ անպակաս սիրով: Կը սիրեմ զքեզ Յիսուս իմ ամէն բանէս վեր, և միայն զքեզ սիրել կ՚ուզեմ. կ՚աղաչեմ, հեռացուր ինծմէ զամէն յօժարութիւն որն որ քեզի համար չէ: Ընորհակալ եմ որ ատեն կու տաս ինծի զքեզ սիրելու, և ողբալու այն բաները որովք քեզ վշտացուցեր եմ: Յիսուս իմ, իմ փափաքս ան է որ դուն ըլլաս մէկ հատիկ նպատակ ամէն սրտիս շարժմանցը. ձեռնտու եղիր ինձ

փրկութեան, և բուն իմ փրկութիւնս ըլ-
լայ զքեզ սիրել յամենայն սրտէ միշտ և
յաւիտեանս : Ա՛րիամ մայր իմ, օգնէ
ինծի որ կարենամ սիրել զՅիսուս, և տալչէ
ղինքը վաստ իմ :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԼԵ

ՍԻՐԱԼԻՐ ՀԱՃՈՒԹԻՒՆ ՅԻՍՈՒՍԻ ՄՆԱԼՈՅ Ի ԽՈՐԱՆՆ ՍՈՒՐԲ ԽՈՐՀՐԴՈՅՆ

Ինձի ակէք աւևնայն վաստակաւք և բեռնաւորք, ևս ձեզի հանգիստ պիտի տամ [1] :

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Փրկիչն որ զմեզ սիրեր էր, աս երկրէս երթալ պիտի բաժնուէր իր մահուամբը զգործ փրկութեան լմնցընելէն ետև, չուզեց զմեզ մինաւորիկ թողուլ յայսմ հովտի արտասուաց, ուստի կ'ըսէ սուրբ Պետրոս Ա. թղթոյն, « Ինձ լեզու մը հերիք չէ բացատրելու զմեծութիւն սիրոյն՝ զոր ունի Յիսուս առ ամենայն հոգիս » : Ուստի երբոր

[1] Եկայք առ իս ամենայն վաստակեալք և բեռնաւորք, և ես հանգուցից զձեզ. Մատթ. ԺԱ. 10 :

կ՚ուզէր սուրբ փեսային առ կեանքէս ելլալ, որպէս զի զինքը չմոռնանք՝ յիշատակ թո- ղուց մեզի առ սուրբ խորհուրդը, ուր ան- ձամբ ճնայ, չուզելով որ երկուքին մէջը ուրիշ գրաւական ճնայ վառ պահելու յի- շատակը, բայց եթէ ինքը միայն։ Ասոր այս մեծ սէրս կը պահանջէ մեզմէ մեծ սէր մը առ փրկիչն, ասոր համար վերջի առեն- ներս ուզեց որ գրուի տօն՚ի պատիւ սուրբ արտի իւրոյ՝, որպէս զի մենք ալ մէկ նշան մը հաստուցման ցուցընենք իր սիրալիր հաճու- թեան ճնալոյ՚ի սուրբ սեղան. և միանգա- մայն վճարք մը ընենք անարգանայ՝ ո- րուքը կը նախատեն իր սէրը հերետիկոսք և վատթար քրիստոնեայք։

Յիսուս կեցած է յայս սուրբ խորհուրդ, նախ որպէս զի ամէնքը զինքը գտնան. եր- կրորդ որպէս զի ամէնքը կարենան գալ իրեն հետ տեսնուիլ. երրորդ որպէս զի ամենուն շը- նորհք ընէ. Քրիստոս կը գտնուի յամե-

՝ Ըստ արևմտեան եկեղեցւոյ յինանց մէջ մանաւանդ յիշատակ սահմանուած է Քրիստոսի տեառն մերոյ սուրբ արտին կամ սերոյն, և առանձինն եղբայրու- թիւններ և ջերմեռանդութիւններ կան բարեպաշտ հաւատացելոց մէջ։

նայն զանազան խորանս, որպէս զի ամէնքը որոնք որ կ՚ուզեն կարօղ ըլլան զինքը գըտնալ։ Ան գիշերն որ փրկիչն աշակերտացմէ սիտոր բաժնուէր, և մեռնելու սիտի երթար, անոնք ցաւէն կու լային թէ ինչ պէս սիտի զատուին իրենց սիրելի վարդապետէն, բայց Յիսուս կը մխիթարէր զանոնք ըսելով թէ որդեակք իմ ես կ՚երթամ ձեզի համար մեռնելու, բայց մեռնելուս ալ՝ ձեզ չեմ ուզեր միայակ թողուլ, քանի որ դուք երկրիս վրայ էք, կ՚ուզեմ ձեզի հետ միասին սուրբ խորհրդով սեղանոյ, կը թողում ձեզ իմ մարմինս ալ, հոգիս ալ, աստուածութիւնս ալ, և զիս բոլանդակ, և քանի որ դուք աշխարհիս վրայ էք ես չեմ ուզեր ձեզնէ բաժնուիլ, « ահաւասիկ ես ընդ ձեզ եմ մինչև՚ի կատարած աշխարհի »։ Սրբոյն Պետրոսի Ալկանթարացւոյն ըսածին պէս, կ՚ուզէր փեսային թողուլ իր հարսին աշխարհի հեռաւորութեան առեն ընկեր մը, որ միայակ չի միայ, այլ համար աս սուրբ խորհուրդս թողուց, և քան զայս ալ աւելի մեծ ընկերչէր կրնար թողուլ։ Հեմանոսք որ այնչափ սուտ աստուածներ ունէին, չիկրցան Աստուած մը ձևացընել ի ամենայն սիրով մեր Աստուծոյն պէս, որ միշտ իրենց մօտ ըլլայ, և

քոլերնին կենայ այնչափ սիրով. տես ինչ կ'ըսէ տուրբ գիրքը, « Ո՛վ իյէ ապդ մեծ, որոյ իյէ՛ն նման Աստուած մօտ՛ի նոսա, որպէս տէր Աստուած մեր » : Ա՛ն բնաբանս կը յարմարցընէ տուրբ եկեղեցին տօնի տուրբ հաղորդութեան : Կը տեսնաս ինչպէս Քրիստոս տէրն մեր կեցած է՛ի վերայ տուրբ սեղանոյս, որպէս թէ աւիծուխելով զինքը յայնչափ կաթանս սիրոյ. քահանայք զինքը կը հանեն տաղաւարէն՝ բազմոցը դնելու, և զուրկները հաղորդելու, ետքը նորէն տեղը կը դնեն կը գոյեն և Յիսուս գոհ կ'ըլլայ հոն կենալու գիշեր ցերեկ. բայց, փրկիչ իմ, ինչ սէտք էր այնչափ ժամերուն մէջ գտնուիլ գիշերով ալ, երբ մարդիկ դռներն ալ կը գոցեն, և քեզ միայն կը թողուն. հերիք էր կենալդ տասկ ցերեկ ատենը : Ո՛չ կ'ըսէ, կ'ուզէ ինքը գիշերն ալ կենալ, թէպէտև վինակուկ, տպասելով որ առաւօտը ուզողը շուտով զինքը գտնայ. սրբազան հարսը ժուռ կու գայ վինտեղով իր սիրականը և հարցընելով, միթէ զոր սիրեայ անձն իմ՝ տեսէք. չգտածին պէս՝ ձայնը բարձրացընելով կը գոչէ առ փեսայն. ցոյց ինձ՝ ուր հովուես, ուր հանգուցանես՛ի միջօրէի : Ատեն մը հարսը զփեսայն չէր գտներ, վասն զի դեռ չիկար խորհուրդ

սուրբ Հաղորդութեան, բայց հիմա թէ որ հոգին գտնալ կ'ուզէ նէ զՅիսուս, հերիք է որ ժողովրդապետական ժամ մը երթայ, կամ վանք մը, ան տեղը կը գտնայ իր սիրականը՝ որ իրեն կը սպասէ. չկայ խեղճ գեղ մը, և ոչ կրօնաւորաց վանք մը, ուր սրբութիւն չպահուի, ամէն տեղ թագաւորն փառաց յանձն կ'առնու փակուած կենալ տապանակի մը մէջ, փայտէ կամ քարէ, ուր Հաստարակօրէն մեռաւորիկ գըրած է՝ հակիւ մէկ եղէ կանթեղ մը, և քովը ուրիշ մարդ չեղած. բայց սրբոյն Ընտ նարդոսին ըսածին պէս, աստ բանը, ոսկ տէր, չէր վայլեր քու մեծվայելչութեանդ. իսկ Յիսուս ինչ պատասխան կուտայ, թէ որ իմ՝ մեծվայելչութեանս չի վայլեր նէ՝ կ'ըսէ, բայց կը վայել՝ իմ սիրոյս:

Գիտես ինչ անուշ սէր կ'իմանան ուխտաւորներն որ այցելութիւն կ'երթան Ընտ սուսածածնայ տունը՝ ի Լօրետոն՝ որ Ասպարեզին եկած է, կամ՝ սուրբ երկրին Ներսեսեան ուխտատեղիքը, ի մուրն Ներիզհեմի, ի Գողգոթա, սուրբ գերեզմանը, կ'իմանան թէ Յիսուս հոս է ծներ, հոս բնակեր է, հոս մեռեր է, հոս թաղուեր է. հապա որչափ մեծ բորբոք սիրոյ վառուի սիտոր մեր սիրտը, երբոր ժամու մը մէջ ներ-

կայ կը տեսնենք փրկիչը՝ի տուրբ խորհուրդն։ Ահա կ՚ըսէր թէ չեմ գտնար անանկ տուրբ տեղ մը ջերմեռանդութեան և միխիթարութեան, ինչպէս մէկ ժամ մը՝ ուր կայ Յիսուս՝ի սեղան սրբութեան։ Ասոր ներհակ հայրն Բաղտասար Ընտարէզ կու ըսէ, երբոր կը տեսնար թագաւորաց և իշխանաց պալատները լեցուն բազմութեամբ եկող գացողներուն, իսկ ժամերը ուր Քրիստոս կեցեր է, երեսէ ձգած դատարկ մնացած։ Ո՛հ տէր Աստուած, թէ որ տէրն մեր մէկ ժամու մէջ միայն ըլլար երկրիս վրայ, զոր օրինակ՝ի տուրբ Պետրոս Հռոմայ, և տարին անգամ մէկ օր մը ըլլար զինքը հոն տեսնալ, արդեօք որչափ ուխտաւորներ, որչափ ազնուականներ, որչափ թագաւորներ, կը ջանային հոն գտնուիլ նոյն օրը՝ որ մեծաբեն զերկնից թագաւոր երկիր իջած. արդեօք որպիսի տաղաւար իրեն շինած կ՚ըլլար, ոսկեզարդ և ականակալ. որպիսի Հրաշալոյց կ՚ըլլար նոյն օրը. բայց ինչ կ՚ըսէ Յիսուս, ես չեմ ուզեր մէկ ժամու մէջ միայն կենալ, և ոչ օր մը միայն, չեմ ալ ուզեր այնչափ Հարստութիւն, և այնչափ Հրաշալաւորութիւն, հապա կ՚ուզեմ միշտ կենալ և ամէն օր և ամէն տեղ, ուր որ կը գտնուին իմ հաւատացեալքս, որպէս զի ամէնքը զիս դիւ-

բաւ գանեն. ան ալ միշտ ամէն ժամ երթոր ուզեն նէ. ինչ կ'ըսես, թէ որ Յիսուս ասանկ մեծ սէր ցուցընել չուզենար, որմէն խնդքէն կ'անցնէր աս բանս. իր համբարձ- մանէն ետև՝ մէկը ան ատեն ըսեր, թէ ով տէր, եթէ քու աղէկ սէրդ մեզի ցուցընել կ'ուզես նէ, եկուր մեզի հետ կեցիր 'ի խո- րանս հացի տեսքով, որ հոն կարենանք գքեզ գտնել երթոր ուզենք նէ, որպիսի յան- գգնումին կ'ըլլար, համարձակիլ ասանկ բան խնդրել: Եւ ահա աս բանս՝ որ մար- դուս խնդքէն ալ չէր կրնար անցնիլ, փըր- կիչն մեր մտածեց և 'ի գործ դրաւ: Ա՛յլ վայ մեզ, ուր է մեր շնորհակալութիւնը և երախտագիտութիւնը ասանկ մեծ շնորհքի մը համար. թէ որ թագաւորը հետս տեղէ գար կամք, որ մէկ գեղացին իրեն այ- ցելութիւն կարենայ ընել, ինչ ապերախ- տութիւն կ'ընէր ան գեղացին թէ որ չու- զենար գալ զինքը տեսնալ, կամ ուզեր սոսկ վեր 'ի վերոյ տեսնալ:

ՒՂՂ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ա՛վ փրկիչ իմ Յիսուս, ահ սէր հոգ-
ւոյս, ինչ ծանր բան էր քեզի համար մեզի
հետ ճնալ՝ի խորհուրդ սուրբ հաղորդու-
թեան, նախ և առաջ պէտք էր որ մահ-
քաշէիր, որ կարենաս կենալ մեր խորան-
ներուն վրայ. եւքը այնչափ ալ անարգանք
քաշէիր աս խորհրդուս զմեզ քեզի ներկայա-
ցընելու: Իսկ մեք այսչափ ծոյլ և ան-
հոգ ենք գալ այցելութիւն ընել քեզի,
գիտնալով ալ թէ դուն շատ կ՛ախորժիս
մեր այցելութենէն, մեզ ամէն բարեօք կը-
ցընել ուզելով երբոր գանք քեզ ներկայա-
նանք. տէր թող ինձ, որովհետև աս ա-
պերախտներուն մէկն ալ ես եմ, աս օրէս
սկսեալ փրկիչ իմ կ՛ուզեմ ստէպ քեզի այ-
ցելութիւն ընել, և կենալ ուրչափ կրնամ
նէ քու առջեւդ, գոհանալ քէն, սիրել
քեզ և ընտրէք խնդրել քեզմէ, վասն զի
դուն աս վախճանիս համար կեցեր ես՝ երկ-
րիս վրայ· տաղաւարներուն և տապանակ-
ներու մէջ փակուած, որպէս թէ՝ի կա-
ղանս սիրոյ, զքեզ կը սիրեմ անհուն բարու-
թիւնդ. զքեզ կը սիրեմ ահ Աստուածդ սի-
րոյ, զքեզ կը սիրեմ ծայրագոյն բարիդ

սիրելի՝ ի վեր քան զամենայն բարի , ընդհանուր ստուր լինծի որ հետանամ՝ լինծմէն և ամէն բանէ , որպէս զի զքեզ միայն յիշեմ և ըզքու սէրդ , և միացած կեանքս անպրնեմ զքեզ հաձեցընելու , և ուրիշ մեծ զուարձութիւն չունենամ , բայց միայն քեզի հետ ըլլալ քու ոտքիդ առջևը , վառէ զիս քո լորովիդն քու սիրովդ : Ա՛րիամ մայր իմ , առ լինծի համար մենծ սէր մը առ ստուրբ խորհուրդն , և երբոր զիս թուլցած կը տեսնաս , յիշեցուր լինծի հիմակուան առաջադրութիւնս՝ որ կ՚ընեմ երթալու այցելութիւն ընելու ամէն օր :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Այլինք թէ Յիսուս լինչպէս յայս խորհուրդ ամենուն համարձակութիւն կու տայ իր քովը գալու . սրբուհին Թերեզա կ՚ըսէ թէ երկրաւոր թագաւորի հետ ամէն մարդ չի կրնար խօսակցիլ . աղքատները հազիւ կարող կ՚ըլլան մէկ ուրիշի մը ձեռքովը յոյս ունենալ խօսելու , և իրենց սիրտերը հասկըցընելու , իսկ երկնից աղքային հետ խօսելու ուրիշ միջնորդ մը հարկաւոր չէ , ամէնքը՝ թէ աղնուականք և թէ աղքատք կրնան հետը խօսիլ երես առ երես՝ի ստուրբ

հաղորդութեան . աս է որ Յիսուս իրեն համար կ'ըսէ , թէ ես ծաղիկ դաշտի , շուշան հովտայ : Պարտիզի ծաղիկները գոյ տեղ կը պահուին . դաշտինը ամենուն առջևը կեցած է . ուստի Ուկոն կարդինալը կը գրէ թէ ես ծաղիկ դաշտի , ըսաւ , վասն զի ես զիս ամենուն կ'ընծայեմ դիւրաւ գըտնելու կ'ըսէ :

Ուրեմն Յիսուսի հետ'ի խորհուրդ հաղորդութեան ամէնքը կրնան խօսակից ըլլալ , ան ալ ամէն օր և ամէն ժամ. սուրբն Պետրոս Ալկիսբան խօսելով փրկչին ծննդեան վրայ կ'ըսէ թէ թագաւորները շատ անգամ թող չեն տար որ մէկը գայ հետերնին խօսի , դռնապանները կ'ըսեն թէ հիմա ատենը չէ , գնա և ետքը եկուր . բայց փրկիչն ուզեց բայց այրի մէջ ծնանիլ՝ առանց դրան և դռնապանի , որ ամէնքը ամէն ժամանակ կարենան իրեն համարձակ գալ , ապաստաւոր չկայ որ ըսէ թէ հիմա ատենը չէ , ատենն է բանը Յիսուսի հետ'ի սուրբ հաղորդութեան . միշտ բաց են ժամերն , ամէն մարդ կրնայ երթալ խօսակցիլ երկնից թագաւորին հետ երբոր ուզէ նէ , և Յիսուս ալ կ'ուզէ որ գան հոն իրեն հետ համարձակ խօսին , ատոր համար կեցած

է հայի տեսակաւը. թէ որ Յիսուս կ'ե-
լնայ ի խորանս Նստած ի լուսելէն ա-
թոռ, ինչպէս պիտի երևնայ դատաստա-
նին օրը, ուր կրնայ ան ատեն համարձա-
կիլ իր քովը մօտենալ. բայց սրբուհւոյն Յո-
րելեզայի ըսածին պէս որովհետև տէրն մեր
կը բաղձայ որ մենք իրեն հետ խօսինք և
շնորհքներ խնդրենք համարձակ առանց վախ-
նալու, ասոր համար իր մեծվայելչութիւնը
ծածկեց հայի տեսքով, և Յովմա գեմ-
բայլին ըսածին պէս, կ'ուզէ որ իրեն հետ
տեսնուինք ինչպէս բարեկամ բարեկամի
հետ. երբոր հոգի մը խորանին առջև եկած
է նէ, դիր թէ Յիսուս երդերգոյին այն
խօսքը կ'ըսէ իրեն, արի ևկ մերձա-
ւոր իմ, եղբօրորդի իմ, գեղեցիկ իմ. եկուր,
դուն իմ բարեկամն ես, թշնամի չես, վասն
զի զղջացած ես քու մեղքերէդ: Գեղեցիկ
իմ, ալ տգեղ չես իմ աչքիս առջևը. վասն
զի իմ շնորհքս զքեզ գեղեցկացուց, եկիր
եկուր, խնդրէ ինչ որ կ'ուզես նէ, ասոր
համար կեցած եմ ես խորանիս վրայ: Ա-
րեղն ընթերցող, թէ որ թագաւորը քեզ
իր խուցը կանչեր և ըսեր թէ ըսէ ինչ
որ կ'ուզես նէ, ինչ խնդիրք որ ունիս նէ,
ես զքեզ կը սիրեմ և կը ցանկամ քեզի
աղէկութիւն ընել, ինչ ուրախութիւն կ'ըլ-

լար քեզի : Ասանկ կ'ըսէ Քրիստոս տէրն մեր ամենուն որ իրեն այցելութեան կուգան , « եկա՛ք առ իս ամենայն վաստակեալք և բեռնաւորք , և ես հանգուցից զձեզ » . եկէ՛ք աղքատք , հիւանդք , նեղեալք , ես ձեզ կ'ուզեմ հարստացընել , առողջացընել և մխիթարել , ասոր համար կը կենամ խորանին վրայ , « կարդացեա՛ք դու , և նա ասացէ , առասիկ եմ' » :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ընդ որումհետև դուն սիրելիդ իմ Յիսուս , խորանը կեցած ես աղորմելիներուն խնդիրքը լսելու՝ որ քեզի կը դիմեն , ըսէ այսօր և իմ աղաչանացս , որ եմ խեղճ մեղաւորմը . մի գառն Աստուծոյ պատարագեալ և մեռեալ՝ի վերայ խաչին , ես ալ քու արեամբդ գնեալ հոգի մըն եմ . թող ամէն մեղքերս զոր քեզի դէմ ըրեր եմ , և հասիր լինձի քու շնորհօքդ որ՝ի կորուստ չերթամ , մանաւանդ զիս լուսաւորեայ՝ որ իմ մեղքիս համար քաշեցիր՝ի Գեթսեմանի : Աստուած իմ , երանի թէ բնաւ զքեզ դառնացուցած չըլլայի . սիրելիդ իմ տէր , թէ որ ես՝ի մեղս մեռնէի նէ , ալ չէի կրնար սիրել զքեզ , իսկ դու ասոր համար երկայնամիտ եղար առ իս ,

որպէս զի զքեզ կարենամ սիրել. գոհանամ զքէն վասն այս ժամանակիս որ ինձ տուիր, և որովհետև հիմա կրնամ սիրել, ես ալ կ'ուզեմ սիրել զքեզ: Տուր ինձ զնորհս սուրբ սիրոյ քո, անանկ սիրոյ որ ամէն բան ինձի մոռնալ տայ, որպէս զի խեղքս միտքս ըլլայ հաճոյանալ ամենասիրելի սրտի քում, Յիսուս փրկիչ իմ. որ բոլոր կեանքդ ինձի համար ծախեցիր, ես ալ գոնէ ձեռացած կեանքս քեզի համար ծախեմ, ձգէ զիս բոլորովին՝ի սէր քո, զիս բոլորովին քուկդ ըրէ մեռնելէս առաջ, ամէն բանի յոյս ունիմ արդեամբք չարչարանաց քոց. յոյս ունիմ մանաւանդ Աստուած՝ի քո բարեխոսութիւնդ ալ:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Յիսուս՝ի սուրբ հաղորդութեան առնուն կը թողուս գալ իրեն հետ խօսիլ, որպէս զի ամենուն շնորհքներ ընէ. սրբոյն Օգոստինոսի ըսածին պէս, ինքը աւելի կ'ուզէ բարիք ընել քեզի՝ քան զքու փափաքիլդ առնելու: Պատճառն է, վասն զի Աստուած է անբաւ բարի. բարին ալ՝ի բնութենէ իրմէ է հաղորդական և ծա-

ւալական , որ իր բարիքը կ'ուզէ ամենուն հաղորդել . կը գանգատի Ստուած , երբոր մարդիկ չեն գար շնորհք իրմէ խնդրելու . « ինձմէ անապատ եղէ տանդ Իսրայէլի , կամ աւեր երկիր խոպանացեալ , վասն զի ժողովուրդ իմ , անտէրունչք շրջեցաւ , և առ քեզ ոչ եկեցաւ » : Սուրբն Յովհաննէս՝ի տեսլեան զԲրիստոս տեսաւ , « գօտեւորեալ առ ստեամբքն գօտի ոսկեղէն » , վասն զի Թէպէտ և Յիսուս միշտ պատրաստ է մեզ բարիք ընել , բայց աւելի՝ի խորհուրդ սուրբ հաղորդութեան առատապէս կը բաշխէ իր շնորհքը : Այս երանելին Ամերիկոս Սուսան կ'ըսէր Թէ Յիսուս՝ի հաղորդութեան աւելի յօժարութեամբ կը ըսէ մեր աղաչանքին :

Ինչպէս մէկ մայր մը որուն կուրծքը կաթով լցուած ըլլալով կամ ծծող տղաք կը փնտռէ որ Թեթևցնէ զինքը , ատանկ ալ տէրն մեր՝ի սուրբ խորհուրդ յայս սիրոյ զամէնքը կը կանչէ՝ ըսելով , զի դիւցէք և յագիցիք՝ի ստեանց մխիթարութեան . . . որպէս մայր՝ որ զմանուկ իւր պղտիկը , այնպէս գգուեցիկ զձեզ : Ընտրեր տեսաւ որ Յիսուսին ձեռքերը շնորհքով լեցուած էր որ տայ մարդկան , բայց ոչ ոք մը չէր գտնար : Արանի ան հոգւոյն

որ խորանի առջև կեցեր է Յիսուսէն շնորհք խնդրելու. Փերիայ կոմսուհին՝ որ, սրբոյն Ղազարայի կուսանաց վանքը մեծ ուրչափ կրնար նէ սրբութեան առջև աղօթք կ'ընէր, մինչև անուն դրին իրեն Հարսն սրբութեան, և այն տեղը անդադար կը դիմէր շնորհայ գանձերը: Մէկ օր մը հարցուցին իրեն թէ ինչ կ'ընես այնչափ ատեն սրբութեան առջև. ան ալ ըսաւ, կարենայի նէ յաւիտեան հոն կը կենայի, ինչ կ'ըլլայ ընել սրբութեան առջև. ինչ բան կ'ընէ աղքատ մը մեծատան առջև. ինչ կ'ընէ հիւանդ մը բժշկին առջևը, ինչ ընել կ'ըլլայ, շնորհակալ ըլլալ, սիրել, և խնդիրք ընել: Ուսուլ կ'իմացուի թէ ուրչափ պտուղ ընել կ'ըլլայ սրբութեան առջև աղօթք ընելով: Հայց աւաղ. մարդիկ անոր համար չեն երթար Յիսուսի հետ տեսնուելու, վասն զի վինքը չեն սիրեր, կ'ախորժին ժամերով խօսակցիլ բարեկամի մը հետ, և կը ձանձրանան մէկ ժամ Յիսուսի հետ խօսակից ըլլալէն, ըսէ թէ ինչո՞ւ Յիսուս իր սէրը ինծի չիտար. թէ որ աշխարհք պտղէդ չես հաներ նէ, ինչպէս մնայ ան տեղը սէրն աստուածային. երանի թէ դուն ալ կարենայիր խակապէս պտուղ ըսել գայն, զոր կ'ըսէր սուրբն Փիլիպպոս Ներեան սրբ-

բումեան առջև. « ահա սէր իմ, ահա սէր իմ » . ան առեն չի կրնար ձանձրանալ կե֊ նալու ժամերով, օրերով ալ հաղորդութեան սուրբ խորհրդեան դիմացը : Ըստուծոյ սի֊ րոյ բորբոքած հոգւոյն սրբութեան առջևը անցուցած ժամերը միմիկ վայրկեան կ'ե֊ րևնան. սուրբ Ֆրանչիսկոս քսաւերեան բոլոր օրը կ'աշխատէր հոգւոյ համար, իսկ գիշերը ինչ էր ըսես իր հանգիստը, բայց միայն սրբութեան առջև քիչ մը առեն ա֊ ղօթք ընել : Վաղղիայի մեծ քարոզիչ մը բո֊ վանդակ ցորեկը խոստովանանք լսելու և քա֊ րոզ տալու հետ ը լլալէն ետքը գիշերը ժամ կ'երթար. երբեմն դուռը գոց գտնար նէ, դռնէն դուրս կը կենար ցրտուն հովին՝ որ գոնէ աստնկ հեռուանց մեծարէ իր սիրելի տէրը : Իսկ դու եղբայր, երբոր աս սէրն առ Յիսուս չունիս, չատա ամէն օր այցելու֊ թիւն մը ընել, որով վառես քու սիրտդ իրեն սիրովը : Ան առեն ալ չէիր սիրեր զաշխարհ. հապա ամէն բան ալ կ'առէիր. Պաէզեանին ըսածին պէս. « երբոր կրակը առնու զտունը, ամէն բան պատուհանէն դուրս կը նետեն » :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Յիսուս փրկիչ իմ, շնորհք տուր որ քեզ ճանչնամ և քեզ սիրեմ։ Դուն այսչափ սիրելի ես, դուն ուրիշ բան չունիս ընելու՝ որ մարդիկ քեզ սիրեն. ուրեմն ինչպէս կ'ըլլայ որ քիչ կան քեզ սիրողներ. վայ ինձ, ես ալ աս ապերախտներուն մէջ պտուտցայ։ Ընարածդ շնորհակալ եղած եմ քանի որ ինծի բարիք մը ըրեր են, քեզ միայն ապերախտ եղայ՝ որ ինձի այնչափ պարգևներ ըրեր ես, ան ալ քեզ վշտացընելուվ շատ անգամ ծանր կերպով, և անխրաւելով իմ մեղքս։ Այսօր կը տեսնամ որ գիս երեսէ ձգելու տեղը՝ ինծի կը մօտենաս, ու կը յորդորես սիրով ըսել, թէ սիրեցիս զմէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումմէ։ Ընդ որում հետև ինծի պէս ապերախտին ալ սիրուիլ կ'ուզես, ես ալ կ'ուզեմ քեզ սիրել քու շնորհքդ, և ուրիշ բան չեմ ուզեր սիրելէն՝ի զատ. սիրեմ քեզ սէր իմ, որ ես ինծի համար ամէն բան, օգնէ ինծի ատրդ արեամբդ, զոր հեղեր վասն իմ։ Սիրելիդ իմ փրկիչ, ատրդ արեանդ վրայ է իմ ամէն յոյս, և՝ի բարեխօսութիւն անարատ մօր քո և կուսի, դուն ալ կ'ուզես որ անոր աղաչանքը

օգնէ մեր փրկութեանը . սուրբ Աստուածածնին , բարեխօս եղիր մեզի համար առ Յիսուս , դուն ես որ կը բորբոքես Աստուծոյ սիրով զամէնքը որ քեզ կը սիրեն , զիս ալ վառէ բորբոքէ նոյն սիրով ։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ Լ

ՀԱՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ԿԱՄՍ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

կեանքը իրեւ կամքեւ է [1] :

Մ Ա Տ Ն Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Նոյանդակ մեր փրկութիւնը , կեանքը , կատարելութիւնը 'ի սէրն Աստուծոյ է . « որ ոչն սիրէ , անդէն 'ի մահուն ճնայ » . « սէրն է զօդ կատարման » . իսկ կատարելութիւն սիրոյ կայայած է 'ի համակերպութեան ընդ կամս Աստուծոյ , վասն զի սա է գլխաւոր գործ սիրոյ՝ Աբրահամայ ընծային պէս , միայնութիւն զկամս սիրելեայ . անանուկ որ մէկ սիրտ ունենան , և մէկ

[1] " կեանք են 'ի կամաց նորա ,, . Սաղմ. ԺԹ . 6 :

ուզել մը : Ուստի այնչափ հաճոյ կ'ըլլան Աստուծոյ մեր բարի գործքերը , ճգնութիւնը , հաղորդութիւնը , ողորմութիւն տալը , ցորչափ որ ըստ Աստուծոյ կամացը կ'ըլլան , չէ նէ առաքինական չեն , այլ պատկառանքը , և պատժոյ արժանի : Ասոր համար գլխաւորաբար եկաւ փրկիչն մեր յերկնից երկիր իր օրինակաւ մեզ սորվեցնելու , և սա էր որ աշխարհք մնալու ատեն ըսաց՝ կ'ըսէ առաքեալը . « ընդ զոհս և ընդ պատարագս ոչ հաճեցար , բայց մարմին հատուցեցեր ինձ . յայնժամ ասացի , ահաւասիկ եկի առնել զկամն քո Աստուած » , և զայս շատ անգամ հակըցուց ըսելով . « ինչ ես յերկնից ոչ զի զկամն իմ արարից , այլ զկամն այնորիկ որ առաքեացն զիս » . մեռնելու երթալու ատենն ալ ըսաց . « այլ զի ծանիցէ աշխարհս , եթէ սիրեմ զհայր , և որպէս պատուիրեաց ինձ հայր՝ այնպէս առնեմ , ծն արդ գնասցուք աստ » . ինչպէս ուրիշներուն համար ալ կ'ըսէր , « որ առնիցէ զկամն հօր իմոյ՝ որ յերկինս է , նա է իմ եղբայր և քոյր և մայր » , և ատ էր մէկ հատիկ նպատակը և փափաքն բոլոր սուրբերուն՝ իրենց ամէն գործքին մէջ , կատարումն կամացն Աստուծոյ : Նշանակին

Հերիկոս Սուսան կ'ըսէ, « ես աւելի կ'ուզեմ չնչին որդ մը երկրի ըլլալ կամքն Աստուծոյ, քան թէ սերուիլէ մը իմ կամքս » . և արբուհին Թերեզա, « աղօթք ընողին բոլոր ջանքը աս սիտոր ըլլայ, համակերպիլ ինքը ընդ կամն Աստուծոյ, և ստոյգ պիտոյ թէ աս բանիս վրայ կեցեր է աւելի բարձր կատարելութիւնը, ուր որ գերազանց կերպով աս բանս կը բանեցընէ մեծամեծ պարգևներ կ'առնու Աստուծոյ, և աւելի կը զարգանայ ի ներքին կեանս . երանելիքն յերկինս ասոնք կատարեալ էս Աստուած կը սիրեն, վասն զի բոլորովին համակերպեալ են ընդ կամն Աստուծոյ, և աս է որ Քրիստոս մեզ սորվեցուց, « եղիցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի » . Աստուծոյ կամքը ընողը կ'ըլլայ այր ըստ սրտին Աստուծոյ, « գտի զԴաւիթ ծառայ իմ այր ըստ սրտի իմում, որ արասցէ զամենայն զկամն իմ » , ինչպէս որ ինքն Դաւիթ ալ կ'ըսէր, « պատրաստ է սիրտ իմ առ քեզ Աստուած, պատրաստ է սիրտ իմ » , և աս միայն էր իր խնդիրքը Աստուծոյ, « ուսո՛ ինձ առնել զկամն քո » . գիտես որչափ մեծ բան է կատարեալ համակերպութիւն ցուցընել, յանձնելով զինքը Աստուծոյ կամացը . հերիք

կ՚ըլլայ զմէկը սուրբ ընել. երբոր Պօղոս հալածիչն եկեղեցւոյ զՅիսուս տեսաւ, և լուսաւորելով դարձաւ, աս բանս միայն ըսաց՝ Աստուծոյ զինքը նուիրելով, « տէր զի՞նչ կամիս զի արարից » : Այսու Քրիստոս զինքը մէկէն՚ի մէկ անօթի ընտրութեան ըրաւ, և առաքեալ հեթանոսաց. « անօթի ընտրութեան է ինձ նա, կրել զանուն իմ առաջի հեթանոսաց ». սակը բռնողը, ողորմութիւն տուողը, զինքը մահացընողը Աստուծոյ համար, մաս մը իրմէ Աստուծոյ կ՚ընծայէ, բայց իր կամքը նուիրողը, բոլոր անձը կու տայ Աստուծոյ, և աս է բոլոր Աստուծոյ մեզմէ ուզածը՝ սրտերնիս կամ՝ կամքերնիս, « որդեակ տուր ցիս զսիրտ քո », մէկ խօսքով աս պիտի ըլլայ բուն նպատակը մեր ամենայն բաղձանաց, ջերմեռանդութեանց, մտածութեանց, հաղորդութեանց, Աստուծոյ կամքը կատարելը, աս պիտի ըլլայ վախճան բոլոր մեր աղօթից. շնորհք խնդրել կատարելոյ Աստուծոյ կամքը, և զայս պիտի խնդրենք միշտ ոդութեամբ մեր պաշտպան սրբոց, մանաւանդ սուրբ Աստուածածնի, որ առնու մեզի համար լոյս և զօրութիւն համակերպելոյ զմեզ ընդ կամս Աստուծոյ յաւիտենից, մանաւանդ սիրով ընդու-

նելոյ մեր անձնասիրութեան դէմ եղած բանը : Պատուական հայրն Ալիքս կ'ըսէր . « Ալիքի կ'արժէ փառք Աստուծոյ կամ օրհնեալ է Աստուած մը ըսել ձախորդութեան առենը , քան թէ վեց հօճին անգամ շնորհակալութիւնը մեր ուզած բանին առենը » :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Տէր Աստուած իմ, իմ բոլոր կործանումս անցածները ան եղաւ որ չէի ուզեր զիս համակերպել քու սուրբ կամքիդ հետ , կը գարշիմ և կը նզովեմ բիւր անգամ ան օրերը և այն բոպէները որ իմ կամքս ընելու համար դէմ կեցայ քու կամքիդ , ով Աստուած հոգւոյ իմոյ , հիմա զիս բոլոր քեզ կը նուիրեմ, ընդունէ տէր իմ, և անանկ զիս կապէ քու սիրոյդ հետ , որ չկարենամ մէյ՛ալ քեզնէ ապստամբիլ , զքեզ կը սիրեմ անբաւ բարիդ , և զքեզ սիրելու համար զիս բոլոր քեզ կը նուիրեմ, դուն կարգաւորէ զիս և ամէն բաներս , ինչպէս որ կը հաճիս . ես բոլորովին զիս կը յանձնեմ քու կամացդ , մի թողուր որ կամքիդ դէմ բան մը ընեմ , և ինչպէս որ կ'ուզես նէ զիս բանեցուր . հայր երկնաւոր լուր

ինձ վասն սիրոյ Յիսուսի օծելոյ քո, Յիսուս լուր ինձ վասն արդեանց չարչարանացդ։ Ընծայարքուհիդ Մարիամ օգնեա ինձ, և աւր ինձի համար աս շնորհքս՝ի գործ դընելոյ յիս զկամն Աստուծոյ, յորում է քո վանդակ իմ կեանքս և փրկութիւնս։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Պէտք է որ միաբանենք զմեզ ընդ Աստուծոյ, չէ թէ միայն ներհակ բաներուն մէջ որ ուղղակի Աստուծոյ առաջ կուգան, ինչպէս հիւանդութիւն, անմխիթարութիւն հոգևոր, կորուստ ընչից կամ ազգականաց. հապա անուղղակի Աստուծոյ եկած ներուն մէջն ալ մարդկանց ձեռքով. ինչպէս վատահամբաւութիւն, անարգանք, զրկանք, և ամէն կերպ հալածանք. աս ալ գիտնալու է, որ երբոր մէկը մեր ընչիցը կամ պատուոյն կը դպչի, Աստուած չուզեր մեր վնասողին մեղքը, բայց կ'ուզէ մեր աղքատնալը և խոնարհիլը, ուստի ինչ որ մեզի կը հանդիպի նէ, Աստուծոյ կամքը կ'ըլլայ, « ես եմ որ հաստատեցի զերկս և արարի զնոսաւորս, ես եմ որ առնեմ զնաղդաղութիւն, և հաստատեմ զչար, ես եմ

տէր Աստուած որ առնեմ զայս ամե-
նայն » . ինչպէս Սիրաք ալ ըսաց , « բարիք
և չարիք , կեանք և մահ Աստուծոյ են » :

Չարիք կ'ըսուին երբոր մենք մեզի չար
կ'ընենք այն բաները , չէ նէ , թէ որ սի-
րով ընդունինք ինչպէս որ պէտք էր միա-
բանելով զմեզ ընդ կամն Աստուծոյ , չար
չէին ըլլար մեզի համար , այլ բարի : Սուր-
բերուն գլխուն պսակը զարդարող գոհար-
ներն են այն նեղութիւնքը որ Աստուծոյ
համար քաշեր են , գիտնալով որ անոնց
ձեռամբն են երանելի . Յոբ երբոր լսեց թէ
Սաբէացիք իրեն ամէն բանը յափշտակեցին
ինչ ըսաւ . « տէր ետ , և տէր էառ » . չըսաւ
թէ Աստուած տուաւ , և թշնամիք առին ,
վասն զի գիտէր որ ամէն բան կամքն
Աստուծոյ կ'ըլլայ , « որպէս տեառն հաճոյ
թուեցաւ , նոյնպէս և եղև , եղիցի անուն
տեառն օրհնեալ » : Սուրբ վկայքն Նեսի-
տեկտոս և Աթոռնիոս երբոր կը տանջու-
էին երկրլիէ ձանկերով և վառած ջահե-
րով , զայս միայն կ'ըսէին . « տէր եղիցին
'ի մեզ կամք քո » , և հոգինին աւանդե-
լու ատեն աս եղաւ իրենց վերջի խօսքը .
« օրհնեալ տէր Աստուած յաւիտենից , որ
ետուր մեզ զայս չնորհ , զի լցցին 'ի մեզ
հաճոյք քո սուրբ » : Կեսարիոսին սատ-

մածին պէս , միայնակեցին մէկը որ քան զուրկները աւելի խստակեաց մը չէր՝ շատ հրաշքներ կ՚ընէր , իր աբբան աս բանիս զարմանալով , հարցուց իրեն օր մը թէ դուն ինչ յերմեւանդութիւն կ՚ընես . ան ալ ըսաւ , ես ամենէն անկատար եմ , միայն աս բանին խեղք տուած եմ , որ ամէն բանի մէջ համակերպեմ իմ կամքս Աստուծոյ կամց հետ : Աբբան վրայ բերաւ . Հապա դուն քնաւ չնեղացար քանի մը օր առաջ որ թըշնամի մը այնչափ ձեռաս տուաւ մեր կալուածներուն . իսկ նա ըսաց , մանաւանդ պոհութիւն տուի Աստուծոյ , որ ամէն բանը ինքը կ՚ընէ , կամ թող կու տայ մեր բարւոյն համար : Սկզբից հասկըցաւ մեծաւորը թէ ինչ աստիճան արդութիւն ունի եղեր այն անձը : Մենք ալ ասանկ սիրտը ընենք , երբոր ձախորդ բաներ մեզ կը պատահին , բոլորը իբրև Աստուծոյ ձեռքէն ընդունինք , չէ թէ միայն համբերութեամբ , հապա ուրախութեամբ՝ առաքելոյ պէս , որ « զբաղային խնդալով յերեսաց ատենին , զի վասն անուան տեառն արժանի եղեն անարգելոյ » . եւ ինչ մեծ ուրախութիւն քան զայս կրնայ ըլլալ , որ դիտնանք թէ խաչ մը քաշելով սիրով Աստուծոյ հաճոյական բան կ՚ընենք : Արեմն թէ որ կ՚ուզենք շա-

բունակ խաղաղութիւն վայելել նէ, ասկից եւս ապաւինինք Աստուծոյ կամացը, ամէն դիպուածքին առնը ընելով. « այո՛ Հայր, դի այսպէս հաճոյ եղեւ առաջի քո »: Ա՛ր այս վախճանը սիտի ունենք մեր ամէն մտածականը հաղորդութիւնը, սրբութեան պյսկեսութիւնը, և աղօթքը, աղաչելով զԱստուած միշտ որ շնորհք տայ մեզի հաճակերպիլ իր կամացը, և հանապազ զմեզ նուիրենք՝ ըսելով. Աստուած իմ, ահաւասիկ եմ, արա ընդ իս որ ինչ քեզ հաճոյ թուի:

ԻՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ թագաւոր իմ և Աստուած իմ, սրբիլդ իմ փրկիչ, եկ և թագաւորեա դու միայն իմ վրաս ասօրէս եւս՝ հանդչելով յանձս հոգւոյս, բոլոր քեզի առ իմ կեանքս, անանկ որ բանի մը չբաղձամ, բան մը չուզեմ, բայց միայն քու ուզածդ. Ինսուս իմ, ինչուան հիմա ես զքեզ այնչափ դառնացուցի՝ հակառակելով քու սուրբ կամքդ, աս ինծի ասելն ցաւ կու տայ քան թէ ամէն չարիք քաշած ըլլալն, կը զղջամ և բոլոր սրտանց կը ցաւիմ: Պատժոյ արժանի եմ, ուստի սիրով յանձն կ'առնեմ

ամէն վիշտ, միայն վէս խաղալէ զկուռիէն ՚ի քու սիրոյդ։ Ո՛վ կամք Աստուծոյ, դու իմ սէրս ես, ով արիւն Յիսուսի դու իմ յոյս ես, ՚ի քեզ կը յուսամ՝որ ասկից ետև միշտ և հանապազ միացեալ ըլլամ ընդ աստուածային կամն, ան ըլլայ իմ առաջնորդը, իմ փափաքս, իմ սէրս և իմ խաղաղութիւնս և հանգիստս, « խաղաղութեամբ յայս և ՚ի սոյն ինքնեցյց և հանգեայց ». ամէն բանի մէջ որ ինծի կը հանդիպի ըսեմ, ասանկ ուզեցիր իմ վրաս ընել, ես ալ ասանկ կ՚ուզեմ. Աստուած իմ զայն միայն կ՚ուզեմ ինչ որ դուն կ՚ուզես միշտ, « եղիցին յիս կամք քո »։ Յիսուս իմ, վասն քու արդեանցդ այս շնորհքը ինծի պարգեւէ որ հանապազ կրկնեմ և կրկնեմ զայս գեղեցիկ բան սիրոյ, « եղիցին կամք քո, կամք քո եղիցին ». Տիրամայր Մարիամ մայր իմ երանի քեզ կու տամ, որ կատարելիր միշտ յամենայնի զկամն Աստուծոյ, շնորհք խնդրէ ինծի համար ալ, որ աս օրէս սկսեալ միշտ զայն կատարեմ, Աստուծոյ կամքը կատարելու փոյթ ունենամ։

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Ով որ Աստուծոյ կամացը հետ միա-
ցած է, աս երկրիս վրայ ալ շարունակ՝ի
խաղաղութեան կը վայելէ, վասն զի չի կըր-
նար հոգի մը աւելի գոհ ըլլալ, քան երբոր տեսնայ որ իր ամէն ուզածները կ՚ըլ-
լան: Ընդ այն որ ուրիշ բան մը չուզեր, բայց զոր Աստուած կ՚ուզէ և որչափ կ՚ու-
զէ, իր ամէն ուզածը ունի, որովհետև ինչ որ պատահի նէ, բոլորը Աստուծոյ կամքը կ՚ըլլայ: Սաղոմանոսի ըսածին պէս, Աստուծոյ հետ համակերպել եղող ան-
ձինք, թէ որ խոնարհութիւն քաշեն նէ, իրենք ալ աստ կ՚ուզեն, թէ որ աղքա-
տութիւն քաշեն, իրենք ալ աղքատ ըլլալ կ՚ուզեն. մէկ խօսքով, ամէն բան կ՚ու-
զեն, ինչ որ հանդիպի. որով երջանիկ կեանք կը վարեն, պաղ ըլլայ, տաք ըլ-
լայ, անձրև գայ, հով ըլլայ, Աստուծոյ կամայը հետ մէկ եղողը կ՚ըսէ. կ՚ուզեմ աս պաղը, տաքը և այլն, վասն զի Աստուած ասանկ կ՚ուզէ. բան մը կորսուեր է, հա-
րածանք քաշեր է, հիւանդութիւն վրան եկեր է, մահ եկեր է, անիկայ կ՚ըսէ թէ կ՚ու-

զեմ ես խեղճ ըլլալ, հալածեալ ըլլալ, հիւանդ ըլլալ, մեռնիլ ալ. և վասն զի Աստուած ասանկ կ'ուզէ, 'ի կամն Աստուծոյ հանդչողը, և սիրողը Աստուծոյ ամէն ըրածին, ամպերէն վեր երկինքը նստած կը նայի: Այս այն խաղաղութիւնն է, որ առաքեղյն ըսածին պէս, « 'ի վեր է քան զամենայն միտս », և անանկ հաստատ խաղաղութիւն մըն է որ այլայլիլ չի գիտեր, անհիան լուսնի պէս կը փոխի, խելացին խնամտութեան մէջ կը ճնայ, կ'ըսէ Սիրաք. անխնձք մեղաւորը լուսնի պէս կ'աճի ու կը պակսի, այսօր կը ծիծաղի վաղը կուլայ, այսօր զուարթ է և հեզուկ, վաղը դառնայեալ և կատաղի, մէկ խօսքով փոփոխական է ամէն փոփոխական բաներու հետ՝ որ յաջող կամ ձախորդ կը հանդիպին: Իսկ արդարն արեգական կը նմանի, միշտ միակերպ հանդարտ ամէն դիպուածի մէջ, վասն զի իր խաղաղութիւնն է 'ի միութեան ընդ կամն Աստուծոյ, և յերկիր խաղաղութիւն, 'ի մարդիկ հաճութիւն: Սրբուհին Մարիամ Մագդաղենացին Տէփոցցի, երբոր կ'ըսէր կամք Աստուծոյ, անանկ միխիթարանք մը կ'իմանար որ կարծես թէ իրմէ դուրս կ'ելլար յափշտակութեամբ սիրոյ. թէպէտև

գրեթէ անկարելի է որ մարդ քիչ մ՚ալ չդժուամակի ձախորդ բանէն, բայց գլխաւոր մասամբ միշտ կը վայէ զթագաւորութիւն խաղաղութեան, երբոր կամքը միացած ըլլայ Աստուծոյ կամացը հետ, « զուարթութիւն ձեր ոչ ոք առնէ ՚ի ձէնջ ». բայց որպիսի խենթութիւն է անոնց ըրածը որ Աստուծոյ կամացը կը հակառակին. Աստուծոյ ուզածը պէտք է որ ըլլայ, « կամաց նորա ոմն կացցէ հակառակ »: Ուստի ողորմելիները պէտք է խաչը կրեն, բայց անպտուղ և առանց խաղաղութեան. « ո՛ խաստացաւ ընդդէմ նորա և հանդարտեաց » . և ինչ է Աստուծոյ ուզածը, եթէ ոչ մեր բարին, « այս են կամք Աստուծոյ սրբութիւն ձեր ». կ՚ուզես որ սուրբ ըլլանք, և գոհ կեանք հոս ունենանք և երանելի ըլլանք անդին, աղէկ հասկրնանք թէ խաչը Աստուծոյ կու գայ, « յամենայնի գործակից լինի ՚ի բարիս », պատիժներն ալ աս կեանքիս մէջ մեր վնասուն համար չեն, հապա որպէս զի անոնցմով ձամբայ գանք և յաւիտենից երանութիւնը ձեռք բերենք, « որ յիւր որդին ոչ խնայեաց. այլ վասն մեր ամենեցուն մատնեաց զնա, զիարդ ոչ նովաւ հանդերձ զամենայն շնորհիցէ մեզ », հապա բողոքելն վրէ Աստուծոյ ձեռքը

տասխան չունիմ բայց զայս թէ չեմ հաս կընար, և թէ Յիսուսի սէրը անհասանելի է։ Նա սակայն ոմն տէր, սասանկ չափազանց բանը՝ որ դուն կերակուր ըլլաս, կ'ընայ թէ անվայել է քու մեծվայելչութեանդ. ասոր պատասխանը կու տայ սուրբն Յեռնարդոս. սէրը իր պատիւը չի նայիր. նոյն է Մակեբերանին պատասխանն ալ, սէրը պատճառ չունի՝ կը դիմէ ուր որ կը յօժարի, չէ թէ ուր որ պարտական է, ուստի հրեշտակային վարդապետն Յովհաննես զայս խորհուրդ կը կոչէ խորհուրդ սիրոյ և սիրոյ գրաւական. և սուրբն Յեռնարդոս, սէր ամէն սիրոյ։

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ անհուն սէր Յիսուսի, արժանի անհուն սիրոյ։ Ընչ Յիսուս փրկիչ իմ, երբ սիտի ըլլայ որ ես ալ զքեզ սիրեմ, ինչպէս դուն զիս սիրեցիր. ալ ուրիշ բան չունիս դուն ընելու որ զքեզ ինծի սիրելի ընես, իսկ ես յանդգնեցայ թողուլ զքեզ զանբաւ բարիդ, որ դառնամ չնչին և ողորմելի բաները սիրեմ. ի՛նաչեմ ինծի լոյս տուր, և բաց ինձ միշտ քու բարութեանդ մեծութիւնները. որպէս զի բողոքելին

վառուիմ՝ի սէր քո, ջանամ քու կամքդ ընել։ Ահա կը սիրեմ զքեզ Յիսուս իմ, սէր իմ և իմ ամէն բանս, և կը փափաքիմ զիս քեզի հետ միացընել աս սուրբ խորհրդոյս. ամէն բանէ զիս բաժնել և զքեզ միայն սիրել կեանք իմ։ Օգնեա ինձ փըր կիչ իմ Յիսուս վասն արդեանց չարչարանաց քոց։ Դուն ալ ինձ օգնուիմիւն հասիր՝ մայրդ Յիսուսի և մայր իմ, աղաչէ զինքը որ բոլորովին զիս վառէ՝ի սէր իւր սուրբ։

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Ո՛տաճենք Յիսուսին մեծ փափաքն ալ որ մեզի կը յուզընէ՝ի սուրբ հաղորդութեան. գիտաց Յիսուս զի հասեալ է ժամ նորա. ինչպէս կրնար Յիսուս իր ժամը սեպել զայն գիշերն՝ որ իրեն դառն չարչարանաց սկիզբը պիտի ըլլար. անոր համար իր ժամը կը կոչէր, վասն զի նոյն գիշերը պիտի աւանդէր մեզի զայս խորհուրդ աստուածային, որ բոլորովին միանար իր ամէն սիրելեաց հետ, աս փափաքովս ըսաւ թէ յանկանալով յանկացայ զայս պասեք ուտել ընդ ձեզ։ Ան խօսքով ուզեց փըր-

կէին հասկըցընել թէ ոչխարի կը ցանկար միտալ կապուիլ մեր ամէն մէկին հետ յայս սուրբ խորհուրդ. ցանկանալով ցանկացայ ըսելը առաջ կուգար յայնչափ սիրոյն զոր ունէր առ մեզ: Ասոնի կ'ըսէ սուրբն Ամբրոսիոս յուստինեան թէ կրակ ու բոց սիրոյ է առ Յիսուս: Ուզեց զինքը մեզի թողուլ հոգի տեսքով, որպէս զի ամէն մարդ կարենայ զինքը ընդունիլ, թէ որ մէկ տեսքով և տուղ ուտելիք մը թողուր նէ, աղքատները կարողութիւն չէին ունենար զինքը առնուլ, թէ և աժան ուտելիքի կերպով տար նէ, գոյէ այն բանը դիւրաւ չէր գտնուէր բոլոր երկրիս վրայ, ուստի Յիսուս ուզեց հացի տեսակով թողուլ, որ աժան ալ է, և ամէնքն տեղ ալ կը գտնուի, և այնպէս ամէն ալ կրնան գտնալ և ձաշակել: Ո՛վ մեծ փափաքով՝ որ ունի փրկիչն մեզի կերակուր ըլլալու, չէ թէ կը հրաւիրէ զմեզ գալ զինքը ընդունիլ՝ ըսելով եկայք կերայք՝ի հացէ իմմէ, և արբէք զգինին զոր խառնեցի ձեզ, կենդանի և արբէք և արբեցարուք եղբօրդեակք իմ. հապա պատուիրելով կը հրամայէ ալ թէ առէք կերայք, այս է մարմին իմ, մինչև յաւիտենից կենաց խոստմունք ալ կ'ընէ, որ յօժարութեամբ ընդունինք,

որ ուտէ զմարմին իմ, ընդունի զկեանս յաւիտենական, որ ուտէ զհայոց զայս կերպէ յաւիտեան : Զի նէ կը սպառնայ որ արքայութիւն չկարենայ մտնալ, եթէ ոչ կերպիք զմարմին որդւոյ մարդոյ, ոչ ունիք կեանս յանձին : Ա՛ս հրաւէրս, խոստմունքս, և սպառնալիքս բոլոր առաջ կու գան ՚ի փառաբանայ փրկչին միանալոյ մեզի հետ աս սուրբ խորհրդովս, և աս փառաբս է ծնունդ իր մեծ սիրոյն առ մեզ : Ո՛ւ այն զի սպեղանի բաժին պէս, սիրոյն վախճանը ուրիշ բան չէ, բայց միայն միանալ ընդ սիրելւոյն, որովհետև աս խորհրդոյս մէջ Յիսուս բոլորովին կը միանայ Հոգւոյ հետ, ինչպէս որ ինքը ըսաւ թէ որ ուտէ զմարմին իմ, և ըմպէ զարիւն իմ, յիս բնակեցէ և ես ՚ի նմա : Նշանակէ թէ հասկընալին հաւատացեալք թէ ինչ մեծ բարիք կը բերէ հոգւոյն սուրբ հաղորդութիւնը : Յիսուս ամէն հարստութեանց տէրն է, վասն զի Հայրն ինքը կացոյց ամենայնի տէր. դիտաց Յիսուս, զի զամենայն ինչ ետ Հայր ՚ի ձեռս նորա. ուստի երբոր Յիսուս Հոգւոյ մը հետ սուրբ հաղորդութեամբ կը միանայ, իր հետը կը բերէ զամէն շնորհքը, ինչպէս կ՚ըսէ Պողոմոս յաւիտենական խնամ-

տուքեան համար, նկին ինձ ամենայն բա-
րութիւնք միանգամայն ընդ նմա. սուրբն
Գիոնեսիոս կ'ըսէ թէ հաղորդութիւնն
ունի զամենամեծ զօրութիւն կատարելոց
զկրօնութիւն, եւ սուրբն Ղ ինչենցիոս փէ-
րատեան կը գրէ, թէ աւելի կը շահի հո-
գին մէկ հաղորդութեամբ մը, քան թէ շա-
բաթ մը պաք պահելով հացիւ և ջրով.
Տրիդենտեան ժողովոյն վարդապետութիւնն
է թէ հաղորդութիւնն է դեղեցափ որով ա-
զատ կ'ըլլանք'ի հանապազորդեան յանցուա-
ծոց, և կը պահպանէ'ի մահուչափ մեղաց,
և սուրբ Գնատիոս աստուածազգեացն զայս
սուրբ խորհուրդ կոչեաց դեղ անմահութե.
Գենովկենտիոս երրորդն ալ ըսաց, Գրիս-
տոս խորհրդով խաչին ազատեց զմեզ յիշ-
խանութենէ մեղաց, և խորհրդով սուրբ
հաղորդութեան կ'ազատէ զմեզ'ի կարո-
ղութենէ մեղանչելոց: Ա՛ս խորհուրդս կը
վառէ ալ զՀուր սիրոյն Աստուծոյ, ըստ
այնմ'թէ մուծէք զնա'ի տուն գինւոյ, կար-
գեցէք'ի վերայ իմ սէր, հաստատեցէք զնա
իւղով. կուտեցէք յիս խնծոր. զի խան-
դակաթ եմ ես սիրով. ուր սուրբ Գրիգոր
Նիւսացին կ'ըսէ թէ իրաւունք հաղոր-
դութիւնն է աստ տուն գինւոյ, ուր հո-
գին անանկ կը հարբենայ սիրովն Ա՛ս-

տուծոյ , որ կը մոռնայ աշխարհքս ալ, ամէն արարածքն ալ , և աս է իսկապէս խանդակաթի ըլլալ սուրբ սիրոյ . պատուական հայրն Ֆրանչիսկոս Ալեմտոս թէ դինն ալ կ'ըսէր թէ ուրիշ բան չկայ այնչափ զօրաւոր՝ի բորբոքել զմեզ՝ի սէրն Աստուծոյ , ինչպէս սուրբ հաղորդութիւնն : Աստուած սէր է , տէր Աստուած մեր հուր ծախիչ է , զայս սիրոյ կրակը երկրիս վրայ ձգելու համար եկաւ բանն հայրական . հուր եկի արկանել յերկիր , և զի՛նդրդ կամիմ վինչև բորբոքեսցի :

Ո՛հ , որպիսի սիրուն բոյեր սուրբ սիրոյ կը վառէ Յիսուս՝ի հոգիս՝ որոնք որ ատանկ կարօտով կ'առնուն զնորհուրդ հաղորդութեան : Արբուհին Կատարինէ սենայի մէկ օր մը քահանայի մը ձեռքը տեսաւ զՅիսուս՝ի հաղորդութեան՝ սիրոյ հնոցի մը պէս , անանկ որ կը զարմանար թէ ինչպէս անանկ մեծ կրակէ չեն տոչորիր և մոխիր դառնար բոլոր մարդկանց սիրտերը : Սուրբն Ասկեբերան կ'ըսէ թէ կայծակ է հաղորդութիւնը , որ անանկ զմեզ կը բորբոքէ՝ ինչպէս կրակ փչող առիւծնե՛րու պէս կ'ելլանք այն սեղանէն , սարսափելի ըլլալով սատանայի : Հայց գուցէ մէկը ըսէ , ես անոր համար շատ չեմ՝ հա-

ղորդուիր , վասն զի զիս պաղ կը տեսնամ
՚ի սիրոյն Աստուծոյ . ատանկ մարդը Գեր-
սոնի լսածին պէս նոյն է թէ լսէր . ես
կրակի չեմ մօտենար , վասն զի զիս պաղ
կը տեսնամ : Ուրեմն որչափ ցուրտ կը
զգանք նէ , այնչափ աւելի պիտի մօտե-
նանք սուրբ Հաղորդութեան , թէ որ կը
փափաքինք զԱստուած սիրել : Ազէկ կ՚ըսէ
Սալեզացի սուրբն Ֆրանչիսկոս . թէ որ
քեզի Հարցընեն թէ ինչո՞ւ այդչափ շուտ շուտ
կը Հաղորդուիս , ըսէ իրենց թէ երկու ցեղ
մարդիկ պէտք է որ անպակաս Հաղորդու-
ին , կատարեալները և անկատարները , կա-
տարեալները որպէս զի պահուին ՚ի կատա-
րելութեան , և անկատարները որ կատարե-
լութեան Հասնին . նմանապէս սուրբն Պո-
նաւենտուրա ալ կ՚ըսէ , թէպէտ և դաղ-
ջութեամբ , բայց վստահութեամբ յորդորմու-
թիւնն Աստուծոյ մօտեցիր . այնչափ աւելի
մարդս կարօտ կ՚ըլլայ բժշկի , որչափ որ ա-
ւելի հիւանդութեան նշաններ վրան կը զգայ :

ՈՂՋ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ ոգեաէր փրկիչ իմ Յիսուս, դուն բան չթողուցիր որ չհոգացնես մեզի ՚ի նշան սիրոյդ, և ալ աւելի ինչ բան պիտի յուսցընես թէ զմեզ կը սիրես. ուստի ահ անհուն բարութիւն, շնորհք տուր ինծի որ ես զքեզ սիրեմ ասկից ետև՝ յամենայն ջորութիւնէ և ամէն փափաքանօք, և զոհ պիտի սիրէ իմ սիրտս ամէն կերպով, բայց զքեզ միայն ահ փրկիչ իմ, որ կեանքդ տալէն ետև զքեզ բոլոր կու տաս աս սուրբ խորհրդուն։ Ո՛վ տէր իմ, տուր ինծի յիշել միշտ զքու սէրդ, որ զիս բոլորովին մոռնամ և զքեզ միայն սիրեմ անպակաս սիրով։ Կը սիրեմ զքեզ Յիսուս իմ ամէն բանէս վեր, և միայն զքեզ սիրել կ՚ուզեմ. կ՚աղաչեմ, հեռացուր ինծմէ զամէն յօժարութիւն որն որ քեզի համար չէ։ Ընորհակալ եմ որ ատեն կու տաս ինծի զքեզ սիրելու, և ողբալու այն բանները որուն քեզ վշտացուցեր եմ։ Յիսուս իմ, իմ փափաքս ան է որ դուն ըլլաս մէկ հատիկ նպատակ ամէն սրտիս շարժմանցը. ձեռնտու եղիր ինձ

փրկութեան, և բուն իմ փրկութիւնս ըլ-
լայ գթել սիրել յամենայն սրտէ միշտ և
յաւիտեանս : Ա՛ստիւամ մայր իմ՝, օգնէ
ինձի որ կարենամ սիրել զՅիսուս, և ատել
զինքը վասն իմ :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԼԵ

ՍԻՐԱԼԻՐ ՀԱՃՈՒԹԻՒՆ ՅԻՍՈՒՍԻ ՄՆԱԼՈՅ Ի ԽՈՐԱՆՆ ՍՈՒՐԲ ԽՈՐՀԸՐԴՈՅՆ

Ինձի ակէք ամենայն վաստակեալք և բեռնաւորք, և ես հանգիստ պիտի տամ [1] :

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Փրկիչն որ վեղ սիրեր էր, առ երկրէս երթալ պիտի բաժնուէր իր մահուամբը զգործ փրկութեան լմնցընելէն ետև, չուզեց վեղ մինաւորիկ թողուլ յայսմ հովտի արտասուաց, ուստի կ'ըսէ սուրբ Պետրոս Ա. Թարթի, « Ինձ լեզու մը հերիք չէ բացատրելու վեճմարիտն սիրոյն՝ զոր ունի Յիսուս առ ամենայն հոգիս » : Ուստի երբոր

[1] Եկայք առ իս ամենայն վաստակեալք և բեռնաւորք, և ես հանգուցից զձեզ. Մատթ. ԺԱ. 10 :

կ՚ուզէր սուրբ փեսային առ կեանքէս ելլալ, որպէս զի զինքը չմոռնանք՝ յիշատակ թո- ղուց մեզի առ սուրբ խորհուրդը, ուր ան- ձամբ միասց, չուզելով որ երկուքին մէջը ուրիշ գրաւական միայց վառ պահելու յի- շատակը, բայց եթէ ինքը միայն։ Ասոր այս մեծ սէրս կը պահանջէ մեզմէ մեծ սէր մը առ փրկչին, ասոր համար վերջի առեն- ներս ուզեց որ դրուի տօն՚ի պատիւ սուրբ սրտի իւրոյ [1], որպէս զի մենք ալ մէկ նշան մը հաստուցման ցուցընենք իր սիրալիր հաճու- թեան միայց՚ի սուրբ սեղան. և միանգա- մայն վճարք մը ընենք անարգանաց՝ ո- րոնք կը նախատեն իր սէրը հերետիկոսք և վատթար քրիստոնեայք։

Յիսուս կեցած է յայս սուրբ խորհուրդ, նախ որպէս զի ամէնքը զինքը գտնան. եր- կրորդ որպէս զի ամէնքը կարենան գալ իրեն հետ տեսնուիլ. երրորդ որպէս զի ամենուն շը- նորհք ընէ. Քրիստոս կը գտնուի յամե-

1 Ըստ արևմտեան եկեղեցւոյ վինանց մէջ մասնաւոր յիշատակ սահմանուած է Քրիստոսի տեառն մերոյ սուրբ սրտին կամ սիրոյն, և առանձինն եղբայրու- թիւններ և ջերմեռանդութիւններ կան բարեպաշտ հաւատացելոց մէջ։

նայն զանազան խորանս, որպէս զի ամէնքը որոնք որ կ՚ուզեն կարօղ ըլլան զինքը գըտնալ։ Ան գիշերն որ փրկիչն աշակերտացմէ պիտոր բաժնուէր, և մեռնելու պիտի երթար, անոնք ցաւէն կու լային թէ ինչ պէս պիտի զատուին իրենց սիրելի վարդապետէն, բայց Յիսուս կը մխիթարէր զանոնք ըսելով թէ որդեակք իմ ես կ՚երթամ ձեզի համար մեռնելու, բայց մեռնելուս ալ՝ ձեզ չեմ ուզեր միանակ թողուլ, քանի որ դուք երկրիս վրայ էք, կ՚ուզեմ ձեզի հետ մնալ սուրբ խորհրդով սեղանոյ, կը թողում ձեզ իմ մարմինս ալ, հոգիս ալ, աստուածութիւնս ալ, և զիս բոլանդակ, և քանի որ դուք աշխարհիս վրայ էք ես չեմ ուզեր ձեզնէ բաժնուիլ, « ահաւասիկ ես ընդ ձեզ եմ մինչև՚ի կատարած աշխարհի »։ Սրբոյն Պետրոսի Ալկանթարայցոյն ըսածին պէս, կ՚ուզէր փեսային թողուլ իր հարսին աշխափ հեռաւորութեան ատեն ընկեր մը, որ միանակ չի մնայ, ասոր համար աս սուրբ խորհուրդս թողուց, և քան զայս ալ աւելի մեծ ընկերչէր կրնար թողուլ։ Հեմանոսք որ այնչափ սուտ աստուածներ ունէին, չիկրցան Աստուած մը ձևացընել ի ամենայն սիրով մեր Աստուծոյն պէս, որ միշտ իրենց մօտ ըլլայ, և

քոլերնեն կենայ այնչափ սիրով. տես ինչ կ'ըսե տուրք գերքը, « Ո՛վ իյե ապդ մեծ, որոյ իյե՛ն նման Աստուած մօտ՛ի նոսա, որպէս տէր Աստուած մեր » : Աս բնաբանս կը յարմարցընէ տուրք եկեղեցին տօնի տուրք հաղորդութեան : Կը տեսնաս ինչպէս Քրիստոս տէրն մեր կեցած է՛ի վերայ տուրք սեղանոյս, որպէս թէ ամիսուիելով գինքը յայնչափ կաղանս սիրոյ. քահանայք գինքը կը հանեն տաղաւարէն՝ բազմոցը դնելու, և զուրիշները հաղորդելու, եւքը նորէն տեղը կը դնեն կը գոյեն և Յիսուս գոհ կ'ըլլայ հոն կենալու գիշեր ցերեկ. բայց, փրկիչ իմ, ինչ պէտք էր այնչափ ժամերուն մէջ գանուիլ գիշերով ալ, երբ մարդիկ գոնեն ալ կը գոյեն, և քեզ միայն կը թողուն. հերիք էր կենալդ սուկ ցերեկ ատենը : Ով կ'ըսէ, կ'ուզե ինքը գիշերն ալ կենալ, թէպէտև մինակուկ, սպասելով որ առաւօտը ուզողը շուտով գինքը գտնայ. սրբազան հարսը ժուռ կու գայ մինաւելով իր սիրականը և հարցընելով, միթէ զոր սիրեայ անձն իմ՝ տեսէք. չգտածին պէս՝ ձայնը բարձրացընելով կը գուչէ առ փեսային. ցոյց ինձ՝ ուր հովուես, ուր հանգուցանես՛ի միջօրէի : Ատեն մը հարսը գիտեսայն չէր գաներ, վասն զի դեռ չնկար խորհուրդ

սուրբ Հաղորդութեան, բայց հիմա թէ որ հոգին գտնալ կ'ուզէ նէ զՅիսուս, հերիք է որ ժողովրդապետական ժամ մը երթայ, կամ վանք մը, ան տեղը կը գտնայ իր սիրականը՝ որ իրեն կը սպասէ. չիկայ խեղճ գեղ մը, և ոչ կրօնաւորաց վանք մը, ուր սրբութիւն չպահուի, ամէն տեղ թափառական յանձն կ'առնու փակուած կենալ տապանակի մը մէջ, փայտէ կամ քարէ, ուր Հաստարակօրէն մենաւորիկ դրած է՝ հազիւ մէկ եղի կանթեղ մը, և քովը ուրիշ մարդ չեղած. բայց սրբոյն Ներսէսին ըսածին պէս, աս բանը, ան՛լ տէր, չէր վայլեր քու մեծվայելչութեանդ. իսկ Յիսուս ինչ պատասխան կուտայ, թէ որ իմ մեծվայելչութեանս չի վայլեր նէ՝ կ'ըսէ, բայց կը վայել՝ իմ սիրոյս:

Գիտես ինչ անուշ սէր կ'իմանան ուխտաւորներն որ այցելութիւն կ'երթան Ընտանաճնայ տունը՝ի Նազարեթ՝ որ Կաթոլիկէն եկած է, կամ՝ սուրբ երկրին Ներսէսեան ուխտատեղիքը, ՝ի մուրն Հեթում, ՝ի Գողգոթա, սուրբ գերեզմանը, կ'իմանան թէ Յիսուս հոս է ծներ, հոս բնակեր է, հոս մեռեր է, հոս թաղուեր է. հապա ո՞րչափ մեծ բորբոք սիրոյ վառուի պիտոյ մեր սիրտը, երբոր ժամու մը մէջ հոն

կայ կը տեսնենք փրկիչը՝ի սուրբ խորհուրդն։ Ա՛խ ըսէր թէ չեմ գտնար անանկ սուրբ տեղ մը ջերմեռանդութեան և մխիթարութեան, ինչպէս մէկ ժամ մը՝ ուր կայ Յիսուս՝ի սեղան սրբութեան։ Ասոր ներհակ հայրն Բաղտասար Ալուարէզ կու ըսէ, երբոր կը տեսնար թագաւորաց և իշխանաց պալատները լեցուն բազմութեամբ եկող գացողներուն, իսկ ժամերը ուր Քրիստոս կեցեր է, երեսէ ձգած դատարկ մնացած։ Ո՛հ տէր Աստուած, թէ որ տէրն մեր մէկ ժամու մէջ միայն ըլլար երկրիս վրայ, զոր օրինակ՝ի սուրբ Պետրոս Հռոմայ, և տարին անգամ մէկ օր մը ըլլար զինքը հոն տեսնալ, արդեօք որչափ ուխտաւորներ, որչափ ազնուականներ, որչափ թագաւորներ, կը ջանային հոն գտնուիլ նոյն օրը՝ որ մեծարեն զերկնից թագաւորը երկիր իջած. արդեօք որպիսի՛ տաղաւար իրեն շինած կ՛ըլլար, ոսկեզարդ և ականակապ. որպիսի՛ Հրաշալեաց կ՛ըլլար նոյն օրը. բայց ինչ կ՛ըսէ Յիսուս, ես չեմ ուզեր մէկ ժամու մէջ միայն կենալ, և ոչ օր մը միայն, չեմ ալ ուզեր այնչափ Հարստութիւն, և այնչափ Հրաշալաւորութիւն, հապա կ՛ուզեմ միշտ կենալ և ամէն օր և ամէն տեղ, ուր որ կը գտնուին իմ Հաւատացեալքս, որպէս զի ամէնքը զիս դի-

բաւ գանեն. ան ալ միշտ ամէն ժամ երթոր ուզեն նէ. ինչ կ'ըսես, թէ որ Յիսուս ասանկ մեծ սէր ցուցընել չուզենար, որմէն խնդքէն կ'անցնէր աս բանս. իր համբարձմանէն ետև՝ մէկը ան ատեն ըսեր, թէ ով տէր, եթէ քու աղէկ սէրդ մեզի ցուցընել կ'ուզես նէ, եկուր մեզի հետ կեցիր՝ ի խոբանս հայի տեսքով, որ հոն կարենանք զքեզ գտնել երթոր ուզենք նէ, որպիսի՞ յանդգնութիւն կ'ըլլար, համարձակիլ ասանկ բան խնդրել: Եւ ահա աս բանս՝ որ մարդուս խնդքէն ալ չէր կրնար անցնիլ, փըրկիչն մեր մտածեց և՝ ի գործ դրաւ: Ա՛յլ ւայ մեզ, ուր է մեր շնորհակալութիւնը և երախտապիտութիւնը ասանկ մեծ շնորհքի մը համար. թէ որ Թագաւորը հետու տեղէ գար կամք, որ մէկ գեղացին իրեն այցելութիւն կարենայ ընել, ինչ ապերախտութիւն կ'ընէր ան գեղացին թէ որ չուզենար գալ զինքը տեսնալ, կամ ուզէր սոսկ վեր՝ ի վերոյ տեսնալ:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ փրկիչ իմ Յիսուս, ով աէր հոգ-
ւոյս, ինչ ծանր բան էր քեզի համար մեզի
հետ ճեալ՝ի խորհուրդ սուրբ հաղորդու-
թեան, նախ և առաջ պէտք էր որ մահ
քաշէիր, որ կարենաս կենալ մեր խորան-
ներուն վրայ. ետքը այնչափ ալ անարգանք
քաշէիր աս խորհրդուս զմեզ քեզի ներկայա-
ցընելու: Իսկ մեք այսչափ ծոյլ և ան-
հոգ ենք գալ այցելութիւն ընել քեզի,
պիտնալով ալ թէ դուն շատ կ՛ախորժիս
մեր այցելութենէն, մեզ ամէն բարեաք լի-
ցընել ուզելով երբոր գանք քեզ ներկայա-
նանք. տէր թող ինձ, որովհետև աս ա-
պերախտներուն մէկն ալ ես եմ, աս օրէս
սկսեալ փրկիչ իմ կ՛ուզեմ ստէպ քեզի այ-
ցելութիւն ընել, և կենալ այնչափ կրնամ
նէ քու առջեւդ, գոհանալ քեզէն, սիրել
զքեզ և ընտրէք խնդրել քեզմէ, վասն զի
դուն աս վախճանիս համար կեցեր ես՝ երկ-
րիս վրայ· տաղաւարներուն և տաճարնե-
ներու մէջ փակուած, որպէս թէ՝ի կա-
նաս սիրոյ, զքեզ կը սիրեմ անհուն բարու-
թիւնդ. զքեզ կը սիրեմ ով Աստուածդ սի-
րոյ, զքեզ կը սիրեմ ծայրագոյն բարիդ

սիրելի՝ ի մեր քան զամենայն բարի , զնորհք տուր ինձի որ հեռանամ ինձմէն և ամէն բանէ , որպէս զի զքեզ միայն յիշեմ և ըզքո սէրդ , և մնացած կեանքս անցընեմ զքեզ հաճեցընելու , և ուրիշ մեծ զուարճութիւն չունենամ , բայց միայն քեզի հետ ըլլալ քու ոտքիդ առջևը , վառէ զիս բոլորովին քու սիրովդ : Ա՛րիամ մայր իմ , առ ինձի համար մեծ սէր մը առ սուրբ խորհուրդն , և երբոր զիս թուլցած կը տեսնաս , յիշեցուր ինձի հիմակուան առաջադրութիւնս՝ որ կ՚ընեմ երթալու այցելութիւն ընելու ամէն օր :

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Այլևք թէ Յիսուս ինչպէս յայս խորհուրդ ամենուն համարձակութիւն կու տայ իր քովը գալու . սրբուհին Թերեզա կ՚ըսէ թէ երկրաւոր թագաւորի հետ ամէն մարդ չի կրնար խօսակցիլ . աղքատները հազիւ կարող կ՚ըլլան մէկ ուրիշի մը ձեռքովը յայս ունենալ խօսելու , և իրենց պիտոյքը հասկըցընելու , իսկ երկնից արքային հետ խօսելու ուրիշ միջնորդ մը հարկաւոր չէ , ամէնքը՝ թէ՛ աղնուականք և թէ՛ աղքատք կրնան հետը խօսիլ երես առ երես՝ ի սուրբ

հաղորդութեան. աս է որ Յիսուս իրեն համար կ'ըսէ, թէ ես ծաղիկ դաշտի, շուշան հովտաց: Պարտիզի ծաղիկները գոյ տեղը կը պահուին. դաշտինը ամէնուն առջևը կեցած է. ուստի Ուկան կարդինալը կը գրէ թէ ես ծաղիկ դաշտի, ըսաւ, վասն զի ես զիս ամենուն կ'ընծայեմ դիւրաւ գըտնելու կ'ըսէ:

Ուրեմն Յիսուսի հետ'ի խորհուրդ հաղորդութեան ամէնքը կրնան խօսակից ըլլալ, ան ալ ամէն օր և ամէն ժամ. սուրբն Պետրոս Ալկիսբան խօսելով փըրկչին Ծննդեան վրայ կ'ըսէ թէ Թագաւորները շատ անգամ Թող չեն տար որ մէկը գայ հետերնին խօսի, դռնապանները կ'ըսեն թէ հիմա ատենը չէ, գնա և եաքը եկուր. բայց փրկիչն ուզեց բայց այրի մէջ ծնանիլ՝ առանց դրան և դռնապանի, որ ամէնքը ամէն ժամանակ կարենան իրեն համարձակ գալ, ապաստաւոր չկայ որ ըսէ թէ հիմա ատենը չէ, ասանկ է բանը Յիսուսի հետ'ի սուրբ հաղորդութեան. վիշտ բայ են ժամերն, ամէն մարդ կրնայ երթալ խօսակցիլ երկնից Թագաւորին հետ երբոր ուզէ նէ, և Յիսուս ալ կ'ուզէ որ գան հոն իրեն հետ համարձակ խօսին, աստր համար կեցած

է հայի տեսակաւը. թէ որ Յիսուս կ'ե-
լնոյ 'ի խորանս նստած 'ի լուսելէն ա-
թոռ, ինչպէս պիտի երևնայ դատաստա-
նին օրը, ով կրնայ անոնց առեն համարձա-
կիլ իր քովը մօտենալ. բայց սրբուհւոյն Ա-
րեզայի ըսածին պէս որովհետև տէրն մեր
կը բաղձայ որ մենք իրեն հետ խօսինք և
ընորհքներ խնդրենք համարձակ առանց վախ-
նալու, ասոր համար իր մեծվայելչութիւնը
ծածկեց հայի տեսքով, և Ադամա գեմ-
բացիին ըսածին պէս, կ'ուզէ որ իրեն հետ
տեսնուինք ինչպէս բարեկամ բարեկամի
հետ. երբոր հոգի մը խորանին առջև եկած
է նէ, դիր թէ Յիսուս երդերգոյին այն
խօսքը կ'ըսէ իրեն, արի ևկ մերձա-
ւոր իմ, եղբօրորդի իմ, գեղեցիկ իմ. եկուր,
դուն իմ բարեկամն ես, թշնամի չես, վասն
զի զղջացած ես քու մեղքերէդ: Գեղեցիկ
իմ, ամ տգեղ չես իմ աչքիս առջևը. վասն
զի իմ շնորհքս գքեզ գեղեցկացուց, եկիր
եկուր, խնդրէ ինչ որ կ'ուզես նէ, ասոր
համար կեցած եմ՝ ես խորանիս վրայ: Ա-
րեզի ընթերցող, թէ որ Թագաւորը քեզ
իր խուցը կանչեր և ըսեր թէ ըսէ ինչ
որ կ'ուզես նէ, ինչ խնդիրք որ ունիս նէ,
ես գքեզ կը սիրեմ և կը ցանկամ քեզի
աղէկութիւն ընել, ինչ ուրախութիւն կ'ըլ-

լար քեզի : Ասանկ կ'ըսէ Քրիստոս տէրն մեր ամենուն որ իրեն այցելութեան կուգան , « եկայք առ իս ամենայն վաստակեալք և բեռնաւորք , և ես հանգուցից զձեզ » . եկէք աղքատք , հիւանդք , նեղեալք , ես ձեզ կ'ուզեմ հարստացընել , առողջացընել և մխիթարել , ասոր համար կը կենամ խորանին վրայ , « կարդացեալ դու , և նա ասասցէ , առաքիւ եմ » :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ընդ որումհետև դուն սիրելիդ իմ Յիսուս , խորանը կեցած ես ողորմելիներուն խնդիրքը լսելու՝ որ քեզի կը դիմեն , ըսէ այսօր և իմ աղաչանացս , որ եմ խելօք մեղաւորմը . ւսվ գառն Աստուծոյ պատարագեալ և մեռեալ՝ ի վերայ խաչին , ես ալ քու արեամբդ գնեալ հոգի մըն եմ . Թող ամէն մեղքերս զոր քեզի դէմ ըրեր եմ , և հասիր ինծի քու շնորհօքդ որ՝ ի կորուստ չերթամ , մանաւանդ ինձ ըրէ այն ցաւոց՝ որ իմ մեղքիս համար քաշեցիր՝ ի Գեթսեմանի : Աստուած իմ , երանի թէ քնաւ զքեզ դառնացուցած չըլլայի . սիրելիդ իմ տէր , թէ որ ես՝ ի մեղս մեռնէի նէ , ալ չէի կրնար սիրել զքեզ , իսկ դու ասոր համար երկայնամիտ եղար առ իս ,

որպէս զի զքեզ կարենամ սիրել. գոհա-
նամ զքէն վասն այս ժամանակիս որ ինձ
տուիր, և որովհետև հիմա կրնամ սիրել,
ես ալ կ'ուզեմ սիրել զքեզ: Տուր ինձ
զնորհս սուրբ սիրոյ քո, անանկ սիրոյ որ
ամէն բան ինձի մոռնալ տայ, որպէս զի
խեղճ միտքս ըլլայ հաճոյանալ ամենասիրելի
սրտի քում, Յիսուս փրկիչ իմ. որ բոլոր
կեանքդ ինձի համար ծախեցիր, ես ալ գոնէ
ձեռացած կեանքս քեզի համար ծախեմ, ձգէ
զիս բոլորովին՝ի սէր քո, զիս բոլորովին
քուկդ ըրէ մեռնելէս առաջ, ամէն բանի
յոյս ունիմ արդեամբք չարչարանաց քոց.
յոյս ունիմ ևս Մարիամ՝ի քո բարեխո-
սութիւնդ ալ:

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

Յիսուս՝ի սուրբ հաղորդութեան ամե-
նուն կը թողու գալ իրեն հետ խօսիլ,
որպէս զի ամենուն շնորհքներ ընէ. սրբոյն
Օգոստինոսի ըսածին պէս, ինքը ասելն
կ'ուզէ բարիք ընել քեզի՝ քան զքու փա-
փաքիդ առնելու: Պատճառն է, վասն
զի Աստուած է անբաւ բարի. բարին ալ
՝ի բնութենէ իրմէ է հաղորդական և ծա-

ւալական , որ իր բարիքը կ'ուզէ ամենուն հաղորդել . կը գանգատի Աստուած , երբոր մարդիկ չեն գար շնորհք իրմէ խնդրելու . « մինչ անապատ եղէ տանդ Իսրայէլի , կամ աւեր երկիր խոպանացեալ , զի ասացի ժողովուրդ իմ , անտէրունչք ըլլնայուք , և առ քեզ ոչ եկեայուք » : Սուրբն Յովհաննէս՝ի տեսլեան զՔրիստոս տեսաւ , « զօտևորեալ առ ստեամբքն գօտի ոսկեղէն » , վասն զի թէպէտ և Յիսուս միշտ պատրաստ է մեզ բարիք ընել , բայց աւելի՝ի խորհուրդ սուրբ հաղորդութեան առատապէս կը բաշխէ իր շնորհքը : Նա երանելին Հենրիկոս Սուսան կ'ըսէր թէ Յիսուս՝ի հաղորդութեան աւելի յօժարութեամբ կը լսէ մեր աղաչանքին :

Կնչալէս մէկ մայր մը որուն կուրծքը կաթով լցուած ըլլալով կաթ ծծող տղաք կը փնտռէ որ թեթևցնէ զինքը , ասանկ ալ տէրն մեր՝ի սուրբ խորհուրդ յայս սիրոյ զամէնքը կը կանչէ՝ լսելով , զի դիմեցէք և յագեցիք՝ի տեսանել միսիթարութեան . . . որպէս մայր՝ որ զմանուկ իւր պզտկեցէ , այնպէս պզտեցից զձեզ : Ընտրեալ տեսաւ որ Յիսուսին ձեռքերը շնորհքով լեցուած էր որ տայ մարդկան , բայց ուղող մը չէր գտնար : Երանի՜ ան հոգւոյն

որ խորանի առջև կեցեր է Յիսուսէն շնորհք խնդրելու. Փերիայ կոմսուհին՝ որ, սրբոյն Ղազարայի կուսանաց վանքը մեծաւ ուրչափ կրնար նէ սրբութեան առջև աղօթք կ'ընէր, մինչև անուն դրին իրեն Հարան սրբութեան, և այն տեղը անդադար կը դիզէր շնորհաց գանձերը: Մէկ օր մը հարցուցին իրեն թէ ինչ կ'ընես այնչափ աստեն սրբութեան առջև. ան ալ ըսաւ, կարենայի նէ յաւիտեան հոն կը կենայի, ինչ կ'ըլլայ ընել սրբութեան առջև. ինչ բան կ'ընէ աղքատ մը մեծատան առջև. ինչ կ'ընէ հիւանդ մը բժշկին առջևը, ինչ ընել կ'ըլլայ, շնորհակալ ըլլալ, սիրել, և խնդիրք ընել: Ուսոր կ'իմացուի թէ ուրչափ պտուղ ընել կ'ըլլայ սրբութեան առջև աղօթք ընելով: Հայց աւած. մարդիկ անոր համար չեն երթար Յիսուսի հետ տեսնուելու, վասն զի զինքը չեն սիրեր, կ'ախորժին ժամերով խօսակցիլ բարեկամի մը հետ, և կը ձանձրանան կէս ժամ Յիսուսի հետ խօսակից ըլլալէն, ըսե թէ ինչո՞ւ Յիսուս իր սէրը ինծի չիտար. թէ որ աշխարհք սրտէդ չես հաներ նէ, ինչպէս մտնայ ան տեղը սէրն աստուածային. երանի թէ դուն ալ կարենայիր իսկապէս սրտանց ըսել զայն, զոր կ'ըսէր սուրբն Փիլիպպոս Ներեան սրը-

բումեան առջև. « ահա սէր իմ, ահա սէր իմ » . ան ատեն չի կրնար ձանձրանալ կեանալու ժամերով, օրերով ալ հաղորդութեան սուրբ խորհրդեան դիմացը: Աստուծոյ սիրով բորբոքած հոգւոյն սրբութեան առջևը անցուցած ժամերը մէյմէկ վայրկեան կ'երևնան. սուրբ Ֆրանչիսկոս քսաւերեան բոլոր օրը կ'աշխատէր հոգւոյ համար, իսկ գիշերը ինչ էր ըսես իր հանգիստը, բայց միայն սրբութեան առջև քիչ մը ատեն աղօթք ընել: Վաղղիայի մեծ քարոզիչ մը բռնադակ ցորեկը խոստովանանք լսելու և քարոզ տալու հետ ը լլալէն ետքը գիշերը ժամ կ'երթար. երբեմն դուռը գոց գտնար նէ, դռնէն դուրս կը կենար ցրտուն հովին՝ որ գոնէ աստնկ հեռուանց մեծարէ իր սիրելի տէրը: Իսկ դու եղբայր, երբոր աս սէրն առ Յիսուս չունիս, չատա ամէն օր այցելութիւն մը ընել, որով վառես քու սիրտդ սիրոյն սիրովը: Ան ատեն ալ չէիր սիրեր զաշխարհ. հապա ամէն բան ալ կ'ատէիր. Սալէզեանին ըսածին պէս. « երբոր կրակը առնու զտունը, ամէն բան պատուհանէն դուրս կը նետեն » :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Յիսուս փրկիչ իմ, շնորհք տուր որ զքեզ ճանչնամ և զքեզ սիրեմ։ Դուն այսչափ սիրելի ես, դուն ուրիշ բան չունիս ընելու՝ որ մարդիկ քեզ սիրեն. ուրեմն ինչպէս կ'ըլլայ որ քիչ կան զքեզ սիրողներ. վայ ինձ, ես ալ աս ապերախտներուն մէջ պտնուեցայ։ Ընարածդ շնորհակալ եղած եմ քանի որ ինծի բարիք մը ըրեր են, քեզ միայն ապերախտ եղայ՝ որ ինձի այնչափ պարգևներ ըրեր ես, ան ալ քեզ վշտացընելուլ շատ անգամ ծանր կերպով, և անիրաւելով իմ մեղքս։ Հայդ կը տեսնամ որ զիս երեսէ ձգելու տեղը՝ ինծի կը մօտենաս, ու կը յորդորես սիրով ըսել, թէ սիրեցիս զտէր Ընտուած քո յամենայն սրտէ քումմէ։ Ընդ որումհետև ինծի պէս ապերախտէն ալ սիրուիլ կ'ուզես, ես ալ կ'ուզեմ զքեզ սիրել քու շնորհգդ, և ուրիշ բան չեմ ուզեր սիրելէն 'ի զատ. սիրեմ զքեզ սէր իմ, որ ես ինծի համար ամէն բան, օգնէ ինծի սուրբ արեամբդ, զոր հեղեր վասն իմ։ Սիրելիդ իմ փրկիչ, սուրբ արեանդ վրայ է իմ ամէն յոյսս, և 'ի բարեխօսութիւն անարատ մօր քո և կուսի, դուն ալ կ'ուզես որ անոր աղաչանքը

օգնէ մեր փրկութեանը . սուրբ Աստուածածնին , բարեխօս եղիր հնձի համար աւետեաց , դուն ես որ կը բորբոքես Աստուծոյ սիրով զամէնքը որ քեզ կը սիրեն , զիս ալ վառէ բորբոքէ նոյն սիրով ։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ Լ

ՀԱՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ԿԱՄՍ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

կեանքը իրեւ կամքեւ է [1]։

ՄԱՍՆ ԱՒԱՋԻՆ

Բովանդակ մեր փրկութիւնը, կեանքը, կատարելութիւնը 'ի սէրն Աստուծոյ է. « որ ոչն սիրէ, անդէն 'ի մահուն մնայ ». « սէրն է զօդ կատարման ». իսկ կատարելութիւն սիրոյ կայայած է 'ի համակերպութեան ընդ կամս Աստուծոյ, վասն զի սա է գլխաւոր գործ սիրոյ՝ Աստիսպագացոյն ըսածին պէս, միացընել զկամս սիրելեայ. անանկ որ մէկ սիրտ ունենան, և մէկ

[1] " կեանք են 'ի կամաց նորա ,, . Սաղմ. ԺԹ. 6 :

ուզել մը : Ուստի այնչափ հաճոյ կ'ըլլան Աստուծոյ մեր բարի գործքերը , ձգնութիւնը , հաղորդուիլը , ողորմութիւն տալը , ցորչափ որ ըստ Աստուծոյ կամացը կ'ըլլան , չէ նէ առաքինական չեն , այլ սակաւաւորք , և պատժոյ արժանի : Որ համար գլխաւորաբար եկաւ փրկիչն մեր յերկինից երկիր իր օրինակաւ մեզ սորվեցընելու , և ասէր որ աշխարհք մտնալու առեն ըսաց՝ կ'ըսէ առաքեալը . « ընդ զոհս և ընդ պատարագս ոչ հաճեցար , բայց մարմին հատուցեր ինձ . յայնժամ ասացի , ահաւասիկ եկի առնել զկամն քո Աստուած » , և զայս շատ անգամ հասկըցուց ըսելով . « ինչ ես յերկինից ոչ զի զկամն իմ արարից , այլ զկամն այնորիկ որ առաքեացն զիս » . մեռնելու երթալու առենն ալ ըսաց . « այլ զի ծանիցէ աշխարհս , եթէ սիրեմ զհայր , և որպէս պատուիրեաց ինձ հայր՝ այնպէս առնեմ , ծն արդ գնասցուք աստի » . ինչպէս ուրիշներուն համար ալ կ'ըսէր , « որ առնիցէ զկամն հօր իմոյ՝ որ յերկինս է , նա է իմ եղբայր և քոյր և մայր » , և ասէր մէկ հատիկ նպատակը և փափաքն բոլոր սուրբերուն՝ իրենց ամէն գործքին մէջ , կատարումն կամացն Աստուծոյ : Աղաւնիին

Հենրիկոս Սուսոն կ'ըսէ, « ես աւելի կ'ուզեմ չնչին որդ մը երկրի ըլլալ կամքն Աստուծոյ, քան թէ սերովբէ մը իմ կամքս » . և սրբուհին Թերեզա, « աղօթք ընողին բոլոր ջանքը աս պիտոր ըլլայ, համակերպել զինքը ընդ կամն Աստուծոյ, և ստոյգ գիտնայ թէ աս բանիս վրայ կեցեր է աւելի բարձր կատարելութիւնը, ուր որ գերազանց կերպով աս բանս կը բանեցընէ մեծամեծ պարգևներ կ'առնու Աստուծոյ, և աւելի կը զարգանայ ի նեղին կեանս . երանելիքն յերկինս ասով կատարեալ էս զԱստուած կը սիրեն, վասն զի բոլորովին համակերպեալ են ընդ կամն Աստուծոյ, և աս է որ Քրիստոս մեզ սորվեցուց, « եղիցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի » . Աստուծոյ կամքը ընողը կ'ըլլայ այր ըստ սրտին Աստուծոյ, « գտի զԴաւիթ ծառայ իմ այր ըստ սրտի իմում, որ արասցէ զամենայն զկամն իմ » , ինչպէս որ ինքն Դաւիթ ալ կ'ըսէր, « պատրաստ է սիրտ իմ առ քեզ Աստուած, պատրաստ է սիրտ իմ » , և աս միայն էր իր խնդիրքը Աստուծոյ, « ուսո ինձ առնել զկամն քո » . գիտես արչափ մեծ բան է կատարեալ համակերպութիւն ցուցընել, յանձնելով զինքը Աստուծոյ կամացը . հերիք

կ'ըլլայ զմեկը սուրբ ընել. երբոր Պօղոս հալածիչն եկեղեցւոյ զՅիսուս տեսաւ, և լուսաւորելով դարձաւ, աս բանս միայն ըսաց՝ Աստուծոյ զինքը նուիրելով, « տէր զինչ կամիս զի արարից » : Այսով Քրիստոս զինքը մեկէն՝ ի մեկ անօթ ընտրութեան ըրաւ, և առաքեալ հեթանոսաց. « անօթ ընտրութեան է ինձ նա, կրել զանուն իմ առաջի հեթանոսաց ». ապաք բռնողը, ողորմելին տուողը, զինքը մահացընողը Աստուծոյ համար, մաս մը իրմէ Աստուծոյ կ'ընծայէ, բայց իր կամքը նուիրողը, բոլոր անձը կու տայ Աստուծոյ, և աս է բոլոր Աստուծոյ մեզմէ ուզածը՝ սրտերնիս կամ՝ կամքերնիս, « որդեակ տուր ցիս զսիրտ քո », մեկ խօսքով աս պիտի ըլլայ բուն նպատակը մեր ամենայն բաղձանաց, ջերմեռանդութեանց, մտածութեանց, հաղորդութեանց, Աստուծոյ կամքը կատարելը, աս պիտի ըլլայ վախճան բոլոր մեր աղօթից. շնորհք խնդրել կատարելոյ Աստուծոյ կամքը, և զայս պիտի խնդրենք միշտորդութեամբ մեր պաշտպան սրբոց, մանաւանդ սուրբ Աստուածածնին, որ առնու մեզի համար լոյս և զօրութիւն հաճախելով զմեզ ընդ կամս Աստուծոյ յաւիտենից, անմեռաւորապէս սիրով ընդու-

նելոյ մեր անձնասիրութեան դէմ եղած բանը : Պատուական հայրն Ընկա կ'ըսէր . « Ընկերն կ'արժէ փառք Աստուծոյ համար օրհնեալ է Աստուած մը ըսել ձայնորդութեան առնը , քան թէ վեց ամիս անդամ շնորհակալութիւնը մեր ուզած բանին առնը » :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Տէր Աստուած իմ, իմ բոլոր կործանումն անցածները ան եղաւ որ չէի ուզեր զիս համակերպել քու սուրբ կամքիդ հետ , կը գարշիմ և կը նզովեմ բիւր անգամ ան օրերը և այն բոպէները որ իմ կամքս ընելու համար դէմ կեցայ քու կամքիդ , ով Աստուած հոգւոյ իմոյ , հիմա զիս բոլոր քեզ կը նուիրեմ, ընդունէ տէր իմ, և անանկ զիս կապէ քու սիրոյդ հետ , որ չկարենամ մէյմ'ալ քեզնէ ապստամբիլ , զքեզ կը սիրեմ անբաւ բարիդ , և զքեզ սիրելու համար զիս բոլոր քեզ կը նուիրեմ , դուն կարգաւորէ զիս և ամէն բաներս , ինչպէս որ կը հաճիս . ես բոլորովին զիս կը յանձնեմ քու կամայդ , մի թողուր որ կամքիդ դէմ բան մը ընեմ , և ինչպէս որ կ'ուզես նէ զիս բանեցուր . հայր երկնաւոր լսէր

ինձ վասն սիրոյ Յիսուսի օձիդ քո, Յիսուս լուր ինձ վասն արդեանց չարչարանացդ։ Ամենասրբուհիդ Մարիամ օգնեա ինձ, և աւր ինձի համար աս ընտրեալ՝ի գործ ղըրնելոյ յիս զկամն Աստուծոյ, յորում է բովանդակ իմ կեանքս և փրկութիւնս։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Պէտք է որ միաբանենք զմեզ ընդ Աստուծոյ, չէ թէ միայն ներհակ բաներուն մէջ որ ուղղակի Աստուծոյ առաջ կուգան, ինչպէս հիւանդութիւն, անմխիթարութիւն հոգևոր, կորուստ ընչից կամ ազգականաց. հապա անուղղակի Աստուծոյ եկածներուն մէջն ալ մարդկանց ձեռքով. ինչպէս վատահամբաւութիւն, անարգանք, զըրկանք, և ամէն կերպ հալածանք. աս ալ գիտնալու է, որ երբոր մէկը մեր ընչիցը կամ պատուոյն կը դպչի, Աստուած չուզեր մեր ճնաստղին մեղքը, բայց կ'ուզէ մեր աղքըտանալը և խոնարհիլը, ուստի ինչ որ մեզի կը հանդիպի նէ, Աստուծոյ կամքը կ'ըլլայ, « ես եմ որ հաստատեցի զերկս և արարի զնոսաւր, ես եմ որ առնեմ զնաղդութիւն, և հաստատեմ զչար, ես եմ

տէր Աստուած որ առնեմ զայս ամենայն » . ինչպէս Աիրաք ալ ըսայ , « բարիք և չարիք , կեանք և մահ Աստուծոյ են » :

Չարիք կ'ըսուին երբոր մենք մեզի չար կ'ընենք այն բաները , չէ նէ , թէ որ սիրով ընդունինք ինչպէս որ պէտք էր միաբանելով զմեզ ընդ կամն Աստուծոյ , չար չէին ըլլար մեզի համար , այլ բարի : Սուրբ բերուն գլխուն ալսակը զարդարող գոհարներն են այն նեղութիւնքը որ Աստուծոյ համար քաշեր են , գիտնալով որ անոնց ձեռամբն են երանելի . Յոբ երբոր լսեց թէ Սաբէացիք իրեն ամէն բանը յափշտակեցին ինչ ըսաւ . « տէր եառ , և տէր էառ » . չըսաւ թէ Աստուած տուաւ , և թշնամիք առին , վասն զի գիտէր որ ամէն բան կամօքն Աստուծոյ կ'ըլլայ , « որպէս տեառն հաճոյ թուեցաւ , նոյնպէս և եղև , եղիցի անուն տեառն օրհնեալ » : Սուրբ վկայքն Եսիտեկոս և Աթոնիոս երբոր կը տանջուէին երկրէ ձանկերով և վառած ջահերով , զայս միայն կ'ըսէին . « տէր եղիցին 'ի մեզ կամք քո » , և հոգին ին աւանդելու առեն առ եղաւ իրենց վերջի խօսքը . « օրհնեալ տէր Աստուած յաւիտենից , որ հատուր մեզ զայս շնորհ , զի լցին 'ի մեզ հաճոյք քո սուրբ » : Աեսարիոսին պատ-

մածին պէս , միայնակեցին մէկը որ քան զուրիչները աւելի խստակեաց մը չէր՝ շատ հրաշքներ կ՚ընէր , իր աբբան ասելով , հարցուց իրեն օր մը թէ դուն ինչ չերմեռանդութիւն կ՚ընես . ան ալ ըսաւ , ես ամենէն անկատար եմ , միայն աս բանին խեղք տուած եմ , որ ամէն բանի մէջ համակերպեմ իմ կամքս Աստուծոյ կամաց հետ : Աբբան մրայ բերաւ . հապա դուն ինչ չնեղացար քանի մը օր առաջ որ թըշնամի մը այնչափ ջնաս տուաւ մեր կալուածներուն . իսկ նա ըսաւ , մանաւանդ դոհութիւն տուի Աստուծոյ , որ ամէն բանը ինքը կ՚ընէ , կամ թող կու տայ մեր բարուոյն համար : Սկիզբ հասկըցաւ մեծաւորը թէ ինչ աստիճան սրբութիւն ունի եղեր այն անձը : Ա՛նք ալ ասանկ սիրտ ընենք , երբոր ձախորդ բաներ մեզ կը պատահին , բոլորը իբրև Աստուծոյ ձեռքէն ընդունինք , չէ թէ միայն համբերութեամբ , հապա ուրախութեամբ՝ առաքելոյ պէս , որ « գըհնային խնդալով յերեսաց ատենին , զի վասն անուան տեառն արժանի եղեն անարգելոյ » . եւ ինչ մեծ ուրախութիւն քան զայս կրնայ ըլլալ , որ գիտնանք թէ խաչ մը քաշելով սիրով Աստուծոյ հաճոյական բան կ՚ընենք : Արեմն թէ որ կ՚ուզենք շա-

բունակ խաղաղութիւն վայելել նէ, ասկից եւս ապաւինինք Աստուծոյ կամացը, ամէն դիպուածքին առնը ըսելով. « այո՛ Հայր, դի այսպէս հաճոյ եղեւ առաջի քո »: Ա՛ս այս վախճանը պիտի ունենք մեր ամէն մտածականը հաղորդութիւնը, սրբութեան այցելութիւնը, և աղօթքը, աղաչելով զԱստուած միշտ որ շնորհք տայ մեզի հաճակերպիլ իր կամացը, և հանապազ զմեզ նուիրենք՝ ըսելով. Աստուած իմ, ահաւասիկ եմ, արա ընդ իս որ ինչ քեզ հաճոյ թուի:

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Ո՛վ թագաւոր իմ և Աստուած իմ, սիրելիդ իմ փրկիչ, եկ և թագաւորեա դու միայն իմ վրաս ասս օրէս եւս՝ հանդչելով յաթոռ հոգւոյս, բոլոր քեզի աւր իմ կեանքս, անանկ որ բանի մը չդաղձամ, բան մը չուզեմ, բայց միայն քու ուզածդ. Յիսուս իմ, ինչուան հիմա ես զքեզ այնչափ դառնացուցի՝ հակառակելով քու սուրբ կամքդ, աս ինծի աւելի ցաւ կու տայ քան թէ ամէն չարիք քաշած ըլլայի, կը զղջամ և բոլոր սրտանց կը ցաւիմ: Պատժոյ արժանի եմ, ուստի սիրով յանձն կ՚առնեմ

ամէն վիշտ, միայն վնս խաղալէ զրկուելէն 'ի քու սիրոյդ։ Ո՛վ կամք Աստուծոյ, դու իմ սէրս ես, ով արիւն Յիսուսի դու իմ յոյս ես, 'ի քեզ կը յուսամ՝որ ասկից ետև վիշտ և հանապազ միայնալ ըլլամ ընդ. աստուածային կամն, ան ըլլայ իմ առաջնորդը, իմ փափաքս, իմ սէրս և իմ խաղաղութիւնս և հանգիստս, « խաղաղութեամբ յայս և 'ի սոյն հնջեցիկ և հանգեայց ». ամէն բանի մէջ որ ինծի կը հանդիպի ըսեմ, ասանկ ուզեցիր իմ վրաս ընել, ես ալ ասանկ կ'ուզեմ. Աստուած իմ զայն միայն կ'ուզեմ ինչ որ դուն կ'ուզես միշտ, « եղիցին յիս կամք քո »։ Յիսուս իմ, վասն քու արդեանդդ այս շնորհքը ինծի պարգեւէ որ հանապազ կրկնեմ և կրկնեմ զայս գեղեցիկ բան սիրոյ, « եղիցին կամք քո, կամք քո եղիցին ». Տիրամայր Մարիամ մայր իմ երանի քեզ կու տամ, որ կատարեցիր միշտ յամենայնի զկամն Աստուծոյ, շնորհք խնդրէ ինծի համար ալ, որ աս օրէս սկսեալ միշտ զայն կատարեմ, Աստուծոյ կամքը կատարելու փոյթ ունենամ։

ՄԱՍՆ ԵՐԲՈՐԴ

Ով որ Աստուծոյ կամացը հետ միա-
ցած է, աս երկրիս վրայ ալ շարունակ՝ի
խաղաղութեան կը վայելէ, վասն զի չի կըր-
նար հոգի մը աւելի գոհ ըլլալ, քան եր-
բոր տեսնայ որ իր ամէն ուզածները կ՝ըլ-
լան: Արդ այն որ ուրիշ բան մը չուզեր,
բայց զոր Աստուած կ՝ուզէ և որչափ կ՝ու-
զէ, իր ամէն ուզածը ունի, որովհետև
ինչ որ պատահի նէ, բոլորը Աստուծոյ
կամքը կ՝ըլլայ: Սաղուանոսի ըսածին
պէս, Աստուծոյ հետ համակերպել եղող ան-
ձինք, թէ որ խոնարհութիւն քաշեն նէ,
իրենք ալ աստ կ՝ուզեն, թէ որ աղքա-
տութիւն քաշեն, իրենք ալ աղքատ ըլլալ
կ՝ուզեն. մէկ խօսքով, ամէն բան կ՝ու-
զեն, ինչ որ Հանդիպի. որով երջանիկ
կեանք կը վարեն, պաղ ըլլայ, տաք ըլ-
լայ, անձրև գայ, հով ըլլայ, Աստուծոյ
կամայը հետ մէկ եղողը կ՝ըսէ. կ՝ուզեմ
աս պաղը, տաքը և այլն, վասն զի Աստուած
ասանկ կ՝ուզէ. բան մը կորսուեր է, հա-
լածանք քաշեր է, հիւանդութիւն վրան
եկեր է, մահ եկեր է, անիկայ կ՝ըսէ թէ կ՝ու-

զեմ ես խեղճը լալ, հալածեալը լալ, հիանդ լալ, մեռնիլ ալ. և վասն զի Աստուած ասանկ կ'ուզէ, 'ի կամն Աստուծոյ հանդչողը, և սիրողը Աստուծոյ ամէն ըրածին, ամպերէն վեր երկինքը նստած կը նմանի: Այս այն խաղաղութիւնն է, որ առաքեղյն ըսածին պէս, « 'ի վեր է քան զամենայն միտս », և անանկ հաստատ խաղաղութիւն մըն է որ այլայլիլ չի գիտեր, անոնց լուսնի պէս կը փոխի, խելացին խնամտութեան մէջ կը ճնայ, կ'ըսէ Սիրաք. անխեղք մեղաւորը լուսնի պէս կ'աճի ու կը պակսի, այսօր կը ծիծաղի վաղը կու լայ, այսօր զուարթ է և հեզուկ, վաղը դառնայեալ և կատաղի, մէկ խօսքով փոփոխական է ամէն փոփոխական բաներու հետ՝ որ յաջող կամ ձախորդ կը հանդիպին: Իսկ արդարն արեգական կը նմանի, միշտ միակերպ հանդարտ ամէն դիպուածի մէջ, վասն զի իր խաղաղութիւնն է 'ի միութեան ընդ կամն Աստուծոյ, և չերկիր խաղաղութիւն, 'ի մարդիկ հաճութիւն: Երբուհին Մարիամ Մագդաղենացին Տէփայցի, երբոր կ'ըսէր կամք Աստուծոյ, անանկ միխիթարանք մը կ'իմանար որ կարծես թէ իրմէ դուրս կ'ելլար յափշտակութեամբ սիրոյ. թէպէտև

գրեթէ անկարելի է որ մարդ քիչ մ՚ալ չգժկամակի ձախորդ բանէն, բայց գլխաւոր մասամբ միշտ կը վայլէ զթածութեան խաղաղութեան, երբոր կամքը միացած ըլլայ Աստուծոյ կամացը հետ, « զուարթութիւն ձեր ոչ ոք հանէ՚ի ձէնջ ». բայց որպիսի խեղճութիւն է անոնց ըրածը որ Աստուծոյ կամացը կը հակառակին. Աստուծոյ ուզածը պէտք է որ ըլլայ, « կամաց նորա ո՛վ կացցէ հակառակ »: Ուստի ողորմելիները պէտք է խաչը կրեն, բայց անպտուղ և առանց խաղաղութեան. « ո խստացաւ ընդդէմ նորա և հանդարտեցաւ ». և ինչ է Աստուծոյ ուզածը, եթէ ոչ մեր բարին, « այս են կամք Աստուծոյ սրբութիւն ձեր ». կ՚ուզես որ սուրբ ըլլանք, և գոհ կեանք հոս ունենանք և երանելի ըլլանք անդին, աղէկ հասկընանք թէ խաչը Աստուծոյ կու գայ, « յամենայնի գործակից լինի՚ի բարիս », պատիժներն ալ աս կեանքիս մէջ մեր ջնջուն համար չեն, հապա որպէս զի անոնցմով ձամբայ գանք և յաւիտենից երանութիւնը ձեռք բերենք, « որ յիւր որդին ոչ խնայեաց. այլ վասն մեր ամենեցուն մատնեաց զնա, զիարդ ոչ նովաւ հանդերձ զամենայն շնորհիցէ մեզ », հապա բողոքելն զմեզ Աստուծոյ ձեռքը

Թողունք միշտ, որ ամէն փոյթ ունի մեր բարւոյն համար. « զամենայն հոգս ձեր ընկեցէք ՚ի նա զի նա է որ հոգայ վասն ձեր » : Սուրբ Պետրոս աբբայն կ՚ըսէր, « Քնայինք որ Աստուած մեր կամքը ընէ, հապա մենք Աստուծոյ կամքը ընենք » : Ով որ միշտ աստանկ ընէ երջանիկ կեանք կ՚ունենայ և երանելի մահ : Ո՛վ որ կը մեռնի համակերպ բոլորովին Աստուծոյ կամացը, նշան է թէ որդի փրկութեան է : Իսկ ով որ կենացը մէջ Աստուծոյ կամքին հետ միացած չէ, մահուան առնն ալ չը լսար և փրկութեան չի հասնիր : Ատոր Քանանք որ սուրբ գրոց քանի մը խօսքերը մեզի սովորական ընենք, մեզ միշտ Աստուծոյ կամացը հետ միաբանելու, « տէր զինչ կամիս զի արարից : Ասո՛ւր ինձ առնել զկամն քո, ահաւասիկ կամ աղախին տեառն, քո եմ ես, և կեցո զիս » . ինչ բան որ մեզի ծանր կուգայ, նոյն առնն ըսենք, « Քա՛ Հայր, զի այսպէս հաճոյ եղև առաջի քո, » մանաւանդ տէրունական աղօթիւց այն խօսքը թէ, « եղիցին կամք քո, որպէս յերկինս և յերկրի », հրանի՛ մեզի, թէ որ ապրինք և մեռնինք ըսելով, « եղիցին կամք քո » :

ԻՂՁ ԵՒ ՊԱՂԱՏԱՆՔ

Փրկիչ իմ Յիսուս, դուն կեանքդ նուի-
րեցիր խաչի վրայ ծանր ցաւօք, որ պատ-
ճառ ըլլաս մեր կենացը և փրկութեան,
ուստի գթա իմ վրաս և փրկէ զիս, և մի՛
թողուր հոգիս, որ է գին արեանդ այնչափ
չարչարանօք և այնչափ սիրով և ատելի քեզ
ըլլայ յանդիման՝ի դժոխս, դուն բան չը-
թողուցիր առ՝ի պարտաւորել՝ի սիրել զքեզ,
և աս ուզեցիր հասկըցընել, վերջի խօսքովդ
՝ի խաչին. «Ամենայն ինչ կատարեալ է».
իսկ ես ինչ սէր ցըցուցի սիրոդ. ա՜հ, կըր-
նամ ըսել թէ կենացս մէջ ուրիշ բան չըրի,
բայց քու կամացդ դալչիլ, և ստիպել զքեզ
յատելութիւն իմ: Ասկայն շնորհակալ եմ
որ երկայնմտութեամբ լինձի համբերեցիր,
և հիմա ալ լինձի ատեն կու տաս չար ըն-
նել ապերախտութեանս, և սիրել զքեզ մեր-
նելէս առաջ: Այո՛ այո՛, ես ալ կ՚ուզեմ
զքեզ սիրել, սիրել կ՚ուզեմ Աստուած փըր-
կիչս, սէր իմ, և ամենայն ինչ, կը ցան-
կամ ընել զամենայն ինչ որ քեզ հաճոյ է,
քեզ կը նուիրեմ զբովանդակ աղաստութիւնս
իմ, և ուրիշ ամէն բանս, քեզ կը նուիրեմ
ասկից ետև իմ կեանքս, յանձն առնելով

ինչ մահ որ ինծի խաւրես նէ ամէն կերպ ներողութեամբ, հիմակուընէ կը միացընեմ առ իմ զոհս քու մեծ զոհիդ հետ որ խաչին վրայ կատարեցիր, կ՚ուզեմ մեռնիլ քու կամ քէդ կատարելու համար: Ուստի կ՚աղաչեմ, վասն արդեանց չարչարանացդ քոց շնորհս տուր ինծի համակերպեալ ըլլալու միշտ քու կամացդ հետ. և մահս հասնի նէ, շնորհք տուր որ սիրով ընդունիմ և բոլորական համակերպութեամբ. կ՚ուզեմ մեռնիլ փրկիչ իմ, քեզ ախորժելի բան մը ընելու համար, և կ՚ուզեմ մեռնիլ ըսելով, «Եղիցին կամք քո»: Սուրբ Աստուածածին, աղաչանք մեռար, ուստի միջնորդ եղիր, որ ես ալ ատանկ մեռնիմ:

ՅՈՒՅԱԿ

Խորհրդածութիւն Ա. Նոր վախճանի մասին . 1
Խորհուրդ Բ. Մահուան մասին 16
Խորհուրդ Գ. Կարծութեան կենաց . 32
Խորհուրդ Դ. Մահուան առողջութիւնը 47
Խորհուրդ Ե. Մահուան ժամուն անաւուղջութիւնը 62
Խորհուրդ Զ. Մեղաւորին վախճ . 79
Խորհուրդ Է. Ամենոգ հոգեվարքին վրայ զգաստութիւն , որ քիչ է առաջին իր վախճ . . . 98
Խորհուրդ Ը. Արդարոց վախճ . 114
Խորհուրդ Թ. Հոգեվարք արդարոյն արտ խաղաղութիւնը . 134
Խորհուրդ Ժ. Ամի վախ պատրաստուելոյ միջոցներ . . . 152
Խորհուրդ ԺԱ. Ժամանակին յաջողը 167
Խորհուրդ ԺԲ. Փրկութիւնը որչափ մեծ բան է 183

Խորհ. ԺԳ. Աչխարհիս ոչնայ-
ևուբիւնք 201
Խորհ. ԺԴ. Այս կեանքս՝ իբր
ի յաշխունևնակաևուբիւն ձառ-
բոյրուբիւն 219
Խորհ. ԺԵ. Մահուչեան վեղաց
չարուբիւնք 234
Խորհ. ԺԶ. Աստուծոյ ողորմու-
բիւնք 249
Խորհ. ԺԷ. Զարդուչար վարուն
ողորմուբեաև Աստուծոյ . 261
Խորհ. ԺԸ. Մեղաց բիւր . . 278
Խորհ. ԺԹ. Ո՛րչափ մեծ բան
է Աստուծոյ շնորհքը, և որ-
չափ չար է զրկուիլ ի շնոր-
հացն Աստուծոյ 294
Խորհ. Ի. Մեղաւորին խնդրու-
բիւնք 308
Խորհ. ԻԱ. Մեղաւորին բշուառ
կեանքը, և աստուածատրին
երջանիկ կեանքը 324
Խորհ. ԻԲ. Զար ոչնակուբիւն . 342
Խորհ. ԻԳ. Խոբեուբիւնք աս-
տուածայի՝ որ մեղաւորաց միտ-
քը կը պղտորէ 359
Խորհ. ԻԴ. Աստուածական դա-
տաստան 374

Խորհր. ԻԵ. Ընդհանրական դա-
տաստան 389
Խորհր. ԻԶ. Դժոխքին տանել-
չանքը 405
Խորհր. ԻԷ. Յաշխունեական-
բին դժոխոց 423
Խորհր. ԻԸ. Դատաստարտելոց
խղձմտանաց խայթը . . 439
Խորհր. ԻԹ. Աչքայոշթին . . 452
Խորհր. Լ. Աղօթք 470
Խորհր. ԼԱ. Յարուտեռթին . 484
Խորհր. ԼԲ. Ապաչխեռթին ի
պաշտպանեռթին սուրբ Ա-
ռաքելոցն 505
Խորհր. ԼԳ. Աստուծոյ սէրը . 518
Խորհր. ԼԴ. Յաղագս սուրբ
հաղորդուռթեան 532
Խորհր. ԼԵ. Սիրալիր հաձոռթին
Յիսուսի վերայ ի խորանն
սուրբ խորհրդոյն . . . 549
Խորհր. ԼԶ. Համակերպոռթին
ընդ կամս Աստուծոյ . . 566

ՎՐԻՊԱԿ

Էջ	տող	սխալ	ուղիղ
336	26	զուարս ձանուար	զուար ձանուար
	27	մեղս- ռով	մեղ- ռով
362	19	հիմայս- չեղի	հիմայ ուշեղի
	20	յեզի	քեզի
409	18	հերիք պի- տի չլլայ	հերիք պի- տի չլլայ
434	11	ցառեև	ցառեև

ՍՐԲՈՅՆ

ԸՆՓՈՆՍՈՍՒ

ԼՒԳՈՒՈՐԵԱՅ

ԵՐԳՔ

ԶՂՋԱԿԱՆՔ

ԱՒ ՅԻՍՈՒՍ ԵՒ ԱՒ ՄԱՐԻԱՄ

ՀՈԳԵԿՑՈՐԴ ԵՂԲՕՑՐ

ԽՆԴՐՈՂ

ԹՂԹՄԱՆՈՒԹԵԱՆՆ

Հ. Գ. Մ.

Հոգեկցուեցիչ զայս քո խրնդիր
Փոխեմ՝ ի ձօն եւս արգասիր.
Ընկալ յօժար որպէս եւ էն
Զյօժարակամ յեղեալս յիւնէն.
Եւ առ այն Սէր՝ զոյր ցօղահոս
Կաթէ զտաքուխս աստ Աչխոնաս,
Ղեր՛ձեամբ հնգիկ սրտիդ՝ ի վեր՝
Հան զվատոհոգոյս եւ ըզնուէր:
Հանայն եւ որք սուխատ օգտիք
Ջիս առ Աստուածն իմ յիշեսջիք:

Հ. Գ. Մ—Ա.

ՍՐԲՈՑՆ

ԱԼՓՈՆՍՈՍԻ ԼԻԳՈՒՈՐԵԱՑ

ԵՐԳՔ ԸՂՋԱԿԱՆՔ

Ա. Հոգիւն սուրբ

Երթա՛ք յինէն իղձք երկրաւոր, յոյս անպոյ,
Երթայք ոյց ձեզ ակն ունիցին ըղձալ կալ.
Երթայք ի բաց ի հոգւոյս՝ ում չէք պիտոյ.
Աստուածծ սըրտիս, բարձ յինէն զայս որոգայթ:
Բարեաւ դնացէք ով արարածք հալմօրէն,
Թողում յօժար, զի չեմ ձեր, չէք եւ դուք իմ.
Միայն փըրկչին զիս տամ, հրաժեշտ՝ի բնաւէն.
Դու ցանկալիդ, ընկալ զոր քեզըս ձօնիմ:
Ընտացիր տէր սիրելի, զանձն իմ ողջամբ,

Թագաւորեա յիս անապակ քո սիրով.
Նուաճեա զերբեմն առ ի քէն զսիրտս
ապրստամբ.
Ցիտա՛ս, ընկալ զայս սիրտ, տիրեա՛ ըմիւն
նւրով:
Ցօղ երկնային, քաղցրացաւալ որ ի
շաղ
Ջանաւրբ սիրոյն չինչուցանես ըզբոր-
բոք,
Վառեա քոյովք, տուր խնդրել զաէր ան-
ըզբաղ.
Ցօղեա յոգիս՝ քո չնորհալից կայլակօք:
Հո՛ւր աստուածեան, որ զանձինս քեւ
վառեցոյց
Մաքրեալ գործես պայծառս, վառեա եւ
ի յիս,
Եւ զանարատս եռանդեանդ սրկ յիս ըզ-
բոյց.
Հո՛ւր աստուածեան, դու բորբոքեա ըզ-
սիրտ եւ զհոգիս:
Ո՛վ աէր անհուն. բաղդ երջանիկ՝ որ ըզ-
քեզ
Անգ ի յերկինս տեսեալ լցցի գեղով
քով.
Ո՛հ, երբ եւ ինձ քումմատրախածուհս ի վա-
յելս
Ո՛վ աէր անհաւն, երբ դուն տացիս ինձ
լիով:

Հրաւէր Աստուծոյ առ հոգի խոնարհ ի միայնութիւն

Փախիր ի մըրրկաց, և խաղաղական
Մուտս յառանձնութեան անվրդով կայան.
Ցաղմիկեալ ծըփանց աշխարհիդ ի բաց,
Զանփոփոխն հանդիսաս առտանուրքեզ տաց.
Աստ քեզ ծագեսցէ դիմաց խնդց լոյս
Որ իմ սիրելեացն է նուէր մեծայոյս.
Աստ ուսցիս քանի՛ խոտան է աշխարհ,
Քանի՛ քաղցր իցէ սէր՝ առ սիրա յօժար:
Լըսիցես աստէն ըզձայնս սէրունի,
Հրաւիրակ սըրտիդ առ սէր կաթոգնի.
Աստ տեսցես մըքան չինէն հեռացարդ
Եւ քանի՛ զսիրուս արարեր ապահս.
Աստէն զապաշնորհ զանձըն քո լացցես,
Եւ սիրա քո լինցի սիրով բոցակէզ:
Աստ, քեզ ըսպասեալ ներսիմ յարաժամ
Զերկնից ըզձաշակ ձօնել քաղցրահամ:

Հոգի մոռծևալ ի տուն Աստուծոյ

" Տարաս զիս արտայ ի սենեակ իւր :
Կարգեաց ի վէր իմ զառն ,, :

Ո՛ւր լցեմ ես . . . զինչ այս սենեակ երջանիկ ,
Ուր քաղցրութեան ձրգեմս ըզսիւգ աւտա՜ սիկ ,
Եւ բոլբոքեալ վառիմ ի սէր , սէր աստ՜ ուածիկ :
Ո՞ ի փակեալ ուր ի ծաղկալից ի պար՜ տէզ ,
Ո՞ զիս եմոյծ . ուստի ծաղկանցս այս հան՜ դէս ,
Ուսոի բուրմունքս որ ըզմայլեն զիս այս՜ պէս :
Կուն զիս ունի քաղցրիկ , տարերք լուռ լերութ
Մի զիս զիս , մի զարթուցանէք տարերք դուք ,
Աստուած իմ , թող նընջել զայս քուն քաղ՜ ցրասիրք :
Անբիծ սիրոյն փարեալ զինեա՝ եւ զա՜ ծէն
Իմ երկրաւոր ի բաց տարաւ հան յինէն ,
Երջանիկ սիրտ իմ , անհատոտ յօտարէն :

Այլ ես կիզում անհուր, կապիմ անշըղ-
թայս,
Ես կարեվէր չըրջիմ աննետ խոցոտեալս.
Խօսիմ զարդար, մի ոք կացցէ՛ի յերկեայս:
Բիւր զիս կապանք, բիւր զիս փըքինք
հարկանեն,
Սիրտս է առ բիւր վէր՛ի սիրոյ սուր սլաքէն,
Այլ չըգիտեմ, յո՛յր ձեռաց վէրքս ելա-
նեն:
Հալիմ՛ի բոց անոյշ, ՛ի հուր լուծանիմ,
Իակ ես իակ կեամ ես իակ ես իակ մեռանիմ,
Ես քան զհազար կեանս՝ լաւ գըրեմ զայս
մահս իմ:
Սիրեմ լռութիւն ես ախորժեմ սէր խօ-
սել,
Մերթ անշարժուն, թեւօք կամիմ մերթ
ճախրել,
Զամենեսեան ցանկամ՛ի նոյն սէր վառել:
Ոըքան մեկնակ, այնքան գտանիմ ընդ
ընկերս,
Ոըքան արձակ՛ի կապանաց նյեմ ես
Այնքան սիրով պըրկիմ հանգոյց՛ի պես-
պես:
Ըզխոնարհել ճըգնիմ, յաւէտ ամբառ-
նամ.
Թողում՝և անդ ունիմ, հեշտից հրաժեշտ
տամ,
Ես հեշտ հըզօր լընու զիմ սիրոն յամերամ:
Այրիմ վառնիմ, գարձեալ ինդրեմ բոլ-
բոքիլ,

Մաշիմ եւ զնոյն ցանկամ, ըզկեալ, զմեռանիլ
Ըզնոյն կամիմ, նա ջըգիտեմ զինչ կամիլ.
Խընդրեմ եւ ոչ գտանեմ. եւ զինչ. գիտեմ ոչ.
Սիրեմ եւ ոչ գիտեմ զինչ, սէր 'ի յաղտոյ
Սակայն ըզգամ զանհուն բարւոյն 'ի յոգւոյ:
Ո՛վ վերաւոր հոգւիք, եկայք ուսուցէք
Ձինչ խոցահար սըրտից ձերոց դեղ գըտէք,
Երբ ըզսիրոյն ընկալայք վէրս՝ քաղցր եւ հէք:
Ոչ ոք լըսէ, պատասխանէ եւ ոչ ոք...
Եւ անձկալիդ իմ դու, եւ դմբ անողոք՝
Մինչ անձկաբեկ մաղթեմն 'ի լաց ու 'ի բողբ:
Ե՛կ սէր իմ, ե՛կ որ զնան հարեր, եւ խօսեաց.
Ո՞վ ես եւ զինչ կամիս յինէն, ե՛կ մերձ կաց,
Ցոյց ըզդէմս, ցո՛յց, եւ թէ կամիս զայն՝ մեռայց:
Այլ անձկալիդ իմ, թո՛ղ, խօսել հրամանն տուր:
Թըւի զամէն գիտես, այլ ոչ սիրոյ հուր,
Ձառնես երես զքեզ սիրողին, թողուս զուր:
Իսկ թէ սիրես եւ այդքան զիս սիրեցեր,
Չիմ այսպունակ զանձն իմ հարեալ կարեվէր
Ապա լըքեալ թողուս 'ի ցաւ վըշտմեր:

Անկարելի՜ր դու . . . այլ մեղայ , վի՜նչ
ասեմ .
Ո՛վ անձկալի՜դ , զի զքե՛զ սիրեմ լոկ , գի-
տես ,
Քեզ միայնոյ հաճոյանալ ջանամ ես :
Սէր զիմ ըղձութեա՜ն շարժէ , չգիտեմ զոր
խօսիմ ,
Եւ սըրտորսակ այն քո փըղքին մըտերիմ
Ցիմարեցոյց սիրով , եբարձ ըզխելս իմ .
Ով դու սիրոյս կէտ միակ , սէր իմ սըր-
տիս ,
Ով գեղանի՜դ , ով արեգակն , ով բարիս ,
Ով Աստուած , լոյս , կեանք եւ ամէն զոր
ունիմ :
Չի՜նչ գործեցիր պա՜նձդ ի հաճոյս քումդ
սըրտին .
Աս՛ո՞ղ գաչեմ ուսո՛ զիմիդ զսէր քոյին
Իմով սիրովըս ըզցուցից կաթոգին :
Գիտեմ զի փոքր է առ ի սէր քո հուրս
այս ,
Այրել այսգոյն եւ մեռանել խակ էնուաղ .
Չէ առաւել ինչ թէ մաշիմ ես ընտաւս :
Եւ արդ , ո՛վ սէր , զի ոչ գիտեմ այլ հը-
նարը ,
Ահա ընկալ զոր քեզ ձօնեմ , սիրով ա՛ռ ,
Չի ողջանդամ քեզ զանձն իմ տամ կամա-
կար :

Սիրտ հարևաղ ի գեղն Աստուծոյ

Սիրեացեն այլք զոր կամին
ԶԱստուած միայն ես կամիմ.
Թէ զքեզ սիրեմ ոչ, կեանքդ իմ,
Զո՞ սիրեցից այլ քնաւին.
Զո՞ք քեզ նըման գեղեցիկ
Եւ սիրալիժան՝ գըտցէ սիրտ.
Առ գեղ քոյին՝ է հակիրճ
Եւ սէր հոգւոցն երջանիկ:
Դուք որ զմոլար կենցաղոյս
Հարեալ սիրով դանդաչէք,
Եղկելիք, ոչ տեսանէք
Խաղաղութեան ջինք ձեզ յոյս:
Եկայք ազէ զգեղանին
Եկայք սիրել զսիրող ձեր.
Եւ երանի՛ եթէ զձեր
Զօնեալ՝ լինիք հաճոյ նմին:
Ձըգնալ հոգիք սիրասէր
Վըկայեցէք դուք բանիս,
Ո՛րքան ըզձեզ և յերկրիս
Պահէ յանդորըը գուրթ ձեր:
Ձեզ երանի՛ ոյց հասեալ
Ի նաւակայս եթերին
Անդ ասիցէք խընդագին
Ընդդէմ հասանչին լուսաւիայլ.
" Թէ կեանս լինէ տայր միւսանգամ"
Ի սէր եւս եթէ ծախէի ,, .

Ի նոյն ՝ի սէր նուիրեցի
Սակայն եւ այս՝ յօրում կեամ:
Իցէս գոհ սէրդ իմ անձառ,
Նա թէ հաճիս՝ զսէրդ յաւէտ,
Չի ինձ անմարթ է սիրել
Թէ ոչ, Յիսուս, առաւ օձառ:
Ա՛լ գնա յաւէտ քան զիմ աչինչ
Դու զիս սիրես, քան զոր ես.
Արդ յայսմ հետէ դու իմ ես
Եւ ես եղէց քո անվերջ:

Հոգի սիրատենչիկ

Յառաջէ սիրտս այս,
Եւ ջախտէ ընդ էր.
Ջատէ ինձ պատճառս,
Եւ հեծէ ՝ի սէր:
Առ ինձ սըրտիկ,
Ըզմէ՞ հառաչես: —
ՉՅիսուս իմ քաղցրիկ,
Առէ, անձկամ ես:
Ո՛հ, մընչեաց մընչեաց
Սիրտ իմ, մի լըռեր,
Չի նա զքեզ սիրեաց.
Լիցին կեանք քո սէր.
Մընչեաց, եւ Յիսուս
Սէրդ լցէ միտկ,

Ընչեաց, եւ քո յոյս՝
Մարիամ Համակ։
Հառաչեաց անդուլ
Ըզհնա խոցոտիւք,
Մի երբէք Թողուլ
Ըզյոյս քո սըրտիւք։
Հառաչանք սըրտիս,
Երթայք առ Յիսուս,
Յոտսըն փարելիս
Պատեցայք ամուրս.
Ասացէք. Թէ զմեզ՝
Սիրա քեզ սիրահար
Առաքէ յերթերս,
Զի հաճիս, ո՛ տայր.
Յամենայն անձնէ
Սիրել ցանկայ զքեզ,
Եւ զհայցուածս՝ ասէ՝
Տէր չառնէ անառես։

Քաղցրութիւն կաւակաց Աստուծոյ

Զհաճոյս քոյին եւ ոչ գիտ
Աստուած, սիրեմ ես ի քեզ,
Եւ զայն եւեթ ես կամիմ
Զոր բարուեթեամբդ հրամայես։
Ո՛վ ամբիծ կամք Աստուծոյ,
Զի արժանի ես սիրոյ։

Նախանձաւոր եա սիրոյն,
Այլ սիրոյն զքեզ անձին՝
Սէր եւ գըրգանք եա համբուն,
Եւ առընթեր միշտ նըմին :
Ո՛վ ամբիծ կամք Աստուծոյ,
Չի արժանի եա սիրոյ :
Դու կեանս ըզձից ատա մաքուր,
Դու զսէր սըրբեալ՝ կատարես.
Առ քեզ անձկատ սըրտին հուր
Առ քեզ առնէ միշտ վերել :
Ո՛վ ամբիծ կամք Աստուծոյ,
Չի արժանի եա սիրոյ :
Դու զնաչ գործես փոքրոգի,
Եւ ըզմահ քաղցր եւ համբոյր.
Եւ միացեալ քեզ հոգի
Ոչ կըրէ կիըցս տրխուր :
Ո՛վ ամբիծ կամք Աստուծոյ,
Չի արժանի եա սիրոյ :
Դու միայն դու երջանիկ
Չհոգիս գործես յերկերին.
Առանց քո չէր գեղեցիկ
Մեզ եւ երկինք անձկալին :
Ո՛վ ամբիծ կամք Աստուծոյ,
Չի արժանի եա սիրոյ :
Եւ՝ի դըժոխս թէ մարթ էր
Կապեալ ընդ քեզ՝ կա՛յ՝ի բոց,
Եւ հուրն եւ խոցք կարեվէր
Քաղցրանային՝ի քո ծոց :
Ո՛վ ամբիծ կամք Աստուծոյ,
Չի արժանի եա սիրոյ :

Ո՜հ, վառնեացին կեանքս ողջոյն
Միայնելոյս իմ ընդ քեզ.
Այլ որ մեռցի զմահ այսպոյն՝
Նա չմեռանի, կեայ եւ եւս:
Ո՛վ ամբիծ կամք Աստուծոյ,
Չի արժանի ես սիրոյ:
Արդ զիմ ըզկեանս եւ զամէն
Ըզսիրտ բոլոր քեզ ձօնեմ.
Լիցի ինձ սէր համօրէն
Սիրտ քո, Յիսուս, սիրաձեմ:
Ո՛վ ամբիծ կամք Աստուծոյ,
Չի արժանի ես սիրոյ:
Յանկամ՝ի վիշտս եւ՝ի դիւր
Հաճոյանալ քեզ լինոյ.
Յոր դուն հաճիս միտադիւր,
Լիցի եւ ինձ այն հաճոյ:
Ո՛վ ամբիծ կամք Աստուծոյ,
Չի արժանի ես սիրոյ:

Հոգի աստուածանուէր

Ո՜ձնարհ, ոչ եւս իմ ես դու,
Այսուհետեւ չեմ ես քոյ.
Ամէն ըղձիւք զսիրտս եւոս
Ձօն փրկչիս քաղցր եւ հեզոյ.
Նա ինքն յանձառն իւր բարիս
Ինձ ըզսէրն իմ վառեաց,

Զի յայսմ հեռւ ջնք սըսխս
Տենչ երկրաւոր ինչ բարեաց :
Ըզքեզ միայն աչր Յիսուս
Ըզքեզ խընդրեմ զանձկալիզ .
Զանձն իմ բոլոր սամ.քեզ տուրս ,
Ասա զինչ կամք քո կամիզ :
Ո՛հ , չըկարեմ ժոյժ ունել
Առանց.քո կեալ, աչր անճաւ ,
Քանզի չըլմայդ ոսկեմել
կապեաց ըզսիրտ իմ խոպաւ :
Ոչ եւս՝ի.քէն մեկուսի
Հնար է հոգւոյս կալ հեռուստ ,
Հարեալ՝ի նեռդ Յիսուսի
Եղէ որսիկ անփախուստ .
Եւ թէպէտ որդն եմ ապիսի
Զքեզ սիրելոյ անարժան ,
Այլ դուռ արժան ես միակ
Սիրոյ սըրտի անպայման :
Եւ արդ աչր , տո՛ւր ինձ ըզսէր ,
Տո՛ւր զոր չինէն պահանջես .
Եւ ես նմին՝ զոր տամ նուէր
Ըզսէրդ հայցեմ փոխարէնս :
Դուռ աչր , դո՛ւռ իմ ամենայն ,
Ես.քոց կամաց լուկ անսամ .
Ցայսմ հեռւ իզձք համաձայն
կամք մեր լինին համակամ :
Ե՛կ արդ խոցել աչր իմ աչր
Ըզսիրտ որ քո է , չէ իմ .
Եւ մեռանել աւ.քո սէր
Արա , զի յոյժ փափագիմ :

կեանքդ եւ փեսայ՝ գքեզ սիրեմ
Եւ զառաւելըն ցանկամ.
Սիրեմ ու առ ոչըն բաղասեմ
Թէ ըլլ հասցէ մահուն ժամ։

Հոգի լքեալ

Մայրիք մըթինք մենաւորք,
Ուր իմ սըրտիս կարեվէր
Ընտեմասառուեըդ հովանեօք
Թըւիք վըշտաց ինձ ընկէր,
Գըլխացարսուք յիս մայրիք,
Թողէք ազատ ինձ երթալ
Թողէք զնեղեալս իմ սըրտիկ
Հեծել, մընչել լալ ողբալ։
Մի լռեցներ իմ ալոաոսուք
Մի սըրբեսջիք իմ աչիուներ,
Մինչեւ ըզաերն իմ զանձուկ
Գըտից 'ի ձէզ, ո՛ լռութիւնք։
Իսկ գու ընդ ո՞ր արդեօք դէմ
Ո՛վ սիրեցեալդ իմ, գնացեր.
Եւ հիմ'ի վիշտ բազմադէմ
Հեռ° 'ի քէն զանձն իմ թողեր։
Իցէ դարձեալ երէ տեսից
Զերանաւէան տաճարակ,
Յորում փեսայս անձկալից
Էր մըխիթար իմ միակ։

Ցորժամ՝ ի նեան իւր համբոյր
Խոցեալ՝ ի քուն ըզսիրտս այս,
Իբրեւ ըզգոլ ասլ առնոյր
Ցերկինից տանէր յիւր՝ ի կայս։
Ցորժամ՝ ի սէր վառեալ հուր
Հառաչելով երթայի,
Եւ եւս քան զեւս բոց մաքուր
Սըփռէր՝ ի սիրտս ամայի,
Ո՛հ ցնծրդ օդն հանդարտիկ
Մըրըրկեցաւ յանկարծուստ,
Եւ ինձ երկինքն այն քաղցրիկ
Անլոյս հայեին՝ ի հեռուստ.
Արհաւիրք, յոլ եւ դառնամ.
Աստ երկիւղ, անդ դէմք սոսկման.
Թէ զհետ փոխեմ բիւր անգամ
Զինչ շահ, զի ցաւք ընդ իս կան։
Ամենուրեք միայնակ
Թափառական ես լինիմ,
Ցայսքան ազէտս օժանդակ
Եւ ոչ ըզմի զոք ջունիմ.
Եւ մահ ինքնին պատառէ
Զանձն իմ առանց ըսպանման,
Ըզդրուն առեալ յայսմ հետէ
Ձըտայ և էլս վախըստեան։
Եւ ԹԷ փախչիմ, ո՞ր օգուստ.
Ո՞ւր զիմ գըտից ապաւէն.
Եւ կենսատուս բարեդուԹ
Եւ նա փախչի, ա՛հ, յինէն։
Ո՛հ, մի. Էկ Էկ անձկալիդ,
Է՛կ եւ գըտցես զոր Թողեր.

Չի լքեալս այս՝ի քէն սիրտ
Քեւ կարօտեալ կայ յերեր.
Այսուհետեւ ես հաշտեաց.
Դարձիր առ իս, կեանք իմ, ես.
Եւ զոր հարեր զիս ցաւած
Քեզէն բուժեա զըրտաբեկ:
Դիտեմ զիտեմ զի փախչիլ
Արժան է քեզ՝ի յինէն.
Այլ այս շըղթայքդ անարգել
Պատեալ զինեւ ոչ վարեն:
Թէ Թողութիւն ինձ չըկայ,
Թէ չեմ դիմաց քոց արժան,
Այլ ես չերթամ՝ի բացեայ.
Ես քո՛ եղէց յաւիտեան:
Թէպէտ ինձ՝ քեզ ոսոխ
Այլեմ սիրոյդ բարեկամ.
Ե՛րթ արդ փախիր, ես զիս Թող.
Չի անմահկին զհետ քո գամ:

Տիեզ արքայութեան

Յանձուկ տեսոյդ հարեալ Յիսուս,
Տաղտուկ են ինձ կեանք կենցաղոյս.
Ընդերկարեալ պանդուխտ օտար
Ինձ վիշտք և ցաւք կուտին հատոյց.
Առ քեզ գոչէ սիրտ իմ անքուն,
Անքայուլիւն անքայուլիւն:

Ծուխ են անոտի աշխարհիս տուրք
Թատր անկայուն, պատիր հրապոյրք.
Իսկ զինչ քան զայն գառըն կասկած
Թէ կորուսանիցէ երբէք զԱստուած.
Առ քեզ գառնամ գոչեմ համբուն
Արբայութիւն արքայութիւն:

Է՛հ, երթ աշխարհ, չկամիմ ըզքոյս,
Վայելք հըրճուանք՝ի բաց հոգւոյս.
Ո՛չինչ ըզքո, ոչ ինչ կամիմ,
Ծուխ, մահ, կորուստ, աւեր յաչս իմ.
Առ քեզ գառնամ գոչեմ համբուն
Արբայութիւն արքայութիւն:

Փաղցր հայրենիք, ուր սէր ըզսէր
Առնու վարձ, անդ երեւի սէր.
Ո՛հ երբ ինձ ինչ ինձ, ոչ սէր, երբ
Զմայլել՝ի տես քո անդ աներբ.
Երբ բառաչայց ըզքեզ համբուն
Արբայութիւն արքայութիւն:

Սէր Յիսուսի
Ի խորհուրդ արբոյ Հաղորդութեան

Ա՛ինչ հրաժեշտ յաշխարհէս
Հոգիւն այն սիրակէզ
Որ հոգւոց առ՝ի սէր
Ցանձն էառ մեռանել՝
Գնայր յերկինից յառապատս,
Ձկամեցաւ ըզգառինս

Եւ զարեան իւր ըզգինա
Միայնակ Թողուլ ասա .
Եւ մինչեւ՝ անդ յերկին
Երջանիկ կայանին
Արարեալ զմեզ ժառանգս
Եւ հաղորդ յաւիտեանս ,
Զանսահման իւր ըզսէր ,
Ո՛վ գործոյ սքանչելեաց ,
Ի յերկրի ասա արնկեաց
Ի յաւերժ մեզ ընկեր ,
Զի մի սիրա՝ որ ըզնա
Սիրից յարակայ՝
Սիրելոյն անդր ըզհետ
Նեղից հեռադէտ .
Այլ քնաւին զանձն արար
Անմեկին մերձաւոր ,
Եւ հանուրց եւս ընդորհ
Մերձենալ յինքն յամայր :
Ի սրբոյմ սեղանին
Կայ փակեալ սիրելին ,
Զաւենչանաց սրբոց հուր
Ծաւալեալ ընդհանուր .
Զի վառեալ սիրակէզ
Սիրոցացն ըստուգիւ ,
Ըզգիշեր եւ ըզցիւ
Քաղցրացին 'ի վայելս :
Այլ նեաւից սիրամուխ
Եւ բոցոյն մըշտածուխ
Որ Թըռչին 'ի հացէն՝
Ըզգայցէ որ փորձէն .

Ո՛հ չէ մարթ ցուրտ սըրտի
Մառուցեալ յայն նըւէր՝
Եւ անկէզ եւ անվէր
Դառնալ գալ յետս անտի ։
Դուք անձինք դուք յաւէտ
Սուրբ սիրոյն ըղձաւէտ ,
Պատմեցէք մեզ ըզբոցն
Երջանիկ եւ ըզնոց՝
Զոր սիրոցն ընդունիք ,
Երբ եւ դուք՝ի վայրն յայն
Ուր Յիսուս ձեզ մընայն ,
Սըրբութեամբ մատիչիք ։
Ո՛վ սըրտիս ոսկեկան
Կերակուր աստուածեան ,
Ո՛ տայր ինձ անընդհատ
Կալ ընդ քեզ անանջատ .
Քեզ՝ որ յիմ խակ՝ի սէր
Ի յերկրիս աստ Թագուն
Սըրբալայր կաս՝ի տուն
Զըգեղ զսիրտ իմ՝ի վեր ։
Ցուսամ սէրդ իմ՝ յուսամ
Զքեզ յերկինս յաւերժամ
Զքեզ բացաւ երեսօք
Տեսանել սուր աչօք ։
Այլ մինչ աստ կենցաղիմ՝
Ի սեաւդ այդ պարկեշտ
Զըկարեմ տալ հրաժեշտ .
Եթէ ոչ՝ մեռանիմ ։

Ի հաղորդութիւնէ

Ոգի իմ, ովի գործեցեր .
Սիրեա զսիրող քոյին տէր ,
Որ լոկ ի քէն խընդրէ սէր .
Եւ տակաւին գանգաղիս .
Տես զի առ սէր եղիեզոյդ
Անչափն անհուն եւ բարի
Խոնարհեալ ատա ի յերկիր
Զհացին՝ զիւրեաւ արկ ծածկոյթ .
Եւ իբր ընկեր ի սեղան
Հրաւէր կարդայ կոչէ զքեզ
Կենաց հացին ի վայելս ,
Որով հնարհէ զանձն համայն :
Եւ զինչ ելցէ այլ նորուն
Զոր սիրով առալ գոյր հընար ,
Կամ զինչ առ սէրդ առնել կայր ,
Զի զքեզ գործել իւր սիրուն :
Ո՛հ , ոչ . ոչ շատ նա գերկեր
Դիմեալ ի խաչն այն ահեղ
Իւր տանջանօք զանձն անմեղ
Մատնել ի մահ աննըման ,
Մինչեւ գերեալ Ճանապարհ
Ըզսէր սըրտին աստուածեան
Ի սըրտակից միութեան
Հաղորդեցոյ քեզ նոպառ :
Եւ զնմոյդ սկսա իմ, զնմոյդ
Ընթացակեզ կաս ի հուրդ ,

Ցանկան սիրոյ վիպիդ ցուրտ
Կաս տակաւին եւ անյագ ։
Ա՛հ , փուռթա սիրտ իմ՛ի սէր
Մեծի սիրոյ արժանւոյն ,
Որ առ՛ի ցոյց իւր սիրոյն
Չանձն խակ ձօնէ քեզ նըւէր ։

Ա՛ Ցիսուս կոչեալ՛ի բազմոցի

Ո՛վ երանի ծաղկանցդ որ ցայգ եւ ցերեկ ,
Փըրկչիս կացեալ առ ընթեր՝ ուչ բաժանիք ,
Մինչեւ անդ շուրջ խաչառ բղխանս վառ-
նիցէք ։
Ո՛հ , ո՞ տայր ո՞ տայր ինձ բնակեալ անդ
յաւէժ ,
Առ Ցիսուսիս կալ՛ի տեղւոջդ երջանիկ
Եւ զկեանս ընդ ձեզ անդէն հոսել սիրա-
վէժ ։
Ձեզ երանի՛ ճրագունք որ եւ անդ վառ
՛ի վառ
Առ արարչին եւ տեառն իմոյ բոցանայք ։
Ո՞ տայր արտիս վառեալ անդ ձեր՛ի տիպար
Եւ ձեզ նըման հալեալ սիրոյն՛ի տուրք
հալ ։
Ձեզ երանի՛ զամբարիք , ո՞ ձեր փոխանակ
Տայր ինձ առ տեառն իմում՝ անդրել ան-
դէն կալ ։

Քեզ մանաւանդ երանի՛ տուի սըրբա-
վայը
Իմ սիրելւոյն ծածկոյթ, քեզ բե՛ր երանի,
Որ ընծայես տեառն լմնում տուն եւ գա-
զար.
Ո՞ քո վոխան՝ լանջաց ըզնա տայր կըրել,
Գէթ զոր մի զսիրտ իմ գոլ անօթ տէրունի,
Գալ տուն հրեղէն, ՚ի հուր ՚ի սէր զնա
վառել:
Ո՛հ, մի՛ ծաղկունք, մի՛ եւս ճրագունք,
մի՛ եւս տուի.
Երանեցոյն եմ ես, երբ գառն այն ան-
պարտ
Տաղաւարի սիրով ՚ի սիրտ իմ անծուխ:
Եւ ես ալկաղկ որդնուկ, զնաթրդ զմեծդ
Աստուած
Առնում ՚ի խուն հայկին, եւ հիմ եւ
զնաթդ
Ձայրիմ անդէն, ջրմեռանիմ զմոյլաճ:
Ե՛րթ հոգիդ, ե՛րթ, եւ ըզլուսով անդ
քոյին
Հանգոյն Թիւեռան՝ ՚ի սէր, հաւատս, առ
սիրոյդ
Թեւաճելով այրեաց մընչմամբ սըրտագին
Եւ զելչանիկ օրն երբ ժաման առնէ տէր
Ցանվերջ վայելս, գիրկս արկ անքաժ ՚ի
հոգւոյդ
Գոչեաց, “ Ըզսէր կամիմ ես Տէր իմ ըզ-
սէր ,, :

Ցնո հաղորդութեան

Երկրպագեմ քեզ
Ո՛վ հաց երկնային,
Որ ի քոյ քոյին
Ըզսէրն իմ ծածկեաս.
Ո՛վ գանձ իմ սիրոյս,
Տէնչալիդ Յիսուս
Որ զքեզ խլեալ հաց
Տաս քոց սիրողաց։
Ո՛վ կենաց սընունդ
Որ անմահութեան
Զմարմին եւ զարիւնդ
Զօնես գրաւական.
Կեամ ես. այլ ես ոչ,
Տէր կեայ յիս ոգւոյ,
Հովուեալ զիս ուղղէ,
Երջանիկ առնէ։
Ո՛վ կապանք սիրոյ
Որ կապէք զծառայս
Ընդ սուրբ տեառն խրոյ.
Ինձ՝ քան զանսէր կեանս
Լաւ է մեռանիլ.
Եւ առ ի սիրել
Լոկ ըզսիրոյն իմ՝
Ես ընդ կեանս հաճիմ։
Քեզ ո՛վ հուր անծախ
Որ վառիլ ցանկաս
Միտս եւ սիրտ խաղալ,

Ցանկայ եւ սիրաս այս .
Ե՛կ տէր , ե՛կ եւ յիս ,
Բորբոքեա զհոգիս .
Թէ յանդուգն եմ՛ ես ,
Դու սիրով դըլես :
Ո՛վ նեռ սիրաշէս
Դու զմեզուցելոյս
Ա՛ռ վրէժ արդարեւ .
Դի՛ր վէր իմ հոգւոյս
Որ չարեաց է պարտ .
Թող մեռցի նա արդ՝
Վասն որոյ դու Տէր
Մեռար յանբաւ սէր :
Քեզ ո՛վ սիրելիք
Որ յայսքան չըղճայս
Կապեցեր զիս պինդ ,
Քեզ տամ ըզսիրաս այս .
Ո՛վ սէր անարատ
Քեզ կամ միշտ պատրաստ .
Որ զքեզդ ինձ եառուր ,
Ա՛ռ զիս քեզ արիառուր :
Արդ ծնաս ինձ յերկին
Գալոյ ինձ առ քեզ
Ի սէր անմեկին
Երես առ երես :
Ցայս հաւատամ Տէր ,
Զի սրտիկ եղիր ,
Որ այժմէն իսկ բնաւ
Ինձ պարգեւեցաւ :

ՀՐԱՇԱՑՏՈՒԹԻՒՆ

ՓԵՍԱՅԻՆ ՑԻՍՈՒՍԻ ԸՆԴ ՀԱՐՍՆԱ ՑԵԱՂ ՀՈԳԻՈՅ

Փեսայն Յիսուս առ հարսնացեալ հոգին

Բաց ինձ քոյր իմ.

Բաց ինձ քոյր իմ բաց
Ընդբռնիդ դըրուընս,
Զ՝ի քէն կալ՝ի բաց
Անմարթ է սիրոյս։
Թէպէտ ապերախտ՝
Այլ սիրեմ ըզքեզ.
Եկ հաւատ ինձ արդ
Ըզսէր առ իմ սէրս։

Հարսնացեալ հոգին առ Քրիստոս փեսայն

Եղբօրորդին իմ խօսեցաւ, եւ որովայն իմ
խռովեցաւ ի նա.

Ի ձայն սիրելւոյ
Արթային իմոյ
Սիրտ իմ խռովեցաւ
Եւ աղիս գեղաւ.
Ո՛վ քանի ախտիւն
Իսկ անպատուեմ
Թէ բնակել ընդ նա
Հաճի անձկալիս:

Երդմնեցուցանեմ զձեզ դստերս Երուսաղէմի.
եթէ գտանիցէք զարքունս զանէ հինչ
խոչեցի.

Երդմնեցուցանեմ
Ըզձեզ քոյր սիրուն,
Պատմեցէք մաղթեմ
Թէ ի սրտակ մայրուն
Կամ ի գաշտս ուրեք
Զանձկալին տեսէք.

Ո՛հ, եթէ գըտջիք
Ասացէք նըմա
Զի նեղեալ սըրտիկս
Յիւրմէն ի բացեայ՝
Ի սէր խանդակաթի
Տուայտի անընդհատ։

Եղբօրորդեին իմ ապիպաւէ ե- կորիր, ընթերաւ ի բէ-ռո-ղ։

Թէ զգիսաց նորուն
Խընդրիցէք նըշան,
Շնորհաց եւ գեղոյն
Բոլորն է տման։
Ըսպիտակ կարմիր
Սիրելւոյս ի դէմն՝
Յարչալուսոյն ծիր
Սըփռեալ հրաշատեսո։
Ընտրեալ ի բիւրոց
Փեսայն իմ անբիւծ։

Խնդրելոյ պնա ե- ու գոլ։

Ո՞ւր ես անձկալիդ,
Անձկալիդ իմ, ուր։
Ե՞րբ նեղեալս այս սիրտ
Տեսցէ զփեսայն իւր։

Խընդրեմ եւ փախչիս,
Կոչեմ, ձայն չըտաս,
Լամ եւս, եւ ժըպտիս.
Եւ մինչեւ ցե՞րբ այս:

Դարձիր եղբօրդ ի՛ւ վերայ ներանց խնդրեցիր.

Ա՜յլ փախնիր եւ երթ
Ո՛ եղբօրդեակ,
Թէ առ ձըգել զհետ
Փախչիս սիրուհակ.
Թէ ինդ լեառն ամայի
Թէ յանձուկ հովիտ
Ներսիս մեկուսի
Քաղցր իմ անձկալիդ,
Ա՛յրեալ՝ի սիրոյ
Անդր հասից չտատաւ,
Միայն ընդ մեռոյ
Խօսեցայց անձկաւ:

Զգեա զէս , զհէպ հոգոյ խաղոց տոց ընհատոցոտ .

Ի հատ քո քաղցրիկ
Տէրդ իմ անձկալի ,
Զըգեա զիմ սըրտիկ
Ող ի քէն հալի .
Զի սիրոյդ ի ձեռս
Կատեալ կամ ոգին՝
Հանգիցէ եւ սէրս
Ի քէն անմեկին :

փևսալմ

Ես ծաղիկ գաշտաց , շուշան հովտաց .

Ես ծաղիկ գաշտաց
Ընտիր եւ պայծառ ,
Ամէն խընդրողաց
Տամ զանձն իմ յօժար .
Ես շուշան հովտաց
Դիւրահուսալ հեզոց
Ուանձանց խոնարհաց .
Մատնանդին ի ծոց :
Ող մաքուր ձեռամբ
Ցիս մերձեցի զդոյշ ,
Կայից անթառամ
Ի գէղ իմ քընքոյշ :

Պարտէզ ֆակէալ էոյր ֆմ հարան . ատաւտուն փո
ծրաֆպ նուանէնէայ .

Ո՛վ հարան իմ եւ քոյր
Ձըքնալ դու պարտէզ
Ի առս եւ՝ ի քոյր
Ի ծաղկունս պէսպէս .
Եւ առ սէր օտար՝
Փակեալ գըլխովին ,
Իմ եւեթ դադար
Եւ իմ ես բաժին .
Երկնընծայ պըտուղք
Ձօնին ինձ՝ ի քէն՝
Իղձք քո սըրտաբուխք ,
Որ վիան ըզմայլեն :

Դարձո պալը փո յինքն , վասն պի տուփա ընդուն-
դունին պիս .

Ա՜յլ մի՛ լիս հայիր
Ներտաձիգ աչօք
Որ սիրով գան հիւր ,
Ձի լըցայ վնտօք .
Դոքա զիս յերկնից
Իջուցին՝ ի վայր ,
Ընդ քեզ զուգակից
Կալ յաւէժապար :

Ահա էլ գեղեցիկ իմ, աղաւնեակ իմ, ընդ հովանեաւ վիմիդ առ պապուարս պարսպիդ. երեւեցո՛ ինձ զերեսս քո, եւ լսելի արա ինձ զբարբառ քո.

Ե՛կ սիրուն հարսնեակ,
Քաղցր իմ ալաւնեակ,
Ե՛կ մուտ առացիր զիս,
Հանդիպիր՝ ի սըրտիս։
Ո՛հ, մի յիս հայիր
Եւ մի °նդ իս խօսիր,
Զի ձայն քո քաղցրիկ
Գերեաց զիս հերիք.
Ասա ինձ միայն
“ Սիրեմ զիմ փեսային,
Սիրեմ կալընդ քեզ ”,
Եւ շատ է ինձ սէրս։

Հատուած

Ծրար սպաւիճն է եղբօրորդին իմ ինձ. ի ձեռ սպեանոյ իմոյ հանգիոյն.

Եւ զմի բաց ի քէն
Փեսայդ անձկալն,
Սիրել կարասցեն
Կինք իմոյ սըրտի.

Քաղցր էս եւ ազնիւ
Ձինչ ծըրար սատկին,
Հանգուցից տեղիւ
Ըզքեզ յիմ սըրտին։

Որ ապրէն ի մէջ շուշանաց.

Որ յանբիծ արօտ
Ի մէջ շուշանաց
Արածես ըզհօտ՝
Ի հոյլս ուղղութեանց.
Ե՛կ եւ սիրոյ քոմ
Բեր առհաւատչեայ,
Ձծաղկունս ցօղաթուրմ,
Հաճոյ ինձ ընծայ,

Բառնայ է երբէք պահ սէր.

Բառնայ սէր ըզկնի
Մահուն ի տիտար,
Եւ թողեալ զերկնի
Գործէ երկնատար.
Եւ ըզսիրողին
Ըզսիրա վոխէ ի յայլ,
ՑԱստուած եւ յերկին
Ոչ յայլ ինչ անձկալ։

Թռչէ նորա էրբեք վերէն բոցոյ հրոյ . նիւթ
է էրբեք ղժոխս նախանձ .

Զ՚ երբեք հուր է սէր
Բոցակիզուլ զմարդ ,
Դիզանայ յերեսեր
Վառեալ բարդ՝ ի բարդ .
Եւ շառաչեալ ոչ՝
Ըզսիրտ եւ զհոգի
Առրե՛լ ի մի բոց
Եւ ծախել ձըգնի .
Որպէս զըժոխոց
Հուր չէ բաւական ,
Եւ ոչ սիրոյն բոց
Ըղձակաթի գեղձման :

Ահաւասիկ նա էիաց յայնիսկայ ուրմէն , կարկաչեալ ընդ պատուհանս , հայեցեալ ընդ վանդակապատն , եւ ասէ . Արի՛ եկ մերձաւորիկ իմ , գեղեցկի՛կ իմ աղաւնի՛կ իմ .

Ահա նա յայնկոյս
Թաքուցեալ դիտէ ,
Թէ՞ սա ըղձից հոգւոյս
Սիրեա՛մ ի սըրտէ :

Ահա ձայնէ . եկ
Ընտրեալդ իմ սիրուն .
Զի ձմերայնի խեղճք
Անցին սահեցուն .
Ամպք , անձրեւք , մրըրիկք
Չեն այսուհետեւ ,
Անցին արհաւիրք ,
Սէր ծագեաց արեւ :

Գոխ պոր սիրեաց անչն իմ . խալայ չնա , ե- ու
Ռուչէց :

Ո՛հ , գըսակ , գըսակ ,
Փեսայդ , գըսակ ղքեզ ,
Զանձկալին սըրտէ ,
Երջանիկ եմ ես ,
Ընդ իս յայսմհետէ
Կեցցես միշտ ընդ իս .
Ե- յայս իմ սըրտէ
Երբէք մի մեկնիս :

Տարաս ղէս արփայ 'ի աչնէակ այգուոյն .

Տարաւ զիս արքայն
Ի նեղըլչին սենեակ ,
Լի անմահուլթեան
Գինեաւ անապակ ,

Սէնեակն է սիրտ իւր,
Եւ գինեակն է սէր.
Քաղցր՝ ի համ՝ու՝ի բոյր,
Եւ ախորժ լմբել:

Աչ հիւսիսի, ե՝ կ հարաւ, ընչա՝ի պարսէզ
ին ե՝ բուրէացն խառնիփ ին.

Ո՛վ դուք կենցաղոյս
Խորհուրդք առա եւ ցուրտ,
Մի գայք ըզհոգւոյս
Խռովել հանգիստ սուրբ.
Այլ սիրոյ հոգւիկ,
Դու հրեղէն շընչով
Շընչեա յիմ սըրտիկ,
Վառեալ բոցով քով.
Ի շընչմանցդ հեզիկ
Բուրեացին անդուստ
Ղաւուիթեանց փափկիկ
Բուրմունք քեզ հարուստ:

Հասպասէնք ինս ծաղկամբ, խոպէնք յիս
խնյոր, ին ւի եմ ես սիրուվ:

Ո՛վ սուրբ սենչանք դուք
Պատեալ ըզսըրտիս,
Ո՛վ սիրոյն պատուղք,

Կազդուրեցեք զիս .
Ահա սիրտ՝ի հուր
Ի սէր նըւաղիմ՝,
Ի սէր երկնատուր
Թալկացան կեանք իմ :

Ես ննջէմ ես սիրտ իմ արնաւան հայ .

Ահա նընջեմ ես ,
Ես սիրոս արթուն կայ .
Սէրն անգուլ յեղեղս
Ան սէրն իւր պանոյ :
Ո՛վ քուն անուշակ ,
Հանգիստ երջանիկ
Լըռութիւն համակ ,
Զայն սիրոյ մեղիկ :

Պապակ ինչ պըր սիրեաց անչն իմ, ո՞ր հովեաս
ո՞ր հանգուցանես՝ի ծիջօրեի .

Երանեալ հոգիք
Որ աստուածութեամբ
Ցերկինս պարարիք
Անահ եւ ոգիամբ .
Ո՛հ , երբ ցուցջ՛ք ինձ
Զանձկալին սըրտիս ,

Ըզգանձն իմ անբիծ
Ցորոյ սէր հալիմն :
Ասա՛ տաւչեմ,
Ո՞ւր հանգչիս , սի՛ տէր ,
Ո՞ւր զսիրան երկնաձեմ
Արածեա՛ ի սէր :
Ո՜հ , յերկինս միայն
Ցերկինս պարզերեա
Դէմք սիրոյն յայտ գան
Ի յաւերժ վայելս :

փեսային

Մէ յարուածէ ե՛ մ պարեւոյանիչէ պնա .

Նընջէ սիրելին .
Քաղցրասցի իւր քուն .
Մի՛ ժամիք սըրտին
Նընջէ զքուն սիրոյն :
Հանգուցեալ նընջէ
Ծանրացեալ՛ ի սէր .
Ա՛յլ քուն անգ ոչ է ,
Կայ սիրտս առ ընդհեր :

Ո՞Հ է սա որ էնէաւ գայ յանապատէն էբբեռ ըՀ.
ծոխ ծառայեաւ բարեգործեաւ.

Ո՛.քանի՛ պայծառ
Անբիծն այն հոգեակ,
Որ ինձ սիրաբար
Կեաց երբ աղաւնեակ.
Հարեւալ.քաղցր՝ի աչր
Ըզսըրտիկն եկէզ,
Քաղցրիկ եւ մինչէր,
Փորձէր Թըռիչս հեզ.
Արդ երբեւ հանգարտ
Ծուխս բոցածաւալ
Դիզեալ բարդ՝ի բարդ
Խըմնկէ զօդոյն ծալ:
Քանի՛ ինձ վհատուկ
Հոգին այն անբիծ,
Որ առ սիրտս անձուկ
Թեւէն սիրալից:

Սրտացաւեր զիս տայր ինձ հարան, ինչ ակամբ տուի
և ինչ տայտամանէիս պարանոցի տս.

Սըտացուցեր զիս
Քոյր իմ եւ հարսնեակ,
Վէրս եդեր յոգիս
Ի սիրոյդ սըլաք:

Անձուկդ եւ փակիտ
Դիմել ինձ՝ի վեր,
Ե՛կ եւ տես հարանեակ,
Ի՞նչ եդին յիս վէր։

Ե՛ւ ի Լէբանանէ հարսն Ե՛ւ ասէ։

Ե՛կ Լերկրէդ վըշտաց
Ե՛կ հարսն իմ առ իս,
Ուր սէր սկրեցաց
Տառապէ կՀոգիս.
Ուր վարդ եւ շուշան
Հարանացեալ հոգւոց
Պըսակ հրաշազան
Յերանութեան ծոց։

Դէր ձէս էէօ- վինէ՛ ի վերայ սրտի ։

Եւ ցոլշակ այգրէն
Հարսն իմ, յամիցես
Ահա փոխարէն
Սըրտիդ սկրակէզ,
Զիմ պատկեր ձըշգրիտ
Փորագրեալ սկրով
Դէր վերայ սըրտիդ
Անքակ ուհնեվով։

Եւ սիրելոյդ զՀեռ
Զոր խոցեալ դիտեա՝
Ի խաչ վըրկաւէտ
Սեռի՛ր զուգապէս :

ԱՒ ՅԻՍՈՒՍ ՄԱՆԿԻԿ

Ի յաստեղացն ԼՔեալ գաս տէրդ եԹերաց
Ի քարանձաւ ցըրտասարսուռ ձըմեռաց ,
Եւ գոզաս ողորմուկ ,
Ո՛վ Աստուածդ իմ մանուկ .
Քանի՛ ծանր եղեւ քեզ
Տէր , սիրել զիս այսպէս :
Քեզ՝որ հաստիչ ամենեցուց էս համբուն ,
Պակասեաց հուր , քեզ պակասեաց վեր-
արկուն .
Ո՛վ ընտրեալ դու մանուկ ,
Տնանկութիւնդ այդ անշուք
Չիարդ է ինձ սիրուն ,
Երբ առ սէր կաս անտուն :
Չյաւիտենից Թողեալքդ զծոյն հայրենի
Գաս տարածիս՝ի խայտ խարձից վայրենի .
Ո՛վ քալցրիկ սէր սըրտիս ,
Ի սիրոյ յոմ ձըգիս .
Վասն որո այդ վիշտք Յիսուս ,
Առ իմ սէր , իմ , հիզոյս :
Այլ եԹէ ՞նդ վիշտ հաձեցար տէրդ իմ
Աստուած ,

Իսկ առ իմ Ձիւն այս եւ ցօղք արտասուաց։
Ա՛հ, Ձիւնս, իմացայ
Սիրեցեալդ իմ փեսայ,
Իմացայ, ոչ առ ցաւս՝
Այլ՝ի սէր եւեթ լաս։
Վա՛ն իմ վա՛ն իմ ապաշնորհիս լաս դու
սէր,
Եւ յետ սիրոյդ իսկ՝ գըտեալ զիս աննուէր։
Սիրեցեալդ իմ, մի՛ եւս.
Թէպէտ ցուրտ էի ես,
Այլ արդ քեզ փափագեմ.
Մի՛ լար, մի՛, զքեզ սիրեմ։
Նընջեա մանկիկ, նընջեա, այլ սիրտ քո
զուարթուն
Ոչ նընջէ ո՛չ, վա՛ն իմ հրսկէ միշտ սիրուն.
Ո՛վ անմեղդ իմ գառնեակ
Ցի՞նչ խորհիս արդ միակ.
Ո՛վ սէր, զգա՛մ զի ասես,
“ Մեռանել փոխան քեզ ”։
Եւ դու սէր դո՛ւ զիմ մեռանել մահ կա-
միս,
Եւ յայսմ հետէ ո՛ւ իմ լինչ սիրելիս . . .
Ո՛հ Մարիամ, մի՛ ցաւնուս
Թէ սիրեմ խուն զՁիւս.
Թէ չպիտեմ սիրել, մա՛յր,
Սիրեա զնա ՚նդ իմ յամայր։

Աղ մանկիկն Յիսուս ի մարի

Ո՛վ քանի՛ զքեզ սիրեմ, Յիսուս բարե-
պուճ,
Զամէն սիրոյ արժանիդ. մահ ինձ քաղցր է
Ընդ առ՝ի սէր իմ մեռեալոյ Աստուծոյդ.
Աչեարհ խաբկան, ի բաց՝ի բաց կաց յի-
նէն,
Ի սէր մանկանս կապեալ՝ ընա սիրտ իմ
սիրէ՝
Որ մանկաբար եկեալ ընդ իմ ծնաւ աս-
աէն:
Զոփան անգամք քո ա՛վ մանկիկ արտաս-
քուստ.
Այլ՝ի չըքնաղ սըրտիդ վառն իմ հուր
վառէ.
Սէր մանկացոյց, սէրն ըզքեզ ած վիշտս
հարուստ,
Քեզ սէրն յաղթեաց եւ կաշկանդեաց
խանձարրուվք.
Եւ սէր տեսցէ զքեզ դիմեալ քաջարի
Ախտակրելով վառն իմ՝ի մահ անողոք:

Ի սէրն Յիսուսի

Ո՛վ երանի՛, ենուր երանի
Որ մեռցի զմահ խոցեալ՝ի սէր,

Ընդ գեղանւոյն եւ արժանի
Ամէն սիրոյ՝ ընդ Աստուածն իւր տէր.
Այնպէս քաղցրիկ է եւ սիրուն,
Որ առ նովաւ գոհար, ծաղիկ,
Եւ աստեղաց փայլ շողշողուն
Խաւարանան գառնան՝ի ջինք:
Ինքն ելանէ՝ի յորս սըրտից.
Այն ինչ Թռուցեալ խոցէ վըրքին,
Սիրտք վիրաւորք լեալ սիրալից
Սիրեն զՀարսոդին կաթոգին.
Առ՝ի խոցել զհոգիս սիրուն
Այլակերպի՝ի ձեւս օտար,
Զի ձըգեսցէ միշտ անձկագոյն
Զանձինս՝ի սիրտ իւր սիրաբար:
Բանն աստուածեան ինչեալ առ մեզ
Երեւեցաւ կերպիւ մանկան,
Եւ ասլիկաւ ճըշնըքըն հեզ,
Ըզսէր հոյցէր, ըզսէր միայն.
Ապա ջըքնաղ զերծ պատանեակ
Ապա հիւսան ցուցաւ մանուկ.
Ոչ ամաչեալ ինչ արբանեակ
Գոլ արուեստից անարդ ասնշուք.
Ապա կապեալ իբր ամպարիշտ
Հարսին իւրոյ ելընդ առաջ,
Վըճարելով ըզկեանան՝ի վիշտ
Ի հոյլ ցաւոց ցամաք՝ի խաչ.
Ապա ընդ հացին այն հովանեաւ
Հրաւէր առլով իւր սիրելեաց
Ընդքաւաւր եղ կանդնեցաւ
Զըգել զնոսին՝ի ծոց իւր բաց:

Զարուեսա սիրոյ գիտէ զամէն ,
Յորսալ ըզսիրտ , կամ սէր բարդել ,
Փիրան եւ վասսակ ան չարկանէն ,
Եւ յանձն առնու զընաւն անապրել :
Մերթ փեսային նըման սիրով
Ակնարկէ քաղցր եւ ըղձաւէտ ,
Եւ խըսաուելեան մերթ երեսով ,
Այլ միշտ սիրել ցանկայ յաւէտ .
Նա ինքն եւ զիմ սիրոյն 'ի վառ
Նախ առլիսցեալ վառեաց սըրտիկ ,
Ապա 'ի գրաւ սիրոյն էառ ,
Եւ նախանձու ատհէ այժ միկ :
Յինէն 'ի բաց գարձիր աշխարհ ,
Քեզ այլ չըտամ սէր , չըտամ փառս :
Զի լաւագոյն սըրտիս խոպառ
Գըտի քան զքեզ սիրոյ պատճառս :

Խոնարհարանք առ Յիսուս

Յիսուս , գանձդ իմ բարի
Յիսուս գանձդ իմ բարի
Եւ փեսայդ անձկալի .
Բարութիւնդ անհուն
Կեանք իմոց կենաց ,
Եկ ոչ խընդութիւն ,
Սիրով զիս այրեաց :
Յիսուս գանձդ իմ բարի

Ցխտուս գանձդ իմ բարի
Եւ փեսայդ անձկալի.
Քեզ լոկոյ ցանկամ
Հեծեմ կականմամբ,
Սկտա իմ յարաժամ
Քեւ այրի ողջամբ:
Ցխտուս, գանձդ իմ բարի,
Ցխտուս գանձդ իմ բարի
Եւ փեսայդ անձկալի.
Ըզնաշ կամիմ միշտ
Քանզի մեղայ քեզ.
Մատնիչ, ամոտարինշտ
Ցանցեայ վեծատէս:
Ցխտուս, գանձդ իմ բարի,
Ցխտուս գանձդ իմ բարի
Եւ փեսայդ անձկալի.
Ես ցանկամ մահուն,
Երբ վան իմ մեղաց
Ջմահ քո դառնագոյն
Ցիշեմ եւ ըզնաշ:
Ցխտուս, գանձդ իմ բարի,
Ցխտուս գանձդ իմ բարի
Եւ փեսայդ անձկալի.
Ցոյս իմ յայսմ հեռէ,
Տուր կալընդ քեզ հաշտ.
Մահ ինձ լաւ իցէ
Քան զկեանս ապերախտ:
Ցխտուս գանձդ իմ բարի,
Ցխտուս գանձդ իմ բարի
Եւ փեսայդ անձկալի.

Ա՛լ զօրհանատպաղ
Է՛ ինձ բիւր ասոխ ,
Դու զերծի՛ զսիրտս այս
Ի քոյն ծածկեալ կոխ :
Յիսուս , գանձդ իմ բարի ,
Յիսուս գանձդ իմ բարի
Եւ փեսայդ անձկալի .
Զիս ի՛ քո կապանս
Կապեա զիս անլոյծ ,
Մինչ ի կէտ մահուանս
Կացցու՛ք յոյս հանդոյց :

Ի ՉԱՐՉԱՐԱՆՍ ՅԻՍՈՒՍԻ

Յիսո՛ւս , ո՞ խնամ կապովքդ այդպէս
Իբր յանցաւոր պըրկեաց ըզքեզ : —
Ապաշխնարհ իմ հոգիս ,
Ո՛հ , տէր իմ տէր , գըլխա՛ կիս :
Յիսո՛ւս , ո՞ քաղցըր քոց դիմաց
Չանիարեկիր ապտակն էած : —
Ապաշխնարհ իմ հոգիս ,
Ո՛հ , տէր իմ տէր , գըլխա՛ կիս :
Յիսո՛ւս , ո՞ գիւրդ իրանաց քոց
Դահճաբար էտ հարուածս եւ խոց : —
Ապաշխնարհ իմ հոգիս ,
Ո՛հ , տէր իմ տէր , գըլխա՛ կիս :
Յիսո՛ւս ո՞ զնաչն այն սոսկալի
Ծանրաբեռնեաց յուս նազելի : —

Ապաշընորհ իմ հոգիս,
Ո՜հ, ահը իմ ահը գըլեա չիս։
Ցիսո՜ւս, ո՞ զքո քաղցրիկ բերան
Ո՞ դառնացոյց լեզուաս դաժան։ —
Ապաշընորհ իմ հոգիս,
Ո՜հ, ահը իմ ահը, գըլեա չիս.
Ցիսո՜ւս, ո՞ զսուրբ քոյին ըզձեռս
Ագոյց ընդ փայտն յանգուլթ բեւեռս։ —
Ապաշընորհ իմ հոգիս,
Ո՜հ, ահը իմ ահը, գըլեա չիս։
Ցիսո՜ւս, ո՞ զսուրս քո խոնջեալ
Բեւեռասլինդ արար մընալ։ —
Ապաշընորհ իմ հոգիս.
Ո՜հ, ահը իմ ահը, գըլեա չիս։
Ցիսո՜ւս, ո՞ զսիրան այն սիրոյ տուն
Նար ընդ գեղարդն՝ ի սուրբ արիւն։ —
Ապաշընորհ իմ հոգիս,
Ո՜հ, ահը իմ ահը՝ գըլեա չիս։
Ո՜վ Մարիամ, զորդեակ սիրոյդ,
Ո՞ սպան, ո՞ լինք մերկ կողոպուտս։ —
Ապաշընորհ իմ հոգիս,
Ո՜հ Մարիամ, գըլեա չիս։

Ա՛ո Ցիսուս վշտակիր

Ո՜ անդուլթ խոտրազան
Որ զքաղցրիկ տեառն իմում
Կեղեքեա սուրբ էութեան

Կըտտանօք ասպառում.
Դադարեայց, մի՛ եւս այլ
Սիրելոյն իմ ցաւ տալ.
Ի բաց լեր՛ ի բաց լեր
Ցխտուսի մի՛ հըպիր,
Այլ հոգւոյս վաստըւեր
Ըզկըսկիծ վիրաց գիր:
Ո՛ տառապեալ վայրենիք
Որ զայդքան ըզկըսկիծ
Բոլորեալ եւ ածիք
Ի գլուխ աեւտուն իմ անբիծ.
Ի բա՛ց լինք, այլ մի՛ եւս
Ածջինք ցաւս աղեկէզ.
Ի փրկչէս բա՛ց կայէք
Եւ հոգւոյս ապերախտ
Ըզնայլ ուսած ձեր ածէք,
Զի վըշտացն՝ ես եմ պարտ:
Ո՛ գաղան գուք բեւեռք
Որ վըրկչիս անրտրտաւ
Զատուածեան ոտքն եւ ձեռք
Պատառէք չարաչար,
Ի բաց լինք, մի՛ այլ եւս
Ածջինք ցաւս աղեկէզ.
Ի բա՛ց յիմ սիրելոյն.
Ըզդէմն յիս դարձուցէք,
Որ պատճառ է նոցուն
Ի հոգիս, յանձն իմ հէք:
Ո՛վ գեղարդն ահաւոր
Որ ընդ կող աերուն
Ցերաչիեպ՛ ի ցաւ նոր

Անցանես ուժգնակի,
Ի քաց կաց • այլ մի եաս
Դիցես ցաւս աղեկէզ •
Մի՛ այլ զաչերն իմ խըզեր •
Ես վըշտացն եմ պատճառ •
Յիս գարձո զքոյին վէր,
Ես տարայց կամակար :

ԵՐԳԵ

ԱՌ Ս· ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Առ Մարիամ յոյս մեր

Ո՛վ Մարիամ յոյս գեղեցիկ
Մարիամ ահեր քաղցրիկ,
Հաշտութիւն իմ եւս դու
Ջահ կենաց լուսաւոու։
Երբ ըզքեզ Մարիամ
Երբ յիշեմ կամ կարդամ,
Խայտան խինդք՝ի սրտիս
Եւ զմայլմունք՝ի հոգիս։
Թէ խորհուրդ ինչ տաղտուկ
Ածէ ինդ միտս իմ շշուկ,
Ի լուր սուրբ քո անուանդ
Հալածին աստ եւս անդ.
Ծովածուփս յայս կենցաղ
Դու աստղկին ես ծխծաղ,
Առ հոգւոյս իմ նաւակ
Առաջնորդ փրկականակ։
Ի ջրքնաղդ հովանի

Պաշտպանիմ Տիրուհի .
Ընդ նովաւ կեանքս անցցեն ,
Եւ մեռայց ես անգէն :
Թէ 'ի մահ երթայց ես
Ի սիրել անդ ըզքեզ ,
Մարիամ , զքեզ յեղիր
Սիրեցից 'ի նոյն սէր :
Արդ ըզկապ քո կարկառ
Պատեա զսիրտ իմ խռպատ ,
Զի լինիմ սիրոյ ստրուկ
Եւ անքակ կամ ուխտիւք :
Ընկալ զայս սիրտ , չէ իմ ,
Քեզ տամ , քեզ նըւիրիմ .
Ա՛ռ , մատո բարձրելոյն
Զպահանջեմ այլ ըզնոյն :

Ա. Մարիամ մայր գրոքեան

Բարեպաշտիկդ եւ մաքուր
Ո՛վ Մարիամ գեղանի ,
Վկայեն հոգիք ընդ հանուր ,
Զի մայր քաղցրիկ կըլոս զքեզ .
Աշխարհս երբեք ոչ էառես :
Ո՛վ երանեալ դու մայրիկ
Երկնից պարտեա գեղեցիկ ,
Այդ գըլծուելիւն քո անհուն
Քանի պայծառ յոյս ազդես
Քանի հըրճուանս ածէ յիս :

Բարեպաշտիկ եւ մաքուր
Ո՛վ Մարիամ գեղանի ,
Վկայեն հոգիք ընդհանուր ,
Զի մայր քաղցրիկ իբրու զքեզ՝
Աչխարհս երբեք ոչ ետես :
Ո՛ մայր հատուչին աչխարհի
Եւ բոլորից Թագուհի ,
Ո՞ ետես ո՛ զայն լըւաւ ,
Եթէ երբեք ոք տըխուր
Դարձաւ 'ի քէն ձեռն 'ի գուր .
Բարեպաշտիկ եւ մաքուր
Ո՛վ Մարիամ գեղանի ,
Վկայեն հոգիք ընդհանուր ,
Զի մայր քաղցրիկ իբրու զքեզ՝
Աչխարհս երբեք ոչ ետես :
Ո՛վ մայր գըթած , քեզ մաղթեմ ,
Քեզ ժըամիմ մայր սիրաչեմ ,
Լէր բարեխոս ինձ հիպոյս
Որ զքեզ սիրեմս 'ի սըրտէ .
Սիրովդ հիւծիմ յայսմհետէ .
Բարեպաշտիկ եւ մաքուր
Ո՛վ Մարիամ գեղանի .
Վկայեն հոգիք ընդհանուր ,
Զի մայր քաղցրիկ իբրու զքեզ՝
Աչխարհս երբեք ոչ ետես :
Ո՛վ մայր կարօղ, մայր հըզօր ,
Գիտէ աչխարհըս բոլոր
Զի ոչ զանայ ինչ ցիտուս
Ցամենայնէ զոր խընդրես ,
Որչափ եւ երբ կամիս մեզ .

Բարեպաշտիկ եւ մաքուր
Ո՛վ Մարիամ գեղանի.
Վկայեն հոգիք ընդհանուր,
Չի մայր քաղցրիկ երբու զքեզ՝
Աշխարհս երբեք ոչ եռաս:
Ո՛վ մայր սիրոյ, մայր սիրոյ,
Ինձ որ մեզայս Աստուծոյ
Հայցեա զսիրոյն հուր առատիկ,
Չի ընդ սիրոյն իմ Աստուած
Սիրով իսպառ զուգեցայց.
Բարեպաշտիկդ եւ մաքուր
Ո՛վ Մարիամ գեղանի,
Վկայեն հոգիք ընդհանուր,
Չի մայր քաղցրիկ երբու զքեզ՝
Աշխարհս երբեք ոչ եռաս:

Խանդաղատանք առ Մարիամ

Ի սիրուհւոյն սիրելւոյ կամիմ՝ի սէր
Ոյր գըրգալիր ջըգիտէ սիրան անարգել
Եւ զանարժան սիրա, ձըգէ զամէն՝ի վէր.
Յորժամ սիրոյն տեսցէ զնա սըրբոյ ընտրել:
Ի բարձրութիւնս երեւելին բազմի գըշ-
խոյ,
Եւ՝ի բարձանց արձակէ աչըս գըթած
Ոյց՝ի առաքեա հառաչեալ խըրճն սիրոյ,
Անձկոտ աչօք փափագեն նորուն գիմաց:

Կայան այն մաքուր , ջրքնաղ կայան եւ
գեղանին
Զոր յաւիտեանց աչքն ընտրեաց սիրոյն ՚ի
մայր
Եւ հարսնացոյց յաթոռուսուրձ առագաս-
սին ,
Կայան այն ջրքնաղ գողգոթեալ ըղսիրոս
հառ :
Ո՛հ , երբ ինչ տեսանել լինիմ զամէն սիրտ
Ի գեղեցիկ Թադուհւոյն վառեալ ՚ի սէր ,
Երբ ՚ի ջրլճանց ընդհանուր հնչեսցեն
կիրճ
Յանուն նորին՝ օրհնութիւնք եւ երգք ՚ի
վեր :
Երբ ՚ի ծայրից սահմանաց երկրիս ըղրիւ-
երգ ամբարձցի գեղգեղեալ միաբարբառ ,
Թէ կեցցէ մայր մեր կեցցէ մայրն յանմոռա-
սիւ .
Յամայր կեցցէ զոր սիրեաց աչք մեր ինա-
պատ :
Խընդրեսցեն այլք Թէ դըտցեն զոք սի-
րային ,
Եւ սիրեսցեն Թէ սիրել կարեն յանդորը .
Ես ըղձաւոր եմ ընդ այս իմ գեղանին
Որ զանմահին խակ վառեաց ըղսէր բոլոր :
Ո՛վ սիրեցեալդու գողգոթիկ ո՛վ Մարիամ ,
Ընդաղօսնեն քոյին ձեռս աղէ կարկառ ,
Ըզգեա զըղրաիկս որ անձկայ քեզ յամե-
րամ ,
Ըզգեա՛ ի քոյն բարձրացո՛ ի սուրբ դադար :

Եւ այն սիրոյն բորբոքեա անձամբ քո-
ցով
Ոյով վառեալ'ի սէր դու կաս եւ կիզուս .
Տուր եւ ինձ, տուր եր ջանիկ սիրոյն'ի ծով
Բոցակիզել Մայր՝ ի քեզ եւ ի Յիսուս :

Ա՛ր Մարիամ մայր մեր

Ի յերկնաբնակ գահոյից
Դարձո'ի մեզ Մարիամ
Ջքոյին աչկունս գըթալից
Դարձո՛ մեզ գէթ մի անգամ .
Եւ թէ'ի սիրան այն փափուկ
Ոչ յուզէցոյին գուժք'ի մեզ ,
Եւ յայնժամ գոհ եղիցուք ,
Թէ դու կամաս չանհնազիկս :
Հայեաց եւ տես մի մայրիկ
Զի յանցաւորք եմ ծառայք ,
Մեղաք որդւոյդ քո քաղցրիկ
Յաստան աչացըն գիտաք :
Ալ քո բարեաս մի միայն
Թէ հաշտ առնել կամիցիս ,
Շատ է մի մայր , քո մի ձայն .
Խօսեաց . խնայէ յեղկելիս :
Եթէ փրկել կամք են քեզ
Ո՛վ մայր , գըթած մեր մայրիկ ,
Միանգամ ՚ընդ մեզ , ասասցես ,
Թէ են ոչքա իմ որդիք :

Այլ մեղանաց մեր խուժան
Որդեգրուեցանդ , ո՛հ , ըզմեզ
Կացուցանէ անարժան .
Սակայն դուն մայր միշտ մայր ես :
Ո՜հ , թէ սիրով արդ բացցես
Ըզվերարկուիդ ապաւէն ,
Յաներկեւանն աապարէս
Ահա գիմեմք անդր այժմէն :
Ո՛վ սիրեցեալ քաղցըր Մայր
Լուր արդ ըզքեզ կոչողիս ,
Ազատեա զանձն իմ յամայր ,
Ընդունեալ քեզ հոգիս :

Գովեստ ի Մարիամ

Մարիամ, ջեռեր
Կուսան գեղանի
Ով ոչ քան ըզքեզ
Անբիծ եւ բարի :
Դէմք քո գրահատ են գրահատ .
Եւ յեռ հատուչին իւր
Այդպէս շնորհազարդ
Ոչ ցուցաւ այլուր :
Աչք քո սիրալիր
Ասղնիկք են պայծառ ,
Քո հայեացք՝ ըզսիրտ
Առնեն նեռատարփ .
Մատունք քո եւ ձեռք

Բըռնալիր քարեաւ
Են մարգըրտայեռք ,
Գերեն զՀոգիս քնաւ :
Քեզ երկինք պատկաւ
Երկիր եւ դըժոխք .
Յարգար ու անարգալ
Հայիս դու ամէք :
Ո՛հ , ե՞րբ կայէ զքեզ
Դիտել ինձ յերկին .
Ե՞րբ ողբքն 'ի սըրտէս
Քեզ հատեալ՝ հատցին :
Յոտսկին ձեռաց
Փրկեա դու զՀոգիս .
Յատաշնորհս քիս գայիմ ,
Ազատեա եւ զիս :
Օրհնեացուք երգով
Ըզմօրս այս սըրբիչ ,
Պատիւ փառք եւ գով
Ած նորուն հատուիչ :
Մարիամ մայր մեր ,
Գոչեցէք , կեցցէ .
ԶՅիսուս սիրա 'ի սէր
Եւ զմայրն երգեցէ :

Մայր ցաւոց

Ո՛վ գուք , որ յայնքան զիս 'ի ցաւ
Թողեալ ու 'ի բաց գնայք խընդամիտ ,

Հայեցարուք տեսէք անձիւս
Իմէ ուրէք հանգոյն լեալ վիշս։
Զոր տեսանէքդ այդր առաջի
Խոց վիրալից օրհասական,
Որդեակ է իմ՝ի խիստ խաչի
Տանջանս առնու սիրոյ վասնան։
Ահա այն որդի է՝ որոյ Հայր
Ճարտարապետ է աշխարհի,
Եւ հաձեցաւ ընտրել զիս մայր
Մինչեւ հիմունս արկեալ երկրի.
Առաւածն է այն, զոր մանկամէս
Ես տեսի նախ՝ի գիշերին,
Եւ յառաւածեան գիմացն արեւ
Բոլբոքեցայ բոլորովին։
Ահա զիս կենաց իւրոց հաղորդ
Ընտրեաց ընկեր հաւատարիմ,
Եւ գերաշնորհ սիրոյն զօրգոյդ՝
Որով վառեալ եւ առջորիմ։
Ըզնա գիտեմ արդ՝ի վայրկին
Վըշտաց ցաւոց՝ի չոր մահիճ,
Ընդ որ եւ ժայռք՝ի գութ շարժին,
Եւ մեռանի հանուրց Հասակիչ։
Յոլ եւ զարձցի՝ չիք ապաւէն.
Պաշտպան եւ գիւր չիք նըման քնաւ.
Նա՝ եւ ըզընաւս գիտէ անդէն
Նիւթել վըշտացն իւր վիշտս անբաւ։
Եւ դու Հայր, տէրդ ամենազօր,
Զհաղդ ժուժաս հայել կերկինից,
Եւ յերաշխեալսն ահաւոր
Նկատել զորդիդ անկարեկից։

Ա յլ աւար, մեղք մեր ընծաւա-
Անկեալ ծածկոյթ՝ գրգռեն ըզհայր
Թողուլ զորդին յանհուն ի ցաւ,
Մինչեւ մեռցի՞նդ մեր սիրաբար:

Ոդեակ իմ աչր, ո՞ տայր ըզքեզ
Որ մեռանիդ արդ ի խաչին՝
Սփոփել, դիւրել եւ Մօրդ ի թեւս
Գոնեա՞ւանդել զշունչ քո վերջին:

Եղո՛ւկ, ղի չեմ՝ քեզ բաւական,
Այլ եւ ցաւօքս ըզքոյն բարդեմ.
Կամիմ, չկարեմ տալ քեզ օձան,
Զմահ քո կըրկին գաւըն գործեմ: —

Անձինք սիրոյ, սիրել մաղիք
Զոր կեանս վըշտաց եւ մահ ընդ ձեր
Յանձին տարաւ, ու՛ր ձէնջ այժմիկ
Խընդրե միայն աչր, միայն աչր:

2013

